NO. 00800

د کابل کالنی

۱۳۲۹

دمطبوعاتو ریاست دداخلی نشراتو لوی مدیریت دلمړی

ځانګړی ښخه

مهتمم

محمد کریم «شیون»

مطبعه عمومی

(۱۹) کابل کالنۍ

بسم الله الرحمن الرحيم

دخپښتن تعالی اجل او اعلی له حمده او دمحمد رسول الله صلی الله تعالی علیه وعلی آله واصحابه له درود څخه وروسته «کابل کالنۍ» دخپل ژوندانه (۱۹) کال پایته ورساوه. دغې کالنۍ په تېرو کلو کښې خپل نشراتي او ثقافي خدمات سم له مأموله په ځای کړي دي. او هره نسخه ئې دغه هیواد دیوه کال پمنځکښې دپر مخ تګ او د نهضت او دار تقائي سير خورا ښه ښکار ونکي ګڼلې شي. که غواړئ چه ځمونږ دتشکیلاتو - دولتي اجرآتو - عمراني - اصلاحي اقداماتو په نسبت پدغو (۱۹) کلو کښې ښه او موثق معلومات حاصل کړئ نو ښائي چه یوځل دغه (۱۹) واړه «کابل کالنۍ» ګردې سره وګورئ!

دغه (۱۹) متذکره «کابل کالنۍ» سره لدې چه تاسو پخپل مقصد بریالي کوي، ستاسو پېژند ګلوي له لوړو سړیو - اودېو هانو له منسو بینو اودګران هیواد لهښو مېړو سره کوي. اوسربېره پردې د «کابل کالنۍ» دعلمي-تاریخي- کلتوري-تربیوي اونورو مأثرو اوښېګڼو څخه بهم ګټور شئ!

«کابل کالنۍ» دهیواد د ترقي واقعي معرف - اودترقۍ دمعیار حقیقي ښکار ونکې اود دولت دپر مخ تګ په رښتیا ښو ونکې دی. ومو ویل چه «کابل کالنۍ» خپل د نکا مل مراحل پتدریج سره تکمیلول، خو یوائځې په ۱۳۲۸ کال کښې لهیوې خوا دطبا عتي موادو دګرانۍ په اثر اودبلې خوا دځینو علاقه لرونکو د غوښتنې په اثر چه ښائي «کابل کالنۍ» یوائځې دولتي اجرآتو او تشکیلاتو لره نیو ونکې وي نور مضا مین مقالات اوآثار پکښې نه وي - نوځکه د پښتو ټولنې دصحافت مدیریت د ۱۳۲۸

«کابل کالنی» دصحافت په قطع او ثقافت کښې تغیر وکړ ـ اوهغه کو چنی خوښکلی او نفیس اثرئی نشر کړ. مګر د ۱۳۲۸ «کابل کالنی» له خپرېدلو څخه وروسته زیبا دو کتونکو وغوښتل چه ښائی «کابل کالنی» لکه پخوا پخپل همهغه وضعیت اوهیئت او ثقافت را ووځی او د پخوانی اعتیاد اعاده په جدی ډول سره توصیه کړی .

سږ کال دمطبوعاتو دمستقل ریاست په تصویب ددغه مهم اثر تدوین او ترتیب دداخلی نشریاتو دعمومی مدیریت له وظائفو څخه وګڼل شو، نو ځکه مونږ د (۱۳۲۹) «کابل کالنی» په خپرولو سره لکه پخوا غوندی افتخارومو ند او هیله لرو چه وروسته لدېنه نور «کابل کالنی» د طباعتی ایجاباتو په مراعات دصحافت او ثقافت له حیثه په ښه شان شائع کړو . او دهغې په ښه والی کښې ترڅو چه ځمونږ قوت او توان رسېږی موفقیت حاصل کړو .

پدغه د۱۳۲۹ «کابل کالنی» کښې یوا ځی دهمهغه ۱۳۲۹ کال تشکیلات او اجراآت ټول او تدوین شوی دی او وروسته لدېنه به هم همدا سی کېږی اودهمدغه ترتیب رعایت به و شی څو ځمونږ «کابل کالنی» دهمهغه کال به آخر یا دنوی کال په سر کښې خپره شی او دیوه کال نیمائی کارونه دبل کال له نیمائی کارونو سره ګډ او یوځای نشی .

هیله کوو چه د۱۳۲۹ «کابل کالنی» دګرانو لوستونکو رضامندی او خوښی حاصله کړی ـ او دګرانو کتونکو او دوزاراتو اوادارتو په مرسته په راتلونکو کلو کښې د دغه مفید اثر په زیاد ښه والی او نفاست موفق او بریالی شو .

د مطبوعاتو دمستقل ریاست

د داخلی نشریاتو

عمومی مدیریت

د عظمی صدارت دمأمورینو تشکیلات

۱ ـ سپه سالار صدراعظم — ج ، ع ، ج،ل، ا نبشان والاحضرت سردارشاه محمود خان غازی

۲ ـ معاون — ع، ج ، س ، ا نشان علی محمد خان

ددولت وزیر — ع، ج ، س ، ا میرزا محمد خان

» » — ع، ج ، احمد علی خان

» » — ع، ج ، س ، ا غلام فاروق خان

دغازی سپه سالار صدراعظم دحضور مصاحب : ع، ش پیرمحمدخان لمړی فرقه مشر .

ب : دیاوری شعبه :

دغازی والاحضرت دحضور سریاور — ع، ش غلام سعید خان لمړی فرقه مشر

» » » یاور — ح ، محمد اصف خان لمړی غندمشر

» » » » — ح ، شیرباز خان دوهم »

» » » » — ح ، غلام دستگیر خان » »

» » » » — ح ، محمدعمر خان » »

دوزیرانو دعالی مجلس شعبه :

۱ ـ دوزیرانو دمجلس منشی په (۲) رتبه — ع، ص، خلیل الله خان خلیلی افغان

۲ ـ » » » په(٥) » — ص محمد حسن خان

دحقوقو مشاور په (۱) رتبه — ع، ص عبدالحی خان

دضبط احوالاتو رياست :

دلمړی څانګې مدیر	: ع ، محمد رفیق خان په (۳) رتبه
ددوهم څانګې مدیر	: ص ، عبدالرؤف خان په (٥) »
دمرکزی لمړی څانګې مدیر	: ص ، حاجی عبدالقادرخان په (٥) »
دشفر او مخصوص قلم مدیر	: ص ، محمد ابراهیم خان په (٥) »
دخارجه څانګې مدیر	: ص ، حبیب الله خان په (٥) »
دسرحدی څانګې مدیر	: ص ، عبداللطیف خان په (٥) »
دسجل او سوانح څانګې مدیر	: ع ، محمد عثمان خان په (۳) »
» » مدیر	: ص ، عبدالله خان په (٥) »
دولایاتو څانګې مدیر	: ص ، عبدالسلام خان په (٥) »
داعلا حکوماتو څانګې مدیر	: ص ، میرمحمد عباس خان په (٥) »
دسیار څانګې مدیر	. . . .
داجرائیې دڅانګې مدیر	: ص ، عبدالستار خان په (٥) »
داوراقو دڅانګې مدیر	: ص ، غلام محمد خان په (٥) »

د محاکماتو عمومی ریاست :

۱ ـ عمومی رئیس په (۱) رتبه	ع ، ص یارمحمد خان
۲ ـ معاون په (۲) »	ع ، ص محمدشفیع خان
۳ ـ مشاور په (۲) »	. . . .
٤ ـ عضو په (٥) رتبه	: ص ، عبدالمقیم خان
٥ ـ » په (٥) »	: ص ، پیرمحمد خان
٦ ـ » په (٥) »	: ص ، ګل احمد خان
۷ ـ » په (٥) »	: ص ، عبدالعلی خان
۸ ـ دتحریراتومدیر په (٤) »	: ص ، صالح محمدخان

دالمپیک ریاست :

۱ ـ اداری رئیس په (۱) رتبه	: ع ، ص محمدفاروق خان سراج
۲ ـ عضو په (٤) »	: ص ، محمدعمر خان تاتا
۳ ـ » په (٥) »	: ص ، عبدالمجید خان
٤ ـ » په (٥) »	: ص ، عبدالحسین خان

دتحریراتو لمړی څانګه :

۱ - مدیر په (۳) رتبه : ع ، عبدالله خان

دتحریراتو دوهمه څانګه :

۱ - مدیر په (۳) رتبه : ع ، محمدقاسم خان
۲ - عضو په (٤) » : ص ، صالح محمد خان
۳ - » په (٥) » : ص ، حشمت الله خان
٤ - » په (٥) » : ص ، محمد صالح خان

دتحریراتو دریمه څانګه :

۱ - مدیر په (٤) رتبه د(۳) رتبه کفیل ص ، غلام جیلانی خان

دمأمورینو عمومی مدیریت :

۱ - عمومی مدیر په (۲) رتبه : ع ، عبدالخالق خان
۲ - دسجل او سوانح مدیر په (٥) » : ص ، میر عبدالخالق خان
۳ - داداری مدیر په (٥) » : ص ، محمدانور خان

دموټرخانی مدیریت :

۱ - دموټرخانی مدیر په (٤) رتبه : ص ، محمدایوب خان

دعارضینو لوی مدیریت :

۱ - عمومی مدیر په (۳) رتبه : ع ، میرعبدالله خان
۲ - عضو په (٤) » : ص ، نظام الدین خان
۳ - » په (٥) » : ص ، محمدصادق خان

داوراقو څانګه :

۱ - عمومی مدیر په (۳) رتبه ع ، محمدابراهیم خان
دتشریفاتو دمدیریت کفیل په (۹) » ص ، محمدعلی خان
۱ - . . . . .

داجرائیی مدیریت :

۱ - مدیر په (٤) رتبه : ص ، فضل حق خان

دکنټرول مدیریت :

۱ - مدیر په (٥) رتبه : ص ، سیف الدین خان

دسپورتو دفابریکی مدیریت :

۱ - مدیر په (۵) رتبه	: ص ، سید علی بابا خان

دتعمیراتو مدیریت :

۱ - مدیر په (۵) رتبه	: ص ، نیازمحمد خان
۲ - نقشه کش په (۵) »	: ص ، محمد عوض خان

دمحاکماتو دعمومی ریاست دتمیز محکمه :

۱ - عضو په (۳) رتبه	: ع ، محمدشریف خان
۲ - » په (٤) »	: ص ، وقیرمحمد خان
۳ - » په (٤) »	: ص ، عبدالله خان
٤ - » په (۵) »	: ص ، میرغلام محمد خان

دمحاکماتو دریاست د مرافعی محکمه :

۱ - دمحکمی رئیس په (۳) رتبه	: ع ، میرمحمدشاه خان
۲ - د محکمی عضو په (٤) رتبه	: ص ، محمدعمر خان
۳ - » » په (۵) »	: ص ، عبدالعزیز خان
٤ - » » په (۵) »	: ص ، شهاب الدین خان

دصدارت دتفتیش عمومی ریاست :

۱ - رئیس په (۱) رتبه	: ع ، ص ، غلام مجتبی خان
۲ - عضو په (۳) »	: ع ، عبدالسلام خان
۳ - » په (۳) »	: ع ، محمدابراهیم خان
٤ - » په (۳) »	: ع ، محمدامین خان
۵ - » په (٤) »	: ص ، جلال الدین خان
٦ - » په (٤) »	: ص ، عبدالباقی خان
۷ - » په (٤) »	: ص ، عبدالخالق خان
۸ - » په (٤) »	: ص ، میراعظم شاه خان
۹ - » په (٤) »	: ص ، دین محمدخان
۱۰ - » په (٤) »	: ص ، غلام دستگیر خان
۱۱ - » په (٤) »	: ص ، غوث الدین خان
۱۲ - » په (٤) »	: ص ، عبدالصمد خان
۱۳ - » په (٤) »	: ص ، عبدالرشید خان

دخارجي چارو وزارت :

وزیر : ع، ج، س، انیتان علی محمد خان
لومړی معین : ع، ص عبدالصمد خان
دوهم » . . . . . .

الف ـ دسیاسی لوی مدیریت :

لوی مدیر : ع، ص عبدالرحمن خان
دلمړی څانگې مدیر :
ص، غلام احمد خان « نوید »
ددوهمې څانگې مدیر :
ع، محمد یونس خان
ددریمې څانگې مدیر :
ع، عبدالرؤف خان
دڅلرمې څانگې مدیر :
ع، عبدالرحمن خان
داقتصادي داوی مدیر کفیل
ص، عبدالحمید خان « مخمور »
داقتصادی داوی مدیریت معاون : . . . . . .

ع، ج، س : ا، نیتان علی محمد خان
دخارجي چارو وزیر

ب : دبین المللی ریاست :

رئیس	ع، ص جلال الدین خان « طرزی »
دیونو لوی مدیر	ع، فضل محمد خان « شبرزاد »
د » معاون	. . . .
دکنفرانسو داوی مدیر کفیل	ص، انتظار احمد خان
» » داوی مدیر معاون	» گلاب شاه خان
دهوائی څانگې لوی مدیر	. . . . . .
» داوی مدیر معاون	. . . . . .

د ترجمې او د حقوقو او د معاهداتو لوی مدیر	ع ، محمد قسیم خان
د ترجمې معاون	ص ، عبدالباقی خان
د حقوقو او معاهداتو معاون	د ، عبدالهادی خان

ج ـ د تشریفاتو ریاست :

رئیس	ع ، ص غلام محمد خان
تشریفاتی معاون	ص ، غلام محمد خان
اداری معاون	ص ، علی محمد خان

د ـ دویزی او قونسلگرۍ لوی مدیریت :

لوی مدیر	. . . .
دلومړۍ څانگې د مدیر کفیل	ص اختر محمد خان
« « « معاون	« محمد شریف خان « ازبر »
د دوهمې « « «	« محمد انور خان
د درېمې « « «	« سید محمدامین خان

هـ ـ دشفر او دمخصوص قلم مدیریت :

مدیر د ۳ رتبې په حیث	ع ، محمد سلیمان خان
دشفر معاون	ص ، سلطان محمد خان
دمخصوص قلم معاون	« ، عبدالحمید خان

و ـ دمامورینو او اجرائیې او تنظیماتو مدیریت :

مدیر	ع ، محمد اشرف خان
معاون	ص ، میرامان الله خان

ز ـ داوراقو لوی مدیریت :

لوی مدیر د ۲ رتبې په حیث	ع ، ص عبدالغفار خان
داجرائیې د څانگې معاون	. . . .
دضبطیې « «	ص ، عبدالقادر خان

ح ـ د کنترول او محاسبې مدیریت :

دمدیر کفیل	ص ، عبدالصمد خان

مامور	: ص ، محمد علیخان

دافغانستان سفیران او نور نمایندگان په خارج کښي :

الف ـ داعلیحضرت لوی سفارت په انقره کي :

لوی سفیر	: ع ، ج ، س ا ، اسدالله خان
دسر کاتب کفیل	: ص ، عبدالغنی خان

ب ـ داعلیحضرت لوی سفارت په تهران کښي:

لوی سفیر	: ع ، ج ، ستور اول نشان رحیم‌الله خان
سر کاتب	: ص ، عبدالستار خان
کاتب	: « ، محمدسرور خان

ج ـ د اعلیحضرت لوی سفارت په ماسکو کښي :

لوی سفیر	: ع ، ج ، سلطان‌احمد خان
کاتب	: ص ، محمدهاشم خان
»	: « ، محمدیحیی خان

د ـ داعلیحضرت لوی سفارت په پاکستان کښي :

لوی سفیر	: ، . . . . . .
مستشار	: ، . . . . . .
سر کاتب	: ص ، سیدتاج‌الدین خان
کاتب	: ص ، فتح محمد خان
»	: « ، عبدالجلیل خان
مطبوعاتی اتشه	: ع ، محمد ابراهیم‌خان «صفا»
اتشه	: ص ، محمد یوسف خان
»	: « ، محمد اعظم خان

هـ ـ داعلیحضرت لوی‌سفارت په‌هندوستان کښی :

لوی سفیر	: ع ، ج نجیب الله خان
مستشار	: . . . .
سر کاتب	: ص ، عبدالقیوم خان

کاتب	: ص ، غلام صدیق خان
اتشه	: « ، غلام فاروق خان
کاتب	: « ، محمد ایوب خان

و ـ داعلیحضرت لوی سفارت په لندن کښې :

لوی سفیری	: ع،ج ل ، ا نښان والاحضرت عزی مارشال شاه ولی خان
سر کاتب	: ص ، سید مسعود خان
مطبوعاتی اتشه	: ع ، ص عبدالرحمن خان « پژواك »
اتشه	: ص ، احمدقیوم خان
»	: « ، سکندر خان
کاتب	: « ، . . .
»	: « ، . . .

ز ـ د اعلیحضرت لوی سفارت په واشنگټن کښې :

لوی سفیر	: . . . .
شارژ دافر	: ع ، ج عبدالحمید خان « عزیز »
سر کاتب	: ص ، نور احمد خان
کاتب	: ص ، محمد ابراهیم خان
اتشه	: . . .
»	: ص ، محمد شعیب خان
»	: « . . .
»	: « ، عبدالحکیم خان « طبیبی »

ح ـ داعلیحضرت لوی سفارت په پاریس ، برن اوبرو کسل کښې :

لوی سفیر	: ع ، ج ، س ، ع محمد عمر خان
سر کاتب	: ص ، محمد نعیم خان
کاتب	: ، . . .
اتشه	: « ، محمد رحیم‌خان
»	: « ، سید قاسم خان
»	: . . .

ط ــ دافغانستان وزارت مختاری په روم کښې :

مختار وزیر	:	ع ، ج محمد عثما غان «امیری»
سر کاتب	:	ص ، محمد ابراهیم خان

ی ــ دافغانستان وزارت مختاری په قاهره کښې :

مختار وزیر	:	ع ، ج محمد صادق خان «مجددی»
کاتب	:	. . .

ك ــ دافغانستان وزارت مختاری په نانکن کښې :

مختار وزیر	:	. . .
سر کاتب	:	. . .

ل ــ دافغانستان وزارت مختاری په بغداد او شرق الاردن او سوریه او لبنان کښې :

مختار وزیر	:	ع ، ج ، س ، ع غلام یحیی خان
سر کاتب	:	ص ، محمد یوسف خان

م ــ دافغانستان وزارت مختاری په چکوسلوا کیا کښې :

مختار وزیر	:	ع ، ج محمد عتیق خان
سر کاتب	:	ص ، محمد ایوب خان

ن ــ دافغانستان نمایندگی په ژنو کښې :

نماینده	:	ع ، ج ، س ، ا ، عبدالحسین خان «عزیز»
کاتب	:	ص ، سلطان احمد خان
اتشه	:	« ، محمد اسماعیل خان
«	:	« ، عبدالعزیز خان
«	:	« ، محمد امین خان

س ــ دافغانستان قونسلگری په مشهد کښې :

جنرال قونسل	:	ع ، ص عبدالرؤف خان
سر کاتب	:	ص ، محمد حیدر خان
کاتب	:	« ، عبدالرشید خان

ع ـ د افغانستان قونسلگری په بمبئی کښې :

قونسل	:
سر کاتب	: ص ، عبدالمجید خان
کاتب	: « ، محمد اکبر خان

ف ـ د افغانستان قونسلگری په نیویارك کښې :

قونسل	: غ ، عبدالرازق خان «ضیائی»
کاتب	: ص ، محمد اکبر خان

ص ـ دافغانستان قونسلگری په پښاور کښې :

قونسل	: ص ، محمد قیوم خان
سر کاتب	: « ، عبدالمنان خان
کاتب	: « ، عزیز احمد خان
«	: « ، سلطان محمد خان

ق ـ د افغانستان قونسلگری په چمن کښې :

وایس قونسل	: ص ، عبدالغفور خان
سر کاتب	: « ، پاینده محمد خان
کاتب	: « ، تاج محمد خان

د داخلې وزارت

ع ، ج ، س ، ع عبدالاحد خان

د داخلې وزير

۱ـ وزير ع ، ج ، س ، ع عبدالاحد خان

۲ـ د مخصوص قلم مدير ص ، غلام محمد خان

۳ـ د اطلاعاتو مدير ص ، عبدالباقيخان

ب ـ اداري رياست :

۱ـ اداري معين او رئيس ع ، ص عبدالوهاب خان

۲ـ د اجرائيې او مامورينو مدير ع ، محمد حسن خان

۳ـ د کنترول لوی مدير ع ، محمد سعيد خان

٤ـ د قافلينو لوی مدير ع ، خداداد خان

۵ـ د هلال احمر « ع ، شاه محمد خان

٦ـ د سينما مدير ع ، غلام دستگير خان

۷ـ د هوتلو د لوی مديريت کفيل ص ، عبدالغفار خان

۸ـ د پانو مدير د ، عبدالستار خان

۹ـ د مجاکماتو مامور د ، فضل احمد خان

ج ـ د احصائيې رياست :

۱ـ د احصائيې رئيس : ع ، ص محمد امين خان

۲ـ د احصائيې مدير : ص ، شاه جانخان

د ـ د تفتيش رياست :

۱ـ د تفتيش رئيس : ع ، ص عبدالله خان

اداري مديريت :

۱ـ اداري مدير : ص ، محمد طاهر خان

۲ـ د ولاياتو د احصائيې د تفتيش مدير : ص ، محمد ابراهيم خان

د اداری مدیریت اعضاء :

۱-مدیر	ص ، عبدالوکیل خان
۲-مدیر	« ، میر عثما نخان
۳- «	« ، غلام دستگیرخان
٤- «	« ، خواجه محمد خان
٥- «	« ، محمد محسن خان
٦- «	« ، عبد الشکور خان
۷- «	« ، محمد سرور خان
۸- «	« ، عبد الرحیم خان
۹- «	« ، میرعبدالرحیم خان
۱۰- «	« ، یار محمدخان
۱۱- «	« ، عبدالله خان
۱۲- «	« ، عبدالخالق خان
۱۳- «	« ، سیدمحمدخان
۱٤-مأمور	« ، محمددین خان
۱٥- «	« ، محمد اسلم خان
۱٦- «	« ، میراحمدخان
۱۷ «	« ، محمد کبیرخان
۱۸- «	« . محمد شریف خان
۱۹- «	« ، عبدالاحمد خان
۲۰- «	« ، محمد امین خان

د عدلیې وزارت

ع ، ج ، میر سید قاسم خان د عدلیې وزیر

وزیر : ع ، ج میر سید قاسم خان

دوهم معین : ع ،ص مولوی محمد قاسم خان

اداری دوائر :

د تمییز ریاست :

رئیس : ع،ص،مولوی عبدالجلیل خان

د قضائی څانګې عمومی مدیر : . . . . . .

د حقوقو د څانګې عضو دانتهائی مدیر په حیث

: ص ، مولوی محمد عالم خان

د حقوقو د څانګې عضو دانتهائی مدیر په حیث

ص ، محمد صدیق خان

د حقوقو د څانګې عضو دابتدائی مدیر په حیث

ص ، مولوی ابوالقاسم خان

د جزاد څانګې عضو دعمومی مدیر په حیث : ع،عبدالبصیر خان

» » » دابتدائی » » : . . . .

تقریرلیکونکو دانتهائی » » : . . . .

د جمعیت العلما ریاست :

رئیس : . . . .

د جمعیت العلما منشی او دحی علی الفلاح مدیر د ۳ رتبې په حیث ، ع،مولوی محمد شاه خان «رشاد»

د جمعیت العلما عضو دغلرمې رتبې په حیث : ف ، مولوی فضل ربی خان

» » » » » » : » » محمد بهرام خان

» » » » » » : » » میاعبیدالله خان

» » » » » » : » » عبدالواحد خان

د جمعیت العلما عضو د څلرمې رتبې په حیث : ف ، مولوی عبدالجلیل خان
» » » » » » : » ، » غلام حیدر خان
» » » » » » : » ، » حفیظ الله خان
» » » » » » : » ، » عبدالخالق خان «صدیقی»

نو موړی په دریمه رتبه قاضی د مرافعې د کابل مقرر شوی

د جمعیت العلما عضو د څلرمې رتبې په حیث : ف ، مولوی سید محمد عمر خان
» » » » » » : » ، » عبدالله خان
» » » » » » : » ، » عبدالعزیز خان
» » » » » » : » ، » محمد طالب خان
» » » » » » : » ، » نصرالله خان
» » د پنځمې » » » : » ، » فضل حق خان
» » » » » » : » ، » فضل رحمان خان
» » » » » » : » ، » سید انور شاه خان

د محاکماتو د مامور کفیل : ص محمد نعیم خان

د تفتیش مدیریت:

مدیر د عضو په حیث : ص . مولوی فضل الرحمان خان شنواری
عضو د ابتدائی مدیر په حیث : ص ، مولوی محمد رشید خان
» » » » : » ، مولوی خمار الدین خان کوملی

د نورو دوائرو آمران :

د تحریراتو اود اوراقو مدیر : . . . .
د مامورینو او اجرائیې مدیر : ع ، فیض محمد خان نوموړی په کالنۍ ترفیعاتو کښې په دریمې رتبه د ترفیع استحقاق درلود لیکن د بست د نشتوالی له کبله د معاش د تفاوت ربع ورته منظور شویدی
د معاش او مصرف مامور : ع ، محمد اسماعیل خان
د سوانحو مامور : » ، ملا جمعه خان
د کنترول مدیر : » ، محمد یوسف خان
د قضاتو د مدرسې مدیر : » ، مولوی عبدالقدیر خان «شهاب»

دمعارف وزارت

ع ج دو کتور عبدالمجید خان
دمعارف وزیر

وزیر : ع،ج دو کتور عبدالمجید خان
اداری معین : ع ، ص عبد الاحمد خان
د تدریسی معین کفیل : ع،ص دا کتر محمد یوسف خان
مستشار : « « عزیز الرحمان خان
دمخصوص قلم مدیر د ۳ رتبی په حیث
: ع امیر الدین خان

دعمومی تدریساتو ریاست :
درئیس کفیل : ع ، ص د کتور علی احمد خان
دمعاون « : ص سردار حمید الله خان
د ثانوی تدریساتو د مدیریت کفیل
: ص ، د کتور محمد اکرم خان

دمسلکی تدریساتو دمدیریت کفیل :
ص،د کتور محمد حیدر خان

دابتدائی تدریساتو عمومی مدیر

: ع محمد آصف خان «ماثل»

د تدریساتو د ریاست د معلمینو او ماموریتو د مدیریت کفیل : ص محمد زمان خان
د یونسکو د مدیریت کفیل : ص د کتور عبدالرحیم خان
دعمومی تدریساتو د احصائیې آمر : ص فقیر محمد خان

ددارالتالیف ریاست :
رئیس : ع، ص د کتور میر نجم الدین خان
دریاست د معاون کفیل : ع محمد هاشم خان «مجددی»
د تالیف او ترجمې مدیر : ص پاینده محمد خان «زهیر»
د نشریاتو مدیر : ص محمد کریم خان «صمیمی»
د کتاب خانې د مدیریت کفیل : ص عبداللطیف خان «اریان»

د تفتیش ریاست :

درئیس کفیل	: ع ، ص عبدالشکور خان
د تفتیش معاون	: ع عزیز محمد خان
د تفتیش مدیر	: ص محمود خان « کریم زاده »
۱- د ریاست مفتش	: ص خواجه گلبدین خان
۲- « «	: « قربان علی خان
۳- « «	: ص محمد ایوب خان
د تفتیش ریاست مفتش :	ص عبدالاحمد خان

دموزه او حفریات ریاست :

دموزې او حفریاتو رئیس :	ع،ص داحمدعلی خان « کهزاد »
دحفظ الصحه اودسپورت دریاست کفیل :	ع ، ص عبدالرشید خان « بیغم »

اداری ریاست :

رئیس د(۲) رتبې په حیث :	. . . . .
دلوازمو دعمومی مدیریت کفیل :	ع، محمد اسلم خان
« دتحصیلی مدیریت :	« صوفی فخرالدین خان
داعاشی او اباتی مدیر کفیل :	ص، محمد علیخان
داثبات جرم دمدیریت کفیل :	ص ، داد محمد خان

داجرائیې دمرکز مدیریت :

داجرائیې دمدیریت کفیل : ص ، عبد العلیخان

د تعمیراتو مدیریت :

د تعمیر مدیر :	ص ، محمد اسحق خان

د تصفیې مدیریت :

مدیر :	ص ، عبدالغفور خان « احمد زائی »

داوراقو مدیریت :

مدیر :	ع، محمدعمر خان

د کنترول عمومي مديريت:

عمومي مدير:	. . . . .
معاون:	ص . سيد محمود خان
د بوديجې مدير:	ص، عبداللطيف خان

دثانوي مکاتبو مديران:

د حبيبيې ليسې د کفيل مدير:	مستر لارسن
د استقلال دليسې مدير:	عزتمند موسيو مومل
د نجات « « :	ع ، ص عبد الغفور خان برشنا
د غازي « « :	عزتمند پا يلستون
د ښځو دليسې عمومي معاون:	ع ، غلام محمد خان
« داول امير ليسې مديره:	مادام هنف
« د دوم « « « :	« برشناء
د مرکز دليليې دمديريت کفيل:	ص ، امير محمد خان
د نهاري متوسطې مدير:	« عبدالغفور خان

دمسلکي مکاتبو مديران:

د عربي دارالعلوم رئيس:	ع ، ص قاري عبدالرسول خان
د دارالمعلمينو د رئيس کفيل:	« « دکتور عبدالقيوم خان
د متوسط مدير.	ص ، غلام حسن خان « مجددي »
د ابتدائي « « « :	ص ، محمد اکرم خان
د صنائعو دمکتب کفيل:	ص ، سلام الدين خان
د تجارتي دليسې دمدير کفيل:	عزتمند داکتر مرك
د کرهني دليسې مدير:	ص ، عبدالروف خان
داصول تحرير او محاسبې دمکتب مدير:	ص ، محمد آصف خان
دښار دمکاتبو دمديريت کفيل:	« قاري غلام محمد خان
دميخانيکي داخلي مدير:	ص ، دين محمد خان
« خارجي «	عزتمند تراوتمان

د ماليې وزارت

په دوه فصله حاوي دی . ا ـ او ـ ب

الف ـ د ماليې دوزارت دمرکز تشکیلات :
ب ـ د مالیی دوزارت ددوائرو اجراآت ،

الف ـ د ماليې دوزارت دمرکز تشکیلات :

۱ـ د مالیی وزیر : ع ، ج محمد نوروز خان
اول معین : کمبود
دوم معین : ع.ص حبیب الله خان

ع ، ج محمد نوروز خان د ماليې وزير

اداری ریاست :

آ ـ رئیس : ع.ص غلام محمد خان .

د اداری ریاست څانګی :

د مامورینو عمومی مدیر ،
ع ، عبدالحکیم خان ،
د قوانینو عمومی مدیر ،
ع ، مصطفی خان .
د غلی او د ګدامو مدیر :
ع ، محمدجان خان .

د مالیاتو او محصولاتو	مدیر	: ص ،	محمد آصف خان .
د احصائیې او داملاکو	عمومی «	«	نورالدین خان .
د تصفیو	«	«	محمدحسن خان .
داوراقو	« «	«	حافظ عبدالرحیم خان .

د عمومیې محاسباتو ریاست :

رئیس : ع ، ص میرعزیزالله خان .

دمحاسباتو دریاست څانګې :

د کنټرول عمومی مدیر	ع ، محمد ابراهیم خان .
دخزائنو » »	» فخرالدین خان .
د بودجې » »	» محمد نعیم خان .

دتفتیش ریاست :

رئیس : ع،ص قطب‌الدین خان .

معاون ع میرضیاءالدین خان .

دنوموړی ریاست اعضاء عبارت دی له (۲۸) نفرو،ه په مختلفو رتبو .

دمالیات برعایدات ریاست :

رئیس ع، ص عزیزالله خان .

دمالیات برعایدات دریاست څانګې :

د تشخیصې عمومی مدیر	ع ، غلام‌محی‌الدین خان
د کنترول » »	» حبیب‌الله خان .
د تفتیش » »	» عبدالغفور خان .
د تصفیې »	» عبدالغفور خان .
د تدقیق اومطالبا تو دمدیریت کفیل	» محمدنعیم خان (شاباش)

دتقاعد عمومی مدیریت :

عمومی مدیر : ع ، محمداکرم خان .

(ب) دمالیې دوزارت دمرکزی دوائرو اجرا آت :

۱ــ دمأمورینو دمدیریت اجرا آت :

۱ــ هغه حسابی فقرې چې‌حل اوفصل ئې دمالیې دوزارت پ‌حسابی مجلس پوری اړه لرله اودمامورینو دعمومی مدیریت لـه‌خوا مجلس‌ته وړاندې او دمجلس له‌خوا اصولاً فیصله شوي دی (۱۲۰) فقرې دی .

۲ــ انتخابی فقرې چې‌دهغې حل اوفصل د مالیې دوزارت په‌مجلس پوری اړه درلوده اودمامورینو دعمومی مدیریت له‌خوا مجلس‌ته وړاندې شوي اومجلس اصولاً فیصله کړې دی (٤۳۸) فقرې دی .

۳ـ هغه اشخاص چه‌دسنوی ترفیعاتو په‌سلسله کښې قانوناً د ترفیع مستحق بلل کېدل اواصولاً ئې ترفیع کړي ده .

۱ـ ع، ص عبدالکریم خان دحربیې دوزارت دمحاسباتو رئیس له(۲) رتبې څخه اولې رتبې ته .

۲ـ ع، ص حبیب‌الله خان دمالیې دوهم معین له(۲) رتبې څخه دچوکی دنیشت‌والی له کبله داولې رتبې په‌ربع معاش .

۳ـ ع ، ص غلام محمد خان دمالیې اداری رئیس له(۲) رتبې څخه په نسبت‌دنه‌والی دچوکی داولی رتبی په‌ربع معاش

۴ـ ع ، ص غلام سخی خان دافغانستان بانک‌معاون له(۲) رتبی څخه په نسبت‌دنه‌والی‌دچوکی داولی‌رتبې‌په‌ربع معاش

۵ـ ع، ص نورمحمد خان دقندهار مستوفی له(۲) رتبی څخه په نسبت دنه‌والی دچوکی داولی رتبی په‌ربع‌معاش

۶ـ ع، ص میرعزیزالله‌خان د محاسباتو رئیس له (۳) رتبی څخه ترفیعاً دوهمی رتبی ته :

۷ـ د « محمدسرورخان دمزارشریف مستوفی له (۳) « » » » »

۸ـ ع ، ص محمدآصف‌خان دمالیاتواومحصولاتو عمومی مدیرله(۳) رتبی څخه دچوکی دنیشت‌والی له کبله د(۲)رتبی په ربع معاش

۹ـ ع، ص میرضیاءالدین خان دتفتیش دریاست معاون له(۳) رتبی څخه‌د‌چوکـــی نشت‌والی له کبله د (۲) رتبی په ربع معاش

۱۰ـ ع ، ص محمد جان خان دغلی عمومی مدیر له(۳) رتبی څخه د چوکـــی نشت‌والی لـــه کبله د (۲) رتبی په ربع معاش

۱۱ـ ع، ص نصرالله خان د غزنی اعلی سرشته‌دار له (۳) رتبی څخه دچو کی نشت والی له کبله د (۲) رتبی‌په‌ربع‌معاش

۱۲ـ ع، محمد سعید خان دداخلی دکنترول عمومی‌مدیر له(۳)رتبی څخه دچوکی‌نشت‌والی له کبله د (۲) رتبی په ربع معاش

۱۳ـ ع، عبدالحکیم‌خان دماموریتو عمومی‌مدیر له(٤) رتبی څخه ترفیعاً (۳) رتبی‌ته

۱٤ـ ع، یعقوب‌علی‌خان‌دمخابراتو د کنترول‌عمومی‌مدیر له(٤) رتبی‌څخه ترفیعاً(۳)رتبی ته

۱۵ـ ع ، غلام‌حیدرخان داقتصاد‌دملی « » » » » » » » » » »

۱۶ـ هغه ماموریـن چه له (٥) رتبې څخه (٤) رتبې ته ترفیع کړی ده (۸) نفره دی
۱۷ـ هغه ماموریـن چه له (٦) رتبې څخه ئی (٥) » » » (٦) » »
۱۸ـ » » » (۷) » » » (٦) » » » (۱۳) » »
۱۹ـ » » » (۸) » » » (۷) » » » (۳۳) » »
۲۰ـ » » » (۹) » » » (۸) » » » (۲۰) » »
۲۱ـ » » » (۱۰) » » » (۹) » » » (۲۱) » »
۲۲ـ » » » (۱۱) » » » (۱۰) » » » (٤۳) » »

(۳) هغه ماموریـن چه د ترفیع او تقاعد دمعینو موادو له قرار متقاعد شوی دی .

الف : د (٤) رتبې ماموریـن (۲) نفر
ب : د (٦) » » (۱) » (٤) نفره وی ،
ج : د (۱۰) » » (۱) »

(٤) هغه مأمورین چه دمالیې د وزارت دانجمن دتصویب او د صلاحیت لرونکو مقاماتو د منظورۍ په اساس دیوې رتبې پورته په کفالت نائل شوی دی :

۱ـ د (٦) رتبې مأمورین د (٥) رتبې په کفالت پنځه نفره .
۲ـ د (۷) » » » (٦) » » شپږ » .
۳ـ د (۸) » » » (۷) » » اته » .
٤ـ د (۹) » » » (۸) » » یوولس» .
٥ـ د (۱۰) » » » (۹) » » پنځلس» .
٦ـ د (۱۱) » » » (۱۰) » » دوه ویشت» .

(٥) هغه مأمورین چه تبدیل شوی دی . واړه ٦۷ نفره
۱ـ له (۳) رتبې څخه (٥) تنه
۲ـ » (٤) » » (۳) »
۳ـ » (٥) » » (۱٥) »
٤ـ » (٦) » » (۹) »
٥ـ » (۷) » » (۱۹) »

٦- له (٨) رتبې څخه (١٠) تنه
٧- » (٩) » » (١٤) »
٨- » (١٠) » » (٨) »
٩- » (١١) » » (٣٢) »

واړه (١١١) »

(٦) هغه مستخدمين چه داصولي مبادو تکميل او دامتحان دوره کولو نه وروسته ئي دوزارت دمقام د منظورئ په اساس د مأموريت (١١) رتبې ته ترفيع کړې ده (١١) تنه دی .

(٧) هغه مأمورين چه د ماليې دوزارت له مختلفو څانګونه قانوناً تر محاکمې لاندې نيول شوي دي تول(٩) نفره دي . چه له (٩) نفرو څخه (٣) تنو برائت حاصل کړی دی .او (٦) نفره تر مجازات لاندی راغلی دی .

د ملی اقتصاد وزارت

وزیر : ع ، ج میر محمد حیدر خان
« حسینی »

لومړی معین : ع ، ص غلام غوث خان

دوهم « : « « « « «

دمخصوص قلم مدیر : ص غلام دستگیر خان
« اوریا »

اداری او دگمرکاتو ریاست :

رئیس : ع ، ص میا حسین خان
« مجددی »

اداری مدیریتونه :

دعمومی مدیر کفیل ع ، ج میر محمد حیدر خان « حسینی »

: ع ، محمد حسن خان وزیر اقصاد ملی

دمامورینو مدیر : کمبود . . .

دگمرکاتو عمومی مدیر د۲ رتبي بحیث : ع ، ص عبدالاحد خان

د قوانینو دتدوین دمدیریت کفیل : ص ، گلباز خان

د کنترول د عمومی مدیر : ع ، غلام حیدر خان

د اوراقو مدیر : ص ، حاجی محمد خان (٥) رتبه

دکرېزي مدیر ، ص ، حبیب الله خان

د سیار معاون د ٤ رتبي په حیث : . . . . .

« ثابت « د(٥) « « : ص ، فیض محمدخان

دمدیریت اعضاء د۶ « « خلور تنه : کمبود دی .

د صنایعو ریاست :

درئیس کفیل چه په‌عین زمان کښې د فضائی شرکت رئیس هم‌دی . . . . .

عمومی مدیر : ع ، عبدالغفور خان

د ماشینو د خانګې مدیر : ص ، پاینده محمد خان

دصنایع دستی » : » ، عبدالحمید خان

د ترانسپورت او دمصالحودتهیې مدیر : » ، محمد کاظم‌خان

د داخلی او خارجی تجارت ریاست :

رئیس :

د تجارتی ریاست مدیریتو نه :

دتجارتی عمومی مدیر : ع ، حبیب الله خان

دداخلی تجارت مدیر : » ، برات علی خان

دداخلی تجارت دمدیریت معاون : ص غلام محمد خان

» » » » : . . . .

دصادراتو اوواردانو مدیر : ص ، عبدالرشید خان

دداخلی بازارو مدیر : » ، فیض محمد خان

د مطالعې او تدقیق دمدیریت کفیل : » ، محمد رسول خان

» » » عضو : ص ، سعدالدینخان

د تجارتی دریاست دتحریراتو مدیر : » ، عبدالخالق خان

دتجارتی‌داحصائیې دمدیریت کفیل : » ، عبدالکریم خان

د تفتیش ریاست :

رئیس : ع ، ص محمد نبی خان

دتفتیش عمومی مدیر : ع ، عبدالغفور خان

درسمی دوائرو مدیر : ص ، عبدالودود خان «صابر»

عضو د ٥ رتبې په‌حیث : » ، نور الدینخان

» » » » : » ، میر محمد کاظم خان

د ملي مؤسساتو مديريت :

مدير د ٤ رتبې په حيث : ص ، محمد نبي خان
عضو د ٥ » » : » ، غلام علي خان
» » » » : » ، سيد محمد نبي خان « بهار »
» » » كفيل : » ، امير محمد خان

د سيار مديريت :

د مدير كفيل د ٥ رتبې بحيث : ص ، مير حليم الدينخان
عضو د ٤ » » : » ، محمد اسماعيل خان
» د ٥ » » : » ، مير اكبر خان

د منازعاتو د فيصلو رياست :

رئيس : ع ص ، محمد اكبر خان « ياميږ »

د فوائد عامی وزارت

وزیر : ع ، ج محمد اکرمخان
« پروننا »

فنی معین :

اداری « :

د مخصوص قلم مدیر : ص ، محمد عمیر خان

د معابرو ریاست :

رئیس :

داداری اوی مدیر : ع ، کمال الدینخان

دحفظاو مراقبت مدیر : ص ، محمد سلیم خان

دسرکودمدیر کفیل : ص ، غلام جیلانیخان

فنی عضو د څلرمې

رتبې یحت : ص سید محمد شاه خان

فنی عضو د پنځمې

ع ، ج محمد اکرمخان «پروننا» وزیر فوائد عامه

رتبې یحیث : ص ، محمد یخان

فنی عضو د پنځمې رتبې یحیث : ص ، عبدالحمید خان

» » » » » : ص ، محمد رضا خان

» » » » » : ع ، بسنت سنګه

سرمهندس : مستر دلاری المانی

د تعمیراتو ریاست

رئیس : ع ، ص عبدالرحیم خان

اداری اوی مدیر : ع ، محمد طاهر خان

دمصالحو دیخو اوعمومی مدیر : ع ، محمد اصغر خان

دزوړ کابل اوداعلیحضرت شهید دمقبری

د تعمیر مدیر : ص ، سید محمد خان

برآوردی مدیر : ص ، خواجه عبدالغفور خان

د شاهی ارګ د تعمیر مدیر : ص ، سید برهان الدینخان

د نوی کابل د تعمیراتو د مدیریت کفیل : ص ، عبد الستار خان
« « د باغاتو مدیر : ص ، عبدالرحیم خان
د تعمیراتو فنی عضو د پنځمي رتبې بحیث : ص ، حاجی محمد خان
« « « « « « : ص ، محمد افضل خان
د تعمیراتو فنی عضو د پنځمي رتبې بحیث : ص ، غلام محمد خان

٤ـ د بندونو او انهارو ریاست :
رئیس : . . . . . .
د اجرائیې مدیر : ص ، محمد آصف خان
فنی مدیر د څلورمي رتبې بحیث : ص ، عبدالباقی خان

٥ـ د تفتیش عمومی مدیریت :
عمومی مدیر : ع ، میر عنایت الله خان (حباب)
د سیاري څانګې مدیر : ص ، امیر محمد خان
د تحقیق د څانګې مدیر : ص ، عبدالعزیز خان
د مرکز د شعبې مدیر : ص ، سید قسم خان

ـ دمامورینو مدیریت:
مدیر : ص ، عبدالغنی خان

٧ـ د تهیه مصالح لوی مدیریت :
عمومی مدیر : ع ، سید ضیاء الدین خان
داجرائیې مدیر : ص ، محمد امین خان

٨ـ د کنترول عمومی مدیریت :
د کنترول مدیر د څلورمي رتبې بحیث : ص ، ګل ایاز خان
معاون د پنځمي رتبې به حیث : ص ، سید علی خان
د ماضیې تصفیې مدیر : ص ، یوسف خان

٩ـ د میخانیکی مدیریت :
فنی مدیر : ص ، غلام محمد خان
د اجرائیې د مدیریت کفیل : ص ، غلام علی خان
داوراقو مدیر : ص ، محمد اسلم خان
د مترولوژی د مدیریت کفیل : ص ، ارجنداس

د صحیې وزارت

وزیر : ع ، ج دکتورغلام فاروق خان
لومړی معین : ع ، ص د عبدالظاهر خان

دروغتیا د ساتنې ریاست :

دحفظ الصحې د رئیس
کفیل : ع ، ص دکتور عبدالغنی خان «افضل»

د نشریاتو او تبلیغاتو
د رئیس کفیل : ص ، سید احمدخان «دهاتی»
دنشریاتواوتبلیغاتو معاون : ، ، ، ،
دساری مرضونو دمخنیوي

مدیر : ص ، دکتور حسن‌علی خان ع ، ج دکتورغلام فاروق‌خان دصحیې وزیر
د احصائیې مدیر : « ، میر آغاخان
دبین المللی دمدیر کفیل : ص ، محمد موسی خان
دتجهیزاتو او تشکیلاتو درئیس کفیل : ع ، ص دکتور فقیرمحمد خان «شفا»
د تفتیش دمدیر کفیل : « ، « سید ولی خان
د تشکیلاتو « « : « ، احمد علی خان
د درملواکی « « : « ، عبدالصمد خان

اداری لوی مدیریت :

داجرائیې اوماموریتو لوی مدیر : ع ، محمد ابراهیم خان
د اوراقـو مدیر : ص ، صالح محمد خان
دمخصوص قلم « : ص ، حبیب الله خان
د کنترول « : « ، محمد شیر گل خان
دغاښو دداکترانو دټولنې دافتخاری رئیس : ع ، عبدالله خان «طرزی»
د درملو ددیپو درئیس کفیل : « ، سید اسحق خان

(باقی په ۳۳ مخ کښی)

د مخابراتو وزارت

ع ، ج غلام محمد خان د مخابراتو وزیر

وزیر : ع ، ج غلام محمد خان

اول معین : ع ، ص غلام صفدر خان

د تفتیش رئیس : ع ، ص محمد سعید خان

« معاون : ص ، محمد سرور خان

د پوستي مشاور : ع ، غلام فاروق خان

د پوستي عمومي مدیر : ع ، عبدالاحد خان « قیدانی »

د پوستي اداري مدیر : ص ، غلام نبي خان

« د صادري مدیر : « محمد ابراهیم خان

د « واردي کفیل : « میر فیض محمد خان

د نوي کابل د مخابراتو

مدیر : ص ، محمد امین خان

د پوستي د موزیم مدیر : ص ، نیک محمد خان

د تلگراف مشاور : ع ، علي گل خان

د « انجنیر : « ، محمد حسین خان

(د ۳۲ مخ پاتی)

د درملو د دیپو د اجرائیې مدیر : ص ، عبدالغفار خان

د « « « د کنترول مدیر : ص ، عبدالقدوس خان

د « « « د اسپر یتو اېستلو « : « ، محمد رفیق خان

د بلدیې د سر طبیب کفیل : « دکتور محمد آصف خان « فقیری »

د محبس د « « : ص ، « محمد ایوب خان

د پاکتریولوژی د کتور او متخصص : ع ، ج دکتور عبدالمجید خان د معارف وزیر

د مستوراتو د سناتوریم سر طبیب : ص ، « میر غلام حیدر خان

د تلگراف عمومی مدیر	:	ع ، محمد زمان خان
د « اداری مدیر	:	ص ، رجب علی خان
د « یکه توت » د تلگرافخاني مدیر	:	« ، عبدالحبیب خان
د « مهتاب قلا » « «	:	« ، عبد الحق خان
د تلگراف سیار مدیر	:	« ، عبد الله خان
د مرکز د تلگرافخاني مدیر	:	« ، عبد الغیاث خان
د تیلفون عمومی مدیر	:	ع ، گل احمد خان
د تخنیکی « «	:	« ، عبدالمجید خان
د تیلفون اداری مدیر	:	« ، حاجی سلطانعلی خان
د « ورکشاپ » «	:	ص ، عبدالاحد خان
د « چك آفیس » عمومی مدیر	:	ع ، عبد القیوم خان
د « « اداری «	:	ص ، حیدر علی خان
د مأمورینو عمومی مدیر	:	ع ، محمد ایوب خان
د کنترول « «	:	ع ، یعقوب علی خان
د اوراقو د مدیریت کفیل	:	ص ، عبدالشکور خان « داوی »

د معادنو وزارت

ع ، ج ، محمد نعیم خان دمعادنو وزیر

۱ـ وزیر :

ع ، ج ، محمدنعیم خان

۲ـ دمعدن انجنیر :

ع ، ص سیدعبدالاحد خان

۳ـ دمعادن معین :

ع ، ص داکتر عبدالله خان

٤ـ دفنی عمومی مدیر :

ع ، محمداحسان خان

۵ـ داقتصادی دلوی مدیر :

ع ، محمدعثمان خان

٦ـ داجرائیی او مامورینو آمر :

ص ، رمضانعلی خان

۷ـ د کنترول مدیر : ص ، لعلمحمد خان

۸ـ د تفتیش مدیر : ص ، عبدالفتاح خان

۹ـ داوراقو دانتهائی مدیریت کفیل : ص ، محمدحکیم خان

۱۰ـ د کشافیو عمومی مدیر : ع ، داکتر سلطان احمدخان

۱۱ـ دمعدن متخصص : ع ، غلام علیخان

۱۲ـ دمعادن مشاور عزتمند مستروالس

۱۳ـ دمعدن انجنیردانتهائی مدیریه حیث : ص ، عبدالله خان

۱٤ـ دفنی دلوی مدیریت معاون دانتهائي مدیر د کفیل په حیث ، ص ، محمدیوسف خان

۱۵ـ دبریکت جوړولو دفابریکی ابتدائی مدیر : ص ، محمدانور خان

د کرهنې مستقل ریاست

مستقل رئیس :

ج ، امیرالدین خان

معین داورې رتبې په حیث :

ع ، ص محمدزمان خان «تره کی»

د زراعتي پلان د تطبیقاتو رئیس :

ع ، ص ، میر محمد یوسف خان

د مخصوص د قلم مدیر کفیل ۷ رتبې په حیث :

ص ، محمدهاشم خان

ج ، امیرالدین خان د کرهنې مستقل رئیس

د کرهنې د دفع آفاتو عمومي مدیریت :

عمومی مدیر . . . .

اداری مدیر چه په عین زمان کې کفالتاً

د عمومی مدیر کار هم کوی

: ص ، مسجدی خان

د ملخو د مدافعې مدیر د ۴ رتبې په حیث :

ص ، حسن علی خان

د تبلیغاتو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر : ع ، محمدزمان خان

مدیر د څلورمې رتبې په حیث : ص ، عبدالغفور خان

د کرهنې د تحقیقاتو مدیر د ۴ رتبې په حیث : » ، غلام نقشبند خان

د املاکو د انتهائی مدیر کفیل : » ، محمد اسلم خان

د ځنګلاتو د » » » : » نور محمد خان

د کرهنې د تخنیکو ریاست :

رئیس . . . .

د تخنیکی د ریاست کفیل : ص ، فقیر محمد خان

د تفتیش عمومي مدیریت :

عمومي مدیر د۲ رتبې په حیث	: ع ، ص ، نادرعلي خان
عضو د۳ رتبې د کفالت په حیث	: ص ، غلام محی الدین خان
« د« « په حیث	: « ، میرابوطالب خان
« د« « د کفالت «	: « ، عجب گل خان
« د« « «	: « ، محمدیونس خان

اداری څانگي :

داجرائیې اومامورینو لوی مدیر	: ع ، عبدالفتاح خان
د کنترول لوی مدیر	: « ، سید فقیرمحمد خان

د آبیاریو عمومي مدیریت :

دآبیاریو اداری آمر د٤ رتبې په حیث	: ص ، محمدجان خان
انجنیر دابتدائی مدیر په حیث	: « ، علی احمد خان

دمسلخ عمومي مدیریت :

دعمومي مدیر کفیل	: ص ، غلام دستگیر خان

د نسلگیریو ریاست :

رئیس د۳ رتبې په حیث	: ع ، دادمحمد خان
دواکسین جوړولو مدیر	: ص ، میرکشاه خان
داوراقو مدیر د۳ رتبې په حیث	: ع ، محمدطاهر خان

دمطبوعاتو مستقل ریاست

ج ، محمد هاشم خان « میوندوال »
د مطبوعاتو مستقلې رئیس

رئیس : ج ، محمدهاشم خان میوندوال
معاون : . . . .
مشاور : ع ، ص محمدسرورخان « گویا »
دمخصوص قلم مدیر : ص ، عبدالصبورخان « نسیمی »

دنشریاتو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر : ع ، عبدالباقی خان « لطیفی »
د لومړی څانگې مدیر : ص ، رحمت الله خان « شفق »
د دوهمې « : ص ، محمدسرورخان « وفا »
د درېمې « : « ، محمدنبی خان « کهزاد »
د څلرمې « : ص ، فضل احمدخان « زرمتی »

دپښتوټولنې عمومی مدیریت :

عمومی مدیر د۲ رتبې په حیث : ع ، ص ، عبدالرؤف خان « بینوا »
معاون د۳ « « : ع ، صدیق الله خان « رښتین »
دصحافت د څانگې مدیر : ص ، یارمحمدخان « نظامی »
د تألیف او ترجمې د مدیریت کفیل : « ، عزیزالرحمن خان « سیفی »
دلغاتو د څانگې مدیر : « ، محمدگل خان « نوری »
د کورسو مدیر : ع ، عبدالغنی خان
د پښتوټولنې اعضا :
دصحافت د څانگې عضو : . . . . .
د تألیف او ترجمې « : ص ، غلام احمد خان « رحمانی »
د لغاتو د « : « ، محمدرفیق خان « قانع »

ددائرةالمعارف عمومی مدیریت :

مدیر	: ع ، میرعلی اصغر خان « شعاع »
معاون	: ص ، سیداحمدشاه خان « هاشمی »
دداخلی خانګي مدیر	: ص ، محمدحسن خان

دپښتو دائرةالمعارف مدیریت :

عمومی مدیر ددوهم رتبې بحیث	: ع ، ص ، غلام جیلانی خان « جلالی »
اداری مدیر	: ص ، . . . .
دداخلی مدیریت کفیل	: ص ، محمدابراهیم خان « ثابت »
عضو	: ص ، عبدالشکور خان « بیکس »
»	: » ، حفیظ الله خان

دتاریخ دانجمن عمومی مدیریت :

عمومی مدیر د۲ رتبې به حیث	: ع ، ص ، احمدعلی خان « کهزاد »
عضو	: » ، » ، محمدسرورخان « گویا » چه دریاست مشاور هم دی
»	: ص ، محمدابراهیم خان « خلیل »

دآژانس عمومی مدیریت :

دعمومی مدیر کفیل	: ص ، محمداسلم خان « بسمل زاده »
لمړی معاون	: . . . .
دوهم »	: » ، عبداللطیف خان « نشاط »

دراډیو تخنیکی عمومی مدیریت :

عمومی مدیر د۲ رتبې به حیث	: ع ، ص ، عطاؤالله خان
داداری مدیر کفیل	: ص ، محمدعلم خان

دراډیو دنشریاتو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر	: ع ، علی احمد خان « نعیمی »
معاون	: ص ، نجف علی خان « نیاتی »
دپوهنې ننداري مدیر	: » ، عبدالحلیم خان « عاطفی »

داداری عمومی مدیریت :

عمومی مدیر : . . . . . .

داجرائیي اومامورینو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر : ع ، گل محمد خان
د کنترول « : . . . . .
د تفتیش دمدیریت کفیل : « ، سید مصطفی خان
داورافو د « « : « ، فدامحمد خان
د کتابخانې مدیر : « ، غلام جان خان

دمطابعو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر دلومړۍ رتبې په حیث : ع ، ص ، برهان الدین خان « کشککی »
فنی مشاور : عزتمند محمد نوری « افندی »
طباعتی مدیر اوداداري معاون کفیل : ص ، شبراحمد خان
دصکوکو مدیر : « ، محمد ابراهیم خان
دتصحیح مدیر : « ، عبدالصمد خان « جاهد »
د « « : « ، غلام محی الدین خان « عارفی »
دزینکوگرافی مدیر : « ، عبدالغنی خان
دآرت متخصص : « ، نوراحمد خان
دتخنیکی فنی مدیر : عزتمند کوبسکی
« اداری « : ص ، محمد اکبر خان
« خطاطی « : « ، سید محمد طاهر خان
« اجرائیي « : « ، عبدالوکیل خان
« کنترول « : « ، فیض محمد خان
داجرائیي معاون : « ، غلام سرور خان
دکنترول « : « ، محمد رحیم خان
دزینکوگرافی معاون : « ، داد محمد خان

دکابل ولایت :

د کابل د ولایت والــی : و ، ج عبدالحکیم خــان
مستوفی : ع ، ص عبدالوهاب خان
دامنیې دقوماندان کفیل : ح ، عبدالعزیز خان
دمرافعې دمحکمې قاضی : ف ، مولانا عبدالخالق خان «صدیقی»
دګمرك رئیس : ع ، ص عبدالرسول خان
دتعمیراتو عمومی مدیر : . . .
دتحریراتو « « : ع ، عبدالباقی خان
داحصایې مدیر : ص ، عبدالهادی خان
« « دتفتیش مدیر : « ، علی محمد خان
دپولیسو سرمامور : ش ، عطاؤالله خان
دژاندرمې غند مشر : ح ، محمد علی خان
دقوماندانۍ داستخباراتو مدیر : ع ، محمد سرور خان
د امنیې مدیر : ص ، سید بهاؤالدین خان
دحقوقو دمدیر کفیل : « ، محمد امان خان
دحرکاتو « « : ش ، عبدالشکور خان
دقوماندانۍ دلوازمو دمدیر کفیل : ص ، محمدانور خان
دمحبس دانضباط د « « : ح ، سیدابراهیم خان
دخارجې چارو مدیر : ص ، عبدالاحمد خان
دکرهنې دعمومی مدیر کفیل : ص ، محمدانور خان
دمعارفو « « « : « ، محمد کبیر خــان
دمعابرو « « « : « ، عبدالاحد خــان
دولایت دعسکرۍ دمکلفیت مدیر : ح ، خواجه محمد خان
دمستوفیت دکنترول مدیر : ص ، رحیمداد خان
« دتفتیش « : « ، عبدالغنی خــان
دګمرك دریاست معاون : « ، میر غلام احمد خان

دکابل دولایت مربوطه لوی حاکمان
ددایزنګی لوی حاکم : ع ، ع ص عبدالله خان
دلوګر لوی حاکم : ع ، ع احمد علی خان

دقندهار ددوائر او حاکمان نومونه

۱ - نائب الحکومه او دعسکری قوماندان ع، ش، س، ع، عبدالغنی خان

۲ - مستوفی ع، ص نور محمد خان

۳ - دمعارفو رئیس ع، ص عبدالرحیم خان

٤ - د گمرك رئیس ع، ص علی احمد خان

۵ - « مرافعی دمحکمی قاضی ف، ملاعبدالحی خان

٦ - « مالیاتو عمومی مدیر ع، حبیب الله خان

۷ - « املاکو عمومی مدیر ع، احمد شاه خان

۸ - « مخصوص قلم دمدیریت کفیل ص، محمد حسن خان

۹ - « عسکری مکلفیت مدیر ح، نور محمد خان

۱۰ - « احصائی مدیر ص، ضیاءالدین خان

۱۱ - « احصائی دتفتیش مدیر ص، غریب الله خان

۱۲ - « پولیسو امنیه سرمامور ش. محمد زمانخان

۱۳ - « فوائد عامی مدیر ص، فتح محمد خان

١٤ - « مخابراتو مدیر ع، محمد حسین خان

۱۵ - « قبائلو مدیر ص، فضل محمد خان

۱٦ - « استخباراتو مامور ص، سید جعفر خان

۱۷ - « سینما مامور ص، محمد جعفر خان

۱۸ - « ملکی شفاء خانی سرطبیب ص، محمد عمر خان

۱۹ - « دابتدائی محکمی قاضی ف، ملاغلام ایشان خان

۲۰ - « تجارتی جگړو دفیصلی رئیس ع، ص، غلام فاروق خان

۲۱ - د تحریراتو مدیر ص، عبدالرحمن خان

۲۲ - د مطبوعاتو مدیر ص، قیام الدین خان «خادم»

ب دقندهار دولایت دمربوطو آمران په لاندنی ډول دی

۱ - د گرشك اولی حاکم ع، ع محمد رفیق خان

۲ - « قلات اولی حاکم ع، ع سید آقا خان

۳ - « ارزگان حاکم « ، عبدالواحد خان

٤ - د وند حاکم	ع ، ا ، سلطان عزيز خان
٥ - د خاکريز حاکم	ع ، ا ، محمدعلم خان
٦ - « ارغنداب حاکم	ع ، ا ، محمدالياس خان
٧ - « پنجوائی حاکم	ع ، ا ، اسدالله خان
٨ - « دهلی حاکم	ع ، ا ، محمدبنارس خان
٩ - « ده نهر بين حاکم	ع ، ا ، محمد سرورخان
١٠ - « دهراوُد حاکم	ع ، ا ، محمدعلی خان
١١ - « ارغستان حاکم	« « عبدالاحمد خان
١٢ - « کشکنخود حاکم	« « عبدالقدوس خان
١٣ - « شورابك حاکم	« « نظر محمد خان
١٤ - « سپين بولدك حاکم	« « عبدالرشيد خان
١٥ - « نهر سراج حاکم	« « عبدالکريم خان
١٦ - د موسی قلعه حاکم	« « محمد نادر خان
١٧ - « گرمسير حاکم	« « عبدالملك خان
١٨ - « جلدك حاکم	« « عبدالاحد خان
١٩ - د شنکی حاکم	ع ، ا ، غلام حيدر خان
٢٠ - « دايه چوپان حاکم	ع ، ا ، فضل محمد خان
٢١ - « گزاب حاکم	ع ، ا ، عبدالغنی خان
٢٢ - « اجرستان حاکم	ع ، ا ، محمد يعقوب خان

دهرات ولايت

نائب الحکومه	: ع ، ج عبد الله خان
مستوفی	: ع ، ص محمد عثمانخان
د امنيې قوماندان	: ح ، سردار محمد خان
دمرافعې قاضی	: ف ، حافظ - احمدعلی خان
د کرهڼې د خانګو آمر	: ع ، ص محمد کريم خان
دګمرك رئيس	: ع ، ص حاجی احمد علی خان
د مخابراتو لوی مدير	: ع ، سيد احمد شاه خان
دماليات برعايداتو لوی مدير	: ع ، جلال الدين خان

د پوهنې لوی مدیر : ع ، محراب الدین خان
د فوائد عامې لوی مدیر : ع ، فضل حق خان
د تحریراتو لوی مدیر : ع ، عبد اللطیف خان
د صحیې لوی مدیر : ع ، دکتور محمد آصف خان (سهیل)
د مخابراتو اداری مدیر : ص ، احمد ضیاء خان
د لیلیې د مکتب د مدیر کفیل : ص ، محمد اعظم خان
د بلدیې رئیس : ع ، ص غلام یحیی خان
د اطاق تجارت رئیس : ع ، ص عزیز احمد خان
د منازعاتو د فیصلو رئیس : ع ، ص نور محمد خان
د تیلگراف مدیر : ص ، عبدالرحیم خان

د مزار شریف ولایت

نائب الحکومه : و ، ج سید عبد الله خان
د مستوفی کفیل : ع ، محمد سرور خان
د امنیې قوماندان : ح ، خواجه محمد خان
د حدودو ژاندارمې قوماندان : ح ، محمد اسحق خان
د مرافعې د محکمې قاضی : ف ، مولوی محمد ابراهیم خان (کاموی)
د تحریراتو عمومی مدیر : ع ، محمد محسن خان
د گمرک عمومی مدیر : ع ، محمد صدیق خان
د مخابراتو د عمومی مدیر کفیل : ص ، امیر محمد خان
د فوائد عامې مدیر : ص ، عبدالصمد خان
د احصائیې مدیر : . . . .
د مالیات بر عایداتو مدیر : ص ، محمد ابراهیم خان
د کرهنې مدیر : ص ، غلام رسول خان
د احصائیې د تفتیش مدیر : ص ، عبد العزیز خان
د صحیې مدیر او سر طبیب : ص . عبد الرحمن خان « حکیمی »
د معدن مدیر : ص ، عبدالاحد خان
د بلدیې رئیس : ع ، ص سید محمد یونس خان

د قطغن ولایت

نائب الحکومه	:	و ، ج محمد اسمعیل خان
مستوفی ۲ رتبه کفیل	:	ع ، ص سید محمد خان
د مرافعې د محکمې قاضی	:	ف . مولوی پاینده محمد خان
د ژاندارمې قوماندان	:	ح ، عبدالرحیم خان
د امنیې قوماندان	:	ح ، حبیب الله خان
د معارفو مدیر د (۳) رتبې پحیث	:	ع ، عبدالرسول خان
د کرهنې مدیر	:	ع ، محمد صدیق خان
د مخابراتو مدیر	:	ع ، غلام دستگیر خان
د تحریراتو د مدیر کفیل	:	ص ، محمد افضل خان
د احصائیې مدیر	:	ص ، محمد همایون خان
د احصائیې د تفتیش مدیر	:	ص ، محمد انور خان
د فوائد عامې مدیر	:	ص ، غلام حیدر خان
د ناقلینو مدیر	:	ص ، نور الله خان
د مساحت مدیر	:	ص ، عبدالعزیز خان
د گمرك مدیر	:	ص ، محمد ابراهیم خان
د معدن مدیر	:	ص ، غلام داؤد خان
د چال د معدنې عمومی مدیر	:	ع ، عبدالمؤمن خان
د کلفگان د مالگو د معدن مدیر	:	ص ، عبدالرب خان
د صحیې مدیر او سرطبیب	:	ص ، د کنور مېر محمد علی خان
د عایداتو د مالیې مدیر	:	ص ، عبدالمجید خان
د جنگلاتو مدیر	:	ص ، محمد شریف خان

د قطغن مربوطه لوی حاکمان :

د قندز لوی حاکم	:	ع ، ع غلام قادر خان
د تالقان لوی حاکم	:	ع ، ع محمد محبوب خان
د یلخمری » »	:	ع ، ع حبیب الله خان

د مشرقی تنظیمیه ریاست

د تنظیمیې رئیس	: ع ، ش ، س ، ع عبدالاحدخان (داخله وزیر)
د « دریاست معاون	: ع ، ع محمد شریف خان
مستوفی	: ع ، ص محمد عثمان خان
امنیه قوماندان	: ح ، دین محمد خان (دلاور)
د مرافعې قاضی	: ف ، محمد شیرین خان
دابتدائیې قاضی	: « ، محمد عالم خان
د تحریراتو مدیر	: ص ، غلام حضرت خان
د مطبوعاتو «	: « ، محمد یونس خان (مراد)
د مخصوص قلم «	: « ، شیر محمد خان
د فوائد عامې «	: « ، غلام محی الدینخان
د احصائیې «	: « ، غلام رسول خان
د مکلفیت عمومی «	: ح ، داد خدا خان
داحصائیې د تفتیش مدیر	: ص ، محمد یوسف خان
د مخابراتو «	: « ، محمد یاسین خان (حکمت)
د قبائلو «	: ح ، خان محمد خان
د معارفو عمومی «	: ع ، عبدالغفور خان «احمدی»
د صحیې «	: ص ، محمد اسلم خان
د کرهنې او املاکو «	: « ، شمس الدین خان
د گمرك «	: « ، عبدالشکور خان
د بلدیې د ریاست کفیل	: ع ، محمد یوسف خان
د «ډکې» سرحددار	: ش ، سید کمال خان

د مشرقی دولایت دلویو حکومتونو حاکمان

دلغمان لوی حاکم	: ع ، ع محمد عثمانخان
د کنړو لوی حاکم	: « ، « عبد المجید خان
دشینوار « «	: « ، « محمد عمر خان

دجنوبي ولايت :

دتنظیمیه رئیس او عسکري قوماندان	ع ، ش، ع، غلام رسول خان
دتنظیمیه ریاست معاون	. . . . .
مستوفي	ع ، ص ، غلام رسول خان
دتحريراتو مدير	ص ، فيض محمد خان
دمرافعې دمحکمې قاضي	ف ، مولوي فضل کريم خان
دامنيې قوماندان کفيل	ش، امير محمد خان
دمخصوص قلم مدير	. . . . .
دګمرك مدير	ص، محمد علي خان
دمعارفو مدير	ع ، عبدالسلام خان
دصحيې مدير	ص ، دکتور محمد عظيم خان
دفوائد عامې مدير	ص ، محمد سرور خان
دمخابراتو دمدير کفيل	ص ، جمعه ګل خان
دما رو مدير	. . . .
دقبالو مدير	ص ، محمد اسلم خان
دکرهڼې مدير	ص ، عبدالله خان
داستخباراتو مدير	ص ، غوث الدين خان
دبلديې رئيس	ع ، ښاغلي فيض محمد خان

دميمنې اعلى حکومت

الف :

دميمنې اعلى حاکم	ع ، ع ، ص سيد غلام رسول خان
دژاندرمې حدودي قوماندان	ح عبدالکريم خان
دامنيې قوماندان	ش محمد انور خان
دتحريراتو مامور	ص محمد اشرف خان
داستخباراتو مامور	ص امين الله خان
داحصائيې دماموريت کفيل	» سيد مقيم خان
دتفتيش مامور	» محمد محسن خان

دمیمنې اعلی سررشته دار	ع حافظ امیر محمد خان
داند خوی دمالیات برعایدات مدیر	ص محمد عیسی خان
دمیمنې دمالیات برعایدات مدیر	ص عبدالرحمن خان
دمیمنې دمرافعې قاضي	ف عبدالرحمن خان
دمیمنې دابتدائي محکمې قاضي	ف خیرالله خان
دمیمنې دمعارف مدیر	ص محمد یوسف خان
دمیمنې دګمرک مدیر	ص صدرالدین خان
د « « مخابراتو «	« عبدالرؤف خان
« « « فوائدعامې «	« نقیب الله خان
« « « کرهنې دمدیریت کفیل	ص احمد علیخان
« « « مطبوعاتو مدیر	ص محمد ناصر خان «غرغښت»
د « « صحې مدیر اود شفاء خانې سرطبیب	« محمد سرور خان
« اند خوی دنمکسار اوی مدیر	ع، سید محمد سرور خان
« میمنې دبلدیې رئیس	ښاغلی محمد رحیم خان شیدا

ب:

دمیمنې مربوط حاکمان:

د اند خوی لوی حاکم	ع، ع، محمد رحیم خان
د بلچراغ «	ع، ا، محمد مالک خان
د تګاب شرین حاکم	ع، ا، محمد رفیق خان
د فیصار دحکومت کفیل	ع، ا، جانباز خان

ج تجارتي موسسې:

د میمنې دتجارت داطاق رئیس	ښاغلی محمد کریم خان کوهی
د میمنې دتجارتي منازعاتو دفیصلې رئیس	ښاغلی حاجی ابوالقاسم خان
د اند خوی دتجارتي اطاق رئیس	ښاغلی قلیچ بای خان
د میمنې داتفاق دشرکت رئیس	« محمد یعقوب خان
د میمنې دمیمنت داتحادیې دشرکت رئیس	« محمد کریم خان کوهی
د اند خوی داتحادیې دشرکت رئیس	« ملامحمد محسن خان
« میمنې دتجارتي کروپ رئیس	ښاغلی عبدالکریم بای
« میمنې دتعاوني دیپو رئیس.	« محمد رحیم خان «قاضي زاده»

د فراه اعلی حکومت

اعلی حاکم	
د اعلی سرشته دار کفیل،	ع ، ص ، عبداللطیف خان
د مرافعی محکمی قاضی،	ف سید سیف الرحمن خان
د امنیی قوماندان ،	ش ، غلام سخی خان
د پوهنی مدیر ،	ص ، عبدالعزیز خان
د مطبوعاتو مدیر ،	ص ، عبدالمنان خان دردمند
د مخابراتو مدیر ،	ص ، نورالدینخان
د کرهنی مدیر ،	ص عبدالرحیم خان شکیبا
د فوائد عامی ،	ص محمد رسول خان
د روغتیا مدیر ،	« عبدالاحد خان عطفی
د تحریراتو مامور ،	« عبدالبصیر خان
د گمرك مامور ،	« امین‌الله خان
د احصائیی مامور ،	« محمد سرور خان
د احصائیی د تفتیش مامور	« محمد محسن خان
خزانه دار ،	« محمد عزیز خان

دبدخشان اعلی حکومت

اعلی حاکم	ع ، ع ، ص محمد سرور خان
سر رشته دار	د ۳ رتبی بحیث عزیزاحمد خان
د مرافعی دمحکمی قاضی	ف مولوی محمد غوث خان .
د امنیی قوماندان کفیل	ع عبدالهاشم خان .
د ژاندارمی دغند کفیل	. . . .
د کرهنی مدیر	ص حسین علی خان .
د صحیی مدیر کفیل	ص دکتور امیرمحمد خان .
د مخابراتو مدیر	ص محمد اسحق خان .
د فوائد عامی مدیر	ص صالح محمد خان .
د احصائیی مامور	. .

د احصائیې د تفتیش مامور	. . .
د معارفو مدیر	ص، محمدموسی خان
د گمرك مامور	ص سید عباس خان .
دمالیاتو اوعایداتو مامور	ص ، شیراحمد خان .
د استخباراتو مدیر	ض محمد حسن خان .
د تحریراتو مامور	ص محمد رحیم خان .
د منازعاتو دفیصلی رئیس	ص محمد غنی خان .

دپروان اعلی حکومت

اعلی حاکم	؛ ع ، ع ، ص ، میرعبدالعزیزخان
معاون ددریمې رتبې په حیث	: . . . .
سرشته دار	؛ ع ، عبدالمجید خان
دامنیې قوماندان	؛ ش ، نثاراحمد خان کنند کمشر
دمرافعې دمحکمې قاضی	؛ ف ، عبدالرؤف خان
د تحریراتو مأمور	؛ ص ، غلام حسن خان
دمعارفو مدیر	: « ، محمدطاهر خان
دصحیې مدیر	: « ، حاجی محمدشریف خان
د کرهنې مدیر	: « ، غلام حسین خان
دلیسی مدیر	: « ، محمدمحسن خان

دغزنی اعلی حکومت

دغزنی اعلی حاکم په اوله رتبه	؛ ع ، ع ، ص نصرالله خان
« « حکومت سررشته دار په دوهمه رتبه	؛ ع ، ص نصرالله خان « رستاقی »

دغزنی اعلی حکومت دمرافعې قاضی

ددریمې رتبې په کفالت	؛ ف ، ملامحمدنوروز خان
دامنیې قوماندان دخلورمې رتبې په کفالت	؛ ش ، خورشیداحمد خان
دمعارف مدیر د پنځمې رتبې	؛ ص ، میرمحمداسماعیل خان
د گمرك مدیر د پنځمې رتبې	؛ ص ، عبدالصمد خا « میهن یار »

دغزنی اعلی حکومت

دغزنی اعلی حاکم په اوله رتبه ؛ ع، ع، ص نصرالله خان

« « حکومت سررشته دار په دوهمه رتبه ؛ ع، ص نصرالله خان « رستاقی »

دغزنی اعلی حکومت د مرافعی قضی

د دري یمه رتبي په کفالت ؛ ف، ملامحمد نوروز خان

دامنیـی قوماندان د څلورمی رتبی په کفالت ؛ ش، خورشید احمد خان

د معارف مدیر د پنځمی رتبی ؛ ص، میر محمد اسماعیل خان

د ګمرك مدیر د پنځمي رتبی ؛ ص، عبدالصمد خا « میهن یار »

د مخابراتو « « « ؛ « ، محمد نبی خان

د فوائد عامی « « « « ؛ « ، عبدالرزاق خان

« مکلفیت « « « « ؛ « ، امیر محمد خان

« مطبوعاتو مأمور د شپږمی « ؛ « ، محب الرحمن خان « هوسا »

« تحریراتو « « « « ؛ « ، محمد انور خان

« کرهڼی « « اوومی « ؛ « ، محمد انور خان

د حکومتی حمل و نقل مأمور د اوومی رتبی ؛ « ، حفیظ الله خان

دملی شورا ریاست

الف ــ رئیسه هیئت :

رئیس : ع ، ج عبدالهادی خان « داوی »
اومړی معین : ع ، ص عبدالرشید خان
دوهم « : « ، « گل پاچا خان « الفت »
اومړی منشی : « ، عبدالعظیم خان « صافی »
دوهم « : « ، محمد کبیر خان « عبرت »
دمجلس د تحریراتو دانتهائی
مدیر کفیل : ص ، محمد داؤد خان
دمجلس ژرلیکونکي دوه کسه :
۱ : ص ، سید سلطان خان (احمدی)
۲ : ص ، محمد عمر خان (لحاظی)

ع ، ج عبدالهادی خان « داوی »

د تفتیش انتهائی مدیر : ص ، حافظ محمد انور خان

د کنترول مامور : « ، غلام دستگیر خان

داجرائیې سر کاتب او دانتهائی
مامور کفیل : « ، علی میرزا خان

داوراقو مامور : « ، فیض محمد خان

ب ــ داوومې دورې وکیلان :

د کابل دمرکز وکیل : ع ، میرغلام محمد خان « غبار »

« « « : « ، دکتور عبدالرحمن خان « محمودی »

دچاردهی وکیل د کابل دولایت مربوط : « ، عبدالمحمد خان
د کوهدامن وکیل : « ، سید احمد خان
دپغمان « « « « : « ، محمد ایوب خان
دبگرامیو « « « « : « ، محمد انور خان

دسروبي و کیل د کابل د ولایت مربوط : ع ، امیرمحمد خان

د پغمان او لغمان » » » » : » ، سید حبیب الله خان

دداېزنګی » » » » : » ، شاه مدارعلی خان

دداېکنډی » » » » : » ، علی احمد خان

دلوګر » » » » : » ، سید ګلاب شاه خان

د ګلنګار دلوګر » » » » : » ، خواجه محمدرحیم خان

دورد ګو » » » » : » ، صاحبجان خان

دلعل وسرجنګل » » » » : » ، سید محمداکبر خان

دشهرستان » » » » : » ، محمدموسی خان

دمیدان » » » » : » ، نورعلم خان

دبهسود » » » » : » ، سید آقا خان

دقندهار دمرکز وکیل » » : » ، عبدالحی خان « حبیبی »

دتيرينداورو کیل دقندهار دولایت مربوط : » ، تاج ګل خان

دشنکی » » » » : » ، جلال الدین خان

دارزګان » » » » : » ، خدای رحیم خان

دترنک او جلدک وکیل » » » : » ، خدای رحیم خان

ددایه وچوپان » » » » : » ، درانی خان

ددهراوود » » » » : » ، دوست محمد خان

دنوزاد » » » » : » ، سلطان محمد خان

دشوراېك » » » » : » ، سید محمد خان

دقلات » » » » : » ، شادمحمد خان

داجرستان » » » » : » ، شیر محمد خان

دارغنداو » » » » : » ، عبدالرؤف خان

دخاکریز » » » » : » ، غلام حسن خان

ددهله » » » » : » ، لعل محمد خان

دګیزاب » » » » : » ، لعل محمد خان

دګرمسیر » » » » : » ، محمدابراهیم خان

دکشك نخود » » » » : » ، سردار محمدحیدر خان

دارغستان	و کیل دقندهار د ولایت مربوط				: شاغلی ، حاجی محمد خان
دسپین بولدك	»	»	»	»	: » ، محمدشاه خان
دترین	»	»	»	»	: » ، محمدصادق خان
دگرشك	»	»	»	»	: » ، محمدصدیق خان
دریگستان د کوچیانو	»	»	»	»	: » ، محمود خان
د دېله	»	»	»	»	: ع ، نصرالله خان
دپنجوائی	»	»	»	»	: » ، نور محمدخان
دپشت رود د کوچیانو وکیل		»	»	»	: » ، ولی محمدخان
دقلات د کوچیانو وکیل		»	»	»	: » ، عبدالسلام خان
دهرات د مرکز وکیل		»	»	»	: » ، صلاح الدینخان «سلجوقی»
دغوریانو	وکیل د هرات دولایت مربوط				: » ، حاجی احمدخان
دپر چمن	»	»	»	»	: » ، جان محمدخان
دچغچران	»	»	»	»	: » ، خدا یارخان
دشهرك	»	»	»	»	: » ، رسول دادخان
دقادس	»	»	»	»	: » . محمد علی خان
داوبې	»	»	»	»	: » : سعد الدینخان
دتولك	»	»	»	»	: » ، سعید محمدخان
دبادغیسات	»	»	»	»	: » ، سلطان محمدخان
دادرس کن	»	»	»	»	: » ، سید محمد خان
دپښتون زرغون	»	»	»	»	: » ، عبدالحبیب خان
دشین دېله	»	»	»	»	: » ، عبدالکریم خان
دکشك	»	»	»	»	: » ، عبدالله خان
دمرغاب	»	»	»	»	: » ، عبدالملوك خان
دجلګي	»	»	»	»	: » ، عبدالواحدخان «بهره»
دزنده جان	»	»	»	»	: » ، عبدالله خان
دکداري	»	»	»	»	: » ، سید محمد اعظم خان
دکوهستان	»	»	»	»	: » ، محمدافضل خان
دژوند	»	»	»	»	: » ، محمد صدیق خان
دګلران	»	»	»	»	: » ، محمد علی شاه خان
دکرخ	»	»	»	»	: » ، سید میرحامد خان

د غوراتو وکیل د هرات د ولایت مربوط	: ع ، نجیب الله خان
دیسایندو » » » »	: » ، دین محمد خان
دمزار شریف دمرکز وکیل	: » ، خال محمد خان «خسته»
د کشنده وکیل دمزار شریف دولایت مربوط	: » ، میرزا احمد مدنی خان
د بلخ » » » »	: » ، محراب الدینخان
دشبرغان » » » »	: » محمد اسلم خان
ددولت آباد » » » »	: » ، محمد حسین خان
دسنگ چارك » » » »	: » ، عبدالقهار خان
د نهر شاهی » » » »	: » ، محمد داؤد خان
د سرپل » » » »	: » ، محمد قاسم خان
دسمنگان » » » »	: » ، عصمت الله خان «شرقی»
دشور تپی » » » »	: » ، محمد مراد خان
د قرقین » » » »	: » ، محمد یوسف خان
د درهٔ صوف » » » »	: » ، اشرف علی خان
دقطغن دمرکز وکیل	: » ، سید عمر خان
د قلعهٔ زال وکیل دقطغن دولایت مربوط	: » ، اختر محمد خان
د اندراب » » » »	: » ، عبدالاحد خان
د تالقانو » » » »	: » ، عبدالاول خان
دیلغمری او غوری » » » »	: » ، مرزا عبدالله خان
د قندوز » » » »	: » ، عبدالحکیم خان
د نهرین » » » »	: » ، عبدالغفور خان
دچاپاب » » » »	: » ، عبدالله خان
د چال او اشکمش » » » »	: » ، عبدالوهاب خان
دحضرت امام صاحب » » » »	: » ، علی مراد خان
د خان آباد » » » »	: » ، غلام حیدر خان
د فرخار وکیل دقطغن دولایت مربوط	: ع میر محمد طاهر خان
دخوست او فرنگ » » » »	: » ، میر محمد عمر خان
دینگی قلعه » » » »	: » ، محمد نبی خان
د رستاق » » » »	: » ، نجم الدین خان
د دوشی » » » »	: » ، سخی امین خان

د فرغیو وکیل د مشرقي د ولایت مربوط : « « بسم الله خان
دخاص کنړ » » » » : « « جلات خان
دخوګی » » » » : « « عبدالمعبود خان
د سرکانو » » » » : « « سید فقیر احمد خان
د شینوارو » » » » : « « سید قدرت شاه خان
د اسمار د مرکز » » » » : « « محمد الله خان
د کامدیش د لنډي سین وکیل » » : « « ملك محمد جان خان
د پیچ د دري وکیل د مشرقي » » : « « مرزا محمد جان خان
د سرخرود » » » » : « « محمد رفیق خان
د غلجائی حصارك » » » » : « « محمد زمان خان
د کنړ د مرکز » » » » : « « محمد صدیق خان
د رود اتو » » » » : « « مرزا محمد عثمان خان
د وایګل » » » » : « « مرزا محمد عظیم خان
د اچین » » » » : « « مرزا بهرام خان
د کامې » » » » : « « محمد فرخ شاه خان
د کوز کنړ » » » » : « « محمد موسی خان
د لغمان » » » » : « « محمد نسیم خان
د نورستان » » » » : « « مشك علم خان
د خوګیانو » » » » : « « میرا جان خان
د مومندري » » » » : « « ننګرهار خان
د ننګرهار د کوچیو » » » » : « « ګل اصغر خان
د ګردیز وکیل د جنوبي د ولایت مربوط : « « سعادت خان
د خوست د تڼیو » » » » : « « الله میر خان
د ځاځو میدان » » » » : « « خجو خان
د جاني خیلو » » » » : « « در مند جان خان
د ارګون » » » » : « « رزیم خان
د موسی خیلو » » » » : « « عمر شاه خان

داز ري وکیل دجنوبي دولایت مربوطه : ع ، عبدالوکیل خان
دمحاجیو » » » » : » ، ګلاجان خان
دزرمت » » » » : » ، محمد ابراهیم خان
دشمکنیو » » « » ، » ، میرزا محمد حسین خان
دسید کرم » » » » . » ، . . . . . .
دمحمد راګیو » » » » . : » . میر حاتم خان
دخوست » » » » : » ، . . . . .
دمیمنې دمرکزو کیل : » ، نظر محمد خان « نوا »
دشیرین تګاب وکیل دمیمنې داعلی حکومت مربوط : ع ، سید ابوالخیر خان
ددرزاب و ګرزیوان وکیل » » » : » ، قاری عبدالرؤف خان
دپښتون کوټ » » » » : » ، میرزا محمد اعظم خان
داندخوی » » » » : » ، محمد کریم خان « نزیهی »
دقیصار » » » » : » ، محمد یوسف خان
دبدخشان د مرکزو کیل : » ، سید محمد خان « دهقان »
دواخان وکیل دبدخشان داعلی حکومت مربوط : » ، آدینه بیګک خان
دکشم » » » » : » . عبدالقدوس خان
داشکاشم » » » » : » ، عبدالجبار خان
ددرواز » » » » : » ، عبدالله بیګک خان
دجرم » » » » : » ، میرزا محمد ایوب خان
دفراه دمرکزو کیل : » ، عبدالقادر خان « بلیغ »
داناردري وکیل دفراه داعلی حکومت مربوط : ع ، محمد یاسین خان
دبکواه » » » » : » ، محمد علی خان
دچخانسور » » » » : » ، عبدالحمید خان
دچاریکارو وکیل دپروان داعلی حکومت مربوط . : » ، محمد کریم خان
دجبل السراج » » » » : » ، محمد فیروز خان
دکوهستان » » » » : » ، سلطان محمد خان
دتګاب » » » » : » ، غلام حضرت خان
دبګرام » » » » : » ، عبدالعلیم خان

د سرخ و پارسا د پروان اعلی حکومت مربوطه	:	«	، سید محمد اسماعیل‌شاه خان
د نجراب	«	«	«	:	«	، عبدالرحمن خان
د پنجشیر	«	«	«	:	«	، محمد کریم خان
د بامیانو	«	«	«	:	«	. . . .
د صیغان و کهمرد	«	«	«	:	«	، محمد یوسف خان
د غوربند	«	«	«	:	«	، محمد کبیر خان
د غزنی د مرکز و کیل				:	«	، سید محمود خان
د قره باغ و کیل د غزنی د اعلی حکومت مربوط	:	«	، شیر احمد خان
د اندړو	«	«	«	:	«	، عبدالرب خان
د مقر	«	«	«	:	«	، حاجی عبدالقیوم خان
د وازي خوا	«	«	«	:	«	، محمد جمال خان
د جغتو	«	«	«	:	«	، محمد طاهر خان
د کټواز	«	«	«	:	«	، محمد شاه خان
د کټواز د کوچیانو و کیل د غزنی د اعلی حکومت مربود	ع	، محمد یونس خان
د شرن و کیل	«	«	«	مربوط:	«	، نیك محمد خان
د جاغوری و	«	«	«	«	«	، غلام علی خان
د غزنی د دامانی د کوچنیانو و کیل	«	«	«	«	، محمد نسیم خان

داعیانو ریاست

رئیس : ع ، ج ، س ، ع فضل احمد خان
« مجددی »

لمړی معین : ع ، س عبدالجبار خان

دوهم معین : ع ، ص عبد الغفار خان

دمجلس منشی : ع ، میرزا محمود خان

دمجلس اعضاء : ع ، ص محمد اسحق خان

» » : ع ، ص محمد امین خان
(خوګیانی)

» » : ع ، ص محمد انور خان
(بسمل)

» » ع ، خواجه جانګل خان

» » : « ، عبدالحکیم خان

» » : « ، عبدالغفور خان

» » : « ، ایشان امان الدینخان

» » : « ، عبدالحکیم خان

» » : « ، شرف الدینخان

» » : « ، جان محمد خان

» » : « ، معاذ الله خان

» » : « ، محمد میر خان

» » : « ، درویزه خان

» » : « ، حاجی عبد الحکیم خان

» » : « ، عبد الستار خان

» » : « ، علی احمد خان

» » : « ، آخند زاده محمد رسول خان

» » : « ، محمد اکبر خان

ع ، ج ، س ، ع فضل احمد خان (مجددی)
داعیان رئیس

اداری دوایر :

د تحریراتو مامور : ص ، محمد حسین خان

د اجرائیې « : « ، امام الدینخان

د کنټرول « : « ، محمد یونس خان

د دربار وزارت

وزیر : ع، ج والاحضرت سردار احمد شاه خان

لمړی معین دوزیر

په رتبه : ع، ج محمد حیدر خان

دوهم معین : ع، ص حاجی امین الله خان

ناظم : « « محمد آصف خان

د کنترول عمومی مدیر : ع میر امام الدین خان

دشاهانه حضور د دواخانې

عمومی مدیر : ع، میر عبدالغنی خان

د تنظیماتو مدیر : ص، محمد زمان خان

داجرائیې مدیر : ص، شیر احمد خان

د تشریفاتو معاون : ص، عبدالله خان

« « : ص، غلام نبی خان

د تحریراتو او د اوراقو

مدیر : ص، حافظ محمد عظیم خان

د نقلیې مدیر : ص، میر اکبر خان

دخزانې مدیر : ص، عبدالباقی خان

د کارخانې ناظر : ص، محمد عثمان خان

فراشباشی : ص، عبدالرشید خان

د شاهانه حضور مصاحبین :

ع، ج سردار احمد علی خان

ع، ص « محمد حکیم خان

« « عبدالرزاق خان

ع، ج والاحضرت سردار احمد شاه خان
د دربار وزیر

د داخلي روز نامو او مجلو ليکوونکي

الف مرکز :ـ

د اصلاح روز نامه : مدير او ليکوونکی ښاغلی محمد محسن خان (فيروز)

د انيس « « : « او د امتياز خاوند محمد يونسخان (حيران)

د آريانا مياشتنی مجلي : « ښاغلی محمد ابراهيم خان (خليل)

د کابل پنځلس ورځنی مجله : ليکوونکی ښاغلی بېنوا

د اقتصاد « « : د انطباعاتو د عمومي مديريت له خوا نشرېږي

د ژوندون « « : مدير عبدالحکيم خان نوري

د اردو مياشتنی مجله : د عمومي ارکان حرب د رياست له خوا خخه نشرېږي

د روغتيا « « : مدير او ليکوونکی ښاغلی دکتور عبدالغنی خان (افضل)

د پښتون ږغ مجله : مدير ښاغلی علی احمد خان نعيمی

د افغانستان د دری مياشتنی مجله : د نشرياتو د رسمي څانګي څخه نشرېږي

د پارسي آريانا دائرة المعارف : د دائرة المعارف د انجمن له خوا نشرېږي

د پښتو « « : د پښتو ټولني له خوا نشرېږي

د برګ سبز پنځلس ورځنی مجله : ليکوونکی ښاغلی رشيد خان لطيفی

د هوواد هفته وار جريده : چلوونکی ښاغلی صديق الله خان رښتين

د عرفان مجله : « عبداللطيف خان اريان

ب ـ ولايات :

د طلوع افغان د قندهار روز نامه : مدير ښاغلی قيام الدينخان (خادم)

د اتفاق اسلام د هرات « « : « « عبدالعلی خان (شايق) هروی

د مزار شريف بيدار چه په هفته کښي دوه واره نشرېږي : مدير ښاغلی عبد الغفور خان « جبار خيل »

د قطغن اتحاد چه په هفته کښي دوه واره نشرېږي : مدير ښاغلی مير امين الدينخان (انصاری)

د مشرقي اتحاد هفته ګی جريده : د مدير کفيل ښاغلی محمد يونس خان (مراد)

د جنوبي وړانګه « : « « پاينده محمد خان رو هيلی

د ميمني ستوري هفته ګی جريده : مدير ښاغلی محمد ناصر خان (غرغښت)

د فراه د سيستان « « : د مدير کفيل ښاغلی عبدالمنان خان (دردمند)

د بدخشان « « : مدير او ليکوونکی ښاغلی محمد قاسم خان (واجد)

د هرات ادبي مياشتنی مجله : « « « محمد ابراهيم خان (رجائی)

د مزار د بلخ « « : « « « عبد الاحدخان (رفيم)

د انګار جريده : « « « فيض محمد خان (انګار)

شاهي دار التحریر

سرمنشي : : . . .

د سرمنشي کفیل

دلمړۍ رتبې بحیث : ع ، ص حافظ نور محمد خان «کهگدای»

د سرمنشي کفیل ع ، ص حافظ نورمحمد خان «کهگدای»

دشاهي دار التحریر مشاور

دلمړۍ رتبې بحیث : ع ، ص سراج الدینخان «سعید»

دلمړۍ څانګې مدیر : « . . .

ددوهمې « « ددریمې

رتبې بحیث : ع ، عبدالقدوس خان

دخلرمې څانګې مدیر

ددریمې رتبې بحیث : ع ، محمد دلاور خان «فضی»

د شخصیې مدیر

ددریمې رتبې بحیث : ع ، محمد جعفر خان

د عرایضو مدیر ددریمې رتبې بحیث : ع ، عبدالنبی خان

دشاهي دار التحریر کتابدار دخلرمې رتبې

بحیث : ص ، غلام حیدر خان

درسامې مامور اودشاهانه حضور کتابدار : ص ، محمد همایون (اعتمادی)

تصویر حوض (دوراه) در نزد یك زیباك كه به بلندی ۱۷۰۰۰ فت موقعیت دارد ازاین حوض یكراه بطرف چترال ودیگری بطرف نورستان میرود .
ماهی های خالدار دراین حوض و یك حوض دیگری كه پائینتر از آن واقع است به كثرت یافت میشود . دریای كوكچه ازاین حوض سرچشمه میگیرد .

د افغانستان بانک

د عالی شوری هیئت

رئیس	: ع، ج میر محمد حید ر خان «حسینی» د ملی اقتصاد وزیر
د ریاست کفیل	: ع، ص خیر محمد خان
معاون	: « ، « ، غلام سخی خان
دتولو خزانو خزانه‌دار	: « ، « ، نظر محمد خان
د تفتیش لوی مدیر	: . . . . .
د ماموریتو «	: ص، محمد حید ر خان «نیسان»
د تحریراتو «	: « ، حفیظ الله خان «منصوری»
د کنترول «	: « ، سید احمدعلیشاه خان
د دمحاسبې «	: « ، صالح محمد خان
دخارجه ارتباط «	: « ، جنت خان «غروال»
دداخلی خزانې «	: « ، مانک چند
د اعتباراتو «	. « ، . . . .
داوراقو مامور	: ص، سهراب خان
د اسعارود کتنې مامور	: « ، محمد سرور خان

د افغانستان بانک نمایندگان په ولایاتو کښې :

د قندهار دنمایندگی لوی مدیر	: ع، سید اسحق خان
دهرات دنمایندگی د مدیر کفیل	. ص، جمعه خان
دمزارشریف‌د « مدیر	: « ، نیك محمد خان
د اقچې « « «	: « ، حسام الدینخان
د اندخوی « « «	: « ، غلام محمد خان
دمشرقی ولایت دنمایندگی مدیر	: « ، محمد اکرم خان

اجراآت مواثر صدارت عظمی

الف : محکمهٔ تمیز :

۱ـ فقراتیکه بصورت مجموعی بغرض تمیزخواهی وغور هیئت محکمه واصل گشته . (۲۳) فقره

۲ـ فقراتیکه نسبت عدم جریانات اصولی محاکم ابتدائیه و مرافعه بملاحظهٔ نقایص .
جهت تکمیل نواقص بمراجعش ارسال و هدایت داده شده است (۱٤) فقره
۳ـ در بارهٔ فقراتی که فیصله صادر شده است . (۷) »
٤ـ فقراتیکه تحت اجرا است . (۲) »
(۲۳) فقره

ب : محکمهٔ مرافعه :

۱ـ فقراتیکه بصورت مجموعی بغرض مرافعه وغور محکمه واصل گشته . (۷) فقره راجع به (۱۲) نفر

۲ـ در بارهٔ مامورین که فیصله صادر شده است . (۹) نفر

۳ـ فقراتیکه تحت اجرا است . (۳) »

اجراآت ریاست عمومی تفتیش :

الف : موضوعاتیکه بموجب احکام مقام صدارت بدوائر منسوبهٔ آن بغرض اجراآت اصولی فرستاده شده .

۱ـ تحقیق فقرات تفتیش دوائر حکومتی اعلی پروان .
۲ـ « « « حکومتی کلان شبرغان .
۳ـ « فقره ضبطی (۱۲۰) جلد پوست مال عبدالرؤف .
٤ـ « فقره گفتگوئی محمد کریم خان وبانك ملی .
۵ـ « فقره ادعای تیکه داران نمکسار اندخوی برعلیه حاکم سابق اندخوی .
٦ـ « « عرض بنیاد بیگ برعلیه درویزه خان
۷ـ « « میر عزیز الله خان سرشته دار بدخشان .
۸ـ « « قرضه شرکت سرور لمیتد از دافغانستان بانك .

ترفیعات سال ۱۳۲۹ صدارت عظمی

ع ، بناغلی عبدالله خان افغان نویس
مدیر شعبهٔ اول تحریرات

ع ، بناغلی محمدامین خان عضو تفتیش
صدارت

ترفیعات سال ۱۳۲۹ وزارت امور خارجه

ع ، ښاغلی محمد اشرف خان مجددی
مدیر مامورین و اجرائیه

ع ، ښاغلی فضل محمد خان (شیرزاده)
مدیر یونو

۹ـ تحقیق فقره عرض محمد خان وجمعه خان وشهزاده واختر محمد طایفهٔ عیلزائی کتواز .

۱۰ـ « « خانه نمبره قلعه هزاراه های چنداول در اثر عرض محمد نبی ولد سلطان محمد .

ب ، فقراتیکه تفتیش واکثریهٔ آن تحقیق شده وبعضی تحت تحقیق است .

۱ـ فقره عرض محمود گلوی چخانسوری .

۲ـ « باقیداری ملا سخیداد تیکه دار نصوار .

۳ـ تفتیش سال ۱۳۲۵ـ الی ۱۳۲۸ ریاست عمومی محاکمات صدارت عظمی .

۴ـ « « « « مدیریت عمومی مامورین «

۵ـ « « « « مدیریت عمومی عارضین «

۶ـ « « « « مدیریت عمومی اوراق «

۷ـ « « « « مدیریت شعبهٔ اول ودوم وسوم صدارت عظمی .

۸ـ « « « « مدیریت اجرائیه وکنترول «

۹ـ تحقیق تفتیش چهارسالهٔ حسابات مدیریت عمومی حمل ونقل .

۱۰ـ تفتیش فقره عرض بیر سنکه .

اجراآت سنه ۱۳۲۹ وزارت امور خارجه

در ظرف سال ۱۳۲۹ اجراآتیکه بوزارت امور خارجه بعمل آمده برخی از فقرات عمدهٔ آنرا بغرض مزید معلومات قارئین محترم سالنامهٔ کابل درمعرض نشرواشاعه میگذاریم.

الف : اجراآت شعبه اول مدیریت عمومی سیاسی :

قبلاً بین دولتین افغانستان وایران پروتوکول موقتی اعادهٔ مجرمین و متهمین با مضا رسیده بود که همه ساله بموافقت طرفین تمدید وبرطبق آن راجع به استرداد مجرمین اقدامات میشد . اما درسنه (۱۳۲۹) بین حکومتین افغانستان وایران چنین تجویز شد که باید قرار داد استرداد مجرمین دولتین افغانستان وایران بصورت دائمی منعقد شود چنانچه نمایندگان دولتین دربارهٔ اصلاح وتعدیل قرارداد مذکور نظریات خودها را یك بادیگر تبادله وبالاخره بصورت عمومی طرف قبول حکومتین واقع وتنها یکی دو ماده قرارداد مذکور هنوز تحت مذاکره وبحث بوده وآنهم درآتیهٔ قریب فیصله وقرار داد مذکور بصورت دائمی بین دولتین عقد وامضا خواهد شد .

هکذا موافقه نامهٔ سال ۱۳۰۷ کمیسیون سرحدی بین افغانستان وایران که برای حل امور قضایای سرحدی مملکتین بامضا رسیده بود ودرهر سال در صورت موافقت دولتین تجدید وبه اثر آن اجراآت میگردید کنون حسب تقاضای حکومتین افغانستان و ایران بعضی تعدیلات به قرارداد مذکور بعمل آمده وطرفین موافقت نمودند که قرارداد مذکوررا بصورت دائمی نمایندگان طرفین امضاء نمایند . ازاجراآت عمدهٔ دیگر شعبه اول مدیریت عمومی سیاسی موضوع رود هیرمند وآمدن کمیسیون بیطرف میباشد که نمایندگان دولتین افغانستان وایران در واشنگتن موافقه نمودند که هیئت متخصصین بیطرف بخاك طرفین آمده مشاهدات خویش را بصورت عملی وتخنیکی وغیر رسمی بعمل بیاورند .

همان بود که هیئت مذکور بتاریخ ۱۸ اکتوبر (۱۹۵۰) به کابل وارد وبعد از ۲۱ روز توقف درافغانستان بتاریخ ۸ نومبر (۱۹۵۰) بطرف خاك ایران عزیمت نمودند وممکن عنقریب نظریات خویش‌را راجع به حل وتصفیهٔ رودهیرمند بمراکزطرفین بفرستند . دولتین درظرف شصت روز قبولی ویاعدم قبولی خویش را به پیشنهاد هیئت مذکور اعلام خواهند داشت .

ترفیعات سال ۱۳۲۹ صدارت عظمی

ع ، ښاغلی عبدالله خان افغان نویس
مدیر شعبهٔ اول تحریرات

ع ښاغلی محمدامین خان عضو تفتیش
صدارت

سفراء کبار ووزیر مختار جدید به دربار کابل

جلالتماب آقای برتلو مارسل
سفیر کبیر دولت جمهوری فرانسه
بدربار کابل

جلالتماب آقای فرانکو فونتانا
وزیرمختار ایطالیا بدربار کابل

جلالتماب ـ جمال یشیل سفیر کبیر
دولت جمهوری ترکیه بدربار کابل

اجراآت ریاست تشریفات :

الف ، دولت پادشاهی افغانستان بدورهٔ سال ۱۳۲۹ ماموریت های ویزهٔ خویش را درپشاور وچمن بتاریخ ۹ نوامبر ۱۹۴۹ بقونسلگری مبدل وعالیقدر عبدالقیوم خان را به حیث قونسل خویش درپشاور و صداقتماب عبدالغفور خان را به صفت کفیل قونسلگری افغانی درکویته مقرر نمود .

ب ، دولت پادشاهی افغانستان ع ، ج ، س ، ا جنرال سردار اسدالله خان سراج را بحیث سفیر کبیر و نمایندهٔ فوق العادهٔ خویش بعوض جلالتماب محمداکرم خان به دولت جمهوریهٔ ترکیه معرفی واگریمان جلالتماب شانرا بتاریخ ۲۴ میزان ۱۳۲۹ ازحکومت ترکیه طالب وبالاخره دولت جمهوریهٔ ترکیه بهتقرر جلالتماب موصوف موافقت وموافقه نامهٔ شان بتاریخ ۸ عقرب ۱۳۲۹ مواصلت نمود . جلالتماب سردار اسدالله خان سراج بحیث سفیر کبیر و نماینده فوق العادهٔ افغانـــی در انقره اعتمادنامهٔ خویش را بحضور جلالتماب محترم رئیس جمهور مملکت ترکیه تقدیم نمودند .

ج ـ نظر به موافقتی که بین دولتین افغانستان وهسپانیه درباب قیام مناسبات سیاسی قبلاً درمادرید بعمل آمده بود دولت پادشاهی افغانستان جلالتماب جنرال محمدعمر خان سفیر کبیر افغانـــی درپاریس را بتاریخ ۲۷ سنبلــه ۱۳۲۹ ذریعـــهٔ وزارت مختاری اعلیحضرت معظم همایونی در عراق بحیث وزیر مختار ونمایندهٔ فوق العادهٔ خویش توسط وزیر مختار هسپانیه مقیم بغداد بدولت هسپانیه معرفـــی ودولت هسپانیه به تقرر جلالتماب جنرال محمدعمر خان موافقت خویش را اظهار وهکذا حکومت هسپانیه جلالتماب آقای جیوان منویل دوارستوگوئـــی وزیر مختار متعین عراق خویش را توسط وزارت مختاری افغانی درعراق به صفت وزیر مختار ونمایندهٔ فوق العادهٔ خویش بتاریخ ۸ جوزا ۱۳۲۹ بدربار کابل معرفی وچنانچه جلالتماب موصوف بتاریخ ۱۷ اسد ۱۳۲۹ ازطریق طورخم وارد کابل گـــردیده وبساعت یازده ونیم بجه قبـــل ازظهر روز شنبه ۲۷ اسد ۱۳۲۹ باتشریفات معموله به قصر دلکشا بحضور ذات اقدس ملکوکانه شرفیاب و اعتماد نامهٔ خودرا تقدیم فرمودند .

ورود سفرای کبار ووزرای مختار :

الف ، جلالتماب مارسل برتلو را بعوض جلالتماب هانری رو دولت جمهوریهٔ فرانسه بحیث سفیر کبیر ونمایندهٔ فوق العادهٔ خویش بدربار دولت پادشاهی افغانستان معرفـــی

و جلالتماب موصوف بتاریخ ۱۸ عقرب ۱۳۲۹ ازطریق طورخم وارد کابل گردید وبروز چهارشنبه مؤرخه ۳۰ عقرب ۱۳۲۹ بساعت ده ونیم بجه قبل ازظهر باتشریفات معموله درقصر دلکشا اعتمادنامهٔ خویش را به حضور اعلیحضرت همایونی تقدیم فرمودند .

ب : جلالتماب آقای فرانکو فونتانارا دولت جمهوریهٔ ایطالیا بعوض جلالتماب کلیسی بحیث وزیر مختارخویش بدربار دولت پادشاهی افغانستان معرفی وچنانچه جلالتماب موصوف بساعت دوازده بجهٔ قبل ازظهر روز۱۶ عقرب ۱۳۲۹ ازطریق سرحدداری طورخم وارد کابل گردیده و بساعت یازده ونیم بجهٔ روز چهارشنبه ۳۰ عقرب باتشریفات معموله‌درقصر دلکشا بحضور ذات ملوکانه شرفیاب واعتمادنامهٔ خودرا تقدیم فرمودند .

دوم ــ اجراآت امور بین‌المللی وزارت خارجه :

ازاجراآت وزارت جلیلهٔ امورخارجه که درساحهٔ امور بین‌المللی درظرف‌سال ۱۳۲۹ بعمل‌آمده اینك فقرات عمدهٔ آنرا بصورت اختصار بعرض میرسانیم .

الف : مدیریت عمومی یونو : ــ

۱ ــ حسب‌خواهش مؤسسهٔ یونو معرفی نمودن وفرستادن متخصصین افغانی برای توسعهٔ معلومات درشقوق مربوطهٔ شان بخرج مؤسسهٔ یونو به ممالك خارجه .

اول ــ ازوزارت مخابرات آقای محمدحسین‌خان مدیر عمومی تلگراف برای توسعهٔ معلومات درشقوق تلگراف وراديو به فرانسه .

دوم ــ عبدالمجید خان مدیر عمومی تیلفون وزارت موصوف برای توسعهٔ معلومات تیلفون برای چهار ماده درسویدن .

۲ ــ ازوزارت معادن آقای دکتور عبدالله خان برای توسعهٔ معلومات معدنیات به‌لندن وآقای سلطان‌احمد خان برای توسعهٔ معلومات پطرول به امریکا اعزام شده اند .

۳ ــ قرار خواهش نمایندهٔ دائمی افغانی در مؤسسهٔ یوان نظر باینکه امور دفتر نمایندگی افغانی یوماً فیوماً درانکشاف وازدیاد میباشدتقاضای فرستادن اعضا مزیدرا مینمود وازجانب دیگر مؤسسهٔ یونو برای توسعهٔ معلومات اعضای نمایندگی های ممالك عضوکورسی نسبت به امور مربوطهٔ یونو تشکیل وازافغانستان هم کاندیدهائی که‌دارای دیپلوم لیسانسه باشند مطالبه کرده بودند لهذا بنا غلو محمد اسمعیل‌خان، محمد امین خان وعبدالعزیزخان لیسانسه فاکولتهٔ حقوق وعلوم سیاسی که مدتی درشعبهٔ یونوی‌وزارت‌خارجه عملاً ایفای وظیفه نموده بودند اعزام شدند تا بحیث آتشه در نمایندگی دائمی کار

ودرعین زمان به کورس فوق نیز شمولیت ورزند ودرآینده هم اگر همچو کورسهای معلومات بین المللی دایر میشود شامل شوند .

٤ - چنانچه درضمن اجراآت سال ۱۳۲۸ ریاست بین المللی وزارت خارجه راجع بامضاء پروتوکول های متذکرهٔ فقرهٔ الف ، ب و ج ذکری بعمل آمده بود اما قرار اطلاع نمایندگی افغانی مراتب قانونی اسناد فوق تکمیل نشده بود لهذا در این سنه اعتبارنامهٔ بنام ع ، ج ، س ، ا عبدالحسین خان عزیز نمایندهٔ دائمی افغانی در یوان ارسال وبایشان هدایت داده شده تاالتحاق افغانستان را باسناد مذکور بمؤسسهٔ یوان اعلام نماید .

٥ - نظر بخواهش منشی عمومی مؤسسهٔ ملل متحده برای از بین بردن فاقگی و فلاکت اطفال بینوای جهان از نقطهٔ نظر همدردی وهمکاری ۱۲۰۰ دالر ازطرف ریاست روزنتون بنام اعانه داده شده .

٦ - ازطرف شعبه حمایهٔ اطفال بین المللی مؤسسهٔ متحده یك مقدار ادویه ، اسباب شفاخانه شیر وغیره برای اطفال بی بضاعت افغانستان طور اعانه فرستاده شده وازطرف ریاست روزنتون به اطفال بی بضاعت توزیع گردید .

۷- نسبت به تعرض کوریای شمالی بر کوریای جنوبی ازطرف بناغلی تریگولی منشی عمومی ملل متحده راجع به تصمیمات تاریخی ۲۵-۲۷ جون ۱۹۵۰ شورای امنیه تلگرام هائی عنوانی حکومت افغانستان مواصلت ونظریه حکومت متبوعه مارا درباره فیصله مجلس امنیه راجع بجنگ کوریا طالب شده بود جواباً تلگرامیکه از طرف افغانستان بعنوان منشی عمومی ملل متحده مخابره شده بود اینست : « دولت افغانستان از نقطه نظر اینکه همیشه مخالف متجاوز بوده وهست فیصله شورای امنیت را که درجلسه ۲۵ - ۲۷ جون ۱۹۵۰ اتخاذ نموده تائید می نماید ولی بنا براندیشهٔ وضعیت فیصله ناگردیده پښتونستان از کمك بکوریای جنوبی عذر می خواهد » اما موسسه یونو ذریعه تلگرام مورخه ۱٤ جولائی خویش راجع بامکانات تهیه قوای مسلح و مخصوصاً قوای امنی نیز بما اطلاع داده بود که ما ذریعه تلگرام مورخه ۲ - ٥ - ۲۹ بمنشی عمومی یونو اطلاع داده ایم که بنا برعلتی که در تلگرام مورخه ۸ جولائی خود توضیح نموده ایم دولت افغانستان ازهر نوع کمك بکوریای جنوبی معذرت می خواهد؟ قرار اطلاعات ما بعد نمایندگی افغانی دریوان منشی عمومی موسسه ملل متحده مجدداً برای رفع ضروریات فوری مردم کوریا ازقبیل ادویه مواد خورا که ودیگر ضروریات اولیه حیاتیه ازافغانستان کمك لازمه خواسته بود لهذا باز به اطلاع نمایندگی رسانیده شد تا ازمعاونت بکوریا معذرت بخواهند .

۸- نسبت بروز ۲٤ اکتوبر که روز تاسیس موسسه ملل متحده می باشد طبق ترتیب سال گذشته باستقبال روز مذکور ازطـرف وزارت معارف و ریاست مستقل مطبوعات نشریاتی بعمل آمده وتحت عنوان (مجله فوق العاده عرفان) برخی از اجراآت یوان را شایع وستایش نمود .

۹- جلسه پنجم اسامبله عمومی بتاریـخ ۱۹ ستمبر ۱۹۵۰ درلیـکـسکس انعقاد وازطرف افغانستان عالیقدر جلالتماب سردار اعلی عبدالحسین خان عزیز نماینده دائمی افغانی دریونو بحیث رئیس وعالیقدر جلالتماب عبدالمجید خان عزیز شارژ دافر سفارت کبرای افغانی درواشنگتن بحیث عضو اول وشاغلی عبدالرحمن خان پژواک اتشه مطبوعاتی افغانی درلندن وشاغلی نوراحمد خان اعتمادی سر کاتب وعبدالحکیم خان طبیبی اتشه سفارت کبرای افغانی درواشنگتن وسلطان احمدخان کاکـر ، کاتب نمایندگـی وحکمچند خان نماینده بانك افغانی بحیث عضو شامل شده اند قرار اطلاع نمایندگـی دائمی افغانی دریوان ازجمله ۷۳ فقره موضوعات مندرجه اجندهٔ جلسه پنجـم اسامبله عمومی تاکنون یـکـی قبول شدن حکومت هسپانیه د رموسسه ملل متحده ودیـگـرش (الحاق اریتریا بحبشه) می باشد وختم اسامبله تاهنوز اعلام نشده .

ب : مدیریت عمومی کـنفرانس ها :

۱- آقای محمدسرور خان رنا نائب دوم سفارت کبرای افغانی درطهران بکنفرانس بین المللی ملخ که بتاریخ ۲۱ برج اسد در طهران منعقد شده بود بحیث نماینده افغانستان شمولیت ورزید .

۲- عالیقدر صداقتماب غلام صدیق خان متخصص زراعت آمـر زراعتی بغـلان بحیث نماینده افغانی در کنفرانس بین المللی ملخ که بتاریخ ٦ نومبر درنیودهلی انعقاد گردیده بود شمولیت ورزید .

۳- عالیقدر صداقتماب دکتور فقیـر محمـد خان رئیس تشکیلات وزارت صحیه به کنفرانس سوم کمیسیون محلی برای جنوب شرق آسیا که بتاریخ ۲۲ الی ۲٦ ستمبر ۱۹۵۰ درسیلون انعقاد گردیده بود شمولیت ورزید .

٤- آقای دکتور کرام الدین خان درجلسه جراحان حربی امریـکا که بتاریـخ ۹ الی ۱۱ نومبر ۱۹۵۰ درنیویارك انعقاد یافته بود بحیث نمایندهٔ افغانستان شامل شدند .

۵- عالیقدر جلالتماب محمدعثمان خان امیری وزیرمختار اعلیحضرت همایونی در روم

ترفیعات سال ۱۳۲۹ وزارت حربیه

ع، ع، ش، نور محمد خان
نائب سالار

ع، ش سید حسن خان فرقه مشر ثانی
قوماندان ح، پ

ع، ش محمد حسین خان فرقه مشر ثانی

ح، بناغلی محمد رسول خان غند مشر اول
قوماندان ح،ش

ترفیعات سال ۱۳۲۹ وزارت داخله

ح، بناغلی عبدالعزیز خان غند مشر اول
کفیل قوماندانی مرکز ولایت کابل

ح ، بناغلی محمدعلی خان غند مشر اول
قوماندانی ژاندارمه امنیه کابل

ش، عطا والله خان کند کمشر
سرمامور پولیس کابل

بحیث عضو افتخاری به کنفرانس بین‌المللی امراض شش که بتاریخ ۱۵ الی ۱۹ سپتمبر سال جاری در روم منعقد گردیده شمولیت ورزیدند .

۶ـ آقای عبدالستار خان شالیزی کفیل مدیریت عمومی کارگر درجلسه دوم کمیته مشورتی کارگران آسیائی منعقده تاریخی ۱۸ سپتمبر ۱۹۵۰ دراندونیزیا بحیث نماینده افغانی شامل شدند .

۷ـ آقای عبدالستارخان شالیزی کفیل مدیریت عمومی کار وکارگر بحیث نماینده افغانستان به کنفرانس تخنیکی منطقوی آسیائی که بتاریخ ۲۶ سپتمبر در کراچی انعقاد گردیده بود شمولیت ورزید .

۸ـ عالیقدر صداقتماب میرامان‌الدین خان انصاری رئیس‌فاکولته ادبیات‌بحیث نماینده افغانی دریازد همین کنفرانس عرفانی بین‌المللی که ازتاریخ ۶ الی ۱۴ جولائی ۱۹۵۰ درجینوا منعقده شده بود شمولیت ورزیدند .

۹ـ آقای محمدعلی خان ترجمان وزارت مختاری افغانی در روم بحیث مشاهد دربیست‌وچهارمین کنگره بین‌المللی اجتماعی که درماه سپتمبر ۱۹۵۰ در شهر روم منعقد شده بود شامل شد .

۱۰ـ عالیقدر صداقتماب دوکتور محمدانس‌خان رئیس پوهنتون بحیث‌رئیس وعالیقدر صداقتماب میرامان‌الدین خان انصاری بحیث عضو درکنفرانس پنجم یونسکو که‌بتاریخ ۱۷ می ۱۹۵۰ درفلورانس انعقاد یافته بود شمولیت ورزیدند .

۱۱ـ عالیقدر جلالتماب نجیب‌الله خان سفیر کبیر اعلیحضرت همایونی درنیو دهلی درکنفرانس انجمن هندی بروابط فرهنگی که‌بتاریخ ۱۹ اپریل ۱۹۵۰ در دهلی انعقاد یافته بود شمولیت ورزیدند .

۱۲ـ عالیقدر محمدحسین خان مدیر عمومی تلگراف وزارت مخابرات بحیث نماینده افغانی درکنفرانس مصلحتی رادیو که بماه اگست ۱۹۵۰ دردهلی انعقاد یافته بود شمولیت ورزیدند .

۱۳ عالیقدر جلالتماب سردار عالی جنرال محمدعمر خان سفیر کبیر اعلیحضرت همایونی درپاریس براساامبلهٔ تجهیز مجدد اخلاقی که در شهر (سویس) دراواخر ماه سپتمبر صورت گرفته بود شمولیت ورزیدند .

۱۴ـ شرکت سرویس فضائی (ایرجینواء) پیشنهاد نمود که یك طیاره را امتحاناً جهت حمل ونقل حجاج افغانی الی جده بکابل ارسال دارد چنانچه پس ازموافقه طیاره

مذکور درماه سنبله سال جاری وارد کابل گردیده و یك عده حجاج افغانی را در موسم حج از کابل الی جده رسانیده وپس ازختم حج حاجیان بوسیلهٔ همان طیاره بکابل عودت داده شدند وعلاوتاً شرکت مذکور پیشنهاد نمود که برای همه ساله در موقع حج یك طیارهٔ مذکور بکابل رفت وآمد نماید . اما این موضوع تحت غور وتدقیق قرار گرفته و تاهنوز فیصلهٔ قطعی بعمل نیامده است .

۱۵- نظر بمفاهمهٔ بین حکومتین افغانستان وهندوستان عالیقدر جلالتماب دوکتور نجیب الله خان سفیر کبیر اعلیحضرت همایونی درهند با حکومت هندوستان راجع بتاسیس سرویس هوائی بین افغانستان وهند مذاکره نموده وبه اثر آن صورت قرارداد بین مملکتین تنظیم وترتیب گردیده وتحت غور مقامات ذیصلاحیت قرار گرفته وتاهنوز قرارداد مذکور به امضاء نرسیده وتحت اجراآت لازمه است .

ج ـ شعبهٔ حقوق ومعاهدات :

۱ـ قرار داد رادیو تلگرافی افغانستان وهندوستان منعقده ۲۲ قوس ۱۳۲۸ بتاریخ ماه می ۱۹۵۰ به ثبت دفتریو ، ان رسانیده شده است تصدیق نامهٔ ثبت آن تحت ۲۰۰٤ مورخه ۱۱ جولائی ۱۹۵۰ (ض نمبر ۷٤۱) بامضاء منشی عمومی یوناتید نیشنز به این وزارت مواصلت ورزیده است .

۲ـ معاهده مودت بین افغانستان وهندوستان منعقده ٤ جنوری ۱۹۵۰ بعد از مراحل اصولی بتاریخ ۱۰ـ اسد ۱۳۲۹ به تصدیق حضور اعلیحضرت همایونی رسیده و بتاریخ ۷ میزان ۱۳۲۹ مصدقه معاهدهٔ مذکور بین نمایندگان مختار طرفین تعاطی و مرعی الاجرا گردیده است .

۳ـ معاهدهٔ مودت بین افغانستان ولبنان بتاریخ ١٤ سنبله ۱۳۲۹ مطابق ٦ سپتمبر ۱۹۵۰ توسط عالیقدر جلالتماب سردار عالی غلام یحیی خان طرزی وزیر مختار اعلیحضرت همایونی درعراق وسوریا ولبنان واردنی هاشمی و جلالتماب فیلیپ تقلا وزیر امور خارجه ومفتر بین لبنان دربیروت عقد وامضاء گردیده است .

٤ـ معاهده مودت بین افغانستان وشرق اردن بتاریخ ۱۱ میزان ۱۳۲۹ توسط نمایندگان مختار طرفین عقد وامضا گردیده است .

٥ـ معاهده مودت بین افغانستان وسوریه بتاریخ ۱۹ میزان ۱۳۲۹ توسط نمایندگان طرفین عقد وامضا گردیده است .

۶- پروتوکول های سرحدی افغانستان وشوروی که بتاریخ ۲۹ دسمبر ۱۹۴۸ از طرف کمیسیون‌های مختلفهٔ افغانی وشوروی درتاشکند بامضا رسیده است بتاریخ ۳۰ ثور بغرض طی مراحل قانونی بریاست شورای ملی ارسال شده است .

۷- بتاریخ ۱۵-۸-۲۹ کاپی فارسی وانگلیسی معاهده مودت بین افغانستان وهندوستان جهت ثبت دفتر یونو ارسال شده است .

۸- ازانجا که در نظر است مراتب مودت در روابط حسنه بین افغانستان واطریش برقرار گردد شعبهٔ معاهدات پروژهٔ معاهدهٔ مودت را تدوین و بتاریخ ۵ عقرب ۱۳۲۹ جهت اجراآت لازمه بسفارت کبرای افغانی درپاریس ارسال نمود .

۹- کاپی فارسی‌وعربی معاهده مودت بین افغانستان ولبنان بتاریخ ۹ عقرب ۱۳۲۹ بغرض طی مراحل قانونی بریاست شورای ملی ارسال شده است

۱۰- درباب قیام مناسبات سیاسی بین دولتین افغانستان و هسپانیه موافقت بعمل آمد چنانچه قبلاً همذکرشد که درماه اسد۱۳۲۹ وزیرمختار هسپانیه مقیم بغداد که دزعین‌زمان بحیث وزیر مختار دولت هسپانیه بدربار کابل معرفی شده بودند اعتماد نامه خود را بحضور اعلیحضرت معظم همایونی تقدیم نمود. ازطرف حکومت متبوعه ما ع ، ج ، س ، ا جنرال محمد عمر خان سفیر کبیر افغانی در پاریس ، به صفت وزیر مختار افغانی در هسپانیه معرفی گردید .

مدیریت ماموریں

تغییر وتبدیل وترفیعات ومقرریهای جدیدیکه درجریان سال ۱۳۲۹- ازجانب مدیریت ماموریں بعمل آمده قرار ذیل به اطلاع خوانندگان محترم رسانیده میشود .

الف . تقاعد .

ع ، ص ، ذوالفقارخان معین دوم قرار فرمان نمبر ۱۷۵۲-۸ - ۸ - ۱۳۲۹ مقام عالی صدارت عظمی مستند بفرمان نمبر ۳۲۷۱ مورخه ۳عقرب ۱۳۲۹ حضور شاهانه متقاعد .

ص ، عبدالرحیم خان معاون اجرائیه مدیریت عمومی اوراق قرار تصویب کمسیون وزارت متقاعد .

دوم ربع تفاوت معاش :

ع ، ص عبدالرحمن خان مدیر عمومی سیاسی قرار فرمان نمبر ۱۷۵۶-۸-۸ -۲۹ مقام صدارت عظمی حایز ربع تفاوت معاش رتبه اول .

ع. ص • غلام محمد خان رئیس تشریفات بقرار فرمان نمبر۱۷۵۲ - ۸ عقرب ۱۳۲۹ مقام صدارت عظمی مستند بفرمان نمبر ۳۲۷۱ - ۳ عقرب ۱۳۲۹ حضور مبـارك شاهانه حایز ربع تفاوت معاش رتبه اول .

سوم ترفیعات :

ع ، محمد اشرف خان مجددی مدیر مامورین قرار فرمان نمبر۹٤٤-۲-۷- ۲۹ مقام صدارت عظمی ترفیعاً برتبهٔ سوم وبه همان وظیفه سابقه بحفظ رتبه .

چهارم تقرر و تبدل :

ع ، فضل احمدخان شیرزاد قونسل افغانی دربمبئی قرار فرمان نمبر ۱۷۲۷-۱-۱۰-۲۹ مقام صدارت عظمی تبدیلا بمدیریت عمومی یونو .

ص ، سید مسعود خان معاون مدیریت عمومی یونو قرار فرمان نمبر ۵۳۳ - ٤-۳-۲۹ مقام صدارت عظمی تبدیلا به سرکتابت سفارت کبرای افغانی درلندن .

ص ، غلام محمد خان نیك زاد سرکاتب وزارت مختاری افغانی در نانکنك قـرار تصویب نمبر ۹۸۰-۱۲-۳-۲۹ کمیسیون وزارت بحیث معاون تشریفاتی ریاست تشریفات .

ص ، محمد یوسف خان کفیل مدیرشعبهٔ اول قونسلگری قرار فرمان نمبر۷۱۱-٤-٤-۲۹ صدارت عظمی تبدیلا بسرکتابت وزارت مختاری افغانی درعراق .

ص . محمداخترخان معاون شعبه اول قونسلگری قرار فرمان نمبر ۷۱۱- ٤-٤-۲۹ مقام عالی صدارت عظمی بعوض محمد یوسف خان مدیر شعبه اول قونسلگری .

ص ، محمد نعیم خان سرکاتب وزارت مختاری افغانی در عـراق قرار فـمان نمبر ۷۱۱-٤-٤-۲۹ صدارت عظمی بسر کتابت سفارت کبرای افغانی درفرانسه

ص ، محمدشریف خان از بر سابق مدیر مجلهٔ ژوندون وعضو تفتیش مدیریت عمومی کار و کارگر قرار تصویب مجلس وزارت تبدیلا بمعاونی مـدیریت اول قونسلگری بحفظ رتبه .

ص علی محمدخان لوینات قرار تصویب کمیسون وزارت بماموریت رتبه٦ و بحیث معاون اداری ریاست تشریفات .

ص محمدایوب خان سرکاتب مدیریت عمومی کنفرانسها قرار تصویب نمبر $\frac{۵۷۹}{۱٤-۲-۲۹}$ کمیسون وزارت تبدیلاً به کتابت سفارت کبرای افغانی در دهلی جدید .

ص محمدصدیق خان کاتب ریاست تشریفات قرار تصویب نمبر $\frac{۵۷۹}{۱٤-۲-۲۹}$ کمیـسیون وزارت تبدیلاً بحیث اتشه سفارت کبرای افغانی در دهلی جدید ،

ترفیعات سال ۱۳۲۹ وزارت حربیه

ع ، ع ، ش ، نور محمد خان
نائب سالار

ع ، ش سید حسن خان فرقه مشر ثانی
قوماندان ح ، پ

ع ، ش محمد حسین خان فرقه مشر ثانی

ح ، بناغلی محمد رسول خان غند مشر اول
قوماندان ح،ش

ترفیعات سال ۱۳۲۹ وزارت داخله

ح، بناغلی عبدالعزیز خان غندمشراول
کفیل قوماندانی مرکزولایت کابل

ح . بناغلی محمدعلی خان غند مشراول
قوماندانی ژاندارمه امنیه کابل .

ش،عطا والله خان کند کمشر
سرمامور پولیس کابل

صداقتمندان محمد امین خان اعتمادی، عبدالعزیز خان، محمداسماعیل خان کاتبان ریاست تشریفات ومدیریت عمومی یونو تبدیلاً بحیث اتشه‌های نماینده‌گی افغانی دریونو برحسب تصویب مجلس وزارتخارجه .

ص سید خلیل الله خان کاتب شعبه اول قونسل گری قرار تصویب کمیسیون وزارت به کفالت کتابت سفارت کبرای افغانی در لندن .

ص میر امان‌الله خان رحیمی معاون مدیریت مامورین قرار تصویب کمیسیون وزارت بسر کتابت وزارت مختاری افغانی درعراق .

ص ابوبکر خان کاتب سفارت کبرای افغانی درواشنگتون قرار تصویب کمسیون وزارت باحفظ رتبه بمعاونی شعبه اجرائیهٔ مدیریت عمومی اوراق .

نوت : ص محمد طاهر خان کاتب سفارت کبرای افغانی درلندن، ص محمدصدیق‌خان اتشه سفارت کبرای افغانی درواشنگتن، ص محمدیوسف خان‌سر کاتب وزارت مختاری افغانی درعراق، ص عبدالغفور خان شرر سر کاتب سفارت کبر ای افغانی در فرانسه وص عبدالجلیل خان کاتب سفارت کبرای افغانی در کراچی بمرکز احضار وبرای کار دیگر مدنظر میباشند .

اجرا آت وزارت جلیله داخله

الف ـ مقرری ها

۱ ـ ع ص عبدالوهاب خان مدیر عمومی قونسلگری وزارت خارجه بحیث معین وزارت داخله
۲ ـ ع ، ش،س ، ع عبدالغنی خان فرقه مشر بحیث نائب الحکومه وقوماندان عسکری قندهار
۳ ـ و ، ج . سید عبدالله خان حاکم اعلی فراه بحیث نائب الحکومه مزار شریف .
٤ ـ ع ، ع ص سید غلام رسول خان بحیث حاکم اعلی میمنه .
٥ ـ ع ، ع ص عبدالله خان بحیث حاکم کلان دایزنگی .
٦ ـ ع ، ع غلام سرورخان بحیث حاکم کلان بلخ .

ب ـ ترفیعات :

۱ ـ ع ، ص عبدالوهاب خان معین وزارت داخله از رتبه دوم برتبه اول
۲ ـ ع ،ص محمد امین خان رئیس احصائیه « دوم « اول
۳ ـ ع ، ع ص میر عبدالعزیز خان حاکم اعلای پروان « دوم « اول
٤ ـ ع ، ع ، ص سیدغلام رسول خان حاکم اعلای میمنه « سوم « دوم
٥ ـ ع ، ع غلام قادر خان حاکم کلان قندز « چهارم « سوم

ج ـ تعدیلات :

در اثر مشاهدات و نظریات ریاست تنظیمیه مشرقی و منظوری مقام صلاحیت دار حکومتی مهمند دره که حکومت درجه اول و حکومتی کامه که حکومت درجه ۳ بوده درجات یکی بدیگری و بنا بران حکومت مهمند دره بحکومت درجه ۳ و حکومت کامه بحکومت درجه اول تبدیل شد .

اجرا آت مهمهٔ مدیریت عمومی سینما :

۱ـ در شهر قندهار که سینمای موقتی در اوایل سال ۱۳۲۷ در سالون مربوط ریاست بلدیه آغاز به فعالیت نموده بود در اوایل سال ۱۳۲۹ عمارت اساسی سینمای شهر قند هار تکمیل و بسلسله وظائف معارفی مدیریت سینما آغاز بکار نمود واین عمارت اساسی در یك موقعیت اعلی در دروازهٔ هرات واقع ودستگاهای خیلی عصری جدید مال کمپنی ویسترن الکتراك که شهرت جهانی دارد دران نصب و نمایشات آن بجریان افتاده است چون وضع قوهٔ برق شهر قندهار مساعد نبود دستگاه یك موتر مولدقوهٔ برق به طاقت

بیست کیلوات از امریکا وارد وجهت ادامه وجریان سینمای شهر قندهار درعمارت اساسی فوق الذکر نصب وبکار انداخته شده است که طبق مطلوب خدمت می نماید .

۲ـ بسلسلهٔ وظایف مسلکی ومعارفی مدیریت عمومی سینما های وزارت داخله در سال جاری عمارت سینمای شهرهرات تکمیل وحاضر خدمت گردیده که دستگاه معروف آی ـ گی آلمانی ازطرف مدیریت سینما درآن نصب وبروز اول جشن استقلال وطن عزیز یعنی اول برج سنبله افتتاح وبموفقیت آغاز کرده وادامه دارد چون درشهرهرات ظیر شهرقندهار قوهٔ برق دائمی ومساعد وجود ندارد لهذا برای دوام نمایشات سینمای شهر هرات یك دستگاه مولد قوهٔ برق بطاقت بیست کیلوات وارد ودر عمارت سینمای مذکور نصب گردیده که موسسهٔ مذکور بخدمات روزانه تنویری خویش ادامه میدهد .

۳ـ حسب پلان وپروژهٔ که مدیریت عمومی سینما ها روی دست دارد نصب دستگاه وجریان سینما درشهر مزار شریف وبلخمری برای سال ۱۳۳۰ درنظر است چنانچه برای ابتیاع دستگاه ها وسامان مربوط آن از کمپانی معروف امریکائی ویسترن الکترك اقدامات بعمل آمده واعتبارات لازم فرستاده شده بود دستگاهای مذکور بکراچی مواصلت نموده وامید است تا اواخر سال جاری بوطن عزیز وارد شده وانتظارات فوق الذکر جامهٔ عمل بپوشد .

٤ـ درجریان سال ۱۳۲۹ یك دستگاه سینما مال انجمن خیریهٔ نسوان بتوسط عمال فنی مدیریت سینما ترمیم ودرموسسه موصوفه نصب وتحت نظر مدیریت سینما بکار انداخته شده چنانچه این دستگاه برای مستورات بخدمت خود ادامه میدهد فیلمهای موردضرورت را که بذهن وسویهٔ مستورات ازلحاظ های مختلفه نظام منزل تعلیم وتربیت و اخلاق وغیره مفید واقع شده می تواند نیز مدیریت عمومی سینما تهیه وتدارك نموده وبدسترس استفادهٔ انجمن موصوفه می گذارد .

۵ـ چون ازمدت ها باین طرف تورید فیلمها از راه پاکستان مواجه به مشکلات بود حسب منظوری مقامات عالیه مدیر عمومی سینما مسافرتی به ایران نموده و به معاونت

مقام محترم سفارت کبرای افغانی در تهران قرار داد هائی با منابع ایرانی عقد و امضاء شده که در اثر آن فیلمهای مفید فرانسوی، انگلیسی، امریکائی، آلمانی، عربی و ترکی که دارای ترجمهٔ فارسی نیز می باشند بکابل رسید و این موضوع طبق قرار داد ادامه دارد .

۶- درسال ۱۳۲۹ از طرف مدیریت عمومی سینما یك دستگاه ۱۶ ملیمتری درروز های جشن استقلال به پلغمری ودر روزهای عیداضحی بشهر مزارشریف با فلمهای خوب ارسال گردیده و باینصورت مشاهدات مقتضی برای نصب دستگاه های بزرگ درنقاط مذکوره حاصل گردیده ودر پیرو این اقدام درسال ۱۳۳۰ دستگاهای ۳۵ میلیمتری در نقاط مذکوره نصب می گردد .

۷- چون درحصهٔ باغ نواب که سینمای بهزاد واقع گردیده آب مورد ضرورت خیلی کم ونایاب بود لهذا مدیریت سینما به تعمیر یك حوضیکه گنجائش یك لك گیلن آب را دارد پرداخته وچاهی را که بایست آب برای حوض بدهد نیز تعمیر و تکمیل نمود این اقدام علاوهٔ اینکه آب مورد ضرورت سینمای بهزاد را تهیه خواهد نمود برای مقاصد اطفای حریق هائیکه دراین نواحی واقع شود نیز خدمت خواهد کرد .

خلاصهٔ اجرا آت سال ۱۳۲۹ مدیریت اداری ریاست تفتیش وزارت داخله :

۱- هیئت های تحقیق و تفتیش اداری واحصائیه وی که درمرکز وولایات وحکومات اعلی تعین واعزام شده است ۲۲ هیئت .

۲- فقراتیکه درسال ۱۳۲۹ ازطرف مدیریت اداری بانجمن انضباطیهٔ وزارت پیشنهاد وانجمن موصوفه فیصله صادر وبمراجع مربوط مکاتبه شده - ۶ فقره .

۳- فقراتیکه بعداز غور وخوض بغرض رؤیت به محاکم ثلاثه ابتدائیه و مرافعه وتمیز رجعت یافته - ۲۸ فقره .

۴- فقراتیکه بعداز اجراآت اصولی مدیریت اداری بغرض تطبیق جزا بالای محکومین و معامله دفاتر سوانح وتکمیل نواقص بمراجع مربوط گسیل شده ۳۶ فقره

از عمرانات سال ۱۳۲۹ وزارت داخله

عمارت سینمای شهر قندهار

عمارت سینمای شهر هرات

خلاصهٔ اجراآت سال ۱۳۲۹ مدیریت تفتیش احصائیهٔ ولایات ریاست تفتیش وزارت داخله :

الف :ـ فقراتیکه بغرض فیصله به محاکم ثلاثه رویت داده شده است .

								مجموع
۱ـ بغرض فیصله	محکمه	ابتدائیه	ولایت	مزار شریف	۱ فقره			۲۸ فقره
۲ـ »	»	»	»	کابل	۱	»		
۳ـ »	»	مرافعه	»	مزار شریف	۲۵	»		
۴ـ »	»	»	»	کابل	۱	»		

ب :ـ فقراتیکه از ولایات و حکومات اعلی واصل وبمقابل آن اجراآت لازمه صورت گرفته است .

۱ـ ولایت کابل :ـ

از سال ۱۳۲۷ که بعد اجراآت اصولی در سال ۲۹ اجراآت شده ۲ فقره
» سال ۱۳۲۸ » » » » » » ۹ »
جمعاً ۱۱ فقره

۲ـ ولایت قندهار :

از سال ۱۳۲۵ که بعد اجراآت اصولی در سال ۱۳۲۹ اجراشده ۲ فقره
از سال ۱۳۲۶ » » » » » » ۵ »
از سال ۱۳۲۹ » » » » » » ٤ »
جمعاً ۱۱ فقره

۳ـ ولایت مزار شریف :

از سال ۱۳۲٦ که بعد اجراآت اصولی در سال ۱۳۲۹ اجراشده ۱ فقره
» ۱۳۲۸ » » » » » ۳ »
» ۱۳۲۹ » » » » » ۲٤ »
جمعاً ۲۸ فقره

٤ـ ولایت قطغن :

از سال ۱۳۲۵ که بعد اجراآت اصولی در سال ۱۳۲۹ اجراشده ۱ فقره
» ۱۳۲٦ » » » » » ۸ »
» ۱۳۲۸ » » » » » ۱ »
» ۱۳۲۹ » » » » » ۹ »
جمعاً ۱۹ فقره

٥ـ حکومت اعلی فراه :

ازسال ۱۳۲٦ که بعد اجراآت اصولی در سال ۲۹ اجراشده ۲ فقره
» ۱۳۲۷ » » » » » ۱ »
» ۱۳۲۸ » » » » » ٦ »
» ۱۳۲۹ » » » » » ۱۰ »
جمعاً ۱۹ فقره

٦ حکومت اعلی بدخشان :

ازسال ۱۳۲٦ که بعد اجرا آت اصولی درسال ۱۳۲۹ اجراء شده	۲ فقره	٢٦ فقره
« سال ۱۳۲۷ » » » » »	۷ »	
« سال ۱۳۲۸ » » » » »	۸ »	
« سال ۱۳۲۹ » » » » »	۹ »	

۷ حکومت اعلی میمنه :

ازسال ۱۳۲۷ که بعد اجرا آت اصولی در سال ۱۳۲۹ اجراشده ۲ فقره

۸ حکومت اعلی غزنی :

درسال ۲۳۲۹ که درسال ۲۹ اجراء شده ۲ »

۹ حکومت اعلی پروان :

ازسال ۱۳۲۹ که در سال ۱۳۲۹ اجراء شده ۲ »

جمله (۱٤۸) فقره

خلاصهٔ اجراآت جمعیت هلال‌احمر افغانی :

الف : قسمت تشـکیلات :

۱ـ به تشکیلات اداری جمعیت هلال احمر افغانی در ۱۳۲۹ نسبت به تشکیل ۱۳۲۸ تغیر بزرگی واقع نشده تنها سر کاتب اتهائی کنترول هلال احمر بماموریت ابتدائی تعدیل یافته

ب : قسمت امداد و معاونت :

۱ـ برای یك عده خانه واری مقیم زاهدان ایران که باثر سیلاب خساره‌مند شده اند مبلغ نودهزار ریال معاونت وامداد بعمل آمده .

۲ـ برای جلوگیری از بروز مرض ملاریاء ازطرف جمعیت هلال‌احمر افغانی مبلـــغ پنجاه هزار افغانی بهانجمن مجادله ملاریا معاونت شده است .

ج ، قسمت تنظیم امور اداری :

۱ـ اساسنامهٔ جمعیت هلال‌احمر افغانی کـــه تحت غور بود درین سال ترتیب وتدوین یافته پس ازتصویب مقامات صالحه بصحهٔ اعلیحضرت‌همایونی رسیده تحت طبع است .

۲ـ راجع به تدارك اعضاء وتحصیل عایدات جمعیت هلال‌احمر درین سال نیز اقدامات مفیده بعمل آمده .

امور وزارت عدلیه

وزارت عدلیه از یکطرف حامی عدالت ونگران حقوق فردی واجتماعی مملکت است وازطرف دیگر مسئولیت تأمین اخلاق جامعه را بدوش دارد احساس این امر ایجاب می کند که محاکم عدلی باید بهرمنطقه موجود واز هرحیث مصون باشند تا بتوانند عدالت را به کمال حریت واستقلال وبدون تشبث ارباب سلطه ونفوذ بهن ساخته افراد مملکت را بمطالبهٔ حقوق موقع دهند لذا اولین قدمی را که درین راه برداشت عبارت از این است که دراواخرسال ۱۳۲۸ تصمیم گرفت تا قضاة مملکت را از نفوذ حکام که سمت ریاست اداری را دارند وارهاند وبه تمام ولایات ، متحدالمآلاً اطلاع داده وخاطر نشان ساخت که قضاة دراصدار فیصله جات خود (اعم ازاینکه قضایای وارده حقوقی باشند ویا جزائی) ازهرحیث مستقل بوده حکام نباید دربنگونه موارد تشبثی بنمایند، هرگاه از طرف کدام نفر حاکم درین مورد کدام تشبثی بملاحظه بپوست البته قانوناً محاکمه وتحت بازخواست گرفته خواهد شد .

تبصره : وزارت عدلیه به تاسی ازافکار قیمتدار وشریعت خواهی حکومت متبوعه توانست این مفکوره را جامهٔ عامل بپوشاند، وتأثیرخوب وعمل این امر برای همه معلوم وواحدی ازآن انکار نخواهد توانست چه، اگر کرهٔ عدالت بگرد یك محور نمی چرخد ، طبیعی است که توازن عدالت ازبین رفته اضطرابی درآن احساس ودرنتیجه افراد جامعه مورد ظلم قرار گرفته واتلاف حقوق را بار می آورد روبهمرفته افراد مجبور می شوند تا برای حمایه ازحقوق خود بوسائل دیگر متشبث گردند بالعکس اگر امور عدالت بریك مرکز متکی وبه یك نقطه انتساب داشته باشد وقضاة هم بحریت تامه واستقلال کامل اصدار رای نمایند مسلماً قانون عدالت زیرنگرانی درست آمده افراد مراجعین هم وقتاً فوقتاً درمطالبه حقوق خودها و مدافعه ازآن آزادانه عرض مرام خواهند توانست وبرای اینکه قضاة هم قضایای وارده را بدرستی رسیدگی نمایند و فروگذاشتی دروظائف شان دیده نه شود اجراآت آنها هم ازدوحیث تحت نگرانی می باشد .

۱ ـ شکایاتی که متعلق بفیصله های قضاة ابتدائیه باشد رسیدگی آنها از وظائف محاکم مرافعه واگر متعلق بفیصله جات محاکم مرافعه باشد ، رسیدگی آن ازوظائف ریاست عالی تمیز می باشد . ریاست تمیز قضایای وارده را تحت غور ومداقهٔ شرعیه قرار

داده هرگاه فیصلهٔ صادره بمقررات شرعیه واصول موضوعه موافق بود بتائید آن اصدار حکم می نماید واگر دارای نواقص دیده شود مورد نقص ودلائل نقض آنرا نوت کرده دوسیه را بهیك محکمهٔ کهمماثل همان محکمه باشد ارجاع وتصحیح فیصله را بادر نظر گرفتن اظهارات متخاصمین توصیه می کنند .

۲ :- هرگاه شکایت اهالی ازقبیل امور اداری وقبل ازاصدار فیصله باشد رسیدگی بدان ازوظائف دایـره تفتیش وزارت عدلیه میباشد ، اینـك اجراآت محکمهٔ تمیز ودائرهٔ تفتیش بالنوبه توضیح می گردد .

اول : اجراآت سال ۱۳۲۹ ریاست عالی تمیز :

الف: فقرات جزائی ازاول حمل ۱۳۲۹ الی تاریخ ۱۶ دلو سال مذکور وارده(۴۲۷) فقره

۱- » » » فیصله شده (۳۲۰) فقره
۲- فقراتیکه به نسبت نواقص به محاکم ارجاع شده (۳) »
۳- » » » مسترد شده (۲۷) »
ب : فقرات جزائی سال ۲۸ وسال ۲۷ وسال ۲۵ که در سال ۲۹ فیصله شده (۱۱۲) »
۴۶۲ فقره

ج : فقرات حقوقی واردهٔ سال ۲۹ (۹۷) فقره
۱- فقراتیکه باثر انقضای میعاد استماع تمیزخواهی مسترد شده (۵۰) »
۲- » در ریاست تمیز فیصله شده (۷) »
۳- » باثر نواقص مسترد شده (۱۷) »
۴- » باثر قناعت محکوم علیه فیصله شده (۱) »

د : فقرات واردهٔ سال ۱۳۲۸ که باثر انقضای میعاد مسترد شده (۱۶) »
ه : فقرات جزائی سال ۲۹ که تحت غور است (۳۰) »
و : فقرات جزائی سال ۲۸ که تحت غور است (۶) »
ز : فقرات حقوقی سال ۲۹ که تحت غور است (۱۸) »

دوم : اجراآت مدیریت عمومی تفتیش :

دائرهٔ تفتیش باثر شکایات اهالی واطلاعات وارده یك هیئت دونفری بولایت قندهار اعزام نمود کـه هیئت مذکـور وظائف خودرا انجام ونتائـج را بمقامات مربوطه تقدیم نمودند .

سوم : اجراآت شعبه محاکمات مامورین وزارت عدلیه :

درسال ۱۳۲۹ یك نفر قاضی و یك نفر مفتی ازطرف وزارت عدلیه تحت محاکمه گرفته شده بود که درنتیجه هرکدام شان از وظائف قضاء واقتاً برطرف وسبکدوش شده اند .

چهارم : اجراآت ریاست جمعیت العلماء :

۱ـ امتحان مدرسین که اسم شان درقرعهٔ عسکری ظاهر گردیده بعد از اخذ امتحان علماء کرام کامیاب گردیده اند (۵۲) نفر

۲ـ امتحان علماء که اسم شان درقرعه عسکری ظاهر گردیده بعد ازاخذ امتحان ناکام شده اند : (۱۰) نفر

۳ـ امتحان علماء که اسم شان درقرعه عسکری ظاهر و به نسبتی که فارغ التحصیل دارالعلوم بودند امتحان گرفته نشده (۵) نفر

٤ـ امتحان خطابت	(٤) نفر
٥ـ » امامت	(٦) »
٦ـ » موذنی	(٦) »
٧ـ » تقدیم نظریات شرعی ، بوزارت جلیلهٔ خارجه دراثر خواهش بونو	(٣) فقره
» » » بوزارت معارف	(٢) »
» » » بوزارت صحیه	(٢) »

۸ـ اوراق علماء مدرسین که بغرض امتحان بولایات وحکومات اعلی و کلان محول گردیده (۳۱) فقره

مدرسهٔ قضاة

مدرسهٔ قضاة وزارت عدلیه که در سنه (۱۳۲۶) برای تربیهٔ یکعده ازمامورین محاکم عدلیهٔ مملکت تاسیس گردیده است تاحال دودوره فارغ التحصیل برای خدمت بجامعه تقدیم داشته که تعداد فارغ التحصیلان دودورهٔ آن بچهل وشش نفر بالغ میگردد وعموم آنها درمحاکم عدلیه مقرر وایفای خدمت مینمایند .

گرچه فضائلی راکه یکنفر فارغ التحصیل یك مدرسه که یك سلسله درس منتظم را خوانده ویك پرو گرام مخصوص راطی مینماید قابل تردد نبوده بازهم برای مزید معلومات

قارئین محترم پروگرام تعلیمی این مدرسه ذیلاً توضیح داده میشود :

پروگرام تعلیمی این مدرسه باساس غایه واحتیاجی که وزارت عدلیه در پیشبرد وظائف محاکم عدلیه محسوس نموده بود ترتیب گردیده .

نخست چیزیکه به آن احتیاج محسوس میشود عبارت است ازعلوم فقه که متکفل توضیح وتفهیم قانون اسلامی وشریعت محمدی صلی الله تعالی علیه وسلم است ازین علم کتب کافی درمدرسه درس داده میشود که معلومات کافی وملکهٔ استنباط حوادث یومی را از کتب فقهیه حاصل نماید وبر علاوه تطبیقات عملی آن که عبارت ازوثیقه نویسی و ترتیب صور دعاوی وفیصله ها وسجلات دعاوی است بصورت عملی به آنها درس داده میشود وبرعلاوهٔ آن یك عده علومی که برای علم فقه کمك مینماید ازقبیل علوم تفسیروحدیث و اصول و بعضی علوم قوانین ازقبیل صرف، نحو، معانی بیان ومبادی منطق نیز در پروگرام تعلیمی آن شامل است گذشته ازآن چون محکمهٔ عدلیه دارای دفتر ودیوان بوده وقتاً وقتاً یك نفر مامور محکمهٔ عدلیه بعضی اوقات وظائف حکومت وادارہ های مالیه را کفالتاً ایفا مینماید لذا تعلیم امور دفتری ومالیاتی ولوائح تحقیقات وتعلیمات نامهٔ حقوق وعدهٔ ازاصولنامه های مملکتی نیزدرپروگرام تعلیمی شان شامل گردیده غیراز این مضامین برای تکمیل معلومات عصری فارغ التحصیلان مدرسهٔ موصوفه مضامین تاریخ وجغرافیا وریاضیات نیز باندازهٔ کافی در پروگرام تعلیمی شان شامل گردیده تا بالاخره یك نفر فارغ التحصیل این مدرسه در علوم دینی ومعلومات عصری دارای معلومات کافی بوده دروقت ایفای وظائف مربوطه باهیچ گونه مشکلاتی برنخورده مورد اطمینان وزارت عدلیه وغیره وزارت خانه ها ئیکه وقتاً فوقتاً بااو درتماس میشوند واقع شده بتواند چنانچه بملاحظهٔ همین منظور در امتحان های فارغ التحصیلان این مدرسه همه ساله علمای جمعیت العلماء وریاست تمیز ودارالعلوم عربی کابل ویك عده ازدکتوران ومتخصصین وزارت معارف ووزارت مالیه شرکت ورزیده امتحان مضامین مربوطهٔ شانرا بادقت وکنجکاوی زیاد گرفته درنتیجه کسانیکه باتفاق نظریات عمومی کامیاب شناخته شوند شهادتنامه های کامیابی بدرجه های مختلفت (اعلی وعالی وخوب) اخذ یا بوظائف قضا وافتاء مقرر میگردند .

از جملهٔ (٤٦) نفر فارغ التحصیل مدرسه (٢٣) نفر آن در سنه (١٣٢٨) و (٢٣) نفر آنها در برج قوس (١٣٢٩) فارغ وبوظائف قضا وافتای محاکم عدلیه مقرر و اعزام گردیده اند وعوض آنها یك عده متعلمین جدید بمدرسه شامل وتحت تعلیم گرفته شده اند .

چون برای مامورین محاکم عدلیه مضمون وثائق وسجلات خیلی قابل اهمیت بوده مناط جمیع اجراآت آنها محسوب میشود چنانچه از ملاحظهٔ نتائج تفتیش عمومی محاکم عدلیه که درسال گذشته صورت گرفته نیز باثبات رسید که نقیصهٔ بزرگی که دراجراآت محاکم عدلیه بملاحظه میرسد عامل اساسی آن همانا ضعف معلومات درامور وثائق وسجلات دعاوی بود لذا وزارت عدلیه نظر باهمیت موضوع واینکه تاحال کدام کتابی بصورت مستقل وسهل الفهم دراینمورد تالیف نگردیده ازمعلم این مضمون جناب مولوی عبدالباقی خان صافی قاضی وثائق مرافعهٔ کابل خواهش نمود تا برعلاوهٔ همکاری افتخاری که باایـــن مؤسسهٔ علمی دردرس این مضمون مهم نموده اند یك کتاب مستقل وسهل الفهم نیزدراین مورد تالیف نمایند تا کتاب مذکور هم درپروگرام تعلیمی آن شامل و طرف استـــفاده قرار گیرد . چنانچه کتاب مذکور درسال (۱۳۲۹) تکمیل وازطرف تمام علمای مرکز تصحیح وتصدیق شده که عنقریب طبع وبمعرض استفاده عمومی گذاشته خواهد شد .

اجراآت سال ۱۳۲۹ وزارت معارف

تقرر ښاغلی داکتر عبدالمجید خان آغاز دورهٔ جدیدی را بوزارت معارف نوید داد ښاغلی موصوف بعد از ختم تحصیلات عالی در امریکا واخذ دیپلوم داکتری درسال ۱۹٤۰ عیسوی بوطن عودت نموده چندی بحیث متخصص باکتر و لوجی واستاد فاکولته سا ینس کار میکردند و بحیث عضو تعلیم و تربیه نیز در امور تعلیمی و تربیوی معارف همکاری مینمودند.

داکتر عبدالمجید خان علاوه از لیاقت علمی و تجارب عدیدهٔ که در شقوق مختلفه دارند از حیث پابندی بوظیفه، علاقه به کار احساسات وطن دوستی واخلاق نیك مورد اطمینان واعتماد حکومت وملت واقع شده اند طوریکه از اجراآت وفعالیت های شش ماههٔ ایشان معلوم میشود امید قوی میرود به اصلاح نواقص امور معارف وتعمیم تعلیم و تربیه در تمام نقاط مملکت معارف آبرومند تری روی کار آید.

تشکیلات وزارت معارف درسال جاری باساس سال ۱۳۲۸ برقرار بوده کدام تغییر محسوسی در آن رخ نداده است اینك رؤس مطالب اجراآت دوائر مربوطهٔ وزارت معارف بطور خلاصه عرضه میگردد :

ریاست تدریسات عمومیه : —

ریاست تدریسات عمومی وظیفه دار است تا برای نشر علم ومعارف وتعمیم مکاتب ابتدائی تزئید واصلاح مکاتب متوسط وثانوی، تنوع واحداث مکاتب مسلکی بسائر نقاط مملکت پرداخته تا جائیکه گنجایش بود جوی پلان مالی دولت مساعده می کنند تحت شرایط و امکانات محیط سعی و مجاهدت ورزد.

اینست که در جریان سال ۱۳۲۹ برحسب گنجایش واعتبار مالی که از جانب دولت اعطا شده بود از یك طرف به تاسیس مکاتب در نقاطیکه احتیاج حس میشد واز جانب دیگر به اصلاح وتعدیل پروگرامها، تعلیمات نامه ها، ترتیب سوانح و اصدار متحدالمآل ها واصلاحات ممکنه درطرز اداره وتدریس مکاتب، رسیدگی ممکنه در توسعه تعلیم و تربیه نسوان، سعی در توسعه معلومات وتنویر افکار معلمین، تهیه وتقرر معلمین داخلی استخدام یك عده معلمین از خارج مملکت وسائر وسائل اصلاح وپیشرفت معارف اجراآتی را عملی نموده است که شرح مطالب عمدهٔ آن حسب آتی پرداخته میشود.

ترفیعات سنوی در وزارت معارف

ع . ص دوکتور محمد یوسف خان
معین تدریسی وزارت معارف

ع . ص سید داؤد خان
معلم اصول تحریر

ع.ص سید ایشان خان معلم دارالمعلمین

ع ، محمد محسن خان مدیر عمومی
معارف ولایت مزار شریف

ع ، عزیز محمد خان معاون
ریاست تفتیش

۱ـ تدریسات ابتدائی :ـ

تدریسات ابتدائی اساس وتهداب علم وعرفان بوده و کاخ تعلیمات عالی به روی این اساس اعمار و استوار می‌شود بناءً وزارت معارف درین حصه توجه مزیدی مبذول نموده ومی نماید . از یك طرف می خواهد تعلیمات ابتدائی درتمام نقاط مملکت وسایر طبقات ملت تعمیم گردد واز جانب دیگر شاگردان درین دوره مبادی تعلیمات را بصورت اساسی وصحیح مطابق مقتضیات دینی وملی فراگرفته مستعد وبرای جامعه اعضای مفید بار آیند اینست که در احداث مکاتب جدید درجریان تعلیمات و بالاخره درامتحان وفارغ التحصیل شدن شاگردان اعتنا ودقت زیاد بعمل آمده وبه این صورت در دوران سال ۱۳۲۹ در حصه تدریسات ابتدائی به اجرا آت وتشبثات ذیل توفیق دست داده است .

اول :ـ تاسیس مکاتب جدید .

الف ـ مکاتب ذکور :ـ

تعداد مکاتب ابتدائی پسران نظر به استعداد محیط وآمادگی های وزارت معارف تقریبا بهمان حدی رسیده است که در تزئید آن عجله لازم نبوده اصلاح وتقویهٔ آن مقتضی است بناء درسال ۱۳۲۹ ریاست تدریسات بیشتر مشغول اصلاح اوضاع تعلیمی و تدارك معلمین لایق ، جای مناسب وسایر اصلاحات بوده وعلاوتا درنقاطی که افتتاح مکتب مساعد بود مکاتب جدید نیز تاسیس کرده است .

۱ـ مکتب واخان دربدخشان ـ اهالی واخان بدخشان برای تعلیم و تربیت اطفال خود افتتاح یك باب مکتب را درخواست نموده بودند وزارت معارف بعد از تحقیق دراطراف موجودیت شرایط تاسیس مکتب به مدیریت معارف بدخشان امر وهدایت داد تا یك مکتب ابتدائی در واخان افتتاح نماید .

۲ـ مکتب سیاه گرد غوربند :ـ مردم سیاه گرد توسط وکیل شان درمجلس شورای ملی تاسیس یك باب مکتب جدید ابتدائی را از وزارت معارف در خواست نمودند اگرچه در غوربند مکتب موجود است وزارت معارف هیئتی را برای ملاحظه جای و تحقیق شرایط تاسیس مکتب به آنجا اعزام نمود وپس از اطمینان به موجودیت شرایط مکتب افتتاح یك باب مکتب جدید را برای سال تعلیمی جدید بسیاه گرد تصویب نمود .

۳ـ درحصه های ولایت مشرقی برای تنویر وتربیه ساکنین آنجا بتعداد (۲۱) باب مکتب دهاتی درسال ۱۳۲۹ تاسیس گردیده تا اطفال اهالی آن حصه هائی که مکاتب رسمی

ازمساکن شان به فواصل دور واقع بوده و برای اخذ تعلیم رسیدگی نمی توانستند درین مکاتب شامل شده ازفیض تعلیم وتربیت بهره ورگردند .

٤- برای دهات ونواحی دوردست ولایت هرات نیز اعتبار تاسیس بیست باب مکتب دهاتی داده شده تادرسال تعلیمی ۱۳۳۰ درنقاط لازمه افتتاح شود .

٥- همچنان برای حکومت کلان هزاره جات که بنا برمشکلات محیطی وجغرافیائی رسیدن اطفال به مکاتب‌شش‌صنفی مشکلاتی دارد فیصله شده است به تعداد بیست‌مکتب دهاتی علاوه برمکاتب شش صنفی موجوده درنقاط لازمه تاسیس واطفال ساکنین آن حصه تحت تعلیم و تربیه گرفته شوند .

ب ــ مکاتب نسوان : ــ

برای توسعه وتعمیم علم درطبقه نسوان ازچندی است به این طرف توجه جدی داشته و به افتتاح مکاتب جدید درحصه‌هائی که مساعد می‌شود می پردازد . درسال ۱۳۲۹ مکاتب جدید نسوان درنقاط ذیل تاسیس شده است :

۱- مکتب ابتدائی نسوان در مرکز ولایت مزار شریف .

در ولایت مزار شریف مکاتب خانگی دختران به تعداد زیاد است که تحت نظر معلمه های خصوصی سواد وعلوم دینی را می آموزند ساکنین شهر مزار شریف خواهش افتتاح یك باب مکتب رسمی شش‌صنفی را نیز در آغاز سال ۱۳۲۹ نمودند تادخترهای شان ازعلوم مروجه عصری نیز مستفید شوند وزارت معارف که مترصد خیلی فرصت‌هاست‌زمینه را مساعد یافته اجازه واعتبار مالی تاسیس مکتب نسوان را ازمقامات صالحه استحصال و بلا فاصله مکتب را که درقدم اول دارای سه شعبه می‌باشد در مرکز شهرمزار شریف برای تعلیم وتربیه دختران آن منطقه افتتاح نمود .

۲- مکتب ابتدائی نسوان در شهر نو :- اگرچه در شهرنو مکاتب نسوان بقدر کافی موجود است مگر نظر به کثرت عدهٔ علاقه‌مندان و مراجعین مکاتب موجوده کفایت نمی کرد وزارت معارف بغرض‌قبول طالبات‌جدید واستقبال ازمراجعین دردوران سال ۱۳۲۹ به تاسیس یك مکتب جدید دیگر درموضع مذکور مبادرت نمود که شاگردان دران شامل و مشغول تعلیم شدند .

۳- بغرض تعمیم معارف درطبقه نسوان در مجلس عمومی وزارت معارف که آمرین معارف وولایات‌نیز دران‌شامل بودند چنین تصمیم گرفته شد « برای توسعه مکاتب‌مستورات درولایات در جائی که زمینه برای افتتاح مکتب مساعد وتمایلی از اهالی دیده شود

از عمرانات سال ۱۳۲۹ وزارت معارف

فاکولته نمره اول طبی

فاکولته علمی آباد

سرویس جراحی

شفاخانهٔ مستورات

مدیریت های معارف معلم وجای مکتب را زیر نظر گرفته درصورتی که این دو عنصر مهیا شود فوراً با اهالی مذاکره کرده ودرخواستی ازاهالی بگیرند و بوزارت معارف ارسال نمایند تا بعد از منظوری مقامات صالحه امر تاسیس وافتتاح مکتب داده شود .

۲- پرو گرام لوائح وتعلیماتنامه ها :-

۱- مفردات پروگرام های درسی مکاتب ابتدائی به اثر تجارب و نظرباتی که درچند سال اخیر بهریاست تدریسات جمع شده بود لازم تجدید نظر دیده میشد و تحولاتی را ایجاب میکرد بناء در دوران سال۲۹ به این امر اقدام شد اولا کمیسیون هائی ازاهل خبره و متخصصین ترتیب ومفردات پروگرامهای درسی مضامین تحت غور ومداقه قرار گرفت . درپایان بحث ومذاکره دراطراف آن مفردات مضامین تاریخ ، جغرافیه ، دینیات صنوف چهار، پنج وشش تجدید نظر و تغیرات لازمه درآن پیش بینی شد متعاقباً مفردات متذکره ازمجلس علمی وزارت گذارش یافته وتثبیت گردید .

۲- تعلیماتنامه مکاتب ابتدائی درسال ۱۳۲۹ برایدوره چهار صنفی تدوین شده بود ودر دوران این چند سال به اثر تصاویب جداگانه تغیراتی دران وارد شده بود لازم تجدید نظر بوده تعلیماتنامه متذکره درمجلس عمومی که مدیران معارف ولایات هم دران شامل بود قرائت ودراطراف آن بحث شد ودرنتیجه تعدیلاتی دران بعمل آمده از طرف مجلس مذکور تصدیق و تثبیت شد که بعد ازگذارش ازمقامات صالحه طبع ونشرمیشود .

۳- لایحه وظایف حکام نیز درمجلس عمومی وزارت معارف مطرح مذاکره قرار گرفته دراطراف آن بحث شد درنتیجه تعدیلاتی که دران لازم بود عملی شده ازطرف شاملین مجلس امضاء و تصدیق گردید .

٤- لایحۀ تفتیش مکاتب که در تطبیقات مشکلاتی داشت ولازم تجدید نظر بود در مجلس عمومی وزارت قرائت وتحت غور قرار داده شد در بعضی حصص آن تعدیلاتی بعمل آمد وازطرف اعضای مجلس به اتفاق آراء تصدیق و تثبیت گردید .

مطابق به تعلیماتنامه درتدریس دوره اول مکاتب ابتدائی ازچندین سال اصول صنفی معمول وجاریست گرچه این اصول برای صنوف دوره اول بهترین وموافق ترین اصول تدریس است اما در بعضی مکاتب موجوده بنابر فقدان معلم صحیح ووسایط درسیه در بعضی جاها نتیجۀ مطلوب ازان گرفته نشده است بناء بعدازبحث وغور دراطراف آن درمجلس عمومی وزارت چنین فیصله شد که مدیریت های معارف درمکاتبیکه معلمین صحیح ووسایط

برای تطبیق اصول صنفی نداشته باشند موافقه می توانند در همان صنف درس را با صول مضمونی تدویر نمایند .

۳ــ کتب درسی : ــ

۱ــ به سلسله تجدید نظر در کتب درسی درین سال کتاب قرائت سوم فارسی و کتاب قـــرائت ششم فارسی تجدید نظر و اصلاحات لازمه دران شده برای طبع بد وائر مربوط سپرده شد .

۲ــ قبلا کتب قرائت پښتو وفارسی درمکاتب مناطق فارسی زبان وپښتوزبان یکنوع کتاب درهردو نوع مکاتب بالای اهل زبان وغیر اهل زبان خوانده میشد و مشکلاتی در پیشرفت لسان پیش کرده بود دردوران سال ۱۳۲۹ درین حصه چنین تصویب شد که کتب قرائت پښتو برای مکاتب مناطق فارسی زبان جداگانه به اساس آموختن لسان تدوین و ترتیب شود وهم چنان کتب قرائت فارسی برای مناطق پښتو زبان جداگانه ترتیب وتالیف گردد .

۳ــ درصنوف دورهٔ اول ابتدائی معلومات حیاتی بصورت درس جدا گانه به طلاب تدریس میشد اخیراً چنین تصویب بعمل آمد که موضوعات معلومات حیاتی درکتب قرائت درج شده ومعلمین دراثنای درس قرائت که بمضامین معلومات حیاتی میرسند دراطراف آن بحث کرده به طلبه معلومات بدهند وکتاب قرائت را محور دیگر دروس قرار بدهند تااز ساعات معینه معلومات حیاتی هم درخط وسواد طلبه استعانت شود .

٤ــ وجود اطلس های جغرافیائی وتاریخی برای پیشرفت دروس اهمیت خاص دارد بدون استناد به نقشه واطلس تدریس جغرافیا وتاریخ مغایر اصول تعلیم است واز جانب دیگر در مکاتب ابتدائی تمام دروس باید بهلسان مادری تدریس شود اما اطلس های موجوده به زبان خارجی است بناء ریاست تدریسات در دوران سال ۱۳۲۹ تصویب نمود که اطلس های جغرافیائی جدید که مصطلحات آن به لسان پښتو باشد برای مکاتب ابتدائی تدوین وترتیب شود .

۵ــ تقسیم ساعات درسی تجدید نظرشد درتقسیم ساعات مکاتب مستورات و بست لوازم دوخت وبافت این مکاتب تعدیلاتی بعمل آمد

٦ــ بست لوازم تحصیل مکاتب دهاتی تجدید نظرشده و دران تزئیداتی بعمل آمد تادر حصه خط وکتابت بطلاب معاونت بتواند و علاوه برلوازم درس سابقه تخته مشق، قلم نئی دوات وگـل سفید اضافه شد .

۷ــ توزیع کتب خارج پروگرام طور مجانی، به تعداد بیشتر ازیك لك جلد کتاب

درسی که در مرور چند سال به اثر تعدیل پروگرامها از دوران تدریس خارج شده بود در نحو یلخانه های مرکز وولایات جمع شده بود ریاست ازمجلس وزارت موافقه حاصل نمود تا تمام کتب مذکور طور مجانی برای طلاب مکاتب ومعلمین مکاتب اعطا شود تا ازیک طرف طلبه بقسم معاون درس ازان استفاده نموده وازطرف دیگریک تعداد زیاد کتب دربین محیط نشر وبه دسترس استفاده عامه گذاشته شود .

چهارم: امتحانها: از تاریخ اول قوس امتحان مکاتب ابتدائی شروع وتحت ضوابط وکنترول شدید به ۱۵ قوس خاتمه یافت چون از فارغ التحصیلان دورهٔ ابتدائی عده به تحصیلات خود خاتمه داده بعد ازآن در تأمین زندگی وتهیهٔ وسایل حیاتی میپردازند وعده هم تهداب مکاتب مسلکی را تشکیل میدهند امتحان این دوره مخصوصاً از صنوف ششم به اعتنای زیاد گرفته شد ودر حدود (۳۵) فیصد طلبه کامیاب شدند که عدهٔ زیاد شان به مکاتب مسلکی دارالمعلمین، مکتب اصول تحریر، مکتب میخانیکی مکتب علوم شرعیه وغیره شامل شدند .

در دوران سال ۱۳۲۹ راجع به اخذ امتحان مکاتب ابتدائی تصمیمات نافع تری گرفته شد که ذیلاً به اطلاع علاقه مندان میرسد :

درمکاتب ابتدائی برای ترفیع ازیک صنف به صنف بالاتر نمبر ها ئیکه در اثنای درس ونمره ها ئیکه درامتحانها داده میشود به ترتیب ذیل طرف اعتبار قرار داده میشود.

الف:- درظرف سال تعلیمی ازصنوف ابتدائی سه امتحان گرفته میشود .

۱- امتحان سه ماهه این امتحان بعداز انقضای سه ماه از آغاز درس ذریعهٔ معلم مضمون اخذ و در ظرف سه روز تمام میشود .

۲- امتحان شش ماهه: این امتحان درآخر ماه ششم تعلیمی اخذ میگردد و درظرف یك هفته به اتمام میرسد درین امتحان از طرف اداره مکتب علاوه از معلم یکنفر ممیز هم تعیین می گردد .

۳- امتحان سالانه:- این امتحان دراختتام سال تعلیمی تحت انضباط اداره ومدیریت معارف اخذ می گردد امتحان سالانه برای اینکه مدیریت معارف هم به جریانات آن رسیده گی بتواند (۱۵) روز دوام میکند درین امتحان علاوه برممیزیکه از جمله معلمین مکتب ازطرف اداره معین میشود مدیریت های معارف هم به اعزام مفتشین وتعیین بعضی اشخاص عالم وباصداقت امتحان ها را کنترول می کنند .

ب:- بمقصد اینکه فعالیت شاگردان همیشه تحت کنترول باشد معلمین مکاتب ابتدائی

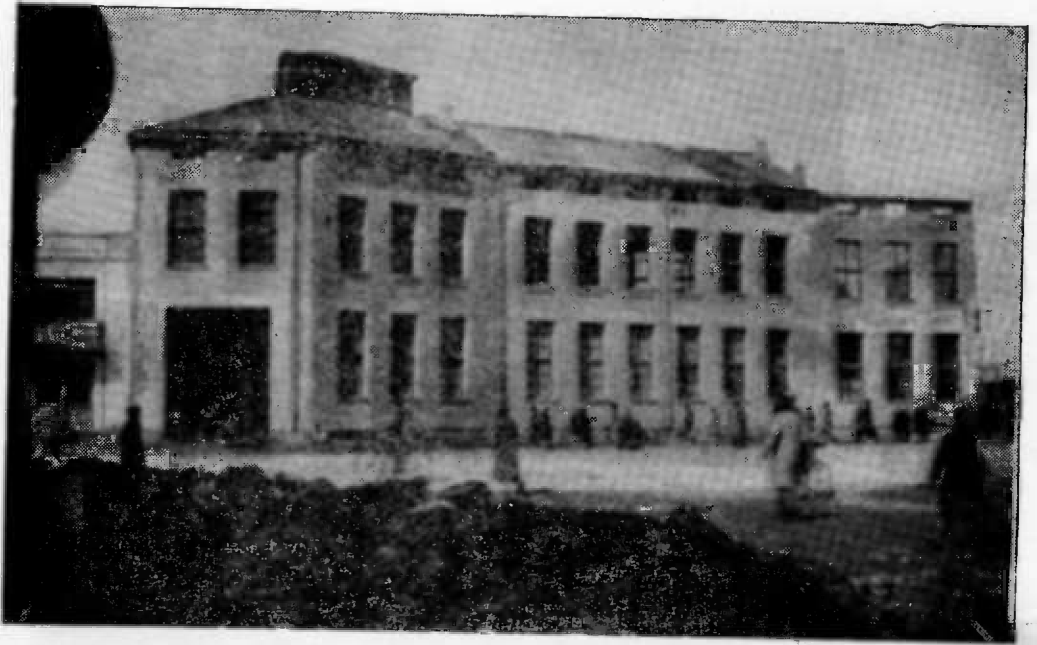
خواه معلم اصول صنفی باشند یا معلم مضمونی باید درنزد خودها کتابچه که اوراق آن ازطرف ادارهٔ مکتب مهر ونشانی شده داشته باشد دران کتابچه اسماء شاگردان را باشهرت مکمله بصورت صحیح تحریر نمایند چون معلمین همه روزه درمضامین درسی خود ازشاگردان راجع بدروس خواندگی شان سوالاتی مینمایند وجواباتی می گیرند برای این جوابات نمره در نزد خویش تعین نموده واین نمره را در مقابل اسم شاگرد کتابچه خرد قید کنند ترتیب ایراد سوالات واخذ جوابات باید طوری باشد که درطول هرماه اقلاً یك مرتبه برای هرمتعلم نوبت اصابت بتواند به این صورت دراخیر هر ماه به مقابل اسم شاگرد نمره که نماینده گی کار وفعالیت شاگردان است در کتابچه معلم درج وقید می گردد معلم این نمره ها را در حین امتحان سه ماهه وششماهه به نظر اعتبار بگیرد .

تبصره :- کتابچه در شروع سال ازطرف اداره مکتب برای معلمین داده می شود نتیجه امتحان سه ماهه وشش ماهه را معلمین متصل بعد از ختم امتحان درداخل جدول به اداره بسپارند واداره مکتب بعداز قید در کتاب نتایج ذریعه اطلاعنامه نتایج امتحان را درظرف یك هفته بعد از ختم امتحان به اولیای طلاب اطلاع نموده وبعد از استحضاری اولیای طلاب دوباره اطلاعنامه ها راجمع وبه اداره نگهدارد

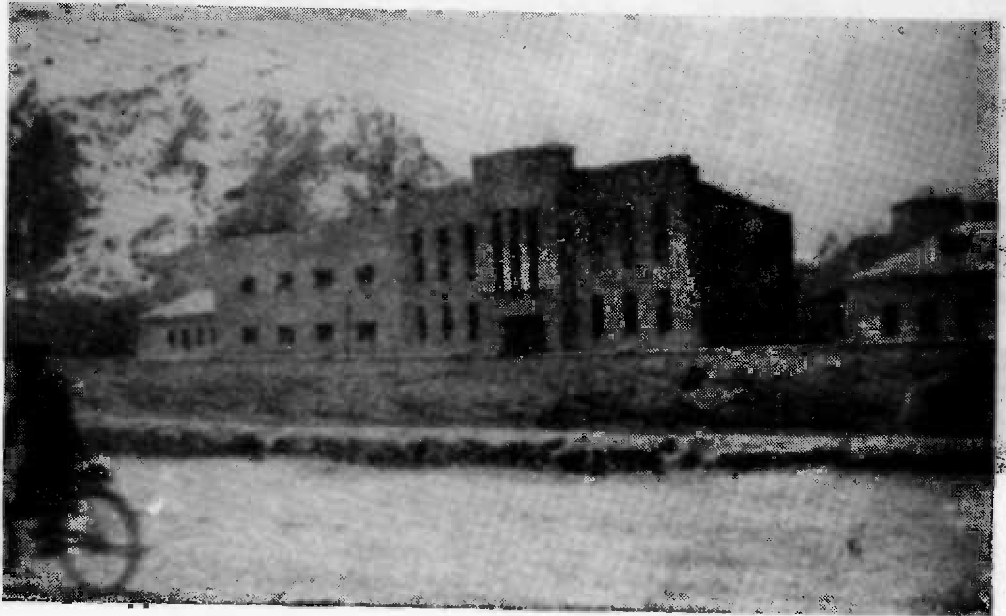
نتیجهٔ امتحان سه ماهه وشش ماهه شاگردان درهر مضمون جدا جدا جمع وبردو تقسیم شود ونمرهٔ حاصله با نمرهٔ امتحان سالانه همان مضمون جمع و اوسط اخذ شود نمرهٔ که نتیجهٔ تمام نمره های یك ساله شاگرد است نمرهٔ موفقیت شاگرد درامتحان سالانه شناخته شود .

امتحان تربیه بدنی از طلاب به این ترتیب اخذ میشود که معلم طلاب را مجموعاً معاینه نموده وبرای هرشاگرد نظر به فعالیت های ورزشی که درطول سال نموده است یك نمره قایل میشود ونمرهٔ حاصله هرقدرکه از نصف معیار معینه اضافه باشد به مجموعه نمرات شاگرد اضافه میشود واز متباقی صرف نظر میشود در اخذ امتحانات شخص معلم ممتحن بوده ویك الی دونفر ممیز علاوه ازممتحن نیز تعین می گردد ممیزین ومفتشین وزارت ومدیریت معارف که برای معاینهٔ امتحانات فرستاده میشوند حق سوال را ازمتعلم نداشته ودرنمرهٔ استحقاقی شاگرد برله ویا برعلیه آن اظهار نظر نه می توانند مدیریت معارف معلمین یك مکتب را بحیث ممیز به مکتب دیگر انتخاب میتوانند در امتحاناتیکه به محضر معلمین گرفته میشود معلم وممیزین باهیئت مشترک کاملاً نمرهٔ شاگرد را تعین کنند .

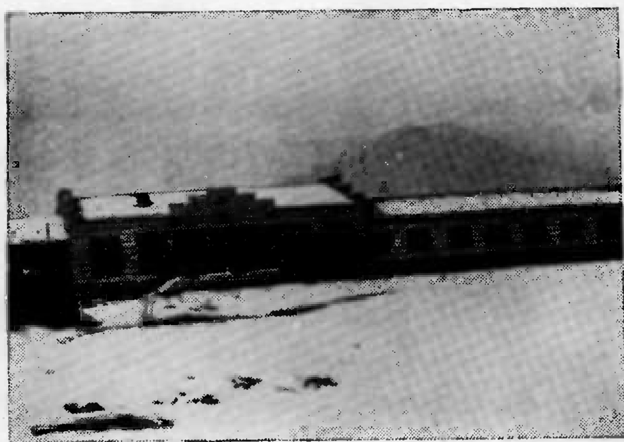
طالب العلمی که در مضمون کامیاب شده نتواند با امتحان (مشروطی) قبول نمی شود

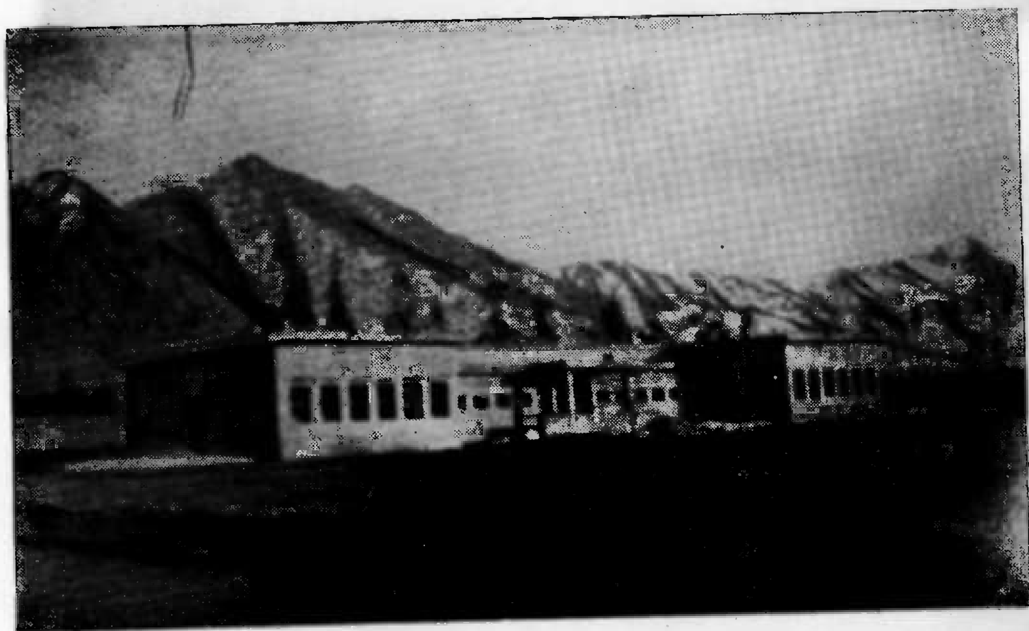
کتابخانه وزارت معارف

مکتب نجات

مکتب میخانیکی

مکتب گذرگاه

و درصنف خود نا کام میمانند در گرفتن اوسط نمره ها از کسور کمتر از نصف صرف نظر می شود واگر نیم ویا از نیم بیشتر باشد بحساب یك گرفته می شود در جات نمره های امتحان قرار آتی است .

دهـ نه اعلی ـ هشت وهفت عالی ـ شش وپنج اوسط ـ چهار وسه ضعیف .

برای اینکه یك معلم حق شمول را در امتحان ـ لایحه پیدا کند باید ۷۵ فیصد از ایام تعلیمی را به مکتب حاضر شده باشد واگر متعلم لیاقت داشته وبنابر معذرتی ۷۵ فیصد حاضری نداشته صرف پنجاه فیصد از ایام تعلیم را به درس حاضر شده باشد چنین متعلم به تصویب مجلس معلمین شامل امتحان شده میتواند .

اگر کدام شاگرد بعلت ناخوشی یا کدام معذوریت مشروع دیگری در امتحان شامل شده نتواند اگر در مدتی که هنوز امتحان دوام دارد آمده بتواند در یك روز یکه از طرف سرمعلم معین گردد مطابق مقررات امتحان جداگانه ازوی گرفته میشود هرگاه دران وقت آمده نتواند امتحانش در آغاز سال تعلیمی آتی گرفته می شود اشخاصیکه بدون داشتن کدام عذر به امتحان نیاشند یا نیایند درصف خود ناکام شناخته میشوند .

پنجم ـ کورس های پښتو ـ دردوران سال ۱۳۲۹ شعبه پښتو به بازرسی امور وجریانات کورسهای پښتوی معلمین مشغول بوده وازصورت امتحانات نظم ونسق کورسها باخبری نموده است درمرکز راساً ودر ولایات توسط مکاتب ومتحد المالها واستجوابها از صورت جریان ونظم ونسق کورسها رسیدگی بعمل آمده است .

۱ ـ امتحانات کورسهای پښتوی معلمین مرکز توسط نماینده های وزارت معارف وپښتو تولنه ودرولایات توسط شخص مدیر معارف ونماینده مطبوعات ومعلم پښتو صورت گرفته وبعد از اخذ امتحانات نتائج مفصل آن ازمرکز وولایات به تدریسات ابتدائی خواسته شده تحت ملاحظه وغور قرار یافت .

۲ ـ درسال ۲۹ درمرکز علاوه بر کورسهای سابق دو کورس دیگر نیز درمدیریت مکاتب شهر نظر بسویهٔ معلمین که از طرف هیئت ممتحنه درجه بندی گردیده بردو کورس سمستر چهارم وششم افتتاح گردید که ازطرف عصر توسط معلمین لائق پښتو زبان تدریس آن صورت میگیرد وهم وقتاً فوقتاً جریان وانتظام کورسها درمرکز راساً ازطرف شعبهٔ پښتوی تدریسات مراقبت وتفتیش میگردد .

۳ ـ به کامیابهای هرشش سمستر پښتوی معلمین سال ۱۳۲۸ که امتیاز پښتو برای شان داده میشد وشهادتنامه توزیع نگردیده بود در ظرف همین سال برای (۷۷) نر کامیاب شهادتنامه توزیع شد .

ششم :- تعدیل وقت امتحان مکاتب مناطق گرمسیر :- چون مکاتیبکه درمناطق گرمسیر واقع است در تابستان بماهای سرطان اسد وسنبله تعطیل میشوند این تعطیل در بین سال تعلیمی واقع میشد طلاب بعد ازختم ایام تعطیل که در مکتب می آمدند بعلت واقع شدن این وقفهٔ طولانی اکثر خواندگی های خود را فراموش کرده ومعلمین مجبور میشدند که یك حصه وقت خود را در اعادهٔ دروس صرف کنند واین امر یك سکتگی در پیشرفت دروس وارد کرده بود موضوع بعد از گرفتن نظریات مدیریت های معارف ولایات بمجلس وزارت تقدیم وراجع به تعدیل وقت امتحان مواد آتی تصویب شد :

۱- امتحان سالانهٔ مناطق گرم سیر از تاریخ اول جوزا شروع وبه ۱۵ جوزا ختم شود ومکاتب تا ۱۵ سنبله رخصت شوند وسال تعلیمی درمناطق گرمسیر از ۱۵ سنبله شروع شود.

۲- برای اینکه طلاب فارغ التحصیل مکاتب مذکور به ۱۵ حوت شامل مکاتب مسلکی میشوند وتا آنوقت دروس خود را فراموش نکنند بعداز ختم امتحان تاشروع مکاتب مسلکی طلابیکه انتخاب شده اند بصنوف ششم حاضرشده تاموقع شامل شدن بمکاتب مربوطه دروس فارسی خط وریاضی راهمراه طلاب صنف ششم تعقیب نمایند در ین مدت شامل حاضری باشند وبه ۱۵ حوت بمکاتب مسلکی اعزام شوند .

۳- در سال جاری سال تعلیمی چندماهی درمناطق گرمسیر طولانی ترمیشود این امر برای تدریسات مفید است مگرامسال ازمناطق گرمسیر طلبه بمکاتب مسلکی شامل شده نمی توانند .

ب : تدریسات ثانوی :

کار عمدهٔ مدیریت تدریسات ثانوی وارسی بپروگرامها و کنترول وتطبیق آنست بسلسلهٔ اقدامات قبلی خود درتعدیل واصلاح پروگرام عربی صنوف ۷-۸-۹ استان خارجی صرف مساعی نمود که بعد از منظوری مقامات صالحه درمعرض اجراء گذارده شد همچنین پروگرام تاریخ صنوف متوسطه وثانوی بواسطهٔ زیادت مواد قابل تطبیق نبود درمجلسیکه از متخصصین آن فن انعقاد یافته بود پروگرام تاریخ تعدیل گردید برای اینکه مستخدمین خارجی ماهم درلیسه ها ازمفردات پروگرام مستحضرشوند مواد مضامین ریاضیات بیالوژی، کیمیا بزبان فرانسوی انگلیسی وجرمنی تحت ترجمه گرفته شده در سال تعلیمی ۲۸- ۲۹ در مکاتب ثانوی مرکز تغیرات ذیل بعمل آمده :

۱- متوسطهٔ لیلیه که طلاب ازهمه ولایات می پذیرد بحیث لیسهٔ مکمل شناخته شده و برای صنوف دهم آن معلمین باصلاحیت مقرر گردید .

۲- در لیسه های مرکز تا جائیکه فارغ التحصیلان فاکولتهٔ سیانس مشغول تدریس بودند بزبان مادری دروس خودرا تطبیق کردند وقرار راپور های واصله ونتائج امتحان اطمینان بخش بود .

۳- لیسه های نسوان سیستم معینی نداشت دربارهٔ تدریسات آن تجدید نظر گردیده چنین فیصله شد که تا صنف نهم مانند لیسه های دیگر دروس خودرا تعقیب نمایند بعداز فراغ صنف نهم اشخاصیکه به تحصیلات بلندتر دوام داده نمیتوانند مرخص گردند ما بقی متعلمات حسب خواهش خود شان بسه شعبه منقسم گردند :

الف : شعبهٔ اول دورهٔ مکمل لیسه صنف ۱۰-۱۱-۱۲ را پیش برده بعداز فراغ بفاکولتهٔ نسوان تحصیلات عالی خودرا دوام بدهند .

ب- شعبهٔ دوم صنف ۱۰-۱۱ را تحت یك پروگرام مخصوص بحث دارالمعلمات ابتدائی پیش برده بعداز فراغ بحیث معلمهٔ مکاتب مقرر گردند .

ج شعبهٔ سوم بعداز فراغ صنف ۱۰ و ۱۱ آنها در حیات شخصی وفامیلی داخل میشوند.

سیستم موجودهٔ مکتب نسوان به تدریج از بین میرود فعلاً چون تعداد فارغ التحصیلات صنوف ۹ کم میباشد شعبهٔ اول یعنی دورهٔ مکمل لیسه تطبیق شده ومتعلمات صنف ۱۰ سال تعلیمی ۲۹ و ۳۰ تا به صنف ۱۲ دروس خودرا پیش خواهند برد .

د- چون لسان خارجی فشار زیاد وارد کرده بود فیصله شد تا به تدریج تدریس لسان خارجی از صنف (٤) به صنف (٥) منتقل گردد ودر ساعت آن هم افزودی بعمل آمد دراینصورت فارغ التحصیلان مکاتب ابتدائیهٔ نسوان مرکز هم شامل لیسه شده خواهند توانست به اساس این تصاویب بست وپروگرام های صنوف مذکور تثبیت شد البته بعضی درسهای مخصوصهٔ نسوان مثل دوخت بافت وتربیهٔ اطفال هنوز هم تدریس میشود .

هـ بواسطهٔ قلت تعداد متعلمات صنوف عالی ومشکلات تدریس درلسان خارجی وزارت معارف بعداز ختم امتحانهای سال ۱۳۲۹ فیصلهٔ کرد که دروس سایَنس تاریخ وجغرافیه بعدازین توسط معلمات داخلی که ردارالمعلمات نسوان به تحصیلات عالی مصروف اند تدریس گردد وامتحان سالانه وزارت معارف را متقن ساخت که معلمات موصوفه خوبی از عهدهٔ درس برآمده میتوانند لسان خارجی کمافی السابق از طرف معلمات خارجی تدریس خواهد شد امید است این تعدیلات که مختصراً از آن تذکر داده شد بحال لیسه های نسوان مفید واقع گردد .

و- تا حال برای انجام تحصیلات عالی فارغ التحصیلات نسوان بجز شمول دارالمعلمات راهی موجود نبود پس برای اینکه فارغ التحصلات نسوان درخارج به تحصیلات خوددوام

داده بتوانند وزارت معارف بعد از منظوری مقامات صالحه چنین فیصله نموده است (مامورین وزارت خارجه سفارت خانه ها قونسلگریها) اتاشه های عرفانی اتاشه های نظامی ومطبوعاتی ما درممالک خارج که خانم های شان سویهٔ علمی بلند داشته باشند ویا متعلمینیکه برای تحصیلات عالی وبلاد کنور ها وپوهنتون های داخلی ما که برای تحصیلات عالی نو بخارج اعزام میگردند وخانم های شان نیز ازفارغ التحصیلات نسوان باشند این خانم ها با محرم شرعی خودها میتوانند درخارج به تحصیلات عالی درشقوق مختلف به مصرف وزارت معارف دوام بدهند چنانچه باساس این امر شش نفر متعلمه با محرم شرعی خودها مشغول تحصیل میباشند .

٤- چون زبان پښتو اساس حیات ملی ماست وزارت معارف ازیك طرف دربارهٔ کتب مضمون پښتو وفراهم آوری تسهیلات لازمهٔ آن پرداخت واز جانب دیگر در تدریسات ثانوی یك نفر از پښتو زبانان لایقی را بحیث عضو مقرر نمود تا تنها و تنها با مور پښتوی لیسه ها ومتوسطه ها مصروف بوده وراپور های واصله را کنترول وبه تطبیق مرام وزارت معارف که پیشبرد زبان ملی است بکوشد .

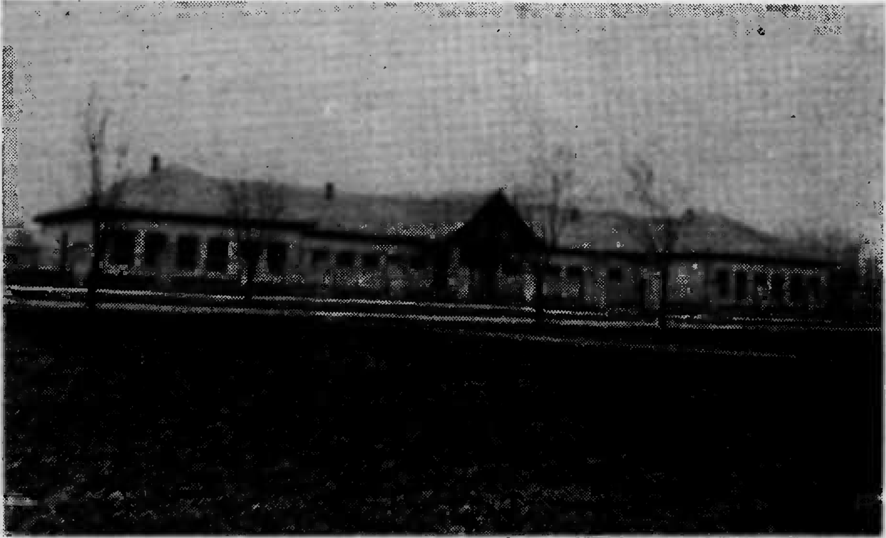
٥- مشکل مهم دیگر وزارت معارف نبودن معلم کافی برای لیسه ها است وزارت معارف تاحال بحق الزحمه تدریسات صنوف عالی لیسه ها را پیش برده مگر چون لائحه حق الزحمهٔ سابقه تعدیلات لازمه را ایجاب میکرد ودر بارهٔ آن تجدید نظر شده ولایحهٔ جدیدی وضع وبه تصویب مجلس عالی وزراء رسانیده شد این لایحه وزارت معارف موقع میدهد تا از اشخاص لایق وباصلاحیت که خارج وزارت معارف هم باشند استفادهٔ قابل قدری بنمایند .

٦- برای معلوم شدن نتیجهٔ تعلیمات در متوسطه ها و لیسه ها لایحهٔ جدید امتحان وضع وبه تصویب شورای عالی معارف رسید که درامتحان سالانه ۲۸-۲۹ تطبیق شد این لایحه در معلوم شدن سویهٔ مکاتب نتیجهٔ خوبی داد .

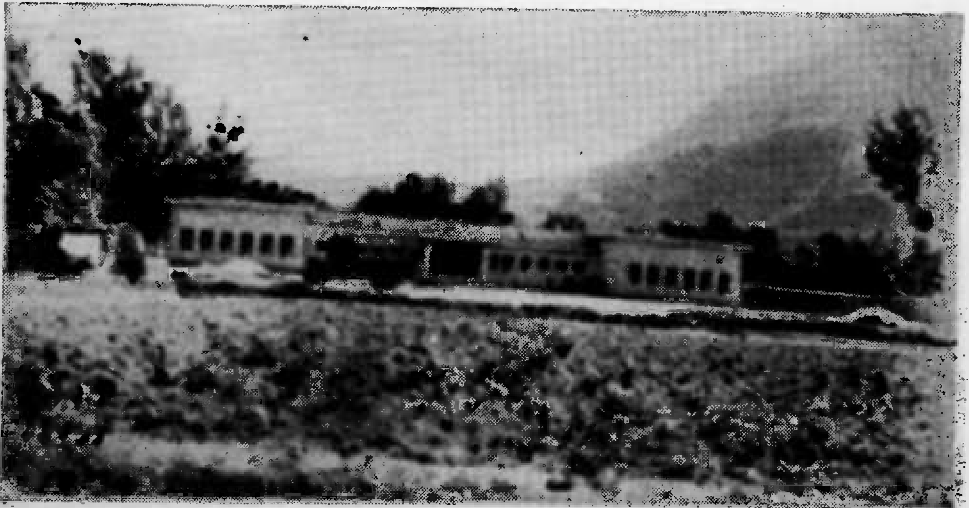
٧- برای اینکه وزارت معارف بتواند در سالهای آینده یك عده معلمین افغانی برای تدریس مضامین مسلکی در مکاتب مسلکی خود داشته باشد پیشنهادی مبنی باعزام بعض طلاب برای تحصیل شقوق تدریسی بمقام صلاحیتدار تقدیم ومنظور گردید دراثر آن (پانزده نفر) قرار ذیل اعزام گردیدند .

١- شق تجارت و مالیه :

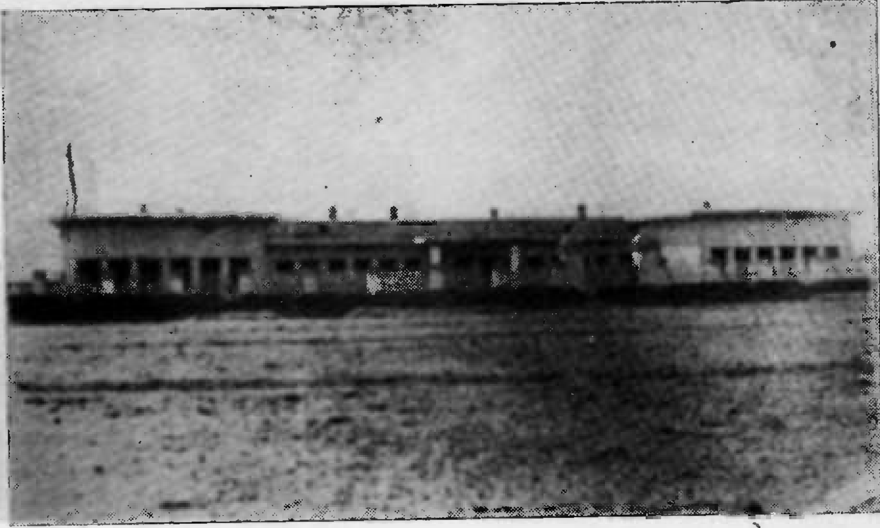
١- فتح محمد خان ولد حاجی امام الدین خان فارغ التحصیل لیسهٔ استقلال - فرانسه

مکتب چهل ستون

مکتب تنگی سیدان

مكتب سپن كبلی

مكتب چهار قلعه

۲ـ ولی محمدخان ولد یار محمد خان فارغ التحصیل فاکولتهٔ حقوق ـ فرانسه .
۳ـ نجیب الله خان ولد غلام محمد خان فارغ التحصیل لیسه غازی ـ انگلستان .
٤ـ سید شریف خان ولدسیدفقیر خان فارغ التحصیل لیسهٔ نجات ـ غرب جرمنی یا اطریش.
٥ـ عبدالواحد خان ولد محمد نوروز خان فارغ التحصیل لیسهٔ نجات ـ غرب جرمنی یا اطریش.

ب ـ شق زراعت :

۱ـ محمد حیدر خان ولد عبدالحکیم خان فارغ التحصیل لیسهٔ استقلال ـ فرانسه .
۲ـ عبدالاحد خان ولد عبدالرشید خان معلم لیسهٔ استقلال ـ فرانسه .

ج شق برق میخانیکی :

۱ـ عبدالوکیل خان ولد عبدالرزاق خان فارغ التحصیل لیسهٔ نجات ـ غرب المان .
۲ـ شیر محمد خان ولد نور محمد خان فارغ التحصیل لیسهٔ حبیبیه ـ امریکا .
٤ غلام دستگیر خان معلم دارالمعلمین ـ انگلستان .

د ـ شق مهندسی و تعمیر :

۱ـ عبدالسمیع خان ولد عبدالاحمد خان فارغ التحصیل لیسهٔ نجات ـ غرب آلمان .
۲ـ محمد هاشم خان ولد محمد حسن خان فارغ التحصیل لیسهٔ احمدشاه بابا ـ انگلستان
۳ـ میرزمانشاه خان فارغ التحصیل دارالمعلمین ـ انگلستان .

هـ . شق کتابخانه .

آقای عبیدالله خان فارغ التحصیل لیسهٔ حبیبیه ـ امریکا .

اجراآت شورای عالی معارف :

در سال گذشته که راپور اجراآت یکسالهٔ ریاست تدریسات را نوشته بودیم از روی کار آمدن مجلس دیگری هم بنام (شورای عالی معارف) تذکر داده شده بود که این پیش گوئی در سال جاری جنبهٔ عملی پیدا ودو جلسهٔ شورای موصوف یعنی یکی درزمان وزارت جلالت مآب وزیر صاحب معارف سابق ودیگرش در موقع وزارت وزیر جدید معارف صورت گرفت انعقاد جلسات این مجلس علاوه بر مجالس عادی وزارت معارف بوده ودر مواقع لازمه عندالضرورت تشکیل جلسه میدهد .

ج مدیریت تدریسات مسلکی :

مرام تدریسات مسلکی ازهمه اولتر تربیهٔ افرادیست که دارای یك پیشهٔ معین بوده واز راه مسلك خویش به تکامل جامعه خدمت نماید باساس همین مفکوره است که وزارت

معارف به اصلاح و توسعهٔ مکاتب مسلکی خویش توجه خاصی داشته نظر به احتیاجات مملکت در پیشبرد سویهٔ علمی وعملی این مکاتب روز بروز غور و تدقیق می نماید تا گفته نماند که تدریسات مسلکی قسمت تخنیکی آن دچار مشکلات زیاد میباشد ازقبیل تهیهٔ مواد خام ماشین ها ، لابراتوار ها . معلمین لائق که متاسفانه بصورت عموم ازخارج تهیه میگردند درسال گذشته باوجود تمام مشکلاتیکه وزارت معارف به آنها مواجه بود توانست با رهٔ اصلاحات درمکاتب مسلکی خویش نموده وامید است باساس آن در سال های آینده به تکامل آنها موفق شود .

الف- تدریسات فنی : چون اساس ترقی اقتصادی یك مملکت و بالاخص افغانستان وابسته به ترقی زراعت وصنعت میباشد در سال گذشته وزارت معارف توجه خودرا بیش ازپیش به توسعهٔ مکاتب فنی مبذول داشته است .

۱- مکتب میخانیکی :-

الف- استخدام معلمین :- درسال جاری برای تکمیل کار و تدریس مکتب میخانیکی معلمین ذیل ازآلمان غربی واطریش استخدام گردیدند .

مدیر تدریسی وتخنیکی ، معلم جریانهای قوی . معلم تکنولوجی . معلم بسته کاری معلم ترمیم موتر . معلم جریانهای ضعیف (رادیو ، تلگراف . تیلفون) این تعدادمعلمین مذکور برعلاوهٔ آقای بروانسکا (معلم بسته کاری) وآقای وینگر (معلم ریخته گری) که سابق برین ازاطریش استخدام شده بودند میباشد وباقی معلمین افغانی کــه ازفارغ التحصیلان خودمکتب اند چوکات تدریسی مکتب راتکمیل مینمایند .

ب- خریداری سامان ولوازم جدید :- برای اکمال کار گاه ها ودستگاه های مکتب میخانیکی درجریان سال سامان ذیل خریداری گردیده .

کار گاه جریان قوی برای تعلیم وتدریس اصول ترمیم نصب ومراقبت آلات وماشین های برقی کار گاه قالب گیری وریخته گری که توسط سامان مذکور مکتب میخانیکی دارای دستگاه اولین ریخته گری اصولی درافغانستان خواهد بود .

کار گاه تعلیمی ترمیم موتر و کار گاه نل دوانی نیز درزمرهٔ دیگر شعبات مکتب مذکور خریداری وبکار افتیده .

علاوه برسامان و کار گاه های مذکور وزارت معارف و تدریسات مسلکی در نظر دارد تا بکمك مشاورین فنی آلمانی وبه اقتباس ازنظریات شان کار گاه های دیگری نیز برای جریان ضعیف خریداری وو ارد کنند .

ج- اصلاح پروگرام : پروگرام عملی و نظری مکتب میخانیکی نظر به نداشتن معلم اساسی قلت مواد خام ، کمبود سامان وماشین ها بطورلزوم و به پایهٔ عملی استوار نبوده است .
با رسیدن معلمین وسامان وزارت معارف برای پیشبرد مرام این مکتب پروگرام جدیدی که با مکاتب شبیه آن درخارج انطباق دارد وضع نمود که اساسات عمدهٔ آن ذیلاً گذارش داده میشود .

تعلیمات نظری بمعیاریکه درخارج مملکت مروج است تقلیل یافته .

تعلیمات عملی باندازهٔ که برای احاطهٔ حرفه ها دردورهٔ تحصیل ضروری است ازدیاد گردیده اند .

د ـ حرفه های جدید :

علاوه برحرفه هائیکه فعلاً بمکتب وجود دارد بعضی حرف دیگر نیز نظر به حوائج مملکت زیرنظر گرفته شده ودرسال آینده درمحل اجراء گذاشته خواهند شد حرفه های جدید عبارتند ازترمیم موتر - کارتلگراف وتیلفون - بسته کاری نل وغیره .
حرفه های دیگر ازقبیل میخانیك دقیق عندالضرورت تأسیس خواهند گردید .

هـ ـ تربیهٔ معلمین افغانی :

حاضراً سیت های عمدهٔ تعلیمی مکتب میخانیکی که ازطرف معلمین خارجی اشغال گردیده است این وضعیت قابل ادامه نخواهد بود وهرچه زودتر بفکر تربیه وتهیهٔ معلمین لائق هستیم ، سال گذشته اقدام نیکی نموده عدهٔ را برای تحصیل شقوق تخنیکی بخارج اعزام نمودیم . علاوه برآن درنظراست بعضی ازمعلمین مکتب میخانیکی را که تحصیلات خودرا درهمین موسسه نموده و درعرصهٔ چند سال معلمی خود تجارب کافی آموخته اند پس ازیك دوره تحصیلات نظری بهالمان اعزام نمائیم بهمین مرام درسال آینده کورسی بنام ماستری درمکتب دائر خواهد گردید وباساس یك پروگرام معین ومعلمین باتجربه تحت تربیه گرفته میشوند وبعد ازآنکه تایك اندازه لسان را آموختند عدهٔ از ایشان بهخارج اعزام خواهند گردید .

۲ ـ اساس موسسهٔ تخنیکی :

مرام مکتب میخانیکی تربیهٔ کارگران متخصص می باشد امامور صنعتی وسیراساسی فابریکه ها علاوه ازکارگران متخصص بهیك تعداد افرادفنی ضرورتدارند که تحصیلات عالی تری داشته در طرز اداره وطـرح واجرای نقشه جات صنعت دسترس کافی داشته باشند ، ازینرو وزارت معارف ازمدت دوسال باینطرف درصدد تأسیس یك تخنیك بوده

ودرجریان سال گذشته مقدمات اساسی آنرا ازقبیل پروگرام - تعمیر و بودجهٔ آن ترتیب داد . سامان وماشین های لازمه برای کارگاه های این موسسه از امریکاه وارد خواهد شد امیداست درآیندهٔ قریبی این موسسه بنام موسسهٔ تخنیکی افغان افتتاح گردد .

۳ ــ مکتب زراعت :

اصلاح وتوسعهٔ این مکتب متعلق بپلان های زراعتی مملکت بوده ازین رو وزارت معارف باریاست زراعت داخل مذاکره گردیده وباساس نظریات متخصصین زراعتی درساعات درسی آن تعدیلات وارد نمود . مدیریت تدریسات مسلکی بنمایندهٔ هیئت امداد تخنیکی یونو داخل مذاکره گردیده وپارهٔ نظریات گردآورد که باساس یك پلان عمومی درتعدیل پروگرام وارتقاء تعلیمات این مکتب درمحل اجراء گذاشته خواهدشد . درجریان سال گذشته لابراتوار های این مکتب از اروپا خریداری گردید همچنین وزارت معارف برای استخدام معلمین لائق داخل مذاکره بود و امید است درآیندهٔ قریبی هیئت تدریسی این مکتب مکمل گردد .

٤ـ مکتب تجارتی : این مکتب درظرف چندسال اخیرنظر به نداشتن معلمین دچار مشکلات بوده تقریباً تمام معلمین مسلکی آن فخری بود علاوه از ماموریت خود دردوائر دیگر باین مکتب نیز تدریس می نمودند سال گذشته برای پیشرفت امور تدریسی این مکتب دربارهٔ استخدام معلمین خارجی اقدام نمودیم وتا کنون به استخدام دوتن معلم لایق المانی موفق شده یم .

٥ـ مکتب اصول تحریر : جریانات امور تدریسی این مکتب بصورت احسن بوده وتنها ازرهگذر نداشتن ماشین های تایپ دچار مشکلات بودیم . برای ارتفاع این ضرورت وزارت معارف بخرید ماشین های مذکور جهت آشنا ساختن طلاب بفن تایپستی اقدام وعنقریب ماشین های مذکور به تعداد کافی خواهد رسید .

٦ـ مکتب صنائع : یکی از احتیاجات ضروریهٔ مملکت تربیهٔ صنعتکاران می باشد. وزارت معارف به مقتضای این امر درصدد احیای مکتب صنائع افتاده بدواً نظر بهاحتیاجات آنی مملکت درسال آینده شعبات ضروریه ازقبیل نجاری - گلکاری ورنگمالی را درمکتب مذکور دائر خواهد کرد ودرسال مابعد شقوق دیگر صنائع ازقبیل قالین بافی صنائع ظروف وغیره را بازخواهد نمود باین اساس شعبهٔ تزئینات ومجسمه سازی که ازیك سال باین طرف زیر رهنمائی پروفیسور کروسی (ایطالوی) دائر گردیده ضمیمهٔ مکتب صنائع خواهد گردید .

دوم - تدریسات علمی مسلکی : علاوه از تدریسات فنی مسلکی مدیریت تدریسات مسلکی برای انکشاف و پیشبرد مکاتب دارالمعلمین - دارالعلوم - دارالحفاظ - مدرسهٔ علوم شرعیه مساعدت نمود . باساس نظریات ریاست تفتیش باصلاحات مکتب دارالمعلمین وباساس هدایات جمعیت العلماء ازامور دینی وارسی کرده است .

دربارهٔ دارالمعلمین ازهمه اولتر مرام موسسهٔ یونسکو درساحهٔ تطبیق گذاشته شده ودرخلال آن باساس تعلیم و تربیه توجه مخصوصی بعمل آمده است . امسال دستهٔ ازطلاب فارغ‌التحصیل مکتب موصوف بریاست پوهنتون معرفی و بهفا کولته های سیانس وادبیات شامل شده اند تا تعلیمات مسلکی خودرا درآنجا تکمیل و برای معلمی صنوف رشدی واعدادی مکاتب ولیسه ها تربیه شوند .

امیداست درعرصهٔ چندسال بهتعداد این معلمین ضرورت واحتیاج مکاتب‌ثانوی مارا تکمیل کند. مدرسهٔعلوم شرعیه‌نیزامسال اولین‌دسته فارغ‌التحصیلان خودرا بریاست پوهنتون تقدیم نمود وریاست پوهنتون برای‌طلاب مذکور درنظردارد تاسال‌آینده فاکولتهٔ الهیات رابمیان آورد .

د - مدیریت یونسکو :

ازآنجائیکه مدیریت یونسکو یك شعبهٔ ارتباط بین امور عرفانی مملکت وسازمان ملل می باشد بنا برآن تمام اجراآت واقدامات این شعبه درقید اطلاعات ووضع معاهدات وجریان پیشرفت شعبهٔ عرفانی سازمان مذکور بوده ومنحصر به‌تشریح ودائر شدن کنفرانسها وشرکت هیئت افغانی درآنها می باشد .

روی اساس‌فوق اینك ازجریان کنفرانس‌ها ودائر شدن سمینارها واشتراك هیئت‌های افغانی درآنها ذیلاً اشاره داده می‌شود :

نظر به‌تصمیم نمبر ۲۱۳۱ ر ۷ چارمین کنفرانس عمومی یونسکو مدیر عمومی موسسهٔ موصوف مؤظف شد تاجهت تحقیق وپیشرفت تخنیکی درزمینهٔ مطبوعات - رادیو و سینما درممالك عضو سازمان متخصصین بفرستند تانتیجهٔ تحقیق خودرا جمع‌آوری نموده بدسترس عموم بگذارد بهاساس آن مکتوبی ازسازمان موصوف واصل وادخال یك‌تن متخصص‌را جهت این تحقیق ازحکومت افغانستان درخواست نمود . چون موضوع بریاست مطبوعات تماس داشت لذا مدیریت یونسکو پس از موافقهٔ ریاست مستقل مطبوعات درزمینه جواب مثبت‌فرستاد . که‌بالاثر پیرفردریك (Pierre Fredrick) نمایندهٔ یونسکو بتاریخ ۲۱ حمل ۱۳۲۹ وارد کابل شده بادوائر ذیعلاقه (مدیریت تدریسات ثانوی مسلکی -

ابتدائی - احصائیه - رادیو - سینما - مدیـریت عمومی تیلفون - مدیریت عمومی نشریات مدیریت آژانس وغیره) داخل مذاکره گردید - وپس از مفاهمهٔ چندروزه عازم پاریس شد. راپور عمومی این تحقیقات تحت عنوان (Word comminication Press Radio Fifm) نشر گردید ودرصفحهٔ هشت آن معلومات راجع بافغانستان داده شده . درتمام دوران اقامت هیئت موصوف بامدیریت یونسکو درتماس بوده ووسائل ضروریهٔ هیئت مذکـور بمساعی این شعبه تکمیل گردید .

شمول افغانستان در مجالس عرفانی بین‌المللی :

پنجمین کنفرانس عمومـی یونسکو : نظر به دعوتنامـهٔ یونسکو ع ص دکتور محمدانس خان رئیس پوهنتون و ع‌ص میرامان‌الدین خان (انصاری) رئیس فاکولتـهٔ ادبیات بحیث هیئت افغانی درکنفرانس مذکور اشتراك نمودند . کنفرانس مذکـور درشهر فلورانس بتاریـخ ۲۲ می در پلاسوویکیو (Plazze vecchie) افتتاح شده ودر۱۷ جون درپلی - پتی (Palais Pitti) انجام یافت نقاط عمدهٔ که درین مجلس حل وفصل گردیده بطور مختصر ذکر می‌شود .

یـکی از تصمیمات مهم که درین کنفرانس اتخاذ گردید تصویب دوپروگرام مشخص می‌باشد اولی یك پروگرام اساسی برای یك مدت محدود دومی یك پروگرام معین برای سال ۱۹۵۱ کهاجرای پروژه های اساسی‌را پیش‌بینی می کنند .

کارهای عمدهٔ یونسکو طوریکه در دیباچهٔ پروگرام اساسی تعیین وتجدید شـده عبارت ازنقاط ذیل است .

۱- ازبین‌بردن بی‌سوادی وتشویق وتوسعه نمودن تعلیم اساسی .

۲- برای همه کس تأمین یك‌تعلیم موافق بهقریحه و استعداد شخص ونظر به ضرورت اجتماعی فراهم نمودن آن .

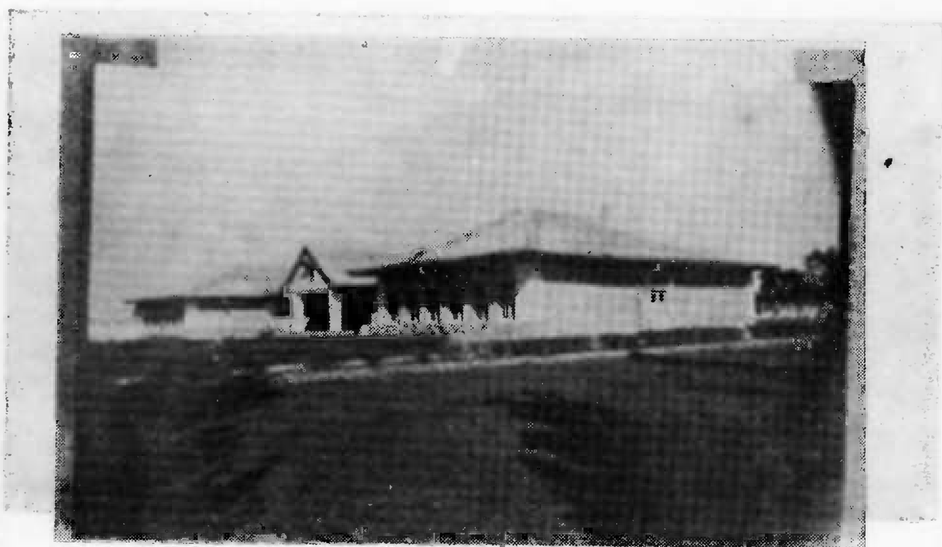
۳- بمنصهٔ تطبیق گذاشتن حقوق‌بشر که‌حیات جمله مللرا تأمین نماید .

٤- رفع‌نمودن موانعیکه بهتردد اشخاص وانتشار افکـار ومعرفت بین ممالك مختلفه حایل می‌شود .

۵- پیشرفت وتطبیقات سیانسی را مساعدت نمودن ومورد استفادهٔ همه کس قراردادن.

٦- مبادله بااسباب وعلـل گرفتگـی هائیکه می توانند دنیارا بطرف جنگـ سوق بدهند .

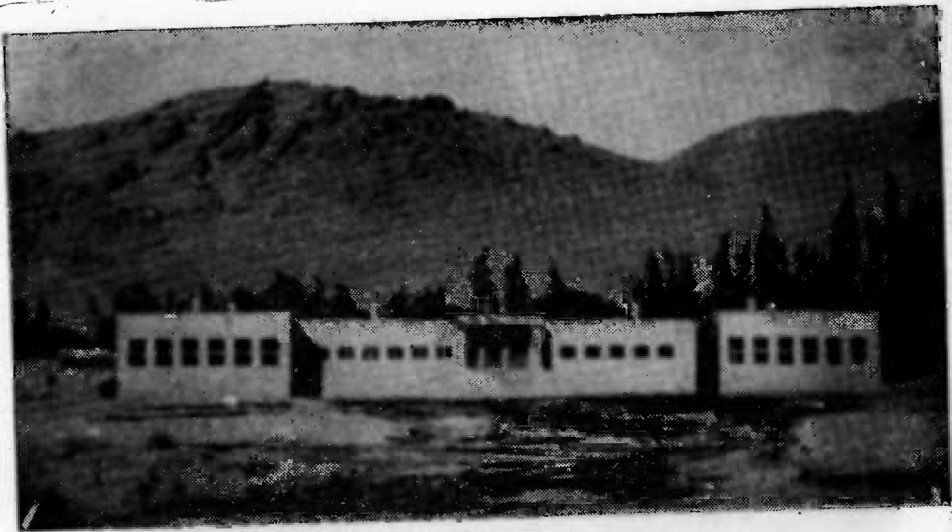
۷- ارتباط بین‌المللی کلتورهارا بصورت برجسته‌نشان‌دادن .

مکتب ده سبز

مکتب ده خدیداد

مکتب میدان

مکتب بکرامی

۸- ذریعهٔ مطبوعات - رادیو - سینما - طرفداری حقیقت - آزادی وصلح را نمودن .

۹- حسن تفاهم بهتررا بین ملل توسعه دادن وایشانرا ازضرورت یك همکاری صادق درحرکات ملل متحده وموسساتیکه اوتأسیس نموده است متیقن ساختن .

۱۰- یونسکو بحیث مرکز دائمی اطلاعات متقابله - تبادلات - معاونت وامداد درجملهٔ قلمرویکه درآن دسترس دارد قرار گیرد . بهمنظور اینکه بعضی فعالیت های متصل یا مجالس تحت یك عنوان جمع شود تصمیمات پروگرام اساسی زیرهفت باب آتی گرد آورده شده :- تعلیم وتربیه - علوم طبیعی ومثبته- علوم اجتماعی - فعالیت های کلتوری عوض ومعاوضهٔ اشخاص - تعمیم اطلاعات سرویس معاونت وامداد .

طبق مادهٔ ۸ اساسنامهٔ یونسکو هیئت افغانی راپور اجراآت وپیشرفت های عرفانی مملکت را به کنفرانس عمومی عرضه داشت که بخش های عمدهٔ آن قرارذیل است .

الف :- راپور هیئت تربیوی یونسکو درافغانستان وتفکر دربارهٔ وسائلی که این سفارشات را عملی کنند .

ب :- لائحه دربارهٔ تأسیس کمیسیون ملی یونسکو در افغانستان وانتخاب اعضاء بودجه وغیره حاوی ۱٤ ماده :

ج :- تأسیس کمیتهٔ های برای انتخاب کتبی که از کلتور ملی ومدنیت افغانی نمایندگی می کنند واقتباس پارچه های برجستهٔ آن برای تدوین یك کتاب جامع ومختصر در موضوعات فوق الذکر .

د :- شمول افغانستان درسمینارهای یونسکو (میسور - تهران) .

ه :- عوض ومعاوضهٔ اثرات وکاپی های تصاویر ومجسمه ها بین افغانستان و ممالك دیگر ناگفته نماند که تعداد ممالك عضو یونسکو بالغ به ۵۹ می گردد و بودجه سازمان برای پروگرام ۱۹۵۱ درین کنفرانس بهشت ملیون ودوصد هزار دالر تصویب گردیده است .

۱- سیزدهمین کنفرانس بین المللی عرفانی

سیزدهمین کنفرانس بین المللی عرفانی بتاریخ ٦ جولائی ۱۹۵۰ در کرسی بین المللی عرفانی واقع جینوا افتتاح وتا ۱٤ جولائی دوام کرد وزارت معارف در اشتراك این کنفرانس بناغلی انصاری رئیس فاکولتهٔ ادبیات را بحیث نمایندهٔ افغانستان معرفی کرد . نمایندهٔ موصوف راپور مفصلی راجع به پیشرفت معارف دروطن دردوران سالهای ۱۹٤۹ - ۱۹۵۰ ترتیب وآنرا قرائت نمودند که بخش های عمدهٔ آن عبارت از تشکیلات

جدیده مملکت و تشکیلات جدیدۀ وزارت معارف ـ لایحـۀ کمیسیون ملـی یونسکو
درافغانستان ـ تغیرات وتبدیلاتیکه درامور تدریسی دارالمعلمین ها وسائر مکاتب رخ
داد وباتذکر افتتاح مکاتب دهاتی درقسمتهای مختلفۀ مملکت تشکیل اتحادیه محصلین
وغیره میباشد ، ودرین جلسه نماینده گان ٤٢ مملکت شرکـت داشت ومسائــل ذیل
بهاکثریت آراء سفارش شد تا درتطبیق آن سعی شود .

۱ـ تبادلۀ بین المللی مربیون .

۲ـ آموزش حساب درمکاتب ابتدائی .

۳ـ آموزش کارهای دستی درمکاتب ثانوی .

سفارشات ذیل درمورد مسائل فوق تصویب گردید .

۱ ـ تبادلۀ بین المللی مربیون از آنجا که کنفرانس متیقن است تبادلۀ بین المللی
پروفیسوران یکی ازوسائل ساده ومؤثری برای حسن تفاهم بین المللـی و ارتقاء سویۀ
تعلیمی بشمار میرود . وبادرنظر گرفتن اینکه اشتراك دول به تشکیل هیئت جهت اعزام
بخارج وتبادلـۀ پروفیسوران ومربیون ضروری است ،وزارت معارف ممالك مختلـفۀ
سفارشات آتی را عرضه میدارد . تاپروگرام تبادلات واعزام هیئتها را بممالك خارجه
در موسسات حکومتی ـ شخصی واورگنیزم های مسلکی که به تربیه و تعلیم حسن تفاهــم
بین المللی علاقه دارند بصورت وسیع اشاعه کنند . ودرچوکات پروگرام تشجیع و تشویق
روابط تهذیبـی بین المللـی تبادلۀ فکـتوری ـ تبادلۀ متقابله مربیون وطرح میشن های
(Mission) موقتی برای مربیون خارجی دقت و توجه مخصوصی معطوف دارنـد .
و علاوتاً کنفرانس سفارشاتیرا که نظر به درخواست یونسکو راجع به تبادلۀ مربیون
ازطرف متخصصین درمجمع تاریخی ٤ و ٥ جولائی ١٩٥٠ درجینوا تصویب گـردیده
وبه مدیر عمومی یونسکو تقدیم شده است تائید نموده وباایشان توافق نظر خودرا اظهار
میدارد .

۲ ـ آموزش حساب درمکاتب ابتدائی :ـ بملاحظۀ اینکه آموزش حساب ازیکطرف
یکی از وجوه اصلی وعمومی (Univessal) تشکل ذهن عینیت ودقت را تشکیل میکند
از طرف دیگر فعالیت اختیاری (Spontone) و تحقیق آزاد که خاصه از حساب
تقاضاء میشود حاوی یك ارزش تشکل فکری واخلاقی است که ازآن دسپلین های دیگر
سرمشق بگیرند . حساب که یکی ازمشکل ترین تعلیمات میباشد فعلاً میتواند نتائــج
تفحصات وتتبعات متعددۀ روحیاتــی پیدا گوژیکی را بکار ببرد . لــذا کنفرانس
بوزارت های معارف ممالك مختلفه سفارشات ذیل راعرضه میدارد :ـ

۱ ـ آموزش حساب مرحله به مرحله ـ بعملیات فکری خاصه درجات انکشاف طفل منطبق شود ودرمقابل تمام وسائل را که این عملیات در بر میگیرد به کار ببرد .

۲ ـ کودکستان پیش از پیش برای طفل موقع درك کردن روابط مقدماتی عدد وفاصله را بوسیلهٔ یك مجموعه عملیات حقیقی وشخصی (انفرادی) فراهم بیاورد .

۳ ـ آموزش کارهای دستی درمکاتب ثانوی : ـ به اساس اینکه کارهای دستی یك عنصر قیمت‌داری برای تشکل اخلاقی ـ اجتماعی ـ وبدیعی اطفال ونوجوانان شناخته میشود . وهم‌معنی حقایق را زنده ترسیم میکنند وازجانبی برای اصلاح اثرات یك تشکل نظری مفرط طلاب رشدی مکاتب ثانوی لازمی است لهذا کنفرانس سفارشات ذیل را بوزارت معارف ممالك ابلاغ میکند .

درصورت امکان آموزش کارهای دستی درپروگرام شعبات مختلفهٔ جمله مکاتب ثانوی بصورت ذیل گنجانیده شود .

الف : ـ بصورت اجباری درصنوف پائین .

ب : ـ به صفت اختیاری درصنوف عالی : البته در صورت اختیاری حاضر بودن درساعات کارهای دستی بطلاب توصیه شود .

ورود یك نفر مشاور تعلیمی‌واداری : ـ دراثر مصاحباتیکه بین مدیرعمومی یونسکو و بناغلی وزیر معارف سابقه حین اقامت شان درپاریس بعمل آمده بود مدیر مذکور راجع به اعزام یك هیئت تربیوی جهت بازدید ازامور معارف افغانستان موافقهٔ شان را حاصل نموده واعزام یك مشاور تعلیمی واداری را برای تطبیق تصمیمات و سفارشات هیئت مذکور که قابل اجراء درمملکت شناخته شود پیشنهاد نموده بود به تعقیب این موافقه مکتوبی ازموسسهٔ مذکور راجع به اعزام مشاور تعلیمی واصل وموافقهٔ کتبی وزارت معارف را خواستار شده بود مجلس تاریخی ۱۶ حمل ۱۳۲۹ وزارت معارف ورود مشاور مذکور را تصویب وبملاحظهٔ والاحضرت صدراعظم رسانید . نظر به اصدار جواب مثبت این مدیریت عزتمنداد من سیدت (Admand Sidit) معاون مدیریت تدریسات ثانوی وزارت معارف فرانسه بحیث مشاور تعلیمی و تصدی ازجانب یونسکو به تاریخ ۲۰ قوس ۱۳۲۹ وارد وبعد ازمعرفی با ع ، ج ، وزیر معارف وارکان وزارت معارف شروع بکار نمود مشاور مذکور الی هفت ماه دراینجا اقامت خواهد نمود .

مامورین معارف که در سال ۱۳۲۹ ترفیع نموده‌اند قرار ذیل میباشند :

مرکز وزارت :ـ

۱ ـ ع، ص، داکتر محمدیوسف خان معین تدریسی معارف مامور رتبه سوم ترفیعاً بحیث مامور رتبه دوم .

۲ ـ ع، ص، داکتر میرنجم‌الدین خان رئیس دارالتألیف مامور رتبه سوم ترفیعاً بحیث مامور رتبه دوم .

۳ ـ ع، عبدالحکیم خان سابق رئیس تدریسات ثانوی مامور رتبه چهارم ترفیعاً بحیث مامور رتبه سوم .

٤ ـ ع، عزیزمحمد خان معاون ریاست تفتیش مامور رتبه چهارم ترفیعاً بحیث مامور رتبه سوم .

٥ ـ ص، عبدالغفورخان مدیر تصفیه مامور رتبه پنجم ترفیعاً بحیث مامور رتبه چهارم.

٦ ـ ص، قربانعلی خان عضو ریاست تفتیش مامور رتبه پنجم ترفیعاً بحیث مامور رتبه چهارم .

۷ ـ ص، محمداسلم خان مدیر لوازم مامور رتبه ششم ترفیعاً بحیث مامور رتبه چهارم یعنی دورتبه ترفیع نموده است .

مربوطات :ـ

۱ ـ ع، ص، عبدالغفور خان برشنا آمر لیسهٔ نجات مامور رتبه دوم ترفیعاً بحیث رتبه اول .

۲ ـ ع، ص، سیدمحمدایشان خان معلم دارالمعلمین مامور رتبه سوم ترفیعاً بحیث ـ رتبه دوم .

۳ ـ ع، ص، عبدالحق خان معلم نجات مامور رتبه سوم ترفیعاً بحیث رتبه دوم .

٤ ـ ع، ص، سیدمحمدداؤدخان معلم اصول تحریر مامور رتبه سوم ترفیعاً به رتبه دوم .

٥ ـ ع، محمدمحسن خان مدیر معارف مزار شریف مامور رتبه چهارم ترفیعاً بحیث مامور رتبه سوم .

٦ ـ ع، عبدالغفورخان احمدی مدیر معارف مشرقی مامور رتبه چهارم ترفیعاً بحیث مامور رتبه سوم .

۷ ـ ص، عبدالمحمد خان معلم اصول تحریر مامور رتبه پنجم ترفیعاً بحیث مامور رتبه چهارم .

۸ ـ ص ، عبدالعزیز خان مدیر معارف فراه مامور رتبه پنجم ترفیعاً بحیث مامـــور رتبه چهارم .

۹ ـ ص ، مولوی غلام نبی خان معلم دارالعلوم مامور رتبه پنجم ترفیعاً بحیث مامور رتبه چهارم .

۱۰ ـ ص ، عبدالظاهر خان معلم لیسهٔ غازی مامور رتبه پنجم ترفیعاً بحیث مامور رتبه چهارم .

ریاست دارالتالیف:

الف : مدیریت تألیف وترجمه :

اجراآت مهم این مدیریت که حاوی تالیف وترجمه وتدوین وترتیب کتب درسی و غیر درسی است به شش قسمت مهم ذیل تقسیم میشود.

۱ـ تهیهٔ کتب درسی صنوف مختلفهٔ ثانوی .

۲ـ تهیهٔ کتب درسی صنوف ابتدائی که طبق پروگرام جدید ریاست تدریسات عمومیه تعدیل وجدیداً تألیف ویا ترجمه وتدوین گردیده .

۳ـ تهیهٔ کتب معاون درس وممد تنویر اذهان منسوبین معارف وتوده .

٤ـ تصحیح وتدقیق عمومی کتب ازنقطهٔ نظر سویه عبارت ومحتویات کتب ومقابلهٔ آن باپروگرام ونسخه های تبییض شده .

٥ـ ملاحظه وتصحیح کتبی که برای استفاده وطبع ثانی می رود .

٦ـ اموراداری .

در قسمت اول تألیف وترجمه وتدوین کتبی که ازصنوف ابتدائی الی بکلوریا صورت گرفته عبارت است از : .

الف ـ قسمت سیانس واجتماعیات :ـ

۱ـ مثلثات صنف ۱۲ که از طرف شاغلی دکتور محمد حیدر خان از کتب معتبر و موثوق علمی ترجمه گردیده وبعد ازتبییض ـ تصحیح ومقابله وتهیهٔ اشکال و ترجمهٔ پښتو ورسم های آن آمادهٔ طبع میگردد (دوجلد) .

۲ـ هندسهٔ صنف ۱۲ که ازطرف شاغلی عبدالغفار خان انجنیر تألیف وعنقریب بعداز تبییض مقابله وتصحیح وتهیهٔ رسمها و اشکال طبع خواهد گردید. (۲ جلد)

۳ـ دسکرتیف صنف ۱۱ کهازطرف شاغلی عبدالشکورخان رئیس تفتیش تألیف وبعداز تهیهٔ رسم ها واشکال آن آمادهٔ طبع میگردد . (۲ جلد)

٤- کیمیای صنف یازده توسط بناغلی دکتور سید اسحق خان رئیس دیپو ودوکتور محمد انور خان تحت تألیف بوده وعنقریب بعداز ملاحظه وترجمه به پښتو و تهیهٔ رسم ها واشکال مربوطهٔ آن آمادهٔ طبع می گردد (۲ جلد) از باقی صنوف تکمیل و آمادهٔ طبع است.

٥- فزیك صنف ده لیسه ها که ازطرف دوکتور عبدالعظیم خان تألیف گردیده بعداز تدقیق ترجمه وتبییض وساختن رسم ها آمادهٔ طبع می گردد (۲ جلد).

٦- بیالوژی صنف ۱۲ که ازطرف بناغلی میر امان الدینخان رئیس فاکولتهٔ ادبیات تألیف وبعداز تبییض تصحیح مقابله ـ تهیهٔ رسم ها واشکال آماده طبع واستفاده می گردد (۲ جلد).

٧- جیو لوژی :- راجع به کتاب جیولوژی صنوف ده لیسه ها که از عرصهٔ دو ـ سه سال است که تألیف آن به بناغلی دوکتور عبدالله خان سپرده شده بود که بعد ها نسبت به پارهٔ معاذیر رسمی دوکتور موصوف بتألیف و تدوین آن موفق شده نتوانست متعاقب آن به بناغلی دکتور سلطان احمد خان سپرده شد که جناب شان هم ازناحیهٔ معاذیر و مشاغل رسمی به تألیف آن رسیده نتوانستند وبالاخره تألیف آن را برئیس فاکولتهٔ ادبیات تکلیف نمودیم که بناغلی موصوف به تحریر وتألیف آن اقدام نموده اند.

٨- جغرافیه : اجراآتی که دربارهٔ این مضمون وکتب متعلقهٔ آن بعمل آمده قرار آتی است :

١- جغرافیای صنوف متوسطه که قابل تعدیل بود بعد از ملاحظه وتدویر مجالس متعدد درین راه ازطرف دکتور غلام عمر خان به تلخیص وتعدیل آن اقدام نموده ایم.

٢- جغرافیای صنف یازده که ازطرف خود ریاست تصحیح گردیده بعدازمقابله ـ تبییض ترجمه وتهیهٔ نقشه های آن آمادهٔ طبع می گردد بقیهٔ آن که عبارت ازصنف ده ودوازده باشد تحت تألیف دوکتور محمد اکرم خان است.

٩- روحیات :- راجع به این کتاب برای صنف دوازدهٔ لیسه ها اقدام گردیده وتحت تألیف بناغلی غلام حسن خان مجددی می باشد.

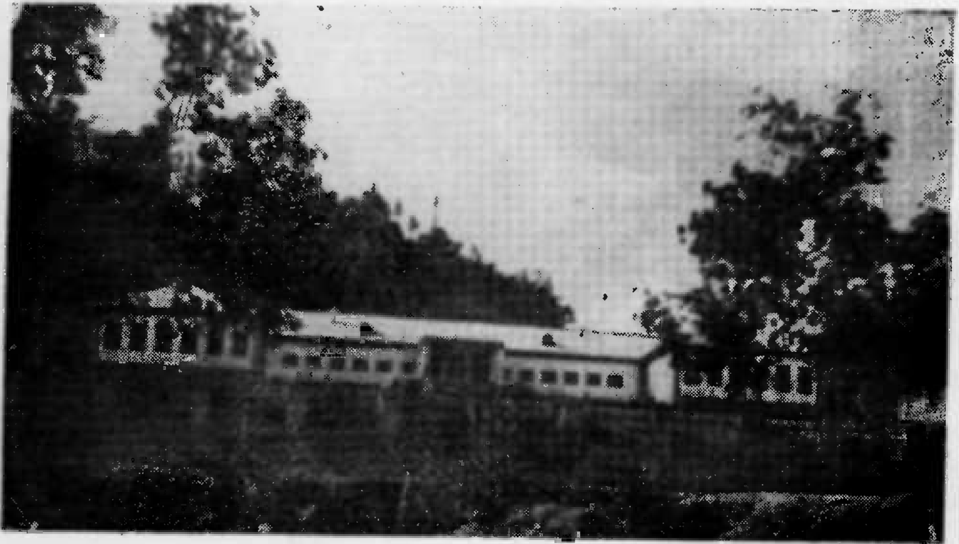
ب ـ قسمت علوم دینی :-

١- دینیات صنف ۱۲ بنام (عقاید شریف) که ترتیبات تألیف آن توسط بناغلی مولوی عبدالقدیر خان شهاب گرفته شده.

٢- تهیهٔ کتب دینیات صنف (٤ ـ ٥ ـ ٦) ابتدائیـ ـی به فارسی وپښتو (٦ جلد) با مقابله وتصحیح آن که تألیف آن توسط مولانا عبدالحق خان صورت گرفته.

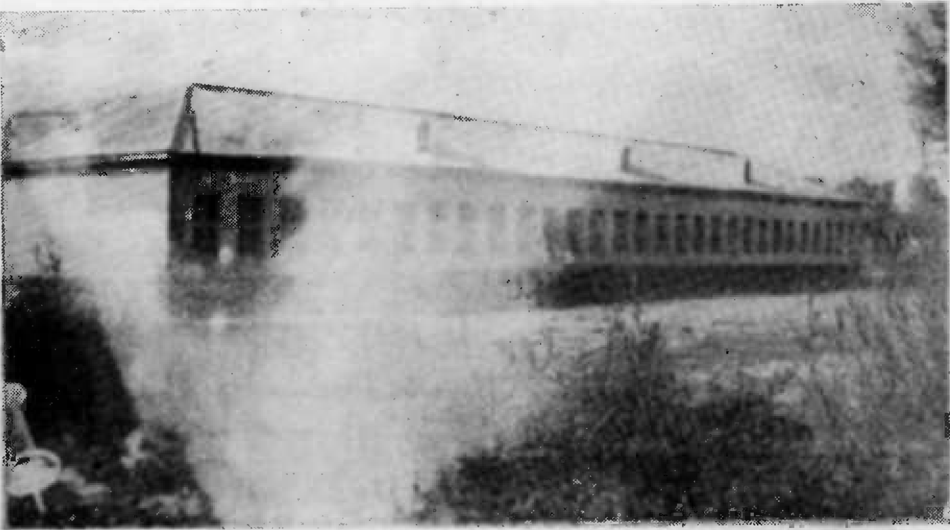
مکتب سرای خواجه

مکتب استالف

مکتب چهار یکار

مکتب جبل سراج

ع - قسمت لسان :

لسان فارسی -

۱- فارسی صنف یازده که توسط یك کمیسیون منتخب دراثر یك سلسله مجالس ریاست تألیف وتدوین گردیده وتحت تبییض و تصحیح است که عنقریب طبع وبه معرض استفاده وافاده قرار می گیرد .

۲- فارسی صنف دهم - که پس از تبییض تصحیح ومقابله به طبع سپرده شد وازطبع فارغ گردیده .

۳- تکمیل تاریخ ادبیات افغانستان برای صنف ۱۲ مکاتب .

قارئین محترم به خاطر خواهند داشت که موضوع تألیف وتدوین کتاب مذکوردوسال قبل بهمعرض اجراء گذاشته شده وقرار گرفته بود که ازطرف پنج نفر نویسندگان که عبارت ازشاغلی غبار- شاغلی کهزاد - شاغلی صفاء - شاغلی نعیمی - و شاغلی نزیهی باشد تحریرگردد همان بود که چهار نفر ازحضرات مذکور قسمت های متعلقه خود را تحریر ویکی بعد دیگری بوزارت معارف وریاست ثانوی آنوقتهسپرده بودند ولی شاغلی نزیهی بنا بر معاذیر شخصی ورسمی نتوانستند قسمت خودرا تحریر وبه تکمیل کتاب بپردازند . همان بود کهازیك طرف قسمتهای تحریرشده تحت ملاحظهوتدقیق گرفتهشد وازجانب دیگر جهت تکمیل موضوع به شاغلی نعیمی رجوع شد تا قسمت آقای نزیهی را نیز تحریر دارند.این مأمول تا چندی مورد قبول ولی بعد ها جناب شان معاذیری تقدیم نمودند که از یك طرف زیادت وقت وازطرف دیگر پیشنهادی بود که ازعهدهٔ قبول آن برآمده نمی توانستیم . پس تکمیل موضوع را به شاغلی علی محمد خان عضو این ریاست تکلیف نمودیم که جناب شان درظرف چند ماه قسمت مذکور را تکمیل و بریاست سپردند کهبعد مقابله وتبییض وغیره متعلقهٔ آن آمادهٔ طبع می گردد .

لسان عربی :

۱- تهیهٔ کتب عربی صنوف ۷ - ۸ - ۹ که توسط شاغلی محمد هاشم خان مجددی معاونریاست تحت تألیف است بعدازملاحظه وتدقیق وتبییض آمادهٔ طبع میگردد.(۳ جلد)

قسمت دوم تهیهٔ کتب تدریسی صنوف ابتدائی

تهیهٔ کتب درسیصنوف ابتدائی که طبق پروگرام جدید ریاست تدریسات عمومیه تعدیل وجدیداً تالیف و ترجمه وتدوین گردیده .

دراواخر سال ۱۳۲۸ قرار مکتوب نمبر ۸۲ و ۱۱۳ ریاست تدریسات عمومیه مفردات پروگرام جدید برخی ازمضامین ابتدائی مکاتب را بریاست دارالتالیف ارسال وازروی آن خواستگار تهیه و ترتیب کتب جدید مطابق مفردات پروگرام جدید شدند. ریاست درصدد تهیهٔ آن برآمد تادرنتیجه به تالیف - ترجمه وتدوین کتب آتی باناقشه ها ورسمها موفق گردید .

۱ - تهیهٔ کتاب دینیات دورهٔ دوم ابتدائی که درقسمت علوم دینی تذکررفته (٦ جلد)

۲ - تهیهٔ کتب معلومات طبیعی صنف (٤-٥ -٦) ابتدائی به فارسی وپشتو (٦ جلد) بامقابله - تصحیح ورسمهای آن که آمادهٔ طبع است .

۳ - تهیهٔ کتب تاریخ (٤ -٥ - ٦) بفارسی وپشتو که چهارم آن آمادهٔ طبع وبقیهٔ آن هنوز تحت تالیف است (دو جلد)

٤ - تهیهٔ کتب جغرافیه صنوف ٤-٥-٦ ابتدائی به فارسی وپشتو که کتاب صنف چهارم آمادهٔ طبع وباقی هنوز تحت تالیف است .

٥ - کتب دهاتی فارسی وپشتو برای صنوف اول - دوم وسوم مکاتب دهاتی (٦ جلد) این کتاب بعد از تالیف از طرف مؤلفین در ریاست دیده شده که عبارهٔ ازتعدیلات واصلاحات را ایجاب مینمود. تعدیلات واصلاحات آن بهبناغلی مایل سپرده شد که بعدازچندی آنها را دیده و بریاست سپردند . کتب مذکور برای خطاطی داده شد تا بخط نستعلیق وبصورت آفسیت طبع شود- از کتب متذکره یکی آن ازخطاطی برآمده وبعد از اصلاح دوباره درخود اداره آماده خواهد گردید .

٦ - ریاست بهرفع این نقیصه که کتب قرائت مناطق پشتوزبان وفارسی زبان ازهم تفاوتی نداشته ویك کتاب بایك سویه دردومنطقهٔ تطبیق میگردید داخل اقدامات گردیده وکتب لسان وقرائت هردو منطقه رامطابق سویه واستعداد لسان هریك منطقه علیحده تالیف نموده چنانچه کتب متذکرهٔ هر دو منطقه از دوم الی ششم تحت تالیف گرفته شده وعنقریب مورد استفاده قرار خواهد گرفت .

قسمت سوم تهیهٔ معاون درس

وکتب دیگرجهت استفادهٔ عمومی ومعارف

ریاست دارالتالیف درین قسمت نظر به ایجابات عصروزمان ومقتضیات تعلیم وتعلم یك سلسله کتب تاریخی - تربیوی - اجتماعی - اخلاقی - سیاسی - حکمت - فلسفه وغیره را که

تعداد آن بالغ به (سی جلد) میگردد تحت تاءلیف وترجمه گرفت که برخی از آن تاءلیف وترجمه گردیده وازطرف مؤلفین ومترجمین توصل نموده مانند فزیك عمومی وترجمهٔ تاریخ کتاب سر پرسی سائیکس وپارهٔ از آن هنوز تحت تاءلیف وترجمه است وهمچنان یك تعداد کتبیکه ازمؤسسه یونسکو وسازمان عرفانی جهان یکی بعد دیگر رسیده وراجع بمعارف وتعلیم وتربیه بحث میراند وجهت افاده واستفادهٔ معلمین ومنسوبین معارف بدردمی خورد تحت ترجمه گرفته شده که تاکنون به ترجمهٔ (۱۰) جلد آن موفق شدیم .

قسمت چهارم

تصحیح وتدقیق عمومی کتب ازنقطهٔ نظر سویه وعبارت ومحتویات ومقابلهٔ آنها باپروگرام وتبییض ونسخه های دوم .

۱ - جغرافیه صنف یازده یك جلد .

۲ - فارسی صنف سوم یك جلد .

۳ - کتاب دهاتی ٦ جلد

٤ - دینیات ٦ جلد .

۵ - جغرافیه صنف چهارم یك جلد .

٦ - معلومات طبیعی دو جلد .

۷ - فارسی صنف ده یك جلد .

۸ - فارسی صنف یازده یك جلد .

۹ - تاریخ صنف چهارم دو جلد .

۱۰ - ترتیب یك عده نقشه ها ورسم ها برای کتب متذکره درحدود دوصد قطعه .

۱۱ - وارسی به طبع این کتب وکتب دیگر .

قسمت پنجم ملاحظه وتصحیح کتبیکه بهطبع ثانی میرود .

ملاحظه وتصحیح یك عده کتب درسی که برای طبع ثانی آماده گردیده در حدود ۱۳ جلد از کتب ابتدائی ومتوسط وهمچنان تصحیح وملاحظهٔ یك عده کتب دیگر .

مقابلهٔ تمام کتب قسمت چهارم با اصل وتبییض آن ومقابلهٔ نقشه ها ورسم ها با اصل وفرع آن .

قسمت ششم امور اداری

۱ - حل‌وفصل امور اداری تنظیم دفتر واجراآت متعلقهٔ این شعبه .

۲ - جواب مکاتیب که از منابع عرفانی خارج عندالموقع رسیده باحل وفصل استعلام های مختلف .

۳ - تهیهٔ یک‌عده راپور های کتب وامور متعلقهٔ آن .

۴ - تنظیم مجالس علمی دربارهٔ کتب ومسائل متعلقهٔ ریاست

۵ - شرکت درجملهٔ هیئت خرید کتب .

۶ - وارسی از تهیهٔ نقشه‌ها ورسم ها واشکال متعلقهٔ کتب تدریسی وعمومی واخذ نظریات اشخاص صاحب صلاحیت درطبع ونشر کتب .

۷ - تحریر و تقدیم پیشنهادات در مسائل عمومی مربوطهٔ ریاست واداره به انجمن های معارف وعلمی ریاست وثبت نتائج آنها به کتاب تصاویب وروبداد های علمی وشرکت درامتحانات سنوی وترجمهٔ یک عده اوراق اداری وپارهٔ اوراقیکه ازمنابع خارج وزارت میرسد .

ب - مدیریت نشریات : -

شق تدریسی

الف - کتب درسی وغیر درسی که از شعبهٔ تالیف وترجمه بشعبهٔ نشریات میرسد این اداره موظف است که کتب مذکور را مطابق به مرام مطبعه آماده ساخته بعد ازمذاکره ومفاهمه بامطبعهٔ عمومی به طبع ارسال مینماید ولازم است درمطبعه برای اجرای امورذیل وارسی بنماید :

۱ - تصحیح پروف .

۲ - مراقبت بهزنکوگرافی اشکال ورسم ها .

۳ - ترتیب و تثبیت کلیشه ها در موضع معینهٔ کتابها ومراقبت درشعبهٔ ماشین .

۴ - مراقبت درشعبهٔ صحاف .

۵ - رفع مشکلات تمام شعبات مطبعه .

ب - امتحان تمام کاتبهای مرکز وزارت که در ظرف سال مستحق ترفیع بودند گرفته‌شد ونیزدراخذ امتحان کاتب‌های شعبات خارج وزارت‌معارف شرکت ورزیده شد .

ج۱- چون مطبعهٔ‌عمومی به‌طبع کتب‌هندسه - ریاضی وفزیک و کیمیا وغیره صنوف عالی ما

به نسبت نداشتن رموز و اشارات علمی موفق شده نتوانست و کتب تدریسی صنوف بالاتر از نه اکثراً از تألیف و ترجمه وتصحیح وغیره تمام و آمادهٔ طبع بود برحسب فیصلهٔ مجلس محترم وزارت معارف طبع این کتابها را به ماشین گستتنر وگستوپرنت امر فرمودند چنانچه سامان ـ اسباب وخریداری ماشین نصب وتجربات مقدماتی آن تکمیل وماشین کار وتایپست بمشکل دستگیری نموده آغاز به کار نموده اند وکتب بالا از صنف نه توسط این دستگاه طبع و بدسترس استفادهٔ طلاب رسانده خواهد شد .

د ـ صفحات مقننهٔ تمام کتبیکه در مدیریت تألیف وترجمه تألیف ـ ترجمه ـ تدوین وتبییض شده است توسط این شعبه سنجش گردید .

ه ـ وارسی بامور مربوط اداری وغیر نشریات .

مجلهٔ عرفان :

مجلهٔ آئینه عرفان که ازسال ۱۳۲۰ به نسبت مشکلات امور طباعتی ازچاپ باز مانده ونشر آن ازجانب وزارت معارف متوقف گردیده بود درسال ۱۳۲۹ دوباره احیا گردید .

شمارهٔ نخستین مجلهٔ عرفان بتاریخ اول حمل ۱۳۲۹ نشر وبعدازآن بطور مسلسل ومرتب بعد ازهرسه ماه شماره های عرفان که هریکی دارای تصاویر رنگین و مضامین مهم ومفید علمی ـ ادبی ـ اجتماعی ـ تاریخی وغیره بوده وازقلم نویسندگان شهیر وتوانای مرکز وجوانان تحصیل یافته میباشند انتشار یافته است . درنشر این مجله عموماً جنبه‌های تربیوی وتعلیمی آنها بیشتر مدنظر بوده وبه اوقات معین انتشار ومجلهٔ فوق العاده باستقبال اعلیحضرت همایونی وبه تاریخ اول عقرب مطابق ۲٤ اکتوبر ۱۹۵۰ یك شمارهٔ فوق العادهٔ در ۱۲۰ صفحه بمناسبت پنجمین سالگره سازمان ملل متحدهٔ (یونو) که حاوی مضامین مهم ومربوط بصلح جهان وتشکیل موسسهٔ یونو وغیره بود علاوه برشمارهٔ مجلات عرفان نشر وبطور مجانی به تمام مشترکین ودوائر رسمی ووزارت خانه ها توزیع گردید .

طوریکه درآغاز شمارهٔ اول توضیح یافته بود که شعبهٔ مجلهٔ عرفان در سال ۱۳۲۹ بطور امتحانی یك دورهٔ نشریات خودرا بخوانندگان عرضه میدارد خوشبختانه درطول سال مذکور بخوبی موفق گردید وباوجود مشکلات چه از حیث قطع ، حجم ، صحافت وچه ازحیث مضامین اهمیت ومرغوبیتی پیدا کرد و روز بروز تعداد مشترکین آن زیاد میشود وهمگان را به آیندهٔ درخشان آن امیدوار میسازد .

ج ـ مدیریت کتابخانه : ـ

مدیریت کتابخانه دردوران سال جاری از یکطرف به تنظیم و ترتیب بهتر کتابخانه مشغول بود چنانچه درظرف سال جاری این کتابخانه بروی مراجعین باز و تعداد علاقه مندان ومراجعین بیشتر ازپار بود . وازطرف دیگر این مدیریت کتب لسان خارجی از قبیل انگلیسی ـ فرانسوی ـ جرمنی ـ روسی ـ فارسی وغیره را ازخارج خریداری و ازداخل نیز کتابهای خارجی به تعداد زیاد برای کتابخانه خریداری نموده است تعداد خریداری کتب السنه خارجه وفارسی درین سال ازهمه سالها زیاد بوده و تماماً بدسترس استفاده ومطالعهٔ مراجعین گذاشته شده است .

ریاست تفتیش

مدیریت تفتیش تدریسی :

زمانیکه در ۲۰ قوس ۱۳۲۸ تشکیلات سابقهٔ معارف برهم خورده تشکیل جدیدی روی کار آمد برحسب صوابدید وزارت ریاست تفتیش برد و مدیریت (تفتیش اداری وتفتیش تدریسی) تقسیم گردید . اینك وظائف هریك از مدیریت های مذکور ذیلاً بملاحظهٔ قارئین گرام رسانیده میشود :

۱ ـ مدیریت تفتیش تدریسی : وظیفهٔ این مدیریت وارسی ازتمام امور تدریسی مکاتب کشور است که و قتاً فوقتاً مراقبت نماید که معلمین به چه اساس کار خودرا شروع کرده درطول سال برای پیشبرد تدریس خود کدام ترتیباتی را اتخاذ کرده به چه مشکلات وبه کدام مساعدتها محتاج میباشند . روی این اساس اعضای این مدیریت دائماً بامور تدریسی مکاتب در تماس بوده و درنصف سال تعلیمی دروس معلمین را نظر به ملحوظات فوق مشاهده کرده و درصورت لزوم به ایشان همکاری ورهنمائی مینمایند وازنصف سال به بعد شروع به تفتیش اساسی مینمایند و تدریسات معلمین را برطبق اساسات ذیل مشاهده می کنند . یك نفر مفتش تدریسی در داخل صنف درس معلم را می بیند که تاچه اندازه جذاب وپرشور بوده و معلم تا کدام اندازه وحد بالای درس خود حاکم است وچقدر دراطراف موضوع معلومات دارد وآیا درس او مطابق پروگرام وزارت معارف است یامخالف آن . از لوازم ووسائل موجودهٔ تدریس استفاده کرده یانه؟ حاضری وپابندی، شوق بمسلك،دادن وظائف خانگی به شاگردان ووارسی آن چگونه بود.؟ . مختصر اینکه تدریس معلم را از روی قوانین تعلیمی ومتود های پیداگوژی تماماً مشاهده میکنند

وهمچنان ازشاگردانش گروپ های متعددی (بحساب تعداد مضامین که او درس میدهد) انتخاب وآنهارا زیر امتحان می گیرد وازنتیجهٔ هردو مشاهداتخود نمرهٔ موفقیت معلمرا تعیین وطبق آن معلـم یامستحق مکافات ویامستوجب مجازات بوده یااینکه محض نمرهٔ ایفای وظیفه را حاصل می دارد باین ترتیب برای مـلاحظهٔ دروس یك نفر معلم وقت زیادی لازم است تامفتش بغور تمام مزایا ونواقص تدریس اورا بخود معلوم کرده قضاوت صحیـح نموده ونمرهٔ لازمه را تثبیت نماید . باساس فـوق اجراآتیکه این مدیریت درطول سال تعلیمی ۲۹ واواخر سال ۱۳۲۸ نموده قرار ذیل خلاصه میشود :

۱ ـ در زمستان ۲۸ که مکاتب تعطیل بود این مدیریت به جمع آوری پروگرام ها وتدقیق آنها وترتیب سوالات امتحان بصورت تفتیش از تمام مضامین مشغول بوده وبه ترتیب یك دفتر سجل وسوانـح تمام معلمین کشور مشغول بود .

۲ ـ از شروع سال تعلیمی ۲۹ الی اخیر سرطان مذکـور تدریسات معلمین لیسه ها متوسطه ها ومکاتب مسلکی مرکز کابل را بصورت همکاری ورهنمائی ملاحظه وبرای هرنفر معلم نواقص ومعائب تعلیمش را گوشزد نموده هدایای لازمه داده شد این معاینه تااخیر سرطان ۲۹ دوام داشت . چنانچه تـدریس تقریباً تمام معلمین لیسه های حبیبیه غازی ـ تجارتـی ـ نوی کابل ـ استقلال ـ نجات ـ نهاری ـ لیلیهٔ مرکز اصول تحریر چندین بار معاینه گردید .

۳ ـ ازاسد سال مذکور الی قریب شروع امتحانات سالانهٔ تدریسات مکاتب ذیـل بصورت مشرح واساسی مطابق لائحهٔ تفتیش مشاهـده و اجراآت شده و معلمین لیسه های استقلال ـ حبیبیه ـ غازی ـ نجات ـ لیلیهٔ مرکز ـ مکتب نهاری ـ اصول تحریر ـ لیسهٔ تجارتی وبرخی ازمکاتب شش کروهی کابل تفتیش گردیدند . گویا تقریباً تمام معلمین لیسه ها ومکاتب مرکز برای چندین بار معاینه ویك بار تفتیش شدند .

مدیریت تفتیش اداری : بملاحظهٔ اینکه ریاست تفتیش از جـریانات امور اداری مکاتب مربوطه نیزطبق پروغرام موضوعه ومقررات عرفانی مراقبت لازمه نموده و درحدود وظائف معینهٔ خود آغاز بکار نموده است اینك پیشرفت های اداری در طول سال ۱۳۲۹ تحت مواد ذیل تلخیص می شود .

۱ ـ معاینه وتفتیش امور اداری وانضباطی شش باب مکاتب شش کروهی مرکز .

۲ ـ معاینهٔ اعاشه واباتهٔ پنج باب مکاتب لیلی مرکز در هرپانزده روز یك مرتبه .

۳ ـ تحقیق وتفتیش (۲۱) فقره عرض وشکایت درمکاتب مرکز وشش کروهی .

۴ـ تحقیق و تفتیش (۱۶) اطلاعیهٔ مخصوص در مکاتب مرکز وشش کروهی .
۵ـ تحقیق و تفتیش اطلاعیه های سری درمکاتب ولایات .
۶ـ تفتیش اداری عموم مکاتب ولایت مزارشریف ومیمنه .
۷ـ تفتیش اداری عموم مکاتب ولایت قطغن وبدخشان .
۸ـ شرکت درجملهٔ هیئت خریداری ۳ مرتبه .
۹ـ تعیین اعضای کمیسیون های تدقیق ومعاینهٔ اوراق تفتیش ولایات واصلهٔ مرکز.
۱۰ـ تعیین هیئت های ممتحنه و نگران های عمومی امتحانات سنوی در مکاتب ولیسه های مرکز .
۱۱ـ تقسیم (۹۰۶) نفر فارغالتحصیلان مکاتب ابتدائیه متوسطهٔ ولایات به مکاتب مسلکی مرکز .
۱۲ـ مخابره وارسال مکاتیب رسمی که تااول جدی هذه السنه شمارهٔ آن به (۱۱۰۵۰) می رسد. برعلاوهٔ وارسی ازعرایض مراجعین ودادن هدایات وتحریر وتسوید سائرمکاتیب .
۱۳ـ فیصلهٔ ده فقره جرائم مامورین درمجلس انضباط وزارت و تعمیل آن بالای طرف مقابل .

ریاست تفتیش وحفظ الصحه :
فقرات مهم اجرآت شق سپورتی و حفظ الصحهٔ این ریاست دراین سنه قرار ذیل توضیح می شود :

الف : شق سپورت :
۱ـ تعقیب پروگرام تدریس تربیهٔ بدنی درعموم مکاتب وطن وتقدیم نتائج محصولهٔ آن بمقام وزارت معارف .
۲ـ ترتیب پروگرام تورنمنت های اجتماعی وانفرادی رسمی ریاست سپورت واجرآت آن ازبهار الی خزان یعنی از ۷ ثور الی ۱۵ عقرب بااستثنای ایام تعطیل ورخصتی ها که درجریان بود حسب ذیل تورنمنت های هاکی وفتبال رسمی معارف از ۷ ثور الی ۳۱ ثور درمیدان های سپورت لیسهٔ استقلال ولیسهٔ حبیبیه تحت مراقبت و نگرانی مفتشین سپورت و بعضی معلمین سپورت مکاتب .
هکذا تورنمنت باسکت بال ازاول الی چهار جوزا در میدان سپورت د حبیبیی لیسه بطرز لیك ورسمی . و بههمین ترتیب مسابقات اتلتیکی رسمی معارف که از ۸ جوزا الی

۱۶ ماه مذکور تحت نگرانی وحکمیت بناغلی بیغم رئیس و بعضی مفتشین فنی سپورت درمیدان سپورت دنیجات لیسه وستودیوم کلب عسکری صورت گرفته .

تورنمنت رسمی والیبال معارف به طرزلیك از۱۶ الی ۲۳ جوزا در میدان سپورت لیسهٔ حبیبیه تحت مراقبت مفتش سپورت بعمل آمد .

تورنمنت هندبال بهسیستم ناك‌اوت درمیدان سپورت دحبیبی‌لیسه از۱۶ الی ۲۳ جوزا برطبق مقررات سپورتی صورت گرفت .

قرار پروگرام این ریاست دویدن (۱۰۰۰۰ متره) از نوی کابل الی کلب عسکری بروز ۲۵ جوزا میان مسابقه کنندگان صورت گرفته و برندگان مسابقه برعلاوهٔ اینکه جوائز معینه را دریافت نمودند ازحضور والاحضرت سپه سالار غازی صدر اعظم حامی سپورت این کشور بهاخذ یك‌یك دست دریشی نیزمفتخر گردیدند .

مسابقهٔ شناوری از اول الی چهار اسد در حوض بابرشاه ، فینل مسابقهٔ مذکور بروز ۱۱ اسد در حوض باغ بابرشاه . وهمچنین مسابقات پینگپنگ از۱۳ الی ۱۷ اسد در کلب سپورتهای ثقیلهٔ معارف ـ دورهٔ دوم تورنمنت های فتبال وهاکی‌رسمی ریاست سپورت معارف از۱۰ سنبله‌الی ۳ میزان درمیادین سپورت لیسهٔ استقلال ولیسهٔ‌حبیبیه، تورنمنت های اجتماعی فتبال ـ هاکی ـ والیبال ـ هندبال وباسکت بال شیلد رسمی معارف بهطرز ناك‌اوت از۱٤ میزان الی دوم عقرب در میادین سپورت مکاتب تحت حکمیت ریاست سپورت صورت گرفته وبالاخره توزیع انعامات وجوائز سپورتی و"ترتیب سالگرهٔ سوم کلب سپورت های ثقیلهٔ معارف بروز ۱۰ عقرب درعمارت کلب‌سپورت های ثقیله بحضور والاحضرت شهزاده احمدشاه‌جان وبرخی از اعضای محترم کابینه واراکین وزارت معارف بعمل آمد .

۳ـ حل‌وفصل اختلافات دراثر تفتیش وغوررسی درتوزیع انعامات بـه فاتحین سپورتهای متنوعه .

٤ـ ترمیم وتشکیل میدان های سپورت عموم مکاتب .

۵ـ تقرر وتبدل معلمین سپورت بهحسب مقررات موضوعهٔ معارف در مکاتب مرکز و ولایات .

٦ـ تفتیش ازامور سپورتی مکاتب ودادن مکافات ومجازات برای معلمین مکاتب مرکز وولایات پس از نتیجهٔ چگونگی تفتیش .

۷ـ تهیه وخریداری سامان ولوازم‌سپورتی ازداخل وخارج برای عموم‌مکاتب‌وطن .

۸- توزیع سامان والبسهٔ سپورتی برای مکاتب مرکز وولایات وطن .
۹- تهیه وتربیهٔ جوانان سپورتی در کلب سپورتهای ثقیله برحسب مقررات و مراعات بین المللی .
۱۰- ترتیب تیم‌های متنوعه وتمرین آن‌ها برای مسابقه باتیم‌های خارجی و داخلی .

ب :- شق حفظ الصحه :

شعبهٔ حفظ الصحهٔ این ریاست برای جلوگیری وحفظ ما تقدم از کولیر او تیفو وغیره از بهار الی تابستان درحدود بیست و پنج هزار طلبه را واکسیناسیون نموده وبرای جلوگیری ازامراض ساری معاینهٔ عمومی طلاب مکاتب را رعایت کرده روی این اساس اجرا آت ذیل را تعمیل نموده .

۱- معاینه وتداوی متعلمات .
۲- تداوی وتوزیع ادویه برای متعلمین ومتعلمات مریض درمرکز شفاخانهٔ معارف .
۳- تفتیش صحی وتشخیص امراض ساری طلاب ولایات وتقدیم راپورت بمقام وزارت وتعمیل هدایات دراین خصوص .
٤- تداوی امراض دندان در کلنیك دندان شفاخانهٔ معارف .
۵- تداوی متعلمین ومتعلمات مریض در منازل شخصی شان .
۶- خریداری ادویه ازخارج ومراقبت در نگهداشت آن .
۷- ترتیب راپور احصائیهٔ امراض ساری جهت تقدیم بوزارت صحیه که این اصل وقتاً فوقتاً مراعات شده .
۸- تطبیق واکسین چیچك درمکاتب .

ریاست موزه وحفریات :

اجرا آت سال ۱۳۲۹ ریاست موزیم در چند مادهٔ ذیل خلاصه می گردد :
۱- عقد قرار داد امتیاز حفریات دوره های ماقبل التاریخ افغانستان درحصهٔ سیستان افغانی قبل از خواهش موزهٔ تاریخ طبیعی امریکا فی ما بین ریاست موزیم کابل وهیئت متذکره و منظوری آن بعد از استیذان مقامات صلاحیت دار .

۲ - ورود هیئت مذکور به کابل ومعاینه ایشان بعضی آبدات تاریخی افغانستان را ازقبیل بامیان، بلخ وغیره به همراهی هیئت حفریات افغانی . هیئت مذکور بمعیت هیئت

افغانی بغرض انتخاب نقطهٔ حفریات در آینده طور سرویس عازم سیستان افغانی شد ند

۳ ـ حفریات دورهٔ سوم لشکرگاه توسط هیئت حفریات فرانسوی به همراهی اعضای حفریات افغانی و کشف بعضی آثار از موضع مذکور چنانچه راجع به این موضوع یاد داشت مفصل در اخیر این مبحث داده شده .

٤ ـ عزل ونصب تحویلدا ران موزهٔ ایتنوگرافی و موجودی و تحویل اموال موزهٔ مذکور توسط هیئت ریاست که تخمینا به دو هزار وپنجصد قلم بالغ میشد .

٥ ـ خریداری (۲۹۷٤) عدد مسکوکات نقرئی ومسی مکشوفهٔ میرز که .

٦ ـ خریداری کتب قلمی از قبیل قرآن شریف ـ دیوان غزلیات مولانا جامی ـ خمسه امیر خسرو دهلوی ـ حافظ کوچک جیبی ـ کلیات جامی ـ حدیقهٔ ثنائی لب الالباب وجوا هر التفسیر وغیره

۷ ـ خریداری ۲۸ قلم اجناس تاریخی مربوطهٔ موزهٔ ایتنوگرافی .

۸ ـ ورود بعضی هیئت های یونسکو بغرض معاینهٔ موزیم وپذیرائی اوشان از طرف اعضای ریاست .

۹ ـ ورود طلاب مکاتب مرکز ملکی ـ عسکری وبعضی از متعلمات لیسهٔ مستورات وموسسهٔ نسوان بغرض تطبیق دروس تاریخ واستفاده از آثار موزیم .

حفریات درلشکری بازار :-

وزارت معارف همیشه برای روشن ساختن زوایای تاریک تاریخ وطن ماسعی بلیغ مینماید چنانچه همه ساله در نقاط ومواضع تاریخی ـ حفریات بعمل می آید . نتیجهٔ حفریات سه ساله (۱۳۲۷ ـ ۱۳۲۸ ـ ۱۳۲۹) لشکری بازار که از شواهد تاریخی باستانی ودورهٔ باعظمت وعصر شاهان بزرگ (سلطان محمود وسلطان مسعود) مملکت ماست . دراینجا برای مزید معلومات بطور خلاصه بسمع قارئین کرام رسانده میشود :

لشکری بازار محل بود و باش سلطان محمود سلطان غزنوی بوده بطرف جنوب مغرب گرشك در کنار رود هلمند واقع است . این جا نه تنها از نقطهٔ نظر موقعیت مهم است بلکه از حیث اقلیم نیز گوارا بوده شامل اراضی وسیعه میباشد . خاك این اراضی شن ـ آهك هوموش دارد اما مقدار شن و کلسیوم آن زیاد است . هوای بهار این منطقه گرم وتابستان آن تا درجهٔ معتدل و

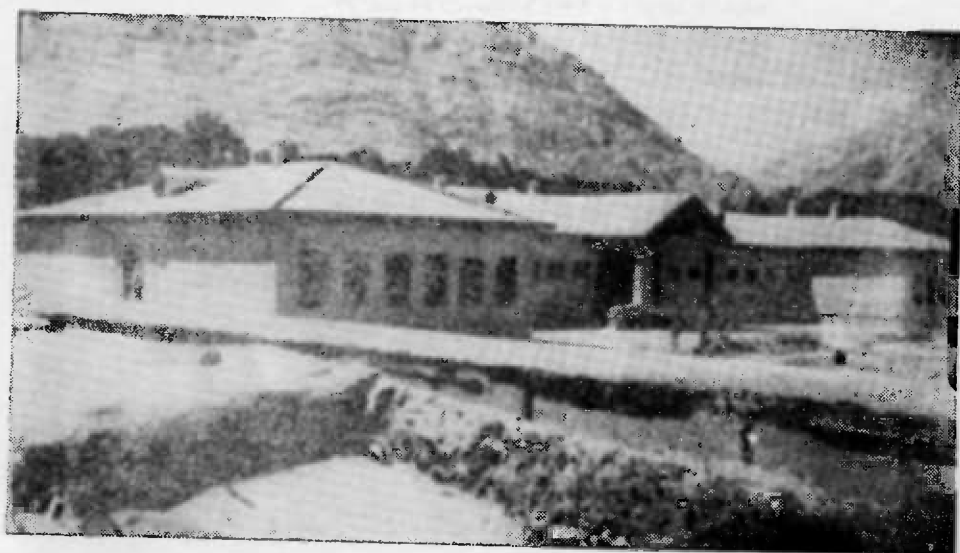
درا وائل خزان هوا کمی سرد گردیده والی اخیر حوت برودت آن روز بروز زیاد شده میرود. در اثنای زمستان در ینجا برف نباریده مانند مناطق مونسون باران نزول می کند. اگرچه عمرانات و آبادی های آن در مرور اعصار نسبت به صدمهٔ حوادث خارجی از بین رفته و یك توده خاك گشته است اما اسکلت و چوکات اصلی آن جا بجا باقیست و از نقطهٔ نظر ساختمان ونقشهٔ شهری قابل توصیف می باشد. در ینجا حفریات از عرصهٔ سه سال باینطرف دوام داشته وتا هنوز جاری است.

مواضعیکه درآنها حفریات بعمل آمده است عبارت از ارگ شاهی- تعمیر قشلهٔ عسکری ویك بازار است. ارگ شاهی در کنار رود هلمند واقع واز دو جانب شمال ومغرب بدریا متصل است ارگ متذکره تقریباً مربع بوده دارای صالون ها واطاقهای متعدد است. این اطاقها منظم وبعضاً دو لاهه وسه لاهه هم ساخته شده اند.

چند اطاقیکه در اینجا درسال اول ودوم حفر گردیده نتیجهٔ مثبتی ازآن گرفته شده است. وفروش نقاط حفاری شده کاملاً ازخشت پخته آنهم بصورت گل بافت است. درسال سوم قسمتهای دیگر مخصوصاً اطاقهای غربی عمارات حفر گردید. این اطاقها بعضاً به طول ۸۰-۲۴ متر وبه عرض ۴-۷ متر وبعضاً بطول ۱۵ متر وبعرض ۸ متر وبرخی دیگر آنها کمتر ویازیاد ازآنهامی باشند. اطاقهای فوق الذکر تماماً باخشت پختهٔ مربع فرش شده اند. دروقت جریان حفریات اطاق ۲۳ متر بعضی آثار قابل تذکری ازقبیل ریزه کاریهای وبرجسته بالای پارچه پلستر دیوار وتوته های چوب بعضاً به طول ده سانتی بعرض ۹ سانتی- بطول ۱۲ و بعرض ۳ ۱/۲ و بطول ۶ ۱/۲ وبعرض ٤ سانتی پیدا شده است. در بالای یکی از چوبهای متذکره تصویر شیر برجسته دیده میشود.

این تصویر در بعضی حصص خود رنگ طلائی دارد. شاید ابتداء تمام آن برنگ طلائی مزین بوده ودر اثر عوارض طبیعی از بین رفته باشد. دربالای دیگر چوبها تصاویر حیوانات مختلفه دیده می شود. بعضی ازین چوبها بصورت دانه های تسبیح ساخته شده است. دراطاق پانزده متریك صفهٔ طویل وعریض که تمام صحن اطاق مذکور را فراگرفته است بعمق ۳ ۱/۲ الی ٤ متر پیدا شده است. فرش روی صفه خشت پخته است. ارتفاع صفه نیم میتر واطراف آن الی دیوار محیط تقریباً ۶۰ سانتی فاصله دارد. درکنار این دو اطاق متذکرهٔ فوق یك مسجد بزرگ با محراب وچند لوحه بعمق ۳ ۱/۲ الی ٤ متر پیدا شده است. محراب مذکور خیلی مزین بوده سال ۱۳۲۸ شمسی بکابل نقل داده شد.

لوحه های مذکور به طول سه متر و۴۵ سانتی و۳ متر و۸۵ سانتی وبعرض ۳۰ـ۱ متر

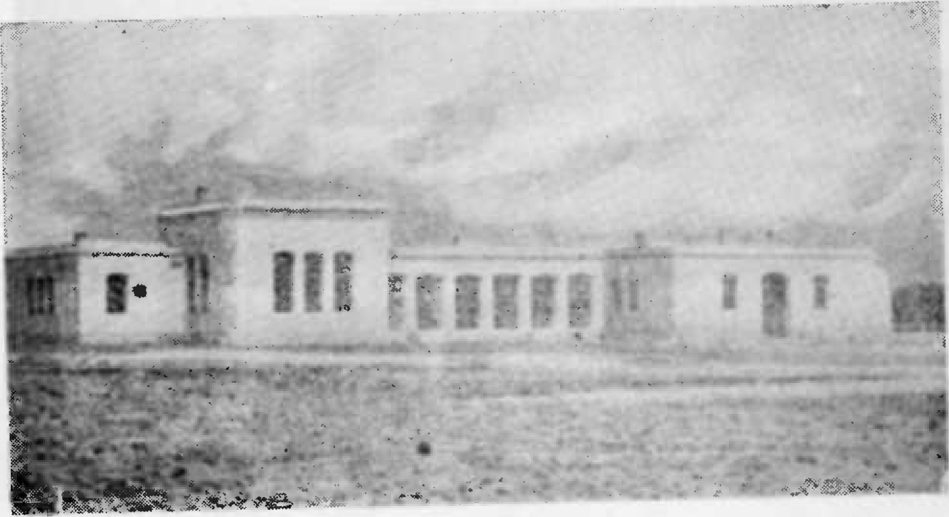

مکتب گلبهار

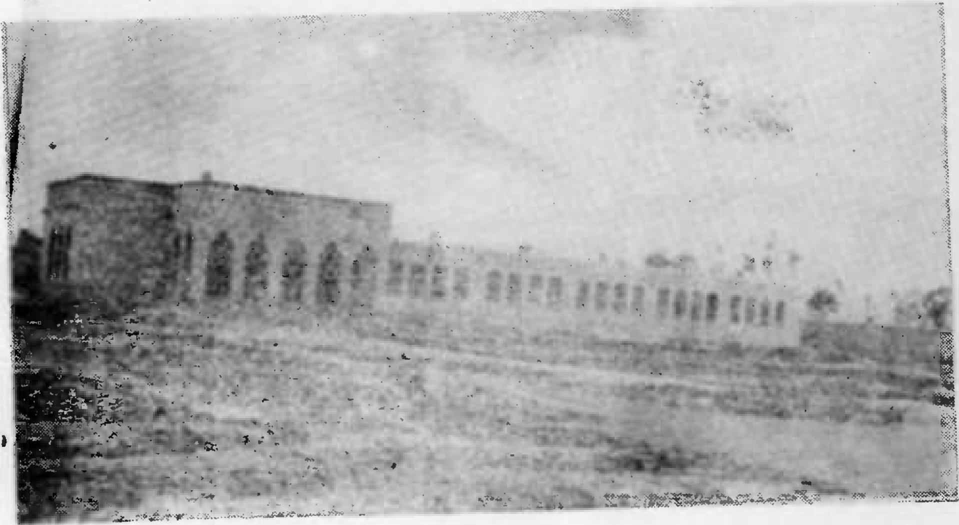

مکتب خواجه مسافر

ازعمرانات سال۱۳۲۹ وزارت داخله

حکومتی بکرامی

جکومتی ده سبز

۷۸ سانتی و ۸۰ سانتی می باشند درروی بعضی لوحه ها تصویر سه نفر آدم جنگی پهلوی هم مسلح با تیر و کمان وغیره دیده میشود. ودرروی بعضی ازآنها دیزائن کار بهای برجسته وخطوط کوفه ئی وجود دارد. دیزائن کار بهای مذکور درمتن و خطوط کوفی آن درحاشیه کار شده است خطوط کوفی مذکور آیات قرآنی می باشد بعلاوه ازنقاط حفر شدگی تیکر های نازك رنگه ومنقش بعضاً دارای خطوط کوفی- توته های ظروف گلی- توته های شیشه- پسه های زنگ زده - توته های آهن- میخ آهنی- پارچه های استخوان- ویك دانه قاشق آهنی که مشابه به قاشق های امروزه است بدست آمده است .

آثار مکشوفهٔ فوق تماماً اززمان درخشان آن دوشاه بزرگ نمایندگی مینماید ودرنزد علمای باستان شناسی اهمیت زیادی دارد. برای اینکه زیر صفه دیده شود چند خشت ازفرش صحن مسجد برداشته شد- درتحت خشت کاری مذکور یك تشناب هشت ضلعی که اطراف آن مانندگل هشت برگه ساخته شده است- پیدا شد. تشناب مذکوره کاملاً از سیاه چونه پلستر شده آبروآن شمالاً وجنوباً امتداد داد. در چهار گوشهٔ تعمیر مذکور چهار برج دیده میشود . چند اطاق ونصف دهلیز مذکور در این سنه حفر گردید بعضاً به عمق $\frac{1}{2}$ ۳ الی ٤ و بعضاً بعمق ٤ الی ٥ متر مملو از خاك است .

هنگامیکه صحن اطاق شرقی قشله اززیر خاك بیرون کشیده شد نسبت به زمینیکه داشت نظر همه را بداطرف متوجه ساخت- زیرا خشت کار بهای مذکور بصورت گل ساخت فرش شده وقابل دیدن می باشد. زمین های طرف شرق تعمیر قشلهٔ مذکور ازچهار طرف به دیوار های طولانی محاطه گردیده است. طول دیوار های مذکور (۳۱۰) متر وعرض آن (۲۵۰) متر است. دیوار های مذکور درحصهٔ کمرخود بهر چهار طرف- دروازه های شاهی دارد. به دو طرف هر دروازه- دودو اطاق است درحصه مرکزی این چهار دیواری تعمیری به شکل تپهٔ خاك دیده میشد. ابتداء به عمق یك متر چهار دیواری پیدا وبعداً یك اطاق پلستر شدگی ازسیاه چونه از گوشهٔ جنوب مشرق آشکار شد ودر پهلوی آن یك حوض ودیوار های آن تماماً پلستر شدگی می باشد. باقی اطراف حوض الی چهار دیواری پلستر شدگی دورمذکور- مانند صفه بهخشت پخته فروش گردیده بود در ثانی حینیکه خشت کاری مذکور تماماً پس شد وحفریات چهار طرف حوض صورت گرفت. دیوارها واطاقهای دیگری معلوم دارگردید وعلاوه برآن چهار دهلیز در بین این اطاقها بمشاهده رسید بطرف جنوب این اطاقها بیرون از دیوار محیط یك تشناب شش ضلعی هویدا گردیده است. از حوض مرکزی الی تشناب جنوبی یك ل سربی تمدید

یافته است وازتشناب مذکور تا فاصلهٔ غیر نهایه یك آبرو پلستر شدگی ادامه دارد. نظربه آبادیهای فوق الذکر گفته می شود که سه طبقه بالای هم آباد گردیده است. طبقهٔ اول عبارت از حوض مرکزی ودیوار های خشت کاری اطراف آن- طبقهٔ دوم عبارت از اطاقهای پلستر شدگی طبقهٔ سوم عبارت ازدیوار های پلسترشدگی اطراف وخشت کاری صفه است .

علاوه ازحفریات نقاط فوق الذکر چند دکان از بازار طویلیکه بطرف جنوب مشرق ارگ شاهی واقع است حفر گردید. از بین دکانهای مذکورچاتیهائی برآمده کهشاید برای انداختن آب بوده ودکانهای مذکور بدو طرف بازار شرقاً وغرباً واقع و حفر شد واین دکانها تماماً دکانهای خبازی است که به دکانهای خباز های امروزه شباهت تامی دارد. باقیمانده بازار مذکور خیلی طویل و دیوار ها ودکانها چون ازبین رفته اند بصورت پلوان معلوم می شوند دکانهای دیگر آن تا هنوز حفر نشده علاوه برنقاط حفاری شده- مواضع وسیع دیگری دراطراف آندیده میشودوهنوز درآنجا حفریات شروع نشده است .

مدیریت قلم مخصوص :

اجراآت مدیریت ازحیث ارتباط مستقیماً به هدایت ور هنمائی وزیر معارف متعلق بوده که وقتاً فوقتاً باساس ارشادات جلالتمابی رسیده و بمراجع مربوطه اقدامات میورزد برای اینکه تایك اندازه به محتویات آن معلومات بسیط تری‌را حاصل شود باشد ذیلاً طور مختصر توضیحات میدهیم .

۱- مکتوبهای رأساً که عنوانی وزیر معارف بودند تسلیم وبحضور شان تقدیم وپس از اخذ هدایات بمراجع آنجواب پرداخته شد .

۲ - مکتوبهای عادی که عنوانیوزیر معارفازمرکز وولایات ازمامورین‌منسوبه‌وغیره توصل می‌ورزد ومفاد آن نسبت به بعضی رفع حوائج مربوطه بودهطبعا تسلیم گردیده و موضوعآنرا از وزیر معارف هدایت حاصل و بمراجع لازمه غرض غور وفراهم آوری احتیاجات عارضین رسماً خواستار می گردد .

۳ - تمام هدایات وزارت که خیلی ها مهم بوده و اجرای آن آناً فاناً فوری وضروری می باشد ومستقیماً ازطرف وزیرامرداده میشود به‌تمام ادارات و ولایات مخابره می گردد وحتی تعقیب گردیده نتیجهٔ آناستحصال و بحضور وزیر معارف تقدیم میشود .

٤ - کلیه اوراق عرض از تمام ادارات مرکزی وزارت و پوهنتون که بهغرضامر وهدایت بمقامات رفته ترتیب میشود رسماً بمدیریت قلممخصوص میرسد که مدیریت موصوف

تمام آنرا فهرست کرده بروز کار وزارت معارف بحضور تقدیم واحکامیکه ستانیده میشود پس ازثبت بمراجع آن تسلیم می نمایند .

۵ ـ عرائضیکه از مقامات رفیعه ویا عارضینیکه شخصاً بوزارت مراجعه می نمایند همه روزه مجمع آوری و به موقع معینه بحضور وزیر معارف تقدیم و پس ازگرفتن امر و هدایت بکتاب ثبت عرایض رسانیده و بمراجع آن غرض اجراء امور مربوطه ترسیل میدارد .

۶ ـ تمام مکاتیب ومراسلات که از خارج به وزارت معارف میرسد بمدیریت قلم مخصوص وارد وپس ازگرفتن هدایت ازحضور وزیرمعارف جوابات آن ترتیب وبه مراجع آن صادر میگردد .

۷ ـ تمام وظائف تشریفاتی ازقبیل ملاقاتهای سفراء ورؤسای دول متحابه پروفیسران ومعلمین خارجی وداخلی ذریعهٔ مدیریت قلم مخصوص اجراء وانجام می گردد . چه اوقات ملاقات را ازحضور وزیر معارف استیذان حاصل وبه آنها اطلاع می نماید تادر موقعش حضور بهمرسانند .

۸ ـ مسائل مربوط به کنفرانسهای علمی ودعوت هاوغیره که بوزارت معارف ویا مربوطات آن صورت می گیرد بلا استثناء بمدیریت قلم مخصوص تعلق داشته که تعیین وقت و کارت های مذکو باشخاص مدعو توزیع می گردد .

۹ ـ مامورین محکوم معارف که به فیصلههای ابتدائی وزارت قناعت نداشته باشند ویا مامورینیکه به فیصلهٔ مرافعه زحیث عدم قناعت تمیز خواهی می نمایند ترتیب وتنظیم اوراق بمحکمهٔ مرافعه وتمیز وظیفهٔ مدیریت قلم مخصوص است .

۱۰ ـ مدیریت عمومی قلم مخصوص درعین زمان منشی مجلس وزارت معارف نیز بوده که تمام اجراآت امور محوله بدوش او می باشد .

۱۱ ـ مدیریت قلم مخصوص بین وزارت معارف وریاست پوهنتون نیزرابطه جهت انجام وپیشبرد کارهای ریاست مذکور داشته واوامرمقام وزارت راجهت تطبیق وعملی کردن مستقیماً بریاست پوهنتون وشعبات مربوطهٔ آن مخابره ونتیجهٔ آنرا بحضور وزیر معارف تقدیم میدارد .

مدیریت تعمیرات :

مدیریت تعمیرات دردوران سال۱۳۲۹ باوصف مشکلات نرخ که باساس نرخ مقیدوزارت فوائد عامه رفتار نموده است جاهای ذیل راتکمیل نموده است :

۱ ـ تعمیر مکتب نسوان واقع کارته٤ نیمکاره کار شده است .

۲ ـ تعمیر مکتب استقلال نیمکاره ویك حصهٔ آن عنقریب تکمیل می گردد .

۳ ـ تعمیر الحاقیهٔ مکتب غازی تکمیل شده است .

٤ ـ ترمیم مکتب حبیبیه بصورت کلی تکمیل گردیده است .

٥ ـ ترمیم وتعمیر مکتب نمبر۲ نسوان که تایك اندازه بپایه تکمیل رسیده است .

اجراآت مدیریت یونسکوی وزارت معارف درسال ۳۲۹

مؤسسه علمی وتهذیبی ملل متحده درسال ۱۹٤٥ بمنظور صلح وسلم گیتی ازراه علم ومعرفت تاسیس گردیده وازآن وقت به بعد بحیث یکی ازایجنسی های اختصاصی یونو شناخته شد وبعد ازشمول افغانستان درین زمان مذکور روابط واجراآت مربوط به آن به وزارت معارف تعلق گرفت وبرای تمرکز کارهای مؤسسه واجرای آن وزارت معارف لازم دید تایك مدیریت را بنام مدیریت یونسکو در وزارت معارف تاسیس نماید اینك ما بشرح اجراآت آن درسال ۱۳۲۹ مبادرت می‌ورزیم .

به اثر تصمیم چهارمین کنفرانس عمومی یونسکو مدیر عمومی مؤسسه مذکور موظف شد تا یکدسته متخصصین را جهت تحقیق در زمینهٔ پیشرفت امور تخنیکی ، مطبوعات، رادیو وسینما بممالك عضو سازمان بفرستند تا درآنجاها مطالعات نموده ونتیجه تحقیق را جمع آوری کرده وبدسترس استفادهٔ عموم کشور های عضو موسسه بگذارند ضمنا به تعقیب این اقدام مکتوب دیگری هم ازسازمان موصوف بوزارت معارف افغانستان واصل آمد دراین مکتوب اجازه ادخال یکنفر متخصص جهت این تحقیق بافغانستان درخواست شده بود همان بود که نظر بموافقه ریاست مستقل مطبوعات ووزارت معارف افغانستان (مستر پیرفردریك) نماینده یونسکو بتاریخ ۲۱ حمل ۱۳۲۹ وارد کابل شده وبادوائر ذیعلاقه ازقبیل مدیریت تدریسات ثانوی مسلکی ، ابتدائی احصائیه مدیریت رادیو ، سینما مدیریت عمومی تیلفون مدیریت عمومی نشریات وباختر آژانس داخل مذاکره گردید سپس بعدازانقضای مدت۸روزدوباره عازم پاریس گردید راپورجدا گانهٔ این تحقیقات و مطالعات تحت عنوان ورلد کمنو یکشن پریس ، رادیو ، فلم نشر گردید دراین راپور معلومات خوبی نسبت به موضوعات فوق الذکر درمورد افغانستان داده شده است .

شمول افغانستان در کنفرانسهای عرفانی بین‌المللی :

پنجمین کنفرانس عمومی یونسکو نظر به دعوتنامه مؤسسه یونسکو شاغلی دوکتور محمد انسخان رئیس پوهنتون وشاغلی میرامان الدینخان انصاری رئیس فاکولته ادبیات بحیث نماینده گان افغانستان در پنجمین کنفرانس یونسکو تعین شدند این کنفرانس

بتاریخ ۲۲ می در شهر فلورانس در (پلاسو ویکو) افتتاح شده و در ۱۷ جون در یلی بهتی خاتمه پذیرفت تصمیمات مهمی که درین کنفرانس اتخاذ شده قرار آتی است :

۱ - یکی ترتیب یک پروگرام اساسی بـــرای یک مدت نا معین و دیگری ترتیب یک پروگرام معینی برای سال ۱۹۵۱ که اجرای پروژه های پروگرام اساسی را پیش بینی می کند . همچنان کار های عمده یونسکو طوریکه در دیباچهٔ پروگرام اساسی تعین و تجدید شده عبارت از نقاط ذیل است :

۱ - از بین بردن بیسوادی و تشویق و توصیه به تعلیم اساسی .

۲ - تامین تعلیم اساسی موافق به قریحه و استعداد شخصی و نظر به احساس احتیاج و ضرورت اجتماعی .

۳ - مساعدت در بارهٔ پیشرفت تحقیقات سیاسی جهت استفاده عموم

٤ - مجادله برعلیه برافروخته گیهائی که میتواند دنیارا بطرف جنگ سوق بدهد .

ه - طرفداری از حقیقت و برقراری صلح ذریعهٔ مطبوعات، رادیو ، وسینما تا بدین واسطه مؤسسه یونسکو بحیث یک مرکزدائمی اطلاعات متقابله، تبادلات معاونت و امداد در نزد تمام ملل عضو خود شناخته شده بتواند اینک مطالب مهم و عمده شامل پروگرام عبارت است از تعلیم و تربیه ، علوم طبیعی ، علوم اجتماعی . فعالیتهای کلتوری ، عوض و معاوضه اشخاص، تعمیم اطلاعات سرویس معاونت و امداد که حسب ماده (۸) اساسنامه یونسکو هیئت افغانی راپور اجراآت وپیشرفت های عرفانی مملکت عزیز ما را هم به کنفرانس عمومی عرضه داشته اند قسمتهای مهم و برجستهٔ آن حسب ذیل است .

الف، راپور هیئت تربیوی یونسکو در افغانستان و تفکر در بارهٔ وسائلیکه این سفارشات را عملی کند .

ب- ترتیب لایحه در بارهٔ تاسیس کمیسیون ملی یونسکو در افغانستان با انتخاب اعضا و ترتیب بودجه وسائر مسائل مربوط به آن .

ج- تاسیس کمیتهٔ ملی برای انتخاب کتبیکه از کلتور ملی و مدنیت افغانی نماینده گی میکند . هکذا اقتباس مطالب برجستهٔ آن برای تدوین یک کتاب جامع و مختصر راجع به موضوعات فوق الذکر .

د- شمول افغانستان درسمینار های یونسکو (میسور ، تهران)

ه - عوض و معاوضه اثرات و کاپیهای تصاویر و مجسمه های آرتی بین افغانستان و ممالک دیگر در ینجا متذکر باید شد که تعداد ممالک عضو شامل یونسکو (۹ ه مملکت بوده) و بودجهٔ آن برای پروگرام ۱۹۵۱ دراین کنفرانس به ۸ ملیون و ۲۰۰ هـــزار دالر تصویب گردیده است .

سیزدهمین کنفرانس بین المللی عرفانی :

درین کنفرانس حین وصول دعوتنامه از طرف وزارت معارف افغانستان ښاغلی میرامان الدینخان انصاری بحیث نمایندهٔ افغانستان معرفی گردید نمایندهٔ افغانستان راپور مفصلی را هم راجع به پیشرفت معارف وطن در دوران سال تعلیمی ۱۹۴۹ ـ ۱۹۵۰ ترتیب و در کنفرانس قرائت نمود که مطالب مهم آن ذیلا تقدیم است .

اول ـ ذکر مختصر ازتشکیلات جدید افغانستان
دوم ـ تشکیلات جدید وزارت معارف
سوم ـ لایحهٔ کمیسیون ملی یونسکو درافغانستان
چهارم ـ تاسیس مکاتب جدید دهاتی وافتتاح بیست باب مکتب دهاتی درهزارهجات
پنجم ـ تجدید نظر در کتب درسی
ششم ـ تجدید نظر درپروگرام لیسه ها

ورود مشاور تعلیمی واداری ازطرف یونسکوبه افغانستان :

دراثر مصاحباتیکه مابین مدیر عمومی یونسکو وښاغلی فیض محمد خان ذکریا سابق وزیر معارف افغانستان حین ملاقات شان در پاریس بعمل آمده بود مدیرعمومی یونسکو راجع به ادامهٔ کار هیئت تربیوی واعزامی افغانستان موافقه حاصل و اعزام یك مشاور تعلیمی و اداری را برای تطبیق بتصمیمات وسفارشات هیئت مذکور که قابل اجرا در مملکت شناخته میشود پیشنهاد نموده بود به تعقیب آن مکتوب دیگری هم به ۱۶ مارچ ۱۹۵۰ ازمدیریت عمومی یونسکو راجع بهاعزام مشاور تعلیمی واداری واصل وموافقه کتبیوزارت معارف افغانستان را خواستار شد کـه متعاقباً مجلس تاریخی ۱۴ حمل ۱۳۲۹ وزارت معارف افغانستان احضار مشاور مذکور را تصویب نمود. بعد از تصویب مـزبور عزتمند (ادمن سیدت) معاون مدیریت تدریسات ثانویوزارت معارف فرانسه بهحیثمشاورتعلیمی واداری از طرف یونسکو بتاریخ ۲۵ قوس ۱۳۲۹ وارد کابل شد بعد از معرفی با وزیر معارف افغانستان وسائر اراکین آن وزارت معارف شروع بکار نمود وما راپور مفصل این را هم درآیندهٔ قریب نشر خواهیم نمود !

مدیریت یونسکوی افغانستان یك عده سوالاتی راکه از طرف سازمانهای تربیوی واصل شدهبود جواب داده وفرستاده است که قسمتهای مهمآن عبارت است اززاویهٔ راپور راجـع بـه آموزش کاردستی درمکاتب ثانوی . آموزشحساب درمکاتب ابتدائی . احصـائیهٔ مکاتب احصـائیه کتب کتابخـانههای مملکت ، لوایح و قرارداد راجع به امور حفریات درافغانستان ، بالاخره ترتیب احصائیه کتبیکه در افغانستان ازده سال باینطرف بهطبع رسیده است میباشد .

اجرا آت مهمه سال ۱۳۲۹

وزارت ماليه

اجرا آت مديريت عمومي قوانين :ـ

۱ ـ تعليمانامه سفرخرج و كرايه ماموربن دولت كــه ازطرف مديريت عمومي قوانين وزارتماليه ترتيب واحضار گرديده براى منظورى بهمقامات صلاحيتدار تقديم شده بود ازطرف مقامات صالحه براى تدقيق تعليمانامه مذكور يك كميسيون كه مركب ازنمايندگان تمامى وزارتها باشند تعين گرديده ـ البته بعد ازآنكه تعليمانامه مذكوره از طرف كميسيون منتخبه غورو تدقيق گرديد براى اجراء وعملى شدن آن بمرجعش سپرده خواهدشد .

۲ ـ تعليمانامه دور تسليم كار ماموربن ماليانى ازطرف مــديريت عمومية قوانين ماليه ترتيب و بعد از تصويب مجلس انضباط وزارتماليه بمقامات عاليه تقديم وازطرف مقام صلاحيت داريك كــميسيون تعين گرديد كه تعليمانامه مرتبهٔ وزارتماليه را تدقيق نمايند البته بعد ازتدقيق وملاحظه كميسيون تعليمانامه مذكور بمساحه عمل گذاشته خواهدشد .

۳ ـ قانون محاسبات عموميه كه قبلاً ازطرف مديريت عمومى قوانين ترتيب و براى منظورى بهمقامات صلاحيت دار تقديم وازطرف مقامات عاليه يك كميسيون براى ملاحظه وتدقيق ثانى آن تعين گرديده بود . كميسيون منتخبه نيز قانون مرتبه را ملاحظه نموده اكنون براى عملى ساختن آن بمقامات صالحه تقديم گرديد .

٤ ـ عموم اوراق ، كتلاك وغيره كه بهلسان انگليسى وفرانسوى بوده به وزارتماليه وارد گرديده تمامى اوراق مذكوره ازطرف مترجمين مــديريت عمومى قوانين ترجمه وبلامعطلى به مراجعش سپرده شد .

اجرا آت مديريت عمومي غله و گــدامها :ـ

۱ ـ غله خوراكه انسانى ، حيوانى ، عسكرى ، ژاندارمه وبوليس مركز وولايات وحكومات اعلى تماماً مطابق ضرورت ايشان تهيه ودر موقع ضرورت به آنها رسانيده شد .

۲ ـ چون در ولايات وحكومات اعلى ، ثــلاثه براى محافظه ونگهدارى غله جات جاى موجود نبود بناء عليه مديريت عمومى گــدامهاى وزارتماليه براى رفع اين مشكلات تجويز نمود كه بايد درتمامى ولايات وحكومات اعلى وثلاثه گــدامهاى فنى ساخته شود

هستند براین پروژه مدیریت عمومی غله فعلاً (۱۸) هجده کدام را در بعضی نقاط تکمیل نموده و(۵۵) دیگر آن تحت تعمیر میباشد .

۳ ـ سنگهای چودنی که برای اوزان لازم است ازطرف مدیریت غله بصورت فنی آماده وعنقریب قپانهای صحیح الوزن نیزتکمیل و به مرجعاتش تسلیم داده خواهد شد .

٤ ـ برای تورید غله جات یك تعداد مکفی بوری تهیه و بعد ازنشانی شد هیئت ها به کدامهای نقاط مختلفه سپرده شد .

اجراآت مدیریت عمومی احصائیه : ـ

اراضی ولایت قندهار که ازطرف مساحین فنی مربوط مدیریت عمومی احصائیه درسنه ۱۳۲۹ نقشه برداری ومساحت شده قرارآتی میباشد :

اراضی آبی ـ (۱۱۲۹٤۲) جریب

چمنی (٤۹۷۷ جریب و۱۸٦۷۹ جریب خرابه)

باغی (۱۱٦۷۷) جریب

اشجار مثمر (۱۸۳٤۲۱٤)اصله

اشجار غیرمثمر (۲٦٤٦٥) اصله

اجراآت مدیریت عمومی تصفیه‌ها : ـ

مبالغیکه ازسنوات گذشته درسال ۱۳۲۹ تصفیه شده : ـ

افغانی	(٥٦٨٣٨٨٥ ـ ٦٨)
کلدار	(۱۰۹۳۰۲-۸-۹)
پوند	(۱۸٥٦۷-٥)
فرانگ	(۱۹۹٤٤-۳۸)
مارك	(۳۱۳۹۹۳-۳٦)
ریال	(۱۳٥)
دالر	(٥۰۷۷-۸٥)
کرون	(۲۷۹۹-۱٦)

اجراآت مدیریت عمومی مالیات ومحصولات رااساساً میتوان بدودسته ازهم جدانمود. یکی اینکه دایر به بهبود اوضاع مالی دولت و به هم رسانیدن اصلاحات و ریفارم اساسی درامور مالیات ومحصولات دولتی بوسیله تعمیم سیستمهای نافع که با پرنسیپ های علمی بناء یافته وحاوی مزیت عدالت اجتماعی وتوافق باحوال اقتصادی وآرامی ملت

وشرایط تسهیلات معاملات بوده است . دیگر اجرا آت عادی اداره . درقسمت اول آنچه از موضوعات مهمه که در سال ۱۳۲۹ مدیریت عمومی مالیات ومحصولات را بخود مشغول گردانیده است ازین قرار است :

(۱) مطالعات وتشبثات دایر به اصلاحات امور مالیه جمعی اراضی وهدایاتیکه در ین موارد بدوایر ذی علاقه داده شده است .

(۲) ادامه ترتیب شمار وتحصیل محصول مواشی که برروی حقیقت هست و بود مال بجای ترتیب سابق آن که بصورت بست گرفته میشد وفاقد عدالت اجتماعی وامکان سوخت وساخت داشت گرفته میشود . نتیجه معنوی این اقدام واضح بوده وفوائد مادی آن افزودی (۳۰) فیصد در سال ۱۳۲۸ در عاید محصول مواشی دولت بار آورده ومعاملات سال ۱۳۲۹ آن هنوز درجریان بوده وتاجائیکه راپور وجریانات نشان میدهد تناسب تزئید آن اطمینان بخش است .

(۳) فراهم آوردن وسائل حسن اجرای لایحه جدید صکوکات که در سال ۱۳۲۸ از طرف مدیریت عمومی مالیات ومحصولات ترتیب وبعد ازمنظوری مقامات صالحه و صحه حضور مبارک اعلیحضرت همایونی تعمیم یافته وبموجب آن علاوه برافزودی قیم بعضی تکت واوراق قیمت دار ونرخ فیصدی بعضی معاملات وامثال آن درمدارك عایدات صکوکات دولتی (۹) چشمه دیگر وارداتی بهم رسانیده شده است وبنا بر جدید عملی شدن لایحه متعلق مدارك مذکور دوایر عامل اجرا آت آن بالاستهداء راهنمائی گردیده و بر فع مشکلات آنها پرداخته شده است این موضوعات جدید واردات صکوکات ازین قرار است .

(۱) بیلانس شرکتها .

(۲) لیتر آف کریدت وقرضه ها .

(۳) اظهار نامه مشعر به سرمایه شرکتها .

(٤) اسناد سهم .

(٥) حواله جات تبادلوی بانکها .

(٦) قرارداد های عرفی .

(۷) امتیاز نامه های اختراع مؤلفین ومصنفین .

(۸) اجازه نامه های احداث فابریکات ودیگر مؤسسات صناعتی .

(۹) تذکره وجوازنامه هائی که جهت بکار انداختن معادن داده میشود .

در اثر این تحولات درسال ۱۳۲۸ بااینکه تقریبا درنیمهٔ سال مذکور لایحه جدید

صکوك زیر اجراء گرفته شده است باوصف آن درسال ۱۳۲۸ (۱ر٤) فیصد نسبت بسال ۱۳۲۷ درعایدات محصول صکوکات دولت تزئید بعمل آمده‌است وهکذا راپورهای‌واصله نشان می‌دهد که واردات سال ۱۳۲۹ صکوکات که هنوز درجریان است نیز اطمینان بخش بوده است .

(٤) دوام نرخ مستقل گمرکات که تغیرات واصلاحات آن درسال ۱۳۲۸ بعمل آمده ودرجریان تطبیقات آن درسال ۱۳۲۹ مدیریت مالیات و محصولات بالاستهداء دوایر عامل در موارد متعدد باهمکاری خود رفع مشکلات آنهارا نموده است . دراثر این تغیرات واصلاحات درسال ۱۳۲۸ درحدود (۵۸) فیصد عواید گمرکی دولت زیاد شده و هکذا درسال ۱۳۲۹ وضعیت واردات دولت ازناحیۀ محصول گمرك نظر براپورهای گمرکات نسبت بسنوات گذشته خوب بوده ودرپایان سال مالی که وضعیت آن قطعیت پیدا خواهد کرد اندازۀ تزئید آن واضحاً معلوم خواهد شد .

(۵) راجع به تصفیه وقطع حسابات سنوات ماضیه وتحصیل باقیات قابل استرداد آن و هم اینکه درآینده ترتیبی اتخاذ شود که حساب معاملات‌سنوی درخلال مدت معینه قطع گردد راپور مفصلی ازطرف مدیریت‌عمومی مالیات ومحصولات به مجلس عالی‌وزراء تقدیم ودران حجم معاملات باعوامل وعلل عدم تصفیه حسابات وتراکم باقیات و بالاخره تجویز فیصلۀ حسابات معاملات ماضیه وچاره های جلوگیری ازتراکم آیندۀ آن پیشنهاد شده بود که بالاثر ازمجلس عالی وزراء یك کمیسیون متشکل از اعضای کابینه ورئیس تفتیش عمومی صدارت عظمی و مامورین عالی رتبه وزارت مالیه تعین‌گردیده وکمیسیون مذکور کار محوله را بدست اجراء گرفته وقتاً فوقتاً ترتیب جلسه ها داده و باین ترتیب موضوع زیر غور و تدقیق کمیسیون می باشد .

(٦) اجرا آت عادی سال ۱۳۲۹

(۱) بست مالیۀ املاك	۵۰	دوسیه
(۲) بست مالیه قنوات	۱۲	»
(۳) بست مالیه آسیابها	۲۵	»
(٤) معاملات گمرکی	۱٤	»
(۵) امور متفرقه دایر بتحقیق مسایل مالیاتی وامور متعلقۀ آن	۶۲۳	»

۷) تحقیقاتی که راجع بامور مالیات و محصول بعمل آمده است

الف) درموضوع مالیهٔ زمین و کاریزهائیکه اشخاص واگذارشده‌اند ۱۰۰ دوسیه

ب) راجع بتحقیقات زمین- باغ وامثال آن که در اثر سیل برده گی وزاله زده گی تخفیف مالیهٔ آن مطالبه گردیده است . ۱۰ دوسیه

ج) راجع به تحقیقات آسیابها که دراثر بعضی عوارض از کار برآمده اند و تخفیف‌مالیه آن مطالبه گردیده است . ۲۰ دوسیه

د) راجع به تحقیقات اصنافی که یا ترك شغل نموده یافوت گردیده‌اند و موضوعی‌مالیه آنها مطالبه گردیده است . ۴۰ دوسیه

و) راجع به تحقیقات زمین‌هائیکه تحت سرك و تعمیر رفته وموضوعی مالیهٔ آنها مطالبه‌شده است . ۴۰ دوسیه

۸) تدقیق وفیصله‌جات مرافعوی که درمسایل گفتگوئی تکراری مالیات ومحصولات بعمل آمده است :

الف) فقرات گفتگوئی مالیه ومحصول . ۲۴۰ دوسیه

ب) معاملات تکراری مالیه ومحصول . ۱۰۰ دوسیه

۹) موضوعات مختلف :

الف) از قبیل صدور دستورنامه . ۱۰۰ دوسیه

ب) اوامر تحت مراقبت گرفتن جایداد ضامنها ٤٤ دوسیه

ج) مسایل اجاره املاك سرکاری . ۶۰ دوسیه

د) هدایات برای تنظیم دفاترمالیه وامثال آن . ۵۰ دوسیه

۱۰) ترتیب نمونه واقدام طبع تکت های مدارك جدید صکوکات وصدور هدایاتدایر به مسایل محصول آن . ۱۵۰ دوسیه

۱۱) نظریات‌حسابی که بمراجع ذی‌علاقه عندالمراجعه‌داده شده است ۱۵۰ دوسیه

۱۲) تدقیق ودادن معلومات متعلق به معاملات حسابات ماضیه بدوایر و اشخاص‌ذی‌علاقه عندالمراجعه آنها . ۱٤۰ دوسیه

۱۳) قضایای گفتگوئی حسابی که ازطرف اداره تدقیق و راپور آن به مجلس تقدیم و بعداز تصویب انجمن حسابی‌وزارت مالیه بران اجراآت‌شده است ۵۰ دوسیه

١٤) تدقیق معاملات قابل موضوعی اقلام‌واردات . ۱۲۰ دوسیه

۱۵) تدقیق تابلوهای تحصیلی و بیرون نویس مطالب قابل مطالعه و تعقیب اجراآت آن بدوایر ذی علاقه .	۶۹ دوسیه

۱۶) معلوماتیکه ازوزارت خانه ها ودوایر مستقل راجع بسایر امور متعلق تحصیل واردات و تصفیه حسابات خواسته و هدایات لازمه راجع به تحصیل و قطع حساب واردات سنوی و باقیات سنوات ماضیه داده شده است .	۲۶۰ دوسیه

۱۷) اوامریکه راجع به مطالب مختلف بدوایر ذی علاقه صادر شده است .	۵۷۹ دوسیه

اقداماتیکه درقسمت مراقبت ازجریانات مسایل وارداتی بعمل آمده است :

۱۸) در موضوع محصول مواشی	۶۰ دوسیه
۱۹) » » گمرك	۲۵۰ دوسیه
۲۰) » » معدن	۱۰ دوسیه
۲۱) » » صکوك	۱۵۰ دوسیه
۲۲) » » مالیات برعایدات	۳۰ دوسیه
۲۳) » » اصنافی	۲۰ دوسیه
۲۴) باقی مدارك وارداتی	۳۰۰ دوسیه

۲۵) راپور های متعلق تمام اقلام واردات گرفته شده است .

۲۶) لوایح تزئید وتنقیص واحصائیه واردات سنوی دولت تنظیم یافته است .

ب ـ اجراآت دوایر ریاست محاسبات عمومیه : ـ

۱ ـ چون مدیریت عمومی کنترول ریاست محاسبات عمومی از چهار مدیریت اتی که عبارت ازشعبهٔ مرکزی ، مملکتی ، قروض ، وتجارتی باشد متشکل است لهذا اجراآت این مدیریت نیز نظر بشعبات آن آتیاً توضیح میشود ،

الف اجراآت شعبه مرکزی :

۱ ـ اجرای معاشات عادی

۲ ـ اجرای مصارفات عادی

۳ ـ اجرای معاملات خزاین وقیمت اسعار

٤ ـ اجرای پول تحصیل شده واردات

۵ ـ دفاتریکه ترتیب شده (۷۲) جلد

٦ ـ سندات نقدی مصارفات خزاین ومحروقات و مصارفات نقدی (۲۱) جلد

ب : اجراآت شعبه مملکتی :

۱ ـ رسیدگی تابلوهای معاشات و مصارفات که قرار فهرست به تحویل خانه تحویل داده شده (۱۸٤) جلد

۲ ـ رسیدگی تابلوهای معاشات که بعد از تدقیق نواقص آن بشعبات مربوطه خبر داده شده (۱۲۰) جلد

۳ ـ بیرون نویسی هائیکه بعداز سنجش بشعبات مربوطه ارسال شده (۷۵) فقره

٤ ـ رسیدگی به تابلو های واردات و باقیات از سال ۲۷ الی سال ۱۳۲۹ (۱۰۰) جلد

٥ ـ تابلو های باقیات واردات سال ۲٦ که سنجش شده (۱٤٤) جلد

٦ ـ بیرون نویسی های تابلوهای سال ۲٦ که به شعبات مربوطه آن ارسال شده (۱۱۲) فقره

ج اجراآت شعبه قروض :

۱ ـ محاسباتیکه از سال ۱۳۲٤ باینطرف در سال ۱۳۲۹ سنجیده شده

۲ ـ محاسبات سال ۱۳۲٥ سنجیده شده (۱۲) حساب

۳ ـ محاسبات سال ۱۳۲٦ سنجیده شده (۲۷) حساب

٥ ـ محاسبات سال ۱۳۲۷ سنجیده شده (۲۷) حساب

٦ ـ محاسبات سال ۱۳۲۸ سنجیده شده (۳٥) حساب

۷ ـ توسل به قرضه اکسپورت وامپورت امریکه برای جلو گیری از خشك آبیهای ولایت قندهار .

۸ ـ تازمانیکه قرضه اکسپورت وامپورت امریکا مراحل اصولی خودرا طی مینمود یك وقت به کار داشت لذا برای پیشبرد منابع تولیداتی یك مبلغ استقراض و به شعبات ذیل داده شده .

۱ ـ یك مبلغ پول برای انجام کار های کمپنی موریسن کنودسن در وجه ریاست مراقبت و بررسی .

۲ ـ یك مبلغ پول برای بذر وانکشاف زراعتی اراضی که جدیدا در تحت نهر بغرا مستعد برای استفاده شده وهم توسعه زرع لبلبو وپنبه درولایت قطغن .

۳ ـ یك اندازه پول برای آبادی نهرهای فرعی وپخته کاری وترمیم پلها و جاده هائیکه سبب تسهیلاتی درمنافلات زراعتی می شود .

٤ ـ یك مبلغ پول برای مصارف ریاست مراقبت وبررسی جدیداً منظور شده .

۵ - چون تأسیساتی درحین تطبیق پروژه اول اقتصادی از (۱۳۱۸ الی ۱۳۲۷) در بعضی ازادارات دولت که مأمور این امر بودند روی کار آورده شده بود و همین موسسات برای پیشبرد نقشه مطروحه آینده نیز در زمره هیئت عامله حساب میشوند بناءً علیه لازم افتاد که دستگاه مذکور تازمان طی مراتب قانونی پلان اقتصادی آینده کما فی السابق در حال فعالیت بوده وتا تجدید پروژه جدید باید در تحت شرایط سابقه و یا نکالیفیکه جدیداً از پروژه اول بانها تحمیل شده اجراآت نمایند وامروز جهت این امر مبلغی در حدود چهار ملیون افغانی ازدارائی خود شعبه قروض به وزارت خانه ها و شعبات ذیل پرداخته شده :

۱ - یک مبلغ برای وزارت فواید عامه جهت اصلاح و ترمیم طرق وشوارع .

۲ - « « برای ریاست زراعت جهت انکشاف پیداوار زراعتی و اصلاحات لازمه

۳ - « « برای وزارت داخله جهت نقل واسکان ناقلین بوزمین درنقاط لازمه .

٤ - « « برای لیسه زراعت جهت ادامه تحصیل طلاب مسلکی زراعت .

۵ - « « برای وزارت صحیه جهت تامین حفظ الصحه ناقلین .

٦ - « « برای وزارت معادن جهت انکشافات واستحصالات معدنی .

۷ - « « برای مامورین محاسباتی ولایات وزارت مالیه .

۱۱ - بدیهیست هر قدر در تحصیل عایدات قابل الحصول افزونی بعمل آید بهمان اندازه از منبع قابل استقراض کاسته میشود . روی همین اصل مدیریت قروض توانسته که ازمنابع عایداتی خویش امسال فیصد ۵۰ر۱۰۸ استفاده کند .

اجراآت شعبه زراعتی :

۱ - حساباتی که درظرف این سال سنجش شده (۱٤٤) جلد

۲ - تسهیل بودجه ها ولوایح موجبه وتطبیق بودجه ها به بودجه های گذشته ضمناً تزئید ضمایم وتنقیص آن .

۳ - ترتیب کتاب ضمایم وتنقیصات بین سال که بودجه های سال آینده به آن تطبیق می شود (۲) جلد

٤ - ورق موازنهٔ عمومی ترتیب وبعد ازپاس شدن از مجلس عالی وزراء از صحه اعلیحضرت معظم همایونی گذارش یافت .

۵ - ولایاتیکه سرمایه شقوق تجارتی شان ترتیب و به مراجع آن ارسال شده (٦) ولایت

٦ - حکومات اعلی که « « « « « (۵) حکومت اعلی

۷ - حکومات کلان که « « « « « (۲) « کلان

۸ ـ مطبوعات ولایات (٦) ولایت

۹ ـ مطبوعات حکومات اعلی (۳) حکومت اعلی

۱۰ ـ بیلانس های ذیل که از شعبات بشعبه تجارتی رسیده و سنجیده شده .

اول ـ بیلانس ۲٦ ـ ۲۷ مدیریت عمومی سینما .

دوم ـ بیلانس ۲۵ ـ ۲٦ ـ ۲۷ مدیریت عمومی هوتلها .

سوم بیلانس ۲۸ مدیریت صنایع معارف و مدیریت عمومی مطابع .

اجراآت مدیریت عمومی خزاین :

۱ ـ اسعار خارجه کار آمد وزارتها و دوایر مستقل که به حسابات وزارت مالیه و با مقابل حواله جات وزارتها و دوایر از آن اجراء و زابور های آن بوزارت ها ابلاغ شده .

۲ ـ تکت پولی های قرضه های داففانستان بانک بعد از سنجش و وارسی بصورت حسابات آن تادیه شده .

۳ ـ حسابات و تابلو های وارداتی و معاشات و مصارفات ماهوار وزارتها و دوایر مستقل بعد تطبیق به حسابات این شعبه بمدیریت عمومی کنترول سپرده شده .

٤ ـ پول ها ئیکه طور تبادله بخزاین ولایات تحویل و بذریعه مدیریت عمومی خزاین اجراء شده .

۵ ـ پولهائیکه در مرکز بحساب مدیریت عمومی خزاین تحویل و به ولایات رسید تبادله داده شده .

٦ ـ انواع تکت های وثایق و محصلی حقوق و تکت های پستی و ویزه و انواع پاسپورتها و اظهار نامه های گمرکی و عرایض و تذکره تابعیت وغیره کاغذهای بهادار کار آمد ولایات و حکومات اعلی ذریعه ریاست مطبوعات طبع و بمراجع آن فرستاده شده .

۷ ـ انواع نشانهائیکه از طرف دولت باشخاص چه در داخل و چه در خارج اعطاء گردیده از طرف مدیریت عمومی خزاین تهیه و تدارک شده .

۸ ـ برای اینکه اوراق قیمت دار توسط یک مطبعه علیحده تحت اداره وزارت مالیه طبع و بولایات فرستاده شود ماشینهای آن از طرف وزارت مالیه و منظوری مقامات عالیه از خارج تهیه مسلسلاً به کابل وارد شده و در تعمیر جدید که برای مطبعه موصوف بنا شده آغاز بنصب نمودن ماشینها گردیده و باثر پیشنهاد مدیریت عمومی خزاین تشکیل اداری و محاسبوی و کار گران آن ترتیب گردیده اگر خدا بخواهد بسال ۱۳۳۰ بکار آغاز شود .

تکت های محصولاتی که تحت اثر مدیریت عمومی خزاین به مطبعه چاپ گردیده .

۱ ـ تکت فیصله دعوی نسائی محاکم ابتدائیه، مرافعه و تمیز (۳۲۰۰۰) قطعه

۲ ـ تکت صورت دعوای نسائی (۳۲۰۰۰) قطعه

۳ ـ تکت محصول حواله جات انتقالی و تبادلوی بانکی	(۷۰۰ر۰۰۰) قطعه
٤ ـ « محصول اساسنامه شرکت‌ها و بانك‌ها	(۱ر۰۰۰) «
٥ ـ « محصول احداث موسسات صناعتی وفابریکات	(۱۰۰۰ج) «
٦ ـ « بیان نامه های مشعر سرمایه	(۲ر۰۰۰) «
۷ ـ « بیلانس	(۱۰ر۰۰۰) «
۸ ـ « قرارداد ها	(۱۰۰ر۰۰۰) «
۹ ـ « اسناد قرضه	(۲٦۰ر۰۰۰) «
۱۰ ـ « صورت حسابها	(۱۰۰ر۰۰۰) «
۱۱ « اسناد سهم	(۱۰۰ر۰۰۰) «

اجراآت ریاست تفتیش

اجراآت ریاست تفتیش وزارت مالیه بدوفصل منقسم میگردد :

الف ـ تفتیشات مرکز:

شعبات کنترول وزارت خانه‌ها ودوایر مستقله وغیره که‌عند الموقع وبه تواریخ مختلفه ازطرف مفتشین ریاست تفتیش وزارت مالیه تفتیش گردیده قرار آتی است :

۱ ـ شعباتیکه تفتیش آن انجام‌شده ونتایج آن به‌مقامات مربوطه ارسال شده	(۱۹) شعبه
تعداد مفتشین شعبات مذکوره عبارت است از	(۲۰) نفر
۲ ـ شعباتیکه تحت تفتیش بوده ومفتشین بان مصروفیت دارند	(۱٥ شعبه)
تعداد مفتشین عبارت است از	(۲۷) نفر
۳ ـ بشعباتیکه مفتشین طور نماینده اعزام شده اند	(٤) شعبه
تعداد مفتشین عبارت است از	(٤) نفر
٤ ـ شعباتیکه طور متفرقه تفتیش شده	(۲) شعبه
تعداد مفتشین عبارت است از	(۲) نفر

ب ـ تفتیشات ولایات :

چون تفتیشات ولایات وحکومات اعلی اصولاً ازطرف هیئتهای مفتشین همان ولایت وحکومات اعلی وقتاً فوقتاً اجراء میگردد بناء علیه نقاطیکه ازطرف مفتشین ولایات وحکومت اعلی تفتیش ونتایج آن بریاست تفتیش وزارت مالیه رسیده قرار ذیل است :

۱ ـ ازمربوطات ولایت کابل	(۱) شعبه
۲ ـ قندهار	(٤) «

۳ ـ مزار شریف (۱۲) «
۴ ـ مشرقی (۳) «
۵ ـ جنوبی (۳) «
۶ ـ حکومت اعلی فراه (۱۱) «
۷ ـ بدخشان (۲) «

اجراآت مدیریت عمومی تشخیصیه ریاست مالیات برعایدات .

ـ حسابات تجار انفرادی کـه ازسال ۱۳۲۲ الی ۱۳۲۸ دراین سال فیصله وپول مالیه ذمت ایشان بعد ازطی مراتب اصولی بخزانه تحویل داده شده (۱۰۲۲)حساب

۲ ـ بیلانس های تجر انفرادی که ازسال ۲۲ الی ۲۸ بهمدیریت عمومی تشخیصیه رسیده وبه تاجر تعرفه داده شده . (۱۰۷۰) حساب

۳ ـ حساب فیصله‌شده سال ۲۷ و۲۸ شرکت‌ها (۸) «

۴ ـ بیلانس‌های سال ۲۷ و۲۸ شرکت ها که باین مدیریت رسیده وبعد از طی مراتب قانونی تکت تعرفه بایشان داده شده (۵۰) قطعه

۵ ـ تاجران صنفی کـه بعد ازغور وتدقیق وطی مراتب اصولی پول ذمت سال ۲۵ الی ۲۸ ایشان تحویل به خزانه شده (۱۲۱۲) نفر

۶ ـ واردات تحویل شده خزانه دراین‌سال مبلغ (۲۹ ، ۲۸۴ ، ۳۹۰ ، ۴۱) افغانی

اجراآت مدیریت عمومی کـنترول مالیات بر عایدات ،

۱ ـ اظهارنامه‌وبیلانس هائیکه به اداره کـنترول رسیده ومالیه مشخصه آن تدقیق گردیده وبدفاتر مربوطه قید شده (۲۹۸) قطعه وجلد

۲ ـ محاسبات تاجرانیکه بعدازتدقیق وکـنترول مالیه آن استخراج گردیده (۴۳۱) حساب

۳ ـ تابلوهای سنویه که ترتیب شده (۷) جلد

۴ ـ تابلو های سال گـذشته ترتیب شده (۲) جلد

۵ ـ حسابات موسسات تجارتی که دراین‌سال ازطرف مـدیریت کـنترول تـدقیق وسنجش گردیده (۱۷) موسسه

۶ ـوارداتی کەدرهذه‌اسنه بخزانه‌دولت‌تحویل داده شده (۳۲ر۶۹۳ر۲۰۷ر۳۵) افغانی

۷ ـ باقیاتیکه دراین سال تحصیل شده (۳۴ر۵ر۷۰ر۷۴۲)افغانی

جمله شد(۳۵،۹۵۰،۳۹۸،۶۶) افغانی

اجراآت مدیریت‌عمومی تفتیش مالیات برعایدات : ــ

تزئید مالیه که‌دراثر وارسی مدیریت عمومی تفتیش بعمل آمد

الف ـ تزئید درمالیات شرکتها ٥٥ر٣٤٣ر٤١٤ر٢ـ افغانی

ب ـ تجار انفرادی ٩٢ ـ ٨٩٢ ر ٢١٠ »

جمله‌شد ٤٧ر٢٣٦ر٦٢٥ر٢

اجراآت مدیریت تصفیهٔ ریاست مالیات بر عایدات : ــ

١ ـ فیصله حسابات ماضیه تاجر جواز نامه دار که درسابق اظهار نامه و مالیه داده بودند اما دراثر سنجش حسابات شان وطی مراتب اصولی تزئید به عمل آمده و به تاجر قناعت داده شده .

الف ـ تعداد حساب فیصله شده (٩٢) حساب

ب ـ مالیه که‌تجار دربیلانس خود تعین نموده (٧٩ر٨٢٧و١١ افغانی)

ج ـ تزئید مالیه که تشخیص وتحصیل گردیده (٨٣ر٠٤٩ ر ١٤٣)»

٢ ـ حسابا تیکه فیصله‌شده وتکت تعرفه تحویلی مالیه به‌تجار داده شده اما تکت فراغ نگرفته .

تعداد حساب ٧ حساب

مالیه داخل بیلانس تجار ٧٠ر ٣٣٨٤ افغانی

تزئیدات مالیه ٧٦ ـ ١٢٢٧٠ـ »

٣ ـ حسابات فیصله‌شده که‌بعض‌تجار تکت تعرفه اخذ وبرخی حاضرنشده اند تعداد آن بمدیریت تفتیش داده شده .

تعداد حساب ٧١ حساب

مالیه داخل بیلانس‌تجار ٩ ، ١٣٦ ، ٧٢ ـ افغانی

تزئیدات مالیه ٤٩ ر٣٠٨ ر ١٧١ افغانی

٤ ـ تزئید مالیه متفرقه ازقبیل تفاوت مفاد محصولاتی و غیره ٧٩ ر ٦٤٥ـ افغانی

٥ ـ تجاریکه عدم تجارت خویش را اظهار وبعد از تدقیق عدم تجارت شان ثابت گردیده (٢٥) نفر .

اجرا آت مدیریت عمومی تقاعد :

چون اصولنامهٔ موجودهٔ ترفیع و تقاعد مامورین دولت محتاج تجدید نظربود بناء علیه

کمیسیونی تعیین واصولنامهٔ جدید آن ترتیب وبرای غوروملاحظوری بمقامات صلاحیتدار تقدیم گردیده .

۲- بودجهٔ واردات ومصارفات سال ۱۳۲۹ ترتیب ومطابق هدایت اصولنامهٔ تقاعـــد وغور کمیسیون مشترك نمایندگان وزارت خانه‌ها وتصویب مجلس عالی وزراء ازصحه ذات شاهانه گذارش یافت .

۳- علاوه برواردات مستحصله گذشته دراین‌سال مبلغ ۸۴ر۲۹۷ر۸۳۶ر۷ - افغانی از واردات تقاعد مرکز وولایات بیانك دولتی تحویل داده شد .

۴- باساس اوامر مقامات صالحه دراین سال مبلغ ۶۰۰۰۰۰۰۰، ۶ - افغانی به کسهٔ عمرانی طور قرضه تحویل داده شد .

۵- متقاعدینیکه دراین‌سال براصل بودجه ضمیمه گردیده (۱۴۰) نفر .

۶- تعداد متقاعدین عسکری وملکی مرکز وزارت وولایات وحکومات اعلی که معاش آنها دراین سال تکلیف شده (۱۱۷ر۱) نفر .

۷- پول‌سرمایه تقاعد که بریاست کسه عمرانی وریاست ادویه بمفاد داده شده ومفادیکه اخذ گردیده مبلغ (۱۶ر۷۴۸ر۲۳۴) افغانی .

۸- تعداد متقاعدینیکه قـــطع علاقه نموده انـــد (۶۵) نفر وانـــدازهٔ پول آنها (۸۹ ، ۹۹۳ ، ۲۱۲) افغانی .

۹- تعداد متقاعدینیکه زمین اخذ نموده اند (۹) نفر واندازهٔ پـــول زمیـــن آنها (۸۴ ، ۶۴۰ ، ۲۳۴) افغانی .

جریانات وزارت اقتصاد ملی

درخلال سال ۱۳۲۹

اگر از ذکر یك سلسله اجراآت معمول اداری بگذریم میتوان اجراآت نسبتاً قابل تذکر واشارهٔ وزارت اقتصاد ملی را در خلال سال ۱۳۲۹ به تقسیم شعبات مربوطه آن برحسب ذیل خلاصه نمود .

الف ـ ریاست گمرکات واداری :

ریاست گمرکات وظیفه‌دارد بهامور گمرکات ، رفع منافشات بین تجار وگمرکات تعین نرخ های مستقل اموال محصولی ، وضع پروژه‌های گمرکی ، مراقبت ازاموال قاچاق وامثال آن رسیدگی نماید . در حالیکه معمولا به تمام این امور پرداخته است درشقوق مربوط به اقدامات ذیل نیز منتج شده است .

۱ـ درسال ۱۳۲۹ برای اینکه کمك ومساعدتی درامور زراعتی ومالداری مملکت بعمل‌آید وهمکذا ازشیوع امراض حیوانی جلوگیری شده واز مالداری حمایت شود قرار پیشنهاد مقام مربوطه ومنظوری مقامات صالحه محصول ادویه امراض حیوانـــی وکلیه سامان بیطاری را معاف قرار داده است .

۲ـ باساس مفکوره همکاری وتعاون به مؤسسات و ادارات تربیوی در زمرهٔ برخی ازآلات ووسایل تربیوی وتفریحی محصول گمرك ماشین سینما ، ماشین دیزل سینماوکلیه سامان مربوط به ماشین سینما معاف قرار داده‌شده .

۳ـ برای اینکه کمك وهمکاری درامور استخراج وانکشاف بعضی از مواد معدنی بعمل آید در زمرهٔ بعضی ازمواد معدنی (که طور نمونه بغرض آزمایش بخارج فرستاده میشود) از محصول یك هزارتن کرومیت باساس پیشنهاد شعبهٔ مربوطه صرف نظر شده ودرآینده نیزدرین موارد اقدامات متقاضی بعمل خواهد آمد .

٤ـ همکذا براساس همکاری تسهیلاتی درتورید سامان مربـــوط به کمپنی موریسن کنودسن بعمل آمده وحساب سهلی برای آنها درگمرکات کشوده شد .

۵ـ درضمن آلات ووسایل کمیونیکیشن (مواصلات واطلاعات) برای اینکه از لحاظ موجود نشدن سامان فالتوی رادیو دارندگان رادیو دچارمشکلات نشوند قرار پیشنهاد مقام مربوطه تصمیم گرفته شده رادیوهائیکه توام باسامان فالتووارد نمی‌شوند محصول نشده وتاتکمیل سامان فالتوی آن ازگمرك خارج نشود .

۶- توریدروغنیات طیاره مثل روغنیات موتر وامثال آن ازمحصول معاف قرارداده شده.

۷- چون پیوسته بین تجار ومامورین گمرکی اختلافاتی داپرو به سهو واشتباه علم وخبرها مربوط بوده ومشکلاتی را ایجاد مینمود لهذا درین مورد هیئتی مقرر شد تا درین باره غور ومطالعاتی نمایند ونظریات ایشان متضمن هشت ماده درباره سهو علم وخبر و معاینه اموال بمقامات صالحه تقدیم ومنظوری حاصل شده تا امتحانا درسال ۲۹و۱۳۳۰ گمرکات تطبیق شود.

۸- راجع بحل پرابلم های گمرکی یکصدقلم اجناس اول کس ودرجهٔ دوم (که قلم عمده واردات مملکت را تشکیل می دهدوسر ازسال ۱۳۳۰ تورید آن منبع قرار داده شده) اقدامات متقاضی بعمل آمده و به گمرکات مربوطه هدایت وابلاغ شده است .

۹- امسال برای یک تعداد ازاشیاء وارداتی که قبلاً نرخ مستقل نداشته نرخ مستقل تعین وهمچنان نرخهای مستقل برخی ازاجناس واشیای طرف احتیاج عامه را که درسالهای قبل نسبتاً زیادتر معین شده بود تعدیل وتقلیل نموده است چنانچه بعضی از سامان تعمیراتی رنگ سرخ - بالاپوشهای ساخته اطفال - پیراهنهای ساخته سندی وسند مخلوط در جملهٔ اجناسی آمده که برای آنها نرخ معین شده وپارچه های پاراشوت درجمله اشیائیست که نرخ مستقل آن تعدیل وتقلیل یافته است .

اینک تنقیص وتزئیدی را که درسال ۱۳۲۰ درعواید گمرکات کشور رخ داده بامقایسهٔ آن درسال ۱۳۲۸ ذیلاً مطالعه نمایند .

۱- گمرک کابل در سال ۱۳۲۹ نسبت بسال ۱۳۲۸ درعواید ۷ فیصد نقص دارد .
۲- » هرات » » » » » » ۲۳ فیصد » »
۳- » قندهار » » » » » » ۱۸ فیصد تزئید عمل دارد
۴- » مزارشریف » » » » » » ۵ فیصد « نقص » دارد
۵- » قطغن » » » » » » ۴ فیصد » »
۶- » مشرقی » » » » » » ۶ فیصد » »
۷- » جنوبی » » » » » » ۴ فیصد » »
۸- » میمنه » » » » » » ۳۴ فیصد تزئید عمل دارد
۹- » فراه » » » » » » ۷۰ فیصد نقص دارد
۱۰- » بدخشان » » » » » » ۲۰ فیصد » »
۱۱- » اندخوی » » » » » » ۱۹ فیصد » »

نوت: درسنجش ارقام فوق چون قبل ازختم سال صورت گرفته صورت تخمین موجود است.

مدیریت عمومی اداری :

مدیریت عمومی اداری که عبارت از مدیریت مامورین واجراتیه میباشد و متشکل از شعبهٔ معاش ومصرف مامورین وسوانح است درخلال سال ۱۳۲۹ هرشعبهٔ آن به نوبهٔ خود درامور تهیه وتنظیم سوانح مامورین فراهم آوری وسایل تحریر وقرطاسیه ، اجـرای معاش ومصرف اداری رسیدگی نموده و راجع به ترفیع وتبدیل مامورین ذیل اقـدامات متقاضی کرده اند .

الف:- ترفیعا ت سنوی :-

۱- عص میاه حسین خان (مجددی) رئیس گمرکات واداری مامور رتبه (۲) ترفیعا برتبه اول .

۲- عص محمد نبی خان رئیس تفتیش مامور رتبه (۲) برتبه اول .

۳- عص جمعه خان (صدیقی) مامور رتبه (۲) وکیل التجار افغانی در پشاور ترفیعا برتبه اول بوظیفه موجودهٔ خود .

٤- ع علی احمد خان سابق کفیل مدیریت عمومی اداری مامور رتبه (٤) ترفیعا به ماموریت رتبه (۳)

٥- ع محمد حسن خان مامور رتبه (٤) سابق مدیر واردات وصادرات ترفیعا به ماموریت رتبه (۳) بحیث مدیر عمومی اداری .

٦- ع عبدا لغفور خان (رمزی) مامور رتبه (٤) ترفیعا به رتبه (۳) بحیث مدیر عمومی ریاست تفتیش .

۷- ع حبیب الله خان مامور رتبه (٤) ترفیعا به رتبه (۳) بحیث مدیر عمومی تجارتی.

۸- ع نور الحق خان مامور رتبه (٤) به ماموریت رتبه (۳) بحیث کفیل ریاست تفتیش وزارت اقتصاد ملی .

۹- ص فیض محمد خان مامور رتبه (٦) ترفیعا به ماموریت رتبه (٥) بحیث معاون سیار مدیریت گریزی .

۱۰- ص عبد الرحیم خان (غفوری) مامور رتبه (٦) ترفیعا به ماموریت رتبه (٥) بحیث عضو ریاست تجارتی .

۱۱- ص میر عبد العزیز خان مامور رتبه (٦) ترفیعا به ماموریت رتبه (٥) بحیث عضو ریاست تفتیش .

۱۲- ص میر محمد کاظم خان مامور رتبه (۵) عضو ریاست تفتیش ترفیعا بمامو ریت رتبه (٤) بحیث عضو تفتیش .

۱۳- ص محمد اکبر خان (پامیر) مامور رتبه (۵) رئیس فیصلهٔ منازعات تجارتی مرکز ترفیعا به رتبه (٤) به ریاست منازعات تجارتی .

(ب) مامورینیکه به ربع معاش ترفیع کرده اند :-

۱- ص عبدالرشیدخان مامور رتبه (٤) باترفع ربع معاش رتبه(۳) بمدیریت واردات وصادرات .

۲- ص غلام دستگیر خان (اوریا) مدیر قلم مخصوص وزارت اقتصاد ملی مامور رتبه (٤) بربع معاش رتبه (۳) به مدیریت مذکور .

۳- ص عبد الخالق خان مدیر تحریرات ریاست تجارتی مامور رتبه (٤) ترفیعا بربع معاش رتبه (۳) .

٤- ص پاینده محمد خان مامور رتبه (٤) مدیر ماشینی ریاست صنایع بربع معاش رتبه (۳) بمدیریت مذکور .

۵- ص محمدنبی خان مامور رتبه (٤) عضو تفتیش بربع معاش رتبه (۳) به عضو تفتیش.

٦- ص محمد اسمعیل خان مامور رتبه (٤) عضو تفتیش بربع معاش رتبه (۳) به عضویت تفتیش .

۷- ص عبد الکریم خان مامور رتبه (٤) مدیر احصائیه بربع معاش رتبه (۳) بمدیریت احصائیه .

۸- ص عبد الشکور خان مامور رتبه (٤) گمرك مشرقی بربع معاش رتبه (۳) بمدیریت گمرك مشرقی .

تبدلات:-

۱- ع ص عبد الرسول خان مامور رتبه اول سابق رئیس گمرك قندهار بهمین رتبه بریاست گمرك کابل .

۲- ع ص محمد نبی خان رئیس تفتیش وزارت اقتصاد ملی مامور رتبه اول باحفظ رتبه بریاست تفتیش دیپوی تعاونی .

۳- ع احمد علی خان مدیر عمومی اداری بریاست گمرك قندهار .

٤- ص غلام محمد خان مامور رتبه (۵) مدیر اوراق بحفظ رتبه بحیث کفیل مدیریت شرکت ها .

۵- ص سعد الدین خان (بها) ماً مور رتبه (۵) د یوې تعا و نی تبدیلا مدیریت تدقیق ومطالعات بحیث عضو .

۶- ص میرغلام احمد خان (صالحی) ماً مور رتبه (٤) مدیریت اداری تبدیلا بحیث معاون ریاست گمرك کابل .

۷- ص حاجی محمدخان مامور رتبه (٦) ترفیعا برتبه (۵) ازشعبهٔ اوراق پوهنتون بحیث مدیر اوراق وزارت اقتصاد ملی .

ج:- شعبه گریزی :-

امسال نسبت به سالهای ماقبل برای جلوگیری ازامرقاچاق تدابیر موثرتری گرفته شده وباافزودن افراد فعال، مراقبت ازبنادرگریزی موفق شده تابه همکاری سایر مقامات مربوط بتمام امور گریزی اطلاع یافته واقدامات قاچاقیان رادر هرعمل خنثی سازد . فقراتیکه درشق صادرات دستگیر شده عبارت از ۲۵ فقره بقیمت مجموعی (۳۸ر۱۱۵۷٤۳) افغانی ودرشق واردات عبارت از ۱۳ فقره به قیمت مجموعی (٦۲ر۱۱۹۸٦۲) افغانی بود که نسبت به سال ۱۳۲۸ (که قیمت مجموعی اموال گریزی (۱۰ر۲۲۱۷۸) افغانی بالغ می شد واز بنادر گریزی بدست آمده بود) امسال بنابر اخذ تدابیر بیشتر و موثر تر تقریباً تمام اموالیکه بنابود بصورت قاچاق وارد وصادر شود بدست آمده و مبلغ (۷۳ر۱۳۸۲٤) افغانی نسبت بسال ۱۳۲۸ بیشتر بوده است . همچنان اقداماتیکه به آن مبادرت ورزیده اند نیزنسبت سال۱۳۲۸ محدود بود مثلاً درسال ۱۳۲۸ درشق صادرات به ٦۹فقره ودر سال ۱۳۲۹ به ۲۵ فقره و درشق واردات درسال ۱۳۲۸ به ۵٦ فقره درسال ۱۳۲۹ به۱۳ رسیده و گویا باین صورت از اقدام بعمل قاچاق جلوگیری زیاد بعمل آمد وجداً بنادر قاچاقی طرف مراقبت بوده است .

ج:- مدیریت تدوین قوانین ریاست گمرکات واداری :-

این شعبه که بغرض تدوین و ترتیب قوانین ومقررات تجارتی- گمرکی- اداری وغیره درسال ۱۳۲۵ بصورت یك مدیریت جداگانه بریاست اداری وگمرکات وزارت اقتصاد ملی افزود شد، درظرف سال ۱۳۲۹ وسالهای ماقبل با جراآت ذیل توفیق یافته است .

الف- پروژه قانون عمومی تجارت است که از مواد علی الاطلاق تجارت شروع و بشرکتهای تجارتی که عبارت از تجار واهلیت تجارتی- معلومات تجارتی، ثبت تجارت

عنوان تجارتی- رقابت غیرقانونی، دفاتر تجارتی، نمایندگان تجار، نمایندگان سیار تجارتی مامورین فروش ودلالی تجارت اختتام می یابد واین پروژه درقید ۱۱۸ ماده و۳۳ صفحه ترتیب شده است .

ب- شرکتهای تجارتی- که از احکام عمومی سرچشمه گرفته وبه اسناد تجارتی ختم می‌شود، حاوی موضوعات ذیل بوده وبه ظرف ۱۰۷ صفحه وقید ۳۷۳ ماده تدوین گردیده است .

۱- موضوع شرکتهای کولکتیف (تضامنی) عبارت ازماهیت وصورت تشکیل شرکت مناسبات بین شرکاء ، مناسبات شرکاء باشخاص ثالث، انحلال شرکت- جداشدن واخراج شرکاء از شرکت و الحاق بشرکت دیگر تصفیه شرکت بوده و در قید این موضوعات ترتیب شده است .

۲- موضوع شرکت کوماندیت (تضامنی مختلط) عبارت از ماهیت وصورت تشکیل شرکت- مناسبات شرکاء بایکدیگر- مناسبات شرکاء باشخاص ثالث میباشد که دراطراف همین موضوعات مرتب شده .

۳- موضوع شرکتهای سهامی (آنونیم) عبارت از ماهیت و صورت تشکیل شرکت طرز تعین اعضاء مجلس اداره ووظایف مجلس اداره- هیئت نظار- مجمع عمومی - اسناد سهم- اسناد قرض- ضیاع اسنادسهم واسناد قرض- تصفیه وفسخ شرکتهای (انونیم) حسابات شرکت بوده ودر اطراف این مطالب تدوین و ترتیب شده .

ج- اسناد تجارتی درظرف پنجاه صفحه تحریر وحاوی ۱۵۰ ماده میباشد .

۱- برات- تحریر وشکل برات- ظهرنویسی- قبول- ضمانت- موعد- تادیه- حق رجوع درحال عدم تادیه وعدم قبول- توسط - تادیه با واسطه - تعداد نسخ ونقول برات - جعل کاری- تحریفات مرور زمان- احکام عمومیه .

۲- حجت .

۳- چیک - احداث و شکل چیکها - ظهر نویسی - ضمانت ارائه و تادیه چیکهای مخططه وچیکهائی که بحساب قابل تادیه میباشد . مراجعه بنابر عدم تادیه - تعدد فسخ چیکها - ساخته کاری و تحریفات رور زمستان ، احکام عمومیه .

٤ - ضیاع اسناد تجارتی .

سه موضوع متذکره فوق (الف - ب - ج) که جمعا ٦٢٤ ماده و ۱۹۰ صفحه میباشد از طرف کمیسیون منتخبهٔ مجلس عالی وزراء نیز تصویب وبمجلس وزراء تقدیم شده است .

د) تعهدات تجارتی ـ عقود تجارتی ـ صورت انعقاد ـ صورت تفسیر عقود تجارتی ـ وسایل ثبوتیه عقود تجارتی ـ منبع تجارتی ـ قرضه تجارتی ـ رهن تجارتی ـ انتقال طلبات ـ حساب جاری ـ توزیعات بهمغازه های عمومی ـ وکالت تجارتی ـ کمیشن نقلیه ـ نقلیات ـ نقل اشخاص ـ احکام متعلقه بیمه اموال که ۷٤ صفحه و ۳۰۰ ماده میباشد تحت غور ومداقه کمیسیون منتخبه مجلس عالی وزراء قرار دارد .

ه) ـ درموضوع قوانین گمرکی نیز اقداماتی بعمل آمده وبالفعل از قسمت اول قانون گمرکات الی قسمت هشتم آن ازمانیفیستو، موارد بری بیان نامه معاینه تحویلخانه وانتره پوی اشیاء بی صاحب ـ ترانزیت ارسالی مناقلات داخلی ـ صادرات ـ درجه ومدت مشغولیت درگمرك ـ ساعات مساعی درگمرکات قاچاق ومجازات آنها ومحافظه وغیره بحث میکند . هکذا درسلسلهٔ اجراآت امسال شعبهٔ قوانین موفق شده یك تعداد مواد دیگر برا نیز دایر برموضوع منع وتعقیب قاچاق ـ تعلیماتنامه انتره پوه ویادیپوهای مایعات مشتعله ـ تعلیماتنامه معاینه اموال واشیاء مسافرین ـ تعلیماتنامه حمالان گمرك که جمعا ۱۰٥ ماده وده بعضی مواد ضمیمه نیزدارد جمع نموده بامسایل اصولنامه ترانزیت که عبارت ازتعریف ترانزیت اصول ترانزیت عادی ـ اصول ترانزیت بین المللی ـ ترانزیت اشیاء ازراه خشکه(ازیك گمرك به گمرك دیگر) ترانزیت ذریعه خطوط هوائی ـ ترانزیت اشیاء مسافری ـ تعلیمات بین انتره پوه ها وهمچنان اصولنامه تعرفه گمرك که حاوی موضوعاتیست از قبیل اشیاء معاف ازمحصول گمرك ـ معافیتهای دیپلوماسی ـ ثقلت صاف قانون ـ قاعده استثناء راجع به بعضی ظروف وغیره که جمعا ٦۳ ماده میباشد آماده شده تا بعد ازغور و مطالعات به کمیسیون مذکور رویت داده شود . علاوتا نظر بفیصلهٔ کمیسیون متذکره آنفهٔ احکام وفرامین موصولهٔ مدیریت عمومی گمرکات وتعدیلاتیکه در اصولنامه گمرکات وگریزی مطابق به احکام وفرامین بعمل آمده تماماً رویهمست وتا اندازهٔ هم در اطراف آن کارشده که درثانی جهت اخذ نظریه به کمیسیون رویت داده خواهد شد .

ریاست تجارتی

ریاست تجارتی که وظیفهٔ اساسی آن طرح پلانهای تجارتی ـ مراقبت برمجاری امورتجارت تحکیم روابط تجارتی بین ممالك همسایه وممالکیکه انترست تجارت به افغانستان دارند مواظبت اوضاع بازارها مراقبت ازشرکتهای تجارتی، تهیه احصائیه های توريد واصدارمال التجاره تهیهٔ معلومات اقتصادی وتجارتی وامثال آن است در سال ۱۳۲۹

به اقدامات ذیل منشبث شده وبارهٔ موفقیت بدست آورده که به ترتیب شعبات مربوطه ذیلاً تذکر داده می شود .

۱۱۸ الف . شعبه صادرات وواردات .

۱ ـ برای اینکه درزمینه تجارت بارینه افغانستان واتحادیه شوروی مطالعات مزید بعمل آمده ورونقی در آن داده شود بسال ۱۳۲۹ یك هیئت سه نفری تحت ریاست شاغلی امیر الدین خان رئیس مستقل زراعت وهمکاری شاغلی محمد نعیم خان وزیر معدن (معین سابق وزارت اقتصاد ملی) وشاغلی خیر محمد خان کفیل دافغانستان بانك به اتحادیه شوروی فرستاده وبعد ازمطالعات چندی هیئت مذکور موافقه نامهٔ تجارتی را برای مدت چهارسال باادارات تجارتی اتحادشوروی امضاء نمودند، که مواد جداگانه آن درجرائد ومطبوعات مملکتین منتشر گردیده است باثر مراجعهٔ حکومت شاهنشاهی ایران وحسن استقبال متقابلهٔ حکومت شاهی افغانستان ازچندی بایین طرف در خصوص ترتیب پروژهٔ موافقه تجارتی حکومت شاهی افغانستان وحکومت شاهنشاهی ایران کمیسیونی معین وموضوع تجارت بین افغانستان وایران وامکان توسعه وتحکیم مزید روابط تجارتی مملکتین مورد غور ومطالعهٔ کمیسیون مذکور قرار گرفته واخیراً پروژهٔ مطلوبه ترتیب وبه دولت شاهنشاهی ایران ارائه گردیده است .

باثر اقدامات لازمه وتشبثات متقاضی لائیسنس (۲۱) لك وار رخت نخی سهمیهٔ ماه اکتوبر ودسمبر ۱۹۵۰ ازحکومت جمهوری هند بدست آمده وحسب صوابدید شعبات تجارتی ومنظوری مجلس عالی رفاه عامه بموسسات ملی تجار انفرادی مرکز وولایات توزیع شده است .

۴ ـ برای اینکه بازار جدیدی برای عرضهٔ میوهٔ پیدا وار افغانستان مهیا شود وتوجه مقتضی درین باره مرعی گردد وضمناً درخصوص اصلاح وتحسین طرز اصدار میوه (بحیث یك قلم ازعمده ترین مواد صادراتی کشور تشبثات لازمه بعمل آید یك مقدار ازنمونهٔ میوه های پیداوار افغانستان درهامبرگ فرستاده شده وامید است در آینده قریب درباره اصدارمیوه ترتیبات جدی تری گرفته شود .

۵ ـ موضوع تصفیهٔ امور اجنسی میوهٔ قندهار که ازلحاظ اهمیت مقدار اصدار میوه وفراهم نمودن قناعت ورضایت صادر کنندگان پرو بلم مهمی را تشکیل میدهد امسال نیز مانند سالهای گذشته توجه شعبات تجارتی وزارت رابخود جلب وهیئت برای رسیدگی باین موضوع درقندهار فرستاده شد تا بامرور سوابق موضوع را از نزدیك مورد رسیده گی قراردهد ـ

۶ – قبل براین نظر بهفیصلهٔ حکومت هندوستان بابت صنادیق میوهٔ افغانی (که‌طور ترانزیت ازخاك پاکستان عبور مینماید) سرغچ گمرك افغانی میداشت ، چون این طرز عمل در موسم میوهٔ تازه ازلحاظ معطلی در گمرکات وغیره منجر بهخرابی میوه می گردید برای رفع این قید اقدامات متقاضی بعمل آمد ؛ که درنتیجه حکومت هند از نصب سرغچ صرف نظر کرد وباینصورت درفرستادن میوه تسهیلاتی مهیا گردید .

۷ – در زمینهٔ استحصال لایسنس واجازهٔ تورید ، لایسنس تورید ۱۹۵ تن بوری و ۲۰۰۰۰۰ گز بارجامه بغرض عدل بندی وغیره ازحکومت هندوستان اخذ و به مؤسسات تجارتی داده شده است .

۸ – تسهیلات لازمه ازطرف شعبات مربوط تجارتی دائر برقرارداد های تجارتی تبادلوی برخی ازمال‌التجاره بین افغانستان وشوروی فراهم‌شده وبامؤسسهٔ وستوك اندتورك تماس گرفته شده است .

۹ – برای اینکه درامور تجارت تسهیلات فراهم‌شود وضمناً مشکلات موجودهٔ چالانی اموال درخاك پاکستان صورت‌محلی بهخود بگیرد تقرر آتشهٔ اقتصادی درسفارت کبرای افغانی مقیم کراچی منظور ومامورین محاسبه وی آن تعین شده اند و همچنان برای سال ۱۳۳۰ دربودجهٔ ریاست آتشه‌های اقتصادی افغانستان برای‌سائر ممالك نیزمنظورشد .

۱۰ – بمنظوری ایجاد موازنه درتورید واصدار مال‌التجاره موضوع تجدید واردات جداً مورد مطالعه قرارگرفته ودرسال ۱۳۲۹ تورید صدقلم ازاجناس اوکس ودرجهٔ دوم که تورید آن امر لابدی دانسته نمیشد منع قرارداده شده است .

۱۱ – برای اینکه تمیز وتشخیصی بین اموال صادراتی افغانستان وپاکستان بوجود آید فورمه های مخصوص طبع وبه گمرکات فرستاده شده تادراموال ترانزیتی نصب گردد وباین وسیله تجار بتوانند اموال ترانزیتی خودرا ازخاك پاکستان بطرف هند عبور دهند .

۱۲ – باثر مراجعهٔ وزارت مختاری افغانی مقیم‌پراگ دستور لازمهٔ‌مبنی برمطالعات در اطراف قرارداد تجارتی بین حکومت افغانستان وکلوبیل به وزارت مختاری افغانی صادرشده است .

۱۳ – برای اینکه تسهیلات لازمه درارسال بعضی ازاموال دوایر رسمی فراهم گردد ومخصوصاً اموالیکه بنابرنداشتن اسعار در کراچی معطل شده بطرف کابل ارسال شود در سال ۱۳۲۹ چهارلك کلدار بسفارت افغانی مقیم کراچی تخصیص داده شده است .

۱۴ - باثر اقدام مکرر و تشبثات لازمه شعبات تجارتی موفق شد حکومت هند محصول انار تازه را معاف قرار دهد . ضمناً راجع به عفو ۲۵ فیصد محصول سایر میوه جات (که طور ترانزیت بخاك هند صادر مـی گردد وبنا برمراجعات پیهم شعبات تجارتـی ازمحصول آن از۳۶ فیصد به ۲۵ فیصد تنزیل یافته است) نیز اقدامات جاریست .

۱۵ - نظر به مشکلاتیکه درراه ترانزیت بین کابل و بمبئـی موجود است خواستیم درسال ۱۳۲۹ وسیلهٔ حمل ونقل میوه را ذریعهٔ طیاره مورد امتحان وآزمایش قراردهیم مگر متأسفانه بنابرعدم موافقت حکومت کراچی کـه پرواز طیاره را درفضای پاکستان اجازه نداد باجرای این منظور موفق نشدیم معهذا درین باره اقدامات جریان دارد .

ب ـ شعبه شرکت های ریاست تجارتی : ـ

شعبه شرکتهای ریاست تجارتی در خلال سال ۱۳۲۹ بالنوبه به اقدامات ذیل تشبث نموده : ـ

۱ - شعبه شرکتها برای اینکه صادرات میوهٔ افغانستان (کـه یکی ازعمده ترین اقلام‌صادراتی مملکت میباشد) رنگ ورونق خوب وبالنسبه قابل انتظاری بخود بگیرد تاسیس شرکتی را بنام شرکت صادرات میوه روی دست گرفته وافدامات مقدماتـی نیز درین باره بعمل آورده است .

۲ - برای اینکه در مورد تعمیرات و غیره معاونتهای عمرانی ولایت هرات اقدامات منقاضی بعمل‌آید تاسیس شرکت سهامی را بنام شرکت‌سهامی عمرانی برای ولایت‌مذکور روی دست گرفته وشرکت مذکور تحت تاسیس میباشد .

۳ - ازانجائیکه رمهٔ قره کل وغیره مواشی صفحات شمالی مملکت پیوسته در معرض خطر حملهٔحیواناتدرنده بالخاصه گله های گرگ قرار گـرفته وتلفات زیادی بران واردمی‌آمد . برای جلوگیری ازین پیش‌آمد ودفاع ازحملات حیوانات ترتیبات مؤثری اتخاذ شده .

٤ - برای اینکه درامور ترانسپورت تسهیلات لازمه فراهم شود توزیع پرزه جات موتر آزاد قرار داده شد .

٥ - موضوع عفو اعانهٔ اطاق تجارت و بانك ملـی در سال ۱۳۲۹ دوایر مربوطهٔ وزارت اقتصادملی را بخود متوجه ساخته وباثر پیشنهاد شعبات مربوطه ومنظوری مقامات صالحه این نوع اعانه ها معاف قرارداده شد .

٦ - درسال ۱۳۲۹ برای یك‌عده اشخاص جدیداً جوازنامهٔ تجارتی داده شده است .

۷ ـ بسلسلهٔ الغای برخی ازشرکتها بنا بر ایجاب وضع مالی شرکت وصوابدید سهمداران وغیره درسال ۱۳۲۹ شرکتهای ذیل لغو وتصفیهٔ حساب شان از طرف شعبات مربوطه روی دست گرفته شده .

شرکت نقشبندی کابل ، شرکت اتحادیهٔ کابل ، شرکت سلامت اندخوی ، شرکت نوید اندخوی ، شرکت سهامی اتفاق اندخوی ، شرکت متفقین اندخوی و شرکت دیانت هرات هکذا شرکت نوبهار و باختر مزارشریف به شرکت اتحادیهٔ مزارشریف ضم شده اند .

۸ـ بسلسلهٔ تشکیل شرکتهای جدید موضوع تشکیل چندشرکت جدید روی دست گرفته شده .

ج) ـ شعبه انحصارات : ـ

۱ ـ شعبه احصائیه درخلال سال ۱۳۲۹ یك تعداد احصائیه‌های تجارتی مطلوبهٔ دوایر ومؤسسات داخلی وخارجی ومنابع نشراتی را تهیه نموده ووقتاً فوقتاً بمراجع مطلوبه ارسال نموده است . هکذا برای تکمیل احصائیه های تجارتی ـ اقتصادی ـ مالی ـ تولیداتی ـ صناعتی ـ مواد پیداوار معدنی ـ جنگلها وغیره تشبثات لازمه بعمل آورد . همچنان در مورد ترتیب وتثبیت بیلانس صادرات و واردات مملکت وبالخاصه راجع به ترتیب تهیه و انتظام بل وبیجك به منظور تثبیت قیمت احصائیه واردات و رفع مشکلات وارده بین تجار و گمرکات اقدامات مؤثر و متقاضی نموده ودرین‌مورد ازهمکاریهای وکالت تجاری‌ها نمایندگان بانك ملی ـ قونسلگریها درخارج ـ ریاست اطاقهای تجارتی درداخل وغیره مستفید شده است . وهم برای اینکه بیلانس تجارت مملکت ازرهگذر اسعار خارجی تثبیت وتدقیق‌شود دراواخر سال ۱۳۲۹ تصمیم گرفته است قیمت تمام شد احصائیهٔ صادرات وواردات را که قبلاً به افغانی تسعیر می‌شد بهمان پول اسعار خارجی ترتیب وتنظیم نماید . درسال ۱۳۲۹ قیمت هزینه زندگی ازقبیل خوراك ـ پوشاك ـ تنویر ـ تسخین وغیره ازسال ۱۳۲۷ تا ۱۳۲۹ تنظیم وبصورت گرافهای معینه مرتب شد که‌سیر صعودی ونزولی قیمت هارا درسالهای متذکره نشان می‌دهد وبه‌همین شکل درسالهای آینده نیز مرتب خواهد شد .

د) شعبهٔ بازار های داخلی :

شعبهٔ بازار های داخلی که وظیفتاً موظف است دربارهٔ تنظیم عرضه مال‌التجاره دربازارها ومراقبت ازقیم مال‌التجاره وارداتی‌رسیدگی نموده ودربارهٔ شکایات وارده مبنی براختلافات قیم ـ اضافه ستانیهای عرضه کنندگان وغیره اقدامات متقاضی نماید

معمولاً باین وظایف پرداخته و دراواخر سال ۱۳۲۹ راجع بجمع آوری و تعیین نرخ اشیاء ممنوع‌الورود اقدامات جدید مرعی گردیده وبمشکلات وارده رسیدگی شده‌است البته تاختم میعاد فروش واستهلاك اشیا واجناس ممنوع‌الورود ازخرید و فروش اشیای مذکور دربازار ها مراقبت خواهد نمود .

شعبه تدقیق ومطالعات ونشرات :

شعبه تدقیق ومطالعات که متشکل ازچهار شعبهٔ جداگانه مثل شعبه بین‌المللی - شعبه تدقیق ومطالعات شعبه اطلاعات ونشرات وشعبه ترجمانی می باشد اجراآت وتشبثات آن درخلال سال ۱۳۲۹ ذیلاً خلاصه می‌شود :

الف - شعبه بین‌المللی :

۱-چون درسال گذشته سازمان امداد تخنیکی باساس منشور ملل‌متحده افغانستان را درزمرهٔ ممالك مستحق امداد شامل و هیئتهای مقدماتی مطالعاتی خودرا باین کشور فرستاده بودند ، متعاقباً درسال ۱۳۲۹ دومین هیئت امداد تخنیکی ملل‌متحده بریاست مسترادون آر. هنسن (کهشامل متخصصین زراعتی - صناعتی - اقتصادی - انکشافی مالی وغیره بود) وارد مملکت شده ازطرف شعبه بین‌المللی ریاست تجارتی دوسیهٔ مطالعات لازمه تکمیل و بدسترس استفادهٔ مزید هیئت گذاشته شد .

۲- شعبه بین‌المللی بـرای تاسیس ریاست ارتباط امداد تخنیکی و کمیتهٔ ارتباط (شامل نمایندگان وزارت اقتصادملی مالیه- معادن - فوایدعامه - صحیه- معارف وزراعت) درافغانستان اقدامات بعمل آورده کهدرنتیجه ریاست جدید ازنقاط امداد تخنیکی مطابق پیشنهاد شعبهٔ مذکوره ومنظوری مقامات صالحه تحت ریاست شاغلی وزیر اقتصاد ملـی تشکیل گردید وهکذا درباره تشکیل دوایر مرکزی یونومشتمل برشعبات یونو ودوایر مربوطه آن مثل-مؤسسهٔ صحی جهان - اغذیه وزراعت - یونسکو - یونیسیف - مؤسسهٔ هوابازی بین‌المللی وغیره نیز همکاری های لازمه نمود .

۳- شعبه بین‌المللی راجع بفراهم آوری مقدمات قرارداد های تخنیکی - زراعتی وغیره تسهیلات لازمه مهیا کرد .

٤- راجع بامضاء قرارداد (مطلب چهار ترومن) واستفاده ازآن اقدامات متقاضی بعمل آمده ودرنتیجه مطلب چهار مذکور بین حکومت متبوعه ودولت امـریکا بامضاء رسیده است .

۵- راجع بشمول افغانستان در بانك بین المللی اقدامات لازمه ازطرف شعبه بین المللی گرفته شده البته استفادهٔ که ازین شمولیت درنظر است عبارت از انواع کریدت های بین المللی طویل المدت ، تسهیلات بانکی وامداد های پولی بین المللی وامثال آن خواهد بود .

٦- راجع بشمول افغانستان درمؤسسه غذا وزراعت (ایف - ای - او) اقدامات نموده وافغانستان باین مؤسسه شامل شده وباثر این موافقه بعضی ازمتخصصین مربوطهٔ غذا وزراعت ازطرف مؤسسه غذا وزراعت بافغانستان فرستاده شده ، درنقاط مختلفه مملکت مصروف کار می باشند .

۷- تعیین نمایندهٔ افغانی آقای عبدالحمیدخان عزیز در کنفرانس غذا وزراعت بین المللی .

۸- اقدامات لازمه درباره قرضه (۲۱) ملیون دالر از بانك واردات وصادرات امریکا .

۹- اقدامات درباره رفع قیود ترانسپورت بین المللی وقبول حکومت افغانستان .

۱۰- اقدامات درباره ورود فلمها وسایر وسایط نشراتی ومطبوعاتی که جنبهٔ تربیوی دارد بعمل آمده .

۱۱- دربارهٔ تعین نمایندگان افغانی درکنفرانسهای امداد تخنیکی یونو اقدامات شده است .

۱۲- اقدام راجع بفرستادن اشخاص برای اخذ تخصص بحیث سکالر شیپ وفیلوشیپ درممالك خارجه بمصرف یونو ازطرف این شعبه صورت گرفته .

۱۳- راجع باتحادیهٔ بین المللی تعرفه گمرکی که باثر پیشنهاد حکومت بلجیك صورت گرفته اقدامات شده است .

۱٤- تعین نماینده افغانستان بناغلی عبدالحسین خان عزیز در کنفرانس استفاده اقتصادی واجتماعی ممالك شرقی .

۱۵- اقدامات لازمه دایر بفرستادن هیئت افغانی درکنفرانسهای ممالك اسلامی درطهران وترتیب نمودن دوسیه های مطلوبه هیئت .

۱٦- همچنان برای اینکه افغانستان ازجریان نمایشگاه های بین المللی شیکاگو - دیترایید - نمایشگاه صنعتی انگلستان - نمایشگاه شرقی در (باری) ایطالیا نمایشگاه میلان (ایطالیه) نمایشگاه بین المللی چوب درلیون فرانسه - نمایشگاه لوزان کنفرانس پنبه جهان ، نمایشگاه ازمیر (ترکیه) کنفرانس صادرات

تمپا کو در دهلی جدید ـ نمایشگاه پراگ ، بازار مکارهٔ ادی لاید و غیره اطلاعات و معلومات کافی بدست آورده وازان برای پیشبینی های احتمالی درمملکت استفاده نماید نماینده های رسمی ویا مشاهد فرستاده ودرین باره مطالعاتی بهم رسانیده است .

۱۸ـ راجع بزرع دوباره تریاك بامقامات مربوطه بین المللی درتماس آمده است .

(ب) تدقیق ومطالعات :ـ

۱ـ ازطرف شعبهٔ تدقیق ومطالعات برای اینکه ازنشرات اقتصادی وتجارتی احصائیوی وغیره بین المللی اطلاعاتی بدست آمده ودوسیه ها مرتب گـردد درسال ۱۳۲۹ بیك تعداد از روزنامه ها ومجلات خارجی اشتراك شده .

۲ـ برای تمام ممالك دنیا بالخاصه ممالك همجوار افغانستان دوسیه هائی وضع گردیده که دران معلومات اقتصادی وتجارتی ممالك مذکور از روی کـتلـگ ها و غیره منابـع نشراتی واطلا عات جمع وتدوین گردیده است .

۳ـ ازروی دوسیه‌های مرتبه بعضی معلومات طرف ضرورت بدوایراقتصادملی ـ مؤسسات بانـکها وغیره فرستاده شده است .

٤ـ ازطرف این شعبه ببعضی از امور مربوطه کمپنی موریسن کـنودسن رسیدگی شده وهمکاری با این مؤسسه بعمل آمده است .

٥ـ بین مراجعات یك عده از کمپنی‌های تجارتی ممالك خارجه با کمپنی های تجارتی داخلی وساطت بعمل آمده .

راجع به تشکیل آتشه های اقتصادی افغانستان درخارج اقداماتی گرفته شده است.

ج) شعبهٔ اطلاعات و نشرات :ـ

شعبهٔ نشرات واطلاعات درخلال سال ۱۳۲۹ باقدامات ذیل متشبث شده :ـ

۱ـ شعبهٔ نشرات واطلاعات برای جمع آوری اطلاعات ومعلومات مربوطه با اجراآت ماهوارمؤسسات اقتصادی تجارتی ودوایر مربوطه وزارت اقتصاد ملی دوسیه های جداگانه وضـــع نمود .

۲ـ یك سلسله معلومات اقتصادی وتجارتی افغانستان را با عکس های مربوطه به آن به شعبات نشراتی ممالك خارجه و کمپنی هائی که دلچسپی نشان داده‌اند ارسال نموده است.

۳ـ برای اینکه ازنشرات اقتصادی وتجارتی مملکت معلوماتی بدست آورده وازجریان نشرات اطلاعی فراهم گردد بتمام روزنامه ها ـ جرائد ـ مجلات داخلی اشتراك شده است .

وقتاً فوقتاً اطلاعات اقتصادی مربوط بوزارت اقتصاد ملی ـ مؤسسات اقتصادی وریاست ارتباط امداد تخنیکی ملل متحده در (افغانستان) را به شعبات نشراتی مملکت فرستاده است .

د) شعبهٔ ترجمانی :ــ

شعبهٔ ترجمانی مدیریت تدقیق ومطالعات معمولا تمام اوراق ترجمه طلب را ازز بانهای خارجه بفارسی واز فارسی به السنهٔ خارجی ترجمه وبه مراجع آن فرستاده و همچنان راپور های واصله را جهت تکمیل دوسیه های مربوط بزبان فارسی ترجمه وبشعبهٔ مربوطه سپرده است .

ریاست تفتیش :

ریاست تفتیش وزارت اقتصاد ملی که ازشعبات چندی متشکل است درظرف سال ۱۳۲۹ باجراآت واقدامات ذیل موفق شده است :ـ

۱ـ امسال ریاست تفتیش موفق شده باساس اصولنامه تفتیش ، لایحه گمرکات را در قید ۳٦ ماده و لایحهٔ وظایف تفتیش شرکتها ومؤسسات را در قید ۱۷ ماده ـ وظایف عمومی تفتیش را در ۳٦ ماده تصنیف وترتیب نموده جهت غور مزید بشعبهٔ تدوین قوانین بسپارد ، که البته بعداز طی مراتب اصولی وقانونی درساحهٔ عمل قرار داده خواهد شد .

۲ـ در سال ۱۳۲۹ برای اینکه از جریان امور بعضی از گمرکات مملکت رسیدگی ومراقبت لاینقطع بعمل آید ازطرف این شعبه هیئتی مرکب از اعضاء تفتیش بصفحات غربی مملکت ارسال گردیده تا امور مربوطهٔ گمرك قندهار ، فراه ، هرات و مربوطات آنرا تفتیش وتجسس نمایند .

۳ـ موضوع اختلاس شکر دیپوی تعاونی که عبارت از سی هزار سیر می باشد طرف تفتیش ورسیدگی قرار گرفته ونتیجه به شعبات مربوطه سپرده شده است .

٤ـ به سلسله تفتیش وتحقیق موضوع خریداری چوب ارچه وزارت فواید عامه وبرخی از اجراآت سنگ چارك وغیرهٔ وزارت معادن ، موضوع پشك کارگران فابریکهٔ نساجی پلخمری، موضوع زراعت وجنگلات ولایت هرات ، موضوع متنازع فیه کرایهٔ لاری باشرکت سهامی اقتصاد ، امور اجنسی میوهٔ قندهار گمرکات ولایت مشرقی ـ میمنه ـ مزارشریف موضوع اجراآت دیپوی مشرقی ، امور مسلخ ، امور توزیع رخت مامورین ، موضوع ساخته کاری چکهای شرکت سرویس ، سهامی حمل ونقل امور محاسباتی شرکت زرغون

با همکاری سایر اعضای تفتیش وزارت ، ریاسات مستقل و دوایر مربوطه ، مورد غور و تحقیق قرار گرفته ونتایج مستحصله بمراجع آن ابلاغ شده است .

۵- مسئلهٔ لایسنس تجار در سالهای گذشته واختلافاتی که در صورتهای حساب شان واصل سهمیه بوده مدتی شعبهٔ تفتیش وزارت اقتصاد ملی را بخود مشغول نموده ودر نتیجه اوراق آن مرتب وجزای برخی از تجاریکه بنا بر سوء استفاده از لایسنس محکوم به جزا شده بودند دربارهٔ شان تطبیق گردید وجرایم نقدی تجار بحسابات مربوطه انتقال یافت .

ریاست صنایع :

ریاست صنایع درسال ۱۳۲۹ مصروف عملی نمودن پروژه های فابریکه برق بقوهٔ انتهائی ۲۴۰۰۰ وقوهٔ ابتدائی ۱۳۰۰۰ کیلووات درسروبی ، تاسیس فابریکه جدید قند سازی وغیره بوده ودرین موارد اقدامات لازمه بعمل آمده است . شعبات ترانسپورت مربوط ریاست مذکور باقدامات ذیل پرداخته است :-

۱- درسال ۱۳۲۹ بسلسلهٔ توربد موترهای باربردار وسواری به توربد ۳۵۰ عراده موتر وفرمایش دادن ۳۸۰ عراده موتر شورلیت - جیپ - انتر نیشنل موفق گشته است .

۲- لایحه کرایه حمل‌ونقل وسرویس های شهری وسرویسهای اطرافی‌وموتر های نقلیهٔ باری را مرتب نموده .

۳- در مورد تاسیس شرکت حمل‌ونقل دولتی بنام نقلیات دولتی اقدامات متقاضی را اجراء نموده که وظیفهٔ این ریاست نقلیات انتقال مثلاً غلات دولتی وغیره بوده وهمچنان راجع به تاسیس یك شرکت یا مؤسسهٔ نقلیاتی مال التجاره ومؤسسات صناعتی نیز داخل اقدام می باشد .

امور وزارت فوائد عامه

اجراآت مهمهٔ وزارت فواید عامه

(الف) ـ اجراآت مربوطات ولایت کابل :

۱ ـ سرك پغمان :

۲ ـ کندن کاری	۶۴۷۹،۵۹	مکعب متر	] ۲۲۱۸۲،۶۷ مکعب متر
۳ ـ پر کاری	۱۱۴۰۵،۰۸	» »	
٤ ـ جغله اندازی	٤۰۸۸،۰۰	» »	
۵ ـ ریگ اندازی	۲۱۰،۰۰	» »	

۲ ـ متفرقه :

۱ ـ پل سرخ میدان	۹۶،۰۰	مکعب متر	] ۱۳٤٤،۸۲ »
۲ ـ پل دورانی :			
۱ ـ پس کردن خاك	٤۰۰،۰۰	» »	
۲ ـ کندن تهداب	۵۵۵،۰۰	» »	
۳ ـ سنگ کاری	۱۹۸،۷٤	» »	
٤ ـ انگاف	۱۹۸،۷٤	» »	
	۱۱۵،۰۸	» »	

۳ ـ پل سلطان خیل :

۱ ـ سنگ کاری خامه	۳٤۳،۱۵	» »	] ۳۷۵،۷۰ »
۲ ـ پر کاری خاك	۳۲،۵۵	» »	۲۳۹۲۳،۱۹

٤ ـ پل بزك :

۱ ـ کندن تهداب	۷۵،۲۲	مکعب متر
۲ ـ سنگ کاری خشکه	۱٤۶،۹۰	» »
۳ ـ کندن تهداب دیوارهای دوبغل	۱۰۷،۷۸	» »

٤ ـ سنگ کاری خشکه دیوارهای دوبغل	۲۲۸ ، ۳۵	»	»	
٥ ـ کندن کاری تهداب چهار دیواردوبغل	۱۵۲ ، ۲٦	»	»	] ۱۵۹۰۳۲ »
٦ ـ سنگ کاری خشکه چهار دیوار دوبغل	۹۳ . ٦۱	»	»	
۷ ـ سنگ کاری خشکه سه دیوار دوبغل	۸۷ ، ۰۷	»	»	
۸ ـ سنگ کاری خشکه چهار دیوار پل دوم بزرگ	۱۱۸ ، ۱۳	»	»	
مجموع کار کردگی ولایت کابل				] «۲٤۸۵۰،۰۵۳» »

(ب) ـ ولایت جنوبی :

سرک خته کندو

۱ ـ سرنگ پرانی	۲۰۸۱ ، ۱۵	»	»	
۲ ـ جبل کاری	۷۹۰۲ ، ۹۰	»	»	
۳ ـ کندن کاری	٤٦٦۲۱ ، ۳۰	»	»	] ۷٦۵۰٤،۱۲
٤ ـ پر کاری	۱۲۳۱٤ ، ۰۰	»	»	۷۷٤٦۳،٤٤ »
٥ ـ سنگ کاری	۷۵۸٤ ، ۷۷	»	»	

۲ ـ سرک جدید جدران :

۱ ـ سرنگ پرانی	٤۸ ، ۳۰	»	»	
۲ ـ جبل کاری	۸۷۲ ، ۳۰	»	»	
۳ ـ کندن کاری	۲۲۸٦۷، ٤۰	»	»	] ۳۸۵۹۲،۲۰ »
٤ ـ پر کاری	۱٤۲۸۲،٤۰	»	»	
٥ ـ سنگ کاری	۵۲۲ ، ۸۰	»	»	

۳ ـ سرک جدید زرمت :

۱ ـ کندن کاری	۱۲۳۲۵،۵۰	»	»	
۲ ـ پر کاری	٦۱۲۵۷،٤۸	»	»	] ۷۳۵۸۲،۹۸ »
	۱۸۸۷۸۹،۳۰	»	»	

مجموع کار کردگی ولایت جنوبی (۸۸۷۷۹،۳۰) متر مکعب

(ج) ـ ولایت مشرقی :

سرك كز

۱ ـ سرنگ پرانی	۳٦٤،٥۲ » »		
۲ ـ پر کاری	۱۲٤۹،۰۰ » »		
۳ ـ کندن کاری	۱۰۱٤،٥۰ » »	] ٥۰۹٦،٥۱	»
٤ ـ سنگ کاری	۲٦٦۸،٤۹ » »	۱۱۷٤۷۲،٦۹	

(د) ـ ولایت قطغن :

سرك جدید پوزه ایشان دارای طول ۲٦۰۰ متر

۱ـ کندن کاری	٥۹۸۰۰۰۰ مکعب متر	
		] ۷٤۸۰۰۰۰ متر مکعب
۲ـ پر کاری	۱٥۰۰۰۰۰ » »	

۲ـ سرك چشمه‌شیر به‌طول ۱٦۰۰۰ متر

عرض ۱۰ و ۷ متر

۱ـ کندن کاری	۱۰٥۰۰۰۰۰ » »	
		] ۱۲۹۰۰۰۰۰ »
۲ـ پر کاری	۲٤۰۰۰۰۰ » »	

۳ـ سرك جدید عقب فابریکه نساجی

بطول ۱٥۰۰ متر وعرض ۸ متر

۱ـ کندن کاری	٦٤۰۰۰۰ » »	
		] ۲۲٤۰۰۰۰ »
۲ـ پر کاری	۱٦۰۰۰۰۰ » »	

٤ـ پل پوزه ایشان :

۱ـ سنگ کاری	۲٥۹۰۰۰ » »	
		] ۲۹۱،۲۸ »
۲ـ خشت کاری	۳۲،۲۸ » »	

مجموع کار کرده گی ولایت قطغن ۲۰٦۷۱،۲۸ » » ۲۸ـ۲۰٦۷۱ متر مکعب

هـ - حکومتی اعلی بدخشان :

سرك سنگ لیچ :

۱- کندن کاری ۵۰۹۰۰۰ مکعب متر
۲- پر کاری ۲۵۱۴۱۰۰۰ » »] ۲۵۶۵۰۰۰ مترمکعب

۴۸۰۶۱۰۲۸ »

و : ولایت هرات :

۱- ولایت هرات (۷۱۳) میل سرك ترمیم شد .

۲- در سرك دره بوم که باثر سیلاب سنگها سرازیر شده وراه را مسدود نموده بود درسه صد متر عملیات سرنگ برای انجام وسرك باز گردید .

۳- در سرك تورغندی اصلاحات ذیل به عمل آمده است .

۱- در سرك مذکور ۱۹۱۲ فیر سرنگ بعمل آمده که ساحهٔ عملیات مذکور پنجصد متر طول ۳- الی ٤ متر عرض و $1\frac{1}{2}$ الی $2\frac{1}{2}$ متر ارتفاع داشته است .

۲- سرك مذکور بطول (۱۵۰۰) مترعرض یك الی دومتر ارتفاع یك الی سه متر دیوار سنگی شده است .

۳- در سرك مذکور بعرض ٦- الی ۷ وطول ۳۰۰۰ متر خامه کاری شده است .

درآین شیندند اصلاحات ذیل به عمل آمده است :

۱- شش عدد برق بطول وعرض ۲٫٦۰ متر وبلندی ۱٫۵۰ متر ساخته شده است .

۲- یك حوض بطول ۳۲ مترو عرض ۲ متر وعمق ۳ متر برای آبیاری نهالها ساخته شده است .

۵- درپل مالان اصلاحات ذیل به عمل آمده است :

۱- انکاف کاری ۲۲۹٦۰۵۰ متر مربع
۲- سمنت کاری ۱۸۱۷۰۱۲ » »] ۲۱۱۳۰٦۲ متر مربع
۳- سنگ کاری ٤۵۰۰۰ متر مکعب
٤- خشت کاری ۲۰۰۰۰ » »
۵- ساروج کاری ۱۵۰۰۰ » »] ۲٦۱۰۰۰ متر مکعب

٦- پر کاری ۱۷٦۰۰۰ » » ۴۳۷٤٫٦۲ مترمکعب ومتر مربع

حکومتی اعلی غزنی :

اول ، ترمیم واصلاحات پل ها :

۱- پل دوآب مجدداً تعمیر وتکمیل شده .

۲- پل کشك « « « « «

۳- پل ۹ برجه مجدداً تعمیر وتکمیل شده

٤- پل کجك ترمیم واصلاح شده .

٥- پل عسکر کوت . «

٦- پلهای ده کامان ، اچو وکاه کاه ترمیم واصلاح شده است .

۷- پلچك های مربوط غزنی ازخاك خیر الی کندی پس که قابل ترمیم وچوب اندازی ، ترمیم واصلاح شده است .

دوم سرك ها :

۱- سرك جدید الاحداث لین جاغوری تکمیل وبرای عبور و مرور مساعد گردیده وازنقطهٔ نظر نزدیك نمودن فاصله یك سرك مفید واقتصادی ثابت شده است .

۲- اصلاحات کلیه سرك های دیگر وآب روهائی که به سرك ها صدمه میرساند نیز درین سال بعمل آمده است .

نوت : مجموع کارشده گی مندرجه اوراق هذا قرار ذیل است :

۱- مربوط ولایت کابل	۲۶۸۸۲،۵۱	مکعب متر
۲- « « جنوبی	۱۸۸٦۸۰،۳۰	«
۳- « « مشرقی	٥۲۹٦،٥۱	«
٤- « « قطغن	۲۲۹۱۱،۲۸	«
٥- « « هرات	٤۳۷٤،٦۲	«
٦- « « حکومت اعلی بدخشان	۲٥٦٥۰۰،۰۰	«
	۲۷۱۷۹٥،۲۲	
	٤۱۱۳،٦۲	متر مربع
	۲٦۷٦۸۱،٦۰	متر مکعب

اجراآت وزارت صحیه

۱ ـ اجراآت مدیریت قلم مخصوص :

الف) : کورس کمپوندری چون کورس کمپوندری در سال (۱۳۲۸) افتتاح وحسب تعلیمات نامهٔ آن دورهٔ کورس مذکور دو سال تعین گردیده و نسبت باینکه متعلمین صنف اول آن بصنف دوم ارتقاء کرده بودند در اوائل سال (۱۳۲۹) تقریباً درحدود چهل نفر متعلمین جدیدالشمول را شامل صنف اول نموده وبدین ترتیب صنوف اول ودوم آنرا تکمیل و کورس مذکور طبق تعلیمات نامه وپروغرام معینه بـه کار افتیده ومتعلمین صنف دوم این کورس که تحصیلات نظری وتطبیقات ابتدائـی خود را درسال (۱۳۲۸) انجام داده بودند درجریان سال (۱۳۲۹) تحصیلات مسلکی نظری خودرا در داخل کورس وتحصیلات تطبیقی مسلکی خود را قسماً درلابراتوار داخلـی وقسماً درادویه‌فروشی‌ها وادویه خانهای‌شفاخانه‌ه ی مرکزی تکمیل‌نموده وبالاخره‌در برج قوس سال مذکور امتحان سنوی کورس درجریان افتیده ودر اواسط برج جدی بیست‌ویك نفر از کورس مذکور فارغ‌التحصیل وبتاریخ (۲۰) برج جدی (۱۳۲۹) بعدازمراسم حلف برای فارغ‌التحصیلان مذکور شهادتنامه اعطاء شده است ـ کـه منجمله بیست ویك نفر فارغ‌التحصیلان مـذکور سیزده نفر آن ملـکی ومربوط وزارت صحیه وهشت نفر آن ازخوردضابطان مربوط وزارت جلیلهٔ داخله بوده که فارغ‌التحصیلان ملکی آن بمربوطات وزارت صحیه مقرر و هشت نفر خوردضابطان مذکور بوزارت موصوفه معرفی شده اند .

ب) : معاینه خانهای اطفال ولایات : ـ وزارت صحیه در اوائـل سال (۱۳۲۹) بـکمك مالی مؤسسهٔ روزنتون مؤفق گردید تا باطفال بی‌بضاعت وناتوان ولایات ازنقطهٔ نظر صحی کمك ومساعدتی نموده ویك یك پولی کلنیك اطفال درمناطق هرات ، قندهار ، جنوبـی ، مشرقـی ، قطغن ، بدخشان مزار شریف تحت اثر مدیریت های صحیه مربوط خود افتتاح ویك یك مقدار ادویه کافی برای تقویهٔ بنیه‌وی وتداوی اطفال بی بضاعت مناطق مذکوره ارسال وضمناً برای اطفال نوزاد بی‌بضاعت ولایات مذکوره یك تعداد کافی البسه مکمل تهیه ودرمناطق مذکور ارسال کرده است تاالبسهٔ مذکوره را طور رایگان برای اطفال نوزاد بی‌بضاعت توزیع نمایند .

۲ ـ اجرا آت مهم مدیریت نشریات : ـ

۱ ـ طبع ونشر مجلهٔ روغتیا در مطبعهٔ عمومی کابل بداخل (۳۲) صفحه .

۲ ـ توزیع وارسال مذکور درمحلات ومرکز وممالك خارج .

۳ ـ طبع ونشر مجلهٔ روغتیا زیری ذریعهٔ کستنر ما هانه بداخل (۲۵) صفحه توزیع وتقسیم آن درمرکز ومحلات وخارج .

٤ ـ تبلیغات ومضامین صحی توسط رادیو ـ اصلاح ـ انیس ـ دراول ویانزده هرماه .

۵ ـ نشاندادن فلمهای صحی درمکاتب مرکز ومؤسسات صحی مردانه وزنانه ودر اجتماعات .

٦ ـ توزیع رکلام های صحی که از فابریکه های ادویه سازی خارجه وقتاً فوقتاً به مدیریت نشریات رسیده و به منسوبین طب توزیع وارسال شده است .

۷ ـ اشتراك بعضی مجلات طبی ممالك خارجه بالسنهٔ انگلیسی ـ فرانسوی ـ جرمنی برای مرکز وزارت صحیه و مراکز طبی ولایات .

۳ ـ اجرا آت مهم مدیریت احصائیه : ـ

در سال (۱۰۲۹) مدیریت احصائیه وزارت صحیه موفق بپشرفتهای ذیل در حصهٔ احصائیه های امراض ساری وغیره گردیده است .

۱ ـ راپورهای احصائیه امراض ساری استیلائی که قبلاً ماهوار گرفته وترتیب میشد درسال جاری آنرا صورت هفته وار یعنی ازشعبات صحی ولایات را توسط تیلگراف وازنزدیك دسترا ذریعهٔ تیلفون وازمرکزرا بوسیلهٔ استعلام بدست آورده موفق شده ایم طبق مقررات بین المللی تنظیم نموده وآنرا به ممالك دوست وهمجوار خود ارسال داشته وضمناً ازموجودیت کدام مرض ساری دربعضی مناطق مملکت شعبات مربوطه را اطلاع بداریم .

۲ ـ به تعداد شصت هزار قطعه کارتهای تولدات ووفیات بطبع رسانیده بولایات واحکام اعلی و کلان وحکومات محلی وعلاقه‌دار ها نیز ارسال نموده وتایك اندازه ازبعضی ولایات وغیره کارتهای تولدات ووفیات خانه پری شده بوزارت صحیه توصل میورزد و کوشش داریم تااگر خداوند بخواهد به گرفتن راپور تولدات و وفیات از نقطهٔ نظر سیر امراض و چگونگی اوضاع صحی مملکت خیلی مهم میباشد مؤفق و کامیاب شویم .

۳ ـ ترتیب گراف مقایسوی امراض ومخصوصاً مقایسهٔ بعضی ناجوری ها در مناطق که تحت کنترول ومجادلهٔ ملاریاء قرارداده شده اند زیردست میباشد تا ازروی آن

ترفیعات سنوی دروزارت صحیه

ع ، بناغلی دا کتر عبدالظاهر خان
معین وزارت صحیه

ع ، بناغلی محمد همایون خان
دا کتر بیمه دافغانستان بانك

ع ص مولوی عبدالجلیل خان رئیس
تمیز وزارت جلیله عدلیه

ع ، ع ، ص سید غلام رسول خان حاکم
اعلای میمنه

ف ، مولوی عبدالرحمن خان قاضی
محکمه مرافعه میمنه

تناسب امراض متنوعه را با مرض ملاریاء تثبیت کرده و فوائدی که از نقطهٔ نظر معادله ملاریا بدست می آید مقایسه نمائیم .

٤ ــ مدیریت بین المللی : ــ

۱ ــ قبلاً بعدازیك سلسله مذاکرات که فی ما بین وزارت صحیه وسازمان صحی جهان بعمل آمده قراردادی راجع به امور صحی مملکت افغانستان با سازمان صحی جهان عقد ویك نقل آنرا ازمجلس عالی وزراء گذارش داده بعد ازامضاء به سازمان صحی جهان ارسال کرده بودیم سازمان صحی مذکور قرارداد متذکره را بعدازامضاء وقبولی خویش دوباره بوزارت صحیه اعاده نمود اخیراً خواستیم قراردادی راجع به حمایهٔ اطفال مملکت با یونی سف که آنهم یکی از شعبات مربوطهٔ سازمان صحی جهان بشمار میرود عقد نمائیم فلهذا قرارداد شق یونی سف رانیز درظرف شش ورق ترتیب داده با کاپی انگلیسی ونقل فارسی قرارداد اولی (سازمان صحی جهان) به مجلس عالی وزراء ارسال نمودیم که بعد ازطی مراتب اصولی قرار داد های مذکور را دوباره اعاده نمائید همان بود که قرارداد های مذکور را بعد از منظوری مجلس عالی وزراء و تصویب مجلس شوری واعیان به صحهٔ حضور ملوکانه رسانیده فرمان مقام منیع صدارت عظمیٰ راجع بمنظوری قرار داد های مذکور بوزارت صحیه واصل وقرارداد های مذکور بعداً در مورد اجراء وتطبیق قرار داده شد .

۲ ــ درسال گذشته بعد ازیك سلسله مذاکرات باسازمان صحی جهان توانستیم مبلغ پنجاه هزار دالر برای بهبود امور صحی مملکت ازمؤسسهٔ مذکور تخصیصیه حاصل وازان جمله مبلغ شانزده هزار آنرا برای چهار نفر فیلوشیپ درشقوق مختلف که برای هرفیلوشیپ یك نفر داکتر تعین واعزام شود تخصیص دادیم ومابقی مبلغ مذکور را به سازمان صحی جهان گفتیم که سامان و ادویه والات صحی خریداری و روانه دارند درجملهٔ فیلوشیپ های فوق آقای میر غلام حیدر خان (ماهر) برای مرض توبرکلوز و میرافا خان (حسامی) برای امراض زهروی و داکتر سراج برای اطفال طور فیلوشیپ تعین و اعزام گردیده اند که ازانجمله تنها میرغلام حیدر خان (ماهر) دورهٔ تعلیمات خویش را تکمیل وبه مرکز وارد شده ودونفر دیگر آنها تاحال تعلیمات شان تکمیل نشده و هم آقای داکتر غلامحسن خان و داکتر مرتضی خان جهت تکمیل تحصیل ، تعلیمات کنترول ملاریاء طور فیلوشیپ بهند ودونفر فیلوشیپ یکی آقای دوکتور حسن‌علی‌خان وداکتر عطاءمحمدخان برای مادران واطفال به امریکاه نامزد شده‌اند که درآینده بسیار قریب بهامریکاء اعزام می‌شوند وآقای غلام رضاء خان

(هوشمند) وغلام سخی خان متعلم کیمیاء وبیولوژی کلهم بمصرف حکومت افغانی فیلوشیپ خودهارا درشق ملاریا تکمیل می نمایند بهند ویک فیلو شیپ سیار که برای بازدید امورات مراکز صحی مربوط سازمان صحی جهان ومطالعه در اطراف امور حفظ الصحه عمومی وطرز جریانات امور مراکز صحی درممالك اروپائی وسازمان صحی جهان به یکی ازاراکین وزارت صحیه تخصیص داده شده بود از طرف وزارت صحیه ع ص دوکتور عبدالغنی خان (افضل) رئیس حفظ الصحه تعین واعزام وبسازمان صحی مذکور معرفی گردید تامراکز صحی ممالك اروپائی را که عبارت ازمصر، سویس، فرانسه، دنمارك ناروی، سویدن وهند باشد ملاحظه وازنتیجه اجراآت خود بوزارت صحیه راپور بدهد.

۳- باساس قرار داد منعقده جهت کنترول ومجادله ملاریاء وحمای لکه‌دار داکتر دهرومستر اونو جهت کنترول ملاریا ودوکتور خانول کاربرك جهت معاینه لابراتوار های مربوطه فاکولته طبی وارد افغانستان گردیده در امور مربوط داخل فعالیت می باشند.

٤- باسازمان صحی جهان داخل مذاکره شدیم تابه هیئت های مربوط خویش که مثل سال گذشته جهت کنترول ملاریائی لغمان روانه می دارند هدایت لازمه صادر ویك مقدار کافی مواد ضد حشرات وپشه های ملاریاء را نیزتهیه وارسال نمایند تانسبت بسال گذشته راجع بکنترول ملاریائی منطقه مذکور خدا بخواهد نتیجهٔ خوبی بدست بیاید چنانچه هیئت های مذکور باموادولوازم آن وارد افغانستان گردیده ومنطقه مذکور را مثل سال گذشته تحت کنترول وعملیات گرفته مواد ولوازم صحی را که باخود آورده بودند بمصرف رسانیدند چندی قبل قرار مفاهمه که باسازمان صحی جهان بعمل آمدمقدار هفتادهزارسیسی واکسین حمای لکه‌دار وخریداری وقیمت آن بدالرامریکائی ومصارف کرایه وغیره آن بکلدار پرداخته شده ونیز مقدار یك تن دی-دی-تی قابلحل درآب فرمایش داده شد که تهیه وارسال دارند ونظر بمشکلاتی که راجع بتوریداد ویه وآلات وسامان صحی نظر بقانون ومشکل تراشی حکومت پاکستان که برای وزارت صحیه عاید بود وسازمان صحی مذکور مراتب را مفصلاً توضیح وتوجه مؤسسه مذکور را درینباره معطوف نمودیم تااگر بتواند باوزارت صحیه کمك ومساعدت نمایند.

٥- مؤسسه اسوسی ایشن اف ملیتری سر جنراف یونایتد نیشن واشنگتن (مؤسسه جراحان عسکری درامریکاه) عضویت افتخاری ع ج وزیر صاحب صحیه را بمؤسسهٔ خویش قبول نمود.

۶- نظر به خواهش سازمان صحی جهان راپور مفصل راجع به وضعیت صحی طلاب معارف حکومت افغانی طبق نظریه وزارت جلیله معارف ترتیب و بموسسه صحی جهان روانه گردید .

۷- نظر بخواهش سازمان صحی جهان ع‌ص داکتر فقیرمحمد خان رئیس تشکیلات این وزارت را در کنفرانس روئسای صحی ممالك عضو که جلسه از تاریخ ۲۹ سپتمبر (۱۹۵۰) الی اول اکتوبر سال مذکور منعقد می گردید معرفی و اعزام شد ونیز درمجلس بیماران سل منعقده ۱۵ الی ۱۹ سپتمبر (۱۹۵۰) باوزیر مختار افغانی در روما داخل مذاکره شدیم که درمجلس مذکور شمولیت ورزد وبشاغلی نظر محمد خان داکتر به کنگره بین‌المللی طبابت حقوق واجتماعی منعقده ۲۳ سپتمبر (۱۹۵۰) در پاریس وبشاغلی کرام‌الدین خان داکتر بمجلس جراحان حربی در امریکا معرفی گردیده که به مجالس متذکره فوق شامل و ازنتیجهٔ رویداد مجلس های مذکور وزارت صحیه را مطلع نمایند .

۸- دراثر اقداماتیکه ازین مدیریت بسازمان صحی جهان بعمل آمده آقای دوکتور کرستن سن عضوشق یونیسف سازمان صحی جهان بامقدار سی‌تن شیر بودر معهٔ سازمان ولوازم لابراتوار بکابل وارد و در امور توزیع شیر مذکور به اطفال مرکز وبعضی ولایات ازقبیل ولایت قندهار وغیره خدمات شایانی نموده ودرامور شق لابراتوار هنا وارسی خوبی نموده است .

۹- نظر به استدعا ونظریه کمیته مادرها خانم ع‌ص معین ریاست زراعت بحیث یك میرمن افغانی بموسسهٔ مذکور معرفی شده .

۱۰- نظر بمذاکراتیکه بسازمان صحی جهان بعمل آمده مبلغ پانزده هزار دالر برای تهیه یك اندازه کتاب تدریسی و غیره وغیره تخصیصیه حاصل ولست کتاب مایحتاج خویش را ترتیب و بسازمان صحی جهان ارسال شد تا کتب محتوی است مرسوله را تهیه وارسال نموده درین باره بوزارت صحیه کمك ومساعدت نمایند .

۱۱- راجع بمعاینات تخنیکی واقتصادی پروگرامی ترتیب و بسازمان صحی جهان روانه نمودیم تااگر امکان داشته باشد بتوانند درین باره باین وزارت کمك ومعاونت نمایند .

۱۲- نظر بصرخواستی سازمان صحی جهان مبلغ سه‌هزار وپنجصدوبیست وسه‌دالر سهمیه سال (۱۹۵۰) ومبلغ ۸۰ ر ۶۹۰ دالر بابت تزئید سرمایه سال مذکور وزارت صحیه دروجه سازمان صحی جهان کارسازی گردید .

۵- اجراآت مهم مدیریت درملوا کی :

درسال (۱۳۲۹) مدیریت درملوا کی طبق سال های گذشته ادویه وسامان جراحی ولابراتوار وغیره مایحتاج طبی شفاخانه های مربوطات مرکز وولایات وبعضی مؤسسات ودوائر حکومتی وملی دیگررا توسط دیپوی ادویه حسب اصول مقررات دست داشته‌خود تکمیل وبه مرجعش ارسال نموده است .

۶- اجراآت مهم سال (۱۳۲۹) مدیریت عمومی مجادله :

مجادله حمای لکه‌دار : سال گذشته ناجوری حمای لکه‌دار درکابل وبعضی حصص ونواحی دور دست مخصوصاً قندهار موجبات نگرانی وزارت صحیه‌را بار آورده لهذا مجادله آن جداً اجراء وتعمیل گردید وبمنظور فوق بود که یك هیئت مکمل و مکفی که تعداد آن به (۲۵) نفر بالغ می‌شود بریاست مدیر مجادله مرکز باسامان وادوات لازمه وضروری یك آن اولتر بدان صوب اعزام گردید زیراپیش ازآنکه مرض در زمستان بخیاثت وتعمیم خود شروع نموده و بیفزاید جلوگیری ومجادله بعمل آید و همان بود که بفضل ومراحم خداوندی (ج) بعد ازآنکه پودرپاشی خانه بخانه قندهار وتمام مواقع مزدحمه که باتفصیل درآتی ذکر می کنم اجراء شده تعداد مصابین مرض حمای لکه دار ازروی راپورات های هیئت صحی که در دست است بمراتب نظر بسال گذشته کمتر ومختصر راپور گردید تطبیقاتیکه هیئت موصوف درقندهار نمود ازین قرار است .

تعداد پودرزده شده‌گان به شمول زن ومرد واطفال

طبقه زنان .	مجموعاً	۶٦۱۱۹ نفر
« مردان .		
تعداد عمومی خانها .		
تعداد عمومی البسه وسائر پارچه باب		۲۰۰۹۱۰ پارچه
« « مفروشات وبستره ها		۲۷۳۳۰ تکه
« « سرای ها		۳۱ باب
« « حمام		۱٦ «
« « دکانها ، هوتلها وسماورچی ها		۱٤٤۰ «
مقدار صرف شده پودر دی - دی - تی		۸٤۹۳ کیلو
« « « واکسین حمای لکه‌دار		۵۷۰۰ سی سی

بهمین ترتیب چون وضعیت وموقعیت شهر کابل از نقطهٔ نظر شیوع وظهور مرض حمای لکه دار به نسبت رفت و آمد متوالی و کثرت نفوس وغیره اهمیت زیادی داشت از ان رو هیئت های متعددی که بتمام معنی با هر نوع وسائط مجهز بودند در تمام شهر کابل خانه بخانه و نواحی دور ونزدیک و اطراف شمول عسکری وقشله ها ومکاتب لیسه سرای ها و حمام، بس ها و غیره وغیره موفقانه پودر پاشی اجراء گردیده که بحمدالله نتیجهٔ اطمینان بخش نیز حاصل گردیده واین چند سطر آتی اجرا آت هیئت موصوف را مختصراً ایضاح میدارد .

١- تعداد عمومی خانهها ١٠١٣٨ خانه

٢- « « افرادیکه پودر زده شده اند ، ١٥٤٦٨ نفر

٣- « « البسه و مفروشات و سائر پارچه باب مستعمله ٢٣٨١٠٤ - تکه

٤- « « مسجدها ١٣٧ - مسجد

٥- « « دکانها ٣٩١٠ - دکان

٦- « « سرای ها ٤٤ سرای

٧- « « حمامها ٢٨

٨- مقدار عمومی پودر دی دی تی ده فیصده ٢٧١٨٧ - پوند

٩- « واکسین حمای لکه دار مصرف شده ١٥٠٧ - سی سی

١٠- « عمومی پودر دی دی تی پنجاه فیصده ١٣٥ - پوند

ناگفته نماند که وزارت صحیه در تأمین وفراهم نمودن وسائط ممکنه ووسائل ممکنه در تاسیس سیار توار لوژی که ازطرف تشکیلات صحی دنیا (W.h.o) ویونی سف برای تحقیقات هیئت های تجربوی وتربیه پرسنلهای فنی جهت مجادله سفلیس افتتاح گردیده از هیچ گونه مساعدت و کمك خودداری نکرده و کذا در ولایت هرات که از روی احصائیه صحی توجه زیاده تری را راجع بمجادله وتداوی سفلیس ایجاب می نمود یکمقدار ادویه مضاد سفلیس را بصورت مجانی بدسترس عوام توسط مدیریت صحیه آنولا گذارده وبر علاوه تعداد اطباء ومعاونین را جهت مزید معلومات چه بمعاونت تشکیلات صحی دنیا (W h.o) وچه از بودجهٔ خود وزارت بخارج اعزام نموده ومی کند .

مجادله توبرکلوز یعنی سل الریه نیز یکی از پروژه وپروبلم های مهم بوده چنانچه یکمقدار استرپتو مایسین که از خوبترین ادویهٔ مضاد توبرکلوز است بمریضان سناتوریم سوان از بودجه مدیریت مجادله تخصیص داده شده است وهم برای مزید تحقیقات وتشخیص دراطراف توبرکلوز دستگاه هائی وارد ساخته شده است ونیز دوکتوران به امریکا و یوروپ جهت آموختن تعلیم مجادلوی ارسال شده و میشوند وزارت صحیه با

ریاست مجادلهٔ ملاریا در اجراء مجادله مناطق ملاریائی درتمام طول سال همکار بوده واز هیچگونه مساعدت دریغ نکرده است .

این بود روح مطلب راجع بمجادلهٔ حمای لکه دار در ولایت قندهار و مرکز کابل وتکمیل پروژه های لابراتواری جهت معالجهٔ امراض توبرکلوز وسفلیس وغیره که درفوق ذکر

گردید اینك سائر اجراآت سال ۱۳۲۹ مدیریت مجادله را تقدیم می داریم .

لست ادویه ویه در دی‌دی‌تی و واکسین حمای لکه دار وچیچك و محرقه و کولرا و سگ دیوانه که بمؤسسات صحی ذی علاقه توزیع شده است :

الف) ولایات -

	واکسین حمای لکه دار -	واکسین محرقه -	واکسین کولرا -	واکسین چیچك -	واکسین سگ دیوانه - دی‌دی‌تی مصارفات متفرقه .
۱- ولایت قندهار -	-۱۰۰۰۰ سی‌سی	- ۵۰۰۰ سی‌سی	- ۲۰۰ نفر	-۵۰ هزار نفر	۰-۱۱ هزار کیلو
۲- ولایت هرات -	- ٤۰۰۰ سی‌سی	- ۵۰۰۰ سی‌سی	- ۰ نفر	- ۸۸ هزار نفر	۰ - ۸۰۰ پوند
۳- ولایت مزارشریف	- ۲۰۰۰ سی‌سی	- ۵۰۰۰ سی‌سی	- ۲۰۰ نفر	-۳۹ هزار نفر	۰ - ٤۰۰ پوند
٤- ولایت قطغن	- ۲۰۰۰ سی‌سی	- ۵۰۰۰ سی‌سی	- ۰ نفر	- ۳۵ هزارنفر	۰ - ۱۱۵۰ پوند
۵- حکومت اعلای بدخشان	- ۲۰۰۰ سی‌سی	- ۳۰۰۰ سی‌سی	- ۰ نفر	- ۱۰ هزارنفر	۰ - ۵۰۰ پوند
٦- حکومت اعلای میمنه	- ٤۰۰۰ سی‌سی	- ۳۰۰۰ سی‌سی	- ۰ نفر	- ۹ هزار نفر	۰ - ۳۰۰ پوند
۷- ولایت جنوبی	- ۳۰۰۰ سی‌سی	- ۵۰۰۰ سی‌سی	- ۰ نفر	- ۲۲ هزارنفر	۰ - ٦۰۰ پوند
۸- حکومت اعلی پروان و کاپیسا	- ٤۰۰۰ سی‌سی	- ۳۰۰۰ سی‌سی	- ۰ نفر	-۱۵ هزار نفر	۰ -۷۰۰ پوند
۹- ولایت مشرقی	- ۲۰۰۰ سی‌سی	- ۳۰۰۰ سی‌سی	- ۰ نفر	- ۱۱ هزار نفر	۰ - ۷۰۰ پوند
سروبی					۲۰۰ - پوند

ب) هیئت هائی که برای مجادله ووقایه از امراض ساری بمناطق دور دست ونواحی کابل در ظرف سال اعزام شده است .

۱- یك هیئت بزرگ که عبارت از (۲۰) نفر مرد و(۳٤) نفر اناثیه باشد باسه عراده موتر جهت پودر پاشی دی - دی - تی برای وقایه ومجادله ازحمای لکه‌دار درکابل .

۲- همچنان اعزام یك هیئت بزرگ باچند عراده موتر وادویه کافی وپودر دی - دی - تی به‌ولایت قندهار .

۳- اعزام یك هیئت با (۱۲) قلم ادویه وسامان فنی بقسم شفاخانه سیار بشکاب ونجراب
٤- » » » (۱٦) » » » » » » فوربند وبامیان
٥- » » » (۸) » » » » » » به وردك
٦- » » » (۱٦) » » » » » » بقطغن
۷- » » » (۲٦) » » » » » » مکرراً بتگاب ونجراب
۸- » » » (٦) » » » » » » چمن خواجه‌رواش ..
۹- » » » (۲۷) » » » » » » بمیدان
۱۰- » » » (۳۰۰۰) سی‌سی واکسین حمای لکه دار » وزیرآباد .....
۱۱- » » » (۷۱) قلم ادویه وسامان شفاخانه » به نورستان
۱۲- » » » (۲٥) » » » » » بهلوگرد

ج) آبله کوبانی که ازطرف مدیریت مجادله جهت آبله کوبی اعزام شده اند .
بر علاوه آبله کوبان موظف ولایات وحکومات اعلی وکلان می باشند .

۱- اعزام آبله کوب باپنج هزار نفر واکسین چیچك بحکومت ده سبز
۲- » » » » » » بکرامی
۳- » » » » » » میدان
٤- » » » » » » وردك
٥- » » » » » » لوگرد
٦- » » » » » » چهاردهی

اجراآت مهم مدیریت تشکیلات :

۱- افتتاح وبکار انداختن یك پولیکلینك تداوی مجانی دندان سازی مردانه وزنانه در مؤسسهٔ دندان سازی مربوط ریاست افتخاری انجمن دوکتوران دندان متعلق وزارت صحیه .

۲ـ تاسیس وافتتاح کورس پروتیز وتداوی دندان ذکور واناث بهمکاری وزارت جلیلهٔ معارف که طلاب آنرا از مکاتب مربوط معرفی نموده اند .

۳ـ یك دستگاه اکسریزکه بمرکز در سال گذشته بخارج آر در داده شده بود ودرسال جاری دستگاه مذکور وارد مرکز گردیده بهمکاری ریاست شاروالی درعمارت شفاخانهٔ گذرگاه دز شرف نصب بوده امید است در آنی قریب دستگاه مذکور بغرض استفادهٔ رادیو سکوپی ـ رادیو گرافی وتداوی برقی بکار بیفتد وهمچنین دستگاه اکسریز شفاخانهٔ ملکی مرکزی ولایت هرات که وارد مرکز گردیده بهمین زودی ها بولایت موصوف ارسال وبغرض استفادهٔ اهالی آنولا قرار داده خواهد شد .

۴ـ درتشکیل وزارت صحیه درجریان سال جاری درشفاخانهٔ جدید در ولایت جنوبی منظور گردیده است که یکی ازین شفاخانها درحکومت کلان ارگون ویگران در مرکز ولایت جنوبی بطور سیار شروع بفعالیت خواهد نمود ادویه وغیره سامان ولوازم کلنیك وپولی کلنیك مذکور ازطرف شعبات مربوط وزارت صحیه تهیه و عنقریب بولایت موصوف ارسال خواهد گردید .

اجراآت مهم مدیریت اداری !

۱ـ ع، ج دکتور غلام فاروق خان معین وزرت صحیه بکفالت وزارت صحیه

۲ـ ع،ص دکتور عبدالظاهر خان سر طبیب بلدیه بصفت کفیل وزارت د

۳ـ (۲۱) نفر طلاب که (۸) نفرآن خورد ضابطان مربوط وزارت داخله (۱۳) نفر مربوط وزارت صحیه بودند از کورس کمپوندری فارغ وموفق به اخذ شهادتنامه شده اند که (۸) نفر مذکور بوزارت داخله سپرده شده و باقی (۱۳) نفر آن بحیث کمپوندر شعبات داخل وزارت صحیه موظف گردیده اند .

۴ـ دکتورمحمدهمایون خان مامور رتبه (۴) که درترفیعات سنوی برتبه سوم ترفیع نموده

۵ـ باعزتمند دکتور طالب بیگ دکتور امراض داخله ومحترمه منور خانم دکتور امراض نسائیه برای یکسال از ۲۴ ثور ۲۹ الی ۲۴ ثور ۱۳۳۰ تجدید قرارداد شده است .

۶ـ باعزتمند دکتور مانسو ومادام مانسو دکتورس دندان تبعهٔ فرانسه برای یکسال دیگر تجدید قرار داد شده است .

۷ـ باعزتمند موسیو بوده پروتیز دندان برای یکسال دیگر تجدید قرارداد شده است .

۸ـ تکمیل پرسونل فنی شفاخانه جدید التاسیس ارگون که مامور صحیه ومعاون دکتوران محمد آصف خان احمدی می باشد .

اجراآت وزارت مخابرات

لین هائیکه جدیداً در سال ۱۳۲۹ تمدید یافته وسیستم سنترال بتری مرکز به اتومات تبدیل وبکار انداخته شده حسب ذیل است .

۱- لین های تیلفون مرکز که به سیم های مختلف لچ تمدید شده بود عموماً به سیستم فلید وایر پوشدار تبدیل وامتداد یافته .

۲- با اندازهٔ (۹۰٤۸۸) فوت کیبل های مختلف برای بکار افتادن تیلفون های اتومات کارته شهرنو شیرپور وزارت حربیه وغیره بجاده های مربوط مدفون وتمدید شده .

۳- سوچبورد هائیکه به سیستم سنترال بتری در مرکز وزارت خارجه کارته شهرنو شیرپور ووزارت حربیه نصب بود باسوچبورد هوائی شهری کاملاً بردا شته شده وتیلفون های مربوطهٔ آن به اتومات تعدیل وبکار انداخته شده .

٤- یك دستگاه اتومات که از (بل کمپنی) درسال ۲۸ خریداری شده ودارای یکهزار وسه صد لین است. نصب وبکار انداخته شده .

٥- یك لین جدید از چهار دره قندوز الی خلم به فاصلهٔ (۳٥) کروه جدیداً تمدید یافته که علاوه برلین مرکز که از پل خمری تمدید است مخابره قطغن ومزار شریف اتصال پیدا کرده یعنی ولایت قطغن بمزار شریف بدولین مخابره می توانند .

٦- لین سمنگان که سابق از مراکز الی سمنگان دولینه شده وکاران ملتوی مانده بود جدیداً دولینهٔ آن الی مزار شریف تکمیل ومخابرهٔ مذکور جریان پیدا نموده که اکنون مرکز ومزار شریف دارای دولین می باشد .

۷- یك لین جدید از حکومت واخان مربوطه حکومت اعلی بدخشان به فاصلهٔ (٤٥) کروه الی قشلهٔ عسکری پنجه حاشیه سرحد تمدید یافته .

۸- بغرض تسهیلات عامه چهار غرفه متحرك چوبی برای اجرای مخابره اهالی به چهار راهی سینما وچهار راهی شهرنو وپل شاه دوشمشیره علیه الرحمه چهار راهی کارته ٤ بکار انداخته شده تیلفون بمواضع مذکور نصب گردیده است .

اجراآت سال ۱۳۲۹ ریاست

مستقل زراعت

امروز قراریکه ملاحظه می‌شود موضوع تولیدات موادو بکار انداختن پیداوارزراعتی واستفاده ازمنابع مختلفهٔ فلاحتی آنقدر اهمیت پیدا کرده است که حرکت تمام چرخهای صناعتی مربوط به آن بوده واساس اقتصادیات یك مملکت بدون اینکه مسئلهٔ تولیدات زراعتی را اولاً حل وفصل نمایند کاملاً یادرهوا میباشد اگر بدون تامین شرایط توسعه واصلاح شقوق زراعتی دریك مملکت ازتقویه وتوسعهٔ اقتصادی آن نام می برند فی الحقیقت سهو بزرگی خواهد بود .

امروز بدون سرمایه وتکنیك نمی توان اقتصادیات یك مملکت راتقویه نمود. بلی سرمایه وتکنیك دوشرط الزم واهم پیشرفت های اقتصادی است ونیز ناگفته نماند که ذریعهٔ سرمایه میتوان تکنیك را توسعه لازمه بخشید یعنی ملل ثروت مند می توانند ذریعهٔ همان ثروتی که دارند نه تنها دراصلاحات تکنیکی بلکه دراصلاحات شقوق دیگر فعالیت های اجتماعی خویش نیز اقدامات بس مفیدی نمایند .

پس درحالیکه ثروت کلید پیشرفتها وشرط عمده اجراآت مهمه است ما بایست ازهمه اول تر این سوال‌رانمائیم که آیا مملکت ما بکدام ذرایع یك مملکت غنی وثروت مندشده می تواند ؟

بمقابل این سوال بایست چنین جواب گفت که افغانستان مملکت باستانی وزراعتی است واساس ثروت های‌ملی‌اش برتجارت محصولات زراعتی استوار بوده اگرمی‌خواهیم که درداخل مملکت موجبات رفاه وصحت وعافیت اهالی‌را فراهم آورده ودر خارج فروش محصولات زراعتی خودرا که یگانه منبع ثروت ملی‌است تقویه و توسعهٔ لازمه بخشیم حتماً بایست متوجه به توسعه واصلاح امور رراعتی مملکت گردیم. ممالکی که می‌خواهند درراه‌ترقی وتکامل علی‌التواتر مراحل جدیدی‌را بپمایند بایست سیاست اقتصادی‌خودرا براساس همین‌دوشرط عمده استوارنمایند که مرادازو فورمواد اغذیه ومواد حیاتی‌درداخل وتقویهٔ تجارت مواد زراعتی درخارج می‌باشد .

برای‌نیل بهدو مقصدفوق یعنی‌تامین موادااغذیهٔ لازمه درداخل وتقویهٔ تجارت‌درخارج که بنیان اقتصادیات مملکت است‌برای مملکتی‌همچو افغانستان صرف‌یك طریقه‌است وبس.

وآن طریقه آنست که افغانستان بهر ذریعه وهرصورت و بههرقیمت که میشود بایست زراعت خودرا توسعه بخشیده وتولیدات زراعتی خود را بلند برد .

توسعه زراعت وتقویه زارعین برای افغانستان مسئله حیاتی است وبایست درپلان اول اقدامات عمده مملکت قرارداده شود . موضوع ازدیاد واصلاح محصولات زراعتی نه تنها برای مملکت ما بلکه برای تمام مملکت های روی دنیا دارای اهمیت زیادی بوده امروز ملل متحده خصوصاً متوجه این موضوع گردیده وشقی رابنام شق تشکیلات مواد غذائی و زراعتی (Fao) جهت وارسی به موضوع تولیدات زراعتی تعیین و تخصیص نموده اند و چون اصلاح وتوسعه زراعت وعصری ساختن آن معاونت های تکنیکی راایجاب می کند شق دیگری بنام شق امداد به تکنیکی یونو تاسیس شده است که در توسعه واصلاح زراعت وصنعت به ممالك عقب مانده معاونت نماید .

چون اهمیت زراعت باین درجه است پس بایست تمام طبقاتیکه بازراعت ارتباط دارند در انکشاف منابع زراعتی و استفاده ازان با تمام قوای خویش داخل اقدامات گردند .

اولتر ازهمه اشخاص فنی بایست در تمام نقاط محیط گردش نموده درباره هر منطقهٔ زراعتی تحقیقاتی نمایند و باساس تحقیقات مفصل ومکمل فنی پلانی طرح نمایند که اساس اجراآت اصولی بوده ازتطبیق وتعمیل آن بتوان اصلاحات لازمه رادرشقوق مختلف زراعتی تامین نمائیم .

اینست که ریاست زراعت که وظیفه دار همچه اجراآت مهم وعمده دانسته میشود اصلاح وتوسعه امور زراعتی رامنوط باقدامات فنی دانسته واین اقدامات فنی رابه مراتب مختلفی تقسیم نموده است که هر کدام دارای اهمیت بوده وبنوبهٔ خود ازقوه بفعل آورده خواهد شد .

لاکن پیشتراز اینکه به شرح پروگرام وتقسیمات طرز عمل ریاست زراعت پردازیم بایست بدانیم که وضعیت مملکت ما از لحاظ زراعتی چگونه است واولتر برفع کدام گونه نواقص پرداخته شود ؟

ناگفته نماند که اجراآت ریاست زراعت بـــا اینکه درشقوق مختلف ومتعدد به پیمانه وسیعی دراین چند سال اخیر بعمل آمده ودر بعضی شقوق مثل توسعه واصلاح زرع پنبه و لبلبوی قندی درقطغن ومدافعهٔ امراض حیوانی ونباتی وتورید ماشین ها وآلات فنی زراعتی ازقبیل تراکتور ها وپمپه ها ولوازم لابراتوری ها وتورید تخم ها وحیوانات اصلاح شده خارجی وسامان وادویه بدفع حشرات وپاروهای کیمیاوی واستخدام متخصصین خارجی وبکار انداختن آنها وتنظیم وترتیب فارم ها وتجربه گاها وفرستادن هیئت های فنی درنقاط مختلف زراعتی وغیره نایل باقدامات موثرومفیدی شده است . لاکن زمینه اصلاحات زراعتی خیلی

وسیع است این همه اجراآت صرف مرحله نیست ازان مراحل متعدد دیگه در راه اصلاحات زراعتی از پیمودن آن گریزی نیست . بطور خلص بایست اظهار نمود که در امور اصلاحات زراعتی در مراحل ابتدائی می باشیم و بسا خالیگاه ها و نواقص در زراعت ما موجود است که پر کردن و اصلاح آن صرف نمودن سرمایه های مهم و بودجه مکفی و اقدامات فنی مؤثری را ایجاب می کند. بعبارت واضح تر بایست بگویم که مملکت ما از تمام جهات اقتصادی بمراحل ابتدائی است و ما صرف تازه کاررا شروع نموده ایم خواه در شق مدافعه امراض حیوانی ونباتی (باوجودیکه درزمینه اقدامات بس مفیدی بعمل آمده است) وخواه دراصلاح مختلف زراعتی وچه در زمینه تکنیك زراعتی و بلند بردن محصولات صناعتی از قبیل پنبه و لبلبو ونیشکر وغیره و چه در حصه غله جات و میوه جات که بایست درمقدار حاصل وخواص شان اصلاحات وترقی وارد گردد هنوز درمراحل ابتدائی میباشیم اینکه دراین همه زمینه ها درمراحل ابتدائی می باشیم ، علل متعددی دارد که ما بایست برای اینکه درپیشبرد پروگرام اصلاحاتی خویش موفق گردیم علل مذکور را بدانیم وآنهارا طوریکه لازم است تجزیه نموده وبعد در رفع آنها داخل اقدامات لازمه گردیم .

علت عمده عقب مانده گی ما درراه انکشافات زراعتی قلت نفر فنی است .

ما درشقوق مختلف زراعتی (مدافعه امراض حیوانی ونباتی ، دفع حشرات مضره ، اصلاح وتقویه اراضی ، توسعه صنایع زراعتی ، اصلاح حیوانات ونباتات ، اصلاح وتکامل آلات زراعتی وتوسعه زراعت میکانیزه حفاظه وتوسعه جنگلات وعلف چرها اصلاح نهال وحبوب وتقسیم آن در بین دهاقین) محتاج بعده زیاد نفر فنی می باشیم .

تنها درشق دفع مرض تاکو که صرف یکنوع مرض است ازامراض حیوانی ما به چندین متخصص خارجی ویکعده زیاد متخصصین داخلی وچندین لابراتور ومقدار زیادی ازسامان ولوازم فنی ضرورت داریم ودرپی آنیم که این شق آنچنان توسعه داده شود که مرض گاو مری که هرسال به ملیون ها افغانی خساره را بزارعین متوجه می گرداند یك قلم از افغانستان برداشته شود تاوقتیکه نفرفنی ولوازم تکنیکی ما محدود باشد اجراآت ما نیز در شقوق مختلف اصلاحات زراعتی نامکمل وناقص خواهد بود .

علت دیگری که مانع انکشافات زراعتی گردیده است نقائص تکنیکی وپس مانده گی ماست در تکنیك زراعت عصری بدون از اتکاء به تکنیك واستعانه از فن ممکن نیست به وجود آید . بدون تطبیق تکنیك وفن زراعت ما همان زراعت باستانی خواهد بود که قلبه چوبی وسطحی وجفل چیری ما یادازان میدهد . امروز دراروپا وامریکاء ۸ تا ۹

قبصد کارهای زراعتی که برای انجام آن دهاقین ماجان خودرا رنجه می سازند ذریعه ماشین‌های اژدها پیکر اجرا می شود . نباتات و حیوانات طوری اصلاح پذیرفته اند که در مقدار حاصل ودرخواص خیلی ها بلندرفته اند . از امراض حیوانی ونباتی در اثر تطبیقات فنی اثری موجودنیست و حاصلخیزی اراضی شان‌دراثر تطبیق پارو های کیمیاوی بدرجه بلند رفته که قیاس شده نمی تواند .

علت سوم پس‌مانده گی زراعت ما نسبت بدیگر ملل اینست که زارعین وزمینداران های ما ازاصول زراعت عصری کاملاً بی خبرانـد . حیوانات ونباتات شان ضعیف و کم حاصل (بامراض دچار) آلات وادوات کارشان ناقص و ابتدائی بوده نسبت به مصارفی که می کنند حاصلات دست آورده گی شان بزحمت تکافوی آنرا می کند .

لهذا برای اینکه زراعت درمملکت ما توسعه پذیرفته وصورت عصری را اختیار کند ما بایست بسه وسیلهٔ ذیل متشبث ومتکی کردیم .

الف- تهیه اشخاص فنی - . اشخاص فنی برای تحقیقات در لابراتوری - اشخاص فنی برای - تطبیقات درمزارع ومیدان عمل .

ب - تهیه سامان وآلات وادوات فنی که‌ذریعه آن‌متخصصین تجارب‌خودرا عمل نمایند .

ج - . بلند بردن سویهٔ فنی زارعین تا زراعت عصری آشنائی پیـدا کرده وبتوانـد قرار هدایاتیکه از طرف دوایرفنی بانهاداده میشود اجراآت نمایند .

اجراآتیکه در زمینه های مختلف اصلاحات زراعتی از طرف ریاست زراعت بعمل آمده است ویاازاین بعد بعمل‌خواهد آمدباوجود انشعابات وانقساماتیکه دارد فی‌الحقیقت داخل‌ سه شق عمده فوق میباشند وما اجراآت عمده ریاست زراعت را در۱۳۲۹ بانـظر گرفتن بعضی اختصارات که‌ازطوالت زیاد موضوع جلوگیری نماید ذیلاً معلومات میدهیم

الف - تهیهٔ اشخاص‌فنی وتحقیقات دراطراف زمین های مختلف زراعتی .

درتهیه یکعده نفر اهل‌فن که‌شرط اول اجرا آت فنی‌است ریاست زراعت از ۱۳۲۶ باینطرف داخل اقدامات بوده واستخدام یکعده متخصصین استریائی در۱۳۲۶ بعمل آمده است وهم درباره فرستادن یکعده فارغ‌التحصیلان درخارج از۱۳۲۵ باین‌طرف هرسال اقدامات بعمل‌آمده است بناءعلیه اجراآتیکه متخصصین خارجی در۱۳۲۹ درشقوق مختلف زراعتی نموده اند فی‌الحقیقت ادامه وسلسله کارهای گذشته است که از این بعد البته بالتدریج صورت تکاملی‌ مزیدی را اختیار خواهد نمود .

لهـذا مادراین جا کارهائی راکـه متخصصین خارجی مربوطه ریاست زراعت در جریان ۱۳۲۹ نموده اند ذیلاً معلومات میدهیم ومتعاقباً بشرح کارهای متخصصین

داخلی ودراطراف تحقیقاتیکه ازطرف شق تعاونی یونو بعمل آمده است خواهیم پرداخت .

(۱) کار هائیکه در اطراف کیمیای زراعتی توسط متخصصین مربوطه بعمل آمده است .. ؟

درزراعت دوعامل مهمی که درپلان اول قرار گرفته اند ودرتمام دنیا در زمینه بلند بردن تولیدات زراعتی بان اهمیت درجه اول راقایل گردیده اند مسئله آب وخاك است . بدون حل وفصل نمودن مسئلهٔ آب به دیگر جهات زراعتی متوجه شدن وقت خود را ضایع نمودن واهم رابامهم یك میزان دیدن است . بعدازآنکه موضوع آب وآبیاری حل وفصل میگردد بایست بموضوع خاك توجه و دقت را معطوف داشت . در صورتیکه زمین ضعیف باشد ومانتوانیم آنرا تقویه و حاصلخیز نمائیم یعنی ازعلم کیمیای زمین استعانه ننمایم زحمات ما در زمینه اصلا حات حیوانی و نباتی زحمات بی فایده خواهد بود زیرا زمین جای تغذیه وجای تربیه تمام جاندارها (نباتات وحیوانات است) اززمین ضعیف نمیتوان حاصل صحیحی بدست آورد . از اینجاست که ریاست زراعت یکی از متخصصین خارجی مسترها وزررا که بمطلوب مطالعات در اطراف زمین زراعتی استخدام شده است موظف نموده است تا درین زمینه و مسایل که باراضی زراعتی ارتباط دارد تحقیقات وتجاربی بعمل آورد تا باساس آن درباره اصلاح وتقویه اراضی زراعتی مملکت اقدامات لازمه بعمل آورده شود . نظریات فنی متخصص مذکور واجراآت فنی که ازطرف متخصص موصوف درجریان ۱۳۲۹ بعمل آورده شده است قرارذیل است .

مستر ها وزر متخصص در راس راپورت خود در باره اراضی زراعتی چنین اظهار نظریه میدارد که روی همرفته درفن زراعت شق مخصوص زمین شق جدیدی است ومعلوماتیکه دراین شق حاصل شده است چندان روشن وواضح نیست زیرا که زمین باعوامل متعددی ارتباط دارد بهرصورت موضوع زمین زراعتی واصلاح آن باشق کیمیا ارتباط کلی دارد واولین مرحله دراین موضوع همانا تجزیه اراضی مختلفه است ومرحله دوم تقویهٔ آن است که آن هم تحت قوانین فنی عملی گردد .

قرار نظریه متخصصین فن مرام ونصب العین حقیقی در زراعت عصری همانا ازدیاد محصولات زراعتی واصلاح جنسیت آنهاست واین مطالب درصورتی بدست می آید که زمین دارای حاصلخیزی وخواص لازمه باشد زیراحیوان ازنبات تغذیه میکندونبات از زمین غذامیگیرد وبناءعلیه اولین چیز یکه مهم است تقویه زمین است وبدون تقویه زمین تمام مساعی ما در دیگر شقوق اصلاح زراعتی بی نتیجه خواهد ماند .

درافغانستان مسایل اراضی زراعتی بسه صورت ذیل بایست تحت ملاحظه گرفته شود -

(۱) نمی توانیم که تمامی اراضی را برای تمامی نباتات مساعد وآماده پنداریم ، بعضی از نباتات زمین ریگ آمیز سبک رامی پسندند و بعضی انواع دیگر بزمین سنگین رسی ضرورت دارند . مقدار مواد معدنی مورد استفاده نباتات در هر زمین یکسان نیست وهر نبات با نواع مواد معدنی مخصوص خود ضرورت دارد . از روی تجزیه زمین واز روی تجزیه نباتات وتجارب بالای زمین میتوانیم اندازه ضرورت هرنبات را که بمواد معدنی نشان میدهد بطور علیحده معلوم نمائیم .

(۲) ازروی تطبیق اصول فنی که دران مراتب تناوب زراعتی نیز رعایت گردد میتوانیم ازیك زمین خراب استفاده بهتر نمائیم وزمین را نیز بالتدریج اصلاح کنیم - چنانچه در این زمینه یعنی بمطلوب دریافت نمودن اصول فن زرع تجارب متعددی در تجربه گاه های مختلف در جریان ۱۳۲۹ بعمل آورده شده است .

(۳) مسایل آبیاری با مسایل زمین ارتباط مستقیمی دارد . آبیاری بصورت خوب ویا خراب بالای زمین اثرخوب و یاخراب میدهد بناءعلیه برای اینکه از زمین حاصلات خوب گرفته شود بایست علاوه بر تقویه زمین و اصلاح اصول زرع در اصول آبیاری نیز دقت نمایند تامطابق بقوانین فنی اجرا گردد .

علاوه بران موضوع آب درافغانستان خیلی مهم است و بایست درمصرف آن از بهترین اصول اقتصادی کار بگیرند ولازم است که برای هرنبات مصرف آن بصورت صحیح در اوقات مختلف نموی آن سنجیده شده ازآبیاری زیاد و بی مورد جلوگیری بعمل آمده دراطراف این سه موضوع در جریان ۱۳۲۹ امتحانات وتجاربی بعمل آمده است .

ناگفته نماند که درباره فقرهٔ اول یعنی تجزیه اراضی که لابراتوری وسامان ولوازم کیمیاوی مخصوصی را ایجاب میکند اجراآت فنی متخصص محدود باندازه لوازم دست داشته اش بوده اجراآت وسیعی بعمل آورده نشده است لاکن اکنون که کارهای لابراتوری کیمیا باتمام رسیده وسامان والات وادوات کیمیاوی فرمایشی نیز ازخارج رسیده است در شق تجزیه اراضی وطبقه بندی آنها البته اجراآت وسیع تری بعمل آورده خواهدشد . لاکن درفقره ۲و۳ درجریان ۱۳۲۹ تجارب متعددی درتجربه گاه علی آباد وگذر گاه وبغلان بعمل آورده شده است .

(۴) تجارب در اطراف زرع تمباکو . .

درحالیکه لوازم تجزیه زمین بدسترس نبود کوشش شده است تا از روی تجارب مستقیم بالای زمین به مقدار مواد اغذیه تخمینی آن معلومات حاصل نمائیم :

برای حصول این مطلب از زرع تمباکو باین سبب کار گرفته شده است که اولا تمباکو به بسیار خوبی میتواند کمی مواد اغذیهٔ زمین را نشان بدهد و ثانیا از تغیرات جزئی در مقدار مواد اغذیهٔ لازمه متأثر میشود نوع تمباکوی تحت تجربه تمباکوی ورژینیا (Virginia) بوده است که از لهوگر رسیده بود و مواد کیمیاوی که به مقدار قلیل بدسترس متخصص بوده و بمحل تطبیق گذاشته شده است نایتروجن ـ پتاس وفسفور بوده که باندازهٔ قلیل در خود لابراتوار حاصل شده بود . نتایجیکه حاصل شده است خیلی مهم وقابل دقت است زیرا دراثر تطبیق مواد کیمیاوی مذکور درمقدار حاصل افزودی معتنابهائی بعمل آمده است چنانچه ازروی اعداد ذیل معلوم میشود .

تطبیق نایتروجن تنها . . . .

۵۹ فیصد زیادتی حاصل

تطبیق پتاس تنهـا . . .

۶۳ فیصد زیادتی حاصل .

تطبیق فسفات تنهـا . . .

۴۴ فیصد زیادتی حاصل .

در تطبیق هرسه نوع ماده . . .

۹۷ فیصد زیادتی حاصل .

ازروی فوتوی (۱) نتایج حاصل شده بخوبی معلوم میشود .

در قطار دست چپ تطبیق هرسه مواد شده است .

درقطار دست راست تطبیق پتاس علیحده .

درقطار یکه دران هیچ مواد کیمیاوی تطبیق نشده است نباتات پست تردیده میشود .

فوتوی نمره (۱)

ازتجربهٔ فوق معلوم میشود که تطبیق مواد کیمیاوی در اراضی افغانستان باعث زیادتی حاصلات میشود واین زیادتی روی همرفته ۵۰ فیصد در تطبیقات علیحده و۹۷ فیصد درتطبیقات مجموعی بوده مسئله ئیست خیلی مهم .

(۳) : تحقیقات دراطراف اراضی نهر بغرا . .

چون اراضی بغرا دارای وسعت زیادی است ودرقابل زرع ساختن آن مفاد زیادی برای اهالی مملکت خواهد رسید ریاست زراعت متخصصین خودرا جهت تحقیقات دراطراف خواص اراضی مذکور ودریافت ذرایع اصلاح وتقویهٔ آن فرستاده ودرنتیجه تحقیقات مسترهاوزر متخصص کیمیا چنین معلوم گردیده کــه دراکثر نقاط خاك زراعتی دارای ضخامت قلیل است و برای اینکه نتیجهٔ خوبی گرفته شود بایست زمین عمیقا قلبه شده بذرایع مخصوص تقویه شو نــد . در نقاطیکه ضخامت زمین قلیل است زراعت اشجار متصادف به مشکــلات خواهد بود لاکن درنقاطیکه مثل حصهٔ مارجه (جنوب غرب نادعلی) عمق زمین زیاد است زراعت اشجار نیز نتیجه داده میتواند عــلاوه بران قراریکه تحقیقات مستر بسنگ هم اثبات آنرا مینماید اراضی بغرا دراکثر نقاط دارای ضخامت و خاك کمی بوده ودر حصه تحتانــی سنگی سختی بملاحظه میرسد کــه نتیجهٔ جوش خوردن سنگ ریزه ها وآهك بوده مانع نفوذ آب درطبقات زیرین میگردد ودر این صورت بایست درموضوع زاکشی زمین دقت لازمه شود .

بسیار ممکن است که دراثر آبیاری های متواتر موادنمکی (شوره) سطح زمین باآب درداخل زمین نفوذ کند وبعدازان چون ضخامت خاك کم وزیرزمین هــم خیلی سخت است واپس بالادرسطح زمین جمع ومانع نموی نباتات گــردد . دراین صورت بعمل زاکشی بایست مبادرت ورزید ونیز ممکن است کــه دراثر آبیاری های متواتر بعدازچندسال درعمق زمین افزوده شود وسنگ های کانگلومیرانی طبقهٔ زمین بالتدریــج تجزیه گردند اگر زیرزمین بسیار سخت وغیر قابل نفوذ آب وعمق زمین هم کم باشد آب به سطح زمین نزدیك شده وزمینهای رسی سنگین شوره ئی حاصل خواهد شد که برای زراعت خیلی خراب بوده واصلاح آن زحمات ومصارف زاکشی را ایجاب خواهد کرد .

تحقیقات کیمیاوی دراطراف اراضی بغرا . .

تجزیه نمونهٔ خاکهای نقاط مختلف بغرا باوسایل محدود دست داشته گی ماحتی الامکان بعمل آمده است رویهمرفته مقدار نمك دراراضی بغراء بسیار زیاد نیست وازروی متوسط میتوان آنرا درحدود نیم فیصد قیاس نمود یعنی این مقدار نمك را میتوان ذریعهٔ آبیاری بحصص پایان زمین نقل داد مشروط باینکه نمك مذکور دوباره بالا نیاید و به حصص زیرین نفوذ خودرا ادامه بدهد چون املاح مذکور املاح سودیم است زمین را خیلی سخت میسازد . برای نرم نگاهداشتن زمین واینکه نمك حتی الامکان بحصص زیرین نفوذ کند

درزمین بایست گچ داخل نمود (ازروی ۸۰۰ تا ۱۰۰۰ کیلوگرام فی جریب) خصوصاً درحالیکه گچ هم دراکثر نقاط بغرا موجود است .

فوتوی نمبره (۲)

تجربتاً ثابت گردیده است که درزمین های شوره دارزراعت به صورت جویه ویشته نتیجه خوب نمیدهد بلکه زراعت هموار خوبتر بوده و دران ۲ تا ۳ دفعه مقدار فیصدی شوره درزمین کمتر میباشد ـ مثلیکه ازروی نقشهٔ نمره (۲) بالای مزرعه جوئی کچالو به ملاحظه میرسد .

(٤) ، تحقیقات دراطراف مقدار فیصدی تیل آفتاب پرست . .

نباتیکه ازان تیل کشیده میشود درتقویهٔ صنایع زراعتــی دارای اهمیت زیاداند وتیل های نباتی درداخل وخارج مملکت بازار فروش خوبی دارد . بناء علیه بهترین انواع آفتاب پرست که درتجربه گاه علی آباد وگذرگاه توسط متخصصین زرع شده بود ذریعهٔ مسترهاوزر تحت تجزیه قرار داده شده ودر نتیجه معلوم شد که مقدار چربی آن از ۵۸ تا ۹ ر ۵۹ فیصد است .

لهذا آفتاب پرست یکی ازنباتاتیست که بهترین نتیجه در افغانستان میدهد و زراعت آن بایست توسعه داده شود .

(۵) ، تحقیقات دراطراف پنبه دانه قطغن . .

نمونه های خاك ازحصص مختلف تجربه گاه قندوز وازحصص مهم زرع پنبه درقطغن برای تجزیه گرفته شده است وبعد ازتحقیقات وعلیــم آوری لازمه بعضی نتایجی بدست آورده شده که بایست بزارعین تلقین گردد تادرحاصلات اراضی شان افزایش بعمل آید .

الف ـ ، درقندوز اراضی پنبه کاری روی همرفته اراضی سخت وخشك اند کـه ترکیب خوبی ندارند وتطبیق گچ دراراضـی مذکور نتیجهٔ خوبی بار خواهد آورد لاکن فراهم نمودن گچ به مقدار کافی وتطبیق آن ذریعهٔ دهاقین مشکلاتی رادر بردارد وبهتراینست که برای اصلاح وتقویهٔ اراضی خویش ازیارو کار بگیرند ومقدار هوموس (Humus) را درزمین زیاده نمایند وزیادتی هوموس به شرایط ذیل مربوطه است .

(۱) در زرع علوفه خصوصاً رشقه توجه زیاده تری نمایند . رشقه درقند و ز نتیجهٔ خوبی میدهد تعداد حیوان را زیاده تر نمایند .

(۲) زمین بایست تحت زرع قرار داده شود وبرهنه نبوده برروی آن علف باشد .

(۳) تخم افشانی بصورت متراکم باشد یعنی مقدار بذررافی جریب زیاده ترنمایند تایك مقدارزیاد علف روی زمین را پوشانیده ومقدارهوموس زیاده ومنتج به تقویهٔ زمین گردد .

(۴) بعداز آنکه زمین بحال وترقلبه میشود، زمین بایست رمبه (Ramba) شود .

(۵) بذر افشانی حتی الا امکان وقت بعمل آید .

(۶) حاجت چوره گذاشتن زمین نیست زیرا که زمین بمقدار کافی دارای آب است .

علاقه چهار دره قندوز :

در چهار دره نیز عیناً مثلیکه در قندوز معمول است اجراآت شود زیرا که زمین چهار دره به زمین قندوز مشابهت دارد .

درحصه قلعهٔ سهل وآق تیپه :ـ

دراینجا دونقیصه بملاحظه رسیده است.یکی وجود شوره ودیگرنبودن موادنایتروجنی . برای رفع شوره بایست زمین را بصورت جویه نه بلکه بصورت هموار زرع نمایند وبر زمین گچ بریزند حتی پنبه نیز بایست بصورت جویه ئی نه بلکه بصورت هموار وبه قطار زرع شود .

این اصول زرع هموار را یکنفر متخصص مصری درقندوز تطبیق نموده است . وبایست به تمام زمین های شوره دار تطبیق شود. وبعد از گندم وغیره رشقه زرع شود .

بحال حاضر درنقاط مذکور بعداز پنبه گندم وبعد از گندم پنبه وبعد جواری زرع می شود واین قسم تناوب باعث ضعف زمین گردیده حاصل خیلی تقلیل می یابد .

در نواحی حضرت امام :ـ

روی همرفته زمین های این منطقه حاصلخیز است وکمی شوره این جا وآنجا بملاحظه

می رسد. برضد شوره همان ترتیباتیکه درباره قلعه سهل و آق تپه گفته شده است اتخاذ گردد برضد باد های گرم وخشك بایست به غرس یك تعداد زیاد اشجار پرداخته شود.

ملاحظات در اطراف اراضی دشت ارچی :-

این منطقه را متخصص دراثر خواهش نائب الحکومگی بصورت مفصل ترمعاینه نموده است اراضی دشت ارچی برای زراعت خیلی مساعد است و بایست زمین قوی نگاهداشته شود در موسم تا بستان مقدارزمین که تحت زراعت گرفته شده بود نتیجه آن اطمینان بخش بوده است.

ملاحظات اراضی تا لقان :

ازلحاظ وسعت وخو بائی بهترین اراضی قطغن بشمار می رود. اصول زرع اطمینان بخش است و زراعت رشقه نیز معمول است وعلاوه بران یك تعداد زیاد اشجار در این منطقه دیده می شود واین منطقه بایست برای دیگر مناطق قطغن سرمشق قرارداده شود.

ملاحظات دراطراف اراضی خان آباد :-

موقعیت وساختمان اراضی آنقدر برای زراعت برنج مساعد است که این منطقه بایست مخصوص منطقهٔ برنج کاری محسوب شده و برنج اولین ومهم ترین محصول این منطقه قرار داده شود.

زراعت برنج با زرع دیگر نباتات بقسم تناوب موافقت نشان نمیدهد بهترین اصول برای حاصل گرفتن فراوان همانا پارو دادن وقوی نگهداشتن زمین است متخصصین در اطراف دیگر تجارب فنی علاوه بر تحقیقات اراضی نیز درقطغن پرداخته اند.

قراریکه متخصصین معاینه نموده اند باوجودیکه زمین وآب وهوای قطغن برای زرع پنبه ولبلبو وغیره نباتات صناعتی خیلی مساعد است حاصل فی جریب لبلبو وپنبه هرسال کمتر شده میرود وزمین رانباتات هرزه فراه گرفته ازقوهٔ آن میکاهد وزارعین برای اینکه لبلبو های سنگین تر بدست آورند زمین را زیاده بر زیاده آب میدهند بقسمیکه مقدار فی صدی قند بالتدریج کمتر شده میرود.

بناءً علیه تجاربی بالای قطعات مختلف زمین (زمین رسی سنگین وزمین شنی خفیف) بعمل آمد. ازهرنوع ایـــن اراضی قطعاتی منتخب وزراعت باصول چهار گانه ذیل بعمل آورده شود :

۱- اصول قلبهٔ افغانی وزرع جویه ئی که اصول معموله حاضره بقلان است.

۲- اصول قلبهٔ اروپائی وزرع جویه‌ئی « که جدیداً تحت تجربه گرفته شده است »
۳- اصول قلبهٔ افغانی « برزمین هموار »
۴- اصول قلبهٔ اروپائی « « «

اصول زراعت جویه‌ئی معموله قطعن صرف ذریعهٔ دست وبیل ولاکن اصول زراعت هموار خطوطی ذریعهٔ دست وماشین هردو اجرا شده میتوانند . (فوتوی نمبر۳ دیده شود) درتجارب متخصصین قلبه عمیق ذریعهٔ تراکتور بعمل آمده است . (فوتوی نمره ٤)

فوتوی نمره ۳

در نتیجهٔ تجارب فوق معلوم وثابت گردید که درزرع اصول هموار وخطوطی وبا قلبهٔ عمیق اروپائی حاصل فی جریبی ومقدار فیصدی قندلبلبو خیلی‌ها بلند میرود حتی حاصل قند

فوتوی نمره ٤

فی جریبی چهار چند نسبت به اصول زرع جویه ئی وقلبهٔ سطحی وطنی بلند تر می رود (فوتوی نمره ٦ ونمره ٧ ونمره ٨ ملاحظه شود) وعلاوه برآن شکل البلبوها در زرع جویه ئی غیر منظم ودر زرع هموار منظم تر است .

فوتوی نمره ٦

(فوتوی نمره ٨ ونمره ٩ دیده شود)

تجربهٔ مهم دیگری که ذریعه مستر ها وزر متخصص در اراضی بغلان بعمل آمده است میزان نمودن اندازهٔ آب است که زارعین قطغن خیلی زیاد

فوتوی نمره ٧

می‌دهند . درچهار قطعات علیحده زرع لبلبو بعمل آمده ودر هر کرد مقدار مخصوص آب داده شده است که از کرد اول بطرف کرد های ۲ و ۳ و ٤ ـ بالنه ریج زیاده تر بوده است ومطابق به بخلاف تجارب دیگـــری در تجربه گاه علی آباد و گـذر گاه بعمل آورده شده است . (فوتوی نمره ۵ دیده شود)

فوتوی نمره ۸

بطور خلص نتایج زرع باصول هموار وقلبه عمیق نسبت بزرع باصول جویه ئی وقلبهٔ سطحی سه چند بهتر بوده است .

فوتوی نمره ۹

در زرع جویه‌ئی ۵۰ تا ٦۰ فیصد لبلبو ها دارای شکل منظم واز ٤۰ تا ۷۰ فیصد دارای شکل غیر منظم بوده اند .

چنانچه از اعداد ذیل می‌توان تفاوت مقدار حاصل را درهردو اصول ملاحظه نمود .

حاصل اوسط فی جریب در اصول زرع جویه ئی ۱۰٤٤ تن وحاصل قند فی صد ۱٦۰۱٦

حاصل اوسط فی جریب دراصول زرع هموار ۳۰۵۲ تن وحاصل قند فی صد ۱۷۰۳

فوتوی نمره ۵

قلبه های عمیق تقریبا ۷۰ فیصد نسبت به قلبه های سطحی زیاده تر حاصل میدهد .
چنانچه ازقلبه های عمیق ۸۰ر۳ تن فی جریب وازقلبه های سطحی ۸۲ر۱ تن فی‌جریب لبلبو حاصل می شود .

زیاده تر حاصل قند فی جریب ازروی اصول مختلف زرع جویه ئی وهموار وقلبه خفیف وعمیق از روی اعداد ذیل معلوم می‌شود .

مقدار قند ازروی سیر فی جریب دراصول قلبه سطحی وزرع جویه‌ئی ـ ۲۲ سیر
» » » » » » » » عمیق » » ـ ٤۲ »
» » » » » » » » سطحی وزرع هموار ـ ٦۹ »
» » » » » » » » عمیق » » ـ ۹۷ »

همچنین درتجربه‌گاه گندرگاه دراصول زرع جویه ئی حاصل قند ازروی سیر فی جریب

۱۶۲ سیر بوده است ودراصول زرع هموار به ۲۳۰ سیر حاصل فــی جریب قــند بالــغ گردیده است .

تحقیقات دراطراف مقدار آب فی جریب .....

مسئله آب برای افغانستان مسئله حیاتی است وبایست که‌در مصرف آن دقت زیادشود یعنی مقدار ضروری‌وحتمی‌آب برای هرنبات معلوم وهمان مقدار ضروری ولازمه برایش داده شود وبدون سبب برای نبات آب بمصرف نرسد وخصوصا برای لبلبوی بغلان فرقیکه دربین آب دادن باصول جویه ئــی وباصول هموار موجود است معلوم شود . باساس همین مفکوره تجارب متعددی درباره پیمانه نمودن مقدار آب ضروری یعنی نباتات مثل لبلبو وغیره درمراسم مختلف بعمل آمده است .

درتجربه گاه گندرگاه ، علی آباد ، بغلان - ترتیبات لازمهٔ فنی برای مقیاس نمودن آب ضرورت لبلبو وغیره اتخاذ گردیده و ۳۸۰۰ تجربه بپمایش درجریان‌سال بعمل‌آمده اینك معلوماتی که‌دربارهٔ آب‌طرف‌ضرورت بعضی نباتات درسانتی متر درتجربه گاهای علی‌آباد وگندرگاه بعمل آمده است قرار ذیل است .

ضرورت آب سالانهٔ گندم وبولاف ازابتداء تا اخیرنمو در آبیاری اصولی۱۵سانتیمتر

ضرورت آب‌سالانهٔ گندم‌وبولاف ازابتدا تااخیر نمودرآبیاری‌غیراصول۳۰ر۴۰سانتیمتر

« « « جو از ابتدا تا اخیرنمو . . . نصف ضرورت گندم وبولاف

« « « لوبیا - باقلی - خربوزه - جواری - لبلبوی سای‌بین ازروی اصول آبیاری ۳۰ تا ۶۰ سانتی متر

ب : مقدارضرورت آب‌لبلبوی قندی درصورت‌آبیاری‌اصولی‌در گندرگاه ـ۸۰ سانتیمتر

ج : « « « « « در بغلان‌بچهار صورت معلوم شده‌وقرار ذیل‌است :

۱) درآبیاری قطعهٔ نمبر۱ درسال۱۰۵ سانتی‌متر - حاصل فی‌جریب ۶۶ر۲تن مقدار قند فی جریب ۵۶ر۲ سیر .

۲) درآبیاری قطعهٔ نمبر۲ درسال۱۳۱ سانتی متر حاصل فی‌جریب ۲۲ر۱ تن مقدار فی جریب ۵ر۳۱ سیر

۳) درآبیاری قطعهٔ نمبر۳ درسال۱۵۲ سانتی‌مترحاصل فی‌جریب ۵۶ر۱ تن مقدار فی جریب ۵ر۴۰ سیر

۴- درآبیاری قطعهٔ نمبر٤ درسال۱۷۱ سانتی‌متر حاصل فی جریب ۸۲ر۱ تن مقدار فی‌جریب ۵ر۴۵ سیر

٥) در تجربه گاه گذرگاه در سال ٨٠ سانتی متر حاصل فی جریب ٧٢ر٧ تن مقدار فی جریب ٠ر١٩٥ سیر

از مقایسه اعداد فوق معلوم می شود که اسراف در آبیاری و تجاوز از حد لزوم منتج به تقلیل حاصل لبلبو می گردد .

در بغلان بعد از آبیاری اول فاصله بین هر آبیاری ده روز و بعد از سنبله فاصلهٔ مذکور به ٧ و ٨ روز تغیر داده شود .

اگر زراعت لبلبو در اواسط حمل بعمل آمده باشد بهتر است که در اواخر میزان از آبیاری صرف نظر شود . در بغلان قرار تجاربی که بعمل آمده است در اصول زرع هموار مقدار آب نسبت با صول زرع جویه ئی ٢٣ فیصد زیاده تر و در مقدار شکر فی جریب ١٥٠ فیصد زیاده تی بعمل می آید . لاکن در گذرگاه نسبت باینکه زمین از علف های هرزه پاك نگاه داشته شده اند ما بین اصول زرع هموار و اصول جویه در مقدار آب فرقی نبوده لاکن در زرع هموار حاصل شکر فی جریب ٤٠ فیصد بلند تر بوده است .

علاوه تا مستر ها وزر متخصص ذریعه تجارب متعدد ثابت نموده است که برای اینکه از اسراف بی فایدهٔ آب جلوگیری شود بایست که زمین مز روعی کاملاً هموار باشد . تنها یك فرق ٥ سانتی متر در تسطیح مصرف آب را تقریباً دوچند مینماید چنانچه در قطعه زمین تجربوی که کاملاً هموار بوده است ٧ ر ١٤ سانتی متر آب کافی بوده است لاکن قطعه زمین ناهموار که لیول آن (٥) سانتی متر فرق داشته است مقدار آب مذکور ٩ر٢٤ سانتی متر یعنی تقریباً دوچند بوده است وضیاع آب تقریباً در زمین ناهموار و نا لیول شده ٧٠ فیصد بوده است . در یك قطعه زمین دیگر که بجوار قطعه امتحانی اول واقع بوده است واندازه ناهمواری دران زیاده تر بوده این ضیاع آب تقریباً درحدود ١٨٠ برصد بملاحظه رسیده است از طرف دیگر قراریکه مستر ها وزر تجربه نموده است ساختمان جوی نیز برمقدار ضیاع آب اثرانداز است جوی عریض و پرعلف ودارای پستی و بلندی نسبت به جوی کم برعمق و بی علف وهموار زیاده تر آب را ضایع میکند چنانچه از اعداد ذیل برمی آید .

علی آباد:

در جوی خراب عریض پرعلف وغیر هموار درعلی آباد ضیاع آب فی متر ٦٨ لیتر
« خوب کم علف هموار « « « ٤٨ « «

بغلان ..

در جوی خراب عریض بر علف وغیر هموار در بغلان ضیاع آب فی متر ٦۰ - لیتر

درجوی خوب کم بر بی‌علف وهموار » » » ۱۹ »

مقایسه نتایج دربین زراعت باقلبه وطنی وزراعت باقلبه اروپائی .

تجارب دیگری که‌ذریعه مسترهاوزر متخصص بعمل آمده است مقایسه‌نمودن نتایج قلبه وطنی وقلبهٔ اروپائی است . اثر قلبهٔ عمیق باقلبه های آهنی اروپائی که ۱۵ - ۱۷ سانتی متر درزمین رفته وزمین راسراز بر میکند نسبت به‌قلبه وطنی که‌سطحی بوده از ۱۰ - ۱۲ سانتی‌متر زیاده تر زمین نرفتهٔ وزمین راهم روگردان کرده نمیتواند در ۱۳۲۹ بعمل آمده است . درزراعت گندم قلبه‌های عمیق اروپائی ۱۲ فی‌صدزیاده‌تر حاصل داده ، این زیاده‌تی برای سال اول است وبالـتدریـج درسالـهای دیگر زیاده تـر خواهد شد زیرا کـه خاکهای غیرفعال تحتانی زمین به‌حصه فوقانی آمده وبمجاورت هواوروشنی به تعداد بکتریای متحواه وفعالیت خویش خواهد افزود .

نتایج تطبیق گچ دراصلاح اراضی وبلندبردن حاصلات.

قراریکه مسترهاوزر تجربه نموده است تطبیق گچ برای اصلاح زمین‌های سخت‌رسی وفرو بردن شوره درحصص زیرین وعمیق زمین خیلی موثر است - دراصلاح زمین شوره دار بغرانیز انداختن ۱۰۰۰ کیلوگرام گچ فی‌جریب برای فرو بردن شوره بزیر زمین موثر خواهد بود .

درتجربه‌گاه گذرگاه بالای زراعت گندم نیز اثر خـوبی نشـان داده است مقـدار زیـاده تـی حـاصـل در زمـین شـوره دار در زراعـت گندم ۹۵ بر ۱۰۰ ودر بولاف ۲٦ بر ۱۰۰ ودرجو ٦ بر ۱۰۰ بوده است. جوبه شوره حساسیت زیادی ندارد وازان سبب زیاده تی مهمی در حاصل آن از تطبیق گچ بملاحظه نرسیده‌است .

لهذا تطبیق گچ برای اصلاح زمین‌های شوره دار خیلی مفید است و نهر آبیاری درحالیکه بزمین گچ داخل‌شده باشد ۱۹ بر ۱۰۰ شوره بحصص عمیق زمین فرورفته وروی زمین بهمان درجه برای زرع مساعد ترشده میرود .

تجارب مستر یو فر متخصص حبوب

اصلاح حبوب نباتات آنـقدر دارای اهمیت است مثلیکه اطفال را درجامعه تربیه نمایند ازدانه های ضعیف ومریض نباتات ضعیف ومریض میروید بـااینکه درزمین آباد درتحت آب وهوای مساعد زرع شوند باز هم بهرهٔ اطمینان بخشی از آنها گرفته نخواهد شد

ودهقان مصرف وزحمت بی فایده ورایگانی را متحمل شده خواهد بود . علاوه بران چون غلبهٔ فساد براجسام ضعیف است نباتات کم قوه زمینه مساعدی برای تنمیهٔ انواع امراض بوده خود ازاینجهت خساره های مدهشی متوجه دهقان ویا به عبارت بهتر متوجه اقتصاد ملی خواهد بود .

چون اصلاح حبوب از مهمات شقوق بهداشت زراعتی است ازمدت دو سال است که یکنفر متخصص (مستر یوفر) دراطراف اصلاح حبوب خصوصا غله جات با چند نفر معاونین وطنی که بزیر دستی اش داده شده است مشغول تجارب است تحقیقات مستر یوفر زیاده تر بالای غله جات ونباتات صناعتی بوده برای تجارب نامبرده قطعه زمینی درعلی آباد نزدیك ریاست مستقل زراعت وقطعه دیگر درتجربه گاه گذرگاه وهم قطعاتی در فارم های بغلان وقندوز تخصیص داده شده است مادراین نقاط برجسته تجارب وتحقیقات مستر یوفررا درذیل طور اجمال نگارش میدهیم .

(۱) تجارب وتحقیقات متخصص دراطراف گندم ...؟

اختلافات در ارتفاع موجد اختلافات درآب وهوا است وچون مملکت ما ازلحاظ ارتفاعداراي اختلافات زیادی است (ازاقلی ۶۰۰ متر تااعظمی ۵۰۰۰ متر) لهذا در آب وهوای نقاط مختلف نیز اختلافات مهمی موجود بوده ودرنتیجه همان یکنوع نبات درحصص مختلف خصوصیات وامتیازات مخصوصی را ازخود نشان میدهد . چنانچه گندم نسبت بمساحه وسیع زراعتی که دارد تحت ارتفاعات مختلف وآب وهوای متنوع واقع شده ودرنتیجه ازروی تخالف شرایط محیط انواع زیادی ازان بوجود آمده است ، چنانچه امروز زیاده از پنجاه نوع گندم آبی وپنجاه نوع گندم للمی درافغانستان موجود بوده وازاین لحاظ درتکثیرانواع افغانستان ریکارد قایم نموده واولین مملکتی است دردنیا که دران باین درجه کثرت تخالف و تعداد انواع دیده میشود . ازاین لحاظ میتوان افغانستان را مهدطبیعی زراعت گندم محسوب داشته ودراثر تطبیقات فنی می توان نتایج بزرگی راکشف وانواع مطلوب را انتظار برد .

لاکن قراریکه ملاحظه میشود دراین اختلاف تنوع تنها شرایط گوناگون محیط دخیل نیست بلکه در بین انواع مختلف هر منطقه ذریعه حشرات وباد اختلاط وامتزاج نژادی بعمل آمده و انواع مخلوط الجنسی (دورگه) بعمل آمده است که فی الحقیقت نمیتوان آنرا بنام نوعیت یاد نمود زیرا درنوعیت بایست خواص ثابت ومعین بوده ومخلوط نباشد .

تعدد وتکثیر دورگه ها دربین انواع طبیعی دارای نواقص زیادی است و برای اینکه مابتوانیم انواع غله جات مملکت خودرا اصلاح کنیم بایست آنهارا اول تر از شرایط واثرات کشیده وتوسط تطبیقات فنی صاف نمائیم وبیاری چون انواغ صاف وطبیعی دست آید باصلاح آنها پرداخته خواص وممیزات مطلوبه را طوری در آنها ثبت نمائیم که جزءلاینفك خصوصیات طبیعی آنها شده دیگر ازاثر تخالف محیط در آنها فتوری وارد نیاید در مرحله سوم بعدازاینکه انواع ثابت وقایم بدست آید. از روی خصوصیات شان میتوان بالای شان نامهای مخصوصی گذاشته وبعد در تکثیران کوشید واز هرنوع ذخیره های حبوب تهیه نموده وعندالمطالبه وعندالحاجه آنهارا بدست خواهشمندان درداخل وخارج مملکت گذاشت.

این موضوع تصفیه واصلاح حبوب امروز دردنیای فن آنقدر اهمیت پیدا کرده است که درشق مواد اغذیه وزراعت یونو شعبه را برای این موضوع مهم تحقیق داده اند ودر شعبه مذکور ذریعه متخصصین فن کتابهائی بنام کتاب نژادی حبوب Genealogic book ترتیب داده شده است ودر کتاب های مذکور انواع حبوب تمام ممالك مختلف دنیا که انواع ثابت وصاف اند درجدول علیحده ثبت شده ووجود همچه کتاب نژادی در تبادله انواع مختلف گندم وجو وجواری وغیره در بین ملل مختلف معاونت کرده واجازه میدهد که نوع مطلوبه را بزودی معلوم نموده وبرای بدست آوردن آن داخل اقدامات گردند اینست موضوعات مهم فنی که برای عملی نمودن آن مستر یوفر گماشته شده است. قرار تجارب مشارالیه چون انواع گندم درافغانستان صاف نبوده از تخلیط دو ویاچندین جنس بعمل آمده است لهذا خواص گندمهای افغانستان ثابت نبوده دراثر تغیر محیط تغیر می پذیرند، باساس همین مفکوره قرار درخواست مستر یوفر انواع گندم نقاط مختلف افغانستان خواسته شده وتحت تجربه قرار داده شده است،

دراولین وهله توجه بانتخاب مجموعی (Mass Selection) معطوف گردیده است تابیاری خطوط برجسته نوعیت ویاخواص غالب (Caractere dominant) پدیدار گردیده وخواص نامکمل راتحت اثرخود بگیرد وبعد ازان برای خاصیت غالب برجسته کی تامه را اختیار نماید بانتخاب خصوصی پرداخته میشوند.

مدت دوسال است که برای حصول مقاصد فوق در تجربه گاهای مختلف عملیات میشود وتاحال انتخاب ذیل بعمل آمده است.

انتخاب مجموعی	انواع مختلف ـ ۵۱ نوع
انتخاب خصوصی	دوره اول ـ ۲٦۸ »
انتخاب »	» دوم ـ ۳۷ »
» »	» سوم ـ ۱۵ »

درانتخاب مجموعی بهترین نمونه های یك نوع انتخاب وتحت زرع گرفته میشود بعد ازان ازهر پایهٔ نبات که به مشخصات مطلوبه قریب تراست دانه‌های مطلوبه را گرفته تحت زرع قرار میدهیم واین عمل بچندین دوره امتداد می یابد تانوعیت بصورت خالص یعنی دارای خاصیت بطور اکمل بدست آید .

چون نوعیت خالص بدست آورده شود میتوانیم کهازجمع نمودن دو نوع مختلف یك نوع مخلوط الجنس را بدست آوریم . دراین زمینه نیز اجراآت بعمل آورده شده است چنانچه در بین نود نمونهٔ تجاربی ٤۷ نمونه متوسط بمرض زنگ حساسیت داشته و ۱۷ نوع بسیار حساسیت نشان داده و ۲٦ نمو نه بسیار کم حساسیت نشان داده است لهذا برای حصول انواعیکه بمقابل مرض مذکور مقاومت داشته باشند میتوانیم ازعمل تخلیط جنس کار بگیریم .

تجارب گندم های خارجی : درحالیکه متخصص تصفیه واصلاح نژاد های گندم داخلی را تحت اجراآت قرار داده است درباره اعتماد انواع گندم های خارجی به آب وهوای افغانستان نیز تجاربی را بعمل آورده است زیرا درخارج ازسال های درازی است که دراین راه طی مراحل مینمایند ودارای مفاد زیادی خواهد بود اگر ما به اعتیاد یکی ویاچندی از آنها درمملکت خویش فائز آئیم .

در سنه ۱۳۲۹ ـ ۲٦ نو گندم ایرانی و۱۷ نوع گندم ارژانتین و٤ نوع امریکائی تحت تجربه قرار داده شده وبعضی از آنها تحت تجارب دوره دوم خود میباشند .

درنتیجه معلوم گردید که انواع گندم های ایرانی درسنه ۱۳۲۹ خوب نتیجه نشان نداده ودر سال ۱۳۲۸ نیزعده محدودی منتج بهنتیجه مطلوبه بوده بهترین نوع ایرانی زیادتی ۲ر۲۳ فیصد نشان داده لاکن در دوره دوم صرف ٦ر٥ فیصد زیاده تی نشان داده است نوع دیگر معلوم به نبات بهاری در سنه ۱۳۲۸ (۱۰ فیصد) ودر سنه ۱۳۲۹ (١٤ فیصد) زیاده تی نشان داده است . درنوع کرمان شاهان درسنه ۱۳۲۸ ۹ر۸ ودر سنه ۱۳۲۲ ٥ر۱۲ زیاده تی بوده است .

انواع گندم های ارجنتاینا (۱۷ نوع) درسال اول اطمینان بخش نبوده وزیادتی شان همه وقت کمتر بوده است . در سنه ۱۳۳۰ دوباره تحت تجربه گرفته خواهدشد .

انواع گندم های امریکائی (ریجنت - کارت تیچر - پایلوت) با نوع محلی افغانی بمقایسه گذاشته‌شده ونتیجه قرار ذیل بوده است

نام تجربه گاه	نوع گندم افغانی محلی	ریجنت حاصل در کیلوگرام	کارت حاصل در کیلوگرام	تیچر ع-۲	پایلوت
سید آباد	٤ر٤٦٠ -	٢ر٣٥٠ -	٢ر٣٦٠ -	٢ر٥١٠ -	٣ر١٠٠ -
قندوز	٩ر٩٠٠ -	٢ر١٩٠ -	٢ر٠٨٠ -	٢ر٣١٠ -	٢ر٢٥٠ -
علی آباد	١ر٤٦٠ -	١ر٣٣٠ -	١ر١٩٠ -	١ر٣٤٠ -	١ر٧٢٠ -
بغلان	٢ر٦٠ -	١ر٨٢٠ -	١ر٨٦٠ -	٢ر٢٨٠ -	٢ر٤٧٠ -

تجارب فوق درچند سال آینده دیگرنیز ادامه داده خواهد شد .

جـو :

انواع مختلف جواز حصص مختلف افغانستان نیز تحت تجربه گرفته شده است وخصوصیات هریك نوت گرفته شده وانتخاب قرار ذیل بعمل آمده .

- انتخاب مجموعی . . . . . ١٤ نوع
- انتخاب خصوصی دوره اول . . . . ٢٧ »
- » » دوم . . . . . . ١٠ »

تجارب مذکور بالای ٤٧ نوع جووطنی بعمل آمده وجوخارجی تحت تجربه گرفته نشده است .

بولاف :

تجارب بالای انواع بولاف بصورت زرع خطوطی وزرع پاشکی بعمل آمده و درنتیجه زرع خطوطی ٢٧ فیصد زیاده تر حاصل داده است حاصل فی جریبی روی همرفته ١١٠٠ کیلو گرام فی هکتار بوده است . تصفیه تخم بولاف درافغانستان بذرائع وطنی مشکلات دارد وبرای تصفیه آن بایست ازماشین مخصوصی کار گرفته شود -(Seedcleaner)

جواری: تقریباً درحدود ٣٦ نوع مختلف جواری تحت زرع گرفته‌شده است وخصوصیات آنها ازقبیل وقت نمو - بلندی نبات و تعداد وکلانی ودانه‌های خوشه - تعداد آبیاری حاصل فی جریب نوت وبمقایسه گرفته شده است .

درنتیجه معلوم شد که انواع جواری های وطنی بمرور اوقات خواص خودرا باخته‌اند ور ژینیا (Virginia) شده‌اند وتعداد تنتل خیلی کم بوده است .

اوسط تعداد دانه فی خوشه (تنتل) از ٦٠ تا ٧٠ بوده است وعلاوه بران اکثر خوشه ها دارای مرض سیاهی شاربورن (Charbon) بوده اند .

علاوه برآن انواع جواری خارجی امریکاء، ارجنتاین، ونیزویلا یوراگی نیز تحت تجربه گرفته شده است روی همرفته قرار تجاربی که درباره انواع جواری های خارجی بعمل آمده ثابت گردید که آب وهوای کابل ونقاط کوهستانی برای زرع جواری که برای اتمام دوره نموی خویش وقت وحرارت زیاده تری را بکار دارد مناسب نیست بلکه درحصص گرم تر مثل قطغن وولایت مزارشریف وقندهار ازان نتایج بهتری رامیتوان اخذ نمود .

نوع جواری مکسیکی جون (Mexicangune) امریکائی تا به ۳ متر بلندی رسیده خوشه های متعدد وقوی ازان بدست آمد لاکن حینیکه هنوز خوشه درشیره بود ازوزش باد های سرد به تلف رسید .

لهذا درباره جواری بهتر است که با انواع زودرس خارجی تجربه بعمل آمده و زراعت جواری هم در نقاط گرم سیر وسعت داده شود . شق مواد اغذیه بونو بعضی انواع جواری رادراثر درخواست متخصصین زراعت برای سال آینده خواهد فرستاد ودرباره جواری های خارجی تجارب علیحده بعمل خواهد آمد .

تجارب دراطراف لبلبوی قندی

توسعهٔ زرع لبلبوی قندی در بغلان به نتیجه مثبت اصابت نخواهد کرد اگــر اصلاح جنسیت لبلبو وبلند بردن فیصدی قند وتطبیقات اصول فنی زرع همیشه مدنظر قرار گرفته نباشد. باساس همین مفکوره درسنه ۱۳۲۹ در حدود ۲۰ نوع لبلبو در بغلان تحت زرع وتجارب گرفته شده (انواع امریکائی- ایرانی- دنمارکی) وزراعت بدوصورت یکی صورت معمولهٔ افغانی ودیگر بصورت مروجه اوروپائی (زراعت باصول هموار خطوطی وقلبه های اروپائی) بعمل آمده ودرنتیجه معلوم شد که اصول زرع اروپائی درحدود ۶۲ فیصد زیاده حاصل می دهد چنانچه از اعداد ذیل برمی آید .

طریقه لبلبو کاری افغانی	حاصل فی جریب	۱۳۵۷ کیلوگرام
« « اروپائی	« «	۲۲۲۹ «

درباره زیاده تی وحفاظه فیصدی شرینی انواع لبلبوهی ایرانی ۳۷ بره و ۳۶ بره و ۴۱ بره و ۴۴ بره بهترین نتیجه داده اند ونسبت به نوع دنمارکی (ایگل هل Eagleheell) نه تنها فی صدی آنها زیاده تربوده است. بلکه در خورد وکلان لبلبو مقدار فی صدی تقریباً تغییر ناپذیر بوده است حال آنکه درنوع دنمارکی چون لبلبو ها کلان شوند فی صدی قند آنها کمتر میشود. این قلت قند در لبلبوهی کلان ممکن ازسبب اینست که لبلبوی نوع دنمارکی درافغانستان که مملکت بری است نسبت بانواع ایرانی که خواص طبیعی آن به افغانستان زیاده ترمشابه است چندان موافقت ندارد .

تجارب دراطراف کچالو !

کچالو نیز بدواصول افغانی وارو پائی زرع شده ودرنتیجهٔ زرع ارو پائی ۵۰ فی‌صد زیاده ترنسبت بزرع افغانی حاصل داده است. در اصول زرع معموله ارو پائی کچالو ها درجویه نه بلکه درزمین هموار بخط کاشته شده. دوری یك‌خط ازخط دیگر ۷۰ سانتی متردوری یك نبات از دیگر بالای خط ۴۰ سانتی متر بوده وکچالو به عمق ٦ سانتی متر درزمین فرو برده شده وخیشاوه ذریعهٔ کتمن بعمل آمده است .

تجارب دراطراف سویا بین (Souabean)

سویا بین از نباتات تیلی وغذائی مهم است. علاوه برروغن که ازان کشیده می‌شود برای خوراکه نیز ازان استفاده می‌شود مقدار مواد ازوتی آن ۴۰ فیصد ومواد چربی آن ۱۸ فیصد است وازان استفاده های کلی می‌شود ١٦ نوع ازسویا بین‌ذریعهٔ مستربوفر تحت تجربه قرار داده شده ودرنتیجه معلوم شد که انواع امریکائی که دوره نموی طولانی دارندبه‌آب وهوای کابل چندان موافقت نداشته ودرنقاط گرم ترکه موسم تابستان آن‌نیز طویل‌تر باشد (قندهار، فراه، قطغن) خوبتر نتیجه می‌دهد .

در کابل یکنوع خرابی درجنست سویا بین‌ها نیز بدیدار گردیده تخم‌ها دراثرزرع‌خوردتر می‌شوندوعلت آن اینست که نباتات لیگومینوز (Legumineuses) ازخودهریك بکتریا آزوت گیرمخصوصی‌دارند.وسویا بین که بکتریای آن باسیلوس رادیسیکولا (Bacillus Rad'cicolo) است ازجهت اینکه بکتریای مذکور دراراضی افغانستان موجود نیست وبه مقدار بسیار کم موجود است نتیجهٔ مطلوبه را داده نمی‌تواند .

تجارب دربارهٔ مشنگ و کلول :

مشنگ (Vicio) وکلول (Lathgrus) ازنباتات مهمی است که ازعلوفهٔ آن‌درتغذیهٔ حیوانات وبرای اصلاح وتقویهٔ زمین بقسم کودسبز استفاده می‌شود در۱۰مترمربع هریك از انواع ذیل قرار ذیل‌نتیجه گرفته شده .

مشنگ گل نفیس امریکائی حاصل‌در ۱۰ مترمربع	۳۵-۱۲ کیلو	خشك آن ۸۵-۳	کیلو گرام
مشنگ معمولی امریکائی «	« ۹۰-۱٤	» ۲۷-٤	»
کلول افغانستان «	« ۸۳-۱۷	» ٤۳-٤	»
شاخل « «	« ٦۰-۱۳	» ۳۳-٤	»

کلول نسبت به مشنگ هم زیاده ترآب دارد وهم حاصل فی جریبی کاه خشك آن زیاده تر است .

تجربه دربارهٔ گل آفتاب پرست :

گل آفتاب پرست که در اکثر نقاط افغانستان خوب می‌روید از نباتات تیلی مهم‌است ۵۹،۹ فی صد قرار تجاربی که شده است تیل دارد که ۲۹،۵ فی‌صد آن درخورا که نیز بکار برده‌شده می‌توا ند.حاصل روی همرفته‌در انواع آفتاب پرست روسی ونوع افغانی تقریباً مشابه ودر حدود ۳٤۰ تا ۳٦۰ کیلو گرام فی‌جریب بوده است .

تحقیقات وتجارب مستر نوی باور متخصص نباتات :

نباتات طبیعی با وجود ترقیات فوق العاده داکتری وکیمیا در عالم طبابت دارای اهمیت است . الکالوئید (Alcoloide) هائیکه از آنها بذرایع کیمیاوی استخراج می شود به قیمت بلند در تمام نقاط مورد ضرورت واستفاده است بعضی از آنها از اهمیت باستانی خویش که‌در طبابت یونانی داشتند خیلی کاسته اند وادویه کیمیاوی جای شان رااتخاذ نموده است‌لاکن اکثر آنها هنوز دارای‌همان اهمیت قدیم خودبوده‌وازان درهردو طب (یونانی واروپائی) استفاده میشود سانتونین ترخ، کودئین کوکنار ، کنین کنکینا ، تیل مسهل ، بیدانجیر مانتول نعناع ومادهٔ مسهل درخت شیر خشت وترنجبین شکر خار هنوز شهرت وقیمت بین المللی دارند وبرای استحصال این مواد طبی مفید کمپنی های متعدد تشکیل یافته وفابریکه های بزرگی تاسیس شده است که‌آماده به‌خریداری مقادیر مهم آن میبا شد .

چون مملکت ما‌دارای انواع مختلف نباتات طبی است .. (ترخ، افسنطین ، هنگ شیر خشت ، ترنجبین . شرین بویه ، ممیره ، جدوار ، پودینه ، بوی مادران ، زیره بادیان ، کاکوتی ، کوکنار ، رواش . نعنا ، پو دینه ،، شبت ، گشنیز ، شور نجان بید انجیر ، شاتره ، داتوره ، سوکران ، اسپند ، ثعلب، خطمی و غیره)

لهذا ازمهمات موضو است که تحقیقات ومطا لعاتی دراطراف نباتات مذکور بعمل آورده شود که کدام‌انواع اند‌بکجا میرو یند بچه اندازه وامکان استفاده ازآنهاچطور است این وظیفه مهم است که مستر نوی باور متخصص نباتات انجام داده است واز جمله کار های مهمش در سنه ۱۳۲۹ مطالعات دراطراف نبا تات طبی وغیره گیاها خودروی نقاط افغانستان بوده است متخصص مذکور در نقاط مختلف مملکت گردش نموده ونمونه نباتات‌مختلفه خصوصاً نباتات طبی راجمع نمو ده وبعد لابرا تو ری که برایش‌تخصیص داده شده است آنهارا ازروی‌خصوصیات فنی تشخیص‌نموده ودر بین دوسیه های علیحده گذاشته است .

از نباتات طبی مذکور که دارای اهمیت بین‌المللی است و دربارهٔ خریداری آن از چندین مؤسسات خارجی بریاست زراعت مراجعه شده نرخ است .

نمونه های نرخ ذریعهٔ متخصص مذکور از نقاط مختلف مملکت جمع آوری و بعد از ریاست زراعت برای تجزیه بهفا کولته سیانس فرستاده‌شده است تامقدار فیصدی سانتونین آن معلوم گردد . تاکنون هیچ یك از نمونه‌ها زیاده از یك فیصدی سانتونین را نشان نداده است بلکه نمونه های مذکور که تحت تجزیه گرفته شده اند کمتر از یك فیصد سانتونین را دارا می‌باشندو بناء علیه قرار دادی درخصوص فروش نرخ بعمل نیامده است زیرا آنگونه نرخ دارای اهمیت است که سانتونین آن زیاده تر از یك فیصد باشد . علاوه بر تحقیقات دراطراف نباتات طبی متخصص مذکور یك‌مقدار تخم سبزیجات ونباتات طبی را برای حصول واصلاح تخم درفوریه گذرگاه زرع نموده وازهر نوع یك‌مقدار تخم بدست آورده است تادرثانی تحت تجربه گرفته شود .

کار های مسترولف متخصص تربیهٔ حیوانات :

محصولات حیوانی درفراهم آوری مواد اغذیه ولوازم معشیت افراد مملکت و توسعه تجارتش درخارج آنقدر دارای اهمیت است که‌ ه‌لحظهٔ هم نمی‌توان ازفکر تکثیر واصلاح آن آرام نشست . حیوانات اهلی ما جنه ضعیف وصحت ناقص دارند وبحال‌حاضر وطوریکه فعلاً هستند ازآنها نمی‌توان محصول فراوان وپسندیده گرفت . برای حیوانات خود بایست تمام امکانات بهبود وتمام ذرایع اصلاح نژادی را فراهم نمائیم .

خوراکه فراوان وجای صحی وتربیه اصولی و معالجه امراض وانتخاب تدریجی (سالکشن) ازعوامل مهم اصلاح است که متخصصین فنی بایست برای ازقوه بفعل آوردن مرام های مذکور مطالعاتی نموده وپروگرام اساسی طرح نمایند تا باساس آن دراصلاح نژاد حیوانات مملکت اقدامات شایسته بعمل آورده شود .

برای بکف آوردن مقاصد فوق مسترولف در ۱۳۲۹ درکابل مطالعاتی نموده وراپورت هائی‌درباره اصلاح وتوسعه حیوان داری بشعبه نسلگیری علی آباد تقدیم نموده وعلاوه برآن برای معاینه وضعیت و چگونگی مالداری درولایات خصوصا تربیه گوسفند قره‌قلی درولایات شمالی سفرنموده وصورت چشم دید ونظریات خودرا درباره تکثیر واصلاح نژاد قره‌قل وغیره بریاست تقدیم نموده است .

ازروی نظریات متخصص مذکور چون بتربیه حیوانات اقدام می‌شود بایست مرام معین وروشن باشد .

اگر حیوان داری بمرام تجارتی وحصول مفاداست پس از تربیه اصلاح جنس که اکثر متضاد فایده آنی وفوری واقع میشود بایست صرف نظر نمائیم واگر اصلاح در نژاد مرام قرارداده شده است پس فایده مالی را نبایست انتظار برد .

تربیه خانه علی آباد دارای همین نقیصه است واصلاحاتی را ازقبیل فروش حیوانات زاید واصلاح خوراکه وبهبود شرایط صحی حیوانات ایجاب می کنند ازنگاه داشت حیوانات بقسم تجارتی مفادی متصور نیست زیرا ۵۰ فیصد خساره است .

لهذا اگر می خواهند که تربیه‌خانه علی آباد باساس دلیل قناعت بخشی ادامه داده شود بایست اصلاح نژاد را مدنظر بگیرند وبس .

قرار نظریه وسنجش متخصص درظرف یکماه جوزا ۲۳۲۵۰ افغانی ضرر دیده میشود .

چون گاوهای خود تربیه‌خانه شیر کافی نمیدهند (٦ پاو فی روز یعنی ۲۰ دفعه کمتر ازاجناس خارجی) لهذا ریاست زراعت تصمیم گرفت که یکعده گاوهای اصلاح شده جنس فریزی را ازپاکستان خریداری نموده وازتخلیط جنس آن بااجناس گاوهای وطنی دورگه های آنرا بوجود آرد که شیر فراوانتر وخوبتر ازآنها حاصل شود .

قراریکه ملاحظه میشود ازاین مخلوط نمودن نژاد فریزی بانژاد محلی گوساله‌های بسیار خوبی بدست آمده است وامید است ازادامه وتکرار عمل نتیجه خوبتری بدست آید .

بعضی تجارب دیگر باگاوهای سند پاکستانی مدنظر گرفته شده است که ممکن است بهمین زودیها بهنتیجه مثبتی برسد درجریان سنه ۱۳۲۹ یکعده حیوانات اهالی که بمرض دچار بوده‌اند درتربیه‌خانه علی آباد تداوی شده‌اند وهم یکعده حیوانات درخود تربیه‌خانه معالجه شده است .

دیگر ازکارهای مهم که دراثر نظریات متخصص بعمل آمده است تعمیر اطاق کار ولابراتور وتهیه آلات وسامان بیطاری وتورید ادویه ازجرمنی است که عنقریب مورد استفاده قرارداده خواهد شد . وموارد اقدامات مهمی را درباره معالجه ومجادله ضدامراض حیوانات فراهم خواهد نمود وهمچنین درشیرخانه اصلاحاتی روی کار آمده وفعلاً بعضی ماشین های برقی نیز بکار انداخته شده است وبرعلاوه داخل طویله وسایر عمارات مربوطه نسلگیری لین برق تمدید یافته است .

تحقیقات وتجارب مستر گروس متخصص امراض نباتی :

همچنان که حیوانات مملکت‌ما بامراض دچار ومحصولات شان درکمیت وکیفیت ناقص‌است همانطور اکثر نباتات وطن‌ما بهامراض مختلف مبتلا بوده در محصولات شان

درمقدار حاصل وصفات تناقص دیـــده میشود . لهذا از واجبات است کـــه به تحقیقات دراطراف امراض وآفات نباتی بردازیم وبعد ازتحقیقات لازمه درتهیه وفراهم آوری ذرایع دفاعی توجه نمائیم . اینست کارهای مهمی کهذریعه مستر گروس متخصص امراض نباتی شروع گردیده وقراریکه ملاحظه میشود قدم های سریعی دربیمودن این مراحل فنی برداشته شده است .

کار لابراتوری بانجام رسیده ولینٌدوانی برق وامتدادنلهای آبرسانی مکمل‌شده است وآلات وادوات فنی بجاهای مناسب نصب وکار تحقیقاتی دراطراف امراض وآفات نباتی شروع گـــردیده است نمونه های حشرات وامـــراض بهتعداد زیاد ازنقاط مختلف مملکت جمع‌آوری شده وترتیباتی گرفته شده است که امراض ذریعه‌بروژکتورهای برقی درخود لابراتور بالای پرده نشان داده شود .

مستر دوکلمن متخصص جنگلات وزرع تمباکو :

جنگلات از دارائی های طبیعی مهـــم مملکت و ثروتی است نامیه اگـــر درحمایه جنگلهای حالیه واحیای جنگل های ازبین رفته دقت وصـــرف مساعی نشود ، بسیار ممکن است کهدراثر سوء استعمال وسوء استفاده دامنه جنگلهای‌موجوده نیز تقلیل وتحدید پذیرد ودرآینده قلیل بهقلت فوق‌العاده مواد محروقاتی وتعمیراتی دچار گردیده صنایع چوبی مملکت سقوط نماید . ازاینجاست کـــه یکنفر متخصص جنگلات مستردوکلمن موظف قرارداده شده‌است تاجنگلات مملکترا معاینه نموده دراطراف حمایه وتوسعه آن رابورت ونظریات خودرا بریاست تقدیـــم دارد . درجریان سنه ۱۳۲۹ مستردوکلمن مذکور جنگلات مشرقی وجنوبی هرات وولایت مـــزارشریف ومیمنه وقطغن را معاینه نموده دراطراف جنگلات حصص مذکور رابورت های خودرا بشعبه جنگلات ریاست تقدیم داشته است . وعلاوه برآن متخصص مذکور درفوریه گـذرگاه یك‌تعداد تخم های جنگلی راکه از امریکا وغیره ممالـــك خارجی خواسته شده بود تحت زرع وتجربه گرفته است .

گذشته از آن چون متخصص مذکور در زراعت تمباکو نیـــز معلومات دارد قرار درخواست متخصص موصوف‌انواع تخم تمباکو ازامریکاه وایران وغیره نقاط خواسته‌شده وبدسترس اش گذاشته شده است ومتخصص مـــذکور درتجربه گاه های علـــی‌آباد وگذرگاه تخم های مزبور را زرع نموده ونتایـــج زرع اطمینان بخش بوده است .

اقدامات واجراآت فنی متخصصین خارجی مربوطه ریاست زراعت درسال ۱۳۲۹ قرار فوق است در جریان ۱۳۲۹ ذریعه متخصصین شق تعاونی یونو مستردیو متخصص تربیه حیوانات مستر گیزل متخصص نباتات ومستر جانسن متخصص کیمیا تحقیقاتی درنقاط مختلف مملکت خصوصا صفحات شمالی بعمل آمده متخصصین مذکور راپورت ها ونظریات خودرا بریاست سپرده ودر ریاست زراعت درحالیکه متخصصین مذکورهم حضور داشتند دربارهٔ اصلاحات زراعت مملکت وامکانات استفاده از شق تعاونی یونو مذاکرات بعمل آمد.

چون دراثر مذاکرات مذکور معلوم گردید که توسعه واصلاح زراعت در افغانستان منوط به فعالیت متخصصین فنی وفراهم آوری آلات وادوات فنی است. لهذا ازطرف نماینده های شق تعاونی یونو پیشنهاد شد که یکعده از فارغ‌التحصیلان ومتخصصین ریاست‌زراعت رابقسم فلوشیپ بامریکا وا روپا بفرستیم چنانچه فعلاً چهار نفر ازمتخصصین‌ریاست‌زراعت به‌قسم‌فلوشیپ‌معرفی‌شده وعنقریب‌عازم‌امریکا واروپا‌خواهندشد.

علاوه بران متخصصین یونو لابراتوریهای ریاست زراعت را معاینه نموده ودر بارهٔ نفرفنی وآلات وادوات موردضرورت ریاست‌زراعت بامتخصصین‌ریاست‌در تماس‌وارتباط‌میباشند تا معاونت هائی که ازطرف شق تعاونی یونو بعمل می‌آیددرداخل چوکات‌اصولی ومعین باشد. دراساس همین گونه مذاکرات بودکه برای جلوگیری ازشروع مرض تاکو برای وقت حاضر وبمطلوب انقطاع وانقراض تامهٔ آن‌در آینده یك نفر متخصص ماهرو فعال مستر التن از امریکا وارد گردیده ومتخصص مذکور در بارهٔ دفع مرض تاکو واتخاذ تدابیر لازمه فنی فعالیت زیادی نشان داده و امید است که ذریعهٔ حصول واکسین وسیروم ازخرگوش که اصول جدیدی است بتوانیم درجلوگیری از انتشار مرض تاکو که از امراض بس مدهشی است موفقیت مزیدی حاصل نمائیم علاوه بر مستر التن یکعده متخصصین دیگر درشقوق مختلف خصوصاً شق پنبه، شق‌امراض نباتی درشروع بهار۱۳۳۰ ازطرف شق تعاونی‌یونو بریاست زراعت خواهندرسید. علاوه برتحقیقات وتجارب‌متخصصین خارجی ذریعهٔ شعبات مختلف‌ریاست زراعت نیزدر ۱۳۲۹ اجراآتی بعمل آمده است که طور مختلف قرار ذیل معلومات داده میشود.

الف- کارهائیکه ذریعهٔ مدیریت دفع آفات ریاست زراعت بعمل آمده است

اجراآت مدیریت مدافعهٔ امراض زراعتی درسال ۱۳۲۹

مدیریت عمومی مدافعهٔ امراض زراعتی درسال ۱۳۲۹ حسب پلان سال ۱۳۲۸ خویش که بعدازمطالعات‌علمی دراطراف چگونگی حشرهٔ‌مضره (Hyponomeuta Promorum) که بالای درختان غوربند وغزنی حمله ورگردیده بودهمه ساله بدرختان میوه داران خصوصاً اشجار بادام ضرری وارد وحصهٔ مهم حاصلات آنرا ازبین میبرد به اقدامات

مبارزوی توسط ادویه ای اف (۶۰۵)
درغور بند وغزنی پرداخته با یك عالم مشکلات که درراه عملی نمودن اقدام خویش نظر بوضعیت باغداران ودیگر موانع ازقبیل وسایل حمل ونقل وغیره داشته بازهم موفق گردید که درغوربند یك تعداد زیاد درخت را در سال ۱۳۲۹ درمدت کمی ادویه پاشی نماید و همچنان در حصهٔ غزنی یك تعداد مهم درخت را درمدت چند روز ادویه پاشی نموده است واین ادویه پاشی درختان مذکور بصورت کیمیاوی صورت گرفته است وتماماً بوسیلهٔ ماشین های ادویه پاشی پطرولی وپمپه های ادویه پاشی چانته ئی توسط مامورین فنی مربوط مدیریت موصوف اجرا گردیده تا جائیکه راپور گرفته ایم الحمدلله والمنه این ادویه پاشی درمقابل حشرهٔ مذکور نتیجه مثبتی داده وباغداران مربوطه از مفاد آن توسط عرایض جداگانه از ریاست زراعت اظهار امتنان نموده و ادامهٔ این عملیات را برای آینده نیز درخواست نموده اند.

فوتوی نمره ۱۱
در فوتوی فوق در ابتدای شروع عملیات برای مامورین فنی هدایت داده می شود.

عملیات آینده برضد حشرهٔ جولاگك در مدافعه برضد حشره مذکور یك تعداد نفر فني بكار انداخته شده

فوتوی نمره ۱۲
در فوتوي بالا درخت آفت رسیده ملاحظه می شود پیش از عملیات.

وار یکمقدار ماشین های ادویه پاشی بطور والی و دستی بکار گرفته شده است حمل ادویة لازمه ذریعهٔ لاری ها انجام پذیرفته است.

همچنین در غزنی بر ضد حشرهٔ مذکور که تلفات زیادی را در باغهای آنجا عاید نموده بود عملیات فنی بعمل آمده است مقدار محلول لیکه از ادویهٔ فوق بدست آمده و بدرختان مذکور استعمال گردیده است:

فوتوی نمره ۱۳
در فوتوی فوق یکنفر کاریگر از طرف مامور فني تعلیم می شود.

الف- غوربند (۱۳٤٥۹۷) اصله درخت مقدار محلول (۲۰۱٦۷٥) لیتر
ب- غزنی (٦٤٧٤۹) « « « (۸٥۱۱٥) «

مقدار محلولیکه بالای هر درخت استعمال و مصرف گردیده از (۳) لیتر الی (۸) لیتر بود و تفاوت آن وابسته بساختمان اشجار وبلندی وپستی آن بود.

تعداد اشجاریکه تحت حملهٔ این حشرهٔ مضره واقع گردیده از دو ناحیهٔ فوق بطور مجموع عبارت از (۲۷۲۰٥۰) اصله درخت بود که ازانجمله درخت بادام (۱۹٦۰۲۳) اصله، درخت سیب

فوتوی نمره ١٤
در فوتوی بالا کار یکنفر کاریگر بعد از تعلیم دیده می شود.

فوتوی نمره (۱۵)
درفوتوی فوق صورت استعمال وغیره ماشین برای اطفال تعلیم داده میشود .

(۱۸۵۰٤) اصله درخت آلو بخارا (٤٢١٤١) اصله درخت شفتالو و (١٤٨٩٧) اصله درخت آلو بالو (٤٧١) اصله بوده و درسنه ۱۳۲۹ منجملهٔ آنهاموازی (١٩٩٣٤٦) اصله تحت عملیات قرار داده شده دورهٔ ادامه این عملیات قرار نظریه متخصص مربوطه برای سه سال خواهد بود که درناحیه‌های عملیات شده دوام نماید .

مدیریت مدافعهٔ امراض زراعتی بعداز واردنمودن سامان لابراتوری و تکمیل ادویه طرف ضرورت آن از خارج لابراتور امراض زراعتی راکه تشکیل آن درسال ۱۳۲۸ روی دست گرفته شده بود توانست که این لابراتو را بکار انداخته وکار تشخیص امراض را با ترتیب معلومات آن وتنظیم وترتیب نموهای امراض زراعتی دران انجام دهد وازطرف دیگر برای امحای موش های مضرهٔ زراعتی وغیره که در تمام مملکت رو بکثرت بوده و خساراتی وارد مینماید و مدافعهٔ آن هم فوری و ضروری بوده تهیهٔ ادویهٔ ضد موش ها بصورت امتحانی وکشت ویروس های تیفوس که از خارج برای اجرای این مطلب خریداری شده بود بعمل آمده است .

فوتوی نمره (١٦)
فوتوی بالا صورت کار عملیات را نشان می دهد .

مدیریت مدافعهٔ امراض زراعتی برای مدافعهٔ حشرات لیلبو که بنام

Lmonius Agrotis Segetum یاد می‌شود در اول بهار سال ۱۳۲۹ یکمقدار ادویهٔ ای اف ویك تعداد بمبه های ادویه پاشی را بولایت قطغن روانه و برای اجراآت آن وتعلیم اشخاص که این کاررا اجرا می نمایند یکنفر فنی از مدیریت دفع آفات جانب بغلان سفر نموده و بمامورین زرع لبلبو که مامورین فنی می باشند صورت استعمال وطرز تهیهٔ ادویه را تعلیم وعملا برای شان در مزارع لبلبو بصورت امتحانی استعمال نموده وقراری که راپور گرفته ایم ازاستعمال ادویهٔ مذکور درمقابل حشرات موصوفه نتیجهٔ مثبتی بعمل آمده است.

فوتوی نمره (۱۷)

درفوتوی بالا فوق فعالیت یکنفرمامور فنی ملاحظه می شود.

مدیریت مدافعهٔ امراض زراعتی ترتیبات مدافعه وی وکشفیات حشرهٔ مضرهٔ ملخ را که در بعضی نقط ولایات موجود بود طبق سالهای گذشته گرفته وازراپورهای واصلهٔ مدیریت های زراعت برای حشرهٔ مضرهٔ مذکور موقع ضرر رسانی داده نشده است وهم برای اجراآت سال ۱۳۳۰ راجع بمدافعهٔ اساسی آن و دیگر حشرات مضره یکعده مامورین فنی بولایات گردش نموده وضعیت چگونگی حشرهٔ مضرهٔ ملخ ودیگر امور مدافعه وی امراض زراعتی را ملاحظه بعد از عودت خویش بمشورهٔ متخصص امراض زراعتی تشکیل و پلانی ترتیب نموده است.

فوتوی نمره (۱۸)

درفوتوی فوق نتیجهٔ عملیات بالای درخت عملیات شده ازطرف مامورین فني برای باغداران نشان داده می شود.

مدیریت مدافعهٔ امراض زراعتی در شق اداری خویش اجراآت دفتر داری و ترتیب راپور های عمومی مدافعهٔ ملخ وجواب استفسارات ممالك همسایه راجع

به ملخ وفرستادن اشخاص فنی را در کنفرانس های خارجی از قبیل کنفرانس تاشکند و دهلی جدید وغیره امور مربوطهٔ اداره را اجرا نموده واز طرف دیگر وارسی امو ر مربوطهٔ لابراتور وغیره را تحت اجرا گرفته است .

کنفرانس منعقدهٔ تاشکند که بر حسب موافقه نامهٔ حکومت افغانستان وحکومت شوروی بقسم نوبتی همه ساله درخاك یکی ازهر مملکت منعقد می شود درسال ۱۳۲۹ در تاشکند منعقد گردیده بود ودران طبق معمول دیگر کنفرانس ها راجع بامور مدافعهٔ حشرهٔ مضره ودیگر امراض زراعتی ازقبیل امراض پنبه ومسایل قرانطینی بحث گردیده ودر بارهٔ اتخاذ تدابیر لازمه برضد امراض نباتی که در آینده عملی گردد تجاویز لازمه گرفته شده.

مدیریت مدافعهٔ امراض زراعتی بعد از گرفتن را پور های وضعیت چگونگی ملخ و غیره از حکومات همجوار برای مدافعه وجلوگیری ازسرایت آن بداخل مملکت وهمچنان از سرایت آن مملکت همجوار خویش درحصص مختلفهٔ مملکت بوسایل موجوده ترتیبات گرفته است که تاحال از ورود حشرات مضره از قبیل ملخ وغیره بداخل خاك افغانی و همچنان ازخاك افغانی بخاك خارج جلوگیری بعمل آمده است وهمچنان از اجراآت خویش دراثر پرسش های ممالك همجوار راپور وتوضیحات لازمه داده است .

مدیریت مدافعهٔ امراض زراعتی برعلاوهٔ عملیات مدافعه وی خویش درناحیه های غوربند وغزنی برای حفظ ما تقدم اشجار مربوطهٔ کاریز میر را که درقریب آن نقطهٔ قرانطینی یعنی کوهای مربوطهٔ غوربند واقع بوده وعبور ومرور نفر وحیوانات از قبیل مرکب وگاو وغیره صورت میگرفت وامکان نقل نمودن حشرهٔ مضرهٔ درختان بادام غوربند دران متصور بوده نیز تحت عملیات قرارداده تماما اشجار آنرا ذریعهٔ ادویهٔ ای اف ۱۰۵ ادویه پاشی نموده است.

مدیریت مدافعهٔ امراض زراعتی برای تکمیل دوسیه های مربوطهٔ امراض زراعتی مکشوفه که ازطرف متخصص مربوطه تشخیص میشود یك اطاق جدید دیگری درقریب لابراتور مربوطه خویش جهت فوتوگرافی نمودن امراض وغیره تعمیر وسامان لازمهٔ آنرا تهیه وبدسترس مامورین مربوطه آن گذاشته وفعلاً دراطاق مذکور عموماً کارهای میکروسکوپی امراض نباتی وغیره لابراتور امراض زراعتی اجرا می گردد مدیریت مدافعه امراض زراعتی برای اینکه درمقابل عموم حشرات تاجائیکه بتواند مدافعه وازوسعت آن جلوگیری نماید برای امحای آن ازخارج بهخریداری، وتورید ادویه جات وسامان ذیل موفق گردیده است که مراد از ادویه ای اف ۶۰۵ ونیل توتیا وارسنیك ویکعده میکروسکوب پطرولی وغیره پطرولی ادویه پاشی می باشد .

چون برای مدافعهٔ امراض زراعتی مدیریت مدافعهٔ امراض زراعتی به تعداد نفرفنی احتیاج داشته در ابتدای سال یکعده نفر فارغ التحصیلان مکتب عالی زراعت را در بست خویش گرفته ومدت سه ماه آنها در کورس مدافعه امراض زراعتی که اکثراً امراض وصورت تشخیص وغیره آن ازطرف متخصص مربوطه بصورت عملی برایشان نشان داده میشد شامل نموده وبعد از انجام کورس ایشان عملاً درعملیات غوربند و غزنی شامل کار نموده واز اجرا آت آنها نتیجه مثبتی گرفته است .

حسب دعوت حکومت هند درعقرب ۱۳۲۹ یکنفر نمایندهٔ فنی از ریاست زراعت در کنفرانس ملخ صحرائی که ازطرف حکومت مزبور دردهلی جدید منعقد گردیده شمولیت ورزیده وراپورت اجراآت کنفرانس مذکور در ریاست زراعت تحت مداقه قرار داده شده است .

ب- کارهائیکه ذریعهٔ مدیریت بیطاری ریاست نسلگیری بعمل آمده است ..؟

خسارهٔ هنگفتی را که هرسال مالدار های ما ازبروز وشروع امراض شیری دربین حیوانات شان متحمل می گردند و ۳۰ فیصد حیوانات را مورد حمله قرار میدهد نمیتوان بهمین ویتره که امروز دیده میشود تحمل نمود . مرض تاکو مثلیکه دردیگر نقاط دنیا است اگر ذرایع فرانطنی وجلوگیری ذریعهٔ واکسین ومعالجه ذریعهٔ سیروم طورا صولی بمحل تطبیق گذاشته نشود منجر به اتلاف یکعده زیاد گاوها گردیده وبه ملیون ها افغانی به ثروت ملی صدمه خواهد رسید. اینست که ریاست زراعت کوشش دارد تاموسسه واکسین سازی وسیروم سازی بنی حصار توسعه یافته وتمام واکسین وواکسین مورد ضرورت برضد مرض تاکو وغیره دراین موسسه حاصل وبکار انداخته شود .

دراثر همین مساعی ریاست بوده است که در جریان ۱۳۲۹ برای دفع مرض تاکو که امسال در هرات نسبت بدیگر نقاط زیاده تر توسعه پذیرفته بود متواتر هیئت های فنی خودرا فرستاده ومجادله برضد مرض ذریعهٔ تزریق سیروم وواکسین وخصوصاً تطبیق شدید قوانین قرانطنی بعمل آمده وفعلاً نیزمجادله دوم دارد، برای اینکه درعملی نمودن قوانین فنی و خصوصاً گرفتن ترتیبات قرانطنی درتمام نقاط هرات اجـرا آت سریعانه وجدیانه بعمل آورده شود حسب تصویب مقامات عالی معین ریاست زراعت برای چندی عازم هرات گردیده ودرزمینه اقدامات مفید وموثری بعمل آمد .

چون نقل دادن واکسین ضد مرض ازمرکز تابه هرات دارای مشکلات بـود چنین تصمیم گرفته شد که لوازم ساختن واکسین ازمرکز بانفر فنی بهرات نقل داده شده ودر

خود هرات واکسین مطلوب بدست آمده وعندالضروره بحیوانات تزریق گردد .

چنانچه باندازهٔ ۱۸۲ لیتر واکسین ساخت محلی ، برضد مرض بکار انداخته شده وعلاوه بر آن برضد مرض مذکور ۲۰۰ لیتر واکسین و ۲۰۰ لیتر سیروم ازروسیه خواسته و برضد مرض پرداخته شدهٔ است . وهمچنین درخود موسسه تحت اثر متخصصین شق تعاونی یونو و متخصصین داخلی بساختن یکمقدار کافی واکسین اقدام ورزیده و به مقدار ۱۹۰ لیتر ازان بدست آورده ومورد استفاده قرار داده شده است ؛ ویکمقدار ازان به میمنه نیز جهت حفظ ما تقدم وجلوگیری ازشروع مرض نقل داده شده است روی همرفته در ۱۳۲۹ ذریعهٔ تزریق ۸۹۵۱ لیتر ادویه ضدمرض به تعداد شصت وهفت هزار حیوان تحت معالجه گرفته‌شده است مستر والتن متخصص با کـتر ولوگی که ازطرف شق تکنیکی یونوفرستاده شده‌است بعدازتجارب‌خویش درموسسهٔ بنی‌حصار واستعمال واکسین از زابایك هیئت فنی عازم هرات گردیده تادرانجا معاینات لازمه دراطراف مرض تاکو نموده وتجارب وعملیاتی را که درمرکز نموده است درهرات نیز عملی نماید .

درسنه ۱۳۲۹ وزارت جلیله حربیه نیز برای اینکه مجادله مرض تاکو بصورت موثرتر عملی گردد . یکعده ازبیطاران ماهر وفعال خود را بدسترس ریاست زراعت گذاشته اند که ریاست زراعت ازاین معاونت اظهار تشکر زیادی نماید .

شعبهٔ آردرهای ریاست زراعت :

چون پیشرفت های زراعتی ایجاب میکنند که اول‌تر ازهمه سامان ولوازم فنی فراهم گردد لهذا برای کارهای شعبات مختلف ریاست‌زراعت یکعده سامان ولوازم بهموسسات وکمپنی های خارج فرمایش داده شده است که یکعده آن بمرکزمواصلت ورزیده است ومابقی آن نیز عنقریب وارد خواهد گردید ازجمله سامان‌هائیکه بکابل رسیده است شش بست سامان بیطاری ودوصد سامـان پیچکـاری وده صندوق یـخ کننده یك لابراتور مکمل امراض نباتی ودوتن ارسنیك سفید وپنج ن نیل توتیا و ۱۴۱۰ لیتر ادویه ضد حشرات ویکمقدار حبوب ویك تعداد میکروسکوب ها وغیره سامان کـه درخواست شده بود بمرکز رسیده است . سامان ولوازم‌فنی دیگر که متعاقباً آرردداده شده‌است نیز متعاقباً خواهد رسید .

مدیریت عمومی تبلیغات زراعت :

کارهای شق یونو . احصائیه های زراعتی ، جمع آوری راپورت کار متخصصین وکار فارم‌ها وصدور آردرهادر ابتدا که شعبهٔ آردرها تشکیل نشده بود . ترجمه مکاتیب

السنه خارجی ووایس جواب دادن آن ـ موضوع قرار داد های متخصصین تهیه تخمانه جات وتقسیمات آن مسایل زرع لبلبو وپنبه و کار مدیریت های زراعت در ولایات و فارم های بغلان و قندوز و غیره امور فنی ذریعهٔ این شعبه اجرا شده است وعلاوه بران درجریان ۱۳۲۹ بعضی مقاله ها وراپورت های زراعتی نیز ازاین شعبه ترتیب داده شده و بروزنامه ها فرستاده شده است. درنظراست که یك مجله ماهوار زراعتی نیز ذریعه این شعبه ترتیب و به محل اشاعه گذاشته شود .

شعبه آبیاری :

اگر قدری دقت شود مسایل آبیاری یعنی فراهم آوری آب واصولی استفاده ازان بایست بوراس تمام دیگرموضوعات زراعتی قرار داده شود .

زیرا افغانستان مملکتی ایست زراعتی ودرافغانستان عامل مهم ترین که تمام دیگر عوامل راتحت شعاع خودمیگیرد آب وتقسیمات اصولی آنست تااین موضوعات آب طور اساسی تحت دقت و اجراآت گرفته نشود اقدام نمودن بکار های دیگر فی الحقیقت اصل راگذاشتن وبفروعات پرداختن است . اگرچه موضوعات استفاده ازمنابع آب مثل حفرانهار وتعمیر بند ها وذخیره های آب مربوطه بوزارت فواید عامه است لاکن چون بریاست زراعت شعبهٔ بنام شعبه آبیاری موجود است درجریان ۱۳۲۹ اجراآت مقدماتی چندی ازاین شعبه بعمل آمده است که طور اختصار در ذیل معلومات داده میشود .

(۱) توپوگرافی آبیاری نهردشت چمچال بدخشان برای آبیاری ۳۰۰۰ جریب زمین بطول بیست کیلومتر وعرض ۲ کیلومتر .

(۲) توپوگرافی زمینهای فارم زراعتی بغلان بغرض تسهیلات آبیاری وتسطیح آن .

(۳) پروژه وتوپوگراف نهر چانقارق بغلان برای عریض وطویل ساختن آن تاحدود زیرکوتل جلوگیری .

(٤) سکیچ سیر دریای قندوز ازپوزه ایشان تاقشلاق برك ـ بغرض جلوگیری ازخرابی های دوطرفه اراضی تحت نقشه بغلان

(٥) توپوگرافی اراضی چراگاه مواشی وتربیه خانه بنیحصار .

(٦) توپوگرافی ناحیه علی آباد وتربیه خانه آن برای فارم زراعتی .

(۷) پروژه وپلان شاخ جدید نهرشاهی جلال آباد بغرض آبیاری اراضی میدان طیاره وقشله عسکری وعقب ثمرخیل

(۸) پروژه وپلان ابتدائی نهر غازی آباد مشرقی برای سی هزار جریب زمین حصه زیردشت بتی کوت .

(۹) پخته کاری دهانه جات ازقبیل دهانه رود شکردره وبندهای درون دریای کابل وبندخنگوت وبند بهسود واقدامات درباره آب بخشی نهر خواجه چار یکار .

پروژه های مرتبه اگرچه ترتیبات مقدماتی است لاکن برای فراهم آوری اولین وسایل عملیات آبیاری خیلی مفید ومهم است زیرا بدون پلان وپروژه نمیتوان بهم گونه درزمینه های عمرانات زراعتی داخل اقدامات گردید .

علاوه براجراآت فوق ازطرف ادارات فنی ریاست زراعت کهدر ولایات اند مثل شعبات فنی فارم های بغلان وقندوز ومدیریت‌های زراعت درقندهار وهرات ومشرقی وغیره نیز درتوسعه واصلاح زراعت تاحدی که درحیطه توان شان بوده است اجراآت مفیدی بعمل آمده است .

مدیریت عمومی فارم بغلان ومامورین فنی آن در مراقبت زرع لبلبوی بغلان ومامورین فنی قندوز درنگرانی زرع پنبه محال مختلف قطغن وظایف خود را که مراد ازگردش بهنقاط مختلف ودادن هدایات لازمه است بخوبی اجرانموده اند و حاصل لبلبو وحاصل پنبه در امسال اطمینان بخش میباشد .

مقدار پنبه دانه کهدر۱۳۲۹ درقطغن تقسیم شده قرارجدول اول و مقدار حاصل پنبه ازروی جدول منضمه نمبر۲ معلوم میشود .

علاوه بر مراقبت ونگرانی فنی مامورین فارم قندوز ازطرف شرکت پنبه نیز برای تشویق اهالی وتوسعه زرع پنبه تسهیلات فراهم شده است .

(۱) شرکت در نظر دارد کــه اراضی ملکیت فابریکه رابرای تربیه پنبه دانه امریکائی واصلاح وتوسعه زراعت پنبه درسال ۱۳۳۰ بصورت فارم زراعتی تبدیل نماید.

(۲) بـــرای تشویق وتعاون به پنبه کاران یـــك کلچه صابون بصورت مجانی برای زارعین که ازده سیر پنبه کمتر تحویل نداده اند تادیه نماید وزارعین که کمتر ازده سیرپنبه تحویل داده اند درادای یك سیرپنبه علاوه برقیمت معینه ۳٤ پول نــقد اخذ نموده اند وعلاوه‌بران درمقابل یك‌سیر پنبه زارع یك‌خورد شـــکرمفت ورایـــگان داده شده است .

(۳) درقیمت پنبه امریکائی نسبت به سال گذشته فی سیر دو افغانیی ودر روسی نیز فی سیردو افغانی بهنفع زارعین تزئید بعمل آمده است ؟.

(٤) برای اینکه زارعین از حیث پوش که مصئون باشند دومترتکه فابریکه بل خمری درمقابل یك سیر پنبه زارعین پرداخته شده واگر زارع عوض تکه مذکور پول مطالبه نموده است فی مترهفت ونیم افغانی پول نقد باو پرداخته شده است .
علاوه بران برای زارعین ازطرف شرکت مبالغ هنگفتی بصورت تقاوی بزارعین پیداده میشود تا بتواند وسایل زرع وغیره ضروریات خود را فراهم نماید .
خریداری پنبه تا آخرماه قوس ۱۳۲۹ که ازطرف شرکت بعمل آمده است ۲۲ لك سیر میباشد که ازانجمله ٤ لك سیر سورت روسی وبقیه امریکائی میباشد .
مجموعه پنبه نامخلوچ امسال اگر کدام آفتی حادث نشود تا اخیر چین پنبه سی لك سیر تخمین میشود .

دراطراف اجراآت مدیریت عمومی زراعت ولایت هرات :

اداره نسلگیری مانند سنوات ماقبل درتربیه وتکثیر اسپ ومجادله برضد مرض حیوانی ومعالجات حیوانات اقدامات نموده است درابتدای سال حسب پروگرام اسپ های نسلگیری ازمرکز هرات طرف علفچر به بادغیس اعزام ودر انجا توسط اسپان طرمی جنسی که تعین شده تعداد (۳۰۰) مادیان طورفنی قسم آزاد بصورت گله صورت گرفته است به تعداد (۸۰) راس کره ازاسپ های طرم کشی سال ۱۳۲۸ بدست آمده .
(۲) علاوه برنسل گیری اسپها بمعالجه امراض حیوانی نیز اقداماتی بعمل آمده است چنانچه حیواناتیکه ازقبیل گاو ـ گوسفند ـ اسپ مرکب وامثال آن که بامراض مصاب بوده ویازخم وشکسته گی داشته وازطرف اهالی مراجعه شده توسط بیطار بمعالجه آن پرداخته وصحت یافته است وهکذا تمام مواد پیداوار حیوانی ازقبیل پشم وپوست ـ روده وغیره که هرات ازخارج صادر شده ازطرف دوکتوران موظف ملاحظه وعاری بودن امراض ساری تائید وبروفق بیطار وظیفه دار از طرف مدیریت عمومی زراعت اجازه صدور داده شده است .
ضمناً بیشتر فعالیتیکه نسل گیری در هذاسنه نموده مجادله برعلیه مرض گاو مرگی (تاکو) بوده این مرض که ابتدا ازحصه پساپند غورات سرچشمه داشته حینیکه اطلاع شیوع این مرض بمدیریت عمومی زراعت توصل ورزیده مامورین مجادله وادویه ضد مرض ازریاست مستقل زراعت مطالبه ومامورین مذکور بمجرد ورود بهرات بنقاط مرضدار اعزام وشروع بعملیات نمودند چون دامنه انتشار این مرض روبوسعت گذاشت ازیکطرف دوکتوران فنی مجادله در هرات تزئید و از جانب دیگر موضوع قرانطین

که برای انسداد این مرض خیلی ها مفید ویگانه سبب رفع مرض نشده میتوانید اقدامات گردید وضمناً کشتار وخرید وفروش گوشت وپوست گاو بکلی در ولایات هرات منع قرار داده شده بردن حیوان از یک قریه بدیگر قریه ویا بغرض چرا بچراگاه های عمومی وآب دادن گاو های مریض در جو ها وموضعا تیکه جریان آب باشد ممنوع قرار داده شده وموادات جزائی نیز اشخاص متخلف وضع گردید ودر مورد تطبیق قرار داده شده است ودو کتوران فنی برضد مجادله مرض بتمام محالات اعزام گردیده که از یکطرف بمدافعه مرض اقدامات واز طرف دیگر قرانطین را اداره وکنترول نمایند وهیئت های موظف درهر حکومتی ومربوطات آن بواکسین سیرون حیوانات همان منطقه مصروف داشته اند علاوه براینکه ازمرکز برای مدافعه حیوانات ادویه رسیده نسبت برفع جلوگیری مرض واینکه بیشتر ادویه ضدمرض درخود منطقه مرض دار تدارك وتهیه شود ازریاست زراعت لابراتور وموسسه ادویه سازی حیوانی را از مرکز بهرات انتقال داده اند که واکسین ضداین مرض علاوه ازاینکه ازکابل رسیده درخود هرات تحت نظارت متخصصین این شق تهیه وبحیوانات سالم تزریق گردیده است و برای مجادله برضداین مرض دوکتوران ومعاونین بصورت دسته بندی تقسیم شده وعملیات نموده اند یکدسته ازسمت غورات بچقچران وازانجا بهوایز نگی وهزاره جات اعزام شده که این هیئت تمام حیوانات خطوط بین دایزنگی وغورات راواکسینا سیون نموده اند. قرار راپورت هائیکه ازمحالات توسط هیئت های بیطار بدست امده صورت واکسینا سیون حیوانات اهالی رابامقدار ادویه واکسین که بحیوانات سالم وسیروم که بحیوانات مریض تااول جدی تزریق گردیده به تعداد (٤٤٧٩٤) فرد حیوانات بوده است.

تبصره : مقدار (٤٣٤) لیتر واکسین و(٥٤٣) لیتر سیروم تزریق یافته است.

٣) جنگلات پسته لق بادغیسات. جنگلات جواهرخیز پسته که ازطرف مدیریت عمومی زراعت بوسیله مدیریت جنگلات ومحافظین که دارد اداره ومحافظت گردیده بصورتیکه لازم است از تجاوزات اهالی جلوگیری ودست قدرت که آنرا پرورش داده است امسال هم عواید مزیدی بملت ارزانی داشته است قرار معلوم بازار تجارت داخلی وخارجی آن بی سابقه بوده مفاد هنگفتی نصیب معامله داران آن گردیده باعث آسودگی ملت ومفاد حکومت شده است .

٤) جنگلات شیرخشت. .. جنگل شیرخشت که عواید آن یکی ازصادرات عمدهٔ مملکت بوده درهذا سنه تحت نظر مدیریت عمومی زراعت بوسیله مستخدمین که دارد حتی المقدورمحافظه

گردیده تا اشجار جوان وتازه آن ازتجاوز اهالی مصئون بماند اگرچه وسعت این جنگلات باندازه است که محافظین زیادی راایجاب میکند تا بدرستی مراقبت ودرتکثیر اشجار آن رسیده گی بعمل آید با نهم حاصل هذاسنه آن باعث رونق بازار تجارت چه ازلحاظ نوعیت وچه از نقطه نظرقیمت گردیده واستفاده شایانی نصیب مردم اطراف واکناف آن شده است.

۵) علف چرباد غیسات که بواسطه گذاره مال مواشی اهالی بحصه جات معینه تقسیم گردیده وتحت مراقبت است که بمواعید مقرره بحصه جات معینه چرانا بدرستی تکافوی حیوانات را کرده بتواند امسال هم فضل خداوند دراثرمساعی وظیفه داران مربوطه اداره آن بعمل آمده اهالی ازین حیث پریشان نشده اند .

۶) چون برای چیدن پسته در موقع شول مقرراتی دارد که باید برای دخول جنگل وچیدن پسته اهالی تکت بگیرند لهذا درهذا سنه (۳۲٦۸۱) قطعه تکت بمبلغ (۳۲٦۸۱۰) افغانی بفروش رسیده ونسبت عاید سالیانه سنوات گذشته افزودی بعمل آمده است.

۷) برای اینکه بتوان بوسعت جنگلات پسته افزود درهذاسنه بوسیلهٔ متخصصین فنی خارجی یك اندازه پسته درموقع یتیم جنگل وآب کمری بمساحه (۲۰) جریب وطور امتحان در مرکز باغ عمومی قلعهٔ نو قریبا دوجریب - بصورت آی قوریه گردیده است تا انشاءالله نشونمو کرده در صورت حصول نتیجه این عمل دربعضی مواضع که از اشجار خالی دیده می شود تا خدا بخواهد علاوه برسرسبزی مملکت ازفیض آن ملت نیز بهره ور گردد .

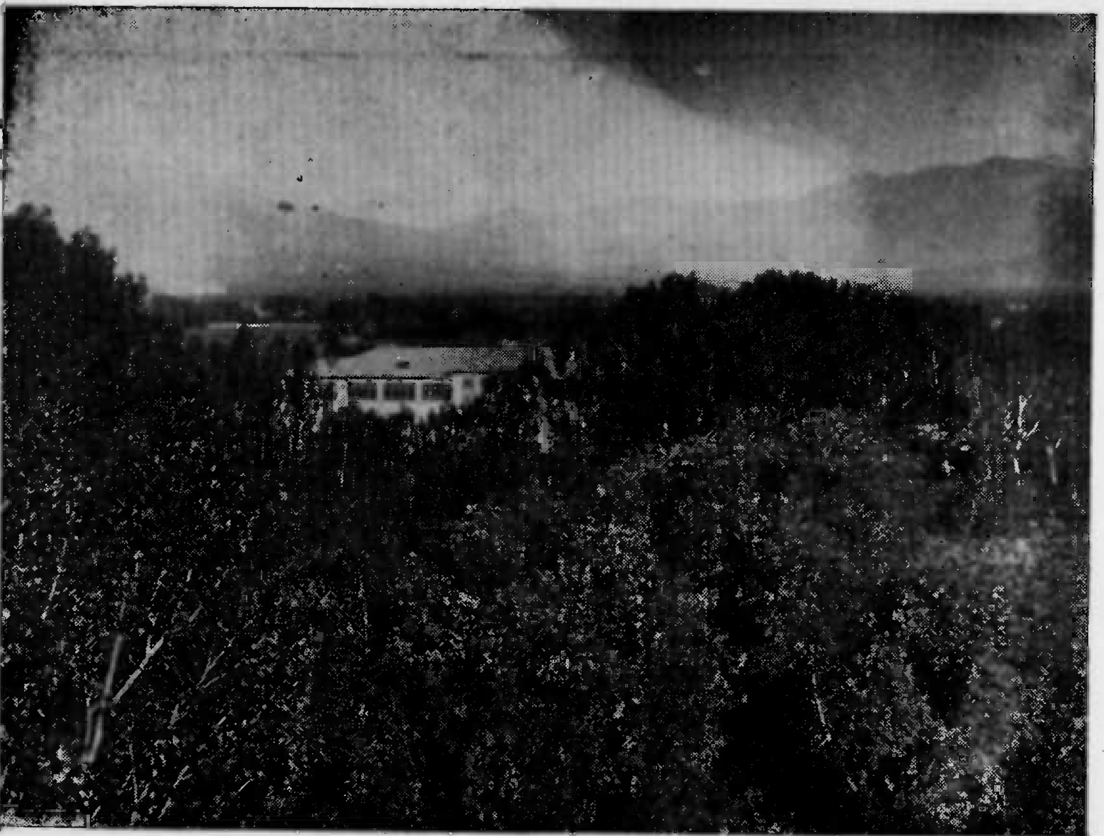
در ولایت قندهار :

برای اصلاح و تکثر جنس اشجار مثمر یك قطعه زمین درمرکز قندهار برای فارم تخصیص داده شده وهمچنین ده ده جریب زمین درحکومات معین گردیده تا حبوبات اشجار مثمر در آن زرع شده وبعد از اصلاح وپیوند جنس خوب که بدست می آید برای غرس در زمین های نهر بغرا وهم بدسترس واستفادهٔ دیگر زارعین آن ولاقرار داده میشود .

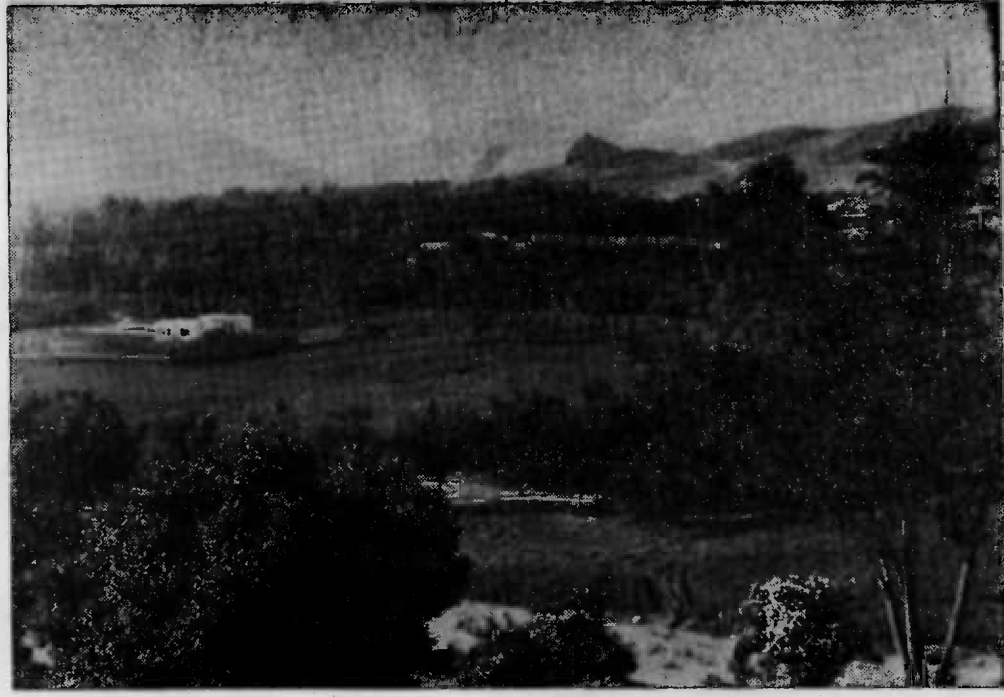
درمدیریت عمومی تفتیش ریاست مستقل زراعت اجراآت ذیل بعمل آمده است .

۱) - تفتیش امورات دوائرمرکز ومحالات مربوطه ریاست مستقل زراعت که ذریعه مدیریت تفتیش تفتیش ووارسی شده - ۱۷ فقره .

۲) املاك دولتی که بذریعهٔ شعبهٔ فروش مدیریت عمومی تفتیش فروش می شود اعم اززمین مزروعی وچمنی و رباط وتعمیرات مخروبه قدیمه با اشجار مثمر و غیره ۱۳ قلم به قیمت (۵٤۱۹۹۳) افغانی تحت فروش آمده است .

ازمناظر زیباه چهل ستون

از مناظر اطراف چهاردهی کابل

اجراآت ریاست مستقل مطبوعات

شعبه اول مدیریت عمومی نشریات

۱ ـ فراهم کردن تسهیلات برای انکشاف مطبوعات ولایات وصرف کوشش درین راه وارسال مطبوعات خارجی برای استفاده مدیریت های مطبوعات مستقل کور.

۲ ـ تهیه وسایل برای ترقی دادن نشر جریده سیستان بهفته دوبار.

۳ ـ مساعد ساختن زمینه برای طبع مجانی مجله بلخ ومجله ادبی هرات درمطبوع مدیریت مطبوعات مزار وهرات.

۴ ـ ارسال یک تعداد آثار مطبوع داخلی بنمایندگی های افغانی درخارج وغیره مجامع عرفانی خارج.

۵ ـ ابتیاع یک تعداد کتب مختلف مطبوع بالسنه مختلف ویک تعداد کتب قاموس مفید برای کتابخانه ریاست مطبوعات.

۶ ـ اعطای جوائز مطبوعات به کتب فارسی وپښتو.

۷ ـ ارسال یک تعداد مقالات مفید بمراکز نشراتی ومطبوعاتی

۸ ـ تهیه بعضی مقالات مفید برای برود کاست درراديو.

۹ ـ طرح وتصویب یک عده موضوعات به مجلس مسلکی واجراآت آن.

شعبه دوم مدیریت عمومی نشریات

اجراآت وفعالیتهای این شعبه اغلبا دراطراف مطالعه وملاحظه مطبوعات ونشریات خارجی دوازده اشتراک جراید ومجلات خارجی برای ریاست مستقل مطبوعات ود وائر جرائد مملکت وتبادله بعضی از آنها باجراید ومجلات افغانستان وهمچنین اشتراک اشخاص وموسسات خارجه وبعضی ازمطبوعات داخلی مملکت بتوسط این شعبه اجرا شده.

مراوده بانماینده گی های افغانی درخارج ازلحاظ تحکیم روابط فرهنگی ومطبوعاتی بین افغانستان وموسسات فرهنگی ممالک خارجه ازوظائف این شعبه بوده وساحه فعالیت آن در داخل مملکت جهت تماس ومراوده باوزارت خانه ها وغیر موسسات وسعت یافت. چنانچه نشریات ومطبوعات خارجی حین وصول باین شعبه به مواضع مربوطه فرستاده شد ومجلات ورسائل خارجی که از موضوعات مختلفه صحی زراعتی اقتصادی معارفی حربی وغیره بحث میراند همه برای استفاده به مواضع مربوطه آن ارسال گردیده است.

یک قسمت دیگر اجراآت این شعبه منحصر به اخذ خبرهای رادیوئی و ترجمه مضامین مهم مطبوعات خارجی وارسال آنها به مراجع مربوطه میباشد .

شعبه سوم مدیریت نشریات

مدیریت مجله افغانستان که اینک شش سال از تاسیس آن میگذرد هر سه ماه مجله مصوری که حاوی مقالات علمی ، تاریخی ، باستانشناسی ، جغرافیائی ، توریزم ، طبقات الارضی وغیره معلومات راجع به معرفی افغانستان میباشد بزبان فرانسه وانگلیسی نشر مینماید و برعلاوه درهر شماره مضامین راجع بمسائل مربوط به پښتونستان هم در آن اشاعه میابد که پس بصورت رسالهٔ جداگانه نیز طبع میشود .

نظریاتی که راجع به مجله افغانستان از مجامع علمی اروپا وخصوصاً فرانسه اداره مواصلت نموده وحاکی ازقدردانی وحسن نظرشان نسبت به کارکنان مجله میباشد وهم درعین حال بهترین شاهد موفقیت نشریات شش ساله مجله درخارج کشور محسوب میگردد وقت بوقت درخود مجله انتشار یافته است .

اینک در ذیل بغرض استفاده قارئین گرامی وآنهائیکه بمسائل مربوط به افغانستان دلچسپی دارند عنوان مقالاتی را که در موضوعات مختلف بعرض معرفی افغانستان عزیز درطی سال جاری نشر یافته است تقدیم میداریم : -

۱ صنعت باختر .
۲ پښتونستان .
۳ افغانستان قلب آسیا .
۴ تحقیقات باستان شناسی هیئت حفریات امریکائی در سیستان افغانستان .
۵ بیانیه آقای شاغاسی در کنفرانس آسیائی کار وکارگر در سیلون .
۶ افغانستان خواهان روابط نیک بپاکستان است .
۷ پښتونستان آزادی خود را میخواهد .
۸ اقلیت های افغان در پاکستان .
۹ مشکلات داخلی پاکستان .
۱۰ رتبیل شاهان کابلی .
معبد بودائی قندقستان .
۱۲ مشاهدات ونظریات راجع بآبهای اندخوی .
۱۳ بیانیه دکتور نجیب‌الله خان راجع به افغانستان .

۱۴- ژوزف هاکن وخدمات علمی آن درافغانستان .

۱۵- تمبرشناسی درافغانستان .

۱۶- گیاهای عصر ژوراسیك آسیا .

۱۷- مطالعات راجع به صنعت گندهرا .

۱۸- دوتاج پوشی .

۱۹- واحهٔ سلطان بکوا .

۲۰- مسائل پښتونستان .

۲۱- مجلهٔ افغانستان درفرانسه .

۲۲- دانشمندان فرانسوی مسیوهاکن وروابط آن با افغانستان .

۲۳- پښتونستان یامملکت جدید درقلب آسیا .

۲۴- پښتونستان .

۲۵- تحقیقات باستانشناسی در افغانستان .

۲۶- آواز ملت پښتونستان .

۲۷- پښتونستان .

۲۸- مجلهٔ افغانستان درفرانسه .

۲۹- آخرین دوشاه بودائی غزنی وبامیان .

۳۰- عنعنات تهذیبی افغانستان .

۳۱- حفریات لشکری بازار .

۳۲- درامتداد هریرود وکوه بابا .

۳۳- ابوریحان البیرونی .

۳۴- موزه گیمه وروِل افغانستان .

۳۵- تمبر شناسی .

۳۶- لباس وسلاح محافظین سلاطین غزنی .

۳۷- مخالفت سرحدی بین افغانستان وپاکستان .

۳۸- راجع به نظریات سرجارج کننگهم .

اجرا آت شعبهٔ ٤ نشریات

۱- دوائر ومؤسسات خارجی که از ریاست مستقل مطبوعات خواهان معلومات اقتصادی وعرفانی ، زراعتی ، تجارتی مملکت وامثال این گردیدند معلومات مذکوره از دوائر داخلی مملکت جمع آوری و بمرجعش فرستاده است .

۲- سیاحین ونماینده های جراید خارجی که به افغانستان آمده اند تسهیلات لازمه را به اوشان درداخل خاك افغانستان فراهم آورد . صورت گذارشات ایام توقف شانرا بکابل ، بصورت راپور مفصل تهیه واحصائیه ورود این چنین ذوات را بمدیریت عمومی بین المللی سیاحین درلندن فرستاده است .

۳- مراجعت یونورا دربارهٔ مراعات حقوق بشر درافغانستان وغیرهٔ ترتیب و تهیه نموده راسا ویا توسط نمایندهٔ دائمی افغانستان درژینو به مجلس ملل متحده تقدیم داشته است .

٤- نماینده های محترمه افغانی را درخارج از جریانات مهم داخلی از قبیل تبدلات وتغیرات درهیئت کابینه ورود سفرا ووزرای مختار خارجی به دربار کابل اطلاع وعلاوتاً سوانح وفوتوهای اوشان را هم تا اندازهٔ امکان دستیاب وبه نماینده های مذکور فرستاده ضمناً معلوماتی را که دربارهٔ وضعت اقتصادی زراعتی و عرفانی مملکت بدست آورده است به نماینده های محترم افغانی درخارج تقدیم داشته است .

٥- برای معرفی افغانستان در دنیای خارج مجلات . جرائد ، فوتو های مناظر مختلف افغانستان وباقی نشریات افغانی را بمؤسسات وذواتیکه دارای صلاحیت بوده نماینده های محترم ما دراطراف هویت حیثیت وقابلیت شان تصدیق ونظریه داده اند بصورت رایگان توزیع وتقسیم نموده است

٦- مؤسسات وذوات خارجی که راجع به مسایل پښتونستان از ریاست مطبوعات خواهان معلوماتی گردیده اند تااندازهٔ که اداره به جمع آوری معلومات مطلوبه شان موفق گردیده است همه را ترتیب وبه اوشان فرستاده است وهم برای جرائد پښتونستانی که درخارج پښتونستان بطبع ونشر میرسد مضامین طرف ضرورت اوشان را بعد ترتیب توسط سفارت کبرای افغانی دردهلی جدید وغیره به ادارات مذکور فرستاده است .

۷- مراجعات یونسکو را در موضوعات مختلف جواب تهیه نموده و بمرجعش تقدیم داشته است .

مدیریت عمومی نشرات رادیو

کابل رادیو به سپری نمودن سال ۱۳۲۹ دهمین سال خود را بپایان رسانیده و به سال یازدهم نشراتی قدم میگذارد درظرف سال ۱۳۲۹ درتمام شقوق نشراتی خود موفق بوده وبرای جلب استرضای شنوندگان دروقت نشرات خود ازشروع سال شبانه یك ساعت دیگر هم افزود وتامدت شش ماه اول سال بهمین ونیره به نشرات خود دوام داد درشروع ماه هفتم در اثر خواهشهای مکرر شنوندگان عزیز، بهمدستی مدیریت عمومی تخنیکی رادیو یك ساعت دیگر نیز به نشرات خود افزود ووقت نشرات شبانه را چهار ساعت ساخت وبیش ازپیش کوشید که سامعین محترم خودراچه ازحیث شنواندن مضامین مفیدهٔ سیاسی اجتماعی ، صحی وغیره وچه آهنگهای خوش آیند مستفید گردانده روبهمرفته کابل رادیو در تمام قسمت های نشراتی خود درین سال تقریبا دوچند سالهای گذشته بود داچسپی شنوندگان خودرا فراهم نمود ودرین مدت یکسال (۱۳۹۸) ساعت نشرات شده که و ساعت نشراتی آن به ترتیب ذیل تجزیه می شود .

۱- (۱۵۶) ساعت پروگرام مخصوص پښتو ستان که درهرساعت طور متوسط برعلاوه ازسه تاچهار مضمون دوسه شعر خبرها ومرکهها وسائر موضوعات داچسپ نشر شده .

۲- (۱۰۴) ساعت صرف پروگرام اردو شده که دران نیز مضامین مختلفه وموزیك های متنوع براد کاست گردیده .

۳- (دقیقه ۳۰-۱۸۲) ساعت وقف خبرهای پښتو وفارسی گردیده .

۴- (« ۳۰-۱۹۹) ساعت نشر مضامین ، موعظه ، سیاسی پښتو و فارسی وغیره در بر گرفته و (۴۱۷) مضمون نشر شده .

۵- (۱۳) ساعت مخصوص اجمال واقعات سیاسی هفته بوده .

۶- (۲۰-۱۷) ساعت را افسانه اطفال احتوا نموده .

۷- (۱۰) ساعت برای شعر وادبیات پښتو وفارسی تخصیص داده شده .

۸- درظرف سال (۱۵۶) مضمون مختلف اجتماعی ، صحی ، اخلاقی - تربیوی وغیره نشر شده .

۹- (۱۵) رادیو درام در ظرف این سال براد کاست گردیده .

۱۰- (دقیقه ۲۰-۱۷) ساعت را موزیك های مختلفهٔ عربی در بر گرفته .

۱۱- (بیست وشش ساعت) مخصوص درس پشتو بوده .

باقی وقت به نشر خواندنها وسازهای وطنی ونغمات ملی وریکارد های مختلف ممالك شرقی وریکارد هائیکه درخود کابل رادیو گرفته وتهیه شده بود صرف گردیده است.

راپور اجراآت مدیریت پوهنی ننداری درسال۱۳۲۹

مدیریت پوهنی ننداری باوجود مشکلات وعدم وسایل کافی با جدیت وفعالیت خسته گی نا پذیری از ابتدای سال ۱۳۲۹ — الی اخیر مذکور باهمکاری ممثلین خود درامه های اخلاقی، اجتماعی وتربیوی را که توسط نیاغلی عبدالقیوم خان بیسدریزی ودایرکت گردیده برای تنویر وروشن ساختن ازهان عامه حسب ذیل بمعرض نمایش گذاشته است

۱— دررمه ی که درظرف سال ۱۳۲۹ جدیداً نمایش داده شده —(۲٦) بیست وشش درام

۲ « « « « « « دراثر تقاضای علاقه مندان تکراراً نمایش داده شده—(۱٤)—چهارده درام

سرجمع عایدات پوهنی ننداری درسال ۱۳۲۹ بالغ برمبلغ (۱۲۱۷۹۹)-یك لك و بیست و یك هزار و هفتصد و نود و نه افغانی می شود نا گفته نماند که درین سال ممثلین پوهنی ننداری برعلاوه مساعی برای تنویر افکار عامه نموده اندبجهت تقویهٔ ذوق واستعداد خود نیز قدم جدیدی گذاشته اند که آن عبارت است ازافتتاح یك کورس آواز خوانی موسیقی این کورس ازپول شخصی خودها تحت معلمی غلام حسین خان که دراین فن تمام استادی را دارند افتتاح وآن را برای استفادهٔ عموم آزاد گذاشته اند.

اجراآت سال ۲۹ مدیریت دباختر آژانس

مدیریت عمومی د باختر آژانس سال ۱۳۲۹ بشعبات ذیل منقسم بوده اجرای وظیفه نمود :

الف :

شعبهٔ معاونین داخلی .

۱- : این شعبه درظرف روز تمام خبرهای قابل نشر را توسط نمایندگان خود از دوائر دولتی ومؤسسات ملی بدست آورده بعد از ترتیب وتکمیل آن جهت نشر به مدیریت های اصلاح ، انیس ورادیو فرستاده .

۲- : این شعبه خبرهای مهم روز خواه داخلی خواه خارجی باشد تیلفونی وتلگرامی بمدیریت های مطبوعات ولایات جهت نشر و کمك با آنها مخابره نمود .

۳- : این شعبه درتمام ولایات وحکومات اعلی و کلان نمایندگان دارد که خبرهای روزرا ازمناطق مذکور بدست آورده تیلفونی وتلگرامی بمرکز مخابره نمایند

٤- این شعبه بعضا خبرهای مهم داخلی را به نمایندگان سیاسی افغانی وبه بعضی آژانس های خارجه که تبادله خبر دارد تلگرافی مخابره کرد .

ب : شعبهٔ فنی

شعبهٔ معاونیت فنی ازنقطهٔ نظر اهمیت درجه دوم را حائز است .

۱- : این شعبه عبارت ازتیلگرافخانه آژانس است که درظرف ۲٤ ساعت متمادی داخل کار بوده وخبرهای خارجه را ازآژانس هائی که بامدیریت عمومی آژانس تبادلهٔ خبر و قرار داد ها دارد ازقبیل ریوتر ، فرانس پرس ، تاس اخذ وبه شعبهٔ خارجی تسلیم داد.

۲- : این شعبه برعلاوه اخذ خبرهای خارجه ازنقطهٔ نظرفنی تمام رادیو های مدیریت عمومی آژانس را نیز ترمیم نمود .

ج -: معاونیت خارجی

۱- این شعبه تمام تلگرامهای واردهٔ خبرهای خارجه را توسط ترجمانهای خود ترجمه وعیناً مثل شعبهٔ داخلی جهت نشر به اصلاح ، انیس ، رادیو ودیگر جرائد مملکت آماده ساخت .

د -: شعبهٔ پښتو

این شعبه تمام خبرهای داخلی و خارجی را که ازطرف شعبهٔ داخلی وخارجی برای نشر آمده گردید به پښتو ترجمه کرد .

این شعبه تمام اجرا آت اداری را بدوش داشته اجرا نمود .

مدیریت عمومی تخنیکی رادیو :

مدیریت تخنیکی رادیو درسال ۲۹ برعلاوه از وظائف یومی اداری برای پیشبرد وتقویهٔ امور فنی مواد آتی را اجرا نموده .

۱- برای اینکه دستگاه برود کاست کابل رادیو از نداشتن سامان فالتو درسال ۱۳۲۹ ازجریان خود استاده نشود مدیریت تخنیکی رادیو توانست که ازاروپا یك اندازه چراغ وسامانی آنراخریداری نماید منجمله آن چراغهائی را که بسیار ضرور بود بکابل رساند وذریعهٔ آن دستگاه را تقویه نمود واشیای مابقی آن درسنه ۱۳۳۰ خواهد رسید.

۲- استودیوی موجوده به بعضی ماشین وغیره اشیا ضرورت داشت که علاوه از اجزا عادی از اشیاء جدید آن ذیلا تفصیل داده می شود .

الف - یك ماشین مکنیتوفون خریداری شده که آوازرا دررول های فیتهٔ مخصوص پر میکند وتخمینا برای بیست دقیقه ذریعهٔ آن پروگرام داده می شود وآواز موزیك وگفتار ها را مثل طبعی می شنوانند وریزونئس الی ده هزار سیکل می باشد ورول های فیته که آواز پر میشود هرقدر که ضرورت شود دست گیری می کنند .

ب- ماشین های ریکارد مخصوص استودیو خریداری شده بر تابل هم شده می توانداین ماشین های ریکارد ها به سرعت $33\frac{1}{2}$ و ۷۸ مرتبه فی دقیقه ریکارد هارا پر می کنند یعنی همان ریکارد هائی که در اسپید ۷۸ فی دقیقه می باشد وبه ۳ الی ۵ دقیقه پروگرام می دهند ذریعهٔ سپید $33\frac{1}{2}$ سرعت بیش از ٦- الی ۱۰ دقیقه پروگرام خواهدداد سامان مذکور عنقریب می رسد .

ج- برای استودیو درهر اطاق ساعت های برقی بدون واز لازم بود که بـه تعداد مکفی خریداری شده ودرشرف نصب نمودن می باشند .

د - دراستودیو چنین مشکلات موجود بود ،که بعض ماشین های موتردار بسیکل برق موجودهٔ کابل طور صحیح گردش نمی کرد برای همچو مشکلات ماشین جدید خریداری شد تا باآن ماشین های برق موجوده را طاق نمایند .

ر - استودیوی موجوده که عبارت ازدو اطاق بود ونسبت به زیاد شدن پروگرام یك اطاق دیگر برای نطاق اتونسر ایجاب می نمود ومیز کنترول کفایت نمی کرد بنا بران یك میز کنترول که به اسباب لازمه مزین است خریداری و در اکثر امور دیگر هم ذریعهٔ آن تسهیلات وارد شده است .

ص - در استودیو لازم بود که آواز پروگرام به دیگر اطاق‌های استودیو شنوانده شود ویا از اطاق کنترول نیز درغیر پروگرام جهت امتحان ذریعهٔ مکروفون حرف زده شود برای این امرلوازم ضروری آن و جود نداشت ضروریات به قدر کفاف خریداری شده است .

ش - برای صاف نمودن آواز استودیو یك ماشین مخصوص خریداری شد .

۳- برای‌هریك پایه صد متری براد کاست موازی دوازده‌عدد چراغ های دوصدشمع سرخ معه کیبل واشیاء لازمه خریداری شده است که‌بادیگر سامان عنقریب طرف‌استفاده قرار داده می‌شود .

٤- برای توسعهٔ براد کاست مدیریت عمومی تخنیکی رادیو دستگاه امواج قصیر اعتبار مالی حاصل نمود .

٥- اجراآت یومی درشق اداری وفنی مدیریت عمومی تخنیکی مطابق معمول‌همه‌ساله دوام داشت .

اجراآت انجمن تاریخ درسال ۱۳۲۹

اجراآت انجمن تاریخ اصلاً واساساً سعی‌در انکشاف مسایل‌تاریخی وتهذیبی وفرهنگی کشور است باید ازراه‌تحقیق وتتبع ونگارش وترجمه مقالات ازطرف خود اعضای رسمی انجمن واعضای افتخاری‌آن‌صورت بگیرد وقراریکه همگان میدانندومجله آریانا شهادت میدهد همیشه‌درین‌راه صرف مساعی زیادی بعمل‌آمده ومقالات تتبعی ورسایل‌وکتب‌تحریر وچاپ گردیده است .

مجله آریانا بهترین نماینده فعالیت وذوق واسلوب تتبع انجمن تاریخ است که‌از۹سال باینطرف درمحیط افغانستان ظهور کرده وبه اساس سال‌های گذشته درسال ۱۳۲۹هم دوام نموده است وازشماره (۸۷) تا(۹۹) به‌۱۲ ماه‌سال‌مذکور نشرگردیده است ازجمله آثارمهمی که‌درین‌سال درشمار های مجله آریانا گرفته‌شده است وعلیحده‌هم طبع گردیده چند کتاب ذیل است .

(۱) افغانستان درقرن ۱۹ تالیف سید قاسم‌خان رشتیا این‌اثر راجع‌به دورهٔ سلطنت محمد زائی‌ها در افغانستان بهترین است که تاحال ازطرف یکنفر نویسنده ومتتبع افغانی نوشته شده وانجمن‌تاریخ نظربه اهمیت کتاب آنرا علیحده ومصور طبع کرده است که‌صحافت وجلدبندی وپشتی آن‌هم تمام شده وعنقریب نشرخواهد شد .

(۲) اکبر نامه ، تالیف حمید کشمیری این اثر به یکحصه تاریخ عصر محمد زائی‌ها تعلق میگیرد وارتباط مخصوصی به‌جنگ‌ های امیر دوست محمد خان وسك‌ها وارد وچون

درین جنگ ها ازطرف مجاهد وطن سردار محمد اکبرخان غازی پسر رشید امیردوست محمدخان شجاعت وشهامت زیاد نشان داده شده است شاعر کشمیری حمید آنرا بصورت مثنوی به بحر تقارب جامه شعر پوشانیده وشکل یك داستان حماسی تاریخی داده است این اثرعلاوه برمجلهٔ آریانا هزارنسخهٔ علیحده هم طبع گردیده وطبع آن تمام شده است انجمن تاریخ تحشیه این کتاب رابه ښاغلی علی احمدخان نعیمی که درآغازچاپ این اثر سمت عضویت ومعاونی انجمن تاریخ را داشتند سپرده بود ایشان حین تصدی مدیریت عمومی رادیو هم درین راه صرف مساعی نمودند درمقابله متون مختلف این اثر بعضی اصلاحات شعری ښاغلی محمدابراهیم خان خلیل مدیر مجله آریانا ښاغلی محمد شفیع خان رهگذر عضوانجمن ومهتمم مجله سهیم بودند این اثرهم بصورت مصور عنقریب ازطرف انجمن تاریخ نشر خواهد شد .

(۳) درزوایای تاریخ معاصر افغانستان اثردیگری که درطرف سال ۱۳۲۹ درمجله آریانا بصورت مقاله های مسلسل گرفته شد وهزار نسخه علیحده هم ازان طبع میشود کتابی است که ازحیث زمان وتاریخ به دورهٔ محمدزائی ها تصادف میکند ولی سراسر به این عصرزمان محدود نمیباشد زیرا حصصی هم دارد که به بعضی از دوره های سدوزائی هم تعلق میگیرد .

اهمیت این اثر بیشتردرآن است که مؤلف آن ښاغلی احمد علیخان کهزاد رئیس موزهٔ کابل ومدیرعمومی انجمن تاریخ ازاسناد ومکاتب خطی استفاده نموده واین اسناد جدید وبیکر بیشتر درمواردی که انگلیس ها درمواقفات خود قلمفرسائی کرده اند نهایت مفید است ونقطه نظرخود افغان ها راتوضیح میکند نشراین اثر که مجله درظرف سال ۱۳۳۰ هم ادامه دارد .

(٤) نوای معارك ـ انجمن تاریخ درظرف سال ۱۳۲۹ به نشر یك کتاب مهم دیگرهم اقدام کرده است که بنام (نوای معارك) شهرت دارد ونویسنده آن شخصی است موسوم به عطاءمحمد این اثرهم من حیث موضوع به تاریخ دورهٔ محمدزائی ارتباط دارد ودرزوایای این اثر فراموش شدهٔ تاریخ معاصر افغانستان وگوشه های حساس آن روشنی های خوبی می اندازد راجع به جنگ اول افغان وانگلیس وجنبش های ملی ومسایل مهم دیگر ازقبیل تعلقات سند وبلوچستان به سلطنت های افغانی این دوره وتخطی انگلیس ها معلومات مفید میدهد دامنهٔ نشراین اثر درظرف سال ۱۳۳۰ هم ادامه خواهد یافت .

بقرار شرح فوق هدف اساسی انجمن تاریخ درنشر کتب مذکور در مجله آریانا وبصورت علیحده این بوده است تاهرقدر اسناد ومدارك خطی که راجع به دورهٔ تاریخ

معاصر افغانستان بدست آید حتی المقدور نشر کرده میرود تا زمینه درنظر متتبعین بیش از پیش روشن گردد

انجمن تاریخ در نشر مقالات خود تنها به مجله آریانا اکتفا نکرده بلکه یك سلسله مقالات بسیار مفید درمجله پانزده روزهٔ (ژوندون) ومقالات دیگر بیشتر از ناحیه باستان شناسی درمجله (افغانستان) فرستاده است . همچنان درسالنامه ۱۳۲۹ مقاله مفصلی که در اطراف زمانشاه وعصر او بقلم مدیرعمومی انجمن تاریخ نوشته شده است .

چون اعضای رسمی انجمن تاریخ بسیار محدود است ومقالات هم باید متنوع و بقلم نویسندگان مبرز باشد لذا انجمن وظیفه خود دانسته ومیداند که نویسندگان کشور را به تحقیق وتتبع تشویق کنند وقراریکه همگان میدانند ومی بینند درین راه موفقیت های زیادی نصیب انجمن شده ومقالات نویسندگان بزرگ در صفحات مجله خودش شاهد این نظریه است

اجراآت مدیریت عمومی دائرة المعارف فارسی .

طبق سنین گذشته مواد مطلوبه آریانا دائرة المعارف را ازماخذ معتبره (فارسی، عربی انگلیسی، فرانسوی) وغیره توسط متخصصین واهل فن وارباب صلاحیت درحدود دو هزار صفحه گرد آورده است .

۲ ـ یك مقدار کافی مضامین وموادی را که حسب ترديف معینه باید تحقیق وتصفیه میشد توسط کمیسیون های مربوطه تدقیق وتصفیه وبرای طبع آماده ساخته است .

۳ ـ معلومات محلی را نیز بمقدار کافی ذریعه ارباب صلاحیت دار تهیه وجمع آوری نموده است .

٤ـ موضوعاتی را که ازمأخذ قدیم گرفته شده بود باماخذ جدید مقابله وتعدیل کرده است .

٥ ـ برخی مواد ومضامین راسر ازنو تهیه نموده است .

٦ ـ قسمتی ازموضوعات رابه واقعات روزوفق وتعدیل کرده است .

۷ ـ درظرف سال درحدود سه هزار صفحه مضامین را برای آخرین بارمطالعه وترديف نموده است تابرای طبع بمطبعه گسیل شود .

۸ ـ بقیهٔ آرتیکل های (الف) ازتائیپ فارغ وبرای ملاحظه وتصفیه آماده شده است .

۹ ـ آرتیکل های قاموس جغرافیائی افغانستان تماماً ترديف ومرتب گردیده است.

۱۰ ـ علاوتاً چون آریانا دائرة المعارف پشتو تحت طبع بود و مطبعه برای چاپ فارسی آن مساعد نبود لذا طبع آریانا دائرة المعارف فارسی ازنیمه سال هم بعدتر شروع ودو مجله (هفتم وهشتم) راکه حاوی چهار صد صفحه با فوتوها وگراف ها باشد طبع ونشر نمود .

په ۱۳۲۹ کال کښي دپښتو ټولني اجرا آت

دتالیف اوترجمي څانګه :

۱- درسمی اوملی دایرو داصولنامو ، جدولونو دفتری پاڼو او نورو شیانو ترجمه (۲۰۰) پاڼي .

۲- داردو اوعربی جرایدو څخه دمقالو اومضامینو ترجمه (۵۰۰) پاڼي .

۳- د (پاکستان کیاهی) نومی کتاب ترجمه (۱۵۰) پاڼي .

دلغاتو څانګه :

۱- دافغانستان ومحلی ژبو لکه نورستانی ، پشه‌ئی ، پراچی ، شغنی ، واخی ، اشکاشمی ، منجی . منګلیچی دلغاتو قاموس پدی کال کښي د(ح) درديف پوري تدوين شوي دي چه تر (۲۰٤) مخو پوري رسيږي .

۲- دارزانی دقلمی دیوان پونقل دپښتو ټولني د کتابخانې دپاره وا خیستل شو .

دصحافت څانګه :

۱- د کابل دمجلي مسلسل نشرول چه په‌پنځلسو ورځو کښي یو ځل په (۳۲) پاڼو کښي نشريږي ،

۲- په مجله کښي او هم ځانله د (پښتو ادبیاتو دتاریخ) ددوهم ټوك نشرول .

۳- په مجله کي اوهم ځانته (خوشحال خان څه‌وائی ؟) د کتاب دنشرولو شروع کول .

دهیواد څانګه :

دهیواد داوه ورځنی جریدي مسلسل نشرول چه‌په هفته کښي یوځل هره دو شنبه په څلورو پاڼو کښي نشريږي .

دتحریر اوتوزیع څانګه :

۱- د کابل مجلي اوهیواد توزیع اوخپرونه .

۲- دچاپ شوو کتابونو توزیع .

۳- دتحریر اومکتوب لیکو کارونه .

د پښتو دائرة المعارف مدیریت :ـ

۱ـ پەدې کال کښې د پښتو دائرة المعارف خلورم او پنځم ټوك نشر شوي دي دغه شان د پښتو دائرة المعارف لومړی جلد چه لـه پنځو ټوکونو څخه مرکب دی او (۱۰۰۲) مخه دی پەدې کال کښې طبع شویدی .

۲ـ د شپږم جزء پښتو دائرة المعارف دپاره دداخلی او خارجی مترجمینو په واسطه (۶۰۰) صفحې مضمونونه ترجمه شویدی .

۳ـ د دائرة المعارف د داخلې اعضاؤ له خوا (۶۰۰) صفحې ترجمې او تصحیح شوی او پاکنویس شویدی .

۴ـ د دائرة المعارف د مجلې توزیع .

مجلهٔ پانزده روزهٔ (ژوندون) :

که به حیث یك مجله ذوقی شناخته شده ، درسال ۱۳۲۹ وظیفهٔ تبلیغی ونشراتی خودرا حسب مرام انجام داده وبه آشنا ساختن مردم به اقتضا آت زندگی امروزی کـوشیده وبا نشریات دلچسپ آفاقی وذوق آور خویش خدمتی به ثقافت وبلند بردن سویهٔ معلومات خوانندگان نموده است که در اثر ذوق واهتمام ښاغلی عبدالحکیم خـان نوری مدیر فعلی ، صحافت ورنگینی مضامین آن روز بروز بهتر شده است .

اجرا آت مدیریت تفتیش :

خریداری های تمام دوائر مرکزریاست ومدیریت های عمومی مطبعه ، نشریات رادیو تخنیك رادیو ، مدیریت آژانس ، صحنهٔ تمثیل ، مدیریت اصلاح ، مدیریت انیس ، مطبوعات جنوبی توسط این شعبه اجراء گردیده است .

حمل ونقل لوازم وسامان ومحروقات وغیره وتفتیش های مختلفه موجودی تحویلخانه های مرکز ریاست ودائره های مربوطه به وسیله این شعبه انجام یافته است .

اجراآت ولایت قندهار

فعالیت سال ۱۳۲۹ مدیریت املاک وزراعت ولایت قندهار .

۱- ازاملاک وسرای ها ودکاکین وباغ هائیکه تحت ضبط وربط مدیریت عمومی بوده مقدار ۳۲ خورد و۱۸۰۱۲- من‌غله ومبلغ ۰ر۱۴۳۱۴۸ - افغانی حاصل گرفته شده.

۲- به تعداد ۱۴ بسواسه ۱۲ بسوه ۱۳۳۸ جریب زمین خرابه که امکان آبادی دارد ویك اندازهٔ آن آباد وازآن مفاد گرفته میشود جدید بدست آمده .

۳- مبلغ ۲۷۲۰۶- افغانی درك حاصلات املاك سرکاری ازسال ۱۳۲۲ الی ۱۳۲۸ که سابق بدسترس مردم بوده وبدفاتر معامله نگردیده بود تحصیل وبدست آورده شده .

٤- نظر به سابق به تعداد ده باب دکان که ماهوار از آن کرایه گرفته می شود بدست آمده .

۵- برای اینکه محیط ولایت سرسبز وشاداب باشد نظریات قائم شده که به تعداد چهل جریب زمین قریب شهر قندهار وبه تعداد ده جریب زمین درحکومتی وعلاقه داری‌ها برای قوریهٔ اشجار ترتیب گردد که اساس اولیهٔ آن سر دست است .

۶- قرار اوامر مقامات صلاحیت دار برای اقوام مهاجرین وتیمیدی واشخاص مکافاتی به تعداد (٤٤۲) جریب زمین ازجملهٔ املاك سرکاری این‌ولا تادیه گردیده .

صورت تشکیلات جدید مدیریت صحیهٔ ولایت قند هار

۱- برای سال ۱۳۲۹ علاوه بربیست بسترهٔ موجودهٔ شفاخانهٔ ملکی پنجاه بستره دیگر قرار منظوری آمرین صلاحیت دار تزئیدات بعمل آمده است، که جمله هفتاد بستره شود.

۲- برای تعمیر جدید شفاخانهٔ مستورات دولت افغانی تخصیص رسیده وزمین آن هم برای تعمیر تعین وخریداری شده است .

صورت اجراآت ریاست فیصلهٔ منازعات تجارتی قندهار

الف، درك عایداتی که بقرار راپورت ها وتابلو های جداگانه ماهوار بمقام جلیله وزارت اقتصاد ملی ومدیریت‌عمومی اطلاعات وزارت ومستوفیت‌قندهار تقدیم گردیده.

۱: حجت تحریر شده ۱۲٤ قطعه محصول آن ۵۰-۳۸۷۲- افغانی]
۲: فیصله » » ۳۷ » » ۰-۷۱۷٦- » [
۱۱٦- کلدار] ۵۰-۱۳۹۵۵-افغانی
۳: وکالت وقرارداد خط » ۱۲۰ » » ۰-۲۹۰۳-افغانی] ۰-۱۱٦ کلدار
٤: ازدرك یك قلم محصول ۰-۵ - » [
ب: درك فروش وثایق :
۱: حجت بفروش رسیده ۱۲٤ قطعه]
باطله ۵- »] ۱۲۹ قطعه ۵۰-۱۹۳ افغانی]
۵۰-۱۱۰۳ افغانی
۲: وثیقه بفروش رسیده ۱۸۲ ۰-۹۱۰- » [

۰-۱۵۰۵۹ افغانی
۱۱٦ کلدار

اجرا آت ولایت هرات

اجرا آت مدیریت فوائد عامه :

درسرك درهٔ بوم که به اثر سیلابهای ابتدای سال سنگهای بزرگ از کوه سر ازیر شده بود به حدود ۳۰۰ متر سرك مذکور را که بکلی مسدود گردیده بود بعداز عملیات سرنگ پرانی ترمیم و اصلاح شده .

۲- ترمیمات وسرنگ پرانی سرك تور غندی قرار ذیل است : -

الف : درسرك مذکور بعد ازعملیات سرنگ پرانی به حدود (۵۰۰) متر طول و ۳ الی ٤ متر عرض اصلاحات بعمل آمد .

ب : دیوار کنار سرك به ارتفاع ۱- الی ۳ متر وعرض الی دونیم متر وطول ۱۵۰ متر کار شده است .

ج : خام کاری ومرمتکاری سرك مذکور به عرض ٦ الی ۷ متر و طول ۳۰۰۰ متر صورت گرفته است .

۳ : ساختمان ٦ عدد بورق سرك لین شنیدند به طول چهل و یکنیم وعرض ۲٫٦۰ متر وبلندی ۱٫۵۰ متر انجام داده شده .

٤- ترمیمات عمده پل مالان : -

الف : انکاف کاری روی کار و کمان وغیره .

ب : سمنت کاری تحت اطاقها .

ج : خشت کاری دوطرفه سرپل .

د : سنگ کاری بین اطاق ۲ الی ۵ ذریعهٔ ریگ وچونه .

ه : ساروج کاری بین اطاقها ذریعهٔ خشت .

و : استرکاری ریگ وچونه کناره ها وگلدستههای پل .

صورت اجرا آت مدیریت صحیه :

۱- ترتیبات صحی برای بهبودی وضع بلدیه شهر .

۲- افتتاح معاینه خانهٔ اطفال .

۳- افتتاح معاینه خانهٔ مرکزی .

٤- اقدامات برای مجادله باسفلیس .

۵- دائر شدن لابراتوار عصری .

۶- تعین موضع اکسریز و ترتیبات آن .

۷- ترمیم ورنگ شفاخانه .

۸- شروع تعمیر اطاقهای لوکس اطاق عملیات وسائر اطاقهای مریضان .

۹- افتتاح کنفرانس پانزده روزه صحی .

۱۰- نشر تبلیغات صحی در روزنامهٔ اتفاق اسلام .

۱۱- تهیهٔ نقشه های شفاخانهٔ مستورات ومعاینه‌خانهٔ مردانه وزنانه .

۱۲- واکسیناسیون عمومی چیچك .

۱۳- ترتیبات جلو گیری خمای لکه‌دار .

۱۴- تکمیل سامان جراحی وسائر لوازم شفاخانه .

۱۵- تهیهٔ ۱۰ بسترهٔ شفاخانه غورات .

۱۶- گرفتن ترتیبات ۱۰۰ بستره برای شفاخانه‌ملکی ومستورات .

امور ولایات مزارشریف

مدیریت عمومی معارف :

افتتاح یك مؤسسهٔ دانشگاه نسوان که به اوائل برج ثور سال جاری به تدریس آغاز وقرار معلوم مؤسسهٔ مذکور چار شعبه بوده والی صنف دوم (۱۵٤) متعلمه در مؤسسهٔ مذکور پذیرفته‌شده است واحصائیهٔ آن یوماً فیوماً در تزئید بوده ، ودرسال ۱۳۳۰ از وزارت معارف بودجهٔ وسیع تری درنظر گرفته شده است .

ریاست بلدیه (بنار والی) :

۱ـ ساختمان یکباب تعمیرشرکت پښتو یو والی که بحصهٔ پوشش رسیده است .

۲ـ » » » اتحادیهٔ مزار شریف » » » »

۳ـ » » » بلخ » » » »

٤ـ » » » رشتیای بلخ » » » »

تعمیرات مربوط ریاست بلدیه درحصهٔ سرك جنوبی روضهٔ شریف :

۱ـ ساختمان یکباب اپارتمان ورثهٔ حاجی توره خان که نیمکاره است .

۲ـ » » » حاجی ولی محمدخان » » »

۳ـ » » » علی محمد خان » » »

٤ـ » » » حاجی عبدالرحمن‌خان رئیس قره‌قل » »

۵ـ » » » امیر شاه خان که نیمکاره است .

٦ـ » » » مراد علی‌خان تاجر که نیمکاره است .

اجراءآت مهمهٔ ولایت قطغن

مدیریت معارف :

۱ ، درسال ۱۳۲۹، ۱۵ نفر برعدهٔ معلمین تعلیم یافتهٔ دارالمعلمین ابتدائی و ۶ نفر برتعداد معلمین فارغ التحصیل دار المعلمین متوسطه افزوده شده و ۵ نفردیگر ازفارغ التحصیلان سال ۱۳۲۸ دشپی دارالمعلمین بحیث معلم وسرمعلم شامل کار ساخته شدند .

۲ :درسال ۱۳۲۸ وسنوات قبل آن امربود که مکاتب سه بار ازطرف مفتشین تفتیش ودرهربار لائحه مکافات ومجازات دربارهٔ معلمین وسرمعلمین تطبیق شود . درسال ۱۳۲۹ مدیریت معارف بمفتشین خود هدایت داد که درمرتبه اول ودوم تفتیش خویش صرف نواقص طرز تعلیم واجراآت معلمین وسر معلمین ومخصوصاً طرز تعلیم سواد خوانی رامورد تدقیق قرارداده معلمین وسرمعلمین را که بصورت صحیح واصولی درس داده بتوانند ویاطرز ادارهٔ شان ناقص باشد به نواقص شان آگاه سازند و در مرتبه سوم اگر خودرا اصلاح نکرده بودند البته برای شان مجازات داده میشود این رویهٔ مدیریت معارف ومفتشین آن نتیجهٔ خوب داده اکثر ازمعلمین باثر راهنمائی مفتشین اصول تدریس خود را اصلاح کردند ودرنتیجه تعداد طلاب سواد خوان دوره های اول مکاتب فیصد چهل بلندرفت درمعاینه سوم که بواسطه مفتشین صورت گرفت دوازده معلم مورد مکافات واقع ونودنفر مجازات دیدند .

۳ : نتیجهٔ امتحان سالانه مکاتب قطغن ازین قرار است :

صنف	تعدادداخله	شامل امتحان	کامیاب	ناکام	مشروط
صنف اول	۱۴۸۴	۱۱۷۵	۵۸۱	۵۹۴	•
« دوم	۱۳۸۶	۸۳۸	۵۰۶	۳۳۲	•
« سوم	۱۰۳۸	۸۳۵	۳۴۹	۴۱۰	•
« چارم	۱۰۴۷	۸۳۵	۳۴۹	۴۱۰	•
« پنجم	۶۸۹	۵۳۹	۲۳۳	۳۰۷	•
« ششم	۵۶۱	۴۶۰	۲۳۱	۲۳۵	•
« هفتم	۱۱	۸	۴	۳	۱نفر
« هشتم	۱۲	۱۱	۶	۲	۳ «

درسال ۱۳۲۹ جمعاً ۲۳۱ نفر ازصنف ششم مکاتب قطغن وپنج نفر از صنف نهم مکتب متوسطه بغلان فارغ التحصیل شده اند وامتحان مکاتب گر مسیر بلخمری ودوشی ومکتب

جـدید غوری وکیادمی قرار امر وزارت معارف معطل شده ازصنف ۹ متوسطه ۳ نفر مشروط بودند که امتحان آنها ثانی گرفته میشود .

٤ عمارت مکتب جدید غوری با تعمیر اطاق های جدید وسعت داده شده ویك میدان سپورت هم برای آن آماده گردید وهمچنان درعمارات مکاتب خوست وقاصان فرنگك، ومرکز تالقان مکاتب نهرین، بنومکتب چاه آب اطاق والحاقیه‌های جدید تعمیر وعلاوه شده وعمارت مکتب دولتو تکمیل وتعمیر مکتب عصری (٤ درهٔ قندوز) درشرف تکمیل میباشد عمارت عصری مکتب فابریکهٔ بغلان هم ترمیم شد .

٥ درمدیریت معارف یك شعبه بنام شعبه سوانح تشکیل گردید .

٦ سپورت در اکثر مکاتب قطغن بالخصوص بغلان صنعتی، متوسطه ، خان‌آباد ، نهرین وقندوز بصورت اساسی جاری ساخته شده ودر جشن استقلال وغیره اوقات سپورت مین‌های مکاتب مزبور شطارت های قابل ذکری ازخود نشان داده ومورد تحسین واقع شده اند .

٧ برای ادارات مکاتب که قبل برین مفروشات مکمل نداشتند صدهاچوکی رویهٔ چرمی تهیه شده ونیز (۱۱۰۲) پایه میز وچوکی برای (۲۲۰٤) نفر شاگردان مکاتب مختلف قطغن بایك تعداد گلیم تهیه وارسال شد .

٨ منظوری یك باب کودکستان برای پل خمری گرفته شد .

۹ طبق هدایت وزارت معارف بـرای دهاتیکه ازمکاتب شش صنفی بعید میباشد تاسیس ٤٤ مکتب دهاتی در نظر گرفته شده ولست آن به وزارت معارف فرستاد شده .

ب: اجراآت مدیریت فوائد عامه : ـ

۱ـ نهر دشت ارچی مربوط علاقه داری خواجه غار تالقان که ۲۰ سال قبل ازطرف نـائب نبی رستاقی کنده شده وبعد در زمان ریاست تنظیمیه شاغلی غـلام فاروق خان تااندازهٔ توسعه داده شده بود درظرف دوماه یعنی ازپنج حوت سال ۱۳۲۸ تـا ٥ ثور سال ۱۳۲۹ درامتداد ۳۱ کیلومتر ۲ متر دریکنیم متروسیع و۱۲ کیلومتر دیگر جدید حفر وتمدید گردیدهٔ قسمت جدید نهر درحصه زیرین ۸ متر ودرحصهٔ بالاتر ۲۲ متر عریض وبصورت سلامی دار میباشد ودریك ثانیه ۱٤ مترمکعب آب ازآن عبور میکند . حصه نهر درد امنهٔ تپه‌ها امتدادیافته وتحت آن اراضی جدیدی باندازهٔ ۸۰ هزارجریب زیرآب آمده چون نهرجدید درحصهٔ بلندی دشت کنده شده امکان توسعه وتمدید مزید راهم دارد ومیتوان باتمدید آن اراضی جدیدی را شاداب ساخته علاوه برتوسعه نهرسابقه وحفر قسمت

جدید آن نقاط ضعیف نهرسابقه باتر ناب بزرگ آن واصلاح وترمیم ویك بند درمفصل نهر قدیم وجدید ساخته شده . تمام مصرف این نهر درحدود ۱۲ لك افغانی بود .

۲ سرك عمومی قطغن که درحصهٔ پوزهٔ ایشان بغلان درپیچ وتاب تپه امتداد یافته وکج گردشی های تنگ وخطرناکی داشت درسال ۱۳۲۹ دراراضی زیرتپه‌ها وزیر نهر اجمیر تمدید داده شد .

طول این قسمت ازسرك درحدود یکنیم کیلومتر میباشد .

۳ سرك عمومی بین قطغن ومزارشریف درحصهٔ چشمهٔ شیرسابق ازیك کوتل بلند وعارضه دار میگذشت وبرای موترها رفت وآمد ازآن دشواربود ، درسال جاری سرك مزبور ازکوتل منحرف وباندازهٔ یك کیلومتر درپوزهٔ تپه تمدید وباین ذریعه هموارساخته‌شد

٤ یك پل دربالای نهر اجمیر بصورت پخته کاری ازخشت وچونه درحصهٔ که سرك ازپوزهٔ ایشان به اراضی هموار کشیده ساخته شد .

٥ سرك های قطغن درآغازسال دهم در اواسط واواخر آن تاحد امکان ذریعه عمله معابر سرتاسر اصلاح وترمیم شده است .

اجرا آت مهمهٔ مدیریت عمومی مخابرات ولایت قطغن

۱ـ ترمیم لین‌ها وپایه‌های تیلفون درتمام نقاط قطغن .

۲ـ کشیدن یك لین جدید تیلفون از قندوز تاختم مزار شریف بمسافه ۱۰۵ کیلومتر

۳ـ کشیدن یك لین جدید تیلفو ن از حکومت نهرین تا علاقه داری برکه بطول ۲۲ کیلو متر .

٤ـ کشیدن یك لین تیلفون از علاقه داری برکه تاحکومت اشکمش تالقان بطول ۳۰ کیلو متر .

اجرا آت مدیریت تحریرات :

۱ـ در سال ۱۳۲۹ (٦۸٤) فقره مسایل جزائی وتفتیش ومحاکمه و مسائل اداری وانتخاب وتقرر مامورین درمجلس مشوره رویت داده شده وفیصله گردیده .

۲ـ مکتوباتیکه اجرا وصادر شده ۱۳۱۷۳ قطعه .

درقسمت توسعه وترقی زراعت ازطرف نائب‌الحکومه گی قطغن کوشش ها ومجدات زیادی بعمل آمده وتمام نهرها تصفیه وپاك شده . تقسیمات آب بدرستی ومنصفانه صورت گرفته تشویق وترغیب زیادی بانواع وسایل ازدهقان وزمیندار بعمل آورده شده ، مخصوصاً باثر تسهیلاتی که برای دهقان ها فراهم شده وازشرکت قند وپنبه تقاوی کافی بدهقان‌ها

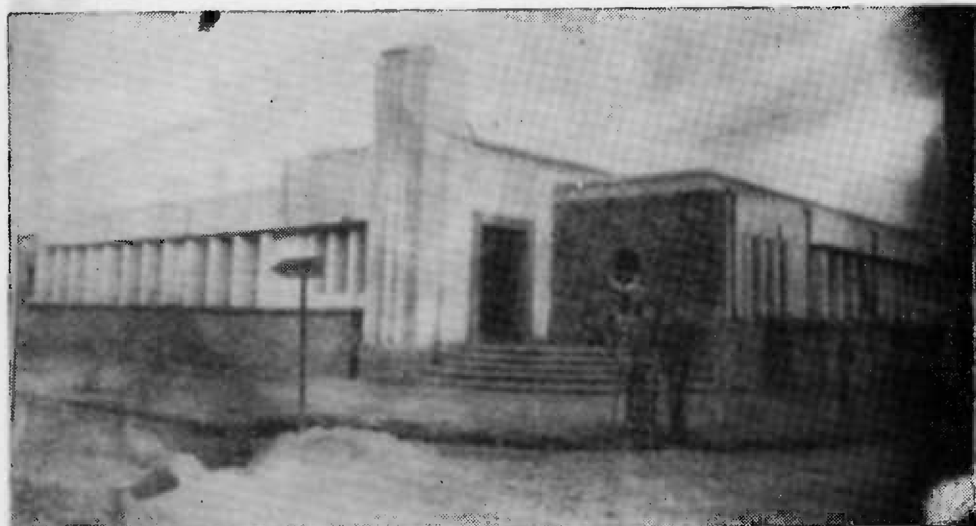
داده شده ودر قیمت پنبه ولبلبو افزایش بعمل آمده شوق مردم بزراعت پنبه ولبلبو بیشتر گردیده .
مردم بطیب خاطر ودلچسپی تمام سعی ورزیدند اراضی بیشتر را لبلبو وپنبه بکارند ازهمین جهت بود که در سال ۱۳۲۹ همه حاصل لبلبو وپنبه نسبت به سال ۱۳۲۸ و هم مقدار شکری که از فابریکهٔ قند بغلان برآمده بود بیشتر شده بود .
در قسمت تربیهٔ پیله وتورید تخم آن از خارج دارالحکومگی قطغن بریاست مستقل زراعت پیشنهادی نموده ، ودر اثر آن برای سال ۱۳۳۰ بانک ملی یکهزار قطی تخم پیله تورید وبه نقاط مختلف قطغن بزارعین وماهرین تربیهٔ پیله تقسیم شد .

امور ولایت مشرقی

در ولایت مشرقی نسبت به اهمیتی که دارد از ابتدای تشکیل ریاست تنظیمه درین ولایت فعالیت های بزرگی درزمینه‌های مختلفه آغاز یافته است که ازهمه مهمتر فعالیت عمرانی سال ۱۳۲۹ می باشد .
شعبات مختلفه علاوه بریك سلسله اجراآت عادی همه ساله ودائمی هرکدام برای خود درمواضع مناسب به تعمیر عمارات عالی وجدیدی پرداخته‌اند که بعضی بسر رسیده وبرخی نیمکاره واکثر آن عنقریب تکمیل یافتنی است .
به اساس پلان ونقشهٔ شهری جلال آباد درظرف سال ۲۹ عمارت های ذیل جدیداً بپایهٔ تکمیل رسیده است :

۱- عمارت جدید بلدیه (درشمال چار راهی دروازهٔ کابل)
۲- « « کلوب ننگرهار که دریك قسمت آن کافی نیزموجود است (در موضع خرما باغ)
۳- « « قوماندانی امنیه (بشمال جادهٔ کابل - پشاور بحصهٔ جنوبی شهر کهنه)
٤- « « برای دوائر قوماندانی امنیه (بشمال « « « «)
٥- « « برای لیسه جلال آباد (بشمال « « « «)
٦- « « برای پوستهٔ شهری جلال آباد (به شمال چار راهی و دروازهٔ کابلی شهر کهنه)
۷- « « برای دوائر قبائل (بشرق جنوبی شهر کهنه بالای جادهٔ کابل - پشاور) که تعمیر آن جاری ودر شرف تکمیل است .
۸- عمارت جدید سرماموریت پولیس (به غرب شهر کهنه و شرق سراج العمارت که تعمیر آن جاری وعنقریب تکمیل میشود .

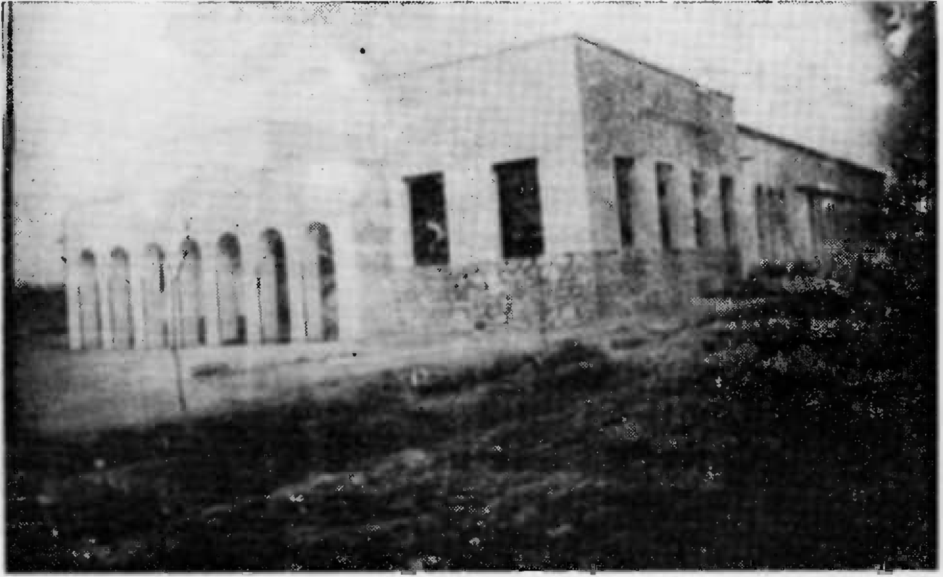
ازعمرانات سال۱۳۲۹ ریاست تنظیمیه مشرقی

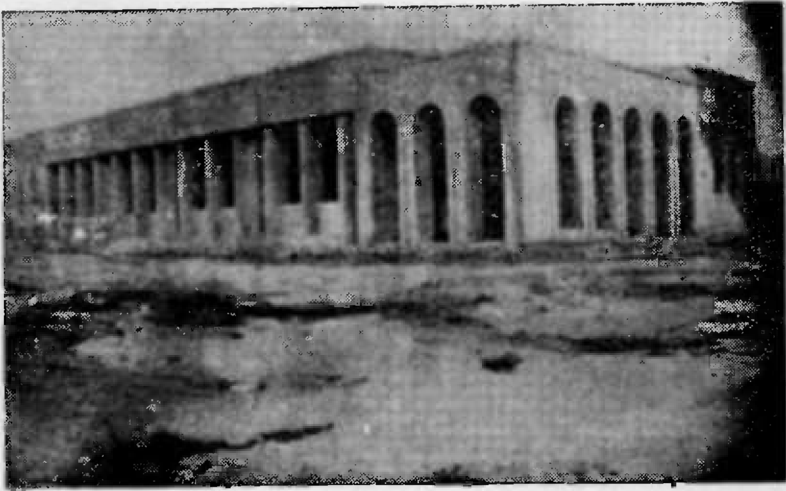
ریاست بلدیه جدید جلال آباد

کلوب ننگرهار که دریک قسمت آن کافی نیز موجود است

تعمیر جدید قوماندانی امنیه مشرقی

عمارت جدید دوائر مربوطه قوماندانی مشرقی

۹ـ تعمیر جدید برای دوائر قوماندانی ژاندارم (دربین شهر جلال آباد وپل درونته) تعمیر آن جاریست .
۱۰ـ تعمیر مسجد وجای موی مبارك حضرت فخر کائنات درچارباغ صفا
۱۱ـ منزل اول تعمیر عمارت دارالحکومگی درموضع بهاری کجه .
۱۲ـ علاوه برتکمیل گدامهای نیمکاره درمرکز حکومت کلان کنر وحکومتی شیوه گدام های جدید غله وتعمیر مکتبها درمرکز حکومتی کلان کنروچارباغ تهیه شده است .

الف: ریاست بلدیه :

۱ـ واردات بلدیه درسال ۲۹ نسبت به سالهای گذشته تزئید شایانی یافته وبه این صورت توانسته است بعملهٔ تنظیفیهٔ خویش ازدیاد بخشد .
۲ـ درشك ترافیك بلدیه اصلاحات وارد وپولیسهای باسواد بمعاش مناسب استخدام نموده است .
۳ـ درحصهٔ غربی وجنوبی شهرنو جلال آباد ساحهٔ بزرگ دیگر از طرف ریاست بلدیه خریداری شده است ، تا بالای کسانیکه خواهش تعمیر مطابق نقشهٔ جدید را داشته باشند بفروش رسانده شود .
٤ـ دکانهای شهرنو که به جاده های عمومی واقع بوده ترمیم ورنگمالی شده است .
٥ـ لین برق درجاده های شهرنو امتداد یافته وجاده ها تنویر گردید .
٦ـ مطابق به نقشهٔ بلدیه یك تعداد دکانهای پیش روی بعضی عمارات درشهرنو که نیم کاره گذاشته شده بود از طرف مالکین آنها تکمیل گردید .

ب: مدیریت صحیه :

مدیریت صحیه علاوه براجراآت عادی خویش درسال ۱۳۲۹ موفق شد که شفاخانه اطفال را نیز تاسیس نماید . این اقدام بزرگ برای اهالی این ولایت اهمیت بزرگی داردوهمین امسال یك تعداد اطفال زیادی دربن شفاخانه معالجه وتداوی شده اند اینك احصائیه تداوی شده گان شفاخانهٔ مدیریت صحیه را از ابتدای سال ۲۹ الی اخیر جدی نشان میدهیم :

۱ـ چیچك	۱۰٤۹٥ نفر
۲ـ پانسمان	۲۱۹۳ نفر
۳ـ واکسیناسیون مختلفه	٦۹۲۷ »
٤ـ امراض مختلفه	۱۷٥۹٥ »
٥ـ عملیات	۱٥۰ »
٦ـ بستری شفاخانه	٥۰۰ »

شرکت یووالی : شرکت یووالی یگانه شرکتی است درولایت مشرقی که در ظرف سال ۲۹ امور نافعی را درراه بهبود اقتصادیات مشرقی ومخصوصاً شهر جلال آباد انجام داده است ، این شرکت مرکب است ازیك ریاست عامل، یازده نفر هیئت مدیره ویك ریاست نظار باشش تن اعضاء نمایندگی های آن قرار ذیل است :

۱ - نمایندگی ننگرهار
۲ - « کنرها
۳ - « کابل
٤ - « پشاور
٥ - « لغمان
٦ - « بریکوټ

سرویس های شرکت یووالی در داخل مشرقی به کنرها و کجهٔ خوگیانی و لغمان مانند سابق امسال هم فعالیت داشته و بکرایهٔ نازلی مسافرین رانقل میدهند مزید بر یس درسال ۱۳۲۹ نسبت به تخصیص یك مقدار تیل پطرول موترهای فالتوی شرکت به حمل ونقل چوب صادرات بکار انداخته شده است .

قبل ازین یك مقدار زیاد چوب سالها در کوه های دره پیچ افتاد و خراب میگردید برای چاره جوئی این نقیصهٔ بزرگ شرکت یووالی درصدد افتاده واز ابتدای سال ۲۹ اصول ساختمان چار تراش را به اهالی اموختانده وصدها نفررا درین راه بکار انداخته است . وعلاوتاً برخلاف سابق بهاثر قرارداد های مرتبه که باچندین نفر عمال و تجارا نفرادی چوب درهٔ پیچ بعمل آمده یك اندازهٔ چوب پیشکی بهرفرد قرار دادی در اثـر ضمانت مرتبه داده شده وعمال چوب بقطع چوب گروم درجنگل داخل اقدامات میباشند .

مزید برین شرکت یووالی برای تسهیل کار امسال موفق شده است که برای توريد ماشین های اره کشی وماشین های قطع وبرش جنگلات اقدامات بنماید .

شرکت یووالی امسال موفق شد که ازریاست بلدیه جلال آباد موازی پنجاه جریب زمین لامزروع رابرای تحویلخانه ننگرهار خویش خریداری وبرای گدام چوب ننگرهار تخصیص داده ودر اثر کشیدن نهر جدیدی ساحهٔ مذکور را آبادو باغ بزرگی در آن بنـاء نماید .

امسال شرکت یووالی برای بالا کردن چوب های گروم درلاری ها موفق شد جر های ثقیل چوبی در ننگرهار استفاده بنماید که در حمل چوب های مذکورسهولت بزرگی پیش نموده است .

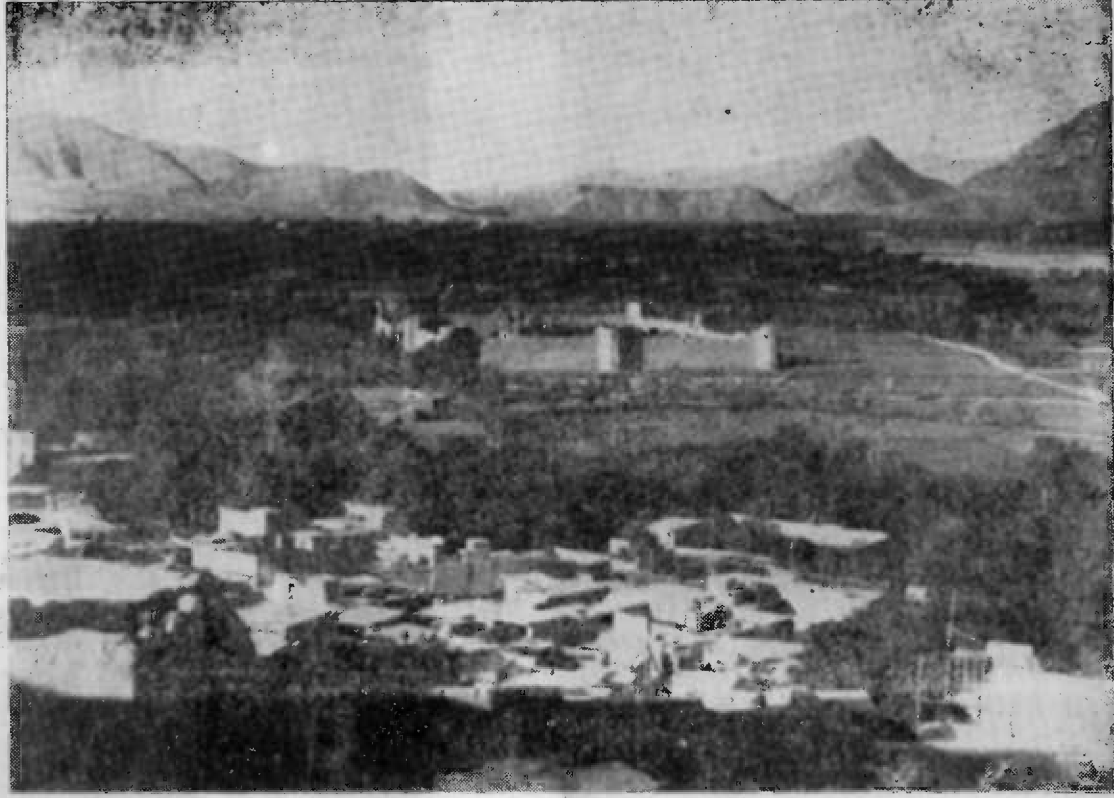
شرکت یووالی به تجارت یك قسمت چوب کنرها موفق گردید وامید میرود بر اساس خوبتری بکار ادامه بدهد .

قسمت جنوبی تعمیر بزرگ مکتب لیسه مشرقی

عمارت جدید پستهٔ شهری جلال آباد

از منظر زیبای چهل‌ستون

اجرا آت مهمهسال ۱۳۲۹ حکومت اعلی میمنه

۱ - بتاریخ ۱۳ عقرب ۱۳۲۹ مجلس درصالون بلدیه در تحت ریاست ع ع ص حاکم اعلی منعقد وبرای ساختمان شهر جدید وجاده های شهر تصمیمات اتخاذ گردیده وبرای گرفتن منظوری ازمقامات رفیعه و آوردن مهندس وطرح نقشه شهر شاغلی شیدا رئیس بلدیه به کابل اعزام گردیده است .

۲ - همچنان درمجلس تاریخی یوم پنجشنبه ۳ عقرب ۲۹ تحت ریاست شاغلی حاکم اعلی جهت ساختن بندبرق مجلس در صالون بلدیه میمنه انعقاد وتصمیمات برای آن گرفته شد که این فقره هم جهت گرفتن منظوری وترتیبات مقدمات کار واستخدام مهندس به رئیس بلدیه محول گردید تا به مرکز رفته طرف توجه مقامات رفیعه قرار بدهد .

۳ - بتاریخ ۲۸ قوس ۲۹ حسب یاد داشت های شاغلی حاکم اعلی میمنه که به ریاست اطاق داده بودند درریاست مذکور مجلس منعقد وبرای تنظیم استحصال تکثیر و تولیدات هنگ ترتیبات اتخاذ وشرکت های میمنه واندخوی یك مبلغ سرمایه جهت بکار انداختن تجارت هنگ وانکشاف مدرك دیگری برای اسعار خارجه وتنظیم تجارت ماده مذکور تخصیص داده اند که موضوع تحت دوران اصولی میباشد .

اجرا آت دوائر حکومت اعلی فراه در سال ۱۳۲۹

۱ - حکومت اعلی برای بعضی شعبات مربوطه وانعقاد مجالس مشوره درپهلوی عمارت حکومتی تعمیر جدیدی بناء نهاده که عنقریب تکمیل خواهد شد .

۲ - سرشته داری اعلی :

بتمام زارعین و دهقانان اطلاع دادن غلهٔ تقاوی را رسانیده وباین ذریعه روح کسب وکار دهاقین راتقویه نموده وتاکنون دوصدو نزده خروار و۴۹ سیر غلهٔ تقاوی به دهاقین داده .

۳ - قوماندانی امنیه که درسال ۱۳۲۸ بافتتاح کورس تعلیمی خورد ضابطان پرداخته بود امسال نخستین دورهٔ آن موفقانه فارغ التحصیل وبه تعقیب آن دورهٔ دوم به تعلیم شروع کرد ودرامور اداری ۴۲ فقره حقوقی و ۸۰ فقره جزائی ومتفرقه طبق مراتب اصولی اجراء کرده است .

٤ ـ مدیریت مخابرات :

ازمرکز چخانسور تاچهار برجك که نادعلی وقلعهٔفتح همدرآن شامل است سیم تلفون تمدید نمود .

٥ـمدیریت زراعت :

درفارم تجربوی خویش که نتایجی خوبی ازان بدست آورده بود دوجریب زمین دیگر رانیز نهال شانی کرد .

٦ ـ مدیریت مطبوعات :

جریدهٔ سستان که قبل برین درهفتهٔ یکمراتبه نشر میشددرین سال هفتهٔ دومراتبه گردید درماه میزان بصورت هدیه رسالهٔ بنام (ملی ناري) طبع ونشر نمود ازچندین کورس پشتو نیز امتحان گرفته شده ونتیجهٔ آن بهمقامات عالیه تقدیم گردیده است ،

٧ ـ ماموریت گمرك :

باوجودیکه پاکستان در امور تجارتی ، مشکلات پیش میکند بازهم گمرك فــراه سه لك هشتادو نوهزارو هفتاد وهشت افغانی ٣٨٩٠٧٨ ـ افغانی عایدات کرده است .

فعالیتعمرانی فرقهٔ عسکری فراه:

در شرق قلعهٔ تاریخی فریدون به تعمیر قشلهٔ عسکری ١٦٠ جریبه که قبل برین طبق پروگرام معین کارآن جریان داشت به ترتیب ذیل موفق گردیده است :

١ ـ باغ تفریح مریضان شفاخانه عسکری معهٔ حمام عصری بتعمیر چند عمارت و چند جاده های عصری در قلعهٔ فرقه مشری ،

٢ ـ به تعمیر یك حمام عصری و تاریخی دیگر اقدام شده وعنقریب کار آن به اتمام خواهد رسید

٣ ـ یك حوض عصری درجادهٔ بارك های عسکری ساخته شده .

٤ ـ برای تنظیفات عساکر به تقسیم بارك ها سه حمام عصری تعمیر گردیده .

٥ ـ احداث چهار باغ وسیع عصری که تقریباً ١٢٠٠٠ هزار نهال میوه دار درآن غرس گردیده .

٦ ـ میدان سپورت عسکری با پارك های نشیمن تماشاچیان به بهترین صورت تکمیل یافته است .

اجراآت مهمهٔ حکومت اعلی بدخشان درسال ۱۳۲۹

الف : مدیریت زراعت :

۱ - ترمیم نهر فراخ بهارك که درحدود ۵۰ متر طول وارتفاع ۲۰ متر شکن نموده وآب دردشت جریان نداشت اتمام شده ودوصد فیرسرنگ پرانی درحصص کج گردش های نهر بعمل آمده درمرور سال یك آسیاب آبدرباغ ذخیرهٔ دشت فراخ جریان نمود وبرای آبادی اساسی نهر که ازمدت پنج سال باینطرف خراب است وتکمیل نگردیده درابتدای سال آینده ترتیبات گرفته شده ومواد ضروری آن تهیه شده است .

۲ - درحکومتی کشم یك اندازه زمین که تعداد ۲۲ جریب است جدید خریداری و۱۲ جریب آنرا بصورت باغ عصری تیار و باندازهٔ (۸۰۰) نهال های زینتی از فارم قندوزو بکهزار نهال مثمر متنوعه ازمربوطات بدخشان درآن غرس وده جریب آن بصورت فوریه تخصیص داده شده که باندازه ۱۲۰،۰۰۰ قلمه اشجار غیر مثمر و (۵۰۰) قلمهٔ گلاب (۷۰۰۰) قلمهٔ یاسمن (۱۰۰۰) قلمهٔ انار (۱۰۰۰) قلمهٔ توت گل وهم یك مقدار تخمانه از قبیل کتلپا ، نمجاپانی ، بکیان . موربان ، بیدروسی اکاسی خاردار درآن غرس شده .

۳ - ساختمان تعمیر کدام زراعتی درجوار تعمیر مدیریت مدنظر است که مواد اولیهٔ آن تهیهٔ شده ودروقتیکه هوامساعد گردد بهمکاری مدیریت فوائد عامهٔ جریان می یابد ،

ب : اجراآت مدیریت صحیه :

از تاریخ ۷ عقرب شق معاینه خانهٔ اطفال باساس توسعهٔ شعبات حمایهٔ اطفال وطن باز گردیده و کفیل سرطبیب شفاخانه ملکی فیض آباد طبق پروگرام هرروزه باستثنای ایام تعطیل بمعاینهٔ ـ اطفال می پردازد .

ج : اجراآت مدیریت مخابرات،

تمدید لین تلفون درحاشیه سرحد از مرکز حکومت اشکاشم الی حکومت واخان واز آنجا الی کمیساری پنجهٔ واخان در حدود یکصدو بیست میل مجموعا ، ازاجراآت مهم دورهٔ سال مدیریت مخابرات است .

د : اجرا آت مدیریت مطبوعات :

مدیریت مطبوعات چند اثر مستقل و جداگانه بنام بیچاره گان به سه طبع مختلف بخش اول مجموعهٔ اشعار واجد ، مثنوی اعجاز خویشتن داری و دیوان میرمن مخفی شاعرهٔ بدخشی ، بخش دوم مجموعهٔ اشعار واجد طبع و نشر نموده است .

اجراآت دوائرحکومت اعلای غـزنی

مدیریت معارف غـزنی در جریان سال ۱۳۲۹

مدیریت معارف غزنی ازبدو تعدیل حکومت کلان غزنی بحکومت اعلی ، از مدیریت عمومی معارف ولایت کابل منفك وراسا به وزارت جلیلهٔ معارف ارتباط پیدا کـرد ، ازآن تاریخ بیعد معارف غزنی تحت اثر حکومت اعلی مستقیما با وزارت معارف دز تماس بوده است .

از آنجا که حکومت بهی خواه شب وروز در فکر توسعهٔ همه امور افتاده وبـرای بهبود کارها ، تشکیلا تی را روی کار می آورد وغزنی را که یك شهر باعظمت و تاریخی است به حکومت اعلی تعدیل نمود . از یکطرف ارتباط معارف غزنی بمرکز وزارت واز جانب دیگر تشکیل حکومت اعلی به کارها مسارعت وسهولت بخشیده ، معارف غزنی توانسته حتی المقدور درداخل صلاحیت خود قدم های فراخ تری بردارد .

قبل ازاینکه راجع به اجراآت سال ۲۹ معارف غزنی ازابتداء ، خدمت قارئین کرام عرضی بمیان آید ، بیجا نخواهد بود اگر نخست ازتشکیل شق عرفانی اینجا ذکر نموده :

معارف غزنی دارای دوازده مکتب ابتدائی در اطراف ویك مکتب متوسطه درمرکز شهر غزنی که جملتاً سیزده مکتب میشود می باشد ، این مکاتب سیزدہ گانـه تحت اثر یك مدیریت که دارای تشکیلات ذیل می باشد ایفای وظیفه می کنند :

مامور رتبه (۵) یك نفر در راس این مدیریت

شعبهٔ کنترول		شعبهٔ اجرائیه	
یك نفر	سر کاتب مامور رتبه (۹)	۱ نفر	مفـتش مسلکـی رتبه ۶
دو نفر	کاتب مامور رتبه (۱۱)	۱ «	سر کاتب ؛ مامور رتبه ۸
		۳ «	مامـور رتبه یازده و ده
		۱ «	تحویلدار عمومی
		۱ «	زیر دست تحویلدار
		۲ «	پیاده

❀ ❀ ●

نسبت بمکاتب سیزده گانه مذکور قرار جزو ذیل توضیحات داده می شود :

مکتب متوسطه سنائی غزنی ، این مکتب در سنه ۱۳۱۱ تاسیس شد ، از بدو تاسیس الی

سال ۲۱ یك مکتب ابتدائی وازسال ۲۱ ببعد متوسطه شده است ، بعد ازطـی دورهٔ معینه همه‌ساله فارغ‌التحصیل داده که‌ذکر تعداد فارغ‌التحصیل هرساله و اینکه چند دوره تاحال فارغ شده به طوالت می انجامد، صرف به تذکار تعداد طلبه شاملهٔ سال ۲۹ این مکتب واینکه چقدر فارغ التحصیل‌دورهٔ ابتدائی وچقدرفارغ‌التحصیل متوسطه داده اکتفاء کرده ذیلا بعرض رسانیده می‌شود :

این مکتب دارای (۲۱) صنف و (۷۰۸) طلبه می باشد ، بشرح آتی :

دورهٔ متوسطه :

صنف نهم	یك شعبه	(۱٦)	نفر
« هشتم	« «	(۲٤)	«
« هفتم	دو «	(۵۲)	«

دورهٔ ابتدائیه :

صنف ششم	۲ شعبه	(٥٤)	نفر
« پنجم	۲ «	(۷۸)	«
« چهارم	۳ «	(۱٤۲)	«
« سوم	۳ «	(۱۰٥)	«
« دوم	۳ «	(۱۱٦)	«
« اول	٤ «	(۱۷۰)	«

ازین جمله نفر (۱٦) نفر طلبه صنف نهم فارغ التحصیل وبرای‌شمول مکاتب مسلکی کابل آماده اند که عند المطالبه بمرجعش اعـزام می شوند، از صنوف ابتدائی (۲۳) نفر دورهٔ متوسطه داخل شده است .

نکتهٔ که درینجا قابل تذکار است ، همانا جریان لسان انگلیسی است درین‌مکتب اخیراً در اثر پیشنهاد مدیریت معارف موجوده وصوابدید مقام ذی صلاح ، لسان انگلیسی آغاز ومعلم لایق لسان انگلیسی به‌تدریس این لسان وظیفه دار گردیده است ، برعلاوه درحالیکه درین مکتب بجز ازیك نفر ، دیگر معلم اساسی وجود نداشت به تعداد دوازده نفر معلمین مسلکی شامل وظیفه گردیده اند .

چون این مکتب در جوار زیارت جناب حکیم صاحب سنائی رحمت الله علیه واقع است ، اخیراً در اثر پیشنهاد مدیریت معارف ومنظوری مقامات عالی به (مکتب متوسطه سنائی) موسوم گردیده است .

کنفرانسهای عرفانی و تمثیل درامه‌های علمی از طرف معارف همیشه درین مکتب در ظرف سال در جریان بوده ، کنفرانسها همیشه تحت اثر یک نفر رئیس افتخاری که از جملهٔ یکی از معلمین انتخاب شده بود دایر وازطرف بعضی معلمین وطلبه مضامین علمی واجتماعی واخلاقی شنوانده شده ، همکذا اجتماع اولیای طلبه تحت ریاست شخص حاکم اعلی چندین مرتبه صورت گرفته مذاکراة طولانی دراطراف بهبودی معارف وتربیه وحاضری اولاد شان واطاف حکومت بعمل آمده است .

مکتب ابتدائیه قره باغ غزنی دارای (شش) صنف است که تعداد شاملهٔ آن بالغ بر (۲۲۳) نفر می‌گردد ، در ماه قوس سال ۱۳۲۹ (۳۱) نفر فارغ‌التحصیل داده .

مکتب ابتدائیهٔ مقر ، دارای (۷) صنف است که تعداد شاملهٔ آن بالغ بر (۳۰۰) نفر می‌گردد درسال ۱۳۲۹ (۲۳) نفر فارغ‌التحصیل داده .

مکتب ابتدائیهٔ جاغوری دارای (شش) صنف است که تعداد طلبهٔ شامله آن بالغ بر (۲۳۵) نفر می‌گردد ودرسال ۲۹ (۲۱) نفر فارغ‌التحصیل داده .

مکتب ابتدائیهٔ موشکی ، دارای (شش) صنف ، (۱۱۰) طلبه ، در سال ۲۹ (۲۳) نفر فارغ التحصیل داده .

مکتب کیفف اندر ، دارای (۷)صنف ، (۲۱۳)طلبه ، درسال۲۹ (۱۸) نفرفارغ‌التحصیل داده

مکتب صاحبخان‌اندر ، » (۷) » ، (۲۳۶) » ، » » (۱۳) »
مکتب حصه‌اول اندر ، » (۸) » ، (۳۰۴) » ، » » (۴۵) »
مکتب رامك ، » (۷) » ، (۲۴۳) » ، » » (۳۳) »
مکتب ارزو ، » (۶) » ، (۱۹۹) » ، » » (۰) »
مکتب نوغی ، » (۶) » ، (۲۲۳) » ، » » (۱۹) »
مکتب قیاق ، » (۶) » ، (۲۲۳) » ، » » (۲۰) »
مکتب خواجه عمری ، » (۷) » ، (۲۱۷) » ، » » (۴۰) »

ازفارغ التحصیلان این مکتب یك تعداد نفر بمکاتب مسلکی ملکی وحربی شوونځی شامل شده اند .

این مکاتب ذریعهٔ یك یك نفر سرمعلم که دارای یك یك نفر معاون هم میباشند وبه اندازهٔ ضرورت خود معلم هم دارند ، اداره می شود .

تفتیش ها وبازدید امور مکاتب :

این مکاتب سیزده گانه مطابق بهٔمقررات تعلیماتنامه های وزارتمعارف ازطرفمدیر ومفتش مسلکی معارف وقتاً فوقتاً معاینه وتفتیش شده به مجاری امور اداری وتدریسی آن وارسی واوراق تفتیش درمجلس مقررهٔ حکومت اعلی ملاحظه گردیده ونواقصی که داخل صلاحیت مدیریت معارف وحکومت اعلی بوده درخود غزنی اصلاح وآن نواقصی که بمقامات بالا متعلق می گردید بمراجع مربوطه اخبار شده ؛ چنانچه دراثر همین معاینه ها وبازرسیها بسا نواقص مرفوع هم گردیده است .

مسایل عمرانی :

مکتب متوسطهٔ غزنی دارای یك عمارت عالی است ، درسال جاری دریك گوشه زمین متعلقهٔ آن ، یك عمارت پخته کاری تحویلخانه و گاراج اعمار یافته که یکحصهٔ آن مورد استفاده قرار گرفته و حصه دیگر آن هم بزود ترین فرصت طرف استفاده قرارمی گیرد .

مکتب مقرکه دارای تعمیر اساسی پخته کاری ومکتب قره باغ که حایز عمارت اساسی خامکاری است ، بعضی ترمیمات جزئی از قبیل مرمت کاری های سطحی و پلاستر ونصب آئینه وفرش روی اطاقها وغیره ضرورت داشت در اثر پیشنهاد ومنظوری مقامات صلاحیت دار تخصیص واصل وذریعه مراجع مربوطه در تکمیل آن اقدام شده مکتب خواجه عمری که ازبدو تاسیس تاحال بکلی جای نداشت و درزیر درختها دایر بود ، امسال برای آن یك جای اساسی بزرگ بکرایه تهیه شده مکتب جاغوری که دارای عمارت خام کاری است ، برای تکمیل آن ترتیبات مقدماتی گرفته شده که برای سال جدید تکمیل می شود .

باقی مکاتب که جای کرائی دارند ، تماماً بالای مالکین شان ترمیم وبرای رهایش خوبتر ساخته شده است .

تهیهٔ سامان ولوازم تحصیل :

سامان ولوازم تحصیل ، ازوزارت جلیلهٔ معارف بغزنی وارد و بوقت معینه طبق مقرراة به طلبه توزیع شده ، بر علاوهٔ کتب چاپی فارسی و پښتو طبع داخل ، کتب انګلیسی ضرورت مکتب متوسطه با وجودیکه ندرت دارد از تحویلخانه های مکاتب مرکزی بغزنی آورده شده است .

مفروشات :

مکاتب معارف غزنی غیر ازمکتب متوسطه که دارای میز وچوکی طلبه بود، باقی طلبهٔ تمام مکاتب درروی گلیم می نشستند اخیراً برای مکاتب نوفی . قره باغ ، مقر ، کضف آرزو . یك حصه مکتب حصه اول اندر وحتی مکتب جاغوری که دور ترین مکاتب این جا است ، چوکی ومیز طلبه تهیه گردید برعلاوه میز و چوکی طلبه برای ادارهٔ مکتب متوسطه فرش کافی وبرای اداره های سایر مکاتبچوکی ومیز اداری والماری هاوغیره تدارك شده ، سرلوحهٔ مکاتب و صنوف که ازجمله ضروریات است وقبلاً وجود نداشت ، تهیه ومعرض استفاده قرار گرفته ولوازم ضروریهٔ دیگر به اندازه کافی تهیه شده است، طلبهٔ جدید مطابق به مقررات عرفانی ذریعهٔ هیئت های معینه شامل گردیده اند ، در اثر توجهات بهی خواهانه حکومت مهربان ، امسال دراکثرمکاتب یك تعداد طلبه از طرف اولیای شان د اوطلبانه بمکتب داخل شده اند که یکی از موفقیت معارف غزنی راهویدا میسازد٪

برعلاوه مکاتب موجوده ، برای اینکه بعضی طلبهٔ غبی وکلان سال بی استفاده ومحروم نمانند ، حکومت اعلی تجویز نمود که یك مکتب صنایع که حاضراً شق نجاری وگلکاری داشته باشد درغزنی تاسیس گردد تااشخاصی که استعداد پیشبرد تعلیمات نظری را نداشته باشند ، درین دوشعبه شامل‌شده، ازیکطرف خودشان صاحب‌مسلك گردند وازجانب دیگر غزنی را ازفقر نجار وگلکار وارهانند . این موضوع بمقام وزارت جلیله معارف بپشنهاد وطرف منظوری وزارت محترم قرار گرفته ، عنقریب افتتاح می یابد والبته این مکتب دراثر توجهاراکین محترم وزارت معارف توسعه یافته بعضی حرفه های دیگر کــه خاصهٔ اهالی غزنی است رایج گردد .

ناگفته نماند که امسال تقدیر نامهٔ درجه‌سوم از مقام وزارت معارف بمدیر معارف اعطاء گردیده است .

تصاویب سال ۱۳۲۹ شورای ملی

۱ ؛ مذاکره و تصویب انعقاد معاهدهٔ مؤدت بین حکومت شاهی افغانستان وحکومت هندوستان .

۲ ؛ مذاکره وتصویب راجع بهشمولیت وسهیم شدن افغانستان دربانكهای بین‌المللی وخزینه پس انداز آن .

۳ ؛ مذاکره وتصویب قرارداد منعقده بین‌دولت افغانستان ومؤسسهٔ بین‌المللی حمایهٔ اطفال .

٤ ؛ مذاکره و تصویب قرارداد عتیقه‌شناسی افغانستان وموزهٔ تاریخ طبیعی امریکاء .

۵ ؛ « « « افغانستان با مؤسسهٔ بین‌المللی صحی

٦ ؛ « « « اصولنامهٔ مطبوعات افغانستان .

۷ ؛ « « « راجع به ترفیعات مأمورین چونکه حکم اصل ۸ اصولنامهٔ مأمورین و متقاعدین ملکیهٔ ترفیعات مأمورین را منوط بمیعاد معینه نموده است هرگاه میعاد ترفیع یك مأمور اکمال میشود بهروقت وموقعیکه باشد برایش ترفیع داده‌شود وخلاف احکام اصولی ، ترفیعات منحصر بجشن استقلال نباشد .

۸ ؛ مذاکره وتصویب استقراض ۲۱ ملیون دولار که حکومت افغانستان از بانك اکسپورت‌امپورت واشنگتن بغرض پلان وپروژهٔ آبیاری حوزهٔ هلمند وارغنداب وتعمیر بندهای کجکی و ارغنداب نموده است .

۹ ؛ مذاکره و تصویب راجع به امور سوابق موریسن ، نتیجهٔ تحقیقات وعلم آوری مجلس وکلای شورای ملی که بموجب اصل ۳۳ اصولنامهٔ اساسی مملکت در ایام تعطیل سنویهٔ سال اول دورهٔ هفتم (بعد از برج میزان ۱۳۲۸) شورای‌ملی بمرکز اجتماع نموده بودند ـ وهکذا درخصوص اینکه ؛ تقسیم اراضی‌وادی هلمند که درانباره میشود حکومت لائحهٔ آنرا ترتیب وازشورای‌ملی گذشتانده بعداً قرار آن تعمیل بدارد ، وغیره فقرات مربوط بزمین هائیکه تحت کانهٔ بند کجکی و ارغنداب و لواحق آن می‌آید و پرداخت تکت پولی واقساط قرضهٔ مکلفیت وزارت های مربوط در آن مورد ، وصرف نمودن پول قرضهٔ مذکور درپلان های آبیاری زمینهای حوزهٔ هلمند وارغنداب و فراهم آوری زارع ولوازم زراعت وغیره مسائل مربوط ومقتضیهٔ آن که درفید چهار مواد و دوفقره (الف) و (ب) تصویب وبرای اجراء بحکومت اطلاع شده است .

۱۰ ؛ مذاکره وتصویب قرارداد جدید موریسن که ازطرف ع ، ج سردار محمدنعیم‌خان

وزیرفوائدعامه نمایندهٔ دولت افغانستان و (سی ، پی ، ان) رئیس موریسن کنودسن نمایندهٔ کمپنی مذکور امضاء گردیده است .

۱۱ : مذاکره وتصویب بودجه های سال ۱۳۲۹ وزارات ودوائریکه بصورت منفرد از طرف کمیسیون مختلط وفوق العادهٔ مالیه ومجلس عمومی بعمل آمده .

الف : بودجه ریاست شورای ملی .

ب : بودجه وزارت عدلیه .

ج : « ریاست عالی اعیان .

د : « وزارت حربیه .

ه : « صدارت‌عظمی ووزارت دربار (هردو درج یك تصویب است) .

و : « ریاست قبائل .

۱۲ : مذاکره وتصویب بودجهٔ سال ۱۳۲۹ باقی وزارت بصورت عمومی .

۱۳ : « « درمورد دو فقره استیضاحیهٔ ذیل :-

۱ : دراثرمکتوب نمبر ۱۹۳۲ اول‌میزان ۱۳۲۸ مدیریت مأمورین وزارت‌فوائدعامه ازاینکه غلام‌دستگیر خان سر کاتب مربوطهٔ شان تحت محاکمه به محاکمات صدارت گرفته شده ؛ ایامی را که درتحت محاکمه بوده وهکذا روز هائی را که در خلال تحت محاکمه بودن درشعبه بوظیفهٔ خود حاضر شده وبه کتاب امضاء نموده آیا مستحق معاش بوده یانه ؟ ونتیجهٔ تصویب‌شورا درین مورد این بوده که : درصورتیکه دوام بوظیفه‌اش دروقت محاکمه کدام نقصی را دربر نداشته و دستش از کار رسماً کشیده نشده و به کتاب حاضری درروز حاضرشدنش بوظیفه امضاء کرده باشد - وهکذا روزهای‌دیگری که او به‌محکمه حاضر بوده ومحکمه ازحاضری اش تصدیق بدارد مستحق معاش میباشد ودرعکس حال یعنی که نه درشعبه حاضر شده باشد ونه محکمه ازحاضر بودنش بمحکمه تصدیق بدارد . غیرحاضر محسوب میشود .

۲ : ازاثر مکتوب نمبر ۱۰۴۰ ر ۱٤ جوزا ۲۹ مدیریت مخابرات در موضوع غلام‌سخی خان کاتب که نسبت خلاف ورزی درمجلس مشورهٔ ولایت برای محاکمه فرستاده شده ودر نتیجه محاکمه به آنجا برائت حاصل وبمحکمهٔ مرافعه که محول شده محکمهٔ مرافعه نیز فیصلهٔ مجلس مشوره را تائید نموده و وزارت مخابرات که تمیز طلب شده محکمهٔ تمیز درعدم دوران قضیهٔ مذکوره نظریهٔ داده لهذا شورا نیز (بواسطه‌ئیکه محاکم ثلاثه برای کاتب مذکور تعین جزاء نکرده وبرائت او ثابت شده) تصویب نموده که حکم مادهٔ ۱۷ اصولنامهٔ مأمورین ومتقاعدین ملکیه دربارهٔ او تطبیق شود .

نوت : فقراتیکه مورد تدقیق وسنجش ابتدائی کمیسیون های شورای ملی واقع و کمیسیون‌ها دراطراف آنها ابراز نظریه نموده و بغرض تقدیم بمجلس عمومی : بدارالانشاء سپرده شده است ولی بواسطهٔ عدم فرصت برای مجلس عمومی و حلول ایام تعطیل سنویهٔ سال دوم دورهٔ هفتم شورای ملی متصادف به برج عقرب ۱۳۲۹ ؛ مجلس عمومی مرخص وکار های مذکور برای سال ۱۳۳۰ معطل مانده تعداد فقرات مذکور حسب ذیل است :

الف : نتیجهٔ حاضر آوردگی تفتیش مؤسسهٔ دیپوی تعاونی مرکزی مربوط وزارت اقتصادملی ازطرف هیئت تفتیش معینه‌واعزامی شورای‌ملی دردیپو (هیئت تفتیش شورای‌ملی بتاریخ حوت ۱۳۲۸ به تفتیش مؤسسهٔ دیپو آغاز وبتاریخ ۱۰ سنبله ۱۳۲۹ آنرا انجام داده است) .

ب : فقرات مربوط کمیسیون تدقیق قوانین شورای‌ملی (۲۸) فقره

ج : « « « معارف « « (٤) «

د : « « « سمع‌شکایات « « (۳) «

ه : « « « داخله « « (۲) «

و : « « « حربیه « « (۲) «

ز : « « « صحیه « « (۲) «

ح : « « « اقتصاد « « (۱) «

فیصله های سال ۱۳۲۹ مجلس عالی اعیان

۱ : تائید موافقت نامه فیمابین دولت پادشاهی افغانستان وبانک صادراتی ووارداتی واشنگتن .

۲ : تائید قرار داد جدید بین دولت افغانستان و کمپانی موریسن راجع بساختن بند کجکی وبند ارغنداب وباقیماندهٔ کار نهر بغرا .

۳ : تائید اساس نامه ریاست انحصارات دولتی .

٤ : « قرار داد بین افغانستان ومؤسسهٔ بین‌المللی اطفال .

۵ : « مقاوله نامه بین افغانستان و سازمان صحی جهان .

٦ : « موافقه نامهٔ تحقیقات عتیقه شناسی بین‌وزارت معارف‌وموزهٔ تاریخ طبیعی‌امریکا .

۷ : « لایحه اخذ حقوق مالیاتی برسیستم مالیه مترقی .

ریاست بررسی امور کمپنی موریسن

در ماه حمل ۱۳۲۹ نماینده دولت درواشنگتن کمپنی عمرانی موریسن کنودسن را برای پارهٔ امور عمرانی برحسب قرارداد مورخه ۱۹ اپریل ۱۹۵۰ اجیرنمود که قرارداد مذکور متعاقباً ازملاحظهٔ شورا و کابینهٔ وزراء گذشته بشرف صحه حضور ملوکانه نیز رسیده است .

حکومت اعلیحضرت اززمره پلانهای انکشافی زراعتی واقتصادی خویش ساختن سه جزء ذیل را به کمپنی موریسن کنودسن افغانستان موافقه داده است .

۱ـ ساختن بند کجکی روی رود هلمند درموسی قلعه .

۲ـ ساختن بندارغنداب روی رود ارغنداب در دهله .

۳ـ تکمیل پروژه نهر بغرا .

انکشاف هرپلان اقتصادی محتاج بطی مراتبی می باشد که ما آنرا بصورت ذیل تقسیم می کنیم .

۱ : دوره اول الف : ترتیب پروژه ومطالعه امکانات اقتصادی .

ب : تهیه پول برای تجسم پروژه .

۲ : دوره دوم : ساختن عمرانات باصول عصری .

۳ : دوره سوم استفاده ازپروژه مکمله .

درحال حاضر پروژه انکشاف وادی هلمند درحصه تعمیر بندها بدوره دوم قرارداد اعنی عملی ساختمان جاری است .

چون دولت کمپنی موریسن کنودسن را برای ساختن بند های مذکور اجیر کرده لذا مراقبت کمپنی درحصه ساختمان مطابق فن وحساب مصرف آن بعهده دولت است .

دولت این اعتماد مراقبت را بعهده اداره بنام ریاست وارسی امور کمپنی سپرده است گویا ریاست مذکور نماینده دولت است :

(۱) درملاحظه ساختمان که مطابق بشرایط ومشخصات موجوده دنیا بوده وکمپنی جنسی را که حتی الوسع مقبول اهل فن باشد ، بدولت برساند .

(۲) حسابات مصارف معقول و مطابق باصول حسابداری جهان باشد .

دوجزء وظیفهٔ عمده بالای ریاست را می توان بفقره مختصری تعبیر کرد وآن اینست که دولت می خواهد « جنس اعلی را بمصرف مناسب ومعقول خریداری کند » وبرای اطمینان خاطر خویش نظارت دائمی وجنس ومصرف را بدوش ریاست سپرده است .

درساختمان بندها ازنقطهٔ نظر ریاست بررسی قوای ذیل مصرف میشود.

چون نظارت کارعین کار بوده لذا نمی‌توان اجزاء برجستهٔ نظارت را از تشکیل کار انفصال داد بالاخص درامور تخنیکی وفنی پس احصائیه گذارشهای این اداره که درماه (جوزا) تشکیل یافته باید بحیث نمونه تلقی شود .

مهمترین حصه تخنیك بندسازی شاید ملاحظهٔ مشخصات وتطبیق آن در کار باشد دربند های خاکی کنترول ، ترکیب مواد خاکی که درساختن بند استعمال میشود اهمیت زیاد دارد .

برای انجام این‌مقصود (لابراتوار) بالای کار درمرکز فعالیت تشکیل شده‌است نمونه های خاك‌سنگ وغیره قبل ازاستعمال آنها دربندتحت مداقه قرارمی‌گیرد برای هرجزء بند ترکیبی ازخاك وریگ وجغله باساس استحکام ونفوذ آب باثر فشاریکه دارد وغیره سنجیده شده ومقدار مواد نسخه (لابراتوار) تهیه میشود . لابراتوار بالای بند هر روزه صبح وعصرنمونه کار شده مساله بند را طرف امتحان قرار میدهد . و تغیرات استحکام کثافت اضافی وغیره رایادداشت میکند . انحراف ازلایحه مرتبه لابراتوار و مشخصات سبب نارضائی اداره مراقبت بوده وآن جز کار مسترد کرده میشود . در اینجا تکرار میشود که خرید جنس‌اعلی به قیمت مناسب منظور اداره است . در قسمت های دگرکار مانند کانکریت و آهن عین همین ترتیب تدقیق و امتحان جاری بوده ولی درآن حصه ها دیزاین ها وطرح های مختلف از نقطهٔ نظر اقتصادی سنجیده میشود بهیچ‌صورت اجازه‌داده نمیشود که دیزائن ناقص وکم خرج فقط ازنقطه نظر سرفه پولی سیفتی و مصوئنیت بند و کار را متاثر بسازد . هرگاه خواص و مزیات مواد طبیعی ایجاب کنند که ازحصه مصارف صرف‌نظر شودالبته ازمزیات مواد طبیعی استفاده میشود مگراین استفاده‌جوئی از طبیعت بذات خود جزء فن انجنیری است . چنانچه ریاست بررسی امور کمپنی موریسن در حصه استر کاری تونلهای بند کجکی بعین همین قضیه مواجه شده تونلها درسنگ‌محکم ودرست که خواص طبیعی آن خوب است حفر شده‌است بعد ازانکه سوراخ های کمانی بیشتری برای اطمینان گرفتن ازضخامت سنگ برمه شد ریاست بامشاورین تخنیکی مشوره نموده ودرنتیجه ازاستر کاری تونلهای مذکور صرف نظر کرد درحالیکه استر کاری تونلها هفت‌لك دولار مصرف داشت .

ازاختصار بالاملاحظه میشود که‌ریاست بررسی هرروزوهرآن به کارخوددرحصهٔ ساختمان بندها مصروف است . درساختمان بندها ازنقطه‌نظر ریاست بررسی‌قوای‌ذیل‌مصرف میشود :

۱ ـ خدمات مرد کار
۲ ـ خدمت ماشین آلات
۳ ـ خدمات مواد و مساله در حصه خدمات مرد کار میتوان دو چیز را مختصراً تذکر داد ، اول مصرف اجوره دوم تربیه تخنیکی آنها .

درحصه ثانی (تربیه مرد کار) ریاست ملاحظه کرد که در ختم کار یك اندازه معینی ماشین آلات ثقیله و خفیفه و اسکانی، و خود کرده، در دست دولت میماند . لذا درعین حالیکه ساختمان ها جاری است پلانی بدست گرفت که مرد کار فهمیده را تربیه کرده و طرز استعمال ونگهداشت و ترمیم را با نها بیاموزد . گویا هم ثواب و هم خرما حاصل شود برای اینکه در آخر کار فهمیده شود که بچه کار تربیه شده احصائیه مکمل ترتیب کرده و می کنند .

کنترول اجوره البته قضیه مجزائی بوده و ریاست پلان تدریجی را سنجیده و بکار انداخت پلان اجوره روی اهلیت کار کر ـ اهمیت کار و ثقلت آن قرارداد . گویا از بی انتظامی جلوگیری و تنظیم و نسق بکار آورده ودرعین زمان راه ترفیع و امید بهتری را باز گذارده است مستخدمین خارجی چه امریکائی وچه ایطالوی وفلپاینی نیز با ساس لایحه مرتبه ریاست استخدام میشود . باید ملتفت بود که در استخدام صرف اهلیت و اقتصاد مدنظر بوده وبس هرگاه از داخل مملکت تعداد ضروریه کارگر با اهلیت و کفایت معینه تهیه شود البته در استخدام او حق اولیت دارد .

خدمات ماشین ها نگهداری ماشین آلات وجریان آنها به نزد ریاست اهمیت مخصوص دارد . مراقبت مصرف جریان و ترمیم ونگهداری آن‌ها توجه مخصوص ریاست را جلب میکند . حساب استهلاك واستفاده ازمواد مستهلکه فعالیت بکار دارد که در آن مفتشین و محاسبین دخل بزرگی دارند .

خدمات مواد ومساله : تحت عنوان هذا حصول تمام مواد ومساله خارجی وداخلی چه ماشین آلات وچه مواد صرف شده داخل است . ازهمان زمانیکه جنسی خریده و پولی بان حساب ثبت میشود تا آنکه مال به تحویلخانه عمومی رسیده و به کمپنی با یسم کریدت داده میشود یکسلسله گذارشات راطی میکند که شرح آن بطوالت می انجامد . همچنان یقین حاصل کردن ازاینکه مال مطلوبه باندازه خریداری شده و کیف معینه به تحویلخانه میرسد وازانجا باسلوب صحیح توزیع میشود مراقبت شدید بکار دارد چه اولا چیزیکه ضرورت نباشد ویا بیشتر از ضرورت باشد نباید خریده شود قیمت ها مقایسه و حسابات سنجیده شده وبالاخره بایددیده شود که توزیع مصرف مطابق باصول حساب است .

ریاست بررسی در همه امور نظارت دارد ولی مستقیماً در امور دخالت نمی گیرد زیرا قرارداد یکه آن را ما قرار داد (تشویقی ونکلیفی) نام گذاشته ایم چنین ثبت شده است که در حال بلند رفتن مصرف از برآورد های هدفی کمپنی موریسن کنودسن افغانستان متحمل ضرر ده فیصد میشود . بر آورد هدفی در اوایل ۱۳۲۹ مرتب و سه کمپنی مستقل دیگر روی همان نقشه ها ومعلومات بر آوردی داده اند واتفاقاً بر آورد کمپنی موریسن کنودسن اقل برآوردها بوده است دخالت درامور کمپنی معنی این را ندارد که کمپنی هرچه بخواهد میکند بلکه کمپنی تنها آنچه راما بخواهیم کرده می تواند صرف درطرز اجرای همان مقصوددست آزاد دارد . ودرآن هم در صورتیکه نقص مالی متصور باشد کمپنی آزاد مانده نمی تواند .

در ینحصه است که اهل فن انجنیری و مفتشین حسابی داخلی وخارجی به تمام دفاتر حسابات واجرا آت مرور میکنند . آنچه رامعقول می پندارند منظور وآنچه را مشکوك می شمارند بنام حساب معطله یاد داشت و آنچه را نا معقول یا خرج صلاحیت کمپنی می شمارند اعتراض میکنند چنانچه در امور گذشته حصه از این اعتراضات قسمتی هم برای بحث وتصفیه است وشاید در اینجا تفصیل اقلام به جزء احصائیه به معلومات خواننده گان نه افزاید .

کمپنی مکلف است در خصوص مواد ومسالهٔ وارده نیز مراقبت کند وآنچه را که به تحویلخانه مرکز نرسد تحصیل نماید - اگر سمنت کمتر برسد و یا پطرول و دیزل وروغنیات وغیره باندازه خریداری شده نرسد کمپنی متحمل ضرر میشود الا درصورتیکه دلائلی معقول عرضه وبدون شك وریب نشان دهد که کمپنی احتیاط کافی را معمول داشته است مثلا بیمه شده سرغیچ شده بهره و کشك شده است در آصورت ریاست بد رائم ممکنه در تحصیل اجناس کم بود می کوشد . مفتشین ریاست بر علاوه ملاحظهٔ حسابات از وارسی همچه اموری بهره نیستند این احتیاط درباره اموال در خارج وداخل مملکت صورت میگیرد اداره حسابی ریاست بررسی مراقبت دارد که پولهای تادیه شدهٔ دولت ومفادهئی که از رهگذر استفادهٔ آن پول عاید شود حساب داشته و مصارف آنهم معقول وطرف قناعت مفتشین حساب باشد .

رئوس کاروجان مطلب ریاست بررسی نظارت از کار از نقطه نظرفن بوده وپاسبان آن است که مصرف تامین کار مطابق حساب منطقی باشد .

تفصیلات جزء وچه کرد ونکرد رامیتوان از روز نامه ها ملاحظه کنند .

اجراآت ریاست ښاروالی

ممکن برای هم‌وطنان عزیز ما پوشیده نباشد که بلدیه جوان وملی اززمان تاسیس (دورهٔ حاضر) تاامروز که‌شروع بکار وفعالیت نموده، رونق خاصی رادروضع پایتخت جلوه‌داده وباوجود موانع ومشکلات عدیده ازقبیل عدم دارائی وآلات تخریباتی وآبرسانی وسنگ شکنی وخاك کشی وغیره انتظامات اداری که‌عوامل مذکور ممکن دردیگر دوائروموسسات نیز موجود باشد بازهم توانسته تغیرات کلی به‌اوضاع پیسرو سامان این‌محوطه داده‌وفعالیت آن تاحال باسرعت درجریان است - پلانهائی که‌ریاست بلدیه نسبت به‌امور صفائی‌وعمرانی پایتخت مدنظر ومطرح داشته باتعاون‌وتشویق معنوی ومادی هم وطنان بدرقه شده وامید است بعدازاین هم صورت بهتری مورد گذاشته شود اگــرازحقیقت نگذشته بدیدهٔ انصاف بنگریم بلدیه جوان وملی باوجود مشکلات‌مالی واقتصادی تطبیق پلانهای‌عمرانی خویش‌رااعملا تاحدی که‌ازعهده وتوانش بیرون بود موفقانه انجام داد ورضایت هم‌شهریان عزیزراحاصل کرد ریاست بلدیه منظوری جززیبائی وصفائی‌شهر نداشته وامیدواراست به‌این مرام مقدس خوددراثر زحمت وپشت کار جوانان حساس ووکلای محترم - وســایــر افراد پایتخت هرچه زودتر نایل آید وشهر عزیز تاریخی وزیبای کابل را بیشتر معمور وآبادان سازد اینك خلاصهٔ اجراآت وفعالیت های‌عمرانی ریاست ښاروالی‌درخلال ۱۳۲۹ حسب ذیل‌خدمت خوانندگان سالنامه تقدیم می‌شود .

الف - شق تخریب :

۱ - تخریب دکاکین وخانه‌ها وسرای‌ها ومندوی آردوبرنج که‌تحت‌نقشه‌وپلان‌وپروژه جاده نادرشاهی آمده وجاده نادرشاهی را بجاده میوند وصل ساخته .

۲ - تخریب یك حصه‌تعمیر ودیوارهای مکتب استقلال بغرض فراخ ساختن سرك‌مقابل وزارت معارف وجاده ابن‌سینا .

۳ - تخریب یك حصه برج سلطان خان والحاق جاده‌تیمورشاهی بمارکیت‌های جدیدالتعمیر باغ عمومی .

ب - شق تعمیراتی :

۱ - تکمیل تعمیراپارتمانهای حصه اول جاده میوند (دراکثرآن اشخاص نشیمن‌دارند) پنجاه اپارتمان .

ښاغلی غلام محمد خان رئیس فعال
ښاروالی

ښاغلی محمد زمانخان معاون
ښاروالی

ښاغلی محمد حسین خان نهضت منشی
و آمر تحریرات بلدیه

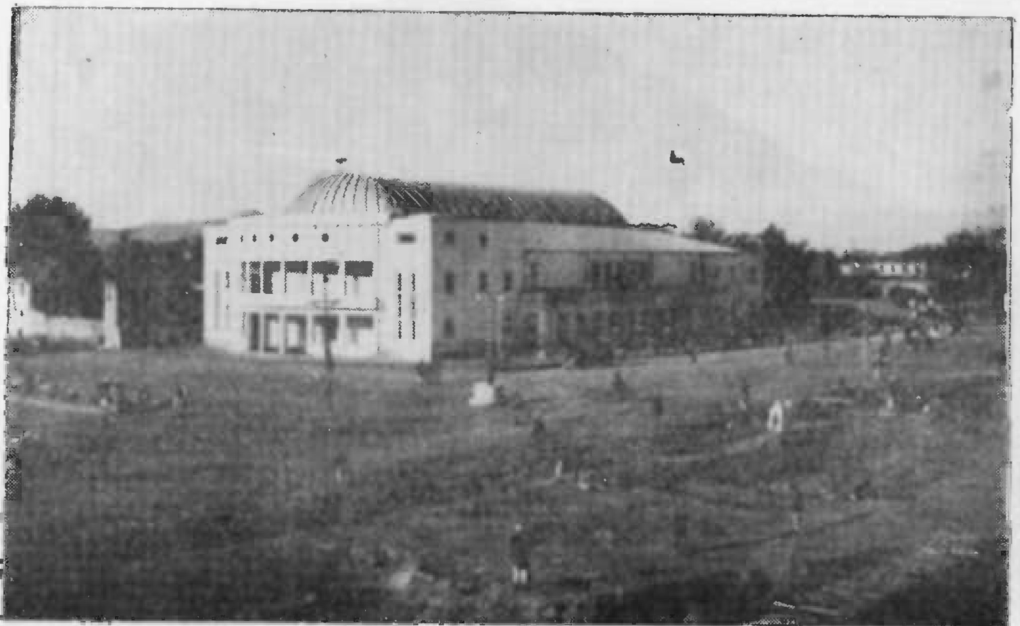

ښاغلی بسم الله خان مدیر عمومی مهندسی

هیئت مدیران ریاست ښاروالی ،

از عمرانات سال ۱۳۲۹ ریاست بتّار والی

سینماء قصر پامیر در جادهٔ میوند .

یك قسمت ازعمارات حصهٔ (۲) جادهٔ میوند.

۲ - آغاز تعمیر دکاکین وایارتمانهای حصه دوم جاده میوند که تامنزل دوم رسیده.
۲۸ - اپارتمان .
جمله ۷۸ - اپارتمان

۳ - تکمیل کار باقی مانده منزل دوم هوتل عصری وزیبای میوند .
٤ - تکمیل کار باقیمانده داخلی سینما وپوشش آن .
٥ - تکمیل کار باقیمانده صحنه شاروالی .
٦ - تکمیل تعمیر یکحصه شفاخانه زایشگاه شهرآراواحداث هفت مارکیت جدید .

۷ - تعمیر مارکیت چای فروشی دارای	۷۰ - دکان	
۸ - تعمیر مارکیت سرای زرداد دارای	۸۳ - » »	
۹ - تعمیر مارکیت سمساری دارای	۹٦ - » »	
۱۰ - » » » » عطری »	۱۰۱ - » »	
۱۱ - » » » » برنج فروشی »	۱۱۱ - » »	] ۷۳۱ باب
۱۲ - » » » دکاکین احاطه سرك مارکیت ها دارای	۱۱۰ - » »	
۱۳ - تعمیر دکاکین مارکیت نمبر۲ دارای	۱٦۰ - » »	

تبصره :- اکثر از مارکیت های موجوده تکمیل واشخاص دران بصورت کرایه نشسته اند.

ج - پخته کاری سرکها :

۱ - سرك وسطی شهرنو که بطرف سرك سابقه وزیرآباد کشیده شد	مساحت ۲٥٦۰	متر مربع
۲ - سرك پهلوی باغ عمومی مقابل کتابخانه ملی	» » ۱۹۲	» »
۳ - سرك چهار راهی شهرنو که بطرف کلوله پشته امتداد یافته	بمساحت ۲۲٤۰	متر مربع
٤ - سرك جبه خانه	» » ۲۱٦۰	» »
٥ - سرك چهار راهی دوم شهرنو که بطرف کلوله پشته تمدید شده	بمساحت ۱۲۰۰	متر مربع
٦ - سرك عقب چهارراهی شهر نو که بطرف وزیرآباد کشیده شده	مساحت ۱٤۰۰	متر مربع
۷ - سرك چهار راهی شهرنو که بطرف شهرآراء امتداد یافته	بمساحت ۱٦۸۱	» »

۸ ـ سرك عقب باغ عمومی	به اندازهٔ ۲٤٥٠ متر مربع
۹ ـ سرك باقیمانده که از مسجد گلبته الی سرك عمومی چمن وصل شده	به اندازهٔ ۹۰۰۰ متر مربع
۱۰ ـ سرك حصهٔ سرای ذغال فروشی	» » ۵۷۰۰ » »
۱۱ ـ سرك متصل مکتب دارالمعلمین در کارته	» » ۱۱۶۲۲ » »
۱۲ ـ سرك سمت شرقی حصه دوی کارته	» » ۵۰۵۶ » »
۱۳ ـ سرك سمت جنوبی حصه (۲) کارته	» » ۱۱۸۶۰ » »
۱٤ ـ سرك شانزده متره که (۲) سرك عمومی کارته را باهم وصل می کنند	به اندازهٔ ۳۹۸٤ متر مربع
۱۵ ـ سرك طرف غربی تانك تیل د همزنگ	» » ۱۲۰۰ » »
	۶٤۰۳۳ متر مربع

د ـ احداث سر کهای جدید بصورت خامه:

۱ ـ احداث سرك جدید از حصه جاده تیمور شاهی الی مارکیت های جدید	به اندازهٔ ۸۰ متر مربع
۲ ـ احداث سرك جدید دولت خانه از جاده میوند الی کوه شیر دروازه	به اندازهٔ ۳٤۰۶ متر مربع
۳ ـ احداث سرك جدید جاده نادر شاهی بجاده میوند	» » ۳۰۰۰ » »
٤ ـ احداث سرك جدید یك حصه از قلعه هزاره ای چنداول	» » ۳۰۰ » »
۵ ـ احداث جدید مارکیت ها	» » ٤۸۰ » »
	۸۲۶۶ متر مربع

هـ ـ خام کاری و پر کاری:

۱ ـ خامه کاری و پر کاری سرك جاده میوند (قبل از پخته کاری) از حصه مسجد گلبته الی دکانهای چمن	به اندازهٔ ۵۲۰۰ متر مربع
۲ ـ خامه کاری سرك دولت خانه	» » ۳۰۰۰ » »
۳ ـ خامه کاری سرك جدید الاحداث نادر شاهی	» » ۳۰۰۰ » »
٤ ـ خامه کاری سرك های هفت متره عقب اپارتمان های جاده میوند	به اندازهٔ ۶۰۰۰ » »
	۱۷۲۰۰ مربع متر

و . شق توزیع :

۱ ـ تقسیم یك تعداد نمرات اززمین های شاه شهید علیه الرحمه بهاهالی	(۷۰۰) نمره
۲ ـ تقسیم یك تعداد نمرات اززمین‌های زنده بانان	(٤۸) »
۳ ـ کارته دهنو که به اهالی تقسیم‌شده	(٤۲۰) »
٤ ـ تقسیم یك تعداد نمرات اززمین‌های کارته ده وری وچهچهست	(۵۲۰) »
۵ ـ » » » » » » واقع بالاحصار	(۳٦) »
٦ ـ » » » » » » دامنه کوه آسمائی	(۲۵) »
۷ ـ » » » » » درباقی مواضع تپه سلطانی وغیره	(۳۰۰) »
۸ ـ » » » » » کارته پنج (نزدامنه سخی)	(۲۰۲) »
	۱۲۵۱ نمره

ز ـ شق تنظیفاتی :

۱ ـ تنویر جاده نادر شاهی .

۲ ـ تنویر اپارتمانهای تکمیل شده جاده میوند .

۳ ـ تنویر یك تعداد مساجد داخلی شهر که جدیدا تعمیر یافته بود .

٤ ـ تنویر زیارت خواجه صفا علیه الرحمه .

اعطای نشان

به‌ذوات ذیل از حضور اشرف ملوکانه درطی سال نشانهای عالیه اعطا گردیده است

قرار اعتبار نامه ۹ ۵۷ر۱۱۷۲ر۲۶ ثور برای عالیقدر جلالتماب البرتو کلیسی وزیر مختار دولت جمهوری ایطالیا نشان سردار عالی

قرار اعتبار نامهٔ ۸۷۷ر۱۷۹۳ر۲۳ جوزا برای ع. ع. ص عبدالله خان حکمران دایزنگی نشان خدمت طلائی .

قرار اعتبار نامهٔ ۱۰۶۳ر۱۹۶۷ر۲ سرطان برای ع ، ص میا حسین خان مجددی رئیس اداری گمرکات نشان اول معارف

قرار اعتبار نامهٔ ۱۰۵۱ر۱۹۳۲ر۳۲ جوزا برای ع. ج آقای هانری رو سفیر کبیر دولت جمهوری فرانسه نشان سرداراعلی

قرار اعتبار نامهٔ ۱۴۹۸ر۲۴۲۸ر۱۰ سرطان برای ع ، ش صباحی آی توره معلم تعبیه نشان استور دوم

قراراعتبار نامهٔ ۱۴۹۹ر۲۴۲۹ر۱۰ سرطان برای ح . مخلص تاداس معلم تاریخ حرب نشان استورسوم

قرار اعتبار نامهٔ ۱۵۰۰ر۲۴۳۰ر۱۰ سرطان برای ح مجتبی اوز دن معلم پیاده نشان استورسوم

قرار اعتبار نامهٔ ۱۵۰۱ر۲۴۳۱ر۱۰ سرطان برای ح ، مظفر یه نر معلم لوازم نشان استور سوم

قراراعتبار نامهٔ ۱۵۰۲ر۲۴۳۲ر۱۰ سرطان برای ح. شوقی بر که مدیر بیطاریه قوای مرکز نشان استور سوم

قرار اعتبار نامهٔ ۱۵۰۳ر۲۴۳۳ر۱۰ سرطان برای ش ، ثروت آرر معلم انداخت نشان استور سوم

قرار اعتبار نامهٔ ۱۵۰۴ر۲۴۳۴ر۱۰ سرطان برای ش ، شکری اردك معلم لوازم نشان استورسوم

قرار اعتبار نامهٔ ۸۵۹ر۳۰۴۲ر۱۵ اسد برای بای غنی بیگ معلم حربی بنونځی نشان استور سوم

قرار اعتبار نامهٔ ۸۵۹ر۳۵۴۲ر۳۱ اسد برای ع ، ص د کتور غلام فاروق خان وزیر وزارت صحیه — نشان استور سوم

قرار اعتبار نامهٔ ۲۴۱۹ر ۳۷۷۲ر۳۱ اسد برای ع ، د کتور عبدالطاهر خان سرطبیب شفاخانه های بلدیه (معین وزارت صحیه) — نشان استور سوم

قرار اعتبار نامهٔ ۲۴۲۱ر۳۷۷۳ر۳۱ اسد برای ع ، د کتور عبدالقیوم خان رسول رئیس روز نتون — نشان استور سوم

قرار اعتبار نامهٔ ۲۴۲۲ر۳۷۷۴ر۳۱ اسد برای د کتور محمداسماعیل خان علم متخصص امراض چشم — نشان استور چهارم

قرار اعتبار نامهٔ ۱۱۱۷ر۴۶۷۲ر۹ میزان برای حمیت منفد کتور سلام آجار اوبرانور شفاخانه قوای مرکز — نشان استور سوم

درعراق:

۱ ـ بتاریخ اول حمل ۱۳۲۹

برای والاحضرت عبدالاله نائب السلطنه وولیعهد مملکت عراق — نشان المر اعلی

۲ ـ در حمل ۱۳۲۹

۱ ـ برای جناب عالیقدر جلالتماب آقای توفیق السویدی صدر اعظم — نشان المر عالی

۲ ـ » » » آقای صالح جبر وزیر داخله — نشان سردار عالی

۳ ـ » » » آقای جمیل المدفعی رئیس مجلس اعیان — نشان سردار عالی

۴ ـ » » » آقای عبدالوهاب مرجان رئیس مجلس شورا ی ملی — نشان سردار عالی

۵ ـ » » » آقای نوری السعید — نشان سردار عالی

۶ ـ » » » آقای علی جودت الایوبی — نشان سردار عالی

۷ ـ » » » آقای مزاحم الامین الپاچه چی — نشان سردار عالی

۸ ـ برای عالیقدر جلالتماب آقای شاکر الوادی وزیر دفاع — نشان سردار عالی

۹ ـ » » » » » آقای توفیق وهبی وزیر شئون اجتماعی — نشان سردار عالی

۱۰ ـ برای عالیقدر جلالتماب آقای سعید عمر وزیر معارف — نشان سردار عالی

۱۱ ـ » » » » احمد مختار بابان سرمنشی — نشان سردار عالی

۱۲ ـ » » » » تحسین قدری رئیس تشریفات سلطنتی — نشان سردار عالی

۱۳ ـ » » » » سعید حقی رئیس خزانه مخصوص سلطنتی عراق — نشان سردار عالی

۱۴ - برای عالیقدر جلالتمآب آقای احمد الراوی معین وزارت امور خارجه عراق
نشان سردار عالی
۱۵ - برای عالیشان شجاعت مآب عبدالوهاب عبداللطیف فرقه مشر سریاور سلطنتی نشان استور اول
۱۶ - برای عالیقدر آقای سید یوسف الگیلانی مدیر عمومی سیاسی وزارت خارجه
نشان استور اول
۱۷ - برای عالیقدر سیف الله خندان مدیر عمومی تشریفات وزارت خارجه نشان استور اول
۱۸ - برای عالیقدر صداقتمآب آقای مظفر احمد رئیس لمیه بغداد نشان استور اول
۱۹ - برای والاشان جلالتمآب آقای عبدالرحمان جودت والی بغداد شرف نشان استور اول
۲۰ - « « « « صالح حمام مدیر عمومی پولیس نشان استور اول
۲۱ - برای عالیقدر جلالتمآب خالد الزهاوی نشان استور اول
۲۲ - برای عالیقدر جلالتمآب اسماعیل حقی ابراهیم الاغا وزیر مختار عراق در کابل
نشان استور اول
۲۳ - برای عالیشان شجاعت مآب فرقه مشر رئیس ارکان حربیهٔ عمومیه نشان استور اول
۲۴ - برای عالیقدر صداقتمآب آقا عبدالرسول خان خالصی والی کربلا نشان استور اول
۲۵ - برای عالیقدر صداقتمآب ... القره غولی معاون اول تشریفات سلطنتی نشان استور دوم
۲۶ - برای حمیت مآب عبدالله الصایغی اوامشر رئیس گارد سلطنتی نشان استور دوم
۲۷ - برای حمیت مآب سامی فتاح غند مشر رئیس قوای هوائی عسکری عراق نشان استور دوم
۲۸ - برای عالیقدر سید عبدالکریم فوز الگیلانی مدیر قلم مخصوص وزارت خارجه
نشان استور دوم
۲۹ - برای صداقتمآب آقای عبدالجبار فهمی مدیر پولیس بغداد نشان استور دوم
۳۰ - برای صداقتمآب آقای بهجت العطیه مدیر تحقیقات جنائی بغداد نشان استور دوم
۳۱ - « « « صالح داؤد مدیر پولیس ترافیك بغداد نشان استور دوم
۳۲ - « عالیقدر آقای جلال خالد مدیر عمومی اوقاف نشان استور اول
۳۳ - برای حمیت مآب رفیق عارف غند مشر مدیر مکتب ارکان حربیه نشان استور دوم
۳۴ - برای حمیت مآب عبدالقادر سعید غند مشر مدیر مکتب حربیه نشان استور دوم
۳۵ - برای حمیت مآب شاکر محمود رامزغند مشر مدیر ذاتیه وزارت حربیه نشان استور دوم
۳۶ - برای شجاعت مآب ماجد سلیم کندکمشر نماینده وزارت حربیه نشان استور دوم
۳۷ - برای شرافتمآب سید عاصم الگیلانی نقیب الاشراف بغداد نشان استور دوم
۳۸ - برای دکتور ماکس ماکوفسکی نشان استور دوم

۳۹ - برای صداقتماب آقای عبدالرزاق الهلالی معاون دوم تشریفات سلطنتی نشان استورسوم
۴۰ - « « « خزعلی الخضری ملاحظ تشریفات سلطنتی نشان استورسوم
۴۱ - « « « عبدالستار الطعی ممیز دیوان سلطنتی نشان استورسوم
۴۲ - « « « توفیق منصور ممیز خزانه سلطنتی نشان استورسوم
۴۳ - برای شجاعتماب حسام محمد کند کمشر بیلوت مخصوص طیاره سلطنتی عراق نشان استورسوم
۴۴ - برای غیرتمند عارف عبدالرزاق تولیمشر پیلوت طیاره سلطنتی نشان استورسوم
۴۵ - برای شجاعتماب علی الصانع کند کمشر یاور اعلیحضرت پادشاه عراق نشان استورسوم
۴۶ - برای غیرتمند طه یسین تولیمشر یاور اعلیحضرت پادشاه عراق نشان استورسوم
۴۷ - « شجاعتماب عبدالقادر محمود کند کمشر رئیس گارد سواری سلطنتی نشان استورسوم
۴۸ - « غیرتمند حمدون سعید تولیمشر معاون گارد سواری سلطنتی « « سوم
۴۹ - « « طاهر یوسف محمد سلیم تولیمشر رئیس گارد شرف « « سوم
۵۰ - « شجاعتماب ناظم کامل الطبقچلی کند کمشر گارد سلطنتی عراق « « سوم
۵۱ - « شجاعتماب رشاد الیاور کند کمشر رئیس دسته طیاره عسکری عراق « « سوم
۵۲ - « صداقتماب رشید حمید خنوبه اتاشه دوم وزارت خارجه « « سوم
۵۳ - « « احمدظفر محمود الکیلانی اتاشه سوم وزارت خارجه « « سوم
۵۴ - « طه محی الدین (معروف) اتاشه سوم وزارت خارجه نشان استورسوم
۵۵ - برای صداقتماب آقای سیدمهدی السامرائی معاون مدیر پولیس تحقیقات جنائی نشان استورسوم
۵۶ - برای صداقتماب آقای خلیل الاستر آبادی رئیس بلدیه کربلا نشان استورسوم
۵۷ - برای صداقتماب آقای حسین الملی مدیر پولیس کربلا نشان استورسوم
۵۸ - برای عالیجاه اخلاص همراه لطفی حاکم نجف اشرف نشان استورسوم
۵۹ - برای صداقتماب الحاج محمد سعید شمسه رئیس بلدیه نجف اشرف نشان استورسوم
۶۰ - برای عالیجاه اخلاص همراه سعید مشکور سید محسن ابوطبیخ حاکم کاظمین نشان استورسوم
۶۱ - برای صداقتماب نوری عبدالحمید معاون پولیس نجف نشان استورسوم
۶۲ - برای صداقتماب نوری فرید معاون مدیر پولیس بغداد نشان استورسوم
۶۳ - برای صداقتماب جواد احمد معاون مدیر پولیس ترافیك بغداد نشان استورسوم

٦٤ - برای بسالتمند حسن جواد البدر بلوکمشر یاور اعلیحضرت پادشاه عراق نشان استور چهارم » » » »
٦٥ - » » سعید ابراهیم بلوکمشر » » » » »
٦٦ - » » عبدالنبی حامد بلوکمشر گارد سلطنتی » » » »
٦٧ - » » نعمت صادق » » » » » »
٦٨ - » » علاوالدین حسن بلوکمشر گارد شرف » » »
٦٩ - » » صبحی عبدالحمید » » » » »
٧٠ - » صداقتماب عبدالله مصطفی مامور پولیس ترافیك بغداد » » »
٧١ - » » سید احمد وهاب مدیر ناحیه کوفه » » »
٧٢ - » » شاکر الفرہی مامور پولیس کوفه » » »
٧٣ - » » ابراهیم خلیل حقی مامور پولیس بغداد » » »
٧٤ - » » غندور مدیر کاخهای سلطنتی » » »
٧٥ - » » عبدالوهاب علی مامور کاخهای سلطنتی » » »
٧٦ - » صداقتماب فتاح عمر مامور پولیس بغداد » » »
٧٧ - » » شریف رفیق صادق مامور بلدیه بغداد » » »
٧٨ - » » یوسف غزاله مهندس بلدیه بغداد » » »
٧٩ - » بسالتمند شهاب احمد گارد سواری سلطنتی » » »

سوم : برای نفری موتر جیپ که زخمی شده اند :

٨٠ - العیبی جگر پولیس نشان خدمت
٨١ - برای اسماعیل ابراهیم پولیس نشان خدمت

چهارم : دریور و پیش خدمت :

٨٢ - رمیض ریح دریور نشان خدمت
٨٣ - برای سید هاشم ابراهیم دریور نشان خدمت
٨٤ - » پیش خدمت حسن بسطامی نشان خدمت

اول : انضباط پولیس عسکری :-

٨٥ - برای محمد حسین پلیس عسکری نشان خدمت
٨٦ - برای فزع خلیفه » »

۸۷ ـ برای حمید رشید — نشان خدمت
۸۸ ـ برای ناصر سلیمان — » »
۸۹ ـ برای کاظم صناعی — » »
۹۰ ـ برای خلیل المختار — » »

دوم : بر کمشرهای پولیس ملکی موترسایکل سوار .

۹۱ ـ برای جبار حافظ پلیس ملکی — نشان خدمت
۹۲ ـ » احمد محمود پلیس ملکی — نشان خدمت
۹۳ ـ » جمیل توفیق پلیس ملکی — نشان خدمت
۹۴ ـ » نشیمی حمیدی پلیس ملکی — نشان خدمت
۹۵ ـ » غلام حسین پلیس ملکی — نشان خدمت
۹۶ ـ » حسن طرش پلیس ملکی — نشان خدمت
۹۷ ـ قرار اعتبار نامهٔ ۳۶۹۱ر۳۳ر۵۹ مورخهٔ ۲۱ قوس برای حمیت ماب جمیل ابراهیم الراوی مدیر پولیس بغداد — نشان استور دوم
۹۸ ـ قرار اعتبار نامهٔ ۳۸۴۷ر۶۲۶۰ مورخه ۱۲ جدی برای آقای محمد عبدالله الصدیق مدیر تشریفات وزارت خارجه عراق — نشان استوردوم
۹۹ ـ قرار اعتبار نامهٔ ۳۸۴۸ر۶۲۶۱ مورخه ۱۲ جدی برای آقای سعید واصف معاون رئیس مرکزی بغداد — نشان استورسوم

دولت مصر :ـ

۱ ـ برای اعلیحضرت فاروق اول پادشاه مصر — نشان المراعلی
۲ ـ » جناب عالیقدر جلالتماب مصطفی نحاس پاشا رئیس الوزرای مصر — نشان المرعالی
۳ ـ » » » » حسین سری پاشا رئیس دیوان شاه مصر — نشان المرعالی
۴ ـ برای عالیقدر جلالتماب دکتور محمد صلاح الدین بك وزیر خارجهٔ مصر — نشان سردار اعلی
۵ ـ » » » عبداللطیف طلعت پاشا کبیر امنای شاه مصر — نشان سردار عالی
۶ ـ » » شجاعتماب فریق عمرفتحی پاشا سریاور شاه مصر — نشان سردار عالی
۷ ـ » » جلالتماب محمد حسن یوسف پاشا وکیل دیوان شاه مصر — نشان سردار عالي
۸ ـ » » صداقتماب دکتور عباس کامل الکفراوی پاشا طبیب خاص شاه مصر — نشان استور اول

۹ - برای عالیقدر صداقتماب کریم ثابت پاشا مستشار صحافی شاه مصر نشان استور اول
۱۰ - برای عالیقدر صداقتماب حسن محرم بك رئیس تشریفات وزارت خارجه مصر نشان استور اول
۱۱ - برای حمیت ماب امیر آلای السید عبدالمجید بك یاور شاه مصر نشان استور دوم
۱۲ - برای حمیت ماب امیر آلای محمد یوسف بك مدیر شئون عربی محافظ مصر نشان استور دوم
۱۳ - برای صداقتماب اکرم سیف النصر بك تشریفاتی شاه مصر نشان استور دوم
۱٤ - برای صداقتماب ابراهیم مختار ممتاز تشریفاتی وزارت خارجه مصر نشان استور سوم
۱۵ - برای شجاعتمند بکباشی احمد توفیق شوتهٔ منصبدار پولیس مصر نشان استور سوم
۱٦- برای شجاعتمند صاغ رشاد محمد مهنا منصبدار پولیس مصر نشان استور سوم
۱۷- برای شجاعتمند صاغ عبدالعزیز ایزل منصبدار پولیس مصر نشان استور سوم
۱۸- برای غیرتمند یوز باشی سامی کامل منصبدار پولیس مصر نشان استور چهارم
۱۹- برای غیرتمند ملازم اول الامین محمد عبدالله منصبدار پولیس مصر نشان استور چهارم
۲۰- برای غیرتمند ملازم اول یحیی داود محمد حسین منصبدار عسکری مصر نشان استور چهارم
۲۱- برای غیرتمند ملازم اول السید محمد مصطفی الزاهد منصبدار عسکری مصر نشان استور چهارم
۲۲- قرار اعتبارنامهٔ ۱۵٦۲ و ۲۵۱۹ برای محمد نجیب افندی مدیر قصر زعفران نشان خدمت
۲۳- قرار اعتبارنامهٔ ۱۵٦۳ و ۲۵۲۰ برای عکاس حضور اعلیحضرت پادشاه مصر نشان خدمت

ایران ـ :

۱- برای اعلیحضرت محمد رضاء پهلوی شهنشاه ایران نشان المر اعلی
۲- برای والاحضرت شاهپور علی رضاء پهلوی نشان المر عالی
۳- « « غلام رضا پهلوی نشان المر عالی
٤- « « عبدالرضاء « نشان المر عالی
۵- « « احمد رضاء « نشان المر عالی
٦- « « حمید رضاء « نشان المر عالی
۷- « جناب عالیقدر جلالتماب آقای علی منصور صدر اعظم نشان المر عالی
۸- « « « « « ابراهیم حکیمی وزیر دربار شاهنشاهی نشان المر عالی
۹- برای عالیقدر جلالتماب مهر داد سپهبد نشان سردار اعلی
۱۰- « « « « احمد شفیق نشان سردار اعلی
۱۱- « « « « انو شیروان سپهبدی رئیس کل تشریفات سلطنتی نشان سردار اعلی
۱۲- « « « « شکوه رئیس دفتر مخصوص شاهنشاهی نشان سردار اعلی

۱۳- برای عالیشان عزت وشجاعت مآب سپهبد مرتضی یـزدان پناه ژانـرال آجودان اعلیحضرت شهنشاهی ایران نشان سردار اعلی

۱٤- برای عالیشان عزت وشجاعت مآب سپهبد حاج علی رزم آراء رئیس ارکان حربیه نشان سردار اعلیٰ

۱۵- برای عالیقدر جلالتمآب علی قلی وردلان کفیل وزارت خارجه نشان سردار عالی

۱٦- « « « یوسف شکرائی رئیس دربار شاهنشاهی نشان سردار عالی

۱۷- « « « غلامرضاء نورزاد رئیس دربار شاهنشاهی نشان سردار عالی

۱۸- « « « آقای هرمز پرنیا رئیس تشریفات دربار شهنشاهی نشان سردار عالی

۱۹- « « « غلامعلی ظ م خواجه نوری رئیس تشریفات وزارت خارجه نشان سردار عالی

۲۰- « عالیشان شجاعت مآب فضل الله زاهدی رئیس کل شهربانی نشان سردار عالی

۲۱- « عالیقدر جلالتمآب آقای قریب آجودان کشوری اعلیحضرت پادشاه ایران نشان استور اول

۲۲- « « « آقای حاجب ولو آجودان کشوری « نشان استور اول

۲۳- « عالیقدر جلالتمآب آقای ابوالفتح آتابای میرشکار دربار شاهنشاهی نشان استور اول

۲٤- « حمیت مآب سرتیپ دفتری رئیس دژبانی نشان استور اول

۲۵- « عالیقدر صداقتمآب مهران شهردار تهران نشان استور اول

۲٦- « حمیت مآب سرتیپ بژن گیلانشاه رئیس رکن ۲ ارکانحربیه نشان استور اول

۲۷- « عالیقدر جلالتمآب آقای خلیل گیتی رئیس دفتر تشریفات دربار شاهنشاهی نشان استور دوم

۲۸- « حمیت مآب مجددی غند مشر نشان استور دوم

۲۹- « جعفر شفقت غند مشر فرمانده گارد شاهنشاهی ایران نشان استور دوم

۳۰- « عالیقدر صداقتمآب آقای یوسف بهرامی رئیس آگاهی نشان استور دوم

۳۱- « صداقتمآب آقای جمشید خبیر رئیس دفتر مخصوص والاحضرت شاهپور عبدالرضا پهلوی نشان استور دوم

۳۲- « حمیت مآب قریب غندمشر رئیس کار آگاهی نشان استور دوم

۳۳- « شجاعت مآب قره باغی کند کمشر معاون گارد شاهنشاهی ایران نشان استور سوم

۳٤- « عزتمند آگیان تولیمشر رئیس گارد نشان استور سوم

۳۵- « شجاعت مآب راهنمی کند کمشر معاون یاور نشان استور سوم

۳٦- « صداقتمآب آقای زرین قلم نشان استور سوم

۳۷- « عزتمند نیکو بنیان کند کمشر معاون یاور نشان استور چهارم

۳۸- قرار اعتبارنامه ۳۵۹۳ر۵۷۰۲ مورخه ٦ قوس برای تیمسار سرتیپ ابراهیم معزی فرمانده لشکر خراسان نشان سردار عالی

۳۹- « « ۳۵۹٤ر۵۷۰۳ مورخه ٦ قوس برای تیمسار سرتیپ علی والی فرمانده تیپ جام نشان استور اول

٤۰- « « ۳۹٤۵ر۵۰۲ر٦ ر۲۷ جدی برای آقای علی اصغر حکمت نشان سردار اعلی

دولت جمهوری فرانسه :

۱- برای جلالتماب وینسان اوریول رئیس جمهور دولت فرانسه نشان المر اعلی

۲- « « ژربیدو رئیس الوزرای دولت جمهوری فرانسه نشان المر عالی

۳- « « روبرت شومان وزیر خارجیه « « « نشان المر عالی

٤- « « ایوان و بلوس وزیر معارف « « « نشان سردار اعلی

۵- « « پریشنیز وزیر صحیهٔ فرانسه نشان سردار اعلی

٦- « آقای الکساندر پارودی معاون وزارت خارجیه فرانسه نشان سردار عالی

۷- « « والام والی اطراف پاریس نشان سردار عالی

۸- « « لیانارد والی پاریس نشان سردار عالی

۹- « « پول هاك والی الپ مریتیم نشان سردار عالی

۱۰- « « ژان میدوسن رئیس بلدیه نیس نشان سردار عالی

۱۱- « « ژان نارژان سر کاتب عمومی ریاست جمهور فرانسه نشان استور اول

۱۲- « « ژنرال پول گروسن ســر کاتب عمومـــی حربی ریاست جمهوری فرانسه نشان استور اول

۱۳- « « اوی ژاکـــس مدیــر عمومی روابط کولتوری وزارت خارجیه نشان استور اول

۱٤- « « ژاك غون رئیس تشریفات وزارت خارجه نشان استور اول

۱۵- « « ژاك بابن مدیر اداره شرق وزارت خارجه نشان استور اول

۱٦- « « پی ایر پرتا مدیر اهنیه نشان استور اول

۱۷- « « ویبرنا مـــدیر اداره نشانهای ریاست تشریفات وزار تخارجه نشان استور اول

۱۸- « « پروفیسور (فوشه) نشان استور اول

۱۹- « « پروفیسور گروسه نشان استور اول

۲۰- برای آقای پروفسور سولا نشان استور اول
۲۱- « « پروفسور پول والیری غدوت نشان استور اول
۲۲- « « کاسیکا ماریـژی مدیر دفتر ریاست جمهور دولت فرانسه نشان استور دوم
۲۳- « « پول ور پول معاون سر کاتب ریاست جمهوری فرانسه نشان استور دوم
۲۴- « « فرانسوا راویل مدیر دفتر قلم مخصوص وزارت داخله نشان استور دوم
۲۵- « « الیانس رئیس امور مسافرتهای رسمی دولت جمهوری فرانسه نشان استور دوم
۲۶- « « موسیو شریف مسری کونسی ریاست جمهور فرانسه تحت فرمان ۷۷۷ر۱۵۳۳ نشان استور دوم
۲۷- « « شارل سیکا معاون ریاست تشریفات وزارت خارجه نشان استور سوم
۲۸- « « پیریلین مدیر امور افغانستان در وزارت خارجه نشان استور سوم
۲۹- « « بانارات سر کاتب تشریفات وزارت خارجه نشان استور سوم
۳۰- برای آقای مارتین کمیسار عمومی پولیس وزارت داخله نشان استور سوم
۳۱- « « دارا مفتش پلیس وزارت داخله فرانسه نشان استور سوم
۳۲- « « اندرایز کمن معاون مدیر قلم مخصوص وزارت داخله فرانسه نشان استور سوم
۳۳- « « موریسن بیکاور معاون مدیریت امنیه وزارت داخله فرانسه نشان استور سوم
۳۴- « « کاستال بیرنارد کمیسار منطقه مربوطه وزارت داخله فرانسه نشان استور سوم
۳۵- « مادام دانیم لوبا نشان دوم معارف
۳۶- « آقای ماریل کولاس نشان خدمت
۳۷- « آقای پیرژه نشان خدمت
۳۸- « آقای ژان بایه نشان خدمت
۳۹- « پروفیسور پولا ژه رئیس موسسات صحی علی آباد نشان استور درجه دوم

دولت سعودیه :

۱- برای اعلیحضرت عبدالعزیز ابن سعود پادشاه عربی سعودیه نشان المر اعلی
۲- برای والاحضرت شهزاده سعود ولیعهد اعلیحضرت پادشاه مملکت عربیه سعودیه نشان المر عالی
۳- « « « فیصل نائب اعلیحضرت پادشاه مملکت « « نشان المر عالی
۴- « « « خالد نشان سردار اعلی
۵- « « « منصور وزیر دفاع مملکت سعودیه نشان سردار اعلی
۶- « « عبدالله (فیصل) حاکم حجاز نشان سردار اعلی
۷- « « شهزاده مشعل نشان سردار اعلی

۸- برای والاحضرت شهزاده سلطان حاکم ریاض — نشان سردار اعلی
۹- « « « « طلال — نشان سردار اعلی
۱۰- برای جلالتمآب عبدالله سلیمان وزیر مالیه مملکت عربیه سعودیه — نشان سردار عالی
۱۱- « « یوسف یسین وزیر دولت و معاون وزارت خارجه مملکت سعودیه — نشان سردار عالی
۱۲- « « فواد حمزه وزیر دولت مملکت عربیهٔ سعودیه — نشان سردار عالی
۱۳- برای عالیقدر الشیخ ابراهیم معمر سابق رئیس دیوان اعلیحضرت پادشاه مملکت سعودیه — نشان استور اول
۱٤- برای عالیقدر عبدالله شیبی وزیر مختار درجه اول در مملکت عربیه سعودیه — نشان استور اول
۱۵- « « شریف شرف رضاء وزیر مختار در مملکت عربیه سعودیه — نشان استور اول
۱٦- « حمیت مآب الزعیم جودت لوا مشر مملکت عربیه سعودیه — نشان استور اول
۱۷- « عالیقدر احمد اراری وزیر مختار در مملکت عربیه سعودیه — نشان استور اول
۱۸- « « عبدالرحمن البطشی ناظر خاص اعلیحضرت پادشاه مملکت عربیه سعودیه — نشان استور اول
۱۹- « « رشدی ملخس وکیل سر منشی اعلیحضرت پادشاه مملکت عربیه سعودیه — نشان استور اول
۲۰- برای صداقتمآب دوکتور مدحت شیخ الارض دکتر مخصوص اعلیحضرت پادشاه مملکت سعودیه — نشان استور دوم
۲۱- برای آقای احمد ابراهیم الغزاوی در مکه معظمه — نشان معارف دوم
۲۲- « آقای صالح مدرج دبیر سفارت عربستان سعودی در طهران به اعتبار نامه نمبر ۱۸۰ ر ۲۳ حمل ۲۹ — نشان استور دوم
۲۳- برای شاغلی صالح شلقان دبیر سفارت عربستان سعودی در پاریس به اعتبار نامهٔ نمبر ۱۸۱ ۲۳ حمل ۲۹ — نشان استور دوم

مامورین لبنانی :

۱- برای آقای عزت خورشید مدیر عمومی تشریفات وزارت خارجه لبنان — نشان استور اول
۲- « آقای الیاس نجم کنند کمشر ژاندارمه — نشان استور سوم
۳- « « یوسف الکی صادق (مشهور به قوماندان) — نشان استور سوم

مامورین سوریائی :

۱- برای آقای سعید واصف والی دمشق — نشان سردار عالی
۲- « « دکتور شاتیلا رئیس دفتر قصر ریاست جمهوری — نشان استور درجه اول
۳- « « ولید ماجد مدیر تشریفات وزارت خارجه — نشان استور درجه دوم
٤- « « زید اطرشق تولیمشر — نشان استور درجه سوم

نمونهٔ خط طغرای کوفی و طغرای خط ثلث باقسمتی از ترتیبات اثر خامهٔ شاغلی عزیزالدین خان
فوتوغرافی خطاط وطن

نویسنده . میر سعید گلچین

اجمال مسافرت ذات ملوکانه

در اروپا

ساعت ۵ بعدازظهر روز ۱۱ ثور ۱۳۲۸ مجلس بزرگی مرکب از هیئت کابینه - اعضای شورای ملی و مجلس اعیان با حضور والاحضرت سپه سالار غازی صدر اعظم و والاحضرت فاتح کابل مارشال شاه‌ولی خان درقصر صدارت عظمی انعقاد یافته و دران والا حضرت سپه سالار غازی صدر اعظم ازعارضهٔ که مع الاسف از چندی پیش بچشم اعلیحضرت معظم همایونی پدیدار گردیده بود تذکر فرمودند . سپس بناغلی دوکتور عبدالظاهرخان طبیب معالج حضور شاهانه را پور و نظریات ۱۲ تن اطباء متخصص را که درمعاینه ، معالجهٔ ذات ملوکانه ویا مشوره های طبی حصه گرفته بودند بمجلس قرائت نمود . تمام دکتوران موصوف بصورت متفق الکلمه نظریه دادند که چون عارضهٔ چشم اعلیحضرت معظم همایونی نقصان رؤیت را درچشم راست سبب شده و باوسائلیکه در اینجا موجود است با وصف مساعی زیاد بصورت صحیح تشخیص شده نتوانست بنا بران خوف آن موجود است که خدا نخواسته به سبب گذشتن وقت سیر مرض پیشرفت کند لذا لازمی و حتمیست که ذات شاهانه هرچه زودتر برای تشخیص و معالجه بخارج تشریف ببرند .

بعداً والاحضرت سپه سالار غازی صدر اعظم بحضار خطاب نموده فرمودند : اگرچه قراریکه استماع فرمودید اطباء معالج نسبت بعدم وسائل کافی که تا کنون تشخیص مرض را مشکل گردانیده متفقاً تشریف فرمائی ذات شاهانه را توصیه کرده اند - اما اعلیحضرت همایونی تاالان تصمیمی اتخاذ نفرموده - بلکه در اثر اصرار زیادی که از طرف این فداکار چندین مرتبه بحضور شان بعمل آمده بالاخره فرمودند که :

«من یك خدمتگار ملت ومملکت خود میباشم وزندگی خویش‌را وقف ملت عزیز خود نموده‌ام - بنا بران دراین مسئله اگرچه به‌صحت وحیاتم تعلق دارد هرگز ازطرف خود فیصلهٔ اتخاذ نخواهم کرد - بلکه مسئله را بفیصلهٔ ملت محول میسازم . شما هیئت کابینه ومجلس شورای ملی واعیان‌را دعوت نموده قضیه‌را بایشان شرح بدهید - هرتصمیمی که آنها اتخاذ نمایند من بقبول آن حاضرم .»

بعدازان مجلس دراطراف موضوع به مباحثه پرداخته وعدهٔ از وکلای شورای ملی وبعضی ازاعضای مجلس‌اعیان ودیگر حضار بیانیه هائی ایراد کردند وعموما مراتب تأثر و تألم عمیق خودرا نسبت بحدوث این عارضه ابراز نمودند واظهار داشتند کهاگرچه‌دوری اعلیحضرت پادشاه محترم برای ملت شاهانه ازهرحیث سخت وناگوار است ـ لیکن ازلحاظ اینکه صحت شاهانه برای ملت ومملکت از هرچیز گرانبهاتر می باشد ازین‌رو بعد ازاستماع راپور اطباء نا گزیریم این مفارقت موقتی را قبول کنیم تا خدا نا خواسته ازسبب معطلی نقصی بوجود گرانبهای پادشاه عزیزما وارد نشود . وضمنا ازدرگاه حکیم‌مطلق(ج) تمنا داریم تابه پادشاه جوان ما شفاء عاجل با بازگشت باعافیت نصیب فرماید .

پس ازختم بیانات فرق حضار وموافقهٔ متفقانهٔ شان والاحضرت سپه‌سالارغازی‌صدراعظم ازاحساسات صمیمانهٔ وکلای ملت وکافهٔ افراد مملکت که نسبت به پادشاه محبوب خود دارند ـ اظهار شکران نموده اطمینان دادند که حسیات وجذبات سرشار عموم‌را بادعاهای صمیمی‌شان بحضورذات‌شاهانه بعرض میرسانند وفیصلهٔ مجلس‌را نیز بحضور مبارك‌اعلیحضرت تقدیم وقبول آنرا تمنا واستدعا می کنند .

بعدازانکه والاحضرت غازی رویداد های مجلس وتصویب آنرا بحضور شاهانه‌تقدیم نمودند ـ ذات‌ملوکانه موافقه‌خویش را با تصمیم وارادهٔ نمایندگان ملت اعلام فرمودند.

اما چند یوم بعد در ارادهٔ مسافرت اعلیحضرت همایونی تغیر واقع گردید وعلت یگانهٔ این تغیر همانا مشاهدهٔ بهبودی‌دروضع صحی‌همایونی بود ـ برعلاوه ذات‌شهریاری اراده فرمودند بهاحضار یکی‌از متخصصین چشم خارجی بداخل مملکت بپردازند . چنانچه درائر همین فیصله پروفیسر انگلیسی چشم موسوم به (سرهنری‌هلیند) برای معاینه ومشورهٔ طبی وارد کابل گردید .

پروفیسر مذکور نظربه موقعیت نازك وباریك چشم ونزاکت های فنی که ازنقطهٔ نظر طبابت درمعالجهٔ چشم لازم است ومهم بنابر نبودن وسائل لازمه در کابل بحضور شاهانه مشوره دادند که بایستی برای معالجهٔ مکمل ومطمئنانه بخارج سفر بفرمایند .

ذات شاهانه مجبوراً این مشوره را پذیرفته وازان بعد ارادهٔ مسافرت بخارج نمودنده وبرای این مسافرت مملکت فرانسه را انتخاب وپسند فرمودند که اینك جریان مسافرت ذات همایونی را ازوقت حرکت از کابل تابازگشت بکابل مفصلا می نگاریم :

اعلیحضرت همایونی هنگام وداع درمیدان هوائی

خواجه رواش

اعلیحضرت معظم همایونی هنگام وداع مشایعین درمیدان هوائی خواجه رواش

اعلیحضرت معظم همایونی در میدان هوائی قندهار

اعلیحضرت معظم همایونی درمیدان هوائی قندهار سلام عسکر شاهانه راقبول میفرمایند

حرکت از کابل

ساعت ۹ ونیم صبح ۱۴ میزان ۱۳۲۸ اعلیحضرت همایونی درمیان یك عالم احساسات وفریاد های سفر بخیر اهالی درحالیکه تمام اعضای کابینه ، شوری ، اعیان ، نمایندگان ملل دوست وعدهٔ زیاد رعایای مخلص و وفا کیش بغرض وداع ذات همایونی حضور بهم رسانیده بودند ذریعهٔ طیارهٔ مخصوص (ایرفرانس) ازراه قندهار ، هرات ، وتهران بصوب فرانسه حرکت فرمودند .

ذات شاهانه درقندهاروهرات :

بساعت ۱۱ و ۲۳ دقیقه قبل از ظهر طیارهٔ حامل ذات همایونی بمیدان هوائی قندهار مواصلت نمود . مراسم استقبال اعلیحضرت همایونی ازطرف نائب الحکومه ، مامورین عسکری و کشوری ، قطعات تشریفاتی نظام وتمام اهالی ورعایای قندهار بعمل آمد . شاه بزرگوار ما ازاحساسات پاك وشاه دوستی ساکنین آنولا (کهصدقات وخیرات نیز با آنها همراه بود) مسرت شاهانهٔ شان را ابراز ومستقیما بزیارت خرقهٔ مطهرهٔ حضرت سرور کائنات صلی الله علیه وسلم شتافته و بعداز زیارت بمقبرهٔ اعلیحضرت لوی احمد شاه بابا تشریف فرما گردیده وبروح آن مرد بزرگ دعا فرمودند .

ساعت ۵ بعد از ظهر بمعیت رفقای همسفر شان مرکز قوماندانی عسکری قندهار را مشاهده ومتعاقبا بزیارت بابای ولی علیه الرحمه تشریف فرما شده وبساعت ٦ بعد ازظهر بقرارگاه شاهانهٔ شان تشریف فرما گردیدند .

ذات ملوکانه درحالیکه نائب الحکومهٔ قندهار ورفقای همسفر نیز شرف معیت شانرا داشتند بساعت ۷ و ۱۵ دقیقه قبل از ظهر بمزار شهدای در وازهٔ هرات شهر قندهار تشریف فرما شده آنجا اکلیل گل گذاشتند وفاتحه و دعا برروان شهدای وطن اهداء و بساعت ۷ و ۲۰ دقیقه وارد میدان طیارهٔ قندهار شدند که درآنجا نیز بامراسم تشریفاتی فوق العاده و احساسات پرجوش عموم افراد ملت وعسکری پذیرائی شدند .

پس ازوداع بااهالی طیارهٔ ملوکانه بساعت ۷ و ۳۰ دقیقهٔ قبل ازظهر جانب هرات پرواز وبساعت ۱۰ قبل ازظهر وارد میدان طیارهٔ هرات شد . درمیدان مذکور بزرگان باتمام اهالی ومعاریف وطبقات عسکر انتظار ورود شاه محبوب خودرا می بردند ، دستههای گل بهقدوم اعلیحضرت نثارونعرههای سفربخیر وزنده بادرا باصمیمیت واخلاص برمی آوردند .

اعلیحضرت معظم همایونی پس ازمشاهـدهٔ رسم گذشت عسکری بساعت ۱۱ قبل ازظهـر باهمراهان سفرشان وعموم مامورین ومنصبداران وسائر بزرگان هرات بطرف هوتل پارك هرات حرکت فرمودند واهالی درتمام طول راه ازپادشاه محبوب خود باکمال علاقمندی پذیرائی ودولك افغانی باصدراس گوسفند جهت صدقه بحضور شاهانه تقدیم واعلیحضرت امر فرمودند که ازپول مذکور دارالمساکین تاسیس گردد .

بساعت ٤ ونیم اعلیحضرت معظم بارفقای همسفرشان و نائب الحکومهٔ قندهار وهرات وقوماندان عسکری به (زلمی کوت) تشریف فرما شده ودرآنجا پس ازقبول رسم احترام وسلام عساکر ، شفاخانهٔ عسکری ، غند طوبچی و کورس خورد ضابطان طوبچی را معاینه وبعضی سوالات ازتعلیمات شان نمودند .

سپس بارکهای زلمی کوت را باحمام عصری آن وقشلهٔ عسکری معاینه وبساعت ٥ونیم عصر به گازرگاه شریف تشریف فرماشده برای اتحاف دعا بروح حضرت خواجه عبدالله انصاری علیه الرحمه جانب مقبرهٔ ایشان تشریف بردند وبعد از ملاحظهٔ آثار تاریخی هرات ورفتن بمقبرهٔ امیردوست محمدخان مرحوم وخوانـدن فاتحه بهروح آن شاه فقید ، به تخت صفر تشریف برده مصلی های هرات ولواحق تاریخی آنرا ملاحظه وبساعت ۷ شام بهوتل پارك مراجعت وشب درآنجا استراحت داشتند .

ساعت ۷ و۲۰ دقیقهٔ صبح ١٦ میزان درحالیکه عموم مامورین ملکـی ومنصبداران عسکری وبزرگان هرات وسایر رعایای شاهانه درهوتل پارك برای وداع حاضر بودند اعلیحضرت معظم همایونی بارفقای همسفرشان بطرف میدان طیاره حرکت وبساعت ۸و۲۰ دقیقهٔ قبل ازظهر درمیان یکعالـم محبت واحساسات زایدالوصف اهالی ذریعهٔ طیـاره جانب تهران حرکت نمودند .

اعلیحضرت همایونی در ایران :

بساعت ۱۱ و۱۰ دقیقهٔ قبل ازظهر روز ۱۷ میزان اعلیحضرت همایونی بمرکزهوائی مهرآباد نزول اجلال فرموده ودرآنجا ازطرف والاحضرت شاهپور علیرضا ، ساعدمراغه صدراعظم ، آقای هژیر وزیردربار ، آقای علی اصغـر حکمت وزیرخارجه ، آقای سپهبد یزدان پناه وزیرجنگ ، رئیس تشریفات دربار سلطنتی رئیس تشریفات وزارت خارجه ، والی ورئیس بلدیهٔ تهران وسفیر کبیر افغانستان در تهران استقبال شدند . والاحضرت شاهپور علیرضا ازطرف اعلیحضرت شهنشاه ایران باعلیحضرت پادشاه محبوب ما خیرمقدم عرض کرده واعلیحضرت همـراهان سفر شانرا معرفـی فرمودند . سپس اعلیحضرت سلام

اعلیحضرت معظم همایونی بیانیهٔ خیرمقدم یکی از طلاب معارف قندهار راسمع میفرمایند

ازمناظر پذیرائی اعلیحضرت همایونی درایران

اعلیحضرت همایونی هنگامیکه از طرف والاحضرت شاهپور علیرضا و جلالتمآب علی اصغر حکمت وزیرخارجه و هیئت کابینهٔ ایران استقبال میگردند .

واحترام گارد نظامی را قبول فرمودند درین وقت سرود ملی افغانستان وایران نواخته شد . بعد از آن اعلیحضرت معظم همایونی بهراهنمائی والاحضرت شاهپور علی رضا بقصر صاحبقرانیه تشریف بـــرده ودر کاخ سلطنتی نهار وشام را بااعلیحضرت شهنشاه ایران صرف فرمودند .

ذات شاهانه بعدازسپری نمودن یك شب درتهران بروز ۱۷ میزان در حالیکه نمایندهٔ اعلیحضرت‌شهنشاه‌ایران ، صدراعظم واکثری ازاعضای کابینه ورؤسای تشریفات سلطنتی ایران برای وداع اعلیحضرت معظم همایونی حضور داشتند بساعت ٦ و ٥٥ دقیقهٔ صبـــح ازمیدان هوائی مهرآباد ذریعهٔ طیاره بطرف بغداد حرکت فرمودند .

ذات ملوکـانه در عراق :

حین مواصلت بمیدان هوائی بغداد ازطـــرف والاحضرت امیر عبدالاله نائب‌السلطنه وجنرال نوری سعید پاشا صدر اعظم ودیگـــر رجال برجستهٔ مملکت عراق وشاغلـــی غلام یحیی خان وزیرمختار افغانی مقیم آنجا محترمانه پذیرائی شدند .

حین فرود آمدن ذات مبارك‌ملوکانه ازطیاره موزیك عسکری ترانهٔ شاهی افغانستان وعراق را می‌نواخت و برای ادای سلام ۲۱ توپ فیرشد . بعد ازآنکه ذات شاهانه گارد شرف‌را معاینه فرمودند وصدراعظم واکثری ازوزراء ومامورین عالی رتبهٔ مملکت عراق بحضور اعلیحضرت همایونی مشرف گشتند ، موکب شاهانه از میدان هوائی بقصـــر سفید تشریف فرما شده ودرآنجا نیز از طرف والاحضرت نائب‌السلطنهٔ عـــراق استقبال شدند . اگرچه ذات شاهانه می‌خواستند بعد از کمی وقفه درعراق مجدداً بپرواز ادامـــه بدهند اما بهنسبت عارضهٔ تخنیکی کـــه در طیاره رخ داد شب‌را دربغداد استـــراحت کردند ودرضمن یك‌شبانه روزی که اعلیحضرت معظم دربغداد تشریف داشتند بـــزیارت حضرت غوث‌الاعظم وحضرت امام‌اعظم رحمةالله علیهم نیز پرداخته وبر قبرستان سلطنتی عـــراق اکلیل گل گذاشتند .

اعلیحضرت معظم همایونی بساعت ٦ و ٤٥ دقیقهٔ صبح روز ۱۸ میزان از میدان هوائی بغداد در حالیکه والاحضرت عبدالاله نائب‌السلطنه وجنرال نوری سعیدپاشا صدراعظـــم ودیگر اعضای کابینهٔ عراق برای مشایعت حاضر بودند بطرف سوریه حرکت وبساعت ۹ و ۳۰ دقیقهٔ بمیدان هوائی (دمشق) فرود آمدند .

اعلیحضرت همایونی در سوریه :

درآنجا ازطرف جلالتماب بشارة الخوری رئیس جمهور- رئیس الوزراء رهیئت دولت ومنصبداران عالیرتبهٔ سوریه وگارد احترام پذیرائی شدند . ذات شاهانه درضمن صرف ناشتا ازآرزو های نیك خویش راجـع بهبرقراری مناسبات سیاسی ، اقتصادی وعرفانی بین افغانستان وسوریه اظهار وبساعت ۱۰ و۳۰ دقیقه بعین مراسم ازآنجا پرواز وبساعت ۱۱ و۴۰ دقیقه بمیدان هوائی (نیکوسیا) درجزیره (قبرس) مواصلت فرمودند .

ذات شاهانه درقبرس :

شاه بزرگوار ما عندالورود ازطرف گورنـر (قبرس) وقوماندان عسکری وقطعهٔ تشریفاتی آنجا استقبال گردیدند .

ذات شاهانه دعوت گورنـر (قبرس) را پذیرفته ، بعد ازصـرف چاشت درعمارت دارالحکومگـی بساعت ۲ و۳۰ دقیقهٔ بعد ازظهر روز ۱۸ میزان طـرف (آتن) حرکت فرمودند .

مواصلت اعلیحضرت به یونان :

اعلیحضرت معظم همایونی پادشاه محبوب ومهربان ما بساعت ۵ و۱۵ دقیقهٔ بعدازظهر ۱۸ میزان باهمراهان سفرشان بمیدان هوائی (آتن) تشریف فرما گردیده وازطـرف وزیردربار سلطنتی بهنمایندگی اعلیحضرت پال پادشاه (یونان) ورئیس تشریفات حکومتی وشاغلی محمداکرم خان سفیر کبیر افغانی متعین (انقره) کـه مخصوصاً باین تقریب به (آتن) رفته بودند ، پذیرائی شدند وگارد احترام رسم تعظیم شاهانهرا بجاآورد.

ذات مبارك شاهانه شبرا درآتن توقف نموده بساعت ۷ونیم صبـح روز ۱۹ میزان از (آتن) بطرف روم حرکت فرمودند .

ذات معظم ملوکـانه در ایطالیا :

اعلیحضرت همایونی بساعت ۱۰ ونیم ۱۹ میزان بارفقای سفرشان درمیدان هوائـی (روم) فرود آمـده ازطرف نمایندگان جـلالتماب اناودی رئیس جمهور ونمایندهٔ وزارت خارجـهٔ ایطالیا ووالاحضرت امان‌الله خان پادشاه اسبق افغانستان وجـلالتماب محمدعثمانخان امیری وزیـر مختار وهیئت سفارت افغانـی مقیم روم باکمال احترام استقبال گردیدند .

ذات مبارک شاهانه هنگام حرکت جانب بغداد سلام قطعهٔ تشریفاتی را درمیدان هوائی مهر آباد قبول میفرمایند. در دوجانب اعلیحضرت، والاحضرت شاهپور علیرضا وجلالتمآب ساعد مراغه صدر اعظم وهیئت کابینهٔ ایران دیده می شوند.

اعلیحضرت معظم همایونی با اعلیحضرت شاه ایران در قصر سلطنتی ایران مصافحه میفرمایند

اعلیحضرت معظم همایونی والاحضرت امان‌الله خان را مورد لطف مخصوص قرار دادند وبعد ازصرف طعام باایشان، متعاقباً بساعت ۱۲ و۱۰ دقیقه از روم بطرف (پاریس) عزیمت فرمودند .

اعلیحضرت همایونی درفرانسه :

شاه محبوب ما بساعت ۵ عصرروز۱۹ میزان بمیدان هوائی(پاریس) مواصلت وازطرف مامورین کشوری ولشکری حکومت‌فرانسه‌وگارد احترام‌ووالاحضرتین‌سردار محمدهاشم‌خان وسردار شاولی‌خان غازی که‌قبلا درآنجا تشریف داشتند واعضای سفارت‌وتبعهٔ افغانی مقیم فرانسه بااحترام وگرمجوشی زیاد استقبال‌وپذیرائی شدند .

متعاقباً ذات شاهانه درحالیکه گارد احترام رسم تعظیم بجامی آورد تشریف فرمای هوتل (کریون) گردیدند .

ساعت ۱۲ونیم روز ۲۰ میزان یکدسته گاردجمهوری باموسیو شومان وکیل وزارت خارجهٔ فرانسه باقامت گاه ذات همایونی واردشده - وکیل موصوف بحضور اعلیحضرت همایونی باریابی حاصل واعلیحضرت المتوکل علی‌الله رابرای‌رفتن بقصر ریاست جمهوری دعوت نمودند .

اعلیحضرت معظم همایونی این دعوت را پذیرفته ودر حالیکه و الا حضرت مارشال شاولی‌خان غازی و والاحضرت سردار محمد نعیم‌خان وشاغلی نجیب الله خان سفیر کبیر افغانی متعین دهلی‌نیزشرف معیت شانرا داشتند همراه وکیل وزارت خارجهٔ فرانسه بطرف قصر (ایلیزه) حرکت وعندالمواصلت ازطرف گارد رئیس جمهور باموزیکی که سلام شاهی افغانستان وسرود ملی فرانسه را مینواخت محترمانه پذیرائی و استقبال شدند .

جلالتماب (ونسان اوریول رئیس جمهور فرانسه) شخصاً از اعلیحضرت معظم همایونی استقبال وپس از آنکه همراهان اعلیحضرت بهایشان معرفی شدند ، اعلیحضرت وهمراهان شانرا باطاق صرف طعام رهنمائی کردند . درین دعوت بزرگ ومجلل برعلاوهٔ همراهان ذات شاهانه و موسیو شومان وکیل وزارت خارجهٔ فرانسه وبعضی از اعضای عالی رتبهٔ مملکت موصوف وشارژدافیر افغانی متعین پاریس نیز حضور بهم رسانیده بودند .

چون غایه ومقصود حقیقی ازمسافرت ذات شاهانه‌تداوی ومعالجهٔ‌چشم‌شان بود عندالورود ذریعهٔ دکتورها ومتخصصین ماهر فرانسوی طرف معاینه قرار گرفته و در حالیکه تمام ملت افغان منتظروصول احوال صحتمندی‌ذات ملوکانه بودند نخستین تلگرامی که بتاریخ

(۵۷عقرب ۱۳۲۸) از پاریس از مقر ذات شاهانه بکابل مواصلت ورزید حاکی از آغاز معاینات طبی وحاوی اعلامیهٔ بود که راجع بوضع صحی ملو کانه ازطرف اطبای موظف اعلان گردیده بود - بدین مضمون :

« درنتیجهٔ معاینات طبی معلوم شد که الحمدلله هیچگونه اندیشه و خطر متوجه صحت اعلیحضرت همایونی نیست - بلکه انشاءالله تعالی باتقویت عمومی بدن و معالجهٔ غده های (تیروئید) وعملیات مختصرزانو که ممکن است یکماه بعد از تشریف آوری اعلیحضرت صورت بگیرد - کسالت اعلیحضرت بکلی رفع خواهدشد وعلت چشم نیز بر طرف خواهد گردید. تمام مدت معالجه اکنون سه‌ماه تعین شده است وهمه متوجه تقویت عمومی بدن میباشند . »

این اعلامیه در حقیقت نوید ومژدهٔ بود که ملت وفاشعار شاهانه را از صحت و عافیت پادشاه محبوب ومهربان شان تااندازهٔ مطمئن ومتسلی ساخت .

ذات اشرف ملو کانه حین توقف‌شان درپاریس روز۲۲ جدی جلالتماب رئیس جمهور فرانسه وخانم شانرا برای صرف‌نهار دعوت‌فرمودند که‌دردعوت مذکور والاحضرت مارشال شاه‌ولی خان غازی وسفیر کبیرافغانی،متعلمین پاریس ، حواشی دربار ذات شاهانه ، وزیر خارجه وصحیه وعدهٔ ازبزرگان و مامورین عالی رتبهٔ فرانسه نیز شرف حضور داشتند . ذات مبارك شاهانه درضمن نطقی که‌درآنجا ایراد فرمودند روابط فرانسه وافغانستان را مبنی براحترام متقابله ودوستی و صمیمیت خوانده وبالمقابل جلالتماب رئیس جمهور فرانسه نیز ازین مسافرت‌شاهانه که‌باعث تشئید روابط دوستانهٔ افغانستان وفرانسه میگردد اظهاراتی فرمودند ، درین دعوت مجلل اعلیحضرت معظم همایونی پادشاه محبوب و مهربان ما نشان المراعلی راکه ازبزرگترین نشان‌های رسمی مملکت ماست برئیس جمهور فرانسه اعطا فرمودند ورئیس جمهور موصوف‌نشان بزرگ فرانسه‌را موسوم به (گراند کور دولیژیون دونور) به‌شخص اعلیحضرت ونشان‌های برجستهٔ دیگری به‌همراهان شاهانه تقدیم کردند. روز۳ دلو ۱۳۲۸ جلالتماب علی‌محمدخان وزیر خارجهٔ مملکت ما که بغرض تشرف بحضور همایونی عازم (پاریس) گردیده بودند در پاریس بحضور ذات ملو کانه مشرف در تلگرام خود ازصحت کامل اعلیحضرت همایونی بشارت ومژده دادند .

ذات همایونی بنا بذوقی که به‌علم وعرفان دارند روز۲۸ دلو بموسسهٔ (یونسکو) در پاریس تشریف برده بارئیس ، معاون ومامورین آن ملاقات وخطابهٔ غرای ذیل را ایراد فرمودند :

از مناظر پذیرائی ذات شاهانه در بغداد

اعلیحضرت همایونی هنگام نزول ازطیاره درمیدان هوائی بغداد

ذات ملوكانه معة والاحضرت امير عبدالاله نائب السلطنة عراق

« زحمات و جدوجهد برای بلند بردن سویهٔ اقتصادی و مادی ، هیچگاه باعث تأمین صلح و آرامش نخواهد شد ـ تا اوضاع روحی ومعنوی ملل درنظر گرفته نه شود .

من بحیث پادشاه یك مملکت اسلامی و پیرو دین مقدس اسلام که حیات روحی رابالاتر ازهمه امور دنیوی میداند ، وظیفهٔرا که یونسکو عهده‌دار است قلباً قدر می نمایم .

مملکت من که کانون ومرکز بزرگترین مدنیت‌های قدیم بود ودرآخر گرویدهٔ تمدن اسلامی گردید ، حاضر و آماده است تا فعالیت های موسسهٔ یونسکو را برای تحقیق نظریات عالی وی که داورد بحسن نظر استقبال نماید

وظیفهٔ یونسکوخیلی هابزرگ‌است‌ومساعی طولانی‌متمادی‌را ایجاب‌مینماید. قضاوت آنی که‌مبنی برنتائج سریع باشد ، ثمر نیسکو بار نیاورد .

برای‌مفاد عالم بشریت‌وتأمین صلح وظیفهٔ‌تمام حکومت هاست که ازفعالیت های این موسسه پشتیبانی کنند ،حکومت من برای حصول این منظوراز هرنوع مساعی وهمکاری دریغ نخواهد کرد . »

برعلاوه اعلیحضرت‌همایونی‌حین توقف شان درپاریس طلاب ومحصلین افغانی رابحضور خویش بارداده باآنها اظهار لطف ومهربانی فرموده وشکایات وعرایض شانرا در باره مشکلات اقتصادی وغیره آنها سمع و مرفوع گردانیدند و یك مشت پول نیز طور بخشش به‌محصلین افغانی مقیم پاریس اعطا فرمودند .

کنفرانس مطبوعاتی :

اعلیحضرت پادشاه محبوب ماقبل ازحرکت خویش ازپاریس نمایندگان جرایدپاریس را بحضور شاهانه پذیرفته ـ بیانیهٔ موجز وپرمعنی ذیل را ایراد فرمودند .

« درپایان اقامت‌سه‌ماههٔ خویش درپاریس نمیتوانم‌مملکت فرانسه رابدون

اظهار تشکرات وسلام باوتوك بگویم . چنانکه درایام شباب از معرفت آن بهرهٔ وافر حاصل نموده ام امروز ازوجود دو کتوران آن استفاده نمودم . ملت فرانسه که از مدت زیادی مورد تحسین و محبت من قرار گرفته است در هیچ فرصت از ارائهٔ روابط معنوی بامن در یغ ننموده است در ایام محاربه با کمال اضطراب وقایع دورهٔ استیلای فرانسه‌را تعقیب میکردم و اکنون بایك عالم شعف آن‌را درحین عروج و دورهٔ ترقی وتعالی یافتم.

به صفت پادشاه مملکتیکه در قلب شرق میانه قرار داشته ودر ادوار گذشته محور سرنوشت آسیابشمار می‌رفت ـ مملکتیکه بعدازطی دوره‌های تمدن یونانی وبودائی کامیاب گردیده هردو مدنیت را دریکدیگر حل نموده مقام بزرگ روحانیت اسلامی قرار گیرد ایقان دارم که نجات گیتی را نمیتوان جز دراشتراك نزدیك ومساعی خالی ازهر نوع اغراض شخصی ملل یافت.

هیچگونه همکاری بین‌المللی رادوام موثری نیست مگر درصورتیکه با تبادلات فکری ومعنوی علمی وآرتیستی همراه باشد .

یقین‌است که صلح رادرصورتی میتوان تحکیم بخشید که‌جمله حکومات عالم باحسن نیت ونیك خواهی‌مقابل بدبختی ودرد های بشر مجادله ورزند. لیك درماورای‌اقتضاآت‌مادی ومیتریالیستی ازیکطرف حقایق‌معنوی ـ روحی واخلاقی‌قراردارد که‌بایداحترام‌ومحافظه‌از آنها بعمل آیدومنجانب دیگر اقتضاآت مشروع‌ـ افکار باطنی‌وحقوقی‌ملی موجوداند که‌باید قناعت‌تمام‌راحاصل‌نمایند.

آشتی‌وصلح‌ملل‌وعمل‌مثمر برای‌یك‌مستقبل مسعودونیکوی‌نوع بشر عزم‌وارادهٔ مطلق‌وثابت‌جمله‌ملل‌رامطالب‌است. تاحقوق‌هرکدام‌را که‌عبارت‌ازاستقلال‌حقیقی‌ـ تمامیت‌خاك‌ووحدت‌ملی باشدازهرنوع لطمه‌وزیان‌حفاظت‌نموده‌مصون‌نگهدارد.

اعلیحضرت همایونی درحالیکه از طرف رئیس جمهور سوریه پذیرائی می‌شوند

از مناظر پذیرائی ذات همایونی در سوریه

جلالتمآب بشارة الخوری رئیس جمهور سوریه باهیئت وزراء وارکان دولت‌خود انتظار تشریف آوری شاهانه را میبرند

جهان آینده نباید دنیای یکسانی بوده معروض بمضیقه وفشار باشد ـ لیك عبارت از یك اتحادیهٔ مستقل دول آزاد باشد که بمیراث اجدادی خویش جمله ثروت معنوی وروحی را هدیه آورند .

درچوکات این روح است که مملکت من معاونت قیمتدار علماء و دانشمندان اروپا وامریکا راخواسته است که‌در بین آنها مقام مخصوصی برای مورخین وارکیولوگهای فرانسوی تعیین می‌باشد .

مساعی آنها بطور شایانی درشناسائی ومعرفت گذشتهٔ ملی ما کمك نموده برذخائر ذیقیمت آن افزود واساس مطالعات وتدقیقات افغانی را در فرانسه بناء نهاده است ـ چنانچه موزیم گیمی پاریس مثال شایان تمجید آن میباشد .

آثار وابنیهٔ تمدن باستانی ما که بدینصورت کشف گردیده اند بثبوت میرسانند که درظرف ۹قرن افغانستان مرکز تشعشع افکار وآرت اندو اروپائی بجانب آسیابوده است .

امروز بازهم افغانستان متمائل است همین رول رابازی نموده می خواهد حلقهٔ اتصال باشد دربین جهان مدیترانه که ذریعه معنویت وهیومانیسم به‌آن مربوط است وآسیای دور که‌رشته های تاریخی‌متعددی به‌آن‌وصلش میگرداند .

پس برای تعمیل این منظور آمیزش صمیمانهٔ مثمر میباشد که‌حکومت ومملکت آرزو مند است‌تابیش‌از پیش روابط خود راباحکومت وملت‌فرانسه و هیئت‌های علمی وروحی آن برقرار وقریب داشته‌باشد .

مسرور وبختیار خواهم‌بود اگر اقامت من درفرانسه باعث پهنائی ووسعت این اشتراك مساعی گردیده باشد . در خاتمه آرزوهای پر حرارتم راجهت اعتلا وسعادت فرانس تقدیم میدارم .)

این فرمایشات ملوکانه که در محضر نمایندگان مطبوعات فرانسه صورت گرفت و بیش از یك ساعت را اشغال نمود - درختم آن نمایندهٔ روزنامهٔ موند فرانسوی به اعلیحضرت همایونی سفر خوش و با عافیت طلب نموده اهمیت روابط تهذیبی افغانستان و فرانس را باز هم خاطر نشان و برای اکمال آرزوی اعلیحضرت که برای طرفین حائز اهمیت بیشمار است - دعا نمود . روزنامه نگار موند فردای آن شرح مفصلی راجع بشرفیابی بحضور اعلیحضرت پادشاه مدبر افغانستان نگاشته ودران چنین متذکر گردید :

« اعلیحضرت محمد ظاهرشاه پادشاه افغانستان قبل ازانکه پاریس را وداع گوید ما را با کمال حرارت وانتهای حسن خلق درمقرعالی خویش هوتل (کریون) بارفتار ساده یك جنتلمین شرف حضور بخشیدند . صحبت بلسان فرانسوی آغاز وادامه یافت . علاوتا فرانسوی زبان خارجیست که اعلیحضرت پادشاه افغانستان آنرا باتمامیت حرف میزنند اعلیحضرت از ۲۰ سال باینطرف بپاریس تشریف نیاورده بودند - لیك تا سن ۱۷ متعلم لیسه های ما خصوصا از (ژانسان دوسائی) بوده اند . ازجملهٔ خوشیهای اعلیحضرت یکی این بود که پاریس را با تمامیت و زیبائی کامل آن دوباره مشاهده فرمودند . وحتی مانند پاریسی از سفر در ریل زمینی (میترو) نیز در یغ نفر مودند .

شاه افغانستان یك پادشاه عصری - تعلیم یافته - پدر یك فامیل مهم ودارای شش اولاد می باشند . اعلیحضرت بفرانسه ومسائلیکه طبعا یك روز افغانستان نیز با آن موجه شدنی است جدا عطف توجه دارند .

افغانستان (سویس آسیا) که دارای موقعیت عظیمهٔ جغرافیائی می باشد می خواهد بهر قیمت استقلال خویش را محافظت نماید . مملکت افغانستان شعوراً «ومنطقا» بدوستی فرانسه علاقهٔ زیاد دارد . »

برعلاوه مطبوعات دیگر فرانسوی نیز تبصره های دلچسپ حاوی سوانح ذات همایونی وشخصیت بزرگ اعلیحضرت شهید سعید (رح) که زمانی سمت سفارت کبرای افغانی در پاریس را داشتند وخدمات قابل قدر شان برای نجات افغانستان — نوشتند .

اعلیحضرت معظم همایونی حین اقامت شاهانه درپاریس برعلاوهٔ نشان ذیشان المراعلی که به جلالتماب رئیس جمهور فرانسه (ونسان او ریول) اعطا فرمودند - نشان المرعالی به ژورژ بیدو رئیس الوزراء ، روبر شومان وزیر خارجه ونشان سرداراعلی بهایوان دلبوس وزیر معارف وبیرسنتد وزیر صحیه وعدهٔ ازرجال بزرگ آن مملکت نیز اعطا کردند .

ذات مبارك شاهانه طوریکه ازطرف دکتوران معالج تعین گردیده بود مدت تقریبا

اعلیحضرت معظم همایونی با جلالتماب بشارة الخوری رئیس جمهور سوریه در حال مصاحبه

ازمناظر پذیرائی ذات شاهانه درایطالیا

ذات مبارك شاهانه هنگام نزول ازطیاره درمیدان هوائی ایطالیا باوالاحضرت امان‌الله خان مصافحه میفرمایند

پنج ماه را درفرانسه تشریف داشتند - اما طوریکه خاصهٔ عالیهٔ ذات همایونیست درین مدت ازملت وفاشعار خویش فراموش نکرده وهمیشه ذریعهٔ تلگرام ها ووسایل مخابراتی توسط والاحضرت سپه سالار غازی صدراعظم و کیل شاهانه ازاحوال ملت باخبری می نمودند.

ملت مسلمان وشاه‌دوست افغان نیز درین مدت بدعا ها وصدقات وتلاوتهای پیهم ومتعدد قرآن مجید پرداخته ، شب‌وروز ازخدای بزرگ وشفا دهندهٔ حقیقی التجا می کردند که پادشاه محبوب شانرا شفای عاجل نصیب گرداند وسایهٔ لطف ومرحمتش را دقیقهٔ هم ازسر ملت شجیع وشاه دوست افغان کم وکوتاه نسازد .

اعلیحضرت معظم همایونی بعدازآنکه ازوضعیت صحی‌شاهانهٔ‌شان مطابق راپورداطبای فرانسه اطمینان کامل حاصل کردند اراده فرمودند جهت مزید مشورهٔ طبی از یکنفرطبیب مشهور چشم سویس هم مشوره بگیرند . لهذا بتاریخ ۲۹ دلو ساعت ۱۰ ونیم شام از (پاریس) تشریف فرمای (سویس) گردیدند .

حین حرکت ذات شاهانه از مقر شاهی بسوی استاسیون خط آهن توسط موسیوشومان کفیل وزیر خارجهٔ فرانسه ومامورین عالیرتبه واعضای سفارت وتبعهٔ افغانی مقیم فرانسه وگارد احترام وگارد مخصوص ریاست جمهوری محترمانه مشایعت شدند .

ذات شاهانه در مملکت سویس :

واگون حامل ذات همایونی بصورت مجلل وزیبائی آراسته شده وحین ورود به «ژنو» ازطرف مامورین عالی رتبهٔ سویس با کمال احترام پذیرائی گردیدند و در هوتلی که برای اعلیحضرت تعین شده بود - جلالتماب (پوتیت پیر) رئیس جمهور سویس نیز شرف ملاقات پادشاه جوان مارا حاصل کردند .

اعلیحضرت معظم همایونی پس‌ازمشورهٔ طبی با متخصصین‌مشهور چشم درسویس واطمینان قطعی ازصحت چشم شاهانه روز ٤ حوت بطرف (نیس) حرکت فرموده ومع الخیر آنجا وارد شدند وبتاریخ ۱۳ حوت ساعت ۳ عصر بعداز قبول رسم تعظیم عسکری از (نیس) بطرف ایطالیا حرکت وبساعت ٤ درسرحد ایطالیا ازطرف قوماندان سرحد ووزیرمختار افغانی در (روم) استقبال ومشایعت پر حرارت دستهٔ موتور سایکل سواران با اعزاز و اکرام کامل به ساعت ۸ به (جینوا) مواصلت فرموده ونان شب‌را که ازطرف حکومت درکشتی تهیه شده بود - صرف وساعت ۱۰ بطرف مصر عزیمت فرمودند .

ذات شاهانه در مصر :

بروز ۱۷ حوت اعلیحضرت معظم همایونی باصحت وعافیت در کشتی (اسپریسا) وارد (اسکندریه) گردیده درضمن فیر ۲۱ توپ سلام شاهی ازطرف والی (اسکندریه) بنمایندگی اعلیحضرت ملك فاروق و ازطرف مامورین و رجال برجستهٔ مصری و جلالتماب محمد صادق خان مجددی وزیر مختار افغانی و اهالی بصورت مجلل پذیرائی و استقبال شدند .

پادشاه محبوب ما پس از توقف مختصر در (اسکندریه) ذریعهٔ قطار آهن مخصوص بطرف (قاهره) عزیمت فرمودند . حین ورود شاهانه در (قاهره) ازطرف جلالتماب عبداللطیف طلعت پاشا نمایندهٔ اعلیحضرت ملك فاروق شاه مصر ، نحاس پاشا صدر اعظم واعضای کابینه ورؤسای پارلمان ورجال برجستهٔ مصر ، کوردیپلوماتیك وافغان های مقیم مصر مراسم احترام وپذیرائی شان بعمل آورده شد . بعدا اعلیحضرت ملك فاروق شاه مصر را ملاقات کردند . چاشت ۱۸ حوت دردعوت مجللی که باعزاز اعلیحضرت همایونی ازطرف ملك فاروق ترتیب داده شده بود حضور بهمرسانیدند . اعلیحضرت شاه جوان ما بااعلیحضرت ملك فاروق شاه جوان مصر مصاحبات وملاقات های دوستانه وبرادرانه نموده ، دراطراف مناسبات بادوام وناگسستنی مملکتین مذاکرات دوستانه وصمیمانه بعمل آوردند .

بدوا هنگام تشریف آوری اعلیحضرت به (قاهره) درتمام طول راه قطار آهن مخصوص اعلیحضرت همایونی ازطرف اهالی مصر باحرارت وصمیمیت زایدالوصفی استقبال شده در همه جا مستقبلین اعلیحضرت را شاد باش وخوش آمدید می گفتند . ایستگاه راه آهن با بهترین اسلوبی مزین شده بود وحینی که اعلیحضرت ازقطار مخصوص نزول اجلال فرمودند سلام های شاهی افغانستان ومصر نواخته شد . پس ازپذیرفتن سلام شاهی وقبول احترام مستقبلین ـ موکب شاهانه درحالیکه پرچم شاهی افغانستان برفراز آن دراهتزاز بود بسوی (قصر زعفران) که جهت اقامت شاهانه تعین شده بود حرکت نمود .

درطی راه نیز اهالی شهر همه از اعلیحضرت همایونی باگرمجوشی پذیرائی میکردند ونعره های شادمانی برآورده از خدای کریم طول عمر وسعادت ملك و ملت شان را مسئلت می نمودند .

شخصیت های برجستهٔ ملی مصر دسته دسته کتاب هائی راکه تهیه کرده بودند بحضور اعلیحضرت تقدیم کردند .

اعلیحضرت همایونی بساعت ٤ و نیم روز مذکور شهزاده محمد علی و لیعهد مصر جلالتماب صلاح الدین بی وزیر خارجه و حسن سری پاشا سرمنشی وشیخ العلماء جامع ازهرمصر ، رئیس محکمهٔ شرعیه ومفتی اعظم مصر را در اقامتگاه شاهانه پذیرفتند .

شب ۱۹ حوت دعوت مجلل دیگری درقصرقبه ازطرف اعلیحضرت ملك فاروق بافتخار ورود اعلیحضرت همایونی داده شد واعلیحضرت دران شمولیت ورزیدند .

ذات شاهانه حین اقامت شان درمصر به اعلیحضرت ملك فاروق نشان المراعلی و به نحاس پاشا صدراعظم مصر نشان المرعالی وبه بعض از وزراء دیگر مصرنشانهای مهم افغانی اعطاء کردند وهکذا اعلیحضرت ملك فاروق به اعلیحضرت پادشاه جوان ما نشان (محمد علی کبیر) که از بزرگترین نشان‌های رسمی دولت مصراست تقدیم کردند و همچنین از طرف ملك موصوف نشان های مهم مصری بوالا حضرت سپه‌سالار غازی صدراعظم ودیگر همراهان سفر ذات شاهانه اعطا گردید .

بروز جمعه ۲۰ حوت بعد ازادای نماز جمعه اعلیحضرت همایونی برمزار موفقی اعلیحضرت رضاشاه پهلوی درمصر ومزار اعلیحضرت فؤاداول اکلیل گل گذاشتند وهم درهمین روز دعوت نهاریه ازطرف اعلیحضرت پادشاه‌ما به‌اعلیحضرت ملك فاروق درقصر (زعفران) داده شد .

صبح روز ۲۱ حوت اعلیحضرت همایونی بدارالفنون (فؤاداول) تشریف برده وفاکولته های سیانس وادبیات و کتابخانه های دارالفنون را معاینه فرمودند دههزار طلاب برای دیدار ذات شاهانه طوری هجوم آورده بودند که‌اعلیحضرت به‌بسیار مشکل راه می‌پیمودند . اعلیحضرت شخصاً باطلاب داخل مذاکره ومصاحبه شده بسوال های علمی آنها جوابهای علمی می‌گفتند ، سپس باداره دارالفنون تشریف برده وبعد ازصرف طعام درکتاب مخصوص دارالفنون طور یادگار امضاء فرمودند .

در روز مذکور اعلیحضرت همایونی (اهرام مشهور ابوالهول) را نیزمعاینه نموده وبروز یکشنبه ۲۲ حوت ذات شاهانه (بجامع الازهر) تشریف‌فرما شده ودرآنجا توسط هزاران نفر طالب‌العلم استقبال بیسابقهٔ ازاعلیحضرت همایونی بعمل آمد ، بعد ازظهر همین روز اعلیحضرت بمزار امام شافعی (رح) وبمقبره ومسجد محمدعلی پاشا وقصر (گوهره) رفته وبرمزار (محمدعلی کبیر) و (شیخ محمدعبده) و (شیخ‌محمدمراغی) اکلیل گل گذاشتند .

آخرین مصاحبهٔ ذات شاهانه درمصر عبارت بود از ملاقات با (عزام‌پاشا) منشی جامعهٔ عرب ، شخصیت معروف بین‌المللی مصر که بروز ۲۳ حوت صورت گرفت .

گرچه ذات شاهانه حین توقف شان درمصر خودهم اراده داشتند که بغرض تشرف به بیت‌الله شریف ومسجد النبوی (ص) وحرم محترم حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم بعربستان سعودی تشریف ببرند - بااین اعلیحضرت (ابن‌سعود) شاه حجاز توسط نمایندگان شخصی خویش ازاعلیحضرت دعوت بعمل آوردند. چون ذات‌شاهانه قلباً مشتاق زیارت مقدسات دینی وحرمین شریفین بودند این دعوت را بکمال خوشی قبول فرموده وبروز سه‌شنبه (۲۵) حوت درضمن هیاهو وشادباش وزنده‌باد هزاران نفر باخاطره های فراموش ناشدنی ودرخلال وداعیه های پرحرارت رجال بزرگ رسمی وملی مملکت مصر بعزم حرکت جانب عربستان سعودی (قاهره) را ترك گفتند. باید گفت والا حضرت شهزاده محمدنادر جان درمسافرت حجاز بنابرعدم مساعدت صحی وحرارت آفتاب آنجا باثر توصیهٔ اطبا باذات شاهانه همراه نبود - بعد ازآنکه اعلیحضرت همایونی عازم حجاز گردیدند شهزادهٔ گرامی ازطریق ممالك‌سوریه ولبنان بعراق تشریف آوردند ودرممالك موصوف پذیرائیهای باحرارتی ازشهزادهٔ افغانستان بعمل آمد.

حین توقف شاهانه درمملکت‌مصر جراید ومطبوعات مصری شماره های فوق‌العاده نشر وسرمقاله های غرا ودلچسپی حاکی ازمناسبات دوستانهٔ مملکتین افغانستان ومصر وتوصیف اخلاق وشخصیت شاهانه نشر نمودند که‌منجمله کمی ازتبصرهٔ جریدهٔ لابورس مصری را که درمصر بزبان فرانسوی نشر می‌شود درانجا درج مینمائیم:

«اعلیحضرت محمد ظاهرشاه پادشاه افغانستان که‌فعلاً درقاهره تشریف دارند‌برای‌ما ناشناس نمی باشند. زیرا اعلیحضرت‌شان به‌تعلیمات‌خویش درپاریس بلیسهٔ (ژانسون‌دو-سیلی) وبلیسهٔ (میشله) دوام داده اند. پدر اعلیحضرت (محمد نادرشاه غازی) که برای مدت چندین سال نمایندهٔ سیاسی مملکت خویش درفرانسه بودند درماه جنوری سال ۱۹۲۹ وقتیکه امان‌الله خان پادشاه افغانستان خلع گردید درساحل (ازور) تشریف داشتند. اعلیحضرت محمد نادرشاه که درآنوقت باسم (محمد نادرخان) یاد می‌شدند - فوراً بطرف افغانستان حرکت نمودند وبمقابل اشرار بسرعت غلبه وفتح حاصل کردند و ازطرف ملت افغان بپادشاهی افغانستان قبول وبتخت پادشاهی جلوس نمودند. اعلیحضرت محمدنادرشاه بود که‌برای باراول افغانستان را ازقانون اساسی بهره‌ور گردانید.

اعلیحضرت محمدنادرخان درسال ۱۹۳۳ بدرجهٔ شهادت رسیدند. پس ازآن‌اعلیحضرت محمد ظاهر شاه پسرارشد شان بحیث شاه افغانستان انتخاب گردیدند. ملل غرب بایست ازین پادشاه جوان که‌هنوز سن‌شان به‌چهل سال نمیرسد وازینکه درهنگام جنگ یك

از مناظر پذیرائی ذات ملوکانه درپاریس

ذات ملوکانه هنگام نزول از طیاره در میدان هوائی پاریس از جانب نمایندهٔ حکومت فرانسه و رجال بزرگ فرانسوی وافغانی استقبال می شوند

اعلیحضرت همایونی درحالیکه والاحضرتین سردار محمد هاشم‌خان وسردار شاه ولی خان ونمایندهٔ حکومت فرانسه در پهلوی شان دیده می‌شوند سلام قطعهٔ تشریفاتی را می پذیرند

وضعیت فوق العاده مناسبی را (باوجودیکه المان ها در کابل - مهاجرین متعدد و بسیار فعالی را دردسترس داشتند) بامتحدین اتخاذ نموده - کمال رضایت داشته باشند مملکت اسلامی افغانستان دایماً می کوشد تا روابط خویش را با ممالك دیگر اسلامی تشئید بخشد .»

ذات معظم ملوکانه حین اقامت شان درمصـــر نمایندگان مطبوعات آن کشور را بارداده نکات بامعنی وقابل دقت ذیل را ارشاد فرمودند :

« ازمشاهدهٔ مظاهر پیشرفت و ترقی که درمصر دیدم - دچار غبطه گردیدم واین مهمترین دلیل صادقیست برای مدارج ترقی مصر . هـکذا از استقبال پرحرارتی که ازطرف برادر ودوست خود اعلیحضرت فاروق مشاهده کـردم متحسس میباشم ودرظل رعایت و سلطنتش بـرای مصر خیر وسعادت بیشتری آرزو می کـنم .»

وقتی دراین محفل ازهیئت های موسسهٔ ملل متحده وانتقاداتی که دراثـــر ضعف آنها درمعالجهٔ بعضی مسائل بین الدولی به آن متوجه می گردد- سخن بمیان آمد اعلیحضرت فرمودند:

« علی الرغم اینـکه موسسهٔ ملل متحده نتوانسته است بابرخی ملل کوچك واعضای خود درمساعی ایشان برای حصول حقوق سیاسی شان بحیث عضو آن موسسه کمـکی نماید - معذلك نمیتوانـم بهضعف هیئت های موسسهٔ ملل حـکم نمایم . بلـکه عقیده دارم درآیندهٔ قریب راجع به آمال وآرزو های این ملل کوچك تحقیق خواهد نمود . چنانچه دیدیم که این هیئت ها مطالب اندونیزیا ولیبیارا محقق نمودند . نباید فـراموش نمود کهاین هیئت هـای دولی خدمات بزرگی ازحیث اقتصادی واجتماعی انجام دادهاند . »

بعد سخن باین موضوع انتقال یافت که برخی میخواهند یك (اتحاد اسلامی) رویکار آید وبعضی میـگویند (اتحاد شرقی) بوجود آید - اعلیحضرت دراینمورد فرمودند :

« هر دو اتحاد ضروریست - زیـرا کدام اختلاف اساسی وجود نـدارد که بین دول اسلامی ودولت های شرقی تفریق کـند - بلـکه روابط دینی

وتقالید مشترک که رسیدن باین آرزو را آسان میگرداند . من عقیده دارم که بوجود آمدن یك جامعهٔ اسلامی برای ملل اسلامی وامنیت جهان فائدهٔ بزرگی دارد . »

اعلیحضرت همایونی کلام خودرا باشاره جانب جامعه عرب خاتمه داده فرمودند :

« شك نیست که جامعهٔ عرب با آنکه یك موسسهٔ محیطی میباشد خدمات بزرگی را برای جوامع عربیه عرضه نموده است - عقیده دارم که این جامعه برای خیر وبهبود جوامع عربیه ضروری میباشد . من موفقیت های زیادی را برای آن تمنا کرده وجودش را مرحبا میگویم . »

شاغلی علی محمد خان وزیر خارجهٔ افغانستان که شرف معیت ذات شاهانه را داشتند درقهره کنفرانس مطبوعاتی دائر نموده - بدواً از پذیرائی پرحرارتی که ملت مصر از پادشاه افغانستان بعمل آورده اند اظهار شکران و سپاس گذاری نمودند . سپس شاغلی موصوف به اختلاف بین افغانستان و پاکستان در بارهٔ سرزمین (پشتونستان) اشاره نموده گفتند :

« افغانستان آرزوی دوستی وهمکاری با تمام ممالك اسلامی وپاکستان دارد - اما این دوستی باعث آن شده نمی تواند که افغانستان ازدعوی آزادی هفت ملیون افغانهای قبایلی صرف نظر کنند . »

وزیر امور خارجه بصورت اختصار تاریخ سرزمین قبایل آزادرا بیان وپاد آوری نمود که برطانیهٔ کبیر سرزمین مذکور را از افغانستان مجزا ساخته بود تا آنرا بهندوستان ملحق سازد وهمچنان متذکر شدند که چطور برطانیای کبیر حکومت آنوقتهٔ افغانستان را مجبور ساخته بود تا معاهدهٔ را عقد نماید که معاهدهٔ مذکور ترك این سرزمین را بشرط می گذاشت .

شاغلی وزیر خارجه گفت امافعلاً درا ثر تخلیهٔ هندوستان و تقسیم این مملکت بهندوستان و پاکستان وضعیت تغییر نموده وحکومت افغانستان از پاکستان درخواست کرده که بقرار داد های سابقه که بین هردو مملکت عقد گردیده وهم راجع به وضعیت سیاسی سرحد آزاد تجدید نظر نماید .

ذات مبارک شاهانه در میدان هوائی پاریس قطعهٔ تشریفاتی را معاینه میفرمایند

اعلیحضرت معظم همایونی در دعوتیکه از طرف رئیس جمهور فرانسه بافتخار شاهانه ترتیب داده شده با رئیس موصوف مصاحبه میفرمایند

جلالتماب موصوف درختم کنفرانس خوش همکاری بیش از پیش ووسیع را بین مملکتین افغانستان ومصر مخصوصاً از نقطهٔ نظر تجارتی و کلتوری آرزو کردند .

اعلیحضرت معظم همایونی حین توقف شان در مصرعلاوه بر نشان المراعلی که به اعلیحضرت فاروق اول اعطا فرمودند نشان المرعالی به جلالتماب مصطفی نحاس پاشا صدر اعظم وحسین سری پاشا سرمنشی ونشان سردار اعلی به محمدصلاح الدین بی وزیر خارجه و بعضی نشان های دیگر به اکثری ازرجال بزرگ آن مملکت اعطا کردند که با اهدای نشان های بزرگ مصری از قبیل نشان محمدعلی کبیر وغیره بذات شاهانه وذوات معیتی شان ازطرف شاه مصر مقابله گردید .

ذات شاهانه درمملکت عربی سعودی :

موکب شاهانه حین پرواز ازقاهره جانب مدینه عبارت از سه طیاره بود که درطیار اول اعلیحضرت معظم همایونی ودر دو طیارهٔ دیگر متزمین رکاب وهمراهان سفرشاهانه قرار داشتند . درمیدان طیاره که با بیرق های افغانی و سعودی مزین شده بود ازطرف والا حضرت امیرفیصل ولیعهد حجاز نمایندهٔ اعلیحضرت ابن سعود و تمام رجال بزرگ وبرجستهٔ آن مملکت پذیرائی مجلل وبا احترام بعمل آمد . حین نزول بمیدان هوائی وپس ازمصافحه باوالاحضرت امیر فیصل وقبول احترام مستقبلین متعاقباً اعلیحضرت معظم همایونی به مسجد نبوی صلی الله علیه وسلم تشریف برده ونماز را در آنجا ادا کردند .

سپس اعلیحضرت باوالاحضرت امیرفیصل درقصر مخصوصی که برای ذات شاهانه تعیین گردیده بود رفتند . اعلیحضرت معظم همایونی ازمسافرت خود در مملکت اسلامی عربستان سعودی و مخصوصاً مشرف شدن بزیارت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم وحجرهٔ نبوی اظهار شکران کردند .

درین شب رادیوی عربستان سعودی نیز بمناسبت تشریف داشتن اعلیحضرت درانجا پروگرام مخصوصی ترتیب داده وسوانح حیات اعلیحضرت همایونی را بامختصر تاریخ خاندان جلیلهٔ شاهی وخدمات فراموش ناشدنی اعلیحضرت شهیدسعید نشر نمود .

درموقعی که اعلیحضرت همایونی پادشاه محبوب ماواردمدینهٔ منوره گردیدند بمناسبت خوش آمدیدوخیرمقدم تلگرام ذیل از جانب اعلیحضرت ملک عبدالعزیز ابن سعود شاه عربستان سعودی بحضور اعلیحضرت معظم مواصلت ورزید .

« برادرم اعلحضرت محمدظاهرشاه !

درلحظهٔ که واردمدینهٔ منوره میشوید . مسرورمیشویم که بهترین تمنیات وصادق ترین

عواطف خویش را بحضور اعلیحضرت شما تقدیم کنیم .

« ماقدوم شاهانهٔ شمارا بمملکت تان (مراد مملکت سعودیه است) مرحبا میگوئیم وامیدواریم اعلیحضرت شما خویشتن را درمملکت خود ودر بین اهل خود و برادران خود تصور بفرمائید ، زیرا رابطهٔ قوی دینی واسلامی بهترین رابطهٔ می باشد که قلوب مارا باهم نزدیك میسازد ونصب العین مارا واحد می گرداند پس قدوم اعلیحضرت را مرحبا می گوئیم وامیدواریم مدت اقامت تان خوش بگذرد باشوق وآرزوی زیادی ساعت ورود اعلیحضرت را که باهم ملاقات خواهیم نمود انتظار می کشیم . (عبدالعزیز) »

بعد از وصول این تلگرام اعلیحضرت همایونی نیز باصدار تلگرام جوابیه پرداختند که اینك متن آن تلگرام را نیز درذیل درج می نمائیم :

« حضرت برادر معظم پادشاه عربیهٔ سعودیه !

از عنای خداوند است که مرا بزیارت سید ومقتدای ما (حضرت محمد صلی الله علیه وسلم) موفق گردانید .

« از خدای پاك تمنا دارم که مرا بطواف بیت عتیق خود کعبهٔ مکرمه نیز مشرف سازد .

یکی از عوامل خوشنودی من اینست که گوئی دربین اهل وعشیرهٔ خود فرود آمده باشم ومانند یکنفر مسافری استقبال وپذیرائی شدم که از مسافرت طویلی بوطن خود برمیگردد

« برادر من ؛ درصورتی که سرزمین حجاز منبع اسلام است و دران بیت الحرام و حرم رسول علیه الصلوة والسلام کائن می باشد . یکنفر مسلمان درخانه ومنزل مسلمانان وخصوصا در حرمین شریفین که خداوند در شرافت آنها بیفزاید البته غریب ومسافر نمی باشد .

« چیزی که خوشنودی مرا افزون می گرداند همانا اشتیاق وآرزوی تمام اینجانب بملاقات آن برادر مهربان است که اخلاق کریمهٔ اسلامی در وجود شریف شان آشکار بوده و باسیرت نیکوی خویش موجب عزت مسلمین می شوند .

« برادر مکرم من ! تلگرام شما که ورودم را بدین وسیله مرحبا گفته اید ، بمن رسید برادر معظم ! از حینی که به سرزمین حجاز قدم گذاشته ام غربت ومسافرت را احساس نکرده ام ومادامی که در وطن خود (مقصود حجاز است) وبین اهل وعشیرهٔ خود باشم هرگز حس نخواهم کرد . من از ملاقات فرزند عزیز خود :(مراد عبدالاله فیصل پسر ملك ابن سعود است) بسی مسرور وازحسن اخلاق وآدابش در شگفتم .

« برادر بزرگوار من ! تلگرام شمارا درموضوع پسرتان محمد نادر (مقصود شهزاده محمد نادرجان پسر اعلیحضرت است) ملاحظه کردم ، باید شمارا آگاه بسازم که سبب

اعلیحضرت معظم همایونی درحال آویختن حمائل نشان المرا علی (نشان بزرگ افغانستان) بگردن جلالتماب و سان اوریول رئیس جمهور فرانسه . این نشان در دعوتیکه از طرف اعلیحضرت بافتخار رئیس جمهور داده شده بود بمامبرده اعطا شد .

رئیس جمهور فرانسه بعد از اخذ نشان المراعلی ، راجع به الطاف اعلیحضرت و مناسبات دوستانهٔ افغانستان وفرانسه اظهار شکران مینمایند

تأخیرش از نیل زیارت جزاین نیست که رویش بالتهاب جلدی مصاب گردیده ودوکتوران اورا ازمعروض شدن به آفتاب وحرارت هوا منع کرده اند وبنا برین بروز جمعه بمملکت دوست مالیمنان بسبب اعتدال هوای آنجا عزیمت خواهد نمود . اگرمرض نمیبود البته به بوسیدن دستهای مبارك تان مشرف می شد .

«درخاتمه برای اعلیحضرت شما صحت کامله را تمنا می کنم وبا کمال اشتیاق ساعتی را انتظار می کشم که بااعلیحضرت شماملاقات خواهم نمود بااحترام. (محمدظاهرشاه)»

سپس اعلیحضرت همایونی وارد (جده) گردیده از طرف والاحضرت فیصل واهالی وحاکم جده باحرارت استقبال شدند . ودرحالیکه والاحضرت موصوف بمعیت ذات شاهانه بودند ساعت ٥ وارد (مکهٔ مکرمه) گردیده ودرانجا نیز استقبال شایانی ازموکب همایونی بعمل آمد . در (مکهٔ معظمه) طواف (بیت الله) شریف مشرف ونمازشام را درانجا ادا کردند ومراسم (عمره) را نیز بجا آوردند . (مراسم عمره عیناً ادای حج نفلی است) .

چون ذات شاهانه دلچسپی وعلاقهٔ مخصوصی به بهبود حال رعایای شان دارند . حین تشرف اعلیحضرت بروضهٔ مطهرهٔ حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم و بیت الله شریف نیاز های زیادی برای خیر وسعدت ملت افغان اظهار داشته واز دعا گوئی های شان ذریعهٔ تلگرام بوالاحضرت سپه سالار غازی صدر اعظم وکیل ذات شاهانه نیز اطلاع دادند که مقابلتاً باعین احساسات اسلامیت شعرانه ازطرف والاحضرت موصوف تلگرام جوابیه بحضور ملوکانه صادر گردید .

اعلیحضرت همایونی باهمراهان سفرشان روز ٢٨ حوت ازمکهٔ معظمه عزم (ریاض) گردیده ودرمیدان طیاره عدهٔ زیادی ازرجال وزعمای عرب سعودیه واهالی بغرض تشرف بحضور ذات شاهانه وابراز احساسات وشکران واجرای مراسم وداعیه حضر بودند . حینی که اعلیحضرت پادشاه معظم ما به جدهٔ شریفه مواصلت فرمودند پس از قبول سلام قطعهٔ تشریفاتی ومستقبلین درقصر (فرح) تشریف فرما شدند .

بعد ازصرف چاشت درآنجا اعلیحضرت بمیدان طیاره رفته وپس ازقرائت آیهٔ کریمهٔ «بسم الله مجریها ومرساها (الخ)» مجدداً بسفرشاهانه جانب ریاض ادامه دادند .

درریاض ترتیبات مراسم استقبالیه وپذیرائی ذات شاهانه بصورت خیلی عالی و باشکوه گرفته شده وبیرق های افغانستان وعربستان سعودیه برفراز عمارات وابنیه حکومتی وملی دراهتزاز بود .

حین نزول طیاره های موکب همایونی درمیدان هوائی غریو وهلهله وشادی ازهرطرف بلند گردیده وترانهٔ شاهی افغانستان نواخته شده وازجانب ۲۱ نفر طالب العلم ترانه های خیر مقدم قرائت گردید پس از قبول احترام مستقبلین وپذیرائی های زایدالوصف اعلیحضرت همایونی بقصرشاهی که مخصوصا برای ذات ملوکانه تخصیص داده شده بود تشریف فرما گردیدند متعاقبا اعلیحضرت ملک عبدالعزیز پادشاه عربستان سعودی بعزای ملاقات پادشاه افغانستان آمده وپس ازمصافحه ومعانقه اعلیحضرتین به مصاحبات دوستانه وصمیمانه پرداختند .

روز ۳۰ حوت اعلیحضرت ملک عبدالعزیز پادشاه عربستان سعودی درحضور تمام هیئت وزرای سعودیه وشمول رفقای معیتی ذات شاهانه با اعلیحضرت همایونی ملاقات نمودند . این ملاقات طولانی دوپادشاه واولوالامر ممالك اسلامی که خیلی ها صمیمانه بعمل آمده درباغ شاهی ناصری صورت گرفت . اعلیحضرت عبدالعزیز از تشریف آوری ذات شاهانه پادشاه افغانستان اظهار خوشی وامتنان فرموده کلید خزائن حجاز را بحضور شاهانه تقدیم کردند وهمچنین پادشاه محبوب وعزیز ما به اعلیحضرت موصوف از پذیرائی های صمیمانه ولطف کارانهٔ هیئت وزراء ورؤساو ملت و مملکت اسلامی سعودیه ورضایت خاطر شاهانه ابراز ممنونیت کردند خاصتا نسبت به تشرف شان در مقامات متبرکه ومقدسهٔ اسلامی خود را مسعود خواندند اعلیحضرت معظم همایونی هنگام توقف شان درعربستان سعودی نشان المراعلی رابه اعلیحضرت ملک عبدالعزیز اعطا نموده و اعلیحضرت موصوف مقابلتا هدیهٔ نفیس وقیمت بهائی که عبارت ازسه قبضه شمشیر مطلا ومرصع و عبای زیبای عربی بود به اعلیحضرت پادشاه ما اهداء نمودند که ذات شاهانه یکی ازآن شمشیر هارا به والاحضرت شهزاده محمد نادر جان ودوی دیگر رابخود مختص گردانیدند همچنان برفقای همسفر شاهانه شمشیرها وقمه های مطلاء یادگار دادند .

ساعت ۳ و ۳۰ دقیقهٔ روزسه‌شنبه اول حمل ۱۳۲۹ - اعلیحضرت ملک عبدالعزیز و الاحضرت امیرفیصل ولیعهد، هیئت کابینه وزرا، بعضی ازاعضای پارلمان ، رؤسا ، مشایخ وعلما جهت وداع شاهانه به اقامتگاه شاهی تشریف آورده وبعدا اعلیحضرتین به مصافحه و معانقه پرداخته متعاقبا اعلیحضرت همایونی با هریك ازحاضرین اظهار لطف فرموده و با آنها وداع کردند .

اعلیحضرت ملك عبدالعزیز ووالاحضرت امیرفیصل ولیعهد تامیدان طیاره نیزذات شاهانه رامشایعت کرده ودر آنجا مجددا باخلوص و صمیمیت فوق العاده با اعلیحضرت پادشاه

ذات ملوکانه در موسسهٔ یونسکو در پاریس با رئیس و معاون موسسهٔ مذکور درحال مصاحبه دیده میشوند

از مناظر پذیرائی ذات همایونی در مصر

اعلیحضرت معظم همایونی هنگام تشریف فرمائی از کشتی اسپریا
در بندر اسکندریه

محبوب ما وداع کرده وبکلمات آخرین «حیاك الله واعطاك الله عمراً طویلا» ابراز لطف فرمودند .

اعلیحضرت پادشاه معظم ما با سرور وشعف وصحت کامل دریك طیاره وهمراهان ذات شاهانه در دو طیارهٔ دیگر جا گرفته و عزم بغداد بسوی (جده) حرکت فرمودند . در (جده) نیز موکب شاهانه ازطرف وزیر دولت سعودیه ورجال برجسته وزعمای جدهٔ مبارك که درمیدان طیاره پذیرائی واستقبال محترمانه گردیده بعد از کمی توقف مجدداً جانب بغداد پرواز شدند .

حین توقف اعلیحضرت همایونی در حجاز چندین قطعه اشعارهٔ خیر مقدم ازطرف شعراء وادبای آن کشور سروده شد که ما درینجا دوقطعهٔ آنرا که بزبان فارسی است درج مینمائیم :

ازطرف عدهٔ ازمهاجرین کهوقتی ازممالك دیگر درراه مسافرت واقامت مؤقتی خویش به افغانستان ازحکومت وملت افغان مهمان نوازی ها دیده بودند :

پرورد گار ما بشنیده است آه ما
زان روز کز علالت شه نقل کرده اند
بودیم بهر صحت سر کار در دعا
بحمد سپاس حی شفا بخش را که زود
زان روز کامدیم پریشان زدست بخت
بودیم زیرسایهٔ الطاف تو سال ها
مخدوم ما معظم ما سر پرست ما
خاقان ماسکندر ما حکمران ما
بادا همیشه دولت تو در پناه حق
قصر زشکر مرحمت تو زبان ودل
باید مهاجران مسلمان کنیم فخر
تازنده ایم بهر دعا عهد داده ایم

بهرطواف کعبه فرستاد شاه ما
درغم به آه وناله گذشت این دوماه ما
مقبول ساخت نالهٔ مارا اله ما
آرام یافت از کرمش پاد شاه ما
غمخوار ما قلمرو تو شد پناه ماه
مهمان بارگاه تو ایزد گواه ما
شاه غریب پرور ما قبله گاه ما
فرمان روای مشفق مادین پناه ما
ای مهربان سلامت تو عز وجاه ما
خیرم بیاد خیر تو شام وپگاه ما
چون حضرت جلالت تو خیر خواه ما
بیت خداست جلوه گر اندر نگاه ما :

سید محمود خان طرازی

یوم الجمعه ۲۸ جمادی الاولی سنه ۱۳۶۹

مکهٔ مکرمه

قصیده درشان حضرت جلالة الملك المتوکل علی الله محمد ظاهر شاه ملك افغانستان

به تقریب سفر حجاز و مقامات مقدسهٔ مدینهٔ منوره و مکهٔ معظمه .

شاه افغان سوی بطحا آمدی — آمدی خوش آمدی خوش آمدی
مثل نکهت سوی گلشن آمدی — محرم اسرار پیغمبر شدی
ای ملك نادر جدار وصف شکن — بخت یاور مثل شاه ذو المنن
تخت و تاج خسروی دادند ترا — بخت شاه غزنوی دادند ترا
ازطواف کعبه گشتی ارجمند — مثل نیر باد اقبالت بلند
من ترا گویم فریدون زمان — یا ترا خوانم همایون جهان
یا که ذوالقرنین خوانم من ترا — یا صلاح الدین ایوبی ترا
شهرت تو مثل هارون درجهان — آبرویت مثل الماس گران
عزم تومانند خیبر استوار — باد اوصافت چون انجم تابدار
صاحب تاج ولوائی و آمدی — باغبان گلشن کابل شدی
شان تو مانند شان ذوالفقار — ر و نقش مانند لولوء آبدار
شان تو آمد چو شان دلبری — بی اثر باد افسون سامری
ازجلالت روز روشن تابدار — ازجمالت گشت الماس آبدار
چون کلامم فکر تو آفاق گیر — همچو شهباز همت تو بی نظیر
از قلندر رمز باطن یاد کن — دل بیادلی مه آباد کن
من عرف راخوش بین اندر ضمیر — دردلت هم لحن اقرب یاد گیر
روح قدسی رهنمای تو شود — فهم جبریل پاسبان تو شود
هر که ظاهر رابدارد درنگاه — باطنش را در نگه دارد خدا
محسن رنگین بیان تحسین گفت — گل سخنها مثل لوء لوء بسفت

احقرالعباد اخلاص کیش سید محمد بن مصطفی العیدروس

(جنوبی افریقه)

[illegible] قطعة تشريفاتی مصر دارند ـ نماینده اعلیحضرت شاه مصر و جلالتمآب

اعلیحضرت همایونی هنگام ملاقات باملک فاروق شاه مصر در قصر سلطنتی قاهره

در لحظه که اعلیحضرت شاه افغانستان از حدود مملکت عربیهٔ سعودیه خارج میشدند این تلگراف رابرای اعلیحضرت عبدالعزیز آل سعود فرستادند واعلیحضرت شان تلگرام جوابیهٔ را برای برادر عزیز خود ارسال کردند.

«برادر عزیز من اعلیحضرت شاه عبدالعزیز!

دروقتی که از مملکت عربیهٔ سعودیه خارج می‌شوم ایفاء للواجب مکنون خاطر خودرا به اعلیحضرت شما اظهار می نمایم بمناسبت اوضاع برادرانه و دوستانهٔ شما که با این برادر خود درین چندروز ابراز فرموده اند تشکرات قلبیهٔ خودرا تقدیم نموده وحس می کنم من از یك برادر بسیار عزیز خود مفارقت نموده‌ام و درقلب خود محبت فوق العاده را نسبت بشما وخاندان شما می پرورانم از حضرت خداوند می‌خواهم شمارا سال های دراز با اولاد شما درحفظ خود محفوظ داشته و ملت عربیهٔ سعودیه را درزیر سایهٔ شما بسعادت دارین نایل گرداند برای شما اطمینان می‌دهم که محبت شما درقلب من دائمی خواهد بود وهمین که به مملکت خود برسم بملت شجاع افغان هم ازمحبت های شما ووالاحضرت ولیعهد شما وافراد خاندان شما و ملت نجیب شما اظهار می نمایم ویقین است که یادداشت این زیارت نه تنها در دل من بلکه درقلوب افراد خاندان من ودردل‌های تمام ملت افغانستان ابدالدهر مرسوم خواهد بود والسلام

برادر شما محمدظاهر»

«برادر عزیزم اعلیحضرت محمد ظاهرشاه پادشاه افغانستان!

تلگراف محبت آمیز شمارا که از نفسیت پاك وخلق کریم شما حکایت می کرد واز محبت های شما براین برادرتان اظهار می نمود گرفتم این محبت‌های شما ترجمانی قلب مرا می نماید ومن ازجدائی شما خیلی دلگیرشده وازخداوند برای شما درسفر وحضر توفیق واقبال می خواهم من بکمال تائید به آن برادر عزیز خود اظهاد می کنم که من و پسرم سعود ولیعهد وتمام اولاد من وملت من نسبت بشخص اعلیحضرت شما ونسبت بملت نجیب افغان بهترین وبلندترین وخالص ترین عواطف را دردل های خود می پرورانیم واحترامی که بذات شما ازطرف من وملت من اظهارشده این احترام واکرام ازواجبات برادری اسلامی است و این رشتهٔ برادری گاهی قطع نمی‌شود یادداشت این زیارت دوستانهٔ شما درقلوب وصدور ملت عربیهٔ سعودیه ودردل‌های خاندان سعود ابدالدهر باقی مانده ومی‌ماند والسلام.

عبدالعزیز»

موقعی که اعلیحضرت همایونی در حجاز تشریف داشتند بعضی ازجراید آن مملکت مانند (البلاد السعودیه) و (ام القری) وغیره تبصره های دوستانه وپرحرارتی بدین مناسبت نوشتند که اینجا شمهٔ ازروزنامهٔ (البلادالسعودیه) منتشرهٔ مکهٔ مکرمه را اذکر می‌نمائیم:

اعلیحضرت محمد ظاهر شاه درمسجد نبوی (ص)

اعلیحضرت معظم همایونی محمد ظاهرشاه بزیارت مسجد حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله‌وسلم تشرف یافته ودرباب السلام ازطرف خدمتگاران وموظفین حرم نبوی با شعف و احترام استقبال شدند تا اینکه ذات همایونی بروضهٔ مطهره رسیده ـ در آنجا با کمال عجزوانکسار درموضع ادای نماز حضرت نبی الکریم (ص) بر سبیل عرض تحیت بمسجد شریف دور کعت نماز ادا فرمودند. سپس بمشاهده پرداخته و با خضوع کامل استاد شده بحضرت رسول (ص) واصحاب برگزیدهٔ آن رضوان الله‌علیهم اجمعین درود وتحیات عرض نمودند در اثنای تقدیم درود و تحیات اشك از دیده گان اعلیحضرت همایونی جاری بود که از خشوع و تقوای ذات شاهانه نمایندگی می نمود. ذات همایونی بغرض اینکه ازتقدیم درود وتحیات بحضرت نبوی (ص) بیشتر مستفید ومتمتع شوند با نفری معیت خویش بحجرهٔ نبوی داخل شده درود گفتند پس‌ازان موکب شاهانه بمقصد زیارت قبور و آرامگاه آل‌بیت نبوی (ص) وحضراة صحابه‌وتابعین کرام بطرف (بقیع) رفته و بعد زادای مراسم زیارت بمسجد (قباء) تشریف رده‌ونماز شام‌را درمسجد مبارك ادا فرمودند.

اعلیحضرت امیر عبدالله فیصل‌نیل بهاین زیارت مبارك را با کمال ادب وشفقت بحضور اعلیحضرت همایونی محمد ظاهرشاه تبریك گفتند، ذات همایونی هم درمقابل باامیر عبدالله فیصل اظهار مؤدت و برادری فرمودند وآنگاه اعلیحضرت در محفلی که وکیل امیرمدینه (عبدالله المدیری) بمناسبت قدوم اعلیحضرت ترتیب داده بود تشریف فرماشدند، این محفل خیلی باشکوه ومجلل بوده وبیش از ۲۰۰ نفر مدعوین دران حضور بهمرسانیده بودند. شکوه وابهت محفل مصدر خوشی و مسرت ذات شاهانه گردید بعد ازصرف طعام اعلیحضرت همایونی برقرارگاه خاصیکه برای شاهانه‌در صدرمحفل تهیه و تخصیص‌شده بود جلوس فرمودند. در این هنگام وزیر معارف مملکت حجاز بحضور همایونی بیشتر آمد تا خطابهٔ حکومت را مبنی برخیر مقدم وترحیب ایراد نماید، ولی اعلیحضرت بنیابت خویش آقای محمد صادق المجددی را گماشتند تامراتب شکران ورضامندی شاهانه را نسبت به حسن استقبال وپذیرائی بیمثلی که ازطرف مملکت سعودیه ورجال دولتی آن مشاهده‌فرمودند ابلاغ نماید واینکه ذات شاهانه بانیل این شرف بزرگ که اززیارت مسجد نبوی شریف در هنگام روز و ازاجتماع بابرادران ودوستان اسلامی خوددرمحفل ازطرف شب برای شان میسر گردیده است‌خیلی افتخار دارند. سپس وزیر معارف موصوف خطابهٔ خیرمقدمی را که به‌نظم‌تهیه کرده بود ایراد فرموده‌و ازطرف همه حضار باتحسین و کف‌زدنها بدرقه

ذات مبارك شاهانه با اعلیحضرت فاروق اول در دعوتیکه از طرف شاه مصر بافتخار ورود اعلیحضرت ترتیب داده شده .

اعلیحضرت همایونی در دهلیز قصر سلطنتی مصر با اعلیحضرت شاه فاروق

ومتناوباً انقطاع می یافت . وانگاه شاغلی عبدالرؤف خان افغان شعر مذکور را بفارسی قرائت فرمود که موجب پسند خاطر و خوشنودی شاهانه گردید . بعداعلیحضرت همایونی بمعیت عبدالله فیصل ، وکیل امیرمدینه وهیئت مخصوص معیتی ایشان بقصر خاص تشریف فرماشده وچای رادرآنجاصرف نمودند . درساعت اخیر شب اعلیحضرت معظم بمقصد ادای نمازفجر بمسجد نبوی مشرف گردیدند وپس ازادای نماز برای صرف ناشتای صبح بار جال معیت خود بقصر خاص عودت فرمودند .

بساعت ۳ صبح ذات همایونی باموکب شاهانهٔ خود در لباس احرام بمسجدالنبوی (ص) رجوع فرموده وازجانب جناب وکیل امیرمدینه وموظفین وخدمتگاران حرم شریف در باب السلام استقبال شدند . وپس ازاینکه درروضهٔ شریفه نماز تحیات را ادافرمودند ـ بقصد زیارت (بیت الله الحرام) نیت عمره بسته ـ وآنگاه حرکت فرمودند ـ و قبر مبارك حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم وصاحبین آنجناب را زیارة فرمودند واز خدای پاك تمنا کردند کهاین زیارت را آخرین زیارت شاهانهٔ شان نسازد . سپس ذات شاهانه از مسجد شریف نبوی (ص) بقصد زیارت قبرسیدالشهداء (حمزه بن عبدالمطلب) واقع در دامان کوه احد خارج شدند . درعرض راه ازجناب امیر عبدالله السدیری راجع به بعضی اماکن تاریخی که دران کارنامه های حضرت محمد صلی الله علیه وسلم واصحاب ایشان در نشر دین مقدس اسلام صورت گرفته است برخی سوالات مینمودند .

بعد ازادای زیارت حضرت سیدالشهداء موکب شاهانه بطرف (المطار) متوجه گردیده و بساعت ۳ و ۵۰ دقیقه بانجا واصل گردیده و از طرف جماعهٔ بزرگی که بغرض وداع شاهانه جمع شده بودند با کف زدنها ودعای طول عمر وزندگانی هردو پادشاه بزرگ وبرادر پذیرائی شدند ذات ملوکانه ازبین جماعهٔ مذکور گذشته ودرصالون بمقام خاص همایونی خویش جلوس فرمودند ، بعدازصرف قهوهٔ عربی آقای مجددی را امر فرمودند تامراتب تشکرات شاهانه را نسبت به پذیرائی فوق العاده و اکرام بزرگیکه دیده اند بجناب وکیل والی مدینه ومامورین حکومت و اهالی مدینه اظهار نمایند واز خدا و ند تمنا کردند تا این ملاقات شاهانه را باحضار آخرین ملاقات قرار ندهد ، جناب وکیل والی مدینه هم در جواب باعبارت مختصری از مراتب خوشنودی ومسرت جمیع مجاورین حضرت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم نسبت به شرفیابی زیارت اعلیحضرت عرض نموده فرمودند اعزاز و اکرامی که نسبت به همایونی بعمل آمده است فقط یك جز ازضروریات ولوازم ضیافت و مهمان پروری عربی سعودی می باشد که

درظل عاطفت ملك المعظم (عبدالعزیز) به آن برخوردارانند. سپس امیرعبدالله فیصل پیش شده وطیارات خاص حکومتی را که درالمطار حاضر بودند ، درتحت امر شاهانه ابلاغ فرمود . بعد اعلیحضرت همایونی ازبین صفوف مودعین خود گذشته ودرعین حال سلام وتحیت هر کدام‌را جواب‌می‌دادند . اعلیحضرت همایونی پس‌از آن که رسم تعظیم یکدسته عسکر گارد شاهی‌را پذیرفتند بدروازهٔ طیاره توقف فرموده ، با مودعین خویش با کمال حرارت وشکران مصافحه وخدا حافظی فرمودند که دررأس ایشان امیر عبدالله السدیری قرار داشت بساعت ٤و٥ دقیقه طیارهٔ شاهی که حامل ذات همایونی بود بعزم حرکت جانب ریاض به پرواز درامد . ذات شاهانه موقع توقف شان در مدینه مبلغ (۱۰۰۰) جنیه (طلای مصری) بوکیل امیرمدینه انعام فرمودند که نصف آن بخود مشارالیه طور بخشش وبقیه‌را برای امور خیریه صرف کنند .

ذات معظم اعلیحضرت همایونی هنگام توقف درحجاز برعلاوهٔ نشان بزرگ (المراعلی) که با علیحضرت ابن سعود شاه آن مملکت اعطاء فرمودند ، نشان های بزرگ دیگری ازقبیل نشان المرعالی به والاحضرت شهزاده سعود و والاحضرت شهزاده عبدالله فیصل حاکم حجاز و والاحضرت شهزاده (مشعل) ووالاحضرت شهزاده (سلطان) حاکم ریاض ووالاحضرت شهزاده (طلال) وهمچنان نشان‌های بزرگ دیگری بـه اکثری ازرجال بزرگ ومحترم آن مملکت عنایت فرمودند که توسط اهـدای شمشیرها وقبه های مطلا ومذهب والبسهٔ فاخرهٔ عربی‌طوری که قبلا اشاره رفت ازطرف اعلیحضرت شاه حجاز بذات مبارك شاهانه ورفقای همسفر شان‌مقابله ومماثله گردید .

اعلیحضرت همایونی در مملکت عراق :

بعد ازحرکت ازحجاز موکب اعلیحضرت همایـونـی ساعت ۳ ونیم روز اول حمل ۱۳۲۹ مع‌الخیر والعافیه وارد (بغداد) گردید . پذیرائی ذات شاهانه درعراق بصورت رسمی بوده وخیلی مجلل صورت گرفت .

نخست موکب همایونی‌درهوا ذریعهٔ یکدسته طیاره مشایعت شده ، هنگام نزول بمیدان طیاره (۲۱) توپ باعزاز ورود شاهانه فیر گردید. والاحضرت نائب‌السلطنه وولیعهد عراق وزراء ورؤسای‌مجلسین شورا واعیان ورجال بزرگ عسکری وملکی وجلالتاب سفیر وتبعه افغانی مقیم‌بغداد درمیدان طیاره ذات ملوکانه را استقبال کردند . گارد شرف‌مراسم استقبال بجا آورده و موزیك عسکری سلام شاهی افغانستان را می نواخت . در خط عبور

اعلیحضرت معظم با اعلیحضرت ملك فاروق در دعوتیکه از طرف شاهانه باعزاز شاه مصر ترتیب داده شده مصروف مصاحبهٔ دوستانه می باشند

اعلیحضرت معظم همایونی در حالیکه در قاهره از طرف ده ها هزار طلاب مکاتب استقبال میگردند

ذات شاهانه ازمیدان هوائی الی اقامتگاه شان ازطرف گاردسلطنتی ودستهٔ موترسایکل سواران مشایعت بعمل آمده واهالی بغداد ورود شاهانه را بمسرت وصداهای (زنده باد پادشاه افغانستان مهمان عزیزما) بگرمی زیاد بذیرائی می کردند و در قصر نیابت سلطنتی بافتخار اعلیحضرت همایونی ازطرف والاحضرت امیرعبدالاله دعوت مجللی داده شد. سپس ذات شاهانه بمقبرهٔ سلطنتی تشریف فرما شده اکلیل گل گذاشتند .

فردای آن یعنی بروز ۲ حمل ۱۳۲۹ ذات شاهانه کور دیپلوماتیك مقیم بغداد را بحضور خویش بار دادند و همکذا بروز ۳ حمل ساعت ۹ و ۳۰ دقیقه قبل ازظهر جلالتماب جنرال نوری سعید پاشا صدر اعظم و زعمای عراق بحضور اعلیحضرت همایونی مشرف گردیدند. دعوت های مجلل شب نشینی وعصریه به افتخار ذات شاهانه ازطرف نائب السلطنه، صدر اعظم ورئیس بلدیه ورئیس پوهنتون عراق ترتیب داده شده وهمکذا بروز ۳ حمل از طرف اعلیحضرت پادشاه ها بافتخار والاحضرت نائب السلطنه وولیعهد معظم عراق دعوت صرف شام داده شد و درهمین روز ذات ملوکانه مکاتب حربیه وارکانحربیه ومانورهٔ عسکری را در (بغداد) معاینه فرمودند .

اعلیحضرت معظم همایونی درمدت اقامت شان در عراق که از ۳ونیم عصر روز اول حمل الی صبح روز ٦ حمل ادامه یافت اماکن ونقاط ذیل را ملاحظه فرمودند :

زیارت حضرت غوث‌الاعظم ، زیارت حضرت امام اعظم , و حضرت کاظمین و امام ابویوسف رحمة‌الله علیهم اجمعین، فاکولتهٔ طب ودارالمعلمین عالی ، معاینهٔ عسکری وملاحظهٔ موزیم عراق ، کربلای معلی ونجف اشرف و استراحت درقصر سلطنتی کوفه .

صبح روز ٦ حمل درحالی که والاحضرت نائب السلطنة عراق - وزراء رؤسا وعدهٔ زیادی از مامورین دولتی و اهالی عراق برای وداع ذات شاهانه در میدان هوائی بغداد حضور بهمرسانیده بودند ودرحالی که گارد شرف بافرقهٔ موزیك مراسم سلام واحترام وتودیع بجا می آورد ذات شاهانه از بغداد بعزم (تهران) حرکت فرمودند .

چون تشریف فرمائی اعلیحضرت معظم همایونی در بغداد اکثری از جراید آن مملکت تبصره های خوش آیند ودلچسپی بمناسبت مسافرت اعلیحضرت نشر کردند که محض بغرض نشان دادن علایق برادری وهمدینی مملکتین افغانستان و عراق سرمقاله های اخبار (الحصول) منتشرهٔ بغداد واخبار (الفتح) را در اینجا درج می نمائیم :

الف- سرمقالهٔ روزنامه الحصول تاریخی ۱۹ر۳ر۱۹۵۰ .

مهمان عزیز عراق اعلیحضرت محمد ظاهر شاه پادشاه معظم افغانستان .

«روز دوشنبه آینده شهر بغداد یك پادشاه مسلمان عظیم را که مایهٔ عزت ملت خود می باشد استقبال خواهد نمود. اعلیحضرت همایونی استقلال مملکت خود را که خالی از نفوذ وسیطرهٔ خارجی ودور از اختلال بیگانگان است بسیار عزیز میدانند . اعلیحضرت همایونی برخود واجب میدانند که محبت وبرادری را بین کلیهٔ ممالك اسلامی تقویت نمایند .
اعلیحضرت همایونی مهمان عزیز ما خواهد بود .

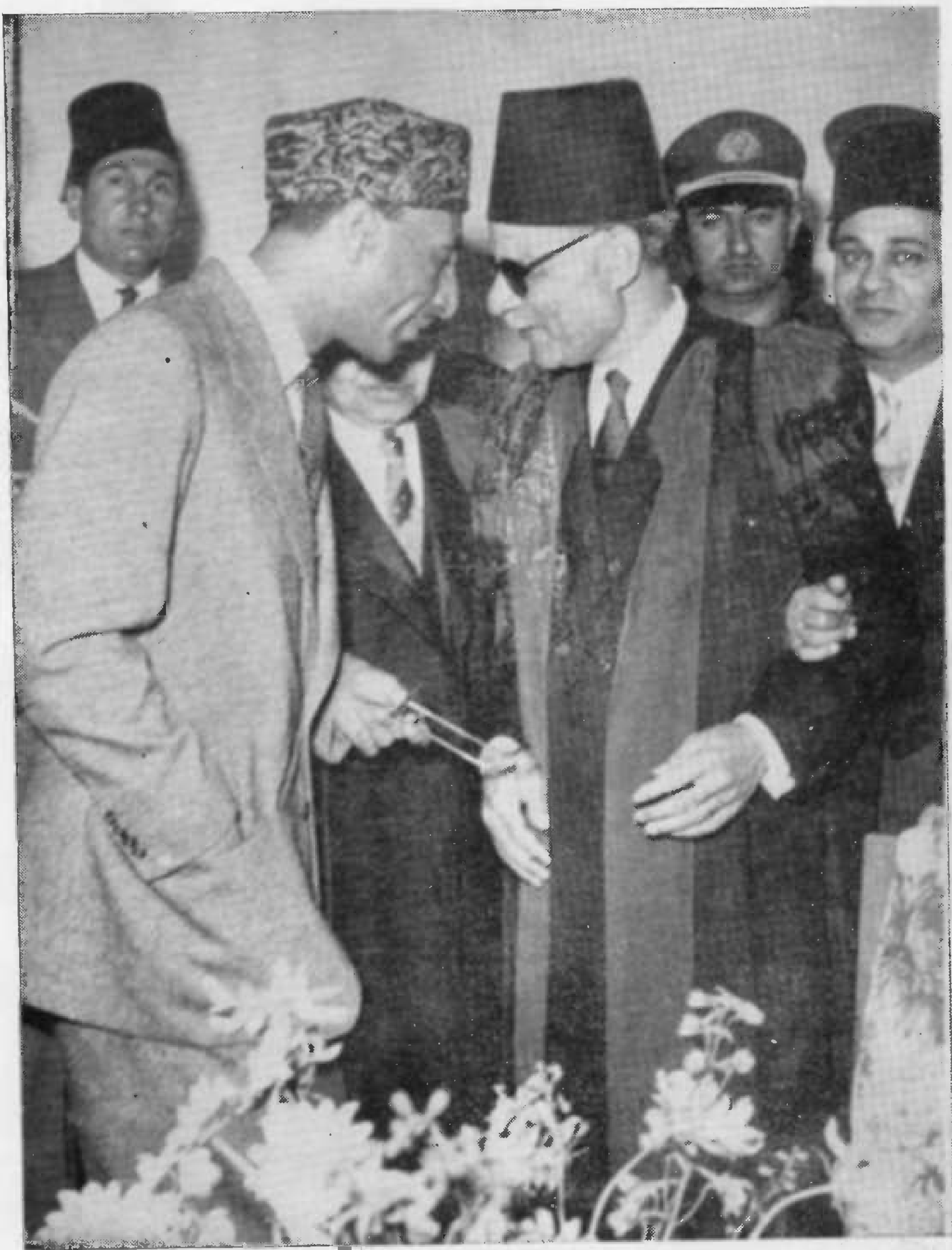
اعلیحضرت محمد ظاهر شاه پادشاه افغانستان در تاریخ ۱۲ تشرین الاول ۱۹۱٤ در شهر کابل متولد شده وفرزند سپاس بزرگ وزبردست اعلیحضرت مرحوم (محمد نادر شاه) که استقلال مملکت را بزور شمشیر از خارجی ها گرفت می باشد . اعلیحضرت همایونی با تربیت اسلامی و تربیت ملی افغانی از یك فامیل وطن دوست نشئت نموده . پس از تکمیل تحصیلات ابتدائی در مدرسهٔ استقلال ۱۹۲٤ با پدر بزرگوار خود که در فرانسه بوده است ملحق ودر مدارس مشهور آنجا مشغول تحصیل علم وهنر گشتند . وهنگامی که شورش وانقلاب بچهٔ (سقاء) در مملکت آغاز شد ، پدر مرحومشان به صدای وطن گوش داده وتوانست انقلاب وفتنهٔ افغانستان را خاموش کنند . اضطراب ونا امنی در مملکت به نتیجهٔ کوشش ورهبری حکیمانهٔ ایشان برطرف شد . ولی اعلیحضرت همایونی برای تکمیل تحصیلات خود در مدرسهٔ (کولج دی مونپلیسه) در پاریس باقی وبا کمال جدیت و استقامت واخلاق فاضله مدت تحصیل را سپری نمودند .

پس ازینکه پدر بزرگوارشان موفق شدند ومملکت را ازبچهٔ (سقاء) خلاص وپادشاه افغانستان منتخب شدند ، اعلیحضرت همایونی بشهر کابل عودت و بقسمت پیادهٔ ارتش که درانجا برای تعلیمات فن عسکری تازه تأسیس شده بود ملحق شدند . ودرسنه ۱۹۳۲ برحسب شهادت صاحب منصبان جرمنی در تحصیلات عسکری بدرجهٔ عالی رسیدند . ودرجشن های وطنی وملی بالباس ویونیفورم عسکری با بقیهٔ افراد قشون درمعرض نمایش ازمقابل حضور مبارك مرحوم پدرشان عبور می نمودند . ملت که ایشانرا میدیدند بامسرت زیاد وبا آواز بلند (زنده باد) می گفتند . اعلیحضرت همایونی در مظهر خود بسیار ساده و کرامت اخلاق دارند .

پس از انجام تحصیلات قشونی به منصب و کالت وزارت جنگ منصوب گشتند . مهام وظیفهٔ این منصب را با تمام مهارت وزبردستی انجام می دادند ، وبعداً و کالت وزارت معارف را اشغال نمودند . وپس ازفاجعهٔ که بملت و مملکت از کشتن وشهید شدن مرحوم

ذات مبارك شاهانه باجلالتماب حسين سرى پاشا مصافحه مى فرمايند

اعلیحضرت همایونی با جلالتمآب طه حسین وزیر دانشمند معارف مصر مصاحبه میفرمایند

پدرشان رسید ، ایشان را در سنه ۱۹۳۳ بنام پادشاه افغانستان نامیدند. اعلیحضرت همایونی همان رویهٔ پدر خودرا درتقویت استقلال مملکت وپیشرفت آن درنظر گرفتند وسعی شایانی درتحسین امورمملکت بذل می نمودند. ومی توان گفت که مملکت افغانستان از حیث امور عسکری وعمرانی از بزرگترین ممالک اسلامی می باشد .

اعلیحضرت درنشر علم وهنر عنایت مخصوصی دارند ، زبان اصلی افغانستان در مدت سلطنت اعلیحضرت همایونی زنده شد وتدریس آن درمدارس اجباریست . محصلین ومامورین دولت ازعسکری وغیر عسکری بیاد گرفتن لسان مذکور موظف هستند .

عقیدهٔ خالص وهمت عالی وادب نفسانی ومحبت امن وسلام در وطن و مقاصد شریف ورهبری حق وعدالت که صفات عالی پادشاهان وعظمای عالم دانسته می شود از اخلاق ذات همایونی می باشد .

اعلیحضرت همایونی بازبان های فرانسه وانگلیسی وفارسی وپشتو بخوبی آشنامیباشند. در ورزش و ریاضت وشکار میل زیادی دارند .

در ٤ تشرین الثانی ۱۹۳۰ بادختر پسر عموی مرحوم پدرشان سردار احمدشاه خان که وزیر دربار می باشد ازدواج نمودند، بزرگترین اولاد ایشان شاهدخت (بیگم بلقیس) است ودرسنه۱۹۳۲ع متولد شد ، ووالاحضرت شهزاده محمد نادرشاه که حالا بامعیت پدر بزرگوارش درمسافرت می باشد ووالاحضرت شهزاده احمدشاه خان که بزرگتر از شهزاده محمد نادرجان بوده ووالاحضرت شهزاده محمود خان که سه ساله واخیراً والاحضرت شهزاده محمدداؤد خان که هنوز شیر خوار است فرزندان اعلیحضرت میباشند. خداوند متعال انشاءالله وجود مبارك را برای خدمت بملت ووطن سالم نگهدارد و برای اسلام ومسلمین کمك وذخیره بدارد .

اعلیحضرت همایونی باتمام جد وجهد برای نهضت وپیشرفت ملت خود سعی می کنند ومملکت درسایه حکم ایشان قدمهای وسیعی درراه ترقی نهاده ودراصلاح مملکت وحضارت و عمران راه درازی طی نموده و بااینهمه اعلیحضرت همایونی از تقالید و عادات مملکت وملت خود خارج نگشته است وشکی نیست که این مسافرت اعلیحضرت همایونی بعراق درتقویت مؤدت و صداقت اثر بزرگی خواهد بخشید .»

ب ـ تبصرهٔ روز نامهٔ (الفتح) منطبعهٔ بغداد تاریخی ۲۱ر۳ر۱۹۵۰ .

«مقدم اعلیحضرت پادشاه معظم افغانستان را مرحبا میگوئیم :

حکومت وملت عراق یك مهمان عزیز و کریم ویك پادشاه جلیل القدر مملکت برادراسلامی را

که همیشه درفرح ودراندوه با ما شریك بوده ودائما بقضایای بزرگ عرب اظهار لطف ومهربانی وبرادری می نمود استقبال می نماید .

وقتیکه عراق پادشاه معظم را استقبال می نماید البته درشخص خود اعلیحضرت همایونی آرزوی یك ملت اسلامی صاحب تاریخ مجیدرا که خدمات شایانی درجنگ ودرسلم با سلام نموده است مشاهده می کند.

معاونت ملت نجیب افغانستان بعالم اسلامی از قدیم الزمان وفداکاری آنها درصف عربهای فاتح که دین اسلام را درمملکت وارد نمودند - فراموش شدنی نیست .

درصورتیکه حقیقت حال چنین باشد می توان گفت که این زیارت علامت برادری دراسلام ورمزیست ازیك مقصد مقدس مشترك وعبارت است ازتقویت روح اسلامی وتجدید علائق برادری که درهر مناسبت فرح انگیز می باشد .

عراق این زیارت پادشاهی را فرصت سعید شمرده - بذات اعلیحضرت همایونی وبملت نجیب افغانی محترم احساسات برادری خودرا تقدیم میدارد .

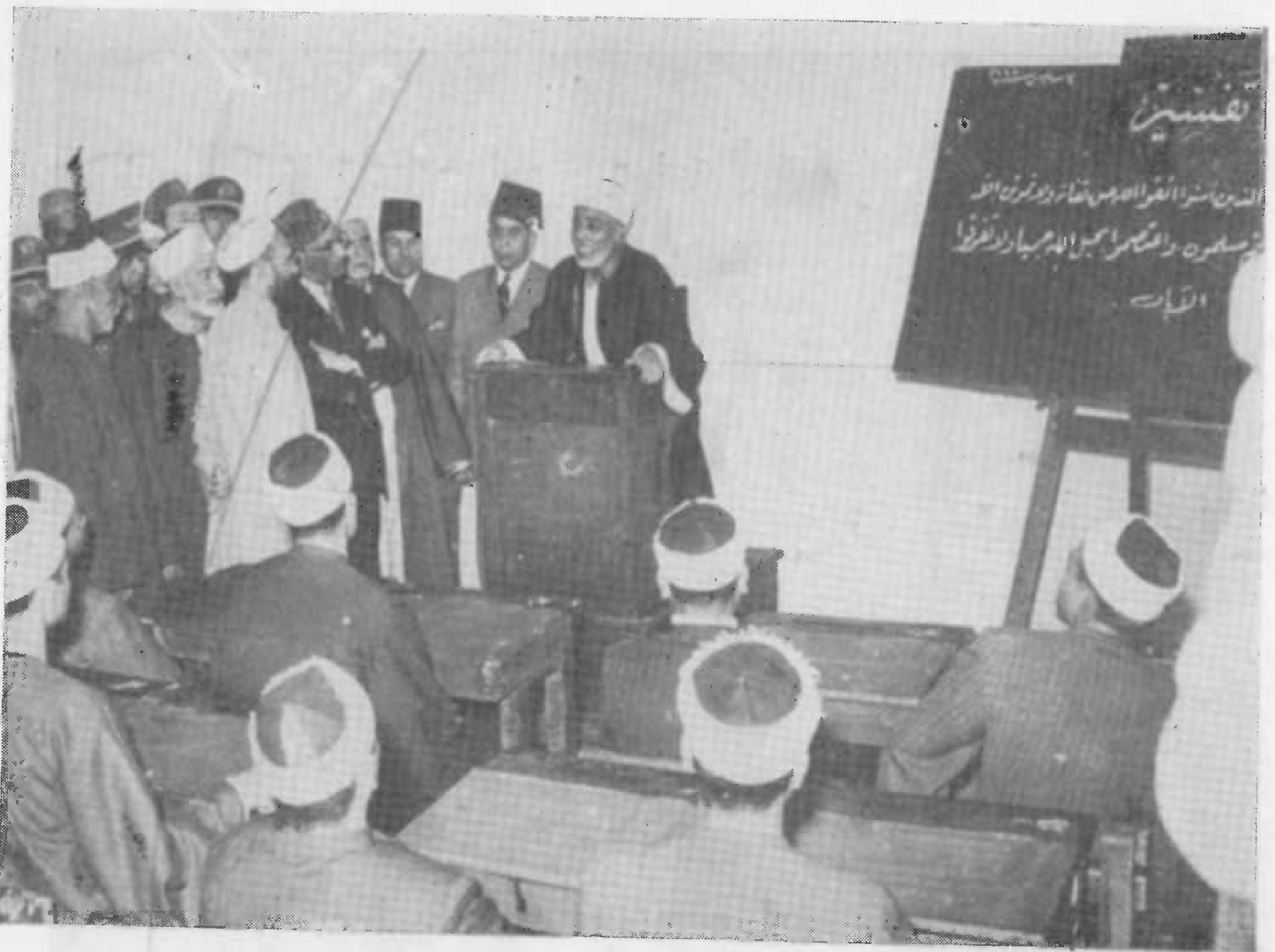
ملت عـــراق تنها ملتی نمی باشد کـه چنین احساسات صمیمانه اظهار میدارد ولابد اعلیحضرت همایونی شعور مهربانی را درتمام ممالك اسلامی که زیارت نمودند - ملاحظه فرمودند والبته یقین حاصل نمودند که وحدت اسلامی با این شعور واحساس مطابقت مینماید.

زیارت اعلیحضرت همایونی همت همگی را زیاد کرده وعزیمت را قوت داد ودرمقابل دسیسه کاری وتعدیات بیگانه عالم اسلام را متحدالکلمه نشان داد .

حکومات اسلامی اگر بخواهند آزادی خودرا محافظت بنمایند بر آنها واجب است که بطور عقیدهٔ اسلامی وشریعت اسلام رفتار کنند وازحیله بازی ممالك استعماری که مسبب تفرقه ونفرت هستند دور باشند .

چون ممالك استعماری ونزدیکی با آنها سبب ضعف رابطه اسلامی وحس بـــرادری می شود وازین وضع بجز آنها کسی استفاده نخواهند نمود وآنها می خواهند ما را همیشه دچار خلاف واضطراب به بینند لذا چیزیکه همه را مسرور میدارد آنست که کلیهٔ حکومات اسلامی ضرورت اتفاق کلمه ووحدت را بوسیلهٔ عقاید اسلامی احساس نمودند البته کسی برعلیه اتحاد بغیر ازجاهل ونادان نیست . دین اسلامی تمام عرب وافغان وترك وایــران وغیره را بدون تفرقه درعنصـــر وجنس بـــرادر میداند ودرراه آزادی، علـــم ومعرفت رهبری می نماید .

ما آرزوی برادری داریم ودرین موقع آنرا ذکر می کنیم وامیدواریم که اثـــر خوبی برحیات اسلام واسلامیت داشته باشد برای تامین وحدت خیر ملت ونفع عموم باید

اعلیحضرت معظم همایونی در جامع ازهر مصر درس یکی از معلمین را که برای طلاب ایراد میکنند سمع می فرمایند .

اعلیحضرت همایوني حین ادای صلواة درمسجد الرفاعي مصر ؛

وفق حدیث شریف نبوی ص (المومن للمؤمن کالبنیان المرصوص یشد بعضه بعضاً) یعنی مسلمان برای مسلمان دیگر مانند یك ساختمانی است که هر قسمتی از آن قسمت دیگررا محکم می کنند رفتار بنمائیم .

درخاتمه امیدوار هستیم که اعلیحضرت همایونی دراین مملکت عربی اسلامی که درحقیقت مملکت خودشان می باشد ـ ساعت های با مسرت بگذرانند . این عاطفه وشعور ازقلوب کلیه اهالی عراق که باین زیارت مسرور گشتند ظاهر می‌شود . (زنده باد پادشاهان ورؤسای اسلامی درسایهٔ پرچم عالی اسلام ودین اسلامی) .

❀ ❀ ❀

اعلیحضرت معظم همایونی هنگام توقف شاهانه در مملکت عراق برعلاوهٔ نشان بزرگ المراعلی که به والاحضرت امیر عبدالاله نائب السلطنه وولیعهد آنمملکت اعطا فرمودند ـ نشان‌های بزرگ دیگری ازقبیل نشان المرعالی به عالیقدر جلالتماب صدراعظم ونشان سردار اعلی به جلالتماب صالح جبل وزیر داخله وجلالتماب جمیل المدفعی رئیس مجلس اعیان و جلالتماب نوری السعید وجلالتماب علی جودة الایوبی وجلالتماب مزاحم الامین الپاچه‌چی وغیره نشان‌های بزرگ به رجال بزرگ آن مملکت اعطاء فرمودند که ازطرف والاحضرت نائب السلطنهٔ عراق با اهدای نشان بزرگ هاشمی بذات مبارك شاهانه ونشان های را فدین درجه اول ودوم وسوم برفقاء وذوات معیتی اعلیحضرت مقابله گردید .

ذات شاهانه درایران :

اعلیحضرت معظم همایونی پادشاه جوان ومهربان ما ساعت ۱۱ و ۴۵ دقیقهٔ قبل ازظهر ۶ حمل ۱۳۲۹ (وقت کابل) بمیدان هوائی (مهر آباد) نزول اجلال فرموده ـ نخست درفضاء ازطرف یکدسته طیاره مراسم استقبال‌شان بعمل آمد . درمیدان طیاره اعلیحضرت معظم‌ما ـ ازطرف اعلیحضرت محمد رضاء شهنشاه ایران ـ علی منصور صدراعظم ـ رئیس تشریفات سلطنتی ووزیر دربار ـ اعضای وزارت خارجهٔ ایران ـ هیئت کور دیپلوماتیك وجلالتماب رحیم‌الله خان سفیر کبیر و اعضای سفارت افغانستان ـ قوماندان عمومی عساکر ایران ـ رئیس بلدیهٔ تهران وغیره هیئت استقبالیه محترمانه پذیرائی شدند .

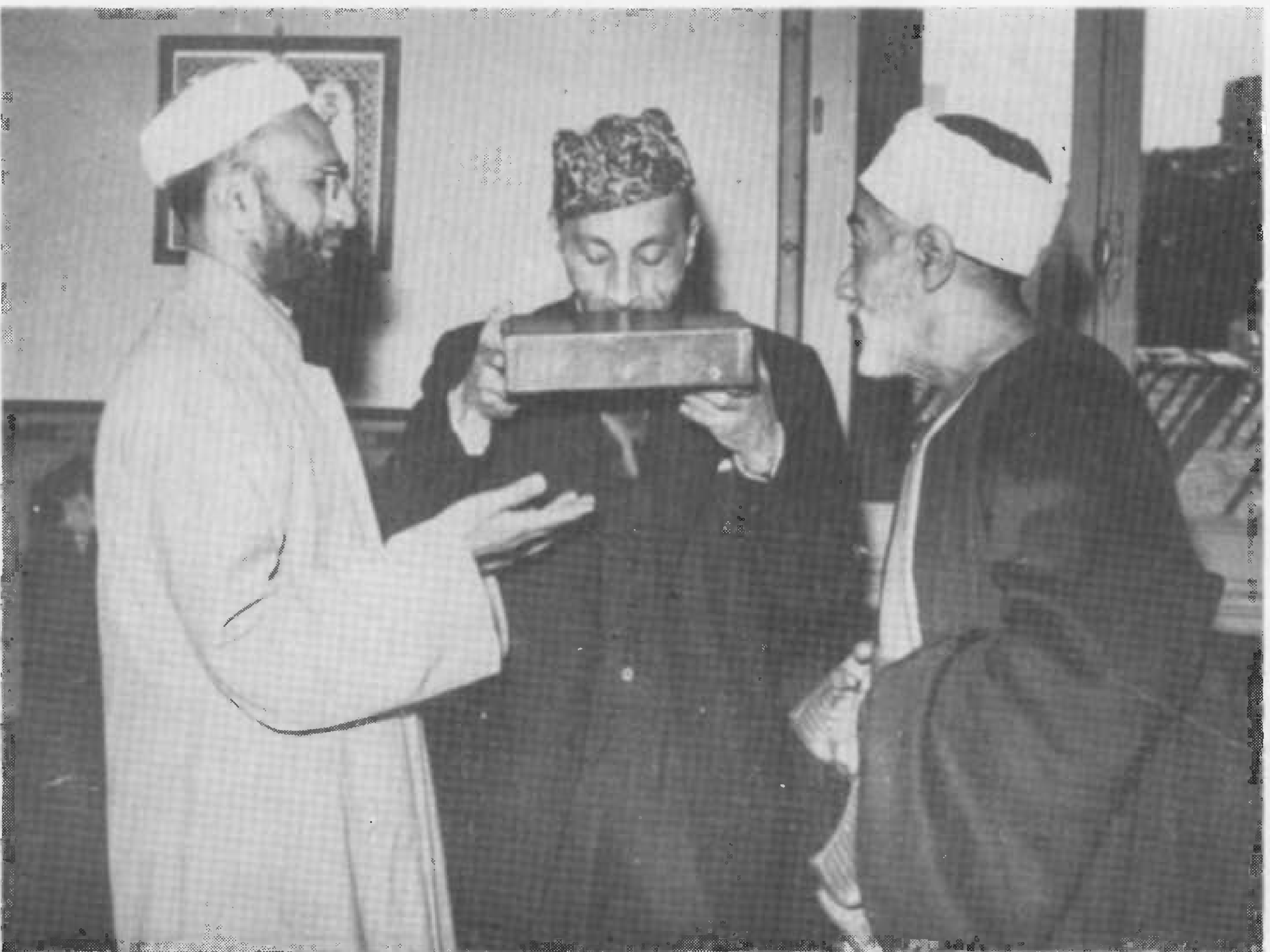
مسافرت شاهانه بایران رسمی بوده ودرین موقع باعزاز ورود شاهانه ۲۱ توپ بصورت سلام شاهی فیر گردید واعلیحضرت بعد از معرفی رفقای همسفرشان به اعلیحضرت شهنشاه ایران ومعرفی هیئت استقبالیه بحضور اعلیحضرت پادشاه ما درحالیکه گارد شاهی مراسم احترام بعمل می‌آورد معهٔشهنشاه ایران بسواری موتر جانب قصر سلطنتی حرکت فرمودند .

وباهم یکجا نهارصرف نمودند درین نهار شخصیت های برجستهٔ رسمی ایران وافغانستان شامل بودند .

اعلیحضرت همایونی ساعت ده قبل ازظهر روز ۷ حمل بهاتفاق همراهان سفرشان بموزهٔ ایران باستان تشریف فرما شده وازطرف معاون وزارت فرهنگ ومدیران عمومی ورؤسای آن وزارت وسفیر کبیر افغانی محترمانه پذیرائی شدند حین ورود شاهانه جلوعمارت موزه گارد احترام مراسم تعظیم بجا آوره وموزیک سرودملی افغانستان را می نواخت . ذات شاهانه نخست به کتبخانهٔ موزه تشریف فرماشده درآنجا شاغلی (علامهٔ وحیدی) بیانهٔ جدابی راجع بروابط دیرین افغانستان وایران ایراد نمودند وبالمقابل ذات شاهانه تصریح فرمودند که بین ملتشان وملت ایران هیچ تفکیکی موجود نیست . دراین موقع شاغلی (حبیب یغمائی) قصیدهٔ غرائی بمناسبت خیر مقدم شاهانه سروده ومتعاقباً اعلیحضرت بملاحظهٔ آثار باستانی (قبل التاریخ دورهٔ اسلام - بعدالاسلام تادورهٔ قاجاریه) پرداخته ومتصدیان موزه توضیحات لازمه را بحضور اعلیحضرت بعرض رسانیدند ، ساعت ۱۱ و ۱۵ دقیقه شاه مهربان ما بمعاینهٔ گنجینهٔ قرآن عظیم الشان ونسخ قرآن پاك ، خط کوفی شکسته ونستعلیق پرداخته ویك جلد (تاریخ گنجینهٔ قرآن عظیم) بهشاه مهربان ما اهداءشد . اعلیحضرت بهدفتر خاطرات (موزیم) امضا فرمودند وساعت ٤ونیم روز مذکور درعمارت (بهارستان) ازمجلس شورای ملی وسنا بازدید فرمودند درعمارت شورای ملی وسنا نیز پذیرائی مجللی ازذات ملوکانه بعمل آمده شاغلی علی منصورصدراعظم ، اعضای پارلمان را بحضور شاهانه معرفی واعلیحضرت باهمراهان شان تالار خصوصی وعلنی پارلمان وکتابخانهٔ آن را ملاحظه فرمودند .

درپارلمان سه قطعه رباعی خیرمقدم ازطرف شاغلی هاشمی مدیر روزنامهٔ کشور بحضور شاهانه قرائت گردید . بعد ازآنکه ذات همایونی دردفتر خاطرات پارلمان امضاء فرمودند ساعت ۵ونیم عصر باعین تشریفات بهاقامتگاه شان معاودت فرمودند .

ساعت ۸ صبح روز ۸ حمل اعلیحضرت همایونی بهفابریکهٔ (مهمات حربی) تشریف فرما شده قسمت های گلوله ریزی ، فولادسازی ، ریخته گری ، برنج سازی را ملاحظه فرموده ویك میل تفنگ بعهٔ یك تعداد کارتوس ساخت فابریکهٔ حربی موصوف بحضور شاهانه تقدیم شد - سپس ذات ملوکانه بهموسهٔ هواپیمائی تشریف فرما شده از کلاس های متعلمین هوابازی وآشیانه های طیاره وغیره موسسات هواپیمائی دیدن فرمودند و بفرودگاه طیاره تشریف برده وپرواز طیاره هارا مشاهده نمودند وبه ساعت ۱۱ونیم درموضع کرج که اعلیحضرت شهنشاهی شاهپورها وصدراعظم ورجال بزرگ عسکری

اعلیحضرت همایونی به تکریم قرآن مجیدی که رئیس جامع ازهر برای شان اهداء نموده می پردازند

اعلیحضرت معظم همایونی در جامع ازهر مصر ازطرف طلاب استقبال می‌شوند .

راملاحظه کردند ، در همهٔ این معاینات رجال بزرگ نظامی وملکی طهران از ذات شاهانه پذیرائی واستقبال می‌فرمودند وحرارت وگرمجوشی زیادی نسبت به تشریف فرمائی شاهانه نشان می دادند .

اعلیحضرت همایونی روزچهارم تشریف‌فرمائی شان در (طهران)دعوت مجلل وصرف‌شام وشب نشینی بافتخار اعلیحضرت شهنشاه ایران ترتیب دادند که در دعوت مذکور رجال برجستهٔ افغانی و ایرانی شمولیت ورزیده بودند . درهمین‌روز ذات شاهانه جواهرات سلطنتی ایران را نیز در بانك‌ملی‌آن درحالی که ازطرف رجال برجستهٔ ایران ومامورین بانك‌ملی پذیرائی می‌شدند ملاحظه فرمودند .

این مسافرت ذات همایونی پادشاه محبوب ما درممالك اسلامی شرق میانه طرف‌تبصره وستایش اکثری محافل سیاسی ومنابع نشراتی جهان واقع گردیده وآنرا یك کار بسیار نیك ویك‌مقدمهٔ مناسب وموزون برای اتحاد باهمی ومناسبات تجارتی و اقتصادی ممالك اسلامی شرق میانه خواندند .

روزنامهٔ ایران بمناسبت تشریف فرمائی ذات شاهانه پادشاه محبوب ما درسرمقالهٔ روز ۷ حمل خویش نوشت که بین ایران وافغانستان آنقدر روابط محکم واستوار موجود است که هیچ قوهٔ آنرا برهم زده نمی‌تواند واین رابطهٔ اخوت وبرادری درقلب هرفرد ایرانی وافغانی ریشهٔ محکم وناگسستنی‌دوانده است ملت ایران ۱۵ ملیون وملت‌افغانستان نیز ۱۲ یا ۱۵ ملیون است ، باید روابط اقتصادی این دوکشور قوی ساخته شود تامرکز تمدن شرق قرار گیرند وباید هرگونه قیود وموانع منافع اقتصادی ازراه برداشته شود . برای ترقی افغانستان وتوسعهٔ اقتصادی آن درسواحل بحر با منافع گمرکی جای تعین و اختصاص داده شود وهم‌بین‌افغانستان وایران ازخط آهن وهوا استفاده بعمل‌آید وهم‌برای شرکت های افغانستان وایران و سائل منافع فراهم گردد .

همچنان روزنامهٔ کوشش باین‌مناسبت مضمونی نوشت که‌دراثر توجهات اعلیحضرت‌پادشاه افغانستان درهرقسمت ازقبیل معارف ، صنایع وغیره پیشرفت های شایانی نصیب جامعهٔ افغانی گردیده وامروز ۱۳۵ هزار متعلم درمکاتب عالی مشغول تحصیل است وکارخانهای بزرگ نساجی درآن مملکت بکار افتاده است .

افغانستان و ایران را مذهب ونژاد باهم مربوط ساخته است پس می‌توان گفت اگر مسائلی‌هم موجود باشد امید است ذریعهٔ مذاکره حل شود .

مدیر روزنامهٔ جوان مردان (ښاغلی جعفرشاهی) به مناسبت تشریف فرمائی ذات شاهانه درطهران شب ۱۱ حمل بیانیهٔ مفصلی در رادیو طهران ایراد نمود که مفاد خطابهٔ مذکور چنین است:

روز یکشنبه ٦ فروردین «حمل» عزیز ترین مهمان یعنی اعلیحضرت محمد ظاهر شاه پادشاه افغانستان به کشور ایران تشریف فرما شدند و بدینگونه فصل تازهٔ در تاریخ روابط دوستانه وبرادرانهٔ دو کشور افغانستان وایران کشوده شد . روابط ایران و افغانستان از لحاظ تاریخی ، فرهنگی وغیره کمال اهمیت را داراست . هنوز درایران وافغانستان آثار وعلایم دورهٔ عظمت آریا نژادان که دردامان هندوکش سکنا داشتند وجود دارد. از افسانه های تاریخی ایران قدیم که در شاهنامهٔ فردوسی قید گردیده وحکایه های زابلستان وسیستان که نیم آن درخاك ایران ونیم دیگر درخاك افغانستان قـرار دارد هنوز هم صداهای پهلوانان ودلیران ایرانی وافغانی ازمرز های کنونی این دو کشور بگوش میرسد . اگرچه امروز بین ایران وافغانستان سرحدات جغرافیائی وجود دارد ولی دراصل بین قلوب این دوملت مانعی موجود نیست ملت ودولت ایران همیشه با خوشحالی ومسرت ناظر ترقی وتعالی کشور دوست وبرادر خود افغانستان بوده ومی باشد ملت افغانستان دراثر جهدو کوشش پادشاه جوان وتعلیم یافته وباتدبیر خود قدمهای بزرگ بطرف ترقی برمیدارد . ملت افغانستان دست بدست همداده ودرجادهٔ پیشرفت ساعی اند روابط دوستانهٔ افغانستان وایران نظر به اشتراك خون ، نژاد، مذهب، زبان . فرهنگ وتاریخ خیلی صمیمی بوده وامید است دراثر حسن نیت وتدبیر رجال مهم هردو کشور در آینده بیش از پیش مستحکم گردیده وهردو کشور دست بدست همداده ، و با اتحاد محکم ضامن صلح و امنیت درین منطقهٔ حساس شده ودرراه تأمین حفظ صلح وخدمت به بشریت رول خودرا بازی نمایند . ازینکه درین چند روز نسبت به این مهمان عالی مقدار و عزیز عموم طبقات مردم ایران احساسات صمیمانه ازخود نشان داده ومردم مقدم اعلیحضرت پادشاه افغانستان را مورد احترام واستقبال شایانی قرار داده اند در حقیقت نشانهٔ صفای قلب کلیهٔ ایرانیان است که نسبت به برادران افغانی خویش بدل می پرورانند . ناطق مذکور درختم کلام خود گفت که خوشبختانه روابط بین ایران و افغانستان طوریست که جای هیچگونـه نگرانی درآن باقی نمانده وامید است متین تر شود .

روز ۷ حمل ۱۳۲۹ ساعت ۱۰ قبل ازظهر وقتی اعلیحضرت معظم همایونـی درموزهٔ ایران باستان برای بازدید آثار باستانی ما قبل تاریخ ودورهٔ تاریخ قبل ازاسلام وبعداز اسلام تشریف فرما گردیدند ـ بعداز بیانات ښاغلی علامهٔ وحیدی دراطراف روابط دیرین

ذات مبارك شاهانه در موزیم قاهره آثار عصر تاریخی را ملاحظه می فرمایند .

ازمناظر پذیرائی ذات شاهانه در مملکت عربستان سعودی

اعلیحضرت معظم همایونی هنگام فرود آمدن ازطیاره درمدینه منوره بلباس عمره .

وعلایق فرهنگی دو کشور (افغانستان وایران) بناغلی حبیب یغمائی مدیر مجلهٔ یغما . و یکی از شعرای جوان تهران قطعه شعری باستقبال شاه محبوب ما سرودند که اینک شعر مذکور را دراینجا نقل می نمائیم :

ای شهریار عادل افغان خوش آمدی — ای یادگار نادر افغان خوش آمدی
از مقدم تو کشور ما گشت گلستان — ای تازه گل بصحن گلستان خوش آمدی
منت خدای را بسلامت ازین سفر — با نو بهار خرم وخندان خوش آمدی
این خانه را سراست شهنشاه پهلوی — در خانهٔ شهنشهٔ ایران خوش آمدی
مهمان شدی بخوان عزیزان و دوستان — ای جان ما فدای تو مهمان خوش آمدی
نی نی بشهر خویش فرود آمدی که نیست — فرقی میان کابل وتهران خوش آمدی
در دوستی زبان ودل دوستان یکیست — ای همزبان بصحبت یاران خوش آمدی
اسلامیان بحکم شریعت برادرند — نزد برادران مسلمان خوش آمدی
پیمان دوستیست طبیعی میان ما — ای ایستاده برسر پیمان خوش آمدی
مهر تو ظاهر است که پنهان بقلب ماست — ای پادشه بظاهر وپنهان خوش آمدی

شاها ز جان و دل همه ایرانیان ترا
هستند چون(حبیب) ثناخوان خوش آمدی

اعلیحضرت معظم همایونی پادشاه محبوب ومهربان ما اهمان مراسم استقبالیهٔ ذات ملوکانه که در وقت مواصلت شان به طهران بعمل آورده شده بود ساعت ٦ و٢٥ دقیقهٔ صبح ١٠ حمل ذریعهٔ طیاره ازمیدان هوائی مهرآباد بطرف (مشهد) حرکت فرمودند وساعت ٩و٤٥ دقیقه تشریف فرمای میدان هوائی (مشهد) گردیده ازطرف گارد احترام مراسم تعظیم شاهانه ادا وموزیك سلام پادشاهی افغانستان وسرود ملی ایران را می نواخت . درمیدان طیاره بناغلی نائب الحکومهٔ خراسان ، قوماندان عسکری ، رئیس بلدیه ، قوماندان پلیس وعدهٔ از رجال برجسته ازاعلیحضرت همایونی استقبال نموده ومستقبلین ازطرف بناغلی عبدالرؤفخان جنرال قونسل مشهد بحضور اعلیحضرت معرفی گردیدند . اعلیحضرت همایونی حین عبور از بین صفوف مستقبلین با منسوبین قونسلگری افغانی که پرچم های افغانستان و ایران را در دست داشتند ابراز تفقد فرمودند . درین وقت یکی از کودکان افغانی دستهٔ گلی بحضور ذات ملوکانه تقدیم داشت سپس اعلیحضرت برموتر مخصوص قرار گرفته ودرحالی که دستهٔ ژاندارمه وپلیس موترسایکل سوار وسائر موتر ها اعلیحضرت را مشایعت می کردند بطرف (آستان قدس رضوی) رهسپار شدند درخیابان های مسیر اعلیحضرت عدهٔ

کثیری از اهالی در حالیکه پرچم های افغانستان وایران را بکف داشتند نسبت به مهمان جلیل وعالی قدر ملت ایران ابراز احساسات می کردند .

اعلیحضرت همایونی پس از آنکه بزیارت حضرت امام رضا «رض» مشرف شدند آرزو فرمودند متعاقبا بطرف هرات پرواز کنند . ولی بواسطهٔ اینکه فضای بین هرات و مشهد بارانی وغیر مساعد برای پرواز طیاره بود لذا روز ۱۰ حمل درمشهد بمشاهدهٔ موزهٔ آستان قدس و کتابخانهٔ آنجا ومسجد (گوهرشاد) بسر برده شب ۱۱ حمل را نیز در عمارت دارالتولیه که برای استراحت شاهانه تعین شده بود بسر بردند ذات شاهانه ساعت ۱۰ روز ۱۱ حمل وقت مشهد، ازمشهد ذریعهٔ موتر بطرف (اسلام قلعه) عزیمت فرمودند و ساعت یك و ۳۰ دقیقهٔ روز مذکور به (تربت جام) واقع خاك ایران مواصلت وپس ازصرف نان چاشت و ۲ ساعت استراحت از (تربت جام) جانب یوسف آباد واقع خاك ایران حرکت فرمودند ، دروقت حرکت شاهانه از مشهد بطرف هرات قوماندان نظامی مشهد نیز تاسرحد افغانستان شرف معیت شاهانه را داشتند .

ذات مبارك همایونی هنگام توقف شاهانه در تهران برعلاوهٔ نشان بزرگ المر اعلی که به اعلیحضرت شهنشاه ایران اعطاء فرمودند. نشان های بزرگ دیگری ازقبیل نشان های المرعالی به والاحضرت شاهپور علی رضای پهلوی . غلام رضاء پهلوی ، عبدالرضاء پهلوی ، احمد رضاء پهلوی ، حمید رضای پهلوی، عالیقدر جلالتماب علی منصور صدر اعظم ، جلالتماب ابراهیم حکیمی وزیر دربار ونشان های سر دار اعلی به جلالتماب مهرداد پهلبد ، جلالتماب احمد شفیق، جلالتماب انوشیروان سپهبد رئیس کل تشریفات شهنشاهی ، جلالتماب شکوه رئیس دفتر مخصوص شهنشاهی، جناب سپهبد مرتضی یزدان پناه ژنرال اجودان شهنشاهی و جناب سپهبد حاج علی رزم آراء رئیس ارکان حرب (رزم آراء صدر اعظم فقید) وغیره نشان های بزرگ دولتی باشخاص ورجال بزرگ ایرانی اعطاء فرمودند که بالمقابل بااهداء نشان بزرگ پهلوی باحمائل و ملحقات باعلیحضرت همایونی ونشان های بزرگ تاج ، همایون اول، همایون دوم ، همایون سوم و چهارم بهمراهان ذات شاهانه ، ازجانب اعلیحضرت شهنشاه ایران مقابله ومماثله گردید .

حین تشریف فرمائی اعلیحضرت معظم همایونی بمشهد روز نامهٔ خراسان منطبعهٔ مشهد درشمارهٔ تاریخی ۱۰ فرور دین ۱۳۲۹ خود راجع بمسافرت ذات شاهانه درمشهد نوشت:

تشریف فرمائی اعلیحضرت محمد ظاهرشاه

اعلیحضرت محمد ظاهرشاه پادشاه افغانستان امروز بمشهد تشریف می آورند ، ما مقدم

اعلیحضرت همایونی حین ادای عمره در مکهٔ مکرمه .

اعلیحضرت همایونی بارفقای همسفر شاهانه نیت عمره می بندند (مکهٔ مکرمه)

مهمان عزیز وگرامی خود وپادشاه محبوب ملت برادر مانرا از صمیم قلب تبریك می گوئیم.
امروز که اعلیحضرت بشهر مشهد ورود می فرمایند امواجی ازشور وشعف وشادی ومسرت باخود می آورند، چشم ما بدیدار ایشان روشن می گردد و برادران افغان ماهم که درمشهد اقامت دارند وباکمال اشتیاق آرزو مند مقدم پادشاه محبوب خود بودند غرق شادی ومسرت می باشند.

ملت افغانستان پادشاه خودرا ازصمیم قلب دوست میدارد. زیرا که اعلیحضرت در دوران سلطنت خویش خدمات شایانی برای رفاه وسعادت وایجاد وسائل ترقی وتعالی ملت خود انجام داده ومحبوبیت شایانی احراز نموده اند. مانیزهمان اخلاص وارادت و محبت صمیمانه را که ملت برادرما بپادشاه محبوب خود دارد نسبت با یشان داریم،
ماوملت افغانستان بمناسبت همجواری وهمکیشی وهمنژادی و همزبانی وسلسلهٔ علایق تاریخی بقدری باهم مربوط هستیم که حکم یك ملت را داریم ودر ادواری ازتاریخ نیز ملت واحد بوده ایم واکنون هم که از یکدیگر جداهستیم بمثابهٔ دو برادر هستیم که تشکیلات خانوادگی واساس زندگانی آنها ازهم جدا است، اماروح وقلب وعاطفهٔ ایشان یکی است.

ماوملت افغان از همه جهات قدرمشترك وقرابت باهم داریم، فقط یك مرز سیاسی بین مافاصله است که آن‌هم مانع رسوخ علایق ومحبت‌های متقابل نیست. روابط ماطوری است که هریك از افراد دوملت مملکت برادر خودرا خانه خویش میدانند واکنون هزاران نفر ازبرادران افغانی مادر ایران اقامت دارند که مانند میهن خود مشغول کسب وکار وتجارت هستند وهمچنین ایرانی‌هائی که درافغانستان سکونت دارند درانجا غریب نیستند.
تشریف فرمائی‌اعلیحضرت پادشاه افغانستان بایران جرقهٔ محبتی‌را که درزیرخاکستر قرون فروزان مانده مشتعل می سازد وبیك شعلهٔ پرنور تر وپر حرارت تری مبدل مینماید وتجلیات تازه تری را درمناسبات دوملت پدیدار خواهد ساخت.
مناسبات ملتین ایران وافغانستان بایکدیگر همواره مبتنی بر اخلاص‌وصفا وصمیمیت متقابل بوده وهست.

ماازتشریف فرمائی پادشاه دل آگاه ملت برادر خود بقدری مسروریم که بوصف نمی‌آید، زیرا دیدار ایشان احساسات بیشائبه وعواطف خفتهٔ دوملت را بیدار میسازد. وخاطرهٔ مسافرت شاهانه یك یادگار جاویدان درقلوب دوملت باقی می گذارد، امیدواریم این عواطف واحساسات بیشائبه ومحبت سرشار واخلاص و مودت وصمیمیت متقابل دوملت

روز افزون گردد ومناسبات وروابط ما بر پایهٔ یك وحدت کاملتری استقرار پیدا کند که در دنیای پر آشوب امروز بینظیر باشد .

ما وملت افغان میراث های مشترك وسلسلهٔ علایق تاریخی داریم که تفکیك شدنی وگسیختنی نیست وعهد مودتی باهم داریم که بنیانش درقلوب دوملت استوار است وعواطف قلبی ما ازهر گونه عهد وپیمانی محکمتر وبادوامتر است .

بین ما و افغانستان هیچ گونه جدائی و افتراقی نیست ، عقیدهٔ ما اینست که ایران یعنی افغانستان وافغانستان یعنی ایران .

اعلیحضرت همایونی در سرحدافغانستان :ـ

ذات شاهانه ساعت ۸و۵ه دقیقه شب ۱۲ حمل وارد اسلام قلعه گردیده و درین شهر سرحدی افغانستان ازطرف والاحضرت احمد شاه خان وزیر دربار وجنرال اسدالله خان وزیر داخله معاون دوم صدارت عظمی بناغلی عبدالغفور خان سریاور حضور شاهانه، بناغلی عبدالله خان نائب الحکومهٔ هرات ، بناغلی سیدعبدالله خان حاکم اعلی وبناغلی فرقه مشر عسکری فراه وعدهٔ بزرگی ازمامورین و علما ونمایندگان شورای ملی واعیان و جمعیت العلماء وزرگان باجوش و خروش زائد الوصفی که سابقه نداشت استقبال شدند .

ذات ملوکانه شب را در آنجا توقف فرموده وساعت ۸و۳۰ دقیقهٔ صبح روز شنبه ۱۲ حمل اعلیحضرت معظم همایونی ذریعهٔ موتر با همراهان وملتزمین رکاب شاهانه وهیئت استقبالیه از (اسلام قلعه) بطرف هرات حرکت فرموده ساعت ۲ بعدازظهر روز مذکور موکب شاهانه تشریف فرمای شهر هرات گردید. گرچه هنگام تشریف فرمائی ذات ملوکانه ازدوشبانه روز باران ادامه داشت با اینهم با شوق و ذوق مفرطی که رعایای اعلیحضرت بدیدار شاهانه داشته وبابی صبری و شعف انتظار موکب همایونی پادشاه واولوالامرخود رامی بردند به تعداد خیلی زیاد وفوق ازتصور برای استقبال حاضر شده واز شروع جادهٔ غربی شهرهرات تاداخل شهرجهت تشرف بدیدار شاه محبوب صف بسته بودند.

درسمت غربی شهر دروازهٔ خیلی مجللی برپا وتزئین یافته بود حین ورود موکب شاهانه مراسم سلام شاهی ازطرف فرقه مشر وقوماندان عسکری هرات بافیر ۲۱ توپ بجا آورده شد درین موقع اعلیحضرت همایونی ازموتر پیاده شده وازمقابل صفوف عسکری عبور واحترامشان را قبول می نمودند از هرطرف وهرصف صداهای عمر د دیرشه پادشاه بلند میشد . سپس شهریار عسکر نو از مایك فرد ازافراد عسکررا بحضورشاهانه طلبیده وروی آن را بوسیده

اعلیحضرت همایونی باوالاحضرت امیر فیصل ولیعهد عربستان سعودی
در میدان عرفات (مکهٔ مکرمه)

اعلیحضرت همایونی با اعلیحضرت ابن سعود شاه حجاز ورجال برجستهٔ آن کشور مصاحبه
می‌فرمایند . (ریاض)

فرمودند . گرچه آرزو داریم که روی تمام شما فرزندان خود را ببوسیم چون ممکن نمی‌شود روی این عسکررا می‌بوسیم تاروی همهٔ شما را بوسیده باشیم .

بعداعلیحضرت بصفوف طلاب واهل‌معارف تشریف فرماشدندوحین‌وصول اعلیحضرت همایونی بصفوف معارف صداهای زنده باد پاد شاه معارف پرور مابلند گردید متعاقبا ذات ملوکانه یك‌نفر ازطلاب معارف را نزد خود خواسته ورویش‌را بوسیدند وازصفوف معارف که در هرقدم دسته های گل و اوراق شگوفه به مقدم اعلیحضرت نثار می گردید عبور فرمودند بعد از آن اعلیحضرت متدین و شریعت پرورما درمقابل صف علماء رسیده ویك نفر از علماء را خواسته و درآغوش محبت ولطف شاهانه گرفته تفقد و نوازش فرمودند . دریئوقت از تمام صفوف صدای عمومی زنده باد اعلیحضرت پادشاه جوان ومنور مابلند گردیده فضاءرا امتلاء نمود . سوس ذات شاهانه بموتر سوار شده و ازمقابل صفوف اهالی وملت وفاشعار شاهانه که درمسافهٔ خیلی زیاد و طویلی اخذ موقع نموده بودند عبور و باپك عالم سرور ومهربانی احترامات شان‌را می پذیرفتند واز بین هلهله وشادمانی مردم وصدای زنده باد اعلیحضرت پادشاه رؤف و مهربان ماعبور وبطرف اقامت گاه شاهانه روان گردیدند . دربن بین فوق‌العادهٔ روزنامهٔ اتفاق اسلام که باعکس اعلیحضرت همایونی مزین بود بمردم رایگان توزیع وتقسیم گردید اعلیحضرت شهریاری ساعت ۲ نیم بعد ازظهر بهوتل پارك هرات تشریف برده وروز ۱۲ وشب ۱۳ حمل درآنجا استراحت داشتند سر ازشب ۱۳ حمل تاهنگام توقف شاهانه درهرات تمام شهر چراغان بوده و عموم عمارات ودکاکین باز ومزین وچراغان بود .

روز ۱۳ حمل ساعت ۱۰ قبل ازظهر برای تشرف اهالی بحضور پادشاه محبوب شان درصالون نائب‌الحکومگی دعوت مفصل بعمل آمده بود ودر حدود یکهزار نفر از تمام طبقات هرات دربن دعوت شمولیت ورزیدند ؛ ساعت ۱۱ پادشاه محبوب ومهربان ما بذوات معیتی ذات شاهانه ازقرارگاه شان تشریف فرمای عمارت‌دارالحکومگی شدند. حین وصول موکب شاهانه بهصحن عمارت ، رسم تعظیم ازطرف یك قطعه عسکر بعمل آمد ، هلهله وشادمانی وصداهای مکرر زنده باد اعلیحضرت وپاینده باد افغانستان بلندبود سوس مراسم تشرف رعایا بحضور شاهانه شروع گردیده مشایخ واعزهٔ شهرهرات وفراه ادباء ومامورین دسته دسته بحضور شاهانه مشرف شدند . اعلیحضرت باهرفرد لطف ونوازش می‌فرمودند . بزرگان قوم وکلان شوندگان مناطق دوردست مانند فراه ، چخانسور ، غور ، بادغیسات غوریان ، اوبه ، کرخ ، کشك وغیره به حضور اعلیحضرت [illegible] ف ومعرفی شدند .

درجریان این تشریفات بزرگ وقابل قدر بیانیه‌هائی دراطراف حین مقدم اعلیحضرت معظم همایونی

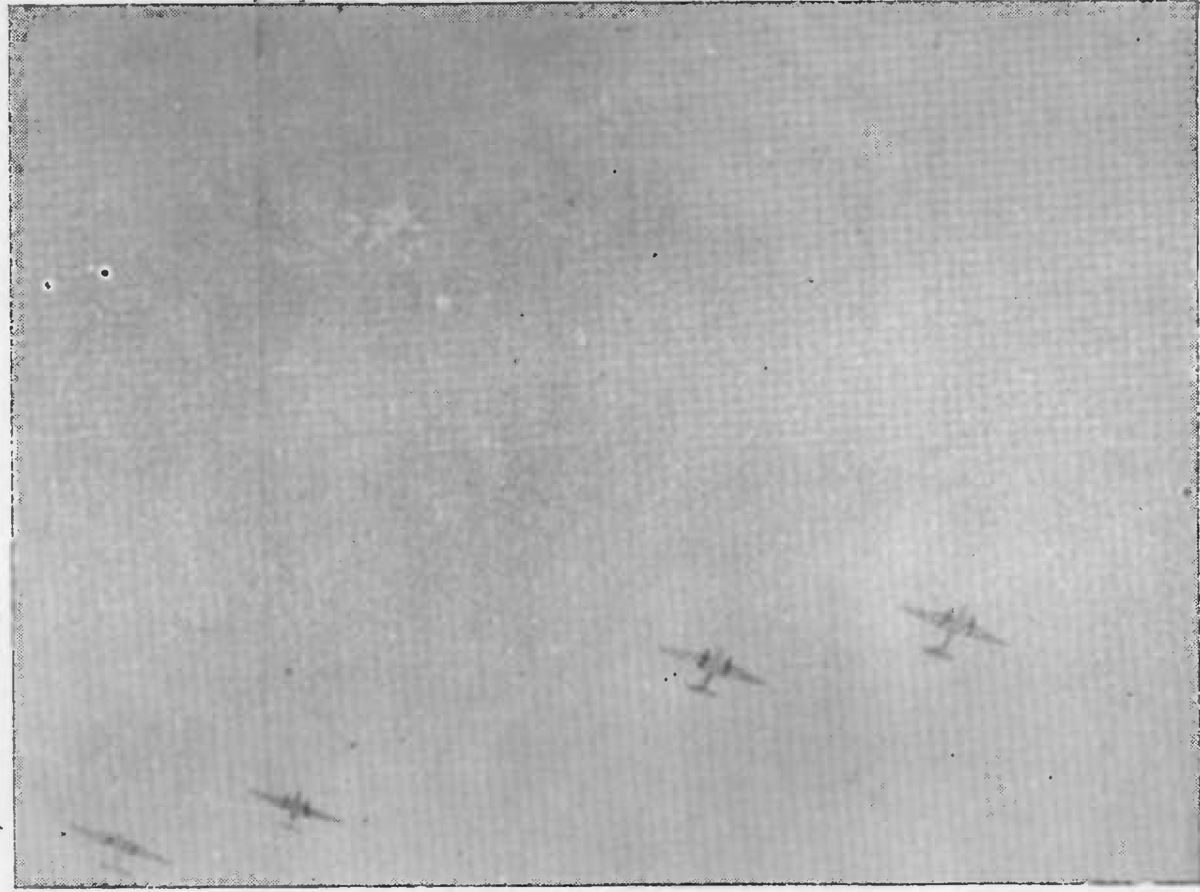
وآمادگی تمام ملت برای هرامر از طرف علما وخوانین بحضور شاهانه ایراد گردید . مقارن ساعت ۱۲ مراسم تشرف اختتام یافته وهمگان افتخار صرف طعام را درحضور اعلیحضرت همایونی حاصل نمودند . بعدازصرف طعام خطابهٔ خیرمقدم از طرف نائب الحکومهٔ هرات بحضور شاهانه بعرض رسید وساعت ۲ بعد از ظهر وداع عمومی حضار بعمل آمده ، ذات شاهانه بمشاهدهٔ ننداراتون که مناسبت تشریف آوری ملوکانه مرتب شده بود بـه لیسهٔ سلطان (محل ننداراتون موصوف) تشریف بردند . اعلیحضرت معظم بدواً غرفهٔ کتب قدیمه ونسخ خطی ومنقوش و میناتور ها و نمونه های خوش نویسان را ملاحظه فرمودند ، بعد ازآن ازصنایع دستی غرفهٔ قالین های بافت هرات دیدن بعمل آوردند . اعلیحضرت همایونی ساعت ۳ عصر روز مذکور درمیدان عمارت ننداراتون چند دقیقه بملاحظهٔ اسپ های هراتی مشغول گردیده بعد برای بازدید آثار عمرانی قدیم و جدید ومسجد جامع تاریخی هرات حرکت فرمودند ، ذات ملوکانه قسمت های الحاقات و ترمیمات این مسجد جامع تاریخی را ملاحظه فرموده هدایات لازمه نسبت به ترمیم آن اعطاء فرمودند ذات شاهانه نقشه وعمارت جدید دارالحکومگی راملاحظه فرموده چاشت روز ۱۴ حمل از طرف قوماندان عسکری هرات دعوت مجللی ترتیب داده شد . ساعت یك و ۱۰ دقیقهٔ بعد ازظهر ذات شاهانه قطعات عسکری ، بارك ها وقشله های عسکری هرات را ملاحظه فرموده اظهار ممنونیت کردند . ذات شاهانه درمدت اقامتشان درهرات باردیگر مزار حضرت خواجه عبدالله انصاری رحمة الله علیه را نیز زیارت وبرمقبرهٔ (امیر دوست محمد خان مرحوم) دعافرمودند روز ۱۴ حمل به افتخار ذات همایونی دعوت شانداری از طرف بلدیهٔ هرات در (تخت صفر) ترتیب داده شد وعدهٔ بزرگ اعزه ومعاریف ووکلای بلدیهٔ هرات درآن مدعو بودند ساعت ۶ ونیم روز مذکور اعلیحضرت معظم همایونی بملاحظه (مصلی هـای هرات وپارك بهزاد وعمارت کلوپ ادبی) پرداخته وباادبا ونویسندگان هرات اظهار لطف وشفقت فرمودند .

ساعت ۲ بعد ازظهر روز ۱۵ حمل اعلیحضرت همایونی بندپشتان (وشیدائی) را ملاحظه وهدایات لازمه اعطاء فرمودند .

ساعت ۳ روز ۱۶ حمل ذات مبارك ملوکانه زیارت مزار حضرت (مولینا عبدالرحمن جامی ومولوی سعدالدین کاشغری ومولینا حسین واعظ کاشفی وامام فخرالدین رازی) پرداخته برای ترمیم مزارشان هدایات اعطاء فرمودند . ساعت یك و ۲۰ دقیقهٔ بعد از ظهر روز ۱۷ حمل اعلیحضرت همایونی باذوات همرکاب شان ازقرارگاه شاهانه بسواری موتر

ذات مبارك شاهانه به‌لباس عربی بااعلیحضرت شاه حجاز درریاض مصروف مصاحبه دیده می‌شوند.

طیاران حامل ذات شاهانه ورفقای همسفرشان هنگام پرواز ازحجاز جانب عراق -

بطرف میدان طیارهٔ هرات عزیمت فرمودند. اعلیحضرت با تابعین از دروازهٔ نصرت گذشته ومردم بصداهای زنده باد موکب شاهانه‌را استقبال و بدرقه می کردند. سپس ذات شاهانه با نائب‌الحکومه، قوماندان عسکری. علماء ومشایخ و مامورین عالیرتبهٔ لشکری و کشوری وداع فرموده ساعت ۳ و ۱۰ دقیقه ذریعهٔ طیاره رهسپار قندهار گردیدند.

حین تشریف فرمائی اعلیحضرت همایونی بهرات روزنامهٔ اتفاق اسلام منتشرهٔ آنجا شمارهٔ فوق‌العادهٔ بدین مناسبت نشر واحساسات عمومی‌را نمایندگی کرد که ما درینجا صرف باقتباس سرمقاله وچند قطعه اشعار آن میپردازیم.

سرمقالهٔ اتفاق اسلام

امروز باوج عز وجاه است هرات   تشریف کهٔ قدوم شاه است هرات
صد شکر که عاقبت بمقصود رسید   ازدیرزمان چشم براه است هرات

سامان زمین چو آسمانست امروز   ناهید طرب ترانه خوان است امروز
از زیب بهار و زینت مقدم شاه   حقا که هری رشك جنان است امروز

شها چوجان تو عزیزی بملت افغان   زمقدم تو به ابدان خسته آمد جان
توئی چو روح وروان فرد فردملت‌را   خوشا که پیکرما یافت از تو روح وروان

روزنامهٔ اتفاق اسلام که آئینهٔ افکار و ترجمان آمال ملت است عواطف رنگین واحساسات سرشار قوم شاه دوست ووفادار افغانرا که باثرقدوم بامیمنت پادشاه ملت‌خواه ودیانت شعار جوان بخت المتوکل علی‌الله محمد ظاهرشاه ازضمائر یك فرد فرد ابنای وطن تراوش کرده‌واز بشره ووجنات هرفرد پیداست به پیشگاه ذات مبارك شاهانه تقدیم میدارد.

و این اوراق رنگینش را درمقدم مبارك ملوکانه نثار ونغمات شیرین وجملات زیبای نویسندگان وشعرای هرات را که عصارهٔ یك جهان شوق وشعف وخلاصهٔ یك عالم صمیمیت وفدویت و نمونهٔ جذبات ملی ورمزی ازمراتب شاه دوستی این قوم نجیب است درمنصهٔ اشاعه می گذارد.

شاه دوستی ازهمان خصایص برجسته وممتازیست که درقلوب ملل عالم وجود داشته، مدارملیت ووطنیت هرقوم بشمار می‌رود - ولی این غریزهٔ عالیه درجاتی دارد که ازحیث افکار وعقایدملت وهویت وشخصیت شاه مدارجی‌را احرازمینماید. ازینجا روشن میشود

که ملت افغان بشاه محبوب وملت پرور خود ها به آن پایه محبت دارند که شاه دوستی شان فوق ازشاه دوستی ملل عالم بوده و درین سجیهٔ پاك ازهمه جهان برتری مینمایند واین امتیاز وبرتری ما ازدوناحیه سرچشمه میگیرد :

اول : ازناحیهٔ دیانت که عموم ملت کهسار بارشادشریعت مقدس اسلام اطاعت ومحبت شاه را برخود فرض و لازم شمرده ، شاه دوستی از برجسته ترین خصائـــل حمیدهٔ شان بشمار میرود .

دوم : ازناحیهٔ شخصیت شاه : ما بشاه جوان وترقی خواه ومحبوب خودها علاقهٔ خاصی داریم که ازدورهٔ برجستهٔ والدماجد بـــزرگوار شان اعلیحضرت شهید سعید (رح) آغاز گردیده وما را تابحشر مرهون احسان این خاندان جلیل ایشان میدارد . علاوه بران شاهکاری ها وگامهای رسا که باثر عزم وارادهٔ شاه جوان باصلاحات مملکت برداشته شده وپیشرفت امور مادی ومعنوی کشور ودیانت خواهی وملت پروری که ازذات مبارك ملوکانه پیاپی بملاحظه میرسد مارا در مقام شاه دوستی استوار ساخته این سجیهٔ نامیه را درضمائر ماقوام میدهد .

ازین دوحیث محبت ما بذات ملوکانه برتر ازمحبتی است کـــه ملل دیگر به نسبت شاه خود دارند ، بلکه ماشاه را بمنزلهٔ جان وروح وروان خود میشماریم وفرد فرد ملت بحضور شان بدینگونه خطاب میکنند :

اعلیحضرتا ! ما بوجود شما افتخار میکنیم و قـــدوم تانرا مایهٔ سرافرازی و مباهات میدانیم ، ماقوم فداکار ووفا شعار همیشه سراطاعت بخطهٔ فرمان مبارك نهاده واز جان ودل اطاعت داریم واین اطاعت از مبرم ترین سجایای ملی ووظایف دینی ماست .

ما ملت شاه دوست به کدام زبان شکر خدارا بجاآورده میتوانیم که دعای ما باجابت مقرون گشته وصحت کامله بذات اشرف میسر وسفر بخیریت وسعادت انجام یافت .

ازخداونـــد متعال همیشه وجود تانرا از آفات دوران مصون خوانده و وطن وقوم کهساررادرسایهٔ عطوفت شما بترقیات روزافزون نایل میخواهیم - بحرمت النبی وآله الطاهرین .

ازطبع شاغلی رجائی :

آفتاب طالع ما شد پدید

ای شهٔ خوش مقدم نیکو خصال	شهریار هـــو شمند با کمال
پادشاه عالـــم باعـــدل و داد	تاجدار و مالك لطف وزداد

از مناظر پذیرائی ذات شاهانه درعراق در راه مراجعت بوطن

اعلیحضرت همایونی بعد از آن که از طرف والاحضرت امیرعبدالاله در میدان هوائی بغداد پذیرائی میشوند به معیت والاحضرت موصوف در کالسکه سلطنتی بمقر شاهی تشریف فرما میگردند.

اعلیحضرت معظم همایونی ووالا حضرت شهزاده محمد نادرجان باوالاحضرت نائب‌السلطنهٔ عراق درحال مصاحبه دوستانه .

هم جوان وهم جوانبخت ودلیر
در جهان دانش وفـن بینظیر
صاحب شمشیر وتدبیر و قلـم
مشتهر درفضل و در حکمت علم
دوستدار ملت و خواهان ملـك
عاشق عزوشکوه و شان ملـك
ازفراقت ای شهٔ عالـی نهاد
نور بینـائـی ز چشم ما فتاد
هجرتو برجان ما آتش فگند
سوختیم درشعلهٔ آن چون سپند
چون تورفتی از برما دل برفت
رفتیم ازخود کز نظرمحمل برفت
شکرلله بعـد عمـری انتظار
رفع شد آن تلخی شبهای تار
آفتاب طالـع ماشد پـدیـد
رنج محنت دامن از ما برکشید
میرسی اینك چوجان اندر بدن
مینهـی پا بردل اهـل وطن
قلب ملت خانه و ماوای توست
خوش بفرما کین مقام وجای توست

چشم ما فرش قدوم نـاز تو
جان ملت باد پاانـداز تو

میرمن محجوبهٔ هروی:

شاه دربرج حمل چون ماه تابان آمده

مژده باد ای بلبلان فصل گـلستان آمده
باغ شد سرسبز وخرم گـل به بستان آمده
غنچهٔ دلها شگـفته همچو گـل در بوستان
تاتـویـد مقـدم شاه جهانبان آمده
چشم ملت گشته روشن ازرخش یعقوب وار
کان عزیز مصرعزت سوی کنعان آمده
ابر رحمت، کان رافت، اختربرج شرف
آفتاب اوج عزت، ظـل سبحـان آمده
جا نشین تاجـداران افتخار خسروان
شاه ظاهر مظهر الطاف یـزدان آمده
خیر مقدم میسر اید زهره از چرخ برین
از فلك فوج ملك او را نگهبان آمده
فتح ونصرت ازیمین وبخت واقبال از یسار
درر کابش دولت وعزت‌شتابان آمده
همچو گل تشریف فرماشد در ایام بهار
شاه در برج حمل چون مهرتابان آمده
شکر لله نعمت صحت عطا کردش خدا
در وطن با عافیت از فضل سبحان آمده
تاجهان باشد مباد اسایه اش کم ازوطن
زانکه اندر جسم ملت ذات اوجان آمده

تا گل اقبال او بشگـفت در باغ وطن
همچو (محجوبه) هزارانش ثناخوان آمده

ذات ملوکانه در قندهار:

درقندهار قبل از تشریف آوری ذات ملوکانه والاحضرت سردار احمدشاه خان وزیر دربار جلالتمآب سردار اسدالله خان سراج، وزیر داخله معاون دوم صدارت عظمی، بشاغلی میرزا محمد خان یفتلی وزیر دولت، بشاغلی محمد یونس خان نائب الحکومه وفرقه مشرقندهار، قونسل هند مقیم قندهار بشاغلی عبدالروف خان قونسل افغانی مقیم مشهد، قونسل افغانی مقیم چمن، مامورین، علماء، سادات واعزه موسفیدان، طلاب معارف ومدارس که تعداد شان در حدود پنجاه هزار نفر و بیشتر از آن بالغ می گردید برای استقبال شاهانه در میدان طیارهٔ قندهار وعرض راه صف بسته بودند.

میدان طیاره وتمام جاده ها وراها با بیرق ها ودروازه های مجلل مزین گردیده بود.

طیارهٔ حامل ذات ملوکانه که با پنج طیارهٔ دیگر مشایعت میشد ساعت ۵و۵ دقیقه در فضا نمودار شدوساعت ۵و۱۴ دقیقه بمیدان هوائی فرود آمد.

حینیکه ذات همایونی تشریف فرمای صحن میدان شدند ۲۱ توپ سلام شاهی فیر وقطعات عساکر شاهانه توسط موزیك رسم تعظیم واحترام بجا آوردند.

ذات شاهانه یکنفر ازعساکررا بحضور خودطلب فرموده و بوکالت عموم قطعات روی اورا بوسیدند. دریتموقع نائب الحکومهٔ قندهار بیانیهٔ خیرمقدم ایراد کرده وذات ملوکانه هریك ازعلما را به آغوش لطف وعطوفت کشیدند. شماره های فوق العادهٔ طلوع افغان که بمناسبت تشریف فرمائی ملوکانه طبع گردیده بود بحاضرین توزیع گردید. سپس ذات شاهانه بصفوف طلاب تشریف فرماشده یك متعلم خورد سال رانزد خود طلب فرموده رویش رابوسیدند وفرمودند که بعوض همهٔ شما روی این طفل خورد سال رامی بوسم. درموقعی که ذات ملوکانه تشریف فرمای صفوف اهالی میگردیدند، بیانیهٔ خیر مقدم ازطرف رئیس بلدیهٔ قندهار ایراد گردید. درطول راه اهالی قندهار نه تنها دسته های گل را بر موکب شاهانه نثارمی کردند بلکه دسته های نوت رانیز برموترشاهانه می پاشیدند. ساعت ۶و۳۰ دقیقه اعلیحضرت همایونی تشریف فرمای اقامتگاه شاهی گردیدند.

روز جمعه ۱۸ حمل ساعت ۱۱و۲۰ دقیقه اعلیحضرت همایونی تشریف فرمای عمارت دارالحکومگی شده، معززین وموسفیدان بحضور شاهانه مشرف شدند واز احساسات شاه دوستی آنها ذات همایونی اظهار ممنونیت وتشکر فرمودند سپس ذات شاهانه پیاده جهت زیارت خرقهٔ مطهرهٔ حضرت سرور کائنات (ص) رفته وبعد اززیارت نماز جمعه رانیز درآنجا اداء کردند

اعلیحضرت همایونی بمعیت والاحضرت نائب‌السلطنهٔ عراق نمایش اسب دوانی را تماشا میفرمایند.

ذات مبارک شاهانه هنگام وداع با والاحضرت امیر عبدالاله نائب السلطنهٔ عراق و رجال بزرگ آن کشور در میدان هوائی بغداد

ویکپوش بسیار قشنگی که در چار اطراف آن آیات مبارکه و کلمهٔ طیبه و اسم مبارک اعلیحضرت باسیم طلا زردوزی شده بود اهداء کردند . روز جمعه ساعت ٤ و نیم بعد از ظهر ذات ملوکانه امور پل ارغستان را ملاحظه و ساعت ٥ و ٣٥ دقیقه قشلهٔ عسکری و باغ و ملحقات آنرا معاینه فرموده ، قوماندان عسکری قندهار را نوازش فرمودند . شام روز جمعه ١٨ حمل به اعزاز تشریف فرمائی ذات شاهانه از طرف قوماندان عسکری قندهار دعوت صرف شام در قشلهٔ عسکری ترتیب داده شد .

روز ١٩ حمل ساعت ٧ و ٢٠ دقیقهٔ قبل از ظهر ذات همایونی عازم گرشک گردیده ، در بین راه مقبرهٔ حاجی میرویس بابا را زیارت و ساعت ١١ و ٥ دقیقهٔ قبل از ظهر تشریف فرمای گرشک گردیده - از طرف حکمران ، مامورین - علماء و طلاب معارف و سائر اهالی با فیر توپها استقبال شدند . ذات شاهانه مستقبلین را طرف تفقد و نوازش قرار داده - ساعت ١١ و ٢٠ دقیقه عازم سر بند نهر بغراء گردیدند . درضمن مشاهدهٔ امور نهر موصوف ذات شاهانه بند برق را نیز در حالیکه از طرف کمپنی موریسن توضیحات لازمه بعرض رسانده میشد ملاحظه فرمودند . ساعت ٤ و ٤٠ دقیقهٔ روز ١٩ حمل موکب ملوکانه تشریف فرمای ناد علی گردیده - فارم زراعتی آنجا را ملاحظه فرمودند . سپس بصوب چاه انجیل حرکت و ساعت ٥ و ٢٠ دقیقه بدانجا مواصلت و تمام شعبات مربوطهٔ کمپنی را با نقشه ها و پروژه های نهر بغراء در حالیکه رئیس کمپنی توضیحات میداد - ملاحظه و از رئیس کمپنی اظهار امتنان فرمودند .

ذات شاهانه واپس به گرشک معاودت و شب ٢٠ حمل را در آنجا استراحت داشتند .

ساعت ٨ و ٢٠ دقیقهٔ روز ٢٠ حمل ذات همایونی از گرشک بقندهار حرکت فرموده و در بین راه بمزار شهدای میوند رفته و ساعت ١٢ و ٤٥ دقیقهٔ ظهر از آثار تاریخی چهل زینه دیدن فرمودند و ساعت یک ظهر بقندهار مراجعت کردند . ساعت ٤ عصر روز مذکور ذات شاهانه تشریف فرمای فابریکهٔ پشمینه بافی قندهار گردیدند و در اطراف نفاست و زیادت تولیدات آن بکارکنان مربوطه هدایات لازمه اعطاء فرمودند .

ساعت ٥ و ٤٠ دقیقهٔ روز مذکور ذات همایونی بباغ سرده و از انجا جانب باباولی علیه الرحمه عزیمت فرموده و در دعوت افتخاری ریاست بلدیهٔ قندهار شمولیت ورزیدند . و از موقعیت باغ سرده و باباولی و رود ارغنداب خیلی توصیف نموده بموظفین باغ سرده یکمشت پول بطور بخشش اعطاء نمودند .

ساعت ٨ و ٤٥ دقیقهٔ صبح روز ٢١ حمل ذات همایونی بمیدان هوائی قندهار تشریف فرما شدند . در میدان هوائی قندهار نائب الحکومه قوماندان عسکری و هزارها نفر مامورین - طلاب

معارف قطعات عسکری ـ موسفیدان واعـزه ومعاریف شهر برای وداع اعلیحضرت حضور بهمرسانیده ودربین هلهله وشاد باشهای زائدالوصف ودعا های سفر بخیر وزنده باد ، شاه محبوب خودرا وداع گفتند . ساعت ۹ و۵دقیقه طیارهٔ اعلیحضرت همایونی ازمیدان هوائی قندهار جانب کابل پرواز نمود ومتعاقب آن طیارات ذوات معیتی ذات شاهانه نیز به پرواز درآمدند .

حین اقامت ذات مبارك همایونـی در قندهار روز نامـهٔ (طلوع افغـان) منتشرهٔ آنجا شمارهٔ فـوق العادهٔ بـدیـن مناسبت نشر و از احساسات عمومـی اهالـی نمایندگـی کرد که مابغرض معـرفـی عواطف عمومـی نسبت بـه مراجعت باعافیت شاه محبوب شان دراینجا باقتباس سرمقالهٔ روزنامهٔ موصوف می پردازیم؛

سرمقالهٔ طلوع افغان بزبان ملی پشتو

هغه هم ورځ وه چه دملو کانه اشرف ذات دافغانستان محبوب اوملت پرور زلمی تولواك دخپلو خوږمنو سترگو دمعالجـې اوتداوی په غرض دپښتانه دو قاشعار ملت څخه بیلتون کـړی وپاریس ته ئې تشـریف یووړ . دپښتنو دلیمو تور اودبصارت نور او دافغانستان د۱۲ ملیونو نفوسو دآمالو اوهیلو دسر رسولو ملجاء اوماواء بیلتون اوـف ـرودی ملت ته څه پښه کړی وه ؟ لوی او کوچنی ، ځوان ، اوسپین کـیری ، ټراوښځه ئې غمجن اومحزون ، خوابدی اومراوی گرزولی وه . هریلوته چه موکـتل اوهرلورته چهمو سترگی غـړولی پرته دملولو اوخواشینو بڼو اوپیله داوښکو ډکو سترگو اوپیله متأثرو او غمجنو زړو بل څه نظرته نه راتله . سرور اوخوښی ، نشاط اوخوش حالی دزړو څخه ووتله او دهغو زړو صحنه چه دداراز عادل اودموکرات زلمی تولواك مینه اومحبت چه دبوه جامعی پیشوا او قایـد دی اوبه تولو اوصافو اونیـکو سیرو متصف دی اوتول فضائل او اخلاقی مـکارم پده کښې غونډ دی ، دغم اوخوابدی په گـرزو پوښیله شوه ، ځـکه هغه تولواك چه وتولو افرادوته محبوب اودهغه سره عشق لری اوترځانه ئې هـم گران اوعزیز گڼی ، ددوی څخه دڅو ورځو دپاره چه هره ورځ ئې دکـال په څیر پری تیریدله بیلتون وکړ . هو! دپښتنو ددی سترمشر اوزلمی تولواك دمفارقت ورځی دافغانستان پروفا شعار اوشاه دوست ملت څومره تلخی اوناگواری تیری شوی ، لیـکن ځـکه چه دنیـکه مرغه چه هرغم اره پای اوبه هـری شپی پسی روښانه ورځ ده ؛ نوداتوله ملامـاتوونـکی غمونه مویدغه امید پرځای وگڼه .

ازمناظر پذیرائی ذات ملوکانه در تهران

در راه مراجعت بوطن

اعلیحضرت همایونی درمیدان هوائی مهرآباد تهران ازطرف اعلیحضرت شاه ایران استقبال می شوند .

اعلیحضرت همایونی درمیدان هوائی مهرآباد سلام و احترام گارد تشریفاتی را قبول میفرمایند .

نن چه وهر پلو ته گورو تندی خلاص اوشونهان په مسا اودو گرو زړونه دخوښی او مسرت ، نشاط اوسرور څخه ډك دی . څکه نن د پښتنو دستر گو تور او هغه خجسته صفات ذات چه دهغه دهجر او بیلتون گړی ئی په تاریخوالی متحمل اوپه شپو اوورځوئی پلا پره بیصبری سره دوصال انتظار درلود ، ددوی په منځ کښې ولاړ اوستر گی ئی د خپل محبوب تولواك په دیدار روښانه اوزړه آرامه زړونه ئی تسلی اواطمینان پیدا کړ ، هرلوری ته چه کتله کړو وگړی ددی فرخنده اومسعود ورود په نسبت د تبریك اومبار کی په ویلو کښې بوبربل چټکی کوی ، څکه د پښتون ملت ارثاً اوفطرتاً شاه دوست دی او دشاهانه ذات سره داحترام ډك عشق اومحبت لری .

ای د پښتنو ستر سعید شهید غازی نادرخان ! ستا پرپاك روح دی درود اوبر کت وی ، دخدای تعالی په فضل جنت اورضوان دی نصیب شه ـ چه خپل په خیر دی څه راز صالح میره ، قوم پرور اوفدا کار زوی اوڅه راز تولواك چه په تولو زړو کښې محبوب او عزیز دی وخپل گران وطن ته وړاندی کړیدی . ؟ ؟

ای د پښتنو وفاشعار اوشاه دوست غیور ملت ! سترگی مو روښانه چه نن بیا چه زمونږ معدلت پرور اودپه مو کرات زلمی تولواك زمونږ په منځ کښې ودریدی .

ای د پښتون ټبره ! فخرو کړه اودشاه دوستی ددې پاك اوبی آلایش عشق په درلودلو سره وویاړه ـ سر اوچت کړه . هوحق لری څکه دداسی محبوب او ستر تولواك مینی اوعشق ته ئی په زړو کښې ځای ور کړیدی چه هغه دمقدس دبن ساتوونکی او دخپل ملی غرور اوملی اوتاریخی افتخاراتو سرچینه گڼی اوددی په سیوری کښې علم اوفضل ، نهضت اوتمدن گټی اودد په مو کراسی کښت ریبی .

ای محبوب ذات اوای عزیز تولواك ! ای د پښتون ملت د آمالو یوازنی ملجاء ! نن د پښتون ملت ستا په دول مبارك ذات اومعظم اولوالامر په درلودلوسره پرځان ویاړی ، څکه دحریت اووطن پرستی دارتقاء احساسات ـ دعدالت اومهر حس په تا کښې د کمال وحدت ته رسیدلی دی ، ته هغه تولواك ئی چه دخپل مزاج دعلالت اوناروغی په سفر کښې هم دملت دغم اوو ملت ته د گټو رسولو له فکر څخه فارغ نوی اوپدی با عافیت سفر کښې دی هم داروپائی مللو اواسلامی ممالکو په تیره بیا دمصر ، عراق ، سعود یه عربستان اوزمونږ دهمسایه ورور ملت ایران دوستی او محبت وموږ ته و گټله .

د پښتون هرفرد په لوړ زغ وائی : (ژوندی دی وی د پښتون ستر تولواك ـ تل تر تله دی وی افغانستان) .

اعلیحضرت معظم همایونی هنگام تشرف فرمائی جانب قصر سلطنتی ایران .

ذات مبارك شاهانه در دعوتیکه از طرف اعلیحضرت شاه ایران به افتخار تشریف فرمائی ملوکانه ترتیب داده شده با اعلیحضرت موصوف مصروف مصاحبه میباشند .

اعلیحضرت همایونی در کابل:

ساعت ۷ صبح روز ۲۱ حمل اهالی کابل ودورونزدیك درحدود لكها نفر ازمیدان هوائی کابل (چمن خواجه رواش) الی دروازهٔ ارگ صف بسته بودند .

والاحضرت شهزاده احمدشاه جان، والاحضرت سپه سالار غازی صدراعظم ، وزراء ، سفرای دول متحابه ، نمایندگان شورا واعیان ، طلاب فاکولته ها ومکاتب، مامورین عالی رتبهٔ لشکری و کشوری و قطعات عسکری استقبالیه در چمن خواجه رواش برای استقبال اعلیحضرت همایونی حضور بهم رسانیده بودند .

ساعت ۹ و ۱۰ دقیقهٔ قبل ازظهر پرواز موکب شاهانه ازقندهار ذریعهٔ مکروفون چمن خواجه رواش اعلام گردید ولحظهٔ بعد ازمیدان هوائی طیارات استقبالیه بغرض استقبال شاهانه بسمت قندهار پرواز وپس ازدوساعت انتظار حاضرین ، درحالیکه دقیقه به دقیقه جریانات ذریعهٔ مکروفون براد کاست میشد طیارهٔ حامل پادشاه محبوب و مهربان ما برفراز شهر نمایان شد ودرینوقت حاضرین بکف زدن ها وشادمانی و نعره های بهجت افزا که تحریر وترسیم آن ازقوهٔ قلم بیرون است پرداخته و متعاقباً طیارهٔ شاهانه بعد ازیك دوره درفضای چمن بهمیدان هوائی نزول اجلال فرمود .

ذات معظم اعلیحضرت یوره بساعت ۱۱ و ۲۰ دقیقه پا بزمین گذاشته وقدمهای مبارك شان بافیرهای سلامی وشادیانهٔ توپ اعلام وبدرقه گردید ونعره های زنده باد وغیره دیرشه پاچا درهرطرف طنین انداز بود درین موقع والاحضرت سپه سالار غازی برای پذیرائی بیشتر حرکت فرموده ودرآغوش محبوب پادشاهی قرار گرفتند .

ذات همایونی والاحضرت غازی راموردلطف وشفقت شاهانه قرارداده وسپس با فرزندارجمندشان والاحضرت شهزاده احمدشاه جان ووالاحضرت سردار محمدداؤدخان وزیرحربیه وسائر مستقبلین علیحده علیحده مصافحه واظهار لطف وشفقت پدرانه فرمودند . ضمناً فوق العاده های روزنامهٔ انیس واصلاح بحضور اعلیحضرت وتمام همراهان سفر شاهانه وحضار توزیع گردید .

ذات همایونی برای لحظهٔ مختصری تشریف فرمای کامپ مخصوص شاهی گردیده والاحضرت سردار شاه محمود خان غازی صدراعظم به حیث وکیل زمان مسافرت شان مراتب شکر گذاری وخیر مقدم را ازطرف کابینه وتمام مامورین ملکی و عسکری وافراد سپاه بحضور شاهانه تقدیم کردند واز معاودت مع الخیر وعافیت همایونی بدرگاه خداوندی اظهار سپاسگذاری وشکران نمودند . ذات ملوکانه مقابلتا مراتب احساسات وامتنان شاهانه را بوالاحضرت غازی اظهار فرموده وازمساعی وخدماتی که والاحضرت

موصوف درزمان نیابت خویش ابراز داشته اند اظهار تشکر وممنونیت کرده وشکر کردند که خداوند بزرگ بازایشان‌را بوطن مألوف ومأنوس شان داخل وبدیدار ملت‌عزیزشان نائل گردانید .

سپس بناغلی داوی رئیس شورای ملی به‌نمایندگی تمام نمایندگان ملت درضمن بیانیهٔ خیرمقدم مراتب‌احساسات ملت‌را از معاودت بخیر ملوکانه ومسافرت‌شان درممالک اسلامی وزیارت (بیت‌الله شریف) ودیگر مقدسات اسلامی بحضور شاهانـــه بعرض رسانیده از اجراآت والاحضرت غازی وکیل زمان مسافرت شاهانه توصیف وتائید کردند .

بناغلی (ونگ کماندر روپچند) سفیر کبیر هندوستان بحیث شیخ‌السفراء ازطرف هیئت کوردیپلوماتیک مقیم دربار کابل مراتب خیرمقدم ومسرت ازتشریف آوری شاهانه را بجاآورده وذات ملوکانه ازاحساسات پاک‌همگان تشکر وامتنان فرمودند ، اعلیحضرت معظم همایونی دربین هیاهو وزنده بادهای زایدالوصف وبی‌سابقه، صفوف مستقبلین راکه درحدود سه‌کروه دوطرفه ادامه می‌یافت عبور فرموده ودرهر حصه بادسته های گل‌وکف زدن های ممتدونعره‌های‌مسلسل (زنده باد) و(مانده نباشید) پذیرائی می گردیدند ، تااینکه ساعت ۱۲و۱۵دقیقهٔ ظهرتشریف‌فرمای ارگ شاهی گردیده وبیرق سرخ شاهی بعدازشش ماه انزوا برپایهٔ مخصوص آن برافراشته گردید وآسمان طالع ملت افغان باطلوع این خورشید منور روشن تر ومتلاء تر گردید بمناسبت تشریف فرمـــائی شاهانه درین روز رخصتی عمومی بوده وهمگان دربین جاده ها وبازارتمان‌ها ونقاط قابل دیدشهر که‌بدین تقریب ازیکهفته باین‌طرف چراغان وباپرچم های رنگارنگ ملی مزین وآئینه بندان گردیده بود مصروف سیر وتماشا بودند ، راجع به اوصاف این جشن استقبالیـــه همینقدر کافیست که بگوئیم‌درتاریخ ملی ماودر زمرهٔ تمام جشن هائی که تاامروز به تقاریب مختلفه برپاگردیده بی‌سابقه، بی‌نظیر ، خیلی احساساتی ومهیج بود .

اصدار رضایت نامه از حضور اعلیحضرت معظم همایونی

عنوان والا حضرت سپه سالار غازی صدر اعظم

بتاریخ ۲۳حمل‌ازحضور اعلیحضرت المتوکل علی‌الله تولواک‌محبوب افغانستان فرمانی مبنی بررضایت حضور شاهانـــه ازحسن اجراآت وکفایت والا حضرت سپه سالار غازی صدر اعظم در دوران وکالت شان ودوام تصدی امور صدارت عظمی کما فی السابق به عنوان والاحضرت افخم سپه‌سالار غازی شرف صدور یافته‌است . که‌ماسواد اصل فرمـــان ۱۹۷-۳۹۹ تاریخ ۲۳حمل ۱۳۲۹ حضور شاهانه را دراینجا درج می نمائیم .

« ج ، ع ، ج المراعلی نشان عم محترم سپه سالار سردار شاه محمود خان غازی صدراعظم! شش ماه قبل برای معالجهٔ خویش عازم اروپا گردیده وبفرمان ۲۹۸۶- مورخهٔ ۳ میزان ۱۳۲۸ شمارا موظف نموده بودیم که علاوه از وظائف صدارت عظمی امور سلطنت را در غیاب ما وکالت نمائید .

اینك مع الخیر بعد ازصحت یابی کامل بوطن عزیز بازگشت وملاحظه نموده ایم که آن عم محترم این امرخطیر ومهم‌را درپرتو ذهن سلیم وفکرعالی ونیروی تدبیرخویش به وضع خیلی شایسته اداره فرموده اند ودرین مدت نظم ونسق کشور وجریانات آن در سایهٔ لیاقت و کارروائی شما وهمکاران محترم‌تان هیئت وزراء آن‌طور که آرزوی‌ما بود طی گردیده است‌ما ازبارگاه خدای متعال استدعا می نمائیم که برای آن عم محترم ما و هیئت و کافه کارکنان دولت دراجرای وظایف ایشان توفیقات مزید ببخشد ووطن عزیز را از طریق فعالیت ولیاقت خدام صادق آن به‌مدارج مطلوبه نائل سازد ، بفرمان هذا مراتب رضامندی ومسرت بی‌نهایت خودمان‌را که نسبت به آن عم مکرم و همکاران محترم شان حاصل گردیده اظهار وضمنا ارشاد میداریم که بعدازین وظائف مقام رفیع صدارت عظمی را کمافی‌السابق تصدی نمائید (محل امضای اعلیحضرت همایونی) »

دعوت بمناسبت تشریف فرمائی ذات مبارك شاهانه

شام روز ۲۳ حمل بافتخار ومعاودت باعافیت اعلیحضرت همایونی دعوت مجللی در قصر صدارت عظمی ازجانب والاحضرت افخم سپه‌سالار غازی صدر اعظم ترتیب یافته بود که دران علاوه از والاحضرت اعضای کابینه وهیئت کور دپلوماتیك ، مقیم کابل حضور بهم رسانیده بودند .

ساعت ۸ ونیم اعلیحضرت معظم پادشاه جوان ما تشریف فرمای قصر صدارت عظمی گردیده وازطرف والاحضرت غازی پذیرائی واستقبال‌شدند ، درصالون پذیرائی ذات مبارك شاهانه اعضای کابینه وهیئت کور دپلوماتیك رایکایکان‌مورد نوازش‌شاهانه‌قرارداده باهر کدام دقایقی چند مذاکره وصحبت فرمودند، سپس‌طعام شب‌را باحاضرین به یك میزصرف و بساعت ۱۲ شب باردیگرمدعوین راموردلطف و تفقد شاهانه قرار داده وبه‌قصرشاهی تشریف‌بردند.

همچنین بروز ۲٤ حمل از ساعت ٥ بعد ازظهر ازطرف والاحضرت وزیر حربیه بافتخار معاودت بخیر اعلیحضرت همایونی در کلوب عسکری دعوتی ترتیب و در آن برعلاوه والاحضرت ها اعضای کابینه مامورین عالی رتبهٔ ملکی وصاحب منصبان ارشد عسکری وبعضی ازارباب‌مناصب قطعات مرکز حضور بهم رسانیده بودند .

اعلیحضرت معظم همایونی با اعلیحضرت شاه ایران در دعوتیکه از طرف پادشاه محبوب ما به افتخار اعلیحضرت موصوف داده شده

دوشاه جوان دو کشور دوست وبرادر (افغانستان وایران) در کاخ مرمر .

ساعت ۵ ونیم اعلیحضرت معظم همایونی تشریف فرمای کلوب عسکری شده واز جانب والا حضرت وزیر حربیه وصاحب منصبان مربوطه استقبال شدند بعد از آن که اعلیحضرت همایونی تشریف فرمای صالون بزرگ کلوب گردیدند ابتداء با وزراء ومامورین عالی رتبه ملکی وبعدازان باصاحب منصبان عسکری اظهار الطاف فرموده وهرکدام را علیحده علیحده مورد نوازش شاهانه شان قرار دادند . پس ازختم این مراسم والاحضرت سپه سالار غازی صدراعظم ورود مسعود اعلیحضرت همایونی را به کلوب عسکری خیر مقدم گفته واز عودت باصحت همایونی بوطن اظهار خوشنودی ومراتب خدمت گذاری وفدویت خود ومامورین دولت را بعرض حضور شاهانه رسانند اعلیحضرت همایونی بالمقابل حسیات قابل قدر سپه سالار غازی ورفقای ایشان وسایر مامورین دولت را تقدیر فرموده وازخدمات وزحماتی که والاحضرت ایشان درموقع سفر ذات شاهانه باروپا در تامین امنیت وآرامی ملت وپیش برد امور مملکتی ابراز کرده اند اظهار امتنان فرمودند . پس از ختم این فرمائشات اعلیحضرت همایونی وسائر مدعوین دراطاق هائیکه ترتیبات بوفه گرفته شده بود تشریف برده وبصرف آن پرداختند ، بعد ازختم بوفه اعلیحضرت همایونی باردگر به صالون بزرگ کلوب عسکری تشریف فرماشده ودرحالیکه یکان یکان حاضرین را مورد تفقد ونوازش شاهانهٔ شان قرار میدادند از مدعوین وداع فرموده وبا اظهار امتنان از والاحضرت وزیر حربیه ساعت ۶ ونیم تشریف بردند .

تشریف فرمائی اعلیحضرت همایونی بصورت رسمی بقصر شاهی دلکشا

ساعت ۱۰ قبل ازظهر روز ۲۶ حمل ۲۹ اعلیحضرت تواواك شاه جوان ومحبوب ما پس از ۶ ماه درقصر شاهی دلکشا تشریف فرما گردیده وبیرق شاهی برفراز برج ساعت به اهتزاز درآمد ، گرچه ازروز تشریف آوری ذات شاهانه بیرق شاهی افغانستان در ارگ بلند بوده وهمه کسان ازدیدار آن قوت قلب واطمینان خاطر پیدا کرده وشاد بودند اماچون بلند شدن بیرق سلطنتی درفراز دلکشا آغاز کار ودربار عام پادشاهی را اعلام می نماید لهذا تمام مامورین وطبقات مختلف شهر کابل که میدانند چه گونه وبه چه سهولت محض یك التماس بحضور شاه دیموکرات ومحبوب افغانستان باریاب شده می توانند بنابر اظهار شاه دوستی وابراز احساسات فدویت بحضور اقدس شهریاری استدعاء شرف یابی ودیدار شاه خودرا از نزدیك نمودند .

چنانچه این خواهش شان بالترتیب پذیرفته شده از ساعت ۱۰ ونیم قبل ازظهر روز مذکور مامورین،اعزه وهیئت های ولایات بهنوبت وتحت رهنمائی شاغلی معین اول وزارت دربار سلطنتی بحضور شاهانه مشرف وپس ازابراز احساسات شاه دوستی واظهار آمادگی

سروهل در راه احترام وحفظ مقام سلطنت ودولت افغانی و تائید سیاست وخط مشی قومی واسلامی دولت ازحضور ملوکانه مورد تفقد ومرحمت شاهی قرار گرفته با کمال نشاط وسرور قلب مرخص میشدند .

وبعد ازان هرروز مامورین واهالی بسر کردگی بزرگان اداری وملی خویش بغرض تشرف بحضور اعلیحضرت بقصر شاهی دلکشا آمده ، مراتب شاه دوستی وفدویت خودرا عرض میکردند .

امتنان والاحضرت سپه سالار غازی صدر اعظم وکیل زمان مسافرت شاهانه از احساسات شاه دوستی ملت

والا حضرت سپه سالار غازی صدراعظم بحیث وکیل زمان سفرذات شاهانه وصدراعظم افغانستان از پذیرائی هائی که بحضور اعلیحضرت همایونی از طرف طبقات مختلف ملت وفاشعار شان بعمل آمده است بذریعهٔ فرمانی عنوان ریاست مستقل مطبوعات اظهار تشکر وامتنان فرموده اند که اینك عین فرمان را درینجا نقل می کنیم :

ج محمد قدیر خان کفیل ریاست مستقل مطبوعات !

احساسات شاه دوستی وعشق مفرطی که مردم این سر زمین به مناسبت اعادهٔ صحت وقدوم ذات شهریاری بمیدان عمل بایك عالم نشاط وشادمانی ازخود ابراز داده اند به بارگاه حضرت الهی جای هزاران سپاس است .

من در مقابل این احساسات مقدس وبی آلایش ملت نجیب افغانستان که ازطرف آنها درخط سیر حضور شهریاری عملا وازدیگر بلاد افغانستان کتبا نشان داده شده است اظهار سپاس گذاری وتشکر وامتنان می نمایم، برروی این منظور به جلالتمآب شما بدین وسیله نوشتم شما مراتب سپاس گذاری وتشکر و امتنان بی پایان مرا بحیث سپه سالار و صدر اعظم افغانستان بنام اهالی ولایت هرات- ولایت قندهار- ولایت کابل که در خط سیر حضور ملوکانه واقع بودند وعموماً اهالی افغانستان که در تشریف فرمائی حضور اعلیحضرت معظم وعودت صحت کاملهٔ حضور شان به دعای خیر واستقبال وپذیرائی شاندار اشتراك ورزیده وبا دلهای لبریز ازنشاط ومسرت جشن گرفته ومتحمل زحمات متنوعه گردیده اند هم بلدیه واهالی کابل درین چند شب متواتر که بازار هارا چراغان کرده ودر تزئینات دکانهای خود بسیار به ترتیب درست بشوق، اخلاص ومحبت مراتب شاه دوستی خود را به تقریب ورود باسعادت اعلیحضرت همایونی المتوکل علی الله نشان داده اند توسط رادیو وروز نامه ها نشر نموده برای شان ابلاغ دارید . (محل امضای شاه محمود غازی)

بمناسبت تشریف آوری اعلیحضرت معظم همایونی مطبوعات وطن عزیز ما فوق العاده ها ومقالات متعدد ومؤثری نشر نمودند وشعرای مملکت اشعار مهیج و آبداری سرودند که اینك در اثر ظرفیت محدود سالنامه طور نمونه سرمقاله مجلهٔ ژوندون را بقلم شاغلی گویا اعتمادی و استقبالیه شاغلی الفت را نشر می نمائیم .

شاه :

اعلیحضرتا! پنجهزار سال است که ما به ندای طبل شب که از سرای شاهی طنین انداز بود بخواب راحت رفته و بامددان باز ازغریو کوس و کرنای شاهی که ازمنظر دژسلطنتی ندای حیات وجنبش را در شهر القاء می کرد بیدار می شدیم و ازین است که عقیدهٔ تخت شاهی درعضویت وساختمان مشاعرما وبلکه درحجیرات دماغ ماجای گرفته و کنون ار یکهٔ تو- ای بهترین وارث او رنگ شاهی جای بهتری ازدل ودیدهٔ ما ندارد .

دین مقدس اسلام در ۱۳ قرن مسعود خود هم همه شعایر ور سوم وحتی عقود دینی واجتماعی را به شخص شاه که امام واولوا الامراست مربوط ساخته ودرحقیقت اموراجتماعی مملکت اگرشاهی درآن موجود نباشد مانند نماز جماعتیست که امام ندارد .

تو شخصیتی هستی که ماهیت ترا صفات وممیزات وحتی مشخصات شخصی تو آنرا تشکیل نکرده- بلکه فضائل ومکارم وعواطف پاك دینی واحساسات عالی اجتماعی ۱۲ ملیون افراد خدا پرست ووطن دوست موجودیت شاهی ترا بمیان آورده وتوعصارهٔ عواطف پاك وجوهر حسیات قدسی تمام افراد این سرزمین پاك ومنزه می باشی ماآنوقت به رذائل می گرائیم که به حسیات پست وحظوظ خسیسهٔ خود فرو می رویم ولی به فضائل ومکارم اخلاق آنگاه پناه می بریم که خودرا در رداء مسعود اجتماعی پیچیده می یابیم وآنوقت می بینیم که تو درمحراب آمال دینی ومسندایید آلهای اجتماعی ماجای داری، پس هروقت که میخواهیم خودی حقیقی وخودی اجتماعی خودرا ببینیم باید درقامت زیبا ومنظر نیکوی تونظر کنیم تو مظهر فضائل وآمال وآئینهٔ جمال وجلال خودی های عالیتر مائی وهر روزی که ترا نه بینیم خودرا درآئینهٔ فضائل ومکارم خود کمتر خواهیم دید و ازینرو دوری تو نه تنها مارا ازوصال پدر مهربان ماودیدار عزیز ترین فرزندان این خاك مهجور میسازد- بلکه آئینهٔ فضایل وملکات نیك را ازمادور می کند ومارا بیشتر در مغاك خودی های پست وغیر اجتماعی فرو میبرد .

اعلیحضرتا! امامت وخلافت مسلمانان سایهٔ است از نور نبوة وشعاعیست از خورشید رسالت واز روزیکه خداوند ترا مظهر این نور قدسی کرده است تو دیگر از چوکات خودی شخصی برآمده ودیگرآن دریتیمی که منشاء تو قطرهٔ سحاب رحمت دین ومهد پرورش

توصدف پاك ملیت تواست. نسبت تو اینست که زادهٔ ابر رحمت دین و پر وریدهٔ صدف پاك ملیتی وهم نسبت دیگری داری که پدر روحی ومعنوی مائی وهرچه زادهٔ رحمت خداوند است ازقبیل عدل واحسان ورحم وشفقت، داد ودهش همه افراد قبیلهٔ شاهی و دینی تست .

اعلیحضرتا! این خطاب مانشانهٔ دوچیز است اولاً نشانهٔ عظمت روح و اخلاق بزرگ شاهانهٔ تست وتو شاهی که عدالت و دیمو کراسی وحکومت ملی‌را بدل فراخی که مخصوص سینهٔ شاهانهٔ تست وخداوند ترا باین دل پاك ووسیع مخصوصاً برگزیده است بما کرامت کردی وتاج حکومت ملی بزرگتر است وعالی‌تر است ازان تاج شهنشاهی که‌شهنشاهان احمد ومحمود غازی بر سرما نها دند. ماهم به‌آن دل پاك وآن دست کریم وآن قامت زیباهمان علاقه رامی‌پروانیم که به فضیلت و کرامت وباقی شعایر ملی‌خود داریم ومخصوصاً که حکومت ملی «عطیهٔ فراموش نشدنی ذات شاهانهٔ تو» این مکارم را بیشتر صیقل میزند وبیشتر روشن می‌سازد ما به شمشیر تو که آیه ایست از پیروزی کلمهٔ خدا ودر هرجوهرآن موجیست ازشعایر دینی وآمال ملی ما عهد کرده ایم که زیر لوای فرخندهٔ تو باشیم وبرخط فرمان تو بسرائیم وبامتثال امرتو ازسرجان برخیزیم. پادشاهی تو سروش اقبال ملی‌ما بود وتوئی شاهی که ماهستی ملی مسعود خودرا درآئینهٔ جبین خجسته وگشادهٔ تو می بینیم وتوئی شاهی که بحمدالله فضایل ومکارم دینی واخلاقی وعلمی بیشتروبیشتر ازمادر اطراف توحلقه زده‌اند (ومازین رهگذرحق داریم که برهمه ملل‌شاه دوست دعوی مباهات کنیم) .

اعلیحضرتا! عدل درنظام حکومت به‌آن منزلهٔ است که جاذبه درمنظومهٔ شمسی- وقول ما نور دین ماست که «آسمانها وزمینها برعدل برپایند» وعدل بمانند جاذبه* ویا بمانند دایره های موج باید درحلقه های کوچك ونزدیك خود قویتر باشد. تاخودرا درکران های دور برساند وهمین عدل بود که عطیهٔ خداوند برتو بوده وترا اینقدرها نزدما گرامی داشته که حقیقتاً بدوری‌تومتألم شدیم ومملکت رابی‌تو مانند کالبدی می‌دیدیم که ازجان شیرین تهی‌شده است وکنون خدای‌را نیایش می کنیم که ترا بکام دلهاو به طبق آرزوهای ما برساند وکنون ازبارگاه عطوف اونیازمندیم که ترا وآن هستی دانشمند و دادگر ومهربان راازما نگیردوهم‌از بارگاه کبریائی استرحام می کنیم که ترا بیشتر ازین سرچشمهٔ اعتلای‌دین وسرمایهٔ قوت‌ملت ومصدرعدل‌وداد ومنبع علم ومعرفت ومظهر بزرگ دیمو کراسی‌و حاکمیت ملی بسازد .

اعلیحضرتا! علم ودانش‌توسرمایهٔ فخرهمهٔ‌ما وموجب‌مباهات تمام ملت است وتومیدانی که این لذاید شخصی وجسمی‌ما آنی‌وسطحی و گذری است ولذتی که‌بزرگتر وعامتر وپایدار تر

اعلیحضرت همایونی هنگام خروج از فابریکه حربی تهران (والاحضرت شاهپور عبدالرضا و جلالتمآب وزیر حربیه ایران طرف راست و چپ اعلیحضرت دیده میشوند)

اعلحضرت معظم همایونی هنگامیکه با اعلیحضرت شاه ایران و هیئت کابینه و رجال بزرگ آن کشور در میدان هوائی مهرآباد وداع می فرمایند .

است همانا لذایذ اجتماعیست که عبارت است از پیروزی‌های ملت درجبهه های دیموکراسی ومعارف واداره وتکنیك وشئونات بین المللی واین‌ها همه چیزهائی می‌باشند که در هستی بزرگ تو منعکس می‌شوند. پس دیدار فرخندهٔ تو نمایشی است ازین چیزهائیکه در حقیقت قوای روحی ومعنوی ماست وآرزومندیم هرماه ازهلال ابروی تو ماه‌نو مسعود تری را نو کنیم ودر جبین رخشان تو هرروز ستارهٔ اقبال ملی واجتماعی خودرا روشنتر وبزرگتر مشاهده نمائیم .

ما خیلی خوشبختیم که ترا برگزیده ایم و خدای مهربان هم ترا بصفات برگزیده تری ممتاز نموده است، ملت درسایهٔ کیاست تو درشئون اجتماعی خود افزونی گرفت وار دولت عدالت ودادگری تو حکومت ملی یافت. پس دیر بمان که این تاج وتخت از آن تو ست وخداوند برتو برکت دهاد واین خاك را به نیروی روز افزون وزکاء روشن و اخلاق نیکو وعدالت عام ومتزاید تو آباد کناد ما از تو برخوریم وتو از عمر برخوری .

داعلیحضرت په‌حضور

بهار سمدر سره راغی ښهر ښاره — وخت شناس وي راغلي په وخت کښي ما لياره

سر سبزی اوشاد ابی در سره راغله — تازگی دي ځان سره راوړه بهاره

نه‌دي لاره کښي بيچومی نه‌اغزی وو — چه‌هوادي کړه ښو لاندی دینداره

بارا نونه درحمت دربانديوشوه — په هوا کښي اعتدال راغی دواره

په لیمو فیلوو ومونږ ستا قدمونه — په ښو یا کووستا دراتلو لاره

ښه‌ما لیار ني ځکه راغلی پسرلی کښي — وچ‌دا گونه به گلزار شی ستا له زیاره

وخت دسعی او عمل دکار او زیار دی — نا خبره نه‌ئي ته له خپله کاره

نوی بوټی اونیالگی به باغ کښي کینږ دي — دموسم تقاضا دغه ده هوښیاره

تربیت دوړو بوټو ډیر په کار دی — ډیر لوی حق اری واړه په تاحقداره

دوړو پالنه کار دی دلو یانو — وظیفه دمشر ده پسره ده دشواره

لوئی چاری اری مخ کښي خدای دی مل‌شه! — ستا په سرزښت ډیر کارونه‌دی سرکاره

بی‌له کاره چاته هیڅ مه ور کوه ته — وباسه! له دوا بروڼه بیکاره

که‌عزت دی که مقام که محبت دی — دریغ ئی نکړی دوطن له‌خدمتگاره

دیوه ملت اسری دی واړه تاته — اری ډیر عالم امید ستا له دربار ه

مونږ پوهیږو چه‌لری ډیر ارمانونه — دصادق او وفادار ملت دیاره

هلته ګوري ښې مانۍ دلته جونګړې ‌‌ — زمونږ حال دی د ژړا زمونږ غمخوار

مونږ خواران یو نابود مان پورځوران یو — څه راوړی تا زمونږ د رنځ د یار

نوی کال نوی بهار نوی ژوندون دی — خو زمونږ هغه زوړ جغ دی زړه سپار

تا لیدلی نور په عیش او په راحت کښې — لیدلی نشې زمونږ برخه دومره خوار

څوک چه جوړ پښتو نستان نکړې پښتون ته — زمونږ زړه په وی زخمی سینه داغدار

هغه خوادې خوا چه هرڅه پښتانه دی — ستا په اوری په امید ګوری نامدار

آزادی د پښتنو او پښتنوالی — هم ساته هم ئې ګټه ای پښتون تاجدار

که په هر پښتون په هر ځای کښې څوک بلوسی — غم نیوس ئې دی په تا زمونږ واکدار

درد وغم می د پښتون ژړوی نا ته — ده په کار تا ته ژړا د ملت پلار

یو زه نه یم دیر عالم را سره ژاړی — ورېځې ژاړی ژړا اورم له آبشار

نغمې نه دی کړی بلبلې فریاد و نه — معلومیږی له سرو سترګو د ګلزار

که نور وریجې خوښې خوری ته زمونږ غم خوره — غمخوري غواړو له تا نه غمګسار

نور دی ځان ته جوړوی ښه ښه کورونه — جوړ کړه ته د ملت کور ملی معمار

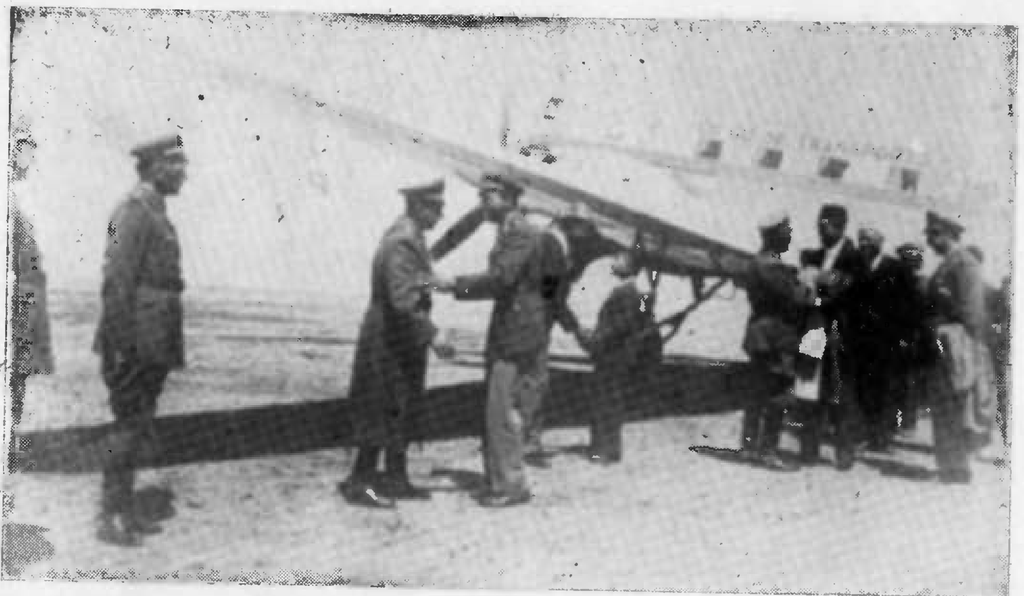
دی په کار نوی فکرونه ټینګ عزمونه — در ته غواړو لوی توفیق له کردګار

نوی رنګ نوی آهنګ دی خدای پیدا کړی — ستا د فکر ستا د خیال له ابتکار

داخیل زوړ جهان له خدایه غواړم نوی
ستا په سعیه او کوښښ او په سالاره

(ګل پاچا الفت)

ازمناظر عودت باعافیت ذات ملوکانه درپایتخت

اعلیحضرت معظم همایونی هنگام نزول درمیدان هوائی خواجه رواش کابل باوالاحضرت سپه‌سالار غازی صدر اعظم ووالاحضرت سردار محمد داؤد خان وزیر حربیه مصافحه می فرمایند .

اعلیحضرت همایونی به اتفاق هیئت مستقبلین در چمن خواجه رواش جانب کامپ شاهی
تشریف فرما میگردند تا عدهٔ بزرگ منتظرین را بدیدار شاهانه از نزدیک افتخار بخشند

یادداشت :

الف ، ذوات معیتی اعلیحضرت همایونی هنگام حرکت از کابل جانب فرانسه بدینقرار بودند ؛
والاحضرت شهزاده محمد نادرخان ،
والاحضرت سردار محمد نعیم خان ،
جلالتماب محمد عمر خان وزیر حربیه که الی بغداد شرف معیت ذات شاهانه را داشتند
جلالتماب دوکتور نجیب الله خان سفیر کبیر اعلیحضرت مقیم دهلی جدید ،
عالیقدر صداقت مآب غلام محمد خان رئیس تشریفات وزارت خارجه .
حمیت مند محمد فاروق خان رئیس ارکان قوای مرکز .
عالیقدر داکتر بولاژه متخصص فرانسوی .
عالیقدر داکتر عبدالظاهر خان داکتر حضور شاهانه .
بناغلی گلبهار خان تولیمشر قوای هوائی بحیث حاضر باش حضور
بناغلی عبدالله خان تولیمشر » » »
بناغلی محمد رحیم خان بحیث پیشخدمت حضور .
ب ، ذواتی که در بازگشت شرف معیت ذات شاهانه را داشتند ؛
والاحضرت شهزاده محمد نادر خان .
جلالتماب علی محمد خان وزیر خارجه ؛
جلالتماب محمد نوروز خان سفیر اعلیحضرت در مسکو .
ع ، ش غلام دستگیر خان فرقه مشر رئیس فابریکهٔ حربی .
ح ، محمد فاروق خان رئیس ارکان قوایمرکز .
عالیقدر غلام محمد خان رئیس تشریفات وزات خارجه .
بناغلی گلبهار خان تولیمشر حاضر باش .
بناغلی عبدالله خان » » »
بناغلی محمد رحیم خان پیشخدمت .
بناغلی عبدالرحیم خان مجید .

عبدالرؤف « بینوا »

نظری به پښتونستان

سرزمین پښتونستان : بین سلسلهٔ کوهای هندوکش وخاك افغانستان وایران و بحیرهٔ عرب وسیند وپنجاب سرزمین پښتونستان واقع است بدین ترتیب :

درشرق خاك کشمیر وپنجاب ، شمال آن سلسلهٔ هندو کش ،ازغرب خاك افغانستان وایران وازجنوب بحیرهٔ عرب احاطه کرده است .

رقبه : تخمیناً هشتاد هزار میل مربع .

نفوس : هفت ملیون .

علاقه های مشهور آن : چترال ، سوات ، باجوړ ، دیر ، مومند ، امب ، پیشاور ، مردان ، کوهاټ ، تیرا ، کورمه ، خیبر ، وزیرستان ، میرانشاه ، بنو ، دیرهٔ اسماعیل خان ، دیرهٔ غازی خان ، بلوچستان ، قلات ، خاران ، مکران ، لس بیله ، هرنائی ، سبوی ، چمن ، ژوب ، کوټه ، پښین ، وغیره ...

قبائل مشهور آن : اپریدی ، شینوار ، مومند ، وزیر ، مسود ، دوړ ، یوسفزی ، صافی ، ماموند ، سالارزی ، ختك ، ورکزی ، بنوخی ، بنگښ ، خلیل ، نیازی ، اوتمانزی ، مندن ، اکازی ، بیټنی ، مشوانی ، اوتمان خیل ، توری ، کاکړ ، اچکزی ، رانیزی ، تارخیل ، غارخیل ، سدوزی ، نورزی ، بلوچ ، بروهی ، سواتی ، وغیره ...

ژبان : ژبان پښتونستان بصورت عمومی وملی پښتو است ، ولی بعض ژبانهای محلی ازقبیل بلوچی وچترالی وغیره نیز رواج دارد .

تقسیم پښتونستان : پښتونستان از نقطهٔ نظر حکومت چند سال قبل انگلیس درهند و پالیسی استعماری پاکستان موجوده میتوان بچهار حصه منقسم شمرد :

۱ ـ قبائل آزاد .
۲ ـ ایجنسی ها .
۳ ـ ریاسات .
٤ ـ پښتونستان محکوم .

ولی از نقطهٔ نظرخود پښتونستانی ها خاك موجودهٔ پښتونستان فعلاً بدو حصهٔ تقسیم است :

۱ ـ پښتونستان آزاد .
۲ ـ پښتونستان محکوم .

پښتونستان آزاد : پښتونستان آزاد از قبیل وزیرستان ، تیرا ، باجوړ ودیگر ریاستها همیشه آزاد بوده اند . زمانیکه انگلیسها بهند آمدند بسیار کوشیدند قبائـل آزاد پښتونستان را محکوم سازند ، پول گزاف مصرف کردند و بمباری زیاد نمودند ، ولی نتوانستند بمقصد استعماری خود کامیاب گردند . انگلیسها برای تمام هند شصت و پنج کرور مصرف داشتند که ازانجمله بیست ویك کرور را مخصوص سرحد ساخته بودنـد . با این هم کاری را ازپیش برده نتوانستند . مقابلهٔ قبائل پښتونستان آزاد باامپریالزم انگلیسها بیش ازصد سال دوام کرد ، درین مدت بمباری طیارات انگلیسها مرتب جاری بود ، هزاران خانهٔ قبائل آزادرا خراب کردند ، هزاران طفل معصوم وزنان بـی گناه را کشتند ، مگر نتوانستند روح آزادی را ازقبائل آزاد بگیرند ویا محو کنند تا مجبور شدند آنهارا بنام « قبائل آزاد » ویا « سرزمین هیچکس » یادنمایند . مجادلهٔ قبائل آزاد باامپریالزم انگلیس تاوقتی دوام کرد که انگلیسها مجبور بترك کشورهند گردیدند .

پښتونستان محکوم : عبارت است ازعلاقه های پیشاور ودیره ها تادریای سند وبلوچستان ، کویټـه، ژوب وچمن تا بحیرهٔ عرب . پښتونستان محکوم پیش از تجاوز انگلیسها باافغانستان (۱۸۳۸ ـ تا ۱۸۷۸) حصهٔ از خاك افغانستان بود ولی بعداز (۲۶ می ۱۸۷۹) که درافغانستان حکومت قانونی موجود نبود ، وانگلیسها معاهدهٔ منحوس گندمك را جبراً باامیر محمدیعقوب خان که خودرا خلع کرده بود تحمیل نمودند و پس از (۱۲ نومبر ۱۸۹۳) که معاهدهٔ خط فرضی ډیورند را برامیر عبدالرحمن خان تحمیل کـردند تمام علاقه های متذکر که جزء لاینفك افغانستان بود جبراً ازخاك افغانستان بریده شد وزیر حکم امپریالزم انگلیس درآمد ، وازینجهة ما آنرا پښتونستان محکوم می نامیم .

تحریك پښتونستان : تحریك پښتونستان از امروز نیست ، از زمانه های قدیم وجود داشت ، هر زمانیکـه کدام قوهٔ بیگانـه خواسته است پښتونهای آن سرزمین را محکوم سازد ، پښتونها باتمام قوت خود برای حفظ آزادی خود کوشیده اند . یك وقت مغلهای هنـد می خواستند پښتونها را محکوم سازند ، درمقابـل آن نه تنها پښتونهای پښتونستان ایستاده شدند ، بلکه پښتونهای داخل افغانستان موجوده نیز برای حفظ آزادی پښتونها کمر بستند ، هیروهای مشهور این صحنه پیرروښان وخوشحال خان ختـك بودند .

پیرروښان ازراه مذهب پښتونها را در مقابل مغل تحریك می کرد وخوشحال خان بحیث یك قائد ساحشور وشاعر ملی پیشرو پښتونها بود .

خصوصاً جنگهای خوشحال خان بامغل درسال (۱۶۷۷ م) بسیار مشهـور است ، خودش دریك شعر می گوید : ـ

« وقتیکه من برعلیه مغلها اسلحه برداشتم شان و شوکت پښتونها را بدنیا آشکار ساختم . . اگر پښتونها اتفاق پیدا می کردند من گریبان مغل را پاره پاره می کردم »

« آن کسیکه صدای شمشیر مـن بگوش اورسیده ، حالا در خواب ارزیده ارزیده ازچارپائی بزمین می افتد ...

مغزسرش هنوز آرام نشده ، آزان کسیکه سرخود با من بسنگ زده ... بیائیـد ببینید ، من آن کسی هستم که دل اورنگ را داغدار نموده ام ... یـك خیبر چیست ، تمام مملکت را برای ملغها خیبرساخته ام ، بشجنگ مغلها و پښتونها را چنین ذکرمی کند :

« جوانان قوی پښتون بازدستهای خودرا بخون سرخ کرده اند ، مانند بازیکه چنگال خودرا ازخون شکار خود سرخ کند ... شمشیرهای سپید خودرا گلگون کرده اند، میدان کارزار لاله زار گشته است. درۀ خیبررا بخون دشمن رنگین نمودند. درکرپه نیز صدای توبها بلند است ، ازکرپه تامیدان های باجور کوهها بلرزه آمده اند . »

جای دیگر تعریف خود میکند :

« گرچه عمرمن از شصت سال تجاوز کرده، اما هنوزمانند ازبك سوار کارماهرهستم. من پښتونها را به برداشتن شمشیر وادار ساختم، من غیرت مند ترین اهل زمان خوشحال ختك هستم ! »

بااین ترتیب پښتونها برای آزادی پښتونستان باامپرا طوری مغلها جنگهای زیادی نمودند وقربانی های زیاد دادند .

وقتیکه انگلیسها ازهند گذشته برای توسعۀ امپریالیستی خود بسر زمین پښتونها رسیدند، درآن زمان نیز پښتونها آرام نه نشسته اند، برای حفظ آزادی خود وسرزمین خود سالیان دراز با انگلیسها مقابله کردند .

قائدین بزرگ آن میدان عبارت بودند، ازپیر صاحب سوات، پیر صاحب هډه، حاجی صاحب ترنگزی، ملا صـاحب چکنور ومولوی میرا جان کاکاخیل وغیره ،

میراجان کاکاخیل بسال ۱۸۹۹م باسترلیا رفت وآنجا یك پارتی بنام «مجلس وطن» تشکیل نمود، ولی باشارۀ انگلیسها ازآنجا کشیده شد، بامریکا رفت و درکلیفورنیا N.5,Woodstreit پارتی دیگری راساخت و این پارتی در ۱۹۰۲م هیئتی را بریاست محمد عزیزخان یوسفزی بطرف پښتونستان فرستاد، تا بمقابل انگلیسها تـحریکات خودرا دوام دهند، ولی این هیئت درسنگاپور ازطرف انگلیسها دستگیرشد، محمدعزیزخان محکوم باعدام ودیگر رفقایش محکوم بحبس دوام گردیدند. بسال ٤ر۱۹۰۳م خودمولوی میراجان کاکاخیل ازراه جاپان وروس وافغانستان به پښتونستان آمد، وقوم اپریدی اورا بمشری وقیادت خودانتخاب کردند، اوبرای آزادی پښتونستان اقدام شدید بمقابل انگلیسها شروع کرد .

انگلیسها خودرا مجبور دیدند با پریدی‌ها صلح کنند، با پریدی‌ها خبردادند تا قائد شان بجرگه آمده صلح نامه‌را امضاء کند جرگه‌را دوراز تیرا منعقد ساختند وقتیکه میراجان آنجا آمد ازطرف انگلیسها گرفتارشد اپریدی ها هر قدر شر و شور کردند، فایده نکرده‌وه راجان کاکاخیل‌هم‌مانند هزاران پښتون‌دیگر قربانی امپریالیستی انگلیسها گردید. ودیگررفقای اویس از راه روسیه بامریکا رفتند. باین‌صورت مقابلهٔ پښتونهای پښتونستان بمقابل انگلیسهادوام کرد، حتی مادران پښتون برای خوابا ندن اطفال خوددر «للو» می گفتند:

«خواب شو، جان من خواب شو.
پدر تو بمیدان جنگ رفته است.
شمشیر تیزرا بکمربسته، برای ناموس خود سرمیدهد،زیرا فرنگی بروطن حمله آورده است.
خواب شو، جان من خواب شو!»

یك للوی دیگرما در پښتون را ملا حظه کنید:

«خواب شو، جان‌من خواب شو، تونواسه خالد هستی، تواز نسل غزنویان هستی- پس چرا قلب توجامد باشد، خواب شو، جان من خواب شو.
تو خودرا شهسوار بساز- ازدشمن رونگردان
انگلیسها را ازوطن بران-
خواب شو، جان من خواب شو!»

گاهی نیامدکه یکنفر پښتون پښتونستانی بمقابل متجاوز تفنگ‌را ازشانه‌مانده باشد، نه زور انگلیسها توانست فکر آزادی پښتونستان‌را از دماغ پښتونها برون کند، ونه زرآنها توانست آزادی پښتونها را بخرد. وقتی آمد که انگلیسها مجبور شدند ازهندوستان بروند، سیاست تقسیم هندرا بین‌مسلمان وهند وبمیان آوردند، دراین گیرودار نیز پښتونهای پښتونستان آرام‌نه‌نشستند- جناب فقیر ایپی از قبائل آزاد صدای آزادی پښتونستان‌را بلند کرد، وخان‌عبدالغفارخان باپارتی خدائی خدمتگار ازحصهٔ پښتونستانیکه جبرا زیر سلطهٔ انگلیس کشیده شده بود، دعوی حقوق‌پښتونهارانمود. وخان عبدالصمدخان از بلوچستان پرچم آزادی بلند کرد. این صدای سه نفر نبود بلکه صدای هفت ملیون پښتون بود، مگرچون انگلیسها آزادی پښتونهارا برای امپریالستی خود مضرپنداشتند بصدای حقهٔ شان گوش ندادند، هندوستان وپاکستان‌را بوجود آوردند، و برای اینکه ملل‌دیگر نیز به‌صدای مردم‌پښتونستان گوش‌ندهند در پښتونستان یك‌ریفریندم (رای گیری) جعلی، ونمایشی‌واجباری‌را بعمل آوردند- چطور ریفرندم؟
بر یك صندوق رای گیری قرآن‌مجیدو برصندوق‌دیگررای گیری کتاب مذهبی هندوهارا گذاشتند، هر کس که رای میداد برایش گفته میشد، کدام را قبول داری؟

چون پښتونها مسلمان هستند ضروررای خودرا بقرآن مبدا دانند، با اینهم فی‌صدچهل ونه نفر پښتون هیچ رای ندادند، باین بهانهٔ نمایشی پښتونهای آن حصه را در پاکستان کشیدند و از ین پښتو نها هیچ پرسیده نشد که «آیا آزادی هم می خواهید؟»
اگر پرسیده می‌شدطبعاً پښتونها صدفی‌صد طرفدار آزادی می‌شدندوپښتونستان آزادرا می‌خواستند. دراثر این ریفرینډم اجباری بود که تمام پښتونها چه در افغانستان، چه‌در قبائل آزاد وچه آنطرف خط فرضی دیورند عدم رضایت خود را اظهار داشتند وعزم کردند بهرقیمتی که شود پښتونستان آزادرا تشکیل نمایند. در مقابل این عزم پښتونها حکومت پاکستان اقدامات بسیارظالمانه‌ئی نمود، اکثر پښتونهای آنطرف خط دیورندرا بدون محاکمه بزندان بردند. مثلاًتنها ازحزب خدائی خدمتگار دوازده هزارنفررا درزندان نگهداشته اند. همچنین ازحزب وطن بلوچستان هزار ها نفررا از حقوق مدنی محروم ودرزندان‌انداخته‌اند، برخانه های قبائل آزاد بمباری کردندومردم بیگناه را کشتند درمقابل این‌اقدام ظالمانهٔ‌حکومت پاکستان پښتونهای قبائل آزاد بجرگه‌ها ومشوره های‌ملی‌پرداختند.
بتاریخ ۳۰ حمل ۱۳۲۸ه ۱۹ اپریل ۱۹۴۹م برای اولین بار بیرق سرخ پښتونستان درتیرادرچهای حاجی عبدالحکیم‌خان غازی‌افراشته‌شد، دروقت بلندن شدن بیرق هزاران نفر ازعلماء روحانیون وبزرگان پښتونهای تیرا حاضر بودند وبان بیرق سلام کردند، وبصداهای بلند گفتند:
«پاینده باد پښتونستان آزاد، ونابود باددشمنان آزادی پښتونها!»
سپس‌درتمام قبائل آزاد بیرق های پښتونستان بلند گردید - حتی‌در داخل پاکستان در کویتهٔ بلوچستان نیز بیرق‌سرخ پښتونستان‌ازطرف پښتونهای آنجا برافراشته‌شد،و دعوای حقوق حقهٔ خودرا نمودند، مگر ازطرف حکومت پاکستان آن‌پښتونهای آزادی‌خواه دستگیر گردیده بزندان‌سپرده‌شدند. درکلیفورنیای امریکا نیز پښتونها آنجا بیرق پښتونستان بلند کردند.
بتاریخ ۹سنبله ۱۳۲۸ه مطابق اول ستمبر ۱۹۴۹م اولین جرگهٔ بزرگ تمام قبائل آزاد چنین تصویب کردند:

۱ - تمام قبائل آزاد عهد وسوگند میکنند که‌بین خود اتفاق کامل داشته باشند، وتمام کارهای قومی رابمشورهٔ یکدیگر اجرا کنند.

۲ - قبائل آزاد خودرا مکلف‌میدانند باپښتونهای هرحصهٔ پښتونستان ارتباط خود را قائم کنند ودرخیروشر باآنها خودرا شریك دانند.

۳ - تمام قبائل آزاد فرض خود میدانند که‌آزادی کامل پښتونستان راحاصل کنند ودرمقابل هرمتجاوز خارجی باتفاق کامل ایستاده شوند وآن را دفع نمایند.

۵ ـ باید یک جرگهٔ بزرگتر دیگر از تمام باشندگان پښتونستان در روز های نزدیک منعقد شود، ودر آن تمام مسائل مربوط به پښتونستان را حل نمایند
درین جرگه نمایندگان ولیدران قوم مومند، اپریدی، وزیر، مسعود، دوړ، صافی آزاد، شموزئی وچارسنگ شامل بودند وامضاء کردند.
بتاریخ ۲۸ میزان ۱۳۲۸ شمسی اولین اسامبله ملی پښتونستان وشوای محلی تیرا بنام «دپښتونستان دتیراڅانگه» تشکیل گردید این اسامبله اولین اعلامیهٔ خودرا بتاریخ ۲۳ دسمبر ۱۹۴۹ بنام تمام پښتونها و بنام ملت وحکومت افغانستان و بنام ملل اسلامی و بنام مؤسسه ملل متحده نشر کردند،
بعد ازان قوم شینوار ودیگر اقوام خیبرنیز شوری محلی خود را ساختندو بعد از تعیین وکلا الحاق خودرا به «دتیراڅانگه» اعلان کردند.
بتاریخ ۳۱ دسمبر ۱۹۴۹ اقوام سالارزی جرگهٔ بزرگ نمودندودر آن برای شوری محلی «دباجوړ څانگه» وکلا انتخاب شدندوشوری محلی «دباجوړ څانگه» تشکیل گردید.
بتاریخ ۱۱، ۱۲ و ۱۵ جنوری ۱۹۵۰م درمقام گرویك وزیرستان جرگهٔ بزرگ از تمام اقوام وزیر، مسعود، دوړ، مروت، بتوخی وغیره منعقد شد، بعد ازمذاکرات چنین فیصله بعمل آمد: ـ
۱ ـ در وزیرستان پښتونستان حکومت وشوری محلی بنام «دپښتونستان دوزیرستان څانگه» تأسیس گردید.
۲ ـ رئیس حکومت محلی «دپښتونستان دوزیرستان څانگه» جناب میرزاعلی خان مشهور به فقیر ایپی باتفاق آرا انتخاب گردید.
۳ ـ جناب فقیرایپی رویهٔ حکومت خویش راچنین خلاصه کرد:
سرازروز ۱۵ جنوری ۱۹۵۰م تمام امور اداری، سیاسی، تعلیمی ولشکری حکومت محلی وزیرستان مطابق پروگرام ذیل اجرامی شود:
الف: ـ ازحکومت پاکستان مطالبه میکنیم که تمامیت واستقلال پښتونستان خاك ۷ ملیون افغان را ازراه صلاح وامن اعتراف کند.
واز امروز تمام ماموریٖن وایجنټ های ملکی ولشکری را امر کند بصورت فوری از تمام نقاط خاك پښتونستان برون روند. اگر چنین نکنند مسئولیت عواقب وخیمیکه در اثر این لجاجت حکومت پاکستان واقع شدنی است هم نزد خداوهم نزد موسسه ملل متحده بدوش حکومت پاکستان خواهد بود.
ب: ـ چون وسائل نشراتی ما ناقص است از دولت برادرخود افغانستان که همواره با پښتونستان همدردی صمیمی دارند خواهشمندیم اطلاعات وپروگرام ما را مربوط به پښتونستان درجرائد ورادیوی افغانستان نشر کنند.

ج : - ازموسسهٔ ملل ومراکز عدالت پسند دنیا خواهش داریم پښتونستان را بحیث یك مملکت وملت آزاد ویك عضو حساس خود بشناسند ، وحکومت پاکستان را مجبور سازند تا بتمامیت وآزادی خاك پښتونستان اعتراف کنند . »

همچنین بتاریخ اول میزان ۱۳۲۹ ه نزدیك سرحد قندهار درتوبهٔ پښتونستان شورای محلی پښتونستان تحت قیادت شاغلی محمد ایوب خان اچکزئی تشکیل گردید .

این همان نتیجهٔ تحریك پښتونستان بوده که تاحال بطور مثبت دیده شده ولی چون تحریك پښتونستان دروقت حاضر هم باشدت تمام جریان دارد ، وپښتونها بصورت بسیار جدی خواهان پښتونستان آزاد هستند وبرای رسیدن بمقصد بهر فدا کاری و فربانی حاضر شده اند پس نتیجهٔ قطعی آن یا بدست آوردن آزادی پښتونستان ویا محو شدن پښتونها خواهد بود .

جرائد پښتونستان : در پښتونستان سه جریده نشرمی شود

۱ - لوی پښتون درعلاقهٔ مومند پښتونستان ازطرف میراجان سیال ، بشکل مجله بزبان پښتو نشر می شود :

۲ - آزاد پښتونستان : در علاقهٔ مسعود وزیرستان ازطرف ظهور الدین خان رمضانی بشکل جریدهٔ هفته وار بزبان پښتو نشر می شود .

۳ - آزاد پښتون : درتوبهٔ پښتونستان نزدیك سرحد قندهار .

روزهای تاریخی پښتونستان :

۱- روز ۳۰ حمل ۱۳۲۸ ه ش. برافراشتن اولین بیرق گلگون پښتونستان بصورت غیر رسمی ذریعهٔ شاغلی عبدالحکیم خان در تیرا .

۲- ۱۸ ثور ۱۳۲۸ ه برافراشتن بیرق پښتونستان درحلوزئی باجوړ درحضور (۱۵۰۰۰) جمعیت پښتونستانی .

۳- ۹ سنبله ۱۳۲۸ ه اولین جرگهٔ عمومی ومهم تمام قبائل مومند ، صافی آزاد ، چارمنگ ، شموزئی ، اپریدی ، اورکزئی ، شینوار لوادگی ، شلمان ، وزیر ، مسعود ، ودوړو امضاء معاهدهٔ مهم درموضوع اتحاد ملی وتشکیل پښتونستان .

نوټ : این روزمهم بنام « روزپښتونستان » شناخته شده وهرسال جشن گرفته می شود .

٤ - ۲۸ میزان ۱۳۲۸ ه تشکیل اولین شورای محلی پښتونستان در تیرا .

٥ - ۱۰ جدی ۱۳۲۸ ه تشکیل شورای محلی باجوړ .

٦- روز های ۲۲ - ۲۳ - ۲٦ جدی ۱۳۲۸ ه روزهای انتخاب رئیس شورای محلی وزیرستان که جناب فقیر ایپی انتخاب شدند .

۷- روز ۱۲- اگست ۱۹٤۸ ع ساعت ۱۱ قتل عام چارسده .

زمانشاه

و

فعالیت دستگاه استعماری

احمدعلی کهزاد

در تاریخ سلالهٔ سدوزائی افغانستان که با جلوس احمدشاه درانی بتاریخ ۱۱۶۰ هجری (۱۷۴۷م) درقندهار شروع و باقتل ایوب شاه بتاریخ ۱۲۳۹ (۱۸۲۳م) در کابل و باقتل کامران بتاریخ (۱۲۵۶ هجری مطابق ۱۸۴۱م) درهرات خاتمه پذیرفت دورهٔ ۸ساله سلطنت زمانشاه که از(۱۷۹۳-۱۸۰۱) مطابق (۱۲۰۷ هجری قمری الی ۱۲۱۵م) را در بر می گیرد، دورهٔ ایست بسیار پر آشوب و بسیار مهم وادارهٔ امپرا طوری وسیع باهمه اشکالات داخلی ورقابت شهزادگان درانی در اثرمشی جدید دول خارجی مثل انگلستان وروسیه وایران حتی فرانسه مشکلترشده وقضایای تاریخی افغانستان این وقت علاوه برداشتن اهمیت محلی جنبه های بین المللی هم پیدا کرد . مردی که دراین وقت روی تخت شاهی افغانستان جلوس کرد، باهمه اشکالات داخلی وخارجی ابراز کفایت نمود و با ارتکاب بعضی اشتباهات رویهمرفته باافکار ونظریات ابتکاری وبادست قوی ونیرومندی داخل اقدامات وادارهٔ کشور شد .

تیمور شاه درسال ۱۷۹۳ مسیحی (مطابق ۱۲۰۷ هجری قمری) درشهرپشاورمریض شد ودراثر توصیهٔ اطبا بعلت خرابی آب وهوا عازم کابل گردید وشهزاده زمان که سمت نائب الحکومگی کابل را داشت به استقبال پدر تاچهار باغ جلال آباد رفت . شب هنگام درحالی که شاه به بستر افتاده ودربالین او جزشهزاده زمان ویکی ازوزرایش قاضی فیض الله خان کسی دیگری نبود خوابی دید که تاج شاهی را ازتارکا و گرفته وبسر پسرش زمانشاه میگذارند ، صبح درحالی که قطرات اشك ازچشمان شاه فرومیریخت خوابی را که حاجت بتعبیر نداشت بوزیر وپسرخویش بیان کرد ونصایح چند هم بران افزود ورهسپار کابل گشت وعندالورود بتاریخ یوم یکشنبه ۷ ماه شوال ۱۲۰۷ هجری قمری (مطابق ۱۸ می ۱۷۹۳) بعمر ۴۷ سالگی بعد از ۲۰سال سلطنت دربالاحصار کابل وفات نمود .

تیمور شاه ۲٤ پسر داشت وباوجود خوابی که درراه دریکی ازمنازل مشرقی دید ومیدانست که اکثر فرزندان اونسبت به احراز مقام پادشاهی بی‌میل نیستند تا آخرین دقیقهٔ حیات جانشینی برای خویش تعین نکرد . از جملهٔ ۲٤ پسر اوبزرگتر همه همایون که‌خویش را مستحق حقیقی تخت وتاج میدانست درین‌وقت درقندهار بود.محمودوبرادرش فیروزالدین هردو درهرات بودند ونائب‌الحکومگی آنجا درکف محمود بود . شهزاده عباس که‌درحرم ودرمیان شهزادگان کوچك وجاهت داشت واصلاً حکمران پشاور بود بعلت مریضی پدر به کابل آمده بود .

زمانشاه پسر پنجم شاه حکمران کابل وبرادر عینی او شجاع‌الملك درغزنی‌حکومت وتقرر داشت .

چون خود تیمورشاه درباب تعین جانشین خویش اظهاری نکرد وزرای او سردار پاینده‌خان ، قاضی فیض‌الله‌خان ، ملا عبدالغفار خان ازراه دور اندیشی مصلحت چنین دیدند که قبل از اعلام خبر وفات شاه تمام شهزادگانی را که‌در کابل حاضر بودند به بالاحصار احضار دارند وشهزاده زمانرا به‌پادشاهی برگزینند ، شهزاده زمان اگرچه از نقطهٔ نظر سن وسال پنجمین پسر تیمور شاه بود ولی نسبت به همه اوصاف پادشاهی وکشورداری دراو جمع بود ومادرش که زن دلخواه تیمور شاه بود سردار پاینده خان را حاضر ساخته بود که درانتخاب پسر اوبه پادشاهی صرف مساعی نماید .

بهرحال وزراء پادشاهی زمانشاه‌را اعلام‌داشتندوشهزادگان هم ظاهراً روی موافقت نشان دادند ولی متعاقباً درخانهٔ شهزاده عباس جمع شده و میخواستند اورا به پادشاهی بردارند ولی زمانشاه ووزرای فعال او به‌آنها موقع‌نداده همه‌را دربالاحصار حبس کردند .

به اینطریق مرحلهٔ اول مخالفت برادران زمانشاه باقدامات جدی خنثی ساخته شد وبعد ازتدفین ومراسم فاتحه گیری شاه متوفی پادشاه جدید متوجه ادارهٔ مملکت گردید ومسئلهٔ اول ومهمی که طبعاً اورا مشغول ساخت پیش آمد برادران اوبود ، در ولایات بخصوص همایون ومحمود که هم از روی سن وسال ازو بزرگتر بودند وهم ولایات عمدهٔ مملکت مثل قندهار و هرات در دست آنها بود وهم اشخاصی بودند پرادعا .

شهزاده همایون که بزرگترین پسران تیمور شاه بود غیراز خود کسی را مستحق پادشاهی نمی‌دانست وشاه محمود طوری لجوج بود که از ادعای خود منصرف نمیشد .

جنگهای زمانشاه وهمایون ومحمود که چندین مرتبه در نقاط مختلف مملکت تکرار گردید یك سلسله پریشانیهائی برای زمانشاه تولید کرد که تاآخر سلطنت حواسش آرام

زمانشاه

شهزاده همایون

شاه محمود سدوزائی

سردار پاینده خان

وفادار خان وزیر زمانشاه

وزیر فتح خان

مانده نتوانست ، این اضطراب داخلی که دست خارجی عقب آن بود بسیاری از افراد کشور را قربان حرص و آز و بی اتفاقی های شهزاد گان ساخت بصورت محسوس پیکر مملکت و نیروی دولت سدوزائی را ضعیف نمود و در یك موقعی که نقشه های دستگاه استعماری مخالفین داخلی واغیار بیگانه را برای پیش برد مقاصد خود تحریك میکرد پادشاه کشور را باداشتن ابتکار و استعداد اداری ومملکت داری در پیشبرد نظریات صائبش چه درداخل وچه درخارج مواجه بامشکلات عدیده ساخت .

شاه زمان فرامینی مبنی براطاعت برادران به قندهار وهرات فرستاد ولی ازهیچ جا جواب نیامدوهمایون فوراً درقندهار اعلان شاهی نمود و بنام خویش سکه زد و هردو برادر در صدد جنگ برآمدند ، زمانشاه درحالیکه قیادت سپاه خویش را به سردار مددبر سردار پاینده خان سپرده بود راه قندهار پیش گرفت ، همایون لشکری تحت ادارهٔ میراخور مهر علیخان درمقابل فرستاد ، هردو سپاه درمحلی موسوم به (باغ پیرو) در حوالی قریب قلات باهم مقابل شدند . سردار پاینده خان ملقب به سرفراز خان باشهرت ونفوذشخصی طوری برسران قوای مخالف تاثیر وارد کرد که مهرعلیخان ازجنگ منصرف شد وباقوای خود تسلیم گردید وهمایون مجبور گردید که باخسرش دلدارخان به بلوچستان عقب نشیند ونزد نصیر خان بلوچ پناه ببرد .

خدمتی که درین وقت بدست سردار پاینده خان صورت گرفت ازنقطهٔ نظر ملت وشاه اهمیت بسزائی داشت ، زیرا قوم از کشت وخون بی موجب خلاص شد وشاه بریکی از رقبای جدی خود غالب آمد وپایهٔ سلطنتش استوار گردید ، لذا مقام پاینده خان درنظر زمانشاه به مراتب بلند گردیده سالانه مبلغ هشتاد هزار روپیه براش معاش مقرر کرد وباسپاه فاتح خویش وارد قندهار گردید وبعد ازانجام نظم ونسق امور پسر خورد سال خویش شهزاده قیصر را که هنوز طفل هفت ساله ئی بیش نبود به نیابت عبدالله خان ورزائی بحکومت قندهار نامزد نمود .

شاه زمان باوجود فتح خویش وبسط نفوذ درقندهار فوری مواجه به دوسوال شد که آیا همایون را دربلوچستان تعقیب کند ویا برای مطیع ساختن برادر دیگر شاه محمود عازم هرات شود ؟ درین فرصت نصیرخان بلوچ نامهٔ مبنی برعرض اخلاص ووفاداری بهشاه فرستاد و عفو همایون را خواستار شد ، لذا شاه ازتعقیب همایون صرف نظر نموده عزم رفتن هرات کرد .

چون شاه محمود ازعزم شاه آگاهی یافت قلیچخان تیموری را مامور حفاظت شهر

هرات نموده وخود برای مقابله بیرون آمده و بحرکت افتاد ولی چون متعاقباً اطلاع یافت که قلیچ خان در خفا به شاه وفادار شده است ، برگشت ودر دوطرف دیوار های حصار میان او وقلیچ‌خان تیموری جنگ پیش شد تااینکه شاه محمود مجدداً هرات را تصرف نموده ودر اثر ضعفی که درخویش احساس نمود فوراً عریضهٔ انقیاد بحضور شاه فرستاد وزمانشاه که کارهای جدی تری درمرکز مملکت ودر ولایات شرقی کشور داشت اطاعت نامهٔ برادررا کافی دانسته ازکشك نخود قندهار عنان بطرف کابل گردانید .

شبهه‌ئی نیست که رفتار صلح جویانهٔ زمانشاه واغماز او ازمخالفت برادرانش همایون ومحمود وعدم تعقیب آنها ازلحاظ ایجابات وقت‌واخلاق بزرگوارانهٔ شاه دال برنظریات بهیخواهانهٔ او میباشد ، ولی طوریکه گفتم اجبا ری هم درپیش بود که عجالتاً دیگر عقب آنها نگردد آنهم درصورتیکه سلطنت او ازطرف هردوی آنها شناخته شده بود ، معهذالك اگرازنظر مفاد عمومی مملکت ومفاد شخص‌شاه نگاه شود عدم تعقیب شهزادگان اشتباهی بود که مشکلات بزرگی درآینده بار آورد وبه سقوط سلطنت زمانشاه و کوری چشم او وخانه جنگی های دامنه‌داری واز همه مهمتر به قوت یافتن سك ها در پنجاب وپیش آمدن دست استعمار درحواشی مملکت منجر گردید .

بهر حال درحالیکه شاه‌محمود کماکان درهرات وهمایون در بلوچستان درمجاورت قندهار باقیمانده ، شاه طفل خوردسال هفت‌سالهٔ خویش شهزاده قیصررا در قندهار گذاشته وبکابل برگشت وبرای تعمیل کشورکشائی های خویش که بدان علاقه مندی زیاد داشت ترتیبات حرکت پشاوررا گرفت وبه‌اساس بعضی ماخذ بدان صوب حرکت‌هم کرد که‌وقایع نامساعد منجمله تجاوزشاه مرادبیگ امیر بخارا بروز کرد . این شخص درعصر سلطنت تیمورشاه هنگامی که‌شاه بخاك های هندی ولایات شرقی خود در گشت وگذار بود ازموقع استفاده نموده وبه جنوب آمو دریا تاخت ولی در اثر مواجهه شدن به‌قوای سلطنتی بعقب‌نشینی به پار دریا مجبور شده بود وحین وفات تیمورشاه مجدداً به تجاوز شروع کرد وباز به مناطق جنوب آمو دریا تاخت. محمود خان سپاه منصور که‌ازطرف زمانشاه سمت حکمرانی کابل‌راداشت برعلیه مهاجم حرکت کرد وبعد ازمقابله های بسیار شدید اسیرشده وشاه مرادبیگ بلخ‌را درمحاصره افگند ولی درمقابل سران درانی بالاخره خواهان صلح شد وایلچی باتحالیف به دربار شاه فرستاد بشرطیکه شاه سدوزائی همان معاهده عصر پدرش را مراعات کند ، زمانشاه که عجالتاً به مسایل

مختلف مقابله برادران ونقشه‌های فتوحات هند مشغول بود باشاه مرادبیگی کنار آمد ومشارالیه خودرا مجدداً به‌بارد ریا کشید وشاه به‌سرعت بطرف پشاور حرکت کرد.

زمانشاه به‌تسخیر قطعات مزیدی ازخاك هند شوق زیاد داشت ومیکوشید بهر طریق وسرعتی که باشد خویش را به پشاور آستانه ولایات شرقی قلمرو خود رسانیده و نقشه های پیش‌روی راسردست گیرد ، در کابل درحالیکه مصروف تدارك مسافرت بطرف پشاور بود اطلاعات نامساعدی ازطرف همایون رسید، نصیرخان بلوچ که‌نسبت بزمانشاه وفادار ومطیع بود درین بین‌فوت نموده وبرادرزاده اش محمودخان بلوچ که‌جای اورا گرفته بود وهم خودمیخواست ازاطاعت مرکزسلطنت سرپیچی کند وهم‌همایون رااغوا نماید، زمانشاه حافظ شیر محمدخان بن‌شاه ولیخان وزیر (وزیر احمدشاه) راکه درعصر پدرش تیمورشاه گوشه‌نشین بود و به‌لقب اشرف الوزرا سرافراز ساخته بود باسید خدادادخان قوشنجی ولشکری بطرف بلوچستان فرستاد. نمایندگان وقوای اعزامی میتوانستند یا به نصیحت ویا به قوه شهزاده را به‌راه آورند ولی خدا دادخان موجب مزیداغوای اوشد و هنگامه چاق ترگردید واشرف الوزراء مجبورشد که مراجعت نماید و کوایف را به شاه که این وقت درپشاور بود برساند.

شهزاده همایون به کمك محمود خان بلوچ از دوری زمانشاه وبودن او در پشاور وازضعف حکومت پسر هفت‌ساله شاه درقندهار استفاده نموده ، به‌شهر حمله‌آورد.

شبهه‌ئی نیست که‌شهزاده قیصر درقندهار تنها نبود. اشخاصی مانند سرداریاینده خان کدوخان، یارمحمدخان درپیرامون قیصر درقندهار حاضر بودند ، چنانچه حفاظت شهر به یارمحمدخان واداره عملیات جنگی به‌سردار پاینده‌خان تفویض گردید وخود شهزاده هم بجنگ برآمد دروهله اول سپاه قیصر وپاینده‌خان موفقیت‌های خوبی حاصل کردند ولی همایون شخصاً خویش را به قیصر رسانید وزخم‌های شمشیر بوی وارد کرد ودر اثر مداخله احمدخان پسرهمایون اخیرالذکر ازقتل برادر زادهٔ خود خود داری نمود و باین ترتیب رخ جنگ به‌مفاد همایون برگشت وسران‌سپاه چون پاینده‌خان وپسرش فتح خان وعبدالله‌خان نورزائی وکدوخان بارکزائی شکست نموده وخویش رانزد زمانشاه به پشاور رسانیدند وقیصربدست همایون اسیرشد ودرقندهار درمحبس افتاد ، همایون مجدداً به‌قندهار مستولی شد باردیگراعلان شاهی نمود ، سکه زد وبیرق بلند نمود.

درین فرصت که‌شهر تازه بدست اوآمده بود احمدخان نورزائی یکی از سردارهای که به زمانشاه ارادت داشت وعزم رفتن پشاور را نموده بود درعرض راه بین فراه

وقندهار ازسقوط شهر ومحبوس شدن قیصر اطـلاع یافته بشهر حمله آور گردید ولی موفقیتی نصیبش نشد وزخمی گردید ودرویشی بنام ملاحسین اورا بغرض معالجه بخانه خود پناه داد وهمایون ازقضیه خبرشده اورا دستگیر نمود ومیخواست بقتل برساند ولی دراثر شفاعت بزرگان قندهار عفو کرد وسرعسکر قوای خود مقرر نمود .

اعلان مجدد پادشاهی همایون درقندهار زمانشاه رامجبور ساخت که نقشه های فتوحات هندرا که بدان خیلی علاقه داشت عجالتاً کنار بگذارد ، زمانشاه به فتوحات در هند خیلی اهمیت میداد واز روز اول جلوس تا روزهای اخیر زمامداری خویش آرزو داشت کـه کشورکشائی های عصرجدش احمد شاه درانی را تجدید کند ولی طوریکه همه میدانیم متأسفانه بااینکه نفوذ دولت افغانی سدوزائی تاقلب پنجاب یعنی تالاهور هنوز برقرار بود معذالك به پیشرویهای مزید موفق نشد بلکه آهسته آهسته نفوذ دولت مذکور ازپنجاب هم کاسته شده رفت .

علت این امر درظاهر امرمخالفت برادران سدوزائی ، بی اتفاقی های داخلی، جسارتهای شاه مراد بیگ ازبك ومحمودخان لوچی ازشمال آمودریا وما ورای جنوب کوهای کوزك وبرخواستن سکها وتحریکات ودخالت های فتح علی شاه قاجار وغیره میباشد که عقب آن دلچسپی های روسیه ونقشه های ناپولئون راهم بخاك هندوستان باید حساب کرد ولی علت العلل این همه هنگامه های نامساعد ظهور فرنگی ها بود ،درمجاورت ودرخاك های هند که شرایط زندگانی مملکتی را درعصر زمانشاه نسبت بدورۀ جدش احمد شاه بابا بکلی تغییر داده بود . شبهه نیست که احمد شاه باحین فتوحات مکررخود درهند باقوای بزرگ مراهته وبقایای اولادۀ مغل های هندی مواجهه شد، ولی قراریکه تاریخ خود شاهد است تعداد وکثرت سپاه مانع پیشروی این پادشاه فاتح نشد، بلکه یکی ازعوامل مؤثری که زمینه را برای توسعه نفوذ کمپنی هند شرقی انگلیس درهند باز کرد همین نیروی افغانی وفتح احمد شاه درانی درجنگ معروف پانی پت بود . پس زمانشاه مانندجدش ازکثرت سپاه باك نداشت بلکه دعوتهای تیپوسلطان ومرزا احسن بخت یکی ازشهزادگان دهلی که حین سلطنت تیمورشاه بکابل هم پناهنده شده بود وبعضی دیگر ازنوابها وراجاها اجرای نقشه های او را آسان ترمی ساخت ولی بیخبر بود که درهند بامال التجارۀ کمپنی هند شرقی دستگاه افسونی وارد شده که نه تنها آرزوهای اوبلکه نقشه های (ناپولئون) و (تزار) رادر هزاران کیلومتر دورتر ازسرحدات هند عقیم خواهد ساخت، اونمیدانست که دستگاه افسون مانندعنکبوت

درخاك پهناورهند تاردوانیده وجرائیم استعمار بلباس تاجر ومسافر وسیاح بطرف لاهور وشکارپور، بوشهر وطهران وقندهار درحرکت آمده است وعنقریب نقشه‌های تعرضی استعماری خویش راسردست اجراخواهد گرفت .

بهر حال زمانشاه که میخواست ازآبهای سند بطرف پنجاب حرکت کند برگشت (۱۷۹۳م) وازپشاور فوری بکابل آمد وبلا تاخیر با سپاه گران بطرف قندهار بحرکت آمد تاحساب خویش‌را باهمایون یکطرفه کند .

بار دیگر درچهل کروهی قندهار سپاه زمانشاه وهمایون بهم مقابل شدند، سرعسکر قوای زمانشاه باز سردار پاینده خان بود ولی همایون این دفعه احمد خان نورزائی یعنی کسی را درراس سپاه قرار داده بود که تادیروز بااو درجنگ ومخالفت بود؛ بهر حال سردار پاینده خان بار دیگر جنگ را بدون خون ریزی برد واحمد خان نورزائی باسردار پاینده خان نزد زمانشاه آمده وتسلیم شد وهمایون بار دیگر قهراً شکست خورد وراه هرات راپیش گرفت تا بهشهزاده محمود پیوست شود، فتحخان پسر پاینده خان اورا تاگرشك تعقیب کرد ولی بدست نیامد .

پیش ازینکه زمانشاه شخصاً با سردار پاینده خان و سپاه خویش وارد قندهار شود زوجهٔ سردار پاینده خان که درعقل وتدبیر وشجاعت و دلاوری زنی مردانه صفت بود شمشیر حمایل نموده وبه سواری اسپ بزندان شهر حمله برد وشهزاده قیصررا بیرون آورده برمسندش نشاند ، درحالیکه شهروشهر نشینان ازسرنوشت خویش وعاقبت جنگ بخوبی آگاهی نداشتند ، این زن افغان همنوائی خویش‌را به پادشاه متبوع خویش عملاً ثابت ساخت وپسر اورا مجدداً برمسند حکومتش نشانید و توسط منادی دوام استقرار سلطنت زمانشاه را بگوش‌مردم رسانید ، تااینکه شاه باردوی خویش واردشد وپسرش شهزاده قیصر را بخطاب ولیعهدی مجدداً به حکومت قندهار گماشت . آنگاه یکطرف فرمانی بنام محمود بهرات راجع بـه تسلیم دادن همایون فرستاد وبجانب دیگر چون ملتفت شده بود که دست برادر نصیرخان بلوچ درین تحریکات شریك میباشد ، دراثر عرایضیکه ازطرف محمود خان بلوچ پسر نصیرخان بهشاه رسید ، وبالاخره خودش هم شرفیاب حضور شده بود مختارالدوله شیرمحمد خان را بالاخیرالذکر بهولایت جنوب غربی یعنی بلوچستان فرستاد وخود بطرف کابل حرکت نمود . مختارالدوله محمودخان را

برمسند پدرش نشانیده امور بلوچستان را نظم ونسق داد ودراثر ابراز وفاداری بمرکز دولت سدوزائی افغانی محمودخان بلوچ شش هزار سوار بلوچ برای ملازمت رکاب شاهی فرستاد .

همایون عوض اینکه بهرات برود از حدود فراه برگشته ازبی راهی ها و نقاط دشوارگذار ریگستان و بلوچستان خودرا بحوزهٔ سند رسانید وبالاخره درمقام (لیه) بحصص شرقی سند به ۲۵ کروهی ملتان سرراه دیرهٔ اسماعیلخان ازطرف محمدخان حاکم آن ناحیه اسیرشد وبه امر شاه کور گردید .

زمانشاه بعدازاعطای هدایات لازمه به پسرش شهزاده قیصر واعزام مختارالدوله برای نظم ونسق امور ولایت بلوچستان به کابل برگشت و برای رفع خستگی های فکری وبدنی چندروزی برای شکار عازم کوهدامن شد و عندالمراجعه مراسم عروسی برادرش شاه شجاع را که درین وقت بسن دوازده سالگی رسیده بود بادختر وزیرش وفادار خان شروع کرد وباشکوهٔ زیاد آنرا به پایان رسانید .

دراواخر ماه سپتامبر ۱۷۹۵ که مراسم عروسی تازه تمام شده بود خبرنا خوش دیگر بهشاه رسید که عبارت از بیقراری‌ها در کشمیر بود وقضیه چنان بود که میان خان بلوچی برناظم کشمیر محمدخان نام حمله برده واین ایالت را ازدست اخیرالذکر بیرون کشیده بود ، زمانشاه فوراً بطرف ولایت مشرقی بحرکت آمد وبتاریخ ۲۸ اکتوبر ۱۷۹۵ درموقعیکه درباغ نمله توقف داشت خبر دستگیر شدن همایون در (لیه) بهشاه رسید وقراریکه ذکر شد بهامر شاه کور ساخته شد وشهزادهٔ نابینارا بتاریخ ۳۰ دسامبر ۱۷۹۵ ازپشاور محبوس به بالاحصار کابل فرستاد وقضیهٔ کشمیر هم تااین وقت دراثر اعزام مختارالدوله که از بلوچستان برگشته بود حل شد ونامبرده میان خان مذکور را محبوس دراتک بحضور شاه پیش کرد وعفو گردید ، شاه چندروزی اتک واستحکامات نظامی قلعهٔ معروف اینجارا معاینه نمود واز اتک روانهٔ « حسن ابدال » شد ودرظرف یك هفته ئی که دراینجا اقامت داشت احمدخان را بادستهٔ زیادی ازدرانی‌ها مامور کرد که قلعهٔ روتاس Rahtas واراضی گردونواح آنراتاجریان جیلم تا بع سازد . قلعه به آسانی بدست مفرزهٔ اعزامی می‌افتاد وبه قوماندان آن امر حرکت به گجرات داده شد که خبر تجاوز آقامحمدخان قاجار به مشهد به گوش شاه رسید .

درین موقع که پادشاه سدوزائی افغانستان زمانشاه یکطرف در شرق به پنجاب باراجاهای سك مواجه شده وازجانب دیگر درغرب قاجارها بنای تجاوزرا گذاشته‌اند وباراول درشرق وغرب امپراطوری درانی افغانی تحریکات واغتشاشاتی درلباس مخالفین خودی وبیگانه به منصهٔ ظهور میرسد، جای آنست که قدری در قضایا عمیق تر شویم، زیرا همایون ومحمود، سك‌ها وقاجارها همه دراثر تحریکات دستگاه دیگری حرکت می کردند که شناختن آن ازاهمات مسایل ضروریه میباشد، در تاریخ معاصر افغانستان چند صفحه قبل اشاره نمودیم که منحیث واقعات خارجی عصر زمانشاه نسبت بدورهٔ جدش احمدشاه بابای درانی فرق زیاد داشت، دردورهٔ زمامداری زمانشاه کمپنی هند شرقی درقسمت اعظم هند تماحول قریب پنجاب تاردوا بده وباحرص وولع زیاد نه تنها مصمم به پیش روی بود بلکه ازهمان وقت که هندرا درکشش نفس استعماری خویش میدید باچشمان دوربین درافق دور ونزدیك مترصد بود که ازهرجا خطری نشئت کند بهرقیمتی که باشد آنرا ناپدید نماید.

شبهه ئی نیست که سیاست مداران انگلیسی از نقشه های ناپولئون وتزار درهراس بودند، ولی میدانستند که درمقابل یکی خان نشین های آسیای مرکزی و پیش روی دیگری خاك های وسیع آسیای شرقی ازسواحل بحر سفید تاافغانستان افتاده است معذالك درحالیکه برای خنثی ساختن نقشه های شمال وغرب مصروف اقدامات واخذ تدابیر لازمه بودند، خطر فوری را در وجود زمانشاه سدوزائی تشخیص داده بودند وبسیار میترسیدند که عملیات احمدشاه درانی باردیگر درهند تکرار نشود واقعاً فتوحات احمدشاه بابا درهند هنوز مدنظر همه بود وبخصوص مسلمانان نیم قارهٔ فاتحین افغانی را بحیث منجی خویش میدانستند و بسیاری ازنوابها تیپو سلطان ووزیر علی و غیره از نقاط مختلف شاه سدوزائی را به بسط فتوحات درهند دعوت مینمودند. وقراریکه متذکر شدیم. آرزوی قلبی ونهائی زمانشاه همین بود که بدون فوت وقت دامنهٔ فتوحات را از پنجاب بخاکهای هندی وسعت دهد. زمانشاه طوری به این کار اشتیاق داشت که تازگی سلطنت، مخالفت برادران، بعضی هنگامه های مخالفت کارانهٔ امیر بخارا و شاهان قاجار وغیره را وقعی نداده درفاصلهٔ واقعات داخلی کوچکترین فرصتی که می یافت فوراً خویش را بپشاور واتك ولاهور ونقاط سوق الجیشی ایالات شرقی میرسانید تا نقشه‌های پیشروی خویش را عملی کند.

«ولسلی Wellesley» حکمران انگلیسی هند معاصر زمانشاه اولین کسی است

از انگلیس ها که به اهمیت حیاتی منطقه جنوب شرقی افغانستان عصر سدوزائی منطقه ئی که بعدتر به صفت « شمال غرب هندی » موسوم شد و به قدرت زمانشاه افغان پی برده ودرصدد دفع آن برآمد وخطوط مختصهٔ سیاست انگلیسی برعلیه شاه سدوزائی عبارت ازاین شد که درشرق و غرب قلمرو افغانستان سدوزائی در پنجاب و خراسان خاص هنگامه های برپا کنند ، بدین معنی که زمانشاه هروقت به آستانهٔ شرقی کشور خویش به پنجاب بیاید ، قاجارهارا تحریك به مداخلهٔ مستقیم وغیر مستقیم نمایند تاشاه بسرحدات غربی متوجه شود وآنگاه راجاهای سك را تشویق به اتحاد وخودسری ودعوی آزادی نمایند وباحمایت وتقویت آنها ازسك ها دولتی درپنجاب برعلیه افغانها ایستاده کنند وباجنگك اندازی عنصر افغان وسك را ضعیف ساخته نه تنها درپنجاب بلکه درعلاقه های شرق وجنوب شرق افغانستان آنوقت درحوزهٔ سند و بلوچستان نفوذ استعماری خویش را پهن نمایند .

بدین اساس استقرار روابط بادربار قاجاری ایران باراول مورد توجه« لارد ولسلی » و اولیای امور انگلیسی کلکته قرار گرفته وقبل ازینکه هیئت معروف « کپطان ملکم » را به طهران بفرستند ، شخصی موسوم به مهدی علیخان که یکی از نجبای ایرانی مقیم بمبئی بود وتابعیت هند داشت بحیث نمایندهٔ کمپنی هند شرقی به بوشهر فرستادند .

چون کمپنی هندشرقی اصلا نه کدام کمپنی تجارتی بلکه قوی ترین دستگاه استعماری بود ، مهدعلیخان هم درحقیقت کدام وظیفه تجارتی دربندر بوشهر نداشت بلکه قراریکه را ولینسن انگلیس در کتاب «انگلستان وروسیه درشرق » می نویسد به مهدیعلیخان دستور داده شده بود که « تمام وسایل لازمه را دردربار ایران بکار اندازد تاز مان شاه دائما مشغول وگرفتار باشد وبطرف هند مراجعت نتواند » وبرای اینکه مهدی علی خان بقوت پول نقشه های خویش را درایران عملی بتواند ، سالانه دوسه لك کلدار در دسترس او گذاشته شده بود .

طبق این هدایات مهدی علیخان از ۱۷۹۷ بنای مکاتبه را باطهران گذاشته وآقامحمد شاه قاجار را تحریك می کرد که شهزاده محمود وفیروز را باقوای لازمه به افغانستان بفرستند به این ترتیب خادم انگلیس ها در بوشهر از ۷-۸ سال کارروائی های خود در حدود ۱۷ لك کلدار خرچ کرد وازهرچه بوی اختلاف میان افغانی وایرانی می آمد کار گرفته، شاهان قاجاررا تحریك و شهزادگان سدوزائی شاه محمودوفیروز الدین را ذریعه انها اغوا نمود .

پیشتر گفتیم که زمانشاه در آخیر دسامبر ۱۷۹۵ در پشاور بود وبرای و برای چند روز عازم اتك وحسن ابدال شد ومشغول اجرای عملیاتی برعلیه قلعه روهتاس (گجرات) بود که خبر تجاوز آقا محمدخان قاجار به مشهد رسید وسکها از ترس به کوها گریخته ، شاه سدوزائی به عجله هرچه تمامتر دومنزل رایکــی کرده وبتاریخ ۳ جنوری ۱۷۹۶ خودرا به پشاور رسانید .

مشهد از آغاز تشکیل دولت سدوزائی جزء قلمرو دولت افغانی بود ولی حکومت آن ازطرف شاهان درانی احمدشاه وتیمورشاه به اولادهٔ نادرشاه خراسانی سپرده شده بود وشاه رخ ونادر مرزا نواسه و کواسهٔ نادرشاه بکمال وفاداری بمرکز سلطنت افغانی بهولایت شمال غربی یعنی حصص غربی خراسان خاص حکومت می نمودند .

شبهه ئی نیست که درین وقت درولایات طوس رؤسای محلی دیگری در قاین و ترشیز وتربت حیدری حکومت داشتند . درنقطهٔ اخیرالذکر «ایشان خان» تاجك ودرسبزوار بطرف غرب مشهد «علی یارخان» ترك حکومت داشت وقبوشان وچناران مناطق شمالی مشهد بدست کنه خان ، ظفرخان ورؤسای محلی کرد ، بود ونیشاپور بدست جعفرخان پسرعباس قلی بیات اداره می شد .قراریکه تیت G.P.Tate انگلیس می نویسد شاهرخ نابینا نواسهٔ نادر شاه دراثر عطوفت احمدشاه درانی بحکومت محلی مشهد نایل بود ودراثر حمایت دولت افغانی تا اخیر عمر شاه درانی ازحمله های همسایگان خود مامون بود .

درعصر سلطنت تیمورشاه سدوزائی رئیس منطقهٔ چناران مشهد را بتصرف خود آورد ولی تیمورشاه بعد از پنجسال مجدداً شهرموصوف را تسخیر کرد وحکومتش را بشاهرخ سپرد .

اگــرچه درسالهای اخیر سلطنت تیمورشاه دراثر ناتوانی شاهرخ ومجادلهٔ پسرانش نصرالله میرزا ونادر میرزا اوضاع اداری مشهد خوب نبود معذالك بعد از وفات نصرالله میرزا ونادر میرزا تاعصر سلطنت زمان شاه بحیث حکمران دولت سدوزائی افغانی بشهر مذکور حکومت می کرد .

بقرار نوشته های الفنستن (۱) آقا محمدخان قاجار که دودمان آبائی اش از دست نادرشاه جوروجفای زیاد کشیده بود تصمیم داشت اولادهٔ نادر را درمشهد مستاصل کند واین شهررا متصرف گردد . نادر میرزا حاکم مشهد که ازتجاوز شاه قاجاراطلاع یافت پدر پیر ونابینای خود شاهرخ میرزارا روی صحنه کشیده وخود به هرات فرار کرد .

---

(۱) صفحه ۵۷۰ «واقعات سلطنت کابل» .

با اینکه شاهرخ ناتوان و پیر جز تسلیم کاری نمی توانست و تسلیم هم شده و شاه قاجار همه دارائی و جواهرات اورا بشدت گرفت خودش را هم بالاخره بعذاب شدید در مقر خویش بقتل رسانید وداخل شهر مشهد شد وقبر نادرشاه را نبش کرد واستخوانهای اورا بیرون آورد و به تهران فرستاد وقراریکه نویسندهٔ انگلیسی فوق الذکر دراخیر اینموضوع می گوید « حق خدمات نادر را باقتل دودمان وخراب کردن قبر او ادا کرد .»

زمان شاه ازتجاوز آغا محمدخان قاجار درمشهد شهر سرحدی کشورش خیلی متأثر بود و با سرعت هرچه تمام تر خویش را ازپشاور بکابل رسانید وچون رضاقلی وعلی قلی پسران شاهرخ هم برای استمداد بحضور شاه رسیده بودند زمانشاه فوراً امر اتخاذ ترتیبات جنگ داد ولی آغا محمد خان قاجار دراثر تصمیم پادشاه سدوزائی فوراً آغاحسین خان قره کوزلو را بحیث نمایندهٔ دولت قاجاری بدربار زمان شاه فرستاد و ایلچی مذکور عقب نشینی قوای قاجاری را ازمشهد وعده داد وبه این اساس روابط سدوزائی وقاجاری دریك موقع بسیار حساس شکل دوستی و مودت متقابله بخود گرفت واز طرف زمان شاه کدوخان بارك زائی بحیث سفیر تعین گردید ونمایندهٔ افغانی باقره کوزلو سفیر قاجار یکجا بطرف طهران حرکت کردند .

نقشهٔ لارد ولسلی وعملیات خدام انگلیس مانند مهدی علی خان وهمکارانش یکسال توجه پادشاه سدوزائی را ازهندوستان گردانیده دربار سدوزائی وقاجاری را علی الرغم نیات نیك متقابله آنها بهم مقابل ساختند معذا لك مقابله طرفین عجالتا به تبادله سفراً منتهی شد وزمانشاه که آنی از تعقیب نقشه های کشور کشائی درهند غافل نبود باسپاهی که تعداد آن به ۳۰ هزار نفر می رسید درزمستان ۱۷۹۶ بطرف پشاور برگشت .

شاه تقریبا یکماه در پشاور به قصد جمع آوری سپاه مزید توقف کرد. مختارالدوله با ۱۵ هزار سوار درانی از کشمیر برگشته به شاه ملحق شد، بتاریخ ۲۸ نوامبر سال مذکور به محال چمکنی به ٤ میلی شرق پشاور رسید وبه تاریخ ٤ دسامبر توسط پلی رود سندرا عبورنموده وارد اتك شد و بطرف جهلم بحرکت آمد ومختارالدوله را بحیث طلیعهٔ سپاه پیش فرستاد .

شاه سدوزائی مانند عملیات جدش احمد شاه بحمله های خورد خورد مبادرت می کرد، وبه تأنی وکامیابی پیش می رفت سك ها دربنوقت پراگنده وجز را جا های کوچك محلی قدرت متمرکزی نداشتند ومهمترین آنها عبارت بود از صاحب سنگ درگجرات ،

رنجیت سنگ دروزیر آباد ، لینه سنگ درلاهور وگلاب سنگ درامرتسر که همه هنوز مطیع دولت سدوزائی بودند وولایت طوس وپنجاب هنوز در دومنتهاالیه کشور جز قلمرو دولت سدو زائی بشمار می رفت .

زمان‌شاه اول به گجرات آمد وسه روز بواسطهٔ باران متوقف شد وبتاریخ اول جنوری ۱۷۹۷ وارد لاهورشد ، ورود زمانشاه سدوزائی درلاهور واولهٔعظیمی درافطارهند تولید کرد ، وهیچوقت هندوستان بعداز وفات احمد شاه درانی چنین روز پر هیجانی را ندیده بود . موقـع برای کشور کشائی های پادشاه افغانی خیلی مساعد بود . هنوز مهارا ته پارچه‌پارچه ومصروف اختلافات باهمی‌درجنوب نیم قارهٔهند بودند وطرفداران شاه افغانی ازهرطرفی صدای همکاری بلند نموده بودند، نواب‌های او دومیسور ودهلی خودآرزومند پادشاه صدو زائی بودند و روهیله ومسلمانان دراقطار بلاد هند در جنوبی ترین نقاط دکن برای کامیابی وفتوحات اولادهٔ احمدشاه دعا میخواندندوراه دهلی باردیگر درمقابل افواج افغانی بازدیده می‌شد ، ولی بااینهمه مساعدتهای زمان ومکان یك‌چیزی بی‌سابقه درنیم قارهٔ هندبمیان آمده بود که عبارت ازدستگاه استعماری بود . این دستگاه که ناظر واقعات بود برای خنثی ساختن نظریات پادشاه سدزوائی چه‌درهند، چه‌در افغانستان وچه‌در خاکهای مجاور و کشورهای‌همسایه مشغول طراحی بود چنانچه‌فراریکه‌مورخین ونویسندگان انگلیسی مانند (الفنستن) و(راولنسن) وغیره خود می‌نویسند علاوه براعزام مهدی علیخان بحیث نماینده کمپنی هند شرقی دربوشهر وصرف۱۷ لك کلدار برای تحریك قاجاریها به جنگ یگانه مقصد ازاعزام هیئت انگلیسی سرجان ملکم در ۱۷۹۹ در ایران این بود که به‌تحریك شاهان قاجاری و اغوای شاه محمود و فیروز الدین توسط شاهان اخیر الذکر غوغائی درسرحدات غربی ودر داخل کشور افغانستان تولید کنند که‌اقلاً برای سه سال زمانشاه وقت ومجال برای انجام نقشه های فتوحات خوددر هند پیدا نکنند .

این است سنگ بزرگی که در راه کشور کشائی های زمانشاه سد وزائی پیدا شده وشرایط پیش‌روی را نسبت به‌عصر جدش در هند بکلی تغیر داده بود . روح اساسی‌در نگارش‌صفحات‌این رساله این‌است تازمانشاه وعصر اورا مواجهه باافسون دستگاه استعمار مطالعه کنیم وهرچه این مطالعات جامع‌تر وعمیق‌ترشود عظمت شاه زمان ازنظر تاریخ‌ملی برای اولاد افغانستان روشن‌ترمی گردد . فتوحات احمدشاه‌درانی درهند بکمال سهولت برای نواسه اش وسپاه افغانی میسر بود علی‌الخصوص که‌روح قهرمانی نیروی افغانی در میدان پانی پت جاویدان مانده وهمهٔ مردمان هند انتظار احمد شاه جدیدی رامی کشیدند.

بهر حال شاه زمان در لاهور نشسته ، پنجاب سراسر مطیع وراجا های سك‌چیزی در٭

دربار وچیزی بحکومت ایالات بمقامات بلندی رسیده ومورد لطف پادشاه درانی افغانی قرار گرفته بودند ، هوا وفضا بروز وا قعات بزرگتری را بهنفع زمانشاه مژده میداد که بار دیگر صدای ناخوشی ازغرب کشور ازهرات بگوش رسید ،

درصفحات قبل اشاره شد که شاه محمود برادر دیگر زمانشاه حین تاجپوشی اخیرالذکر در هرات بود وزمانشاه بعدازمغلوب ساختن همایون باراول میخواست شخصاً ازقندهار به بهرات رفته محمود راهم که سری می جنبانید مطیع سازد ولی نه به کشك خود نرسیده بود که عریضهٔ مبنی بر اطاعت وتسلیم ازاو دریافت نمود وشاه محمود کماکان حیث والی هرات باقی ماند .

بعد ازینکه بساط مخالفت های همایون با دستگیر شدن و کور ساختن او خاتمه پذیرفت تحریکات اجانب شاه محمود جاه طلب را اغوا کرده ووی ازدوری برادرش زمانشاه در پنجاب استفاده نموده ودرموقع حساسی که شاه داخل اقدامات بزرگ می شد بر فراه حمله نمود وازآنجا راه قندهار را پیش گرفت ، زمانشاه فوراً ازلاهور بهاتك برگشت و بر گشت ناگهانی شاه باعث بعضی بی امنی های جزئی شدوقوائی برای تامین امنیت برعلاقههای هزاره فرستاد وبتاریخ ۲۳ فروری ۱۷۹۷ وارد پشاور شدوبتاریخ ۱٦ مارچ (۱۸ رمضان ۱۲۱۱ هجری قمری) بکابل رسید . می گویند که علت ظاهری اغوای شاه محمود ، عطا محمدخان علزائی شده بود که پنجهزار اقوام خودرا ازحوالی قندهار بهرات برده وشهزاده محمودرا تقویت می کرد وهردو باتفاق هم نقشهٔ حمله برقندهاررا پیش خود طرح نموده بودند ، زمانشاه بعداز اخذ ترتیباتی در کابل بطرف قندهار بحرکت آمد ، حین وصول درقلات علزائی عبدالله خان الکوزائی حکمران کشمیر بعداپائی زید بحضورش مشرف شدومتعاقباً سفیر وعرایض ارادتمندی یکی ازراجاهای هند شمالی واصل شد . ، عبدالله خان حکمران کشمیر رافوراً امرمراجعت بحوزهٔ حکومتش داد وبتاریخ ٦ جولائی ۱۷۹۸ وارد قندهار شد وعندالورود بهشهر خبر قتل عطامحمدخان علزائی راآوردند واین همان کسی بود که دست بزرگ دراغوای شاه محمود داشت ودرصدد حمله بطرف قندهار برآمده بود وبا ترتیباتی که کارگذاران پاشاهی گرفته بودند اورا شبانگاه درین راه هرات وقندهار بقتل رسانیدند .

زمانشاه درایام اقامت خویش درقندهار ترتیبات نظام رابهترساخت ومحمودخان بلوچی باعدهٔ زیادی ازبلوچیها حاضرخدمت شد وپیش قراولی مرکب از ۱۲ هزار سوار انتخابی

تحت اوامر پسرش شهزاده قیصر واحمد خان نورزائی بطرف فراه فرستاد وخودش با قوای اساسی سپاه وتوپخانه بتاریخ ۸ سپتامبر ۱۷۹۷ بطرف هرات بحرکت آمد.

شاه محمود که به اغوای عطا محمد خان برخاسته بود بعد از قتل اخیر الذکر ششدر مانده و نمیدانست که چه کند. می گویند که قلعه هرات را به قلیچ خان . خان معروف تیموری سپرده وخود بیرون شهر برای مقابلهٔ شهزاده قیصر در روضه باغ برآمده بود. همین طور بین قوای محمود وسوار کاران غیر منظم قوای زمانشاه که تحت قیادت جهانداد خان اعزام شده بود، دراوبه زدوخوردی درگرفت وقوای شاه محمود بطرف هرات درعقب نشینی بود. درچنین یك موقع باریك تنها چاره ئی که بفکر شاه محمود رسید این بود که خود را در داخل قلعه هرات حصاری کند ولی قلیچ خان تیموری که بازمانشاه رشتهٔ فرمان برداری قایم کرده بود، دروازه های شهررا بر روی او باز نکرد وشاه محمود از نزدیك شدن شهزاده قیصر بدروازهٔ هرات مجبور شد که با پسرش کامران وبرادرش فیروز الدین بطرف ایران بسه کاشان وقاین فرار کند.

زمانشاه عقب قوای پسرش قیصر بتاریخ ۱٤ اکتوبر ۱۷۹۷ داخل هرات شدوشهزاده قیصر را که سمت ولیعهدی هم داشت بنائب الحکومه گی هرات مقرر کرد وزمان خان بامیزائی واحمد خان نورزائی را بحیث مشاور وسرعسکر سپاه اوتعین نمود.

به اساس تاریخ سلطانی زمانشاه درحدود چهارماه درهرات توقف کرد. درین وقت سفیر اوگدوخان بارکزائی که نزد آقامحمدخان قاجار فرستاده شده بود ازطهران برگشت وراپورتی مبنی برضعف دولت قاجار بشاه تقدیم کرد. واقعهٔ رفتن این سفیر ومطالعات اودر اوضاع دربار ایران ومخصوصاً تشخیص ضعف قوای نظامی ایرانی ازیك نقطهٔ نظر مطالعات میرویس خان زعیم هوتکی را بیاد می آرد که در دربار شاه حسین صفوی بعمل آورده وعندالمراجعت بقندهار نهضت معروفی را آغاز کرد که منتج بفتح اصفهان بدست قوای افغانی شد. گدوخان بارکزائی بصفت یکنفر سردار افغانی حین اقامت درطهران مطالعاتی دراوضاع نظامی دولت قاجاری وضعف شخصی آقامحمدخان بعمل آورده وحین تقدیم نظریات خویش درهرات بحضور زمانشاه واضح خواهش نمود که اگر ۱۲ هزارسوار تحت فرمان او گذاشته شود مملکت ایران رافتح خواهد کرد. این مباحث درحضور زمانشاه جریان داشت که خبر قتل آقا محمد خان توصل نمود.

چون شاه قاجار به نحوی که ذکرشد، اول به قلمرو سلطنت سدوزائی افغانستان تجاوز نموده وبعدانطوریکه بزبان سفیر خود حسین خان قره کورلوو عده داده بود، از عقب

کشیدن فوای خـود از مشهد تخلف ورزیده بود ونادرمرزا بسر شاهرخ حکمران مشهد ازدست تعدی اوبه دربار زمانشاه پناه آورده بود، شاه سدوزائی که ازخبر قتل آقامحمدخان آگاه شد ، شیر محمد خان مختارالدوله را امرنمود که عباس مرزاونادرمرزا نواسه های نادر خراسانی راباخود گرفته جانب مشهد حرکت کند وبعدازتسخیر مجدد آنشهر رابه ایشان بسپارد ، امرشاه صورت عمل بخود گرفت ونادر مرزا بحمایت حکومت سدوزائی باردیگر به احرازحکومت مشهد فایزشد . بدین ترتیب بعد ازفرار شاه محمود تفویض حکومت هرات به شهزاده قیصر ونظم ونسق امور ولایات غربی زمانشاه بطرف کابل حرکت کرد ودرماه رجب ۱۲۱۲ (دسامبر ۱۷۹۷) واردپای تخت گردید .

❀ ❀ ❀

زمانشاه وارد کابل‌شد وباهمان عجله‌ئی کـه ازلاهور به‌عزم گوشمالی شاه محمود برگشته بود میخواست بلاهور مراجعت کند.ورودنواب غلام محمدخان بن‌فیض‌الله‌خان روهیلهٔ رامپوری ازهند بکابل، استغاثه او از اجحاف فرنگی هاوالتماس کمك از شاه سدوزائی بیشتر شاه رابه تسریع حرکت جانب پنجاب وادار ساخت، علاوه برین نا فرمانی بعضی ازراجاهای سك مانند مهابت سنگه شاه را مجبور ساخت که بتاریخ ۱٤ (اکتوبر ۱۷۹۸)شعبان ۱۲۱۲ از کابل‌جانب پشاور ولاهور حرکت کند . شاه عندالورود متوجه نظم ونسق امورشد، عبدالله‌خان الکوزائی رابحکومت کشمیر گماشت وحکومت لاهور راکماکان دراختیار احمد خان بار کزائی گذاشت وسك ها ازترس فوای پادشاهی به کوها فرار کردند ، شاه سدوزائی باردیگر عزم راجزم کرده بود که‌ازولایت پنجاب نقشه‌های پیشروی خودرا عملی کند وقراریکه می بینیم‌هیچ چیزدرظاهر امر مانع‌آن‌نبود جز همان دست مخفی وافسون دستگاه استعماری که باشرحی که دادیم در دومنتها الیه قلمرو سلطنت سدو زائی درخراسان غربی ودرپنجاب وعقب برده در ایران و خاکهای مفتوحهٔ هند مشغول شعبده بازی بود . این دستگاه بااعزام نمایندگان رسمی وغیر رسمی درایران (مرزامهدی علیخان وسرجان ملکـم) وتحریکات مختلف نزد راجا های سك درپنجاب وضعی فراهم آورده بود کـه ز مانشاه را بپوسته بین مشهد ولاهور درحرکت وبحال سفربری نگه‌میداشت وبهرکدام ازولایات شرقی‌وغربی یعنی‌پنجاب وخراسان‌خاص که واردمی‌شد درست درموقع حساس کارها در طرف مقابل بحرانی می‌شد . این‌است که‌شاه درلاهور دست بکاری مهمی نزده بود که بار دیگر ندای مخالفت ازحلقوم شاه محمود ازسرحدات غربی بلند شد .

❀ ❀ ❀

پیشتر دیدیم که چطور شاه محمود درمقابل قوای شهزاده قیصر پسر زمانشاه شکست خورد و بطرف قاین و کاشان متوجه شد ، تفصیل این وقایع چنان است که شاه محمود وپسرش کامران وبرادرش فیروز الدین بعد ازینکه خویش را به مشهد رسانیدند بنا گذاشتند که به شاه قاجار فتح علیشاه پسر آقا محمدشاه توسل جویند ، چون کار پردازان انگلیسی بخصوص مهدی علیخان بافعالیت های خود، عمال دربار قاجاری رابقدر کافی تحریک کرده بود فتح علیشاه آرزوی ازین بهتر نداشت که ازشهزادگان سدوزائی استفاده کند، شاه قاجارهم بنوبهٔ خود تصور کرده بود که بامداخله درامور یك مملکت مجاور وتضعیف زمانشاه کاری بهمفاد خود و کشور خود انجام خواهد داد، ولی اوهم اشتباه کرده بود، زیرا با مداخله در امور افغانستان وتحریك شهزادگان درحقیقت راه توسعهٔ نفوذ استعمار فرنگی رادرهند وخلیج فارس وسعت داده افغانستان وبیشتر ازان خود ایران رامورد تهدید قرار میداد .

بهرحال فتحعلی شاه در رمضان ۱۲۱۲ شهزادگان سدوزائی شاه محمود و کامران وفیروز الدین را درطهران پذیرفته وباتوصیه های کتبی وسایل استقرار ایشان را در (طبس) و(قاین) فراهم کرد ولی مقصود ازین استقرار این نبود که شهزادگان افغانی درگوشهٔ راحت شوند ، بلکه از روی هدایاتی که فتح علیشاه به امیر علیخان عرب ومیر حسن خان ومصطفی خان خوانین (ترشیز) و(طبس) و(کاشان) داد واضح معلوم میشود که میخواست بکمك ایشان شهزادهٔ فراری و پناه گزین افغانی را برعلیه سلطنت مرکزی سدوزائی اغوا کند ، چنانچه شاه محمود بدستیاری ایشان موفق شد که از یزد به فراه حمله آورده وبعد از اشغال اینجا بقصد هرات بطرف سبز وار (شیندند) حرکت کند شهزاده قیصر موضوع رافوری ذریعه مکاتیب به پدرش به پنجاب نوشت وخود باسردار محمد زمانخان مشاور خود برای دفاع هرات برآمد ودرحوالی سبز وار هردو قوا بهم مقابل شدند و درنتیجه شهزاده قیصر دربر خورد اول شکست خورد وبهرات برگشت وخویش را درحصارشهر حصاری ساخت، سردار محمد زمانخان که سقوط شهررا قریب الوقوع میدانست حیله ئی اندیشیده مکتوب ساختگی ازطرف بعضی عناصر طرفدار بنام امیرعلیخان وحسن خان روسای قاین وطبس که ازطرف شاه ایران مامور کمك شاه محمود بودند مبنی بردستگیری اخیرالذکر فرستاد و قاصد را با وضع مصنوعی بچنگ شاه محمود افگند. شاه محمود که ازمتن مکتوب آگاه شد ترسیده باپسر وبرادرش کامران وفیروز الدین درتاریکی شب بطرف فراه وبوزهٔ کبوتر خار عقب نشست

وازآنجا این دونفر را نزد فتح علیشاه قاجار فرستاد وخود راه بخارا پیش گرفت، زمانخان مشاور شهزاده قیصر به رؤسای قاینی وطبسی وقوای ایشان که در اطراف شهر هرات بودند حملهٔ سختی نموده بسیاری شانرا کشتند وبقیه را به عقب نشینی بطرف قاین مجبور گردانید.
زمانشاه که دراثر دریافت مکاتیب پسرش شهزاده قیصرفوری ازلاهور بـه کابل برگشته بود وبعزم هرات درراه بود وقتی به شهر واصل شد که عجالتاً باردیگر قضیهٔ تهدید شهزاده محمود واغوا کنندگان اوحل وخودش نزد شاه مراد بیگ امیر بخارا پناهنده شده بود، شاه سدوزائی فوراً ملاعبدالحق خان را با منشوری به بخارا فرستاد و بـه شاه مرادبیگ نوشت که یا شاه محمود را تسلیم دهد ویا ازخاك خود اخراج کند، شاه محمود درنتیجه به بهانهٔ ادای حج از بخارا برآمد ولی ازراه اورگنج بازخویش را بطهران به دربار فتح علیشاه رسانید.

❀ ❀ ❀

شاه سدوزائی بار دیگر مانند سال ۱۷۹۷ کـه شرحش گذشت چند ماهی درهرات گذرانیده ومشغول نظم امور گردید، مجدداً شهزاده قیصر رابحیث حکمران ولایت مستقر ساخت وبه سردار محمد زمانخان درمقابل حسن تدبیر وخدمت گذاریش عنایات زیاد نمود.
به اساسیکه تاحال چند دفعه متذکر شدیم، چون متأسفانه جریان واقعات ویا بهتر تر بگوئیم اختراع حوادث به اشارهٔ همان دست غیرمرئی بود که ازهزاران کیلومتر روی صحنهٔ هند وافغانستان وایران دراز شده بود ومانند چکش ضربات آن متناوباً بـه فرق خراسان وپنجاب میخورد وبازصدای ضرب آن ازلاهور بلند میشد. درحالیکه دست قاجار درطهران مصروف نوازش سروصورت شاه محمود بود، دست «لارد ولسلی» بریش و بروت مهابت سنگه درپنجاب بازی کرده واورا باردیگر به بغی وجسارت تحریك میکرد، مهابت سنگه که حین ظهور زمانشاه در۱۲۱۲ در پنجاب ازترس قوای سلطنتی به کوهای (سوالـك) فـرار نـموده بـود شاه ودبـدبـهٔ قـوای شاهی را دور دیـده از کـوه بـه مرکز پنجاب حمله کرد واحمد خان بارکزائی حاکـم افغانی لاهور را بقـتـل رسانیـد، ایـن خبـر چون صاعقـه مشاعر زمانشاه را درهـرات تکان داده پسر خویش شهزاده قیصر را کما فی السابق بحکومت هرات گذاشت ومیرافضل خان بن محمد خان اسحاق زائی را به نیابت اومقرر نمود وخودشاه بازمانخان بن حاجی کریمداد خان بامیزائی ازراه مستقیم هزاره جات وبامیان در۱۲ روزخویش را به کابل رسانید وبعد از اخذ ترتیبات فوری نظامی بطرف پشاور حرکت کرد. شاه بتاریخ ۲۰ اکتوبر ۱۷۹۷ از پشاور بطرف لاهور حرکت کرده سك ها باهمه شورشهائی که برپا کرده بودند مخالفت جدی

نتوانستند و بزرگترین مظاهرهٔ مخالفت آنها اعزام دستهٔ پنجهزار نفری در یکی از قلعه های جیلم بود که از آنهم کاری ساخته نشده وشاه افغانی بمسیر طبیعی فوای خود به لاهور رسید .

زمانشاه حین اقامت خود در لاهور میخواست در باب اداره سك ها واستقرار امنیت با دوامی در ولایت پنجاب مطالعات خوب تری کنند ، چون سك ها دسته های علیحده ورؤسا و راجا ها ی متعددی داشتند و مخالفت های ذات البینی آنها هم باعث اضطراب ولایت پنجاب شده بود ، شاه مصمم شد که به سك ها اعتمادی نشان داده و یك نفر از خود راجا های ایشان را به مقام نائب الحکومگی آنولایت سرافراز سازد ، این است که از میان راجاهای سك رنجیت را که مرد با کفایتی بود و با مهارت سنگه هم مخالفت هائی داشت بحکومت لاهور وپنجاب تعین کرد . شبهه ئی نیست که زمانشاه با اخذ این تصمیم کار خوبی کرد و به سك های پنجاب اعتمادی نشان داد وامکان همداشت که این رویه مؤثر افتد ، ولی یك نکته را شاه خوب احساس نکرده بود و آن همان وجود دست مخفی دستگاه استعماری بود که عامل حقیقی اغوای سك ها وراجاهای ایشان بحساب میرفت ونایل شدن رنجیت بحکومت لاهور اعطای مرکزیتی بود ، به سك ها که بار اول باحراز آن موفق شدند وازین روز به بعد تحریکات دستگاه استعمار در اغوای سك ها وتشویق رنجیت به تشکیل حکومت علیحده ضربات شدیدی به نفوذ واقتدار دولت افغانی در پنجاب وارد کرد

قراریکه رویداد های سالهای آینده نشان میدهد دستگاه استعمار با اغوا وتحریك وتقویت رنجیت سنگ دست دولت های افغانی را از پنجاب عقب زده رفت وبا پیشرفت های رنجیت سنگ نفوذ واقعی خود را به تدریج بشهرهای سرحدی مانند پشاور ودیرهٔ غازی خان رسانید وروزی رسید که حتی این جاها را هم بنام سك ها تصاحب نمود .

بهر حال زمانشاه سدوزائی ، رنجیت راجای سك را بحیث نائب الحکومهٔ دولت افغانی در لاهور مقرر کرد ومکاتیبی بنام شاه دهلی نوشت که عجالتاً بعلت نبودن فرصت کافی بطرف دهلی حرکت نمیتواند ولی امیدوار است که بار دیگر بهند برگشته واورا به تخت شاهیش برساند وبار دیگر عظمت افغانی واسلامی را در کل هندوستان مستقر سازد. شاه بعد از اعطای دساتیر لازمه از لاهور برگشت وچون دراثر بارانهای متواتر آب جیلم طغیان کرده بود چند عدد از توپهای قوای شاهی غرق شدو بعدازعبور شاه آنهارا کشیدند .

زمانشاه عندالورود در پشاور (۳۰ جنوری ۱۷۹۹) حکومت آنجا را به برادر عینی اش شجاع الملك تفویض کرد وخودش بطرف کابل حرکت نمود ورهسپار قندهار شد. این مراجعت

شاه از پنجاب به افغانستان باز بی علت نبود وهمان عامل همیشگی اضطراب درغرب او را به تشویش افگنده بود، اگر آقا محمدخان قاجار وفات نموده بود، عوضش فتحعلیشاه بر تخت نشسته بود ، اگر مرزا مهدی علیخان خسته شده بود هیئت سرجان ملکم طریق طهران را پیش گرفته بود وعناصر داخلی ما همان شاه محمود وپسر و برادرش دفعه دیگر خود را به طهران رسانیده وازهم آهنگی این همه واقعات طبعاً چیزی بروز کردنی بود که شاه را مجبور کرد بار دیگر از کناره های جیلم مراجعت کند ، قراریکه « مستر تیت » (G.P-tate) در کتابش مو سوم به سلطنت افغانستان (صفحه ۱۱۰) می نویسد: « علت مراجعت ناگهانی وسریع زمانشاه ازلاهور وپشاور درجنوری ۱۷۹۹ بطرف کابل حرکت فتح علی شاه قاجار با سپاه زیاد بهمراهی شاه محمود بطرف خراسان بود وهدف اول نقشه حمله آنها سبزوار ونیشاپور بود . مؤلف انگلیسی مذکور پی برده می نویسد که « تهدید پیشروی افغانها اضطراب در تمام هند تولید کرده وحمله های هرساله شه زمان برطانویها را به تشویش زیاد افگنده ومخارج زیاد نظامی را ایجاب می کرد ، برای ناکام ساختن نقشه های جاه طلبانه دولت سدوزائی در هند مامورین برطانوی مهدی علیخان یکنفراز تاجر های معروف بمبئی را به دربار شاه قاجار فرستاد . این همان شخصی است که بنام نمایندهٔ کمپانی هندشرقی وارد بو شهرشد وازآنجا شبکه های جاسوسی و تحریکات خودرا به دربار قاجار انبساط داد . » به اساس نظریات « مستر تیت » مقصد مامورین برطانوی از اعزام میرزا مهدی علی خان این بود تا بوسایل ممکنه شاه قاجار را به جنگ افغانستان تحریك کنند ، چنانچه افسون او در وجود آقا محمد شاه وفتحعلیشاه قجار مؤثر افتاد ویکی بعد دیگر درین راه قدمهای برداشتند ووجود شهزاده محمود این وقت بهترین آله برای اجرای این همه عملیات بشمار میرفت وباردیگر در ۱۷۹۹ دراثر تحریکات همین مهدی علی خان شاه قاجار فتحعلی شاه کمك به شاه محمود دراینجا نه قرار داده وشخصاً بطرف خراسان حرکت کرد ودراثر راپورت شهزاده قیصر والی هرات و میرافضل خان نایب وزمانشاه فوراً از پنجاب به کابل بر گشت .

مامورین برطانوی کلکته ازبس از حمله های متواتر زمانشاه متوحش شده بودند به کار روائی های مهدی علیخان اکتفا ننموده کپطان ملکم (سرجان ملکم) معروف را هم درراس هیئتی بطرف ایران فرستادند ، شبهه ئی نیست که درین وقت علاوه برخطر تهدید دولت سدوزائی افغانی نقشه های ناپلئون وآوازهٔ لشکر کشی های او بطرف هندهم انگلیس ها را و ارخطا ساخته بود وبسیار بیم داشتند که مبادا نفوذ سیاسی و نظامی فرانسوی با ایران

قاجاری وافغانستان سدوزائی همدست شود ، طبعاً درچنین صورتی کار انگلیس هادرهند ساخته می شد ولی «انتلیجنت سرویس» انگلیسی خیلی زرنگتر ازان بود که این دست ها بهم یکجا شود . بروگرام «هیئت ملکم» سه نقطهٔ اساسی داشت: (۱) ترتیباتی باشاه قاجار گرفته شود که هنداز حملهٔ هرسالهٔ افغان هامصئون بماند (۲) امکان نقشه همکاری فرانسوی وایرانی برهم بخورد (۳) استقرار روابط تجارتی و کمک هائی ازین راه به ایران .

خلاصه دراثر نقشه ها وعواملی که شرح یافت زمانشاه بعدازاخذ ترتیبات لازمه از کابل به قندهار حرکت کرد ودرانجا حوادث سوء دیگری اتفاق افتاد که دشمنان را به آرزوی دیرین شان رسانید وصدمتی به افغانستان وارد کرد که اگر بگویم تا امروز ازان خساره می کشیم گزاف نخواهد بود .

همه میدانیم که علت واقعه شوتی که در(۱۲۱٤ هجری قمری ۱۷۷۹) درقندهار واقع شد ترقی رحمت الله خان سدوزائی معروف به وفا دار خان و سعایت او از بزرگان قومی بود . اصلاً چرازمانشاه دردورهٔ چند سال سلطنت خود از بزرگان قومی بخصوص از بارکزائیها کم کم متنفرشد ؟ حال آنکه اوشاه مقتدری بود که در رأس کشور بزرگ قرار گرفته و نقشه های دور ودراز در پنجاب وخراسان غربی پیشرو داشت . و برای ادارهٔ کشور بزرگش به آدم های بزرگ احتیاج داشت ، می گویند زمانشاه میخواست کم کم دست رؤسای قومی و نفوذ ایشانرا ازدستگاه دولتی کوتاه کند . شبهه ئی نیست که نظریهٔ شاه به اساس روحیات امروزه قابل تقدیر است ، ولی آیا عصر او (یکنیم قرن قبل) چنین روشی را ایجاب می کرد ؟

آیا دران عصر شاه میتوانست ازنفوذ سران قومی صرف نظر کند ؟ درمیان سران قومی هم اشخاص تااشخاص بودند . آیا چه علت حسابی در بین بود که شاه نسبت به مرد بزرگ وباتجربه ئی چون سردار پاینده خان بدبین شود ؟ آیا احراز مقام سلطنت ودوام سلطنت شاه مدیون فکر وبازوی این وزیر خیراندیش نبود ؟

می گویند که رحمت الله خان بن فتح الله خان سدوزائی بعد ازفوت پدرش بواسطهٔ سردار پاینده خان بدربار شاهی راه وقرب ومنزلت یافت و کم کم کارش بجائی کشید که به رتبهٔ وزارت رسیده وتمام امور بوی سپرده شد . درموقعیکه سردارپاینده خان این مردرا بدربار شاهی آورده وتشویق می کرد بعضی اشخاص به اوحالی کرده بودند که اینقدر این جوان را رشدندهد ولی اوبا بزرگواری که داشت میخندید و می گفت ازدست این جوان چه خواهد آمد ؟

مقصود زمانشاه ازتفویض امور به رحمت‌الله خان حتماً همین بود کـه نفوذ خوانین قومی را کم کم ازدربار وامور سلطنتی بکاهد واین نظریه‌را بسیاری ازنویسندگان اشتباه تلقی کرده اند وکم مهری او نسبت به‌سردار پاینده خان حتماً اشتباهی بود که خسارهٔ جبران ناپذیر آن به شخص شاه و به مملکت عاید گردید .

به اساس نظریات بعضی ازمؤرخین وفادارخان آدمی بود دسیسه کار و بذلـه گو آوازی‌داشت ملایم ووضعی‌خوش‌آیند . درحالیکه باهمکاران وزیردستان تکبر وغرور نشان می‌داد ، به بالادستان مطیع مطلق بود وازمواجه شدن با کوچک ترین اشکالی می‌ترسید . مقام خویش‌را دوست داشت وبرای حفاظت آن میخواست بهررنگ وهرقیمتی که تمام شود رابطهٔ شاه را باسائر بزرگان قوم قطع کند . بنابرین برای اینکه ایشان را درنظر شاه منفور بسازد هرقدر میتوانست سعایت می کرد . متأسفانه این مرد بااین افکار طفلانه که حفظ مقام و شخصیت خودش را برهرچیز ترجیح می‌داد آنقدر تقرب یافت که شاه به تمام معنی آلهٔ دست اوگردید ودرنتیجه به اندازهٔ ئـی افکار شاه مسموم‌شد که راه مخالفت علنی‌را بابزرگان‌ملی پیش‌گرفت ومخصوصاً بابارکزائیها طرف واقع شد . اگرچه منشاء مخالفت سدوزائی وبارک زائی را که منتج به‌ضرر های جبران ناپذیر برای ملت ومملکت افغانستان شد ، ظاهراً به‌جاهای دیگرمربوط میدانند اشتباه زمانشاه دررشد دادن بیحد وفادار خان وتفویض امور درکف او وتحقیر سران قومی بخصوص سردار پاینده خان علت‌العلل آن بشمار می‌رود . سران قومـی شاه را ازوخامت رفتار جدید اوآگاه نموده ، ولی جواب قناعت بخش نشنیدند و کاربجائـی کشید که بزرگان ملی بااومخالف شدند وجبهه ئی مخفی برعلیه شاه ووزیرش وفادارخان تشکیل دادند وبنا گذاشتند که وزیررا مقتول وشاه را معزول کنند وعوض او برادرش شجاع‌الملک راکه‌سمت‌حکمرانی پشاور را داشت به پادشاهی برگزینند .

چون یـکی ازهدفهای اساسی این رساله نشان‌دادن مخالفت‌فرنگی‌ها وشعبده بازیهای دستگاه استعمار برعلیه زمانشاه میباشد واجراآت عملی آنها به اساس مداومت خودشان در تحریك قاجار ها وسك ها درشرق وغرب افغانستان سدوزائی نشان داده شده است ، سوالی بخاطر می‌گذارد که آیا درقضیهٔ شوم کشتار قندهار دست «انتیلیجنت‌سرویس» آنها دخالت نداشت ؟

همه می‌دانیم که سران ناراض قومی درقندهار برای ملاقات های مخفی در خانـهٔ فقیرهندی موسوم به‌میان غلام‌محمد هندوستانی جمع می‌شدند وخانه این مرد ظاهرآراسته

که بلباس زهد وفقر درآمده بود ملجاء مخالفین شده بود ، اجتماع مخالفین شاه در خانهٔ این فقیر ، نوعیت تحریکات برعلیه شاه ووزیرش ، عزل پادشاه ، آوردن شخصی چون شجاع الملك روی تخت سلطنت ، گریختن فقیر طور مخفیانه وکامیابانه از قندهار در روز قتل سران قومی ، دستگیر شدن اودربلوچستان وکشته شدن او ازطرف عمال وفادار خان همه دال برین است که این « فقیرهندی » مانند بسیاری ازفقرای جعلی که اسباب مزاحمت دولت افغانستان رادرسرحدات فراهم آورده اند یکی از گماشتگان « انتلجنت » فرنگی بوده ومانند مهدی علیخان که بلباس تجارت مرام مخفی کمپانی هند شرقی را دربوشهر وطهران پیش می برد اوبلباس فقر وزهد برای انهدام اساس سلطنت شاه زمان درقندهار کار می کرد واعتراف باید کرد که برای باداران خود کار خوبی هم کرد .

کسانیکه درجبههٔ مخالفت شامل بودند عبارت بودند از : اسلام خان ضبط بیگی ، محمدعظیمخان بن میرهزارخان الکوزائی ، ارسلانجوان شیر، یوسفعلیخان خواجه سرا ، مرزاشریف خان منشی ، زمان خان رکاب باشی نورمحمدخان بابری وسردارپاینده خان که دخالت قطعی اودرین جبه چندان روشن نیست .

روح تصمیمات این جبه این بود که شاه خلع وعوض او برادرش شجاع الملك انتخاب شود ومبعد رژیم شاهی انتخابی روی کار آید واقتدار شاه تحدید شود ووفادار خان وزیر بقتل رسد . نقشهٔ اجراآت شان بدینقرار بود که محمدعظیم خان الکوزائی رحمت الله خان وزیر را حین گردش وشکار در « توروزبر » دردو کروهی شهر قندهار بقتل رساند وارسلان خان ودیگران شاه را دستگیر وخلع نمایند ، ولی قبل ازاینکه نقشه عملی شود مرزا محمدشریفخان موضوع را به اطلاع وفادارخان رسانید واوفوراً شاه را آگاه ساخت و فردای کشف قضیهٔ توطه کنندگان یکه یکه به ارگ شاهی احضار شده وبقتل رسانیده شدند . بدین ترتیب درسال ۱۷۷۹ ع مطابق ۱۲۱۲ هجری قمری سردار پاینده خان بارکزائی مردیکه ارکان سلطنت سدوزائی بهنیروی بازووفکررسای اواستوار بود ، باجمعی ازبزرگان قومی کشته شدند وآتشی بدست خود ما در قندهار شعله ور شد که نه تنها بنیاد سلطنت زمانشاه راواژگون ساخت بلکه تاثیر سوء آن تاپایان جنگ دوم افغان وانگلیس سه ربع قرن دوام کرد ودرطی آن صدمه های جبران ناپذیربه پیکر ملی وقوهٔ اداری وحدود ارضی افغانستان رسید .

این اقدام بی خردانه و نا معقول که به محض خاطر خواهی وزیری خاندانها و مملکتی را در اضطراب افگند عوض اینکه سودی بخشد، نقص کرد، عوض اینکه افکار شاه و وزیرش را آسوده سازد، پریشان ساخت و فوری امیرکبیرو گرفت و حبس و شکنجه داده شد و جمعی به خرقهٔ مبارک که حضرت نبوی (ص) پناه بردند و چون امیر گرفتاری فتح خان زرگترین پسر سردار پاینده خان هم اصدار یافته بود، با بعضی از برادرزاده های خود مثل عبدالسلام خان و عبدالواحد خان و محمد رحیم خان وغیره از قندهار بطرف نادعلی فرار و از راه سیستان نزد شهزاده محمود به ایران رفت و قراریکه بعدتر خواهیم دید، دستگاه سلطنت زمانشاه به نیروی فکر و شمشیر همین مرد بزرگ سقوط میکند.

درویش هندی میان غلام محمد همان فقیر مجهول الهویه بعد از ینکه با مهارت کامل گوشت را از ناخن جدا کرد و در نفس دربار سدوزائی تفرقه انداخت و خدام مملکت را بدست پادشاه کشور بقتل رسانید با مریدان خود راه فرار پیش گرفت، ولی خوشبختانه عمال وفادار خان اورا در راه در (وادور) بلوچستان دستگیر نموده بقتل رسانیدند و در حوالی دروازهٔ هرات شهر قندهار گور کردند.

میگویند که اجساد بزرگان قومی تا مدت سه روز در چار راه عمومی بیرون ارگ گذاشته شده بود و مسترمسن انگلیس مدعی است که هنگام مسافرت خود در افغانستان قبر سردار پاینده خان را در نزدیکی «قریهٔ زاکر» در پای تپه ئی موسوم به (تپهٔ زاکر) دیده است.

این پیش آمد ناگوار تکان عظیمی بود که نه تنها سلطنت زمانشاه بلکه بنیاد سلطنت سدوزائی ها را متزلزل ساخت. «تیت انگلیس» در کتاب «سلطنت افغانستان صفحه ۱۱۲» در باب انزجار عمومی ازین واقعه می نویسد که در محراب مسجد شاهی بالا حصار کابل شعری نوشته بود که مطلب آن چنین بود، «حد دوام سلطنت درانی (مقصد از سلطنت سدوزائی است) سال ۱۲۱۷ است بعد ازین هر ولایت از خود شاهی خواهد داشت و هر شاه دو یا سه روز ، دو یا سه ماه ، دو یا سه سال سلطنت خواهد کرد»

نمیدانم که اصل کلمات واقعی این شعر چطور بوده ولی پیش گوئی آن عیناً بوقوع پیوست و تبلوئی است که اوضاع پراگندهٔ مملکت ، بی اتفاقی های سدوزائی ها، شاهان کوچک و بی اقتدار ولایات و سلطنت های چند روزه و چند ماهه و چند ساله سدوزائی سقوط عظمت این دودمان را بعد از ۱۲۱۷ که به بعضی روایات ختم پادشاهی زمانشاه میباشد طور معجزه آسائی نشان میدهد.

چند صفحه قبل دیدیم که علت مراجعت ناگهانی وفوری زمانشاه از لاهور بطرف کابل ومقصد اواز مسافرت به قندهار اصلاً حمله فتح علیشاه قاجار به نیشاپور بودوشاه بهصواب دید وزیرش رحمت الله خان، طره باز خان را برسم رسالت فرستاد تا از جنگ و نزاع جلوگیری بعمل آید، چون شاه قاجار توان تسخیر نیشاپور را در خود ندید در مقابل پیغام مصلحت جویانهٔ زمانشاه عزم خویش‌را فسخ نمود وبطهران مراجعت کرد وطره بازخان به قندهار عودت نمود و درین بین متأسفانه وقایع ناگوار قندهار به شرحیکه ذکرشد بوقوع پیوست .

در بهارسال ۱۲۱۵ (۱۷۸۰م) فتح علیشاه باردوم بنای هجوم را برخراسان گذاشت طبعاً شاه محمود با او همراه بود وبوی وعده داده بود که اورا بهتخت شاهی خواهد نشانید، درین قضایا یعنی در تحریك شاه قجار طبعاً طوریکه تاحال چندین جا تذکر دادیم دست عمال فرنگی شریك بود ومهدی علیخان به شهادت منابع انگلیسی پیوسته فعالیت داشت و «هیئت کپطان ملکم» اگرچه هنوز به طهران نرسیده بود، ولی در جنوب ایران وارد شده ودرست درموقعیکه فتح علیشاه دست‌شاه محمود را گرفته وبرای پادشاه ساختن اوراه خراسان غربی‌را پیش گرفته بود هیئت ملکم ازخاك های جنوبی ایران بطرف طهران درحرکت بود. بهرحال دراثر اطلاعیکه شهزاده قیصر مبنی برحرکت شاه قاجار بطرف خراسان غربی، به پدرش نوشت زمانشاه میرا خور میرعلیخان اسحق زائی معروف بهشاه پسندخان را بحکومت قندهار گذاشته خود بطرف هرات حرکت کرد وتابستان سال ۱۸۰۰م (۱۲۱۵) را در آنجا گذرانید، وجود شاه سدوزائی در هرات نقشه های فتح علیشاه وشاه محمود را بار دیگر برهم زد وشاه قاجار بدون اینکه کدام حرکت عملی کند بطهران برگشت وشهزاده محمودبه ترشیز ماندوشاه قجار عندالمراجعت به پایتخت خود هیئت کپطان ملکم‌را باراول پذیرفت وبه این ترتیب ظواهر اموردرولایات غربی سربه راه معلوم می‌شد، ولی در حقیقت او ضاع وخامت مزید پیدا کرده بود، زیرا برای تحریك دربار قاجار عوض تنهاشخص مهدی‌علیخان، هیئت انگلیسی‌چاپ کپطان ملکم وارد طهران شده بود وشاه محمود درافدامات مخالفانه وبرا درانه خود برعلیه زمانشاه تنهانماند وقتل‌سردار پاینده خان بارکزائی هارا یکدم درجبهٔ مخالف بردومرد مدبروفعالی چون فتح خان را باشه محمود همدم و همقدم ساخت .

مطابق همان فورمولی که ضربات متنا وباً گاهی به شرق وگاهی به غرب بخورد .

دستگاه استعمار بعد از ینکه بادست قاجار چکش شاه محمود را میخواست حواله هرات کند وعجالتاً مشغول حرکت آینده بود، دست سك هارا در شرق در ولایات پنجاب بلند کرد. شجاع الملك حاکم پشاور برادر زمانشاه موضوع فتنه انگیزی سك هارا فوراً به اطلاع برادرش رسانید، زمانشاه سپاه خویش‌را ازراه های معمولی بطرف کابل حرکت داد وخود از راه های دشوار گذار ولی کوتاه ایماق و هزاره جات عازم پایتخت شد ومشغول اخذ ترتیبات لازمه گردیده وتازه به پشاور رسیده بود که خبرسقوط قندهار بدست شاه محمود وفتح خان برایش رسید. این دفعه دیگر شاه سدوزائی مجال نیافت که خودرا بلاهور مرکز ولایت پنجاب برساند، درجبه غرب هم دستگاه تحریکات نیشاپور و مشهد وهرات کانون های قدیمه راگذاشته وراه راکوتاه ساخته ضربت خویش را به قندهار رسانید .

بیشتردیدیم که فتح علیشاه، شاه محمود را درترشیز گذاشت وخودبار اول هیئت ملکمرا درطهران پذیرفت ، این‌راهم متذکرشدیم که فتح خان بعدازفرار ازقندهار ازراه نادعلی وسیستان بایران رفت .

حوادث ، امال مشترك، شهزاده وسردار‌را درترشیز بهم یکجا ساخت و یکجاشدن پنبه وآتش بسرعت برق حریقی برپا کرد که زمانشاه باهمه اقتدار سلطنتی خودبه گل کردن آن موفق نشد . کشورش درآن آتش‌سوخت وآمال‌ونقشه های بلند بالای اوهمه بـه هوا رفت وخودبیچاره شاه درحالیکه راه فرار نداشت ازدود آن کورشد .

فتح خان وشاه محمود چون درترشیز یکجاشدند یکی بحیث برادر، رقیب ومدعی تاج وتخت ودیگر بحیث انتقام گیرندهٔ خون پدرنقشهٔ واحدی تشکیل داده درصدد اقدام عملی برآمدند . شاه‌محمود که تاحال چندین مرتبه بخت خویش‌را آزموده بود ازنیروی عقل وبازوی فتح خان استفادهٔ زیاد کرد، وحقایق شاهد است کـه کار زمانشاه دراثر اقدامات مخالفت کارانهٔ فتح‌خان بالاخره یکسره‌شد . شاه محمودهرچه‌طپید به کمـك بیگانگان موفقیتی حاصل نتوانست تااینکه مردمدبری ازخود افغانها پوی وبه نقشه‌های وی همنواشد وتبر دستهٔ حسابی پیدا کرد.ایشان هرات وشهزاد قیصر راکنـار گذاشته وبصورت مستقیم ازراه سیستان بطرف‌قندهار روی آوردند قراریکه بیشتر متذکرشدیم زمانشاه درقندهار مهر علیخان موسوم بهشاه پسندخان رابحیث حـکمران تعین کرده بود والی شهر باپنجهزار سوار بغرض دفاع برآمد ودربرخورد اول درحوالی (باغ هرمز)

یا (باغ مریز) درحصص جنوبی کشك نخود شکست خورد ودرداخل شهر خویش راحصاری ساخت. محاصره چهل روزدوام کرد ومهرعلیخان بعدازقتل امام بخشخان وحسن خان بجرم همکاری باحمله آوران ازشهر برآمد وخبر سقوط قندهار را شخصاً بحضور زمانشاه به پشاور رسانید.

پیشتر گفتیم کەزمانشاه درمسافرت اخیرخود بقصد سرکوبی سك‌ها به پنجاب نرسید، اقعاً شاه هنوز درپشاور بود وعزم حرکت لاهور راداشت که خبرناخوش را مهرعلیخان بوی رسانید شاه ازین خبر های نا خوش ازجهات داخلی وبخصوص ازخبر های فاسدی که بتحریك شبکه های دستگاه استعمار فرنگی واغوای قاجاریها درسرحدات و ولایات غربی تهیه می شد بسیار شنیده وبقراریکه درین رساله مختصراً شرح داده ام بکرات ازنفس پنجاب برگشته وبعد ازحل مشکلات آوازشیپور پیشروی را در کنار های جیلم بلند کرده بود، شاه عزم رفتن لاهور را فسخ کرد. سك‌ها درحال شورش ماندند، فرنگی‌ها ازین بالاتر آرزوی نداشتند. زمانشاه بکابل آمد وعلی الفور ترتیباتی گرفته عازم غزنی شد وازینجا سردار احمدخان نورزائی رابا سپاه ده هزار نفری بطور مقدمة الجیش امر پیش روی داد. سپاه شاه محمود وفتح خان وقوای احمدخان نورزائی درحوالی قلات باهم مقابل شدند وسردار نورزائی دراثر انزجارخاطری کەازرحمت الله خان وزیر زمانشاه داشت بطرف مقابل پیوست، جانبداری رحمت الله خان کەمنتج بەجدائی وقتل سران قومی شده بود، دریك موقع باریك ضربتی بدست احمدخان نورزائی بدستگاه قدرت زمانشاه کوفت که کاخ سلطنت اورا متزلزل ساخت. درمقابل تسلیم ده هزار نفرشاه چارەئی جزعقب نشینی نداشت فوراً بغزنی و کابل مراجعت کرد ومختصر قوائی کەبا خود اوماده بود دراثر شکست روحی پراگنده شد. میگویند وزیرش وفادار خان پیشنهاد داد تاشاه خویش را بجلال آباد بکشد واز برادرخود شجاع الملك کمك بخواهد. بدون این مشوره هم زمانشاه جز اجرای این نقشه چارەئی نداشت وبامختصر همراهانی کەازیازده سوار زیاد نمیشد بەهمراهی وفادارخان وزمان خان بامیزائی بقصد جلال آباد وپشاور برآمد شاه محمود وفتح خان چون برق خویش رابه دنبال اورسانیده مختصر تصادفی میان ایشان درمقامی موسوم (اشپان) درسی وشش میلی جلال آباد واقع شد وبعدازشکست، شاه ووزیر باوفایش رحمت الله خان وشاید یکی دونفر دیگر شب را درگوشه‌ئی مخروبه‌ئی مخفی گذرانیدند وشام روز بعد بعد ازتجسس پناه گاهی خویش رابه درقلعه‌ئی یکی ازملکان شنواری موسوم به (عاشق) رسانیدند.

عاشق شنواری در قلعه رابه رخ شاه باز کرد وبا جبین کشاده ازمهمان شاهی خود استقبال نمود ولی شب هنگام شاه بخت برگشته فهمید که مهمان نی بلکه محبوس است . از کابل ازطرف شاه محمود هیئتی تحت ادارهٔ اسدخان بارك زائی برادروزیرفتح خان وجراحی برای دستگیر نمودن شاه اعزام شد و ازجانب پشاور از طرف شجاع الملك برادرعینی شاه دسته ئی بهمراهی عبدالکریم خان برای استخلاص اوحرکت کرد . سپهدم سردار اسدخان خود رابه قلعه عاشق رسانیده شاه بخت برگشته را ازنعمت بینائی محروم ساخت واورا با وزیرش وفا دار خان بطرف کابل برد ودرنتیجه همرا هان زمانشاه همه مقتول وخودش دربالاحصار بالا درمحبس افتاد، وبااو آرزوها وآمال یکی ازیاد شاهان بزرگ سدوزائی ازمیان رفت ودستگاه استعمار آنکه وآنچه را که نمیخواست ناپدید شد وبعد ازسقوط زمانشاه دردورهٔ زمامداری شهزادگان کوچك سدوزائی که آنراعصرعروج بارکزائی هاهم میخوانند دراثر بی اتفاقی های خانمانسوز بهاساس خطمشی «لاردولسلی » دست استعمار بهتدریج درپشاور ودیرهٔ اسماعیلخان وازان فراتر در درههای سفید کوه دراز شد وشرائین حیاتی مملکت در دست دشمن افتاد وهنوز از ن مجری خون ما را می کشد .

خوانندگان گرامی کهاین مقاله را خوانده وبه اینجا میرسند خودشان تصور میتوانند که دستگاه استعمار فرنگ برای برهم زدن اوضاع عادی افغانستان بهچه لطایفالحیل متشبث شده ودرنتیجه تضعیف افغانستان چطور قدم به قدم نفوذ خویش را در خاك های سرحدی کشورما پهن کرده اند وبعد از یك قرن نیرنگ وتجاوز وحاکمیت حتی بعداز تشریف فرمائی خود هم نمیگذارند که قبایل سرحدی پښتون به آزادی و استقلال خویش نایل گردند .

« خاتمه »

معلم ثناءالله نعیمی

کمیته بین المللی صلیب احمر

اتحادیه جمعیت های صلیب احمر و هلال های احمر

و

مرام آنها

همه می‌دانیم که فکر تاسیس مؤسساتی برای حمایت آسیب دیدگان و بینوایان ازقدیم الایام درمیان اقوام وملل متمدن وجود داشته ودرحقیقت از آن روزیکه انسان به مرحلهٔ حیات اجتماعی وارد گشت احساس نمود که نباید از مصائب وآلام بنی نوع خود برکنار بود . حس نوع خواهی وعواطف بشری اورا مکلف نمود که برای از بین بردن رنجها وآسیب های همنوعان خود چاره بجوید صفت عالیهٔ احسان ونیکوکاری همواره مورد نظر ادیان (مخصوصا دین مقدس اسلام) فلاسفه ونویسندگان وگویندگان قرار دارد هرقدر که بشریت رو بتکامل رفت این حس بهمان پایه تقویه و حمایه گردید چه بشرقرنهای متمادیست که نظر به ارشادات دین واخلاق وعواطف بشری عمل کمك ودستگیری را دربارهٔ همنوعان ستمدیده وآفت رسیدهٔ خویش بصورت انفرادی انجام داده وتاریخ انسان بسیار شخصیت های عالی ونیکوکار را سراغ دارد که به تنهائی داوطلبانه سراسر زندگانی خودرا وقف مساعدت بدیگران کرده اند . چون ازین امداد ها ومساعدتهای انفرادی کاری کاملا رضایت بخش جهت تخفیف آلام توده‌های بزرگ دردرسیده بشریت ساخته نیست بنابرآن انسانهای مدنی واجتماعی برای ازبین بردن فجایع وارده برآسیب دیدگان،بفکر تمرکز این قوه های انفرادی کوچك تعاونی در مؤسسات اجتماعی افتادند . قدیم ترین‌زمانی که‌این فکر مورد عمل قرارگرفت هنگام جنگ های صلیبی بود ومسلمانان به اطباء عیسوی اجازه دادند که برای تداوی وپرستاری مجروحین خود باکمال‌آزادی وارد اردوگاه‌های ایشان بشوند . سپس درسالهای ۱۸٤۷ ع درجنگلهای داخلی سویس جنرال (دوفور) به طبیبان قشون خود امر کرد که بعد ازشکست دشمن نسبت

بمجروحین واسیران آنها دقت ومراقبت کامل مبذول دارند . اینگونه مساعدتهای کوچك اجتماعی دربارهٔ آسیب دیدگان جسته جسته در تاریخ دیده میشود اما فکر تاسیس یك مؤسسهٔ عام المنفعهٔ تعاونی بین المللی که همکاری مشترك تقریبا کلیهٔ ملل واقوام گیتی را دربارهٔ آسیب دیدگان بخود جلب نماید بار اول درسال ۱۸٦٤ ع دراثر مجاهدت یکنفر مرد نیکوکار سویسی بمیان آمد . منشاء این فکر وچونگی تاسیس آن مختصراً قرار ذیل است :

درزمستان سال ۱۸۵٦ ع هنگام جنگهای کریمیا یك خانم انگلیسی بنام فلورانس نایتنگل که خبرهای ناگوار وضع مجروحین جنگ را میشنید چهل تن ازخانمهای دیگر انگلیس را با خود همفکر نموده باآنها بقصد کمك و پرستاری آسیب دیدگان بسوی جزیره کریمیا روان شد وعدهٔ زیادی اززخمی ها را ازمرگ نجات داد که بهمین لحاظ برای قدردانی ازفدا کاری های او نام اورا بحیث اولین پرستار در تاریخ جمعیت های صلیب وهلال های احمر ثبت کرده اند .

سه سال پس ازان تاریخ درسال ۱۸۵۹ ع جنگ معروف سولفرینو اتفاق افتاد ایتالویها برای پس گرفتن شهرهای ونیز وپیه مون که دران هنگام درتصرف اطریش ها بود با فرانسویها متحد شدند وجنگ عظیم در حوالی ناحیهٔ سولفرینو بوقوع پیوست درین جنگ مجموعا چهل هزار نفر زخمی شدند چون تعداد مجروحین زیاد وطبیبان و پرستاران کم بود تداوی آنها صورت گرفته نتوانست درین حین یك مسافر نیکوکار سویس بنام هانری دونان که از الجزیره برای ملاقات با ناپلیون سوم ومذاکره با او دربارهٔ یك موضوع اقتصادی می آمد گذارش بمیدان جنگ افتاد ملاحظهٔ اوضاع فجیع مجروحین وآسیب دیدگان قلب مهربان ونیکوکار اورا برقت آورده فداکاریهای فلورانس نایتنگل در نظرش مجسم وموفق شد که اولازن ومرد قریه های مجاور را بکمك وپرستاری تحریك وبعد با همکاری های آنها عدهٔ زیادی ازمجروحین وآسیب دیدگان را تداوی واستمالت نماید پس ازمراجعت به سویس نامبرده اوضاع جنگ را در کتاب خود بنام خاطرات سولفرینو نشر نموده پیشنهاد کرد که یك مؤسسهٔ بین المللی باشتراك تمام دول دنیا روی کار بیاید ووظیفهٔ آن درزمان جنگ وارسی بحال زخمی ها واسیران ومعلولین باشد پیشنهاد او بزودی شهرت یافت ونظریهٔ او در اولین کنفرانس عمومی درسال ۱۸٦٤ ع درجینوا بریاست جنرال دوفور تشکیل شد . چون دونان را مؤسس وبوجود آورنده مؤسسات بین المللی خیریه صلیب وهلال احمر میدانند بیمورد نخواهد بود که اورا معرفی نمائیم. هانری دونان درسال ۱۸۲۸ ع درشهر ژینویا بعرصهٔ وجود گذاشت وپس از ۲ سال زندگی که قسمت عمدهٔ آن درراه خدمت

به بنی نوع انسان گذشت بالاخره درسال ۱۹۱۰ ع بدرود زندگی گفت مؤسسات‌خیریه بین‌المللی بپاس خدمات جوان مردانه ونوع خواهانه او کمیتهٔ بین المللی صلیب سرخ در ۲۵ ژوئن ۱۹۴۹ دولوحه سنگ به افتخار او درمیدان جنگ سولفرینو و قبور مردگان این جنگ بیادو بود او نصب نمودند .

کمیتهٔ پنج نفری هانری دونان یکسال بعداز تاسیس بشمول نمایندگان ۱۶ مملکت مجلسی درجینوا تشکیل داد ومطالب ومشاهدات هانری دونان را که مجموعهٔ آن بنام یاد و بود های سولفرینو یاد می‌شود مورد مطالعه ودقت قرارداد بالاخره همه نمایندگان آن‌مجلس لزوم تاسیس یك جمعیت ملی‌را درهرمملکت برای اجرای اعمال خیریه ضروری‌دانستند و تصویب نمودند که این جمعیت ها باید از طرف دول مربوطه برسمیت شناخته شوند درین مجلس که سه روز دوام نمود تصمیماتی گرفتند که‌در حقیقت آن تصمیمات اولین شالوده مؤسسات خیریهٔ بین‌المللی صلیب احمر وهلال احمر به شمار می‌رود. مختصر تصاویب‌مذکور این بود .

۱ـ زخمی های جنگ وهیئت های طبی که برای امداد وپرستاری فرستاده می‌شوند ازطرف تمام کشور ها بی‌طرف شناخته شوند .

۲ـ یك علامت بین‌المللی برای مشخص بودن هیئت انتخاب‌وبرسمیت شناخته شود .

۳ـ این علامت هرجا بصورت بیرق افراشته شود . برای انتخاب این علامت با حترام مملکت سویس که افراد آن درین امر پیشقدم هستند‌تصمیم برین‌شد که رنگ های بیرق سویس را انتخاب کنند . وچون علامت بیرق سویس صلیب سفید روی پارچه سرخ است برای تفریق بیرق جدید صلیب سرخ روی پارچهٔ سفید انتخاب شود .

پس ازتصویب قرارهای فوق کمیتهٔ بنام بین المللی صلیب احمر درشهرجینوادرسویس تشکیل شد و مقاصد و نیات خیر خواهانه فلورانس نایتنگل وهانری دونان وسایر افراد نوع دوست را بصورت قرار داد ها تدوین نموده وبه آن جنبه قانونی دادند .

مقاصد کمیته بین‌المللی صلیب احمر خیلی مفصل وطویل وهدف های کلی‌آن مطابق ماده چهار اساسنامه قرار ذیل است.

۱ـ ایجاد حسن تفاهم متقابل بین مؤسسات صلیب احمر ، هلال احمر .

۲ـ حفظ ومراقبت دریك نواخت ساختن اصول‌ومقررات جمعیت های صلیب احمر ازنظر مبانس ومذهب واستقلال اقتصادی وغیره .

۳ـ برسمیت شناختن جمیت های جدید التاسیس صلیب احمر واعلام آن بسایر جمعیت‌های صلیب احمر موجوده .

۴- وساطت نمودن بیطرفانه بین دول وملل خاصه درزمان جنگ وحل مناقشات ونزاع ها وشورش های ملی وبین المللی .

۵- وارسی به تمام شکایت هائی که راجع به نقض مقررات وکنوانسیون های بین المللی صلیب احمر به کمیتهٔ می رسد .

۶- اشتراك مساعی باجمعیت های صلیب احمر وهلال احمر برای رسانیدن کمك های گوناگون ونجات دادن قربانی های جنگ وآثار شومی که جنگ بین افراد بشرمیگذارد.

۷- ترتیب اعضای لازم وتهیه وسایل ولوازم برای تامین احتیاجات کمیتهٔ بین المللی صلیب احمر درزمان جنگ به منظور همکاری باجمعیت های صلیب احمروادارهٔ حفظ الصحهٔ قشون کشور ها .

۸- اجرای تمام وظایفی که مقررات کنوانسیون های ژنو مسئولیت آنها را بعهدهٔ کمیتهٔ بین المللی صلیب احمر گذاشته است .

۹- وساطت وحل مسایل که درزمان جنگ وصلح بین جمعیت های صلیب احمر پیش بیاید مخصوصا راجع به کمك به مریضان ومجروحین واسرای جنگی وغیره .

بعلاوه وظایف مهم حمایت اسرای جنگ ، دایر نمودن سرویس اطلاعات برای آنها از مسئولیت های اولیهٔ این کمیته بشمار میرود .

چون اولین قرار های جینوا مقصد اصلی کمیتهٔ بین المللی صلیب احمر را تامین نمی کرد بنابران به منظور مطالعه واصلاح کنوانسیون ها وقرارها پس از هر چند سال کنفرانسی مرکب ازنمایندگان تمام موسسات خیریه هلال وصلیب احمر دنیا تشکیل ومواد جدیدی به قرارهای اول اضافه می گشت چنانچه اولین کنوان سیون جینوا درباره مجروحین ومریضان جنگ می باشد که در سال ۱۸۶۴ ع به پیشنهاد کمیته بین المللی صلیب احمر بوجود آمده بود وامروزاهمیت نهائی دارد . چند سال بعد ازین کنوان سیون کنفرانس دیگری جهت تجدید نظر درمواد آن تشکیل گردید یعنی در ۲۰ اکتوبر ۱۸۶۸ پروژهٔ دیگری بر آن کنوانسیون افزود گردید که بیشتر مربوط به جنگ بحری بود بعدها در کنفرانس لاهه بسال ۱۸۹۹ تصمیمات لازم برای تجدید نظر اتخاذ گردید اما تجدید نظر کامل ولازم درحقیقت در کنفرانس سیاسی سال ۱۹۰۶ ع بعمل آمد.

پس ازجنگ اول بین المللی توافق مفاد کنوان سیون بالخصوصیات جنگ های جدید مورد توجه مقامات مربوطه قرار گرفت چنانچه بالاخره درسال ۱۹۲۹ یك تجدید نظر کلی درقسمت های مختلف کنوانسیون کرده وآنرا بصورت کنونی درآوردند .

کمیتهٔ متخصصین امور بین المللی که توسط کمیتهٔ بین المللی صلیب احمر مامور تهیهٔ

پروژهٔ جدیدی برای تجدید نظر درمواد کنوانسیون گردیده بود پروژه پیشنهادی خودرا بسال ۱۹۰۷ تقسیم نمود وپیش‌بین شده بود که این پروژه درشانزدهمین کنفرانس بین‌المللی صلیب احمر بسال ۱۹۳۸ درلندن تشکیل گردد . ولی فوروممطالعه درآن موکول به کنفرانس سال ۱۹٤۰ گردید که به علت جنگ دوم بین‌المللی به تعویق افتاد .

دومین کنوانسیون جینوا راجع بمریضان ومجروحین ومغروقین دربحرهائی می‌باشد که ابتدا درسال ۱۸٦۸ طرح و بعد تجدید نظر دران اول بسال ۱۹۰۷ و بعد بسال ۱۹۲۹ موکول گردید . این کنوانسیون که ٤۸ مملکت جهان آنرا تصویب کرده‌اند تاامروز بهمان اهمیت اولی خود باقی است اما پروژهٔ جدیدی در سال ۱۹۳۷ براین ترتیب شد که به کنفرانس سیاسی ۱۹٤۰ موکول شد ولــی بالاخره بانظرداشتن تجارب جنگ دوم بین‌المللی پروژهٔ مذکور تکمیل‌شد واساس محکمی بــرای کنفرانس سیاسی سال ۱۹٤۹ گردید .

سومین کنوانسیون جینوا راجع به اسیران جنگ دوم میباشد که اکنون دارای ۱٤۳ماده است ۹۷ ماده از کنوانسیون ۱۹۲۹ ـ ۱۷ مادهٔ آن ازاصولنامه لاهه مربوط به حمایت اسرای جنگی آن گنجانیده شده است .

واضعین واجراکنندگان این قوانین احساس کرده اند که باتغیرات و شرایطی که درسیستم جنگ های جدید تر پیش‌می‌آید وضع قوانین تازه درین باره ضرور است .

چهارمین کنوانسیون جینوا در بارهٔ اشخاص غیر نظامی می باشد . این کنوانسیون بتاریخ ۱۲ اوت ۱۹٤۹ طرح شده است . ومطلب عمدهٔ این کنوانسیون عبارت‌از محترم شمردن افراد بشر درجنگهای بین‌المللی می باشد . و طبق آن جور وغارت ممنوع قرار داده‌شده ، شکنجه وعذاب یك‌جمعیت مفتوحه بکلی منع گردیده‌است اساس‌این کنوانسیون اولین کنفرانس است که بعد از جنگ اول بین‌المللی قرار های کنفرانس بین‌المللی صلیب احمر را دوباره افراد غیرنظامی در۱۹۲۱ مورد مداقه قرارداد . در سال ۱۹۲۳ یازدهمین کنفرانس بین‌المللی صلیب‌احمرتهیه کنوانسیون مخصوص‌را برای تکمیل پروژهٔ آئین نامه تأمین افراد غیر نظامی در جنگها لازمی دانست . دوازدهمین کنفرانس آن مواد وقواعدی را درین باره بوجود آورد ودرپانزدهمین کنفرانس آن درسال ۱۹۳٤ طرحی شامل ٤ ماده درتوکیو مورد تصویب قرار گرفت کــه پروژهٔ آن مــی‌بایستی در کنفرانس ۱۹٤۰ مطرح گردد اما به نسبت جنگ دوم به تعویق افتاد .

دراینجا که نگارش مختصر ما دربارهٔ تاریخ کمیتهٔ بین‌المللی صلیب احمر درجینوا وظایف و کنوانسیون های آن پایان می‌یابد لازم می‌دانیم مختصراً توضیح داریم کــه

چرا کلیهٔ مؤسسات خیریه جهان تنها بنام صلیب احمر دایــر نگشت و دو سه نام دیگر ازقبیل هلال احمر ، خورشید سرخ درپهلوی آن شهرت یافت .

ما درابتدا گفتیم که کمیتهٔ پنج نفری هانری دونان درجلسهٔ یکسال بعد خود که نمایندگان (١٦) شانزده مملکت دیگر نیز درآن شمولیت داشتند تصمیماتی چند گرفتند که ازجملهٔ موضوع تعیین بیرق مؤسسات بین‌المللی صلیب‌احمر بود . اگرچه مطابق تذکری که درانجا دادیم واضحاً مشاهده نمودیم که در تعین علامهٔ مذکور کدام مطلب سیاسی یا دینــی دخالت نداشت و تنها احترام حق اولیت دولت سویس دربوجود آوردن این مؤسسات بود که رنگهای بیرق آن مملکت باید درتعین این بیرق‌جدید مؤسسات بین‌المللی انتخاب میشد معهذا بعدها که ممالك اسلامی عضویت وتائید مقررات این مؤسسات خیریه ونوع خواهانهٔ بین‌المللی را قبول کردند ازانتخاب فوق‌الذکر امتناع ورزیدند . چنانچه مملکت ایران که درسال ١٩٠٨ درکنفرانس بین‌المللی جینوا شرکت نمود عــلامهٔ شیر وخورشید سرخ وبعداً ممالك مصر وترکیه وغیره ممالك اسلامی هــلال احمر را برای جمعیت‌های خیریهٔ خود انتخاب وپیش کردند که درکنفرانس مذکور تصویب‌شد وکشور افغانستان نیز به ١٤ اپریل ١٩٢٣ به اساس کنوانسیون ٦ جولائی ١٩٠٦ جینوا شمولیت ورزید اورروی اسلامیت برای خیریهٔ خود علامهٔ هلال احمررا قرار داد .

چون گفتنی های مختصر ما دربارهٔ کمیتهٔ بین‌المللی صلیب احمر تمام‌میشود بــی‌مورد نمیدانیم اگر تذکرات مختصری هــم دربارهٔ مؤسسه و وظایف اتحادیه های صلیب احمر بدهیم .

اتحادیهٔ بین‌المللی صلیب های احمر چنانچه ازنام آن نیز فهمیده میشود مؤسسهٔ مشترك وبین‌المللی است که توسط تمام جمعیت های صلیب احمر وهلال احمر وشیر وخورشید سرخ بوجودآمده . مؤسسهٔ این اتحادیه درسال ١٩١٩ یعنی یکسال بعدازجنگ اول بین‌المللی بوجود آمد ومرام آن حفظ منافع مادی ومعنوی جمعیت های تابع به‌آن بوده وراهنمائی لازمه را جهت اجرای پروگرامهای آن بعمل می‌آورد که درحقیقت ماهیت حقیقی این اتحادیه مجلس‌عالی جمعیت‌های خیریهٔ دنیا می باشد . وظایفی که بعهدهٔ اتحادیه صلیبهای احمر گذاشته شده بیشتر مسائلی است که بازمان صلح ارتباط دارد درحالیکه کمیتهٔ بین‌المللی صلیب احمر چنانچه شرح داده شد بیشتر به زمان جنگ محــدود است وظایف اتحادیهٔ صلیب‌ها وهلالهای احمر که افغانستان هم عضویت آنرا دارا مــی‌باشد درمادهٔ سوم آن اساسنامهٔ قرار ذیل است :

۱ ـ برای تاسیس جمعیت صلیب ویاهلال سرخ مطابق مقررات کنوانسیون های جینوا جهت انجام خدمات اجتماعی درهر کشور کمک وامداد بعمل آورد .

۲ ـ بین جمعیت های صلیب و هلال احمر همواره بحیث یك عضو ارتباط دهنده کار نماید طوریکه بواسطه اطلاعات ورهنمائی های لازمه مؤسسات آنها را تکمیل نماید و آنهارا توسعه دهد .

۳ ـ تشریك مساعی دراصلاح وبهبود اوضاع صحی وجلوگیری از شیوع امراض .

۴ ـ قیمومت وسرپرستی برای حفظ منافع مؤسسات عضو اتحادیه و مراقبت در حفظ بی طرفی آنها .

۵ ـ مقر دائمی این اتحادیه تاسال ۱۹۳۹ درپاریس بود واکنون درجینوا میباشد . این اتحادیه دارای ادارۀ مرکزی ثابتی مرکب ازاعضای مجرب و متخصص اکثر ممالك عضو اتحادیه می باشد . وتا کنون ۶۸ جمعیت خیریۀ صلیب وهلال احمر عضو آن میباشند . جمعیت ها ومؤسسات ملی صلیب ها وهلال های احمر عضو این اتحادیه از هر مملکتی که هستند مؤظفند درحدود اصول کنوانسیون بین المللی و مواد اساسنامه اتحادیۀ مذکور رفتار نمایند . نکات مهمۀ اصول فوق الذکر بطور خلاصه قرار ذیل است .

۱ ـ کمك به آسیب دیدگان زلزله وحریق ونظائر آنها .

۲ ـ اصلاح صحت عمومی بادایر نمودن شفاخانه ها و تبلیغات صحی تلقیح واکسن ها وحمایت اطفال ومادران وغیره .

۳ ـ تهیه وترتیب پرستاران ومعاونین و داوطلبان اجتماعی .

۴ ـ تاسیس وتوسعۀ مؤسسات صلیب احمر وهلال احمر تربیه جوانان جهت تعلیم وتربیه وتهیه افراد موثری برای اجتماع دردنیای امروز . مؤسسات صلیب وهلال احمر در حدود صد ملیون نفر عضو دارند که سی ملیون نفر آن را جوانان و اطفال تشکیل می کنند . اگر خواسته باشیم اقدامات واعمال نوع خواهانۀ اتحادیه های بین المللی صلیب ها وهلال های احمر را بصورت فهرست تذکار نمائیم سخن بطول خواهد انجامید بنابران به فعالیت ها و اقدامات عملی مؤسسۀ هلال احمر افغانستان که فعالیت های عملی آن از ابتدای ۱۹۴۶ شروع می گردد اشارۀ مختصری نموده ومقالۀ خودرا خاتمه می دهیم .

فعالیت های عملی هلال احمر افغانستان که در ۱۳۲۵ شروع گردیده در داخل وخارج قرار ذیل است :

الف ـ کمك های هلال احمر افغانستان به مؤسسات صلیب ها وهلال‌های احمر ممالك دیگر جهت امداد به مصیبت دیدگان .

۱ ـ درسال ۱۳۲٦ (۱۹٤۷) فرستادن یك مقدار واکسین ضد کولیرا برای ۵۰ هزار نفر به مؤسسهٔ هلال احمر مصر .

۲ ـ درسال ۱۳۲۷ (۱۹٤۸) نظر به مراجعه کمیتهٔ بین‌المللی صلیب احمر ازجینوا یك مبلغ پول جهت اعانه به اطفال مصیبت زدهٔ بین‌المللی .

۳ ـ درسال ۱۳۲۷ (۱۹٤۸) ارسال یك مقدار پول جهت معاونت به مصیبت‌زدگان زلزلهٔ عشق آباد اتحاد جماهیر شوروی .

٤ ـ درسال ۱۳۲۷ (۱۹٤۸) کمك بـه مؤسسهٔ خیریهٔ شیر وخورشید سرخ ایران جهت اشتراك دردلجوئی ازمصیبت زدگان زلزلهٔ خراسان .

۵ ـ کمك بچند خانهوار تبعهٔ افغانی درزاهدان ایران که باثر حادثهٔ سیلاب وژاله متضرر گردیده بودند .

ب ـ فعالیت های صلیب احمر و کمك های او درداخل افغانستان .

۱ ـ ازسال ۱۳۲۷ برای مدت هشت سال جهت مجادلـه بامرض خانمانسوز ملاریا درافغانستان تادیهٔ سالانه بمبلغ ... هزار افغانی به هیئت مجادلهٔ ملاریا درافغانستان .

۲ کمك به مصیبت زدگان خشك سالی حصص شنوار مشرقی .

۳ ـ کمك به مصیبت‌زدگان حادثهٔ سیلاب وژاله قریهٔ دمی‌منگل واقع سمت جنوبی .

٤ ـ کمك به اشخاص معیوب وعلیل که درمرکز کابل بوده واستعداد مراجعت به منازل خودرا دراطراف نداشته اند .

۵ ـ کمك به مصیبت دیدگان سیلاب گذر قاضی فیض‌الله خان واقع کابل .

ضیاعلی شعاع

مهمترین مخترعات در ۱۳۲۹

در دورهٔ جنگ عمومی دوم و سالهای متعاقب آن ممالک راقیهٔ عالم برای بلند بردن سویهٔ حربی و سیاسی و تخویف رقباء و بلاک های مخالف طرف سایِنس حرب و تکامل آن توجه مخصوصی مبذول و با استفاده از انرژی اتوم و بکار انداختن بمب هاید روجن دهشت و رعب بزرگی را در ربع مسکون تولید نمودند. مهمترین موضوع صحبت و برجسته ترین عناوین جرائد و مجلات را مبتکرات جدیدهٔ اتومی و پیشرفت های تخنیکی و بالاخص تخنیک حرب و مخترعات جنگ تشکیل میداد. کومسیون انرژی اتومی در خلال چندین سال تشکیل خود مسلسلا به جلسات و مذاکرات مختلفه پرداخته و برای تحدید انرژی اتوم در جنگ و موارد استعمال حربی آن گفتگوها و بحث های مفصلی نمود ولی تاهنوز بکدام نتیجه قاطع و فیصله کن نرسید. نشر خبر انفلاق امتحانی بمب اتوم در کشور روسیه دنیای غرب را تکان داد و دانستند دیگر راز اتم را نمی توان مستور نگه داشت. راکت ها، جت ها، طیارات سریع السیر و بشقاب های پرنده که تا بحال نوعیت آن معلوم نبوده و در جملهٔ اسرار محسوب میشوند و صدها آلات مدهشهٔ جدیدی روی کار آوردند و روز بروز در شدت و قوت تسلیحات خود افزوده میروند چندی قبل که باز هم آوازهٔ جنگ سوم بیشتر بسط و توسعه پیدا کرد مسئله مخترعات حربی و بمب های مدهشه اتمی و هاید روجنی سر زبان ها جا داشته و در همه جا از دهشت و خراب کاری جنگ سوم صحبت بمیان می آمد. خوش بختانه انسان های خیر اندیش و نوع پرور ضمن مطالعات و تتبعات عمیقهٔ سیاسی خود ساینس وقت صلح را هم فراموش نکرده و در عین حالیکه با استفاده از موجدات ساینسی میخواهند قوهٔ حربی و نفوذ سیاسی خود را بیشتر سازند به کشف مخترعات مهمه طبی، زراعتی، صنعتی وغیره موفقیت حاصل کرده و در راه تأمین ما یحتاج و رفع ضرورت های مادی هم بموفقیت های بسیار بزرگی نایل گردیده اند و باری اگر فهرست اختراعات جدیده هنگام صلح را در مورد انرژی اتمی و غیر آن از نظر بگذرانیم هر آئینه به این حقیقت معترف میشویم که مخترعات هنگام صلح از موجدات وقت جنگ کمتر نبوده و حتی فزونی هم دارد. قراین اواخر در اتازونی از موسسهٔ سیمون وشوستر کتابی تحت عنوان (اسلحه جدید وانسانهای آزاد) اشاعه یافت

درین کتاب (وانی وار بش)معروف ترین عالم اتازونی که در هنگام جنگ دوم دنیا تمام خدمات خود را درراه پیشرفت آمال حکومت وقف کرده بود بیانا تی دارد. او درین گفتار خود می خواهد اسئلهٔ چندی را که بار ها مردم یک از دیگر میپر سند جواب بدهد مثلاً، آیا جنگ سوم چگونه خواهد بود وچه دهشت خواهد داشت؟ آیا اتازونی برای این جنگ آماده است؟ آیا اتازونی فاتح خواهد بود؟ آیا در اثر تخنیک جدید جنگ مدنیت باقی خواهد ماند؟ (وانیوار بش) که خودش مدیر اداره تحقیقات واکشافات علمیست این سوا ل هارا جواب میگوید ولی بازهم جواب های اونه آنقدر امید افزاست ونه آن اندازه دهشت آور. او خاطر نشان می سازد که بعداز جنگ عمومی اول ساینس روز بروز در حال انکشاف وتحول بوده وچنان بسرعت پیش می رود که وضعیت فن جنگ را بکلی شکل دیگری می بخشد. در جنگ اول استفاده از انجن احتراق داخلی رخ جنگ را بصورت قطع تغیر داد. در۱۹۱۸ تحت البحری، وطیاره وعجائب دیگر الکترونی ساینس تخریب را با تخنیک جدید در صحنه های حرب معرفی کرد ولی در ۱۹۴۵ این ساینس بمنتهای عروج خود رسید وانفلاق بمب اتوم درهیرو شیما طلیعه عصر جدیدی دراین ساینس معرفی گردید. درجنگ دوم رادارچه درهوا وچه در بحر قوهٔ تدافعی وتعرضی را تقویه نمود وترتیبات جنگی را بوضع دیگر جلوه داد تار پدو ها در جنگ دوم خارقه های بزرگی نمودند بمباری های مدهش وفوق العاده درشرق وغرب موضوع تخریب عمومی را بیشتر طرف توجه قرار داد ولی امروز موجودیت بمب اتوم وبمب هایدروجن چنان ممالك وافراد عالمرا بخوف افگند که حتی بعضی از مبصرین نظریه دارند جنگ سوم موجب انهدام مدنیت دانسته میشود واگر جنگ دیگری در گیرد باید منتظر بلاهای بزرگ وآفت های عمومی بود چه بمب هایدروجن واتوم بین شهروده، میدان بلادفاع وقلعه های مستحکم، افراد ملکی ونظامی، صغیر وکبیر فرق نکرده بشریت را باعمران آن بر باد میدهد ودرعوض رفاه ومدنیت وحشت وسبعیت را نتیجه خواهد داد. بهر صورت خدا نکند که انسانیت مجدداً به این نوع انهدام واقعا مواجه گردد اینك مهمترین مخترعات سال ۱۹۲۹ راحسب ذیل از نظر مطالعین محترم سالنامه می گذرانیم :

حقایق جدید راجع به بمب هاید روجن و یو رانیوم

یك تعداد علما ومتخصصین ازین مسئله متأثر بودند که مردم کم کم تهدید بمب اتوم را فراموش کرده اند وچندین نفر متخصصین فن ازین امرهم می ترسیدند که مبادا دراثر مبالغه نسبت به قوه تخریبی بمب هایدروجن واختناقی که درنتیجه آن تولید می‌شود مردم را بیشتر بخوف وترس مبتلا سازند. چندی قبل دراثر خواهش یونیورستی‌شیکاگو پروفیسر (هریسون براون) درموضوع انفجار بمب هایدروجن دررادیو بیاناتی داد که بدن حاضرین ازشنیدن آن بلرزه افتاد اومتذکر شد که تاثیرات رادیو اکتیوی بمب هاید روجن خیلی‌ها شدید بوده ومدت‌های زیادی باقی می‌ماند اشتعالات وانفلاقات هاید روجن ایسوتوپ های متشعشع تمام فضارا به شدت امتلاء خواهد نمود این ایسوتوپها دراثر وزش باد شدید درهوا نظیر گردش وسیر دسته های مرغی ملخ پراگنده خواهد شد ودرراه خود انسان وحیوان حشرات ونباتات را یکسر ازبین خواهد برد او بگفتار خود خوب گرم شده وواضح ساخت که باین ذریعه اتازونی می تواند بروسیه حمله ببرد وبمب های بزرگ هاید روجن را به یك خط که ازشمال الی جنوب اروپا امتداد دارد انفلاق دهد آنوقت عمل رادیو اکتیویتی بواسطهٔ باد طرف شرق وسعت وانتشار پیدا کرده باین طریق بطول ۱۰۰۰ میل فاصله هرقدر آثار زندگی اعم ازانسان، حیوان ونبات بمشاهده برسد ازبین برده میشود مثلا ساحه تخریبات ازلیننگراد الی اودیسه امتداد داشته وعمق آن ۳۰۰۰ میل ازپراگ الی کوهای یورال دانسته خواهدشد پروفیسور برون برعلاوه این راهم واضح ساخت که روسیه چگونه‌می تواند براتازونی حمله بیاورد باین طریق که ممکن است بمب‌ها دربحرالکاهل منفلق ساخته شوندواین اقدام درموضعی صورت بگیرد که از کلیفورنیا ۱۰۰۰ میل فاصله داشته باشد عملیات رادیو اکتیویتی که به طرف مشرق توسعه و انتشار حاصل می کند در اتازونی تمام موجودات زنده راحتی تاحدود نیویارك درظرف پنج‌روز درو خواهد کرد.

بعدها پروفیسور براون دریك براد کاست دیگر خود راجع به نتائج تخریبی این بمب اطلاعات دهشت افزای بیشتری داد که ازطرف متخصص فزیك (لیو زیلارد) تائید گردید او گفت اگر پنجاه تن نیوترون ذریعه انفلاق هاید روجن در هوا آزاد شود این وصعیت تمام کرهٔ ارض‌راذریعهٔ یك‌طبقه رادیو اکتیف بصورت حلقه احتوا خواهد کرد وهمین مادهٔ رادیو اکتیوی تمام نفوس کره ارض‌را بیکبارگی نیست ونابود خواهدنمود. متخصص دیگر فزیك ازقبیل فردریك زیتر دریونیو رستی ایلینایس‌وهانس پروفیسور فزیك‌در کورنیل

هم راجع به خصوصیات بمب هایدروجن اطلاعات دهشت آوری داده و بصورت عمومی نظریات همقطاران متذکره خودرا تصدیق نموده اند .

بعضی ازمتخصصین دیگر فزیك هنوزدرموضوع ادامهٔ رادیو اکتیویتی وتاثیر کشنده آندر وجود که باید به چه مقدار باشد معلومات قطعی ومثبت نمیدهند راجع بخصوصیات ساختمان وتاثیرات مدهشهٔ بمب اتوم هنوز مردم وحتی بعضی از متخصصین معروف اطلاعات کافی ندارند بعضی ها که نظریات شان جنبه تنقیدی دارد میگویند پروفیسور پروان ولیو زیلارد وامثال آنها دارای نظریات تهییجی بوده وحاضراند دنیا را نسبت به آینده به خوف اندازند و بعضی ها همچنین نظریه دارند که تخویف کننده گان حق دارند چنین نظریات را ابراز نمایند زیرا به این واسطه اهالی اتاروی را میخواهند بترسانند تادرمورد مناسبات خود باروسیه باید ازراه احتیاط و مال اندیشی روش ورزند هیچ یك از متخصصین اهمیت بمب هایدروجن را انکار ندارند . بمب یورانیوم هم به ذات خود به جهت تخریب یك شهر کفایت می کند ولی بمب هایدروجن از بمب یورانیوم به مراتب خطرناك ترومدهش تر است وبین یك بمبی که یك شهر را خراب کرده ومردم آنرا از بین می برد وبمبی که حیات را از یك قاره کره ارض معدوم سازد فرق فاحشی وجود دارد . بمب یورانیوم وهایدروجن هردو تاثیر رادیو اکتیوی ازخود میگذارند اگریك بمب یورانیوم درنزدیك سطح ارض انفلاق نماید طوریکه اولین بار درالاموگوردو منفلق ساخته شد تاثیر آن چنین خواهد بود که فعالیت رادیو اکتیفی برای یك مدت نسبتاً درازتری دریك ساحه قدری کوچك زمین باقی خواهد ماند وحصه زیاد تاثیر وفعالیت آن به طبقات بالای زمین در اتمسفر مؤثر خواهد بود ولی اگر بمب یورانیوم درارتفاع ۸۰۰ فت از سطح زمین منفلق ساخته شود «طوریکه درفراز هیروشیما صورت گرفت» درآنصورت تقریبا تمام تاثیرات آن دوفضا صعود کرد و برروی زمین تاثیرات آن بسیار کم وغیرقابل ملاحظه خواهد بود . شدیدترین فعالیتهای رادیو اکتیویتی وتاثیرات مدهشه مابعد آن در انفلاق بیکینی به مشاهده رسید زیرا بمب یورانیوم درتحت آب منفلق ساخته شد . آب این خلیج درروی سطح وزیر آب برای مدت زیادی خیلی حاربود وتاثیر حرارت آن به وضاحت احساس میشد اما این قدر بود که فعالیتهای تخریبی ورادیو اکتیوی آن به همان یك ساحه محدود ومختصر باقی مانده بود بمب هایدروجن هم تاثیرات رادیو اکتیوی بعداز انفلاق برای چندی باقی می گذارد انفلاق واشتعال ایسو توپ های هایدروجن یك تعداد زیاد نیوترینهارا آزاد خواهد کرد بعضی از نیوترنهارا (۷۸ فی ۱۰۰) در برابر نایتر و جن اتو مسفیر از خود

عکس العمل نشان خواهد داد ونایتروجن رابرا دیو اکتیف مبدل خواهد کرد ولی به آن اندازه در کاربون اثر نمیکند مواد دیگر در هنگام تولید عکس العمل به مقابل عناصر بمب ایسو توپ های خطر ناك تری را بروی کارمی آورد درمقابل نیوترونهای عناصر مخصوص دیگری هم تولید اثر خواهند نمود .

طوریکه متخصصین خیلی بااطلاع فیزیك معلومات میدهند طرح نقشه یك بمب که فعالیتهای رادیو اکتیفی آن خرابی شدید به یکفاصله بعیدی وارد سازد کار آسانی نمیباشد . ابرهای سمارق مانندی که ذریعهٔ انفلاق یك بمب تولید میگردد اگرچه درعکاسی ها بزرگ معلوم میشوند واگر آنهارا برروی نقشه یك قاره ملاحظه کنیم بحیث یك خال بسیار کوچك بنظر خواهند آمد این خال ها البته ساحه اتازونی یاروسیه را احتوا نتوانسته و ازنقطه نظر تخریب عمومی آنقدر مهلك دانسته نخواهند شد یك نقیصه دیگری که درتیوری تخریب یك قاره به ملاحظه میرسد آن است که باد ها بصورت عمومی به یك وضع متحدالشکل ازغرب بهشرق نمیوزد حرکت عمومی بادها بهاین طریق درمنطقه معتدله شمالی ومخصوصا در ارتفاعات زیاد احساس میگردد ولی این بادهای بهرراهی که بخواهند دربعض ازروز های مخصوصی میوزند آنها نمیتوانند عامل چنان ابر کشنده گردند که درسرتاسر یك قاره دشمن بحرکت در آیند .

بهر صورت تمام متخصصین وعلماء به این حقیقت معترف اند که یکتعداد کافی بمب هاید روجن (یابمب های یورانیوم) فعالیت رادیواکتیفی کره ارض را بلند خواهند برد ولی بهجهت کشتن ساکنین دنیا عکس العمل شدیدی ازماده مستعمله دیگر تولید شده واین عکس العمل طوری بزرگ است که آنرا نمیتوان ازنظر بهدور داشت علماء در مورد بمب هاید روجن به همان اندازه اطلاع دارند که در (۱۹۴۱) راجع به بمب یورانیوم میدانستند باری اگر یکی ازبمب های هاید روجن طرف امتحان قرارداده شود آنگاه نسبت به آن معلومات بیشتری حاصل خواهند کرد اگر بمب هاید روجن بعدازامتحان کامیاب بر آمد آن وقت البته همه اندازه تخریب وبربادی وارده از آن را بهتر مستشعر شده ودیگر برای اغراق ومبالغه هیچ مورد باقی نمی ماند ولی بازهم آن وقت بعید نیست که بواسطه یك بمب حیات تمام یك قاره را به خطر بیندازند وهمه موجودات حی را ازنعمت زندگی محروم سازند .

داکتر سیتر وداکتر بیت باری چنین متذکر شده اند . وضعیت موجودهٔ دنیا راجع به مخفی نگهداشتن اسرار ومعیار حقیقی دهشت وخوف ازیك امر موجب میگردد تاحقایق کاملا درپرده خفا باقی بمانند اما آنچه معلوم است این خواهد بود که اگر افراد دنیا خیال انتحار راداشته وبه آن اصرار بورزند البته دراثر این همه تشبثات خارقه آساوتخریبی عمومی به این مرام مشئوم خواهند رسید .

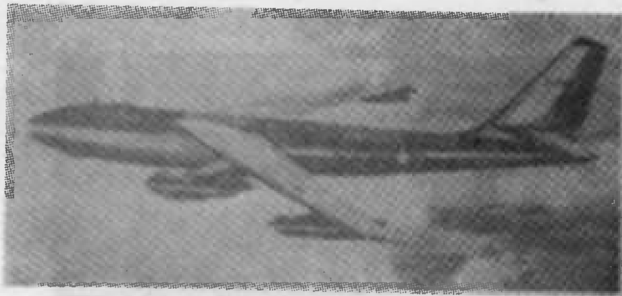
دستگاه مخصوص بمب هایدروجن

درهمین نزدیکی دستگاه قوی ساختمان بمب هاید روجن به قیمت ۲۶۰ ملیون دالردر کارولاینای جنوبی تعمیر خواهدشد این دستگاه در کنار دریای ساوانا آباد میگردد کو میسیون انرژی اتم دراطراف تمام دریاهائی که در کشور اتازونی جریان دارد راجع به تعیین موقعیت دریا برای تعمیر فابریکه بمب هاید روجن تحقیقات ومطالعات نموده و بالاخره همین حصه دریای ساناوا را ازهمه جا بهتر دانستند ریکتور های بزرگ هسته ئی بمقدار زیاد آب سرد کننده احتیاج دارند واین آب هم باید دارای نوعیت مخصوص باشد بواسطهٔ موجودیت دریای کولمبیا دستگاه معروف پلوتینیم هانفورد واش در کناران تعمیر گردید و لی آب دریای کولمبیا دارای صفات کاملا قانعانه نمی باشد اگرچه این دریا آب سرد صاف و کافی دارد مگر دارای بعض مواد غیر محلول می باشند که از بین ریکتور ها عبور داده شوند خاصیت رادیو اکتیفی حاصل میکنند درنتیجه آن ماهی های دریای کولمبیا تحت تاثیر رادیو اکتیف واقع میشوند اگر چه موجودیت رادیو اکتیف به ماهیان مذکور آنقدر مضر نمی باشد واگر یك ماهی را که بواسطه مواد اکتیف شده آب دریا این خاصیت را فرا گرفته از موضع هانفورد در کنار دریا بدست آرند و آنرا برای یك شب در بین پلیت فوتو گراف بگذارند در آنجا چنان اثر خواهد گذارد که بواسطه آن استخوانها ء شاه پرها وغده های سر ماهی وجاهائی که رادیو اکتیویتی متمرکز گردیده نشان داده خواهدشد طوریکه از تحقیقات کمیسیون انرژی اتمی ثابت میگردد همچه ماهی برای انسان مضر نمی باشد و برعلاوه کمیسیون متذکر میشود که به حصه های بسیار پایانی دریای مذکور ماهیها ازین خصوصیت بر کنار میمانند اگر آب غیر ازمواد محلوله بوده صاف باشدبرعلاوه آنکه ماهیهای دریا ازخاصیت رادیو اکتیویتی مصون میمانند دیگر فوائد مهمه نیزازان میگیرند و آب صاف صفات دیگری همدارد کو میسیون انرژی اتمی برای اینکه چنین آب رادر موضع مطلوب پیدا کنند بالاخره در کناردریای ریدریور موضعی رادریاریس (محلی در امریکا) واقع تیکساس و کنار دریای ساوانا انتخاب کردند اگر آب این دودریا گل آلود است ولی مواد ردیه آن بواسطه عمل ارزان فلتر کردن تصفیه میشود اما در آب دریای رد ریور هنوز هم یك مقدار مواد غیر محلوله باقی میماند که باید ذریعهٔ عملیات کیمیاوی بمبلغ سالانه چهل ملیون دالر تصفیه گردد ولی آب دریای ساوانا ازمنابع آب باران تهیه شده واکثر مواد معدنی قابل حل آن ازبین برده میشود لذا آب این دریا موادغیرمحلوله کمتردارد کو میسیون

انرژی اتمی متذکر میشود که ماهی حصه سفلی دریای ساوانا کمتر رادیو اکتیف میگردد اما اگر آب دریا کمتر صاف باشد ماهی مذکور به اندازه زیاد گرم نخواهد بود.

سریعترین بمب افگن دنیا

طیارهٔ جدید نوع بوینگ‌بی ۴۷- اینك بمب هائی را که ۱۲ هزار پوند وزن دارد بسرعت ۶۰۰ میل فی‌ساعت باخود حمل می‌نماید بنا بران این طیاره را سریعترین طیارهٔ بمب افگن دنیا یاد می کنند. این طیاره (۱۱۰۰۰) گیلن مواد سوخت نوع کیروشین را برای شش عدد تربوجیت خود هم حمل می نماید.

سریعترین بمب افگن دنیا

کلاه جدید طیاره ران ها

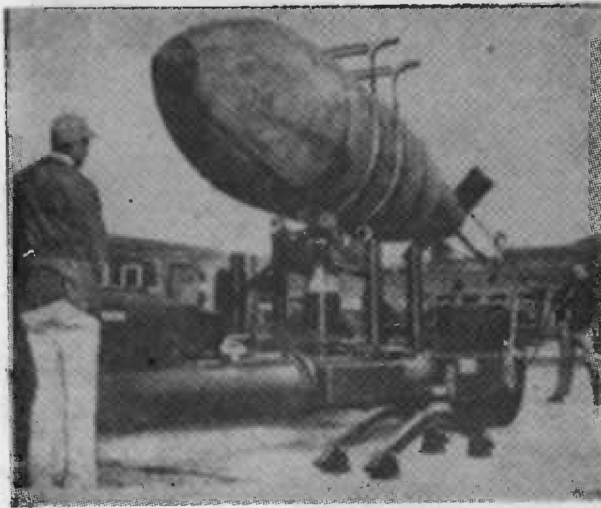
درین اواخر خود جدیدی بوزن دوپوند برای عملهٔ فضائی اتازونی تهیه کرده وآنرا مورد استفادهٔ آنها قرار داده اند. اگر سرعت سیر طیاره فی ساعت ۴۰۰ میل واضافه از آن باشد این کلاه جدید او را به خوبی حفاظه کرده ویك نوع شیشهٔ مخصوص پلیکس گلاس در آن موضع کلاه نصب گردیده که خودرا با آلهٔ مخصوص اکسیجن بخوبی باهم وصل میکند وبه این طریق آنرا از پاره شدن دراثنای پرواز شدید محافظت مینماید.

کلاه جدید طیاره ران ها

لفت جدید برای بلند کردن بمب ها

مسئلهٔ بلند کردن بمب های ثقیل وحمل آن‌ها به‌طیاره کار مشکلی دانسته میشد قوای هوائی امریکا درصدد رفع این مشکل برامده اینك قوای هوائی ازلفت جدید الاختراع استفاده می نماید که مشکلات ایشان را بکلی مرفوع ساخته است . این لفت که ذریعهٔ قوای برقی بکار انداخته میشود طوری درست شده که یك نفر عملیات مربوط به آن را انجام می‌دهد . لفت مذکور دارای شش عدد لیور میباشد ، این لفت بمبی را که ۲۵ طن

لفت جدید برای بلند کردن بمب ها

وزن دارد به ارتفاع ۱۲ فت بلند کرده وآن‌را بزاویه ۳۶۰ درجه بهرطرفی که بخواهند دور می دهد . نصب نمودن بمب های ۵۰۰۰ پوندی‌درطیارات ودرآوان جنگ عمومی دوم کار مشکلی محسوب می شد ولی حالا با اختراع این لفت مشکلات ایشان رفع گردیده است .

طیارات جنگی مستحکمتر نوع جیت

طیارات جنگی نوع جیت جدید نسبت به طیارات جنگی پروانه دار قویتر و زیباتر بوده وخدماتی که از این نوع طیاره درمحاربهٔ کوریا گرفتند چه از حیث خوبی حمله ورساندن اشخاص وبمب ها به اهداف معینه وچه ازحیث قلت تلفات قابل هر گونه تعریف

می باشد چنانچه طیارات جیت نوع اف ۸۰ و اف ۹ واف یانتر از همه بهتر ثابت شده اند از خصوصیات مهمهٔ این طیارات جدید استحکام وثبات ساختمانی آنها میباشد چون سرعت رفتار آنها خیلی زیاد است بنا بران ساختمان آن هم باید طوری باشد که مقاومت بیشتری از خود نشان دهد . انجن آن هم کوچکتر یاساده تر وقوی تر میباشد . تیل و دیگر

طیارهٔ جنگی مستحکمتر نوع جیت

روغنیات مخصوص طیاره هم دران کمتر مصرف میشود و به سیستم تبرید عمو می بـه استثنای عبور هوا از بین آن ضرورت ندارد، ماشین آن دراثر سیستم مخصوصی بسرعت زیاد سرد می گردد .

بازوئی که ذریعهٔ کنترول پا کار میکند

ازهنگامیکه کپطان هوك بااختراع خود که عبارت ازپنجه ها وچنگالهای آهنیست بیتریان ودوستان اورا بخوف ووحشت انداخت دکتورها دیگر بساختن بازوی مصنوعی واصلاح آن مبادرت ورزیده وکوشش کردند تا آنرا بحیث بازوی طبیعی و اصلی جلوه دهند . حالا این مخترع مهم (اس دبلیو اندرسن) که درمؤسسه (انتر نشنل میشنس) کار می کند یك بازوی خیلی قوی برقی اختراع کرد که بواسطهٔ آن دست مصنوعی عینا مانند دست طبیعی حتی بهتر ازان کار میدهد ، برخلاف دیگر بازو های مصنوعی که بهکدام حصهٔ بدن نصب ومحکم میشد این بازوی جدید بهکدام قوه عضلات اعتنا ء واحتیاج ندارد . تمام قوای محرکهٔ آن ذریعهٔ بیتری موتور قوای برقی تهیه میگردد که که ببازو بسته میشود . این بازو بواسطهٔ سوچهائی کنترول می گردد که شخص مقطوع الید وحامل آن آن هارا دریا تهیه دیده است او به طریق های مختلف برروی سه حباب هوا داری که در کف داخلی پلاستیکی تحت شصت کلان پایش قرار دارنـد فشار وارد می کنند و درعین حال این فشار بحصهٔ شصت خورد یا وکری آن هم وارد میشود زیرا

یکی از آن سه حباب در حدود کری و دیگری زیر شصت خورد جا داده شده اند ،
فشار وارده براین حباب ها موجب می گردد تا تأثیرآن ذریعهٔ تیوب رابر های از تجاعی

بازوئی که ذریعهٔ کنترول یاحرکت میکند

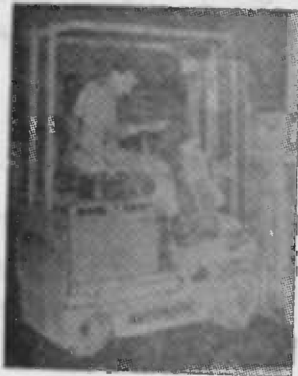
بیك سلسله سوچهای داخلی بازو انتقال نمایدهریك ازفشار های متذکره حرکت مخصو صی
را موجب می گردد . دراثر تولید فشار زیاد یا کم برحباب ها چه به تنهائی ویا یکجا ئی
حامل آن می توانند که ۱۲ علامت به بازو وارد کنند مثلا فشار کامل از شصت کلان
موجب تحریك بازو میشود واکرفشارضعیف باشد هم بازورا حرکت میدهد وهم مچ دست را

درعین حال فشار شصت کلان و کری پای مچ دست را متحرك می گرداند فشار از شصت خورد کنترول خاموش کردن سوچ را متعهداست. فشار کم این شصت موتور را بحرکت می آورد و فشار شدید سمت توجه بازور امتحول می سازد. ادارهٔ حفاظهٔ سپاهیان از کار افتادهٔ اتازونی اینك به تعداد دو هزار بازوی مصنوعی جدید الاختراع را برای سپاهیان مقطوع الید آماده می سازد.

بازوئی که ذریعهٔ کنترول با کار میکند

لفت جدید رادیو

کمپنی منتقلات اتوماتیکی شیکاگو برای نقل دادن رادیو ها از جائی به جائی لفت های جدیدی بروی کار آورده است. درایوریکه دربین این آله منتقله یالفت جدید نشسته است از موضع فرستندهٔ رادیو صدا می کند.

لفت جدید رادیو

گاراج مخصوص برای اتومو بیلها

درموضع سپوکین اتازونی دوبرادر به اسم وی اولیو کی وسندرس باطرح جدید پارکنگ پرابلم جادادن موترهارا بخوبی حل کردند. فریم وچوکات این طرح جدید گنجائش ۱٤٤ موتر را دارد و آنرا بهر اندازهٔ که بخواهند خورد و کلان میتوانند ولی هر موتر بقیمت ۲۷۰ دالر تمام می شود که به این حساب قیمت آن ۲۵ فیصد کمتر

از دیگر گاراج های بهمین اندازه می باشد . موترها ذریعهٔ آله های بلند کننده که بر روی خط های متحرك به استقامت حصهٔ مـــرکزی بگوشه های این گاراج عمومی حرکت می کنند برداشته می‌شود و بعد بر حسب سطح معینه بمواضع وخانه‌های لازمهٔ آنها

گاراج مخصوص برای اتوموبیلها

داخل ساخته میشود به اینطریق همان آلهٔ بلند کننده موتر هارا پس فرود می آورد هر آله یك موتر را در یك وقت بالا وپائین می کنند .

عینك جدیدی که دنیارا واژگون نشان میدهد

فرید سنا پدر فارغ التحصیل دارا لفنون ویچیتا به چنان یك عینك جدیدی خود را معتاد و آموخته ساخته که دنیارا کاملا بوضع دیگری بنظرش جلوه می دهد . دراین عینك هرچیز حالت معکوس خودرادر برابر بیننده نشان می‌دهد. بنظر شخص آسمان زمین‌وزمین آسمان معلوم می گردد. چیزی که بطرف چپ است جانب راست و آنچه بطرف راست است بسوی چپ دیده می‌شود.

عینك جدیدی که‌دنیارا‌واژگون نشان‌میدهد

وضع واژگون دنیای سنا پدر مخصوصاً بواسطهٔ ترکیب عدسیه های عینك اوصورت

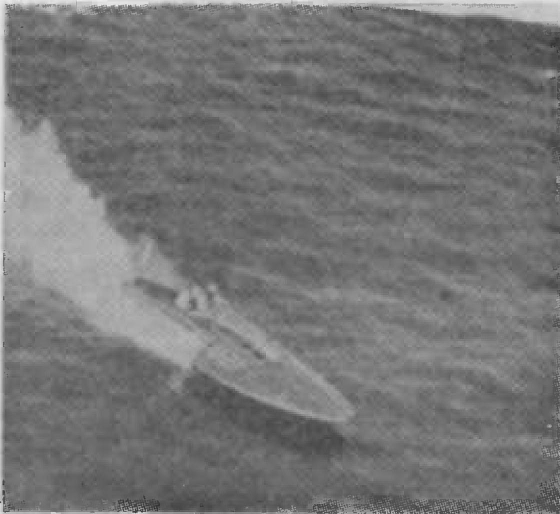
می گیرد. او با استعمال این عینك می خواهد در فن روحیات مطالعات خودرا تکمیل کند وبا استفاده از آن باین حقیقت برسد که آیا دیدن یك کار طبیعیست یا طرز عملیست که باید یاد گرفته شود. دراثنای روزهای اول استعمال این عینك او نمی توانست که چیزهای ساده را هم ترتیب و تنظیم بدهد مثل دست دادن با دیگران بعدها او حرکات وموجودیت خود را بخوبی تحت کنترول گرفته وتوانست با بیسکل سواری نماید ونتیجة به این امر معترف شد که دیدن یك عادت مستحصله بوده وجنبهٔ فطری وارثی ندارد. بعد از آنکه به استعمال این عینك جدید عادت کرد خواست عینك را ازچشم دور کرده و مانند سابق بدون آن اعمال را اجرا نماید ولی موازنهٔ خود را از دست داده وبرزمین افتاد .

عینك جدید

سریعترین موتور بوت دنیا

سریعترین موتور بوت دنیا بنام (سلوموشن ٤) یاد می شود که جدیداً در جهیل سینل واقع واشنگتن آنرا به آب انداخته وسرعت رفتارش را امتحان نمودند این موتور بوت که ۴۲۰۰ پوند وزن دارد بسرعت انتهائی خود در روی آب مانند یك سیاره دنباله دار آبی بنظر می آید. سرعت رفتار آن فی ساعت ۱۶۰،۳۲ میل ریکارد گردیده ونسبت به ریکارد مالکوم کامبیل در ۱۹۳۹ باندازهٔ ۱۸ میل فی ساعت بیشتر می باشد.

سریعترین موتور بوت دنیا

راکت جدید بحری

اخیراً جهاز بحری اتازونی به اسم (نورتون سوند) بزرگترین راکت را به ارتفاع پنجاه فت ووزن $5\frac{1}{2}$ طن رها نمود. این راکت بزرگ وجدید بنام ویکنگ از بین یک طبقه ابرمشتعله وتاب خورنده بخار آهسته بلند شده وقطعات بزرگ یخ را که در اطرافش تراکم نموده ازهم پاره کرده ودرظرف سی ثانیه راکت بسوی آسمان اوج گرفت. دراخیر ثانیه هفتاد دو چارم راکت مذکور بسرعت ۳۵۰۰ میل فی ساعت عموداً بلند رفته تا آنکه

راکت جدید بحری

به ارتفاع ۱۰٦،٤ میل رسید دراثنای برواز بیتری که در سر آن نصب بو ده پنجاه نوع حوادث را ذریعهٔ رادیو منعکس ساخت وفعالیت شعاع کازمك ومافوق اتمو سفر را نشان داد متخصصین ساینس وعملهٔ بحریه از این امتحان خود خیلی اظهار رضایت می نمایند ,

جالهٔ جدید یا خیمه برروی آب

قوای هوائی اتازونی اخیراً اختراع جدیدی را که عبارت از جالهٔ نجات است اعلان نمود اصلا این اختراع جدید عبارت از بندیل است که ۱۸-انچ قطر و ۳۶- انچ طول دارد این بندیل محتوی یك جاله بادی است که گنجایش بیست نفر را با مقدار کوچك موادحیاتی ایشان دارد. این جاله درحقیقت یك خیمه متحرك برروی آب بوده واز نیلون را بردار ساخته شده است. از تجربه هائی که دراین موارد کرده اند معلوم شده که این جاله پر باد

جالهٔ جدید یـا خیمه برروی آب

وزابری تحمل پنج هزار پوند وزن‌را داشته وسا یه بان آن بریك میلهٔ الومینمی کو تاه افراشته می‌شود موج را دار ازا ن بخو بی ا نعکا س نمو د ه و رنگ سرخ مایل آن ازفاصله های خیلی دورجلب توجه می نماید. برعلاوه این جاله‌نجات یافته گان‌را ازحرارت آفتاب حفظ کرده واگرپرده های اطراف آنرا پایان کنند ا ز اذیت باد وبا ران مصون میمانند . یك موضـع مناسبی‌هم برای تحصیل آب باران دران تهیه دیده اند آلهٔ دیگری درآن تعبیه کرده اند که آب بحررا از مواد نمکی آن مصفی ساخته وضرو رت های بسیار حیاتی اشخاص را با آله ماهی گیری. بعبه وادوات ترمیم جاله درآن آماده ساخته اند. اسباب معلوم کردن‌خرابی‌پارو برای جیه زدن، قطب نماوغیره دران‌پیش‌بینی شده است خود این آله باسباب وسامان خود ۱۳۸ پوند وزن دارد (تنها وزن خود جاله ۴۹ پوند می باشد) جاله های‌سابقتر گنجایش شش‌نفررا داشته ووزن‌خود جاله ها ۹۶ پوند بود ولی این جاله های جدیدهم ازنقطهٔ نظر ظرفیت وهم ساختمان وقیمت خود اقتصادی‌تر دانسته می‌شود. مقاومت.ودوام آن‌هم خیلی زیاد است .

آلهٔ مخصوص برای استراق سمع

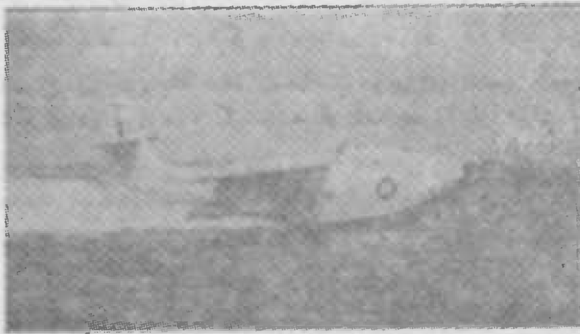
موسسهٔ اوریس واقع شیکاگو دراین اواخر خبری را راجع به آلهٔ جدید الاکتشاف که محض شنیدن صداهای خیلی خفیف مثلاً صدا های سرگوشی دو نفر وغیره طرف استفاده قرار داد می‌شود نشر نمود. این آله خیلی کوچك بوده و آن‌را دربین گوش می توان مخفی نگهداشت و در اوقات مهمه آنرا بیرون آورده وبگوش گرفت‌درداخل آن یك بیتری قوی کوچك راگذارده اند که صدا های بسیار خفیف را بلند ساخته می تواند. مخترع آن اوریس وارانز عوت می گوید که بکار بردن این آله برعلاوه فایده های دیگر صداهای موعظه هارا بخوبی شنیده شکار بهای روباه ذریعهٔ آن صدای سگ‌های شکاری‌را از فواصل خیلی بعیده بخوبی می توانند بشنوند.

آله مخصوص برای استراق سمع

کشتی طیارجدید نوع جیت

اخیراً در برطانیه کشتی طیار جدید را که طیارن از طیارهٔ جنگی نوع جیت است بکار انداخته اند این مودل جدید طیارهٔ جنگی جیت دارای سرعت حرکت فی ساعت ۶۰۰ میل میباشد از خصوصیات مهمه این طیارهٔ جدید آن است که در عملیات خود بهر جا موفق بوده ودر بحر مستقیماً از جهاز های حامل تیل مواد سوخت خودرا اخذ میدارد.

کشتی طیار جدید نوع جیت

ښاغلی صدیق الله رشتین

د پښتونستان واقعات په ۱۳۲۹ کې

«له کوم وخت نه چې پاکستان جوړ شوی دی له هغه وخت راهسې د پښتونستان آواز هم د دنیا غوږونو ته رسېدلی دی او د پښتونستان د جوړېدو او کامل آزادېدو دپاره د پښتنو مجاهده هم شروع شوې ده.

په ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸ش کې هم د پښتونستان تحریک په ښه شان جاري ؤ لاکن په ۱۳۲۹ کې دغه تحریک پوره زور او قوت وموند او د آزاد پښتونستان په سرحدي سیمو کې د پاکستاني یرغلګرو فوځونو سره ډېرې نښتې او جګړې هم پېښې شوې او په محکوم پښتونستان کې هم د آزادۍ غوښتلو ډېر قوي حرکتونه وشول چه دادی مونږ غواړو په دې لیکنه کې دغه ټولې پېښې او واقعات په لنډ ډول د کابل کالنۍ لوستونکو ته وړاندې کړو.»

د حمل میاشت:

په دې میاشت کې د هندیه (راخیال) نومې ځای کښې د ښاغلي مولانا میراسلام خان تر ریاست لاندې د پښتنو یوه جرګه وشوه، په دې جرګه کې د پښتونستان د آزادۍ په موضوع مهمې وینا ګانې وشوې او یو شو فقرې هم تصویب شوې چه تر ټولو مهمه ئې دا ده.

د پښتونستان جرګه له ټولو دیموکراسي ملتونو څخه غواړي چه دوی د (۸۰) لکو پښتنو چه له بلوچستانه ترچترال پورې پراته دي آزادي ومني، ځکه د پښتونستان ټول ملت په ژبه عنعناتو، کلتور، ملي خاصیتونو او نورو شیانو کې د پاکستان له خلکو نه فرق لري او په دې وجه د ځانله ژوند حقدار دي په پوره جرګه کې دې وروسته کسانو وینا ګانې هم وکړې.

۱- ښاغلی مولانا میر سلام خان د جرګې رئیس ۲- ښاغلی بارو خان د جرګې سکرتر ۳- ښاغلی ملال خان ٤- ښاغلی زیارت شاه خان ٥- ښاغلی عبدالودود خان ٦- ښاغلی نوشیروان خان ۷- ښاغلی نقیب الله خان ۸- ښاغلی حسام الدین خان

د ثور میاشت:

په دې میاشت کې د کراچۍ واکدارانو تجاوز کوونکو عسکرو د تاړونکو، الوتکو، درنو

توپونو په زور په منځنۍ پښتونستان کې د (ټنګۍ) په سیمه تعرض اوحمله وکړه، چه د دوی اوملي مجاهدینو ترمنځ (۱۳) ساعته جګړه وشوه اوپه نتیجه کې ددښمن لښکر پرشاوتښتید په دغه جګړه کښې د غازیانو له خوا (۸) تنه شهیدان (۳) تنه زخمیان او(٤) تنه بندیان شول اودغلیم له عسکرو څخه (۷۷) تنه مړه، (۱٦) تنه زخمیان او(۱۲) تنه ورك شوی وو. پاکستانی الوتکوپه دغه جګړه کښې په ځینو کیلو هم ګولۍ وورولی او بی ګناه ښځی اوماشومان ئې په بمونو وویشتل. دثور په (۳) دهند دپښتون جرګۍ غړو د مولانا محمد اکبر په ریاست په ډیلی کښې یوه اوپه جرګه وکړه او داسی تصویب ئې وکړ.

باید افغانستان، هند، اتا زونی، انګلستان، دیو نو سکر تری جنرال او دعربو جامعه دپښتونستان د (۷۰) لکو پښتنو دخپلوا کۍ په باره کښې د پښتونستان له ملت سره کومك وکړی. دا تصویب دهند د جمعیت العلماء ناظم مولانا حفظ الرحمن له خوا هم تائید شو.

دثور په (۲۲) د کراچۍ تجاوز کارو عسکرود (وانا) په شاوخوا کې داحمدزو، سرکی خیلو وزیرو دملی مجاهدینو په یوه ډله حمله وکړه، چه ددواړو خواؤ ترمنځ جګړه ونښته اوپه آخر کی د کراچۍ عسکرو ماتی وکړه اودوانا په کلانو تل.

دجوزا میاشت:

ښاغلی عبدالله خان خلیل مومندچه پخوا دپاکستان په عسکرو کې منصبدارؤ د پښتونستان په ملی عسکرو کې ئې دخدمت دپاره خیل ځان د مومندو دشوری مرکزته راور ساوه اوبیا ددغې شوری له خوانه دملی غازیانو په قوځ کې دمنصبدار په حیث مقرر شو.

په دې جګړه کښې دغلیم ١٤ تنه مړه او٦ تنه زخمیان شول. دجوزا په ۹ نیټه دباجوړ دملی شوری په امر دباجوړ په ډنډو کی بابا کښې یومکتب جوړ شو، ددی مکتب دجوړیدو په وخت کې چه ډیر عالمان اومشران حاضروو دسالار زیو د (مته شا) قاضی یوښه وینا وکړه او په آخر کښې دمکتب دهلکانو له خوا د پښتونستان ترانه وویله شوه.

دجوزا په ۹ اود ۱۹۵۰ دمی په ۳۰ نیټه دپښتونستان داتمان خیلو دځانګی ملی شوری افتتاح شوه، او دملی شوری وکیلانو سمد لاسه دا وروسته دوی مادی تصویب کړې.

۱ـ دپښتونستان کوم ملی بیرغ چه دتیرا ځانګی، دوزیرستان ځانګی، دمومندو ځانګی، دباجوړ ځانګی منلی اواوچت کړی دی هغه داتمان خیلو دملی شوری بیرغ هم دي.

۲ـ دپښتونستان دخاوری د کاملی آزادۍ اودملی بیرغ اوچت ساتل دټول پښتونستان او په تیره داتما نخیلو لومړنی فرض دی.

دجوزا په ۲٤ نېټه د کراچۍ استعماری عسکرو دمسعودو دسیمې د (خیساری) نومي ځای په شاو خوا کښې حمله وکړه . دغه شان دجوزا په ۲۵ نې د (میرا نشا) په شاوخوا کې په ملي غازیانو باندې یرغل وکړ . په دې دواړو حملو کښې دملي غازیانو او د کراچۍ دعسکرو ترمنځ جګړه وشوه او په نتیجه کښې دد ښمن عسکر تېښتې ته مجبور شول . په دې ورو ستنۍ حمله کښې د پاکستان دری الو تکو هم د میرانشا په خواوشا کلیو بمباری وکړه اوډېر تاوان ئې ور ساوه .

دسرطان میاشت:

دسرطان په ۱۸ نېټه شوتنو آزادی غوښتونکود(پاره چنار) په ښخه میلۍ کښې د کراچۍ واکدارانو د دسیسو یو مرکز ته اور واچاوه او ټول ئې وسوزه ، دغه شان دسرطان په ۱۹ د کوزمې وطن دوستو ځلمیانو د کورمې دسیند په منطقه کښې یو پل خراب کړ، دغه شان دسرطان په ۲۲ یو ي دلې ملي غازیانو د (تونګی) سره نژدې په دری میله ځای کښې د تیلفون مزي او هرڅه وشلول .

داسدمیاشت:

داسدپه اوله ورځ د پاکستان لس الو تکي دوزیرو داحمد زیو په علاقه ننوتې شوې اود (متا خان، سره خوړه، بنك خان ما) په کلیونې بمباری وکړه. ددغې بمبارۍ په وجه څو کسه ښځې واړه او څاوری مړه شول، په دغه ورځ د پاکستان منظم فوځ د ښځو سوو ټنکو او وذرنی وسلې سره دوانیاله چونۍ څخه دغازیانو په خلاف حمله شروع وکړه سخته جګړه وشوه چه ترماز یګره پورې جاری وه په آخر کښې دغلیم لښکرو سخته ماتې وکړه اودوانیا په چونۍ ورننوتل دغه شان په همدې ورځ دوه نورو الوتکو په وانا کښې دبهرام خان په کلا بمونه غورځول او تاوان ئې ور ورساوه .

په دې میاشت کښې د کراچۍ زور کیرواوظالمو وا کوالا ود خان محمدایوب خان ټول جایداد اومالونه چه له ډېر ولکو کسلدار وڅخه زیات قیمتلری دنګرانۍ اوضبط لاندې ونیول دغه شان دده دملګرو جایداد ونه ئې هم ترنګرانۍ لاندې راوستل اوددوی له خپلوانو څخه ئې ضمانتونه واخیستل چه د خان محمدایوب خان اوددهٔ د ملګرو سره به هیڅ ارتباط ونه ساتی. خان محمدایوب خان د پښتونستان د بلوچستان د وطن دوستو دلې مشردی چه د پاکستانی ظالمانو دظلم له لاسه له خپلو نورو ملګرو ښاغلی عبدالقادر خان، ملك اختر محمدخان، محمداعظم خان، حیات الله خان، عبدالباقی خان سره دسرطان په اول کښې کابل ته راغلی ؤ. داسدپه ۳ نېټه د پاکستان الوتکو د منځنی

پښتونستان په (سپین کمر) کښې د وزیرو مسعودو، تیرو په یوه قومی جرګه بمباری وکړه او څو کورونه ئې وران کړل، دغه شان د اسد په ۱۳، ۱۲، ۲۰ هم پاکستانی الوتکو د وزیر په کلیو بمباری وکړې او ډېر تاوانونه ئې ورسول. د پاکستان حکومت د پښتونستان اقتصادی محاصرې ته لاس ور ته کړی دی او د وزیر و احمد زیو په علاقه باندی د خوراکی او پوشاکی د سامان بند و او په کوشش کښې لګیا دی، په دې سلسله کښې ئې د احمد زیو پوځواونیان چه دغلی د خرڅولو د پاره (د ټه خېلو) ته تللی وو ، ونیول او له بارونو سره ئې ضبط کړل .

د اسد په ۱۵ د (کرمان) په برخه کښې ملی غازیانو د (پاره چنار) د پولټیکل په ځای باندې ډزې وکړې او له هغه طرف نه پرې هم ډزې وشوې چه د پولټیکل عمارت ته ډېر تاوان ور ورسید. د اسد په ۲۷ د وزیرو پوځو تنو غازیانو د رزمك او علی خان دېږې په منځ کښې د پاکستان پوې ټانکی ته اور واچاوه او ونې سېزله .

د سنبلې میاشت :

د سنبلې په ۷ د اپریدیو یوې ډلې ځلمیانو چه د کراچۍ د عسکرو له ظلم او زیاتی څخه ډېر تنګ شوی وو د (شاګۍ او علی مسجد) په کلاګانو ډزې وکړې او د کراچۍ عسکرنې یکښې کلابند کړل چه له دې پېښې څخه د کراچۍ مامورین ډېر وارخطا شول .

د سنبلې په ۱۳ ، پاکستانی الوتکو په وزیرستان کښې په (دانه) باندی بمباری وکړه، دغه شان ئې د سنبلې په ۱۴ په مسعودو کښې بمباری وکړې .

د سنبلې په ۱۴ د اپرید و یوې ډلې غازیانو د اواړګی په انډی کوتل کښې د کراچۍ د استعمار چیانو په چونۍ سختې ډزې وکړې مګر د کراچۍ عسکر له ویرې بېرته راونه وتل او په چونۍ کښې د ننه ایسار وو .

د سنبلې په ۱۵ د اپریدیو څو تنو غیرتمنو ځوانانو د پاکستان د ډېټې او پولټیکل په کورونو له څوخواونه سختې ډزې وکړې په مقابل کښې د پاکستان عسکرو هم ډزې شروع کړې او څلویښت دقیقې جګړه وشوه په دې ډزو کښې د ډیټی او پولټیکل کورونو ته تاوان ورسید ، د سنبلې په ۱۵ ، پاکستانی الوتکو د ښاغلی طاوس خان بهلول زی مسعود په کلی باندی بمباری وکړه او څو تنه ئې شهیدان کړل - په دې میاشت کښې اپرید و ملا عبدالباقی ته چه د پاکستان پیسې خوری او د پاکستان د پاره کار کوی ډېر نصیحت وکړ چه د پاکستان له دوستۍ او د قوم له دښمنۍ څخه لاس واخلی مګر ده پرې غوږو نه نیو آخر تولو اپریدو پرې د قومی خاین حکم وکړ او دده په کورئې د سزا په غرض حمله ور وړه .

پهدې میاشت کښې د کـلـکتی پښتنو دخان فریدگـلخان ترمشرۍ لاندې یوه غونډه وکړه او دا وروسته خبرې یکښې فیصله کړې .

۱ـ دافغانستان له حکومت اوملت ته دې دپښتونستان سره دمرستې کولو په نسبت تشکر وکړی شی .

۲ـ دټولو مسلمانانو نه دې خواهش وشی چه دخان عبدالغفارخان ، ډاکټر خانصاحب او عبدالصمد خان دخلاصوالی دپاره لازم اقدامات وکړی .

۳ـ په پاکستان دې اعتراض وشی چه ولی د پښتونستان په ملـکی ځایونو بمباری او ظلم کوی .

د سنبلې له ۱۵ نه تر ۱۹ پورې ، پاکستانی ظالمو عسکرو او الو تـکو د مسعو دو دبلول زیو په دره باندې سخته گوله باری وکړه چهددغې بمبارۍ په وجه پنځه تنه شهیدان شول اوځو کورونه ونړیدل .

دسنبلې په ۱٦ ، دآتمانخیلو دقوم یوځو تنو ځوانانو داشنغر تنـگې ته نږدې دپاکستان په یوه (تانه) باندې حمله وکړه ، او ددوارو خواوپه منځ کښې سه جگړه وشوه چه ځوتنه غازیان یکښې شهیدان شول او د کراچۍ له عسکرونه ٦ تنه مړه اونور هم ډیر تاوان او زیا ن ورو رسید .

دسنبلې په ۱۹ ، دمسعودو بلول زیو څو تنه عسکر چه دپاکستان په ملیشه کښې شاملوو ؛ له دې کبله چه دپاکستان په بدونیتونو وپوهیدل نو دپاکستان له نوکرۍ څخه ئې ځانونه را و ویستل او دمنځنی پښتونستان مرکز (گرویك) ته راغلل ،

او دمنځنی پښتونستان رئیس حاجی میرزا علی خان ته ئې خپل ځانونه وسپارل .

دسنبلې په ۲۰ ، پاکستانی الوتـکو په دوړو کښې د ملك دین خان په کـلی پدې وجه چه جناب حاجی میرزا علیخان ورغلی ؤ ؛ بمباری وکړه اوددغه کـلی یوه برخهئې ونړوله.

دسنبلې په ۲۳ ، دمنځنی پښتونستان یو ټولی غازیانو دبنو دبازار غربی خواته نږدې یوبوخ پلچه (کچ کوټ) نومېرې په بم والوزاوه ؛

د میزان میاشت :

د میزان په اول د دسمبر ۲٤ر۱۹۵۰ عد بلوچستان په تو به کښې د آزاد پښتونستان بیرغ د ډیرو خلـکو ، عالمانو په مخکښې دجناب خان محمد ایوب خان دوطن د انجمن رئیس له خوانه اوچت کـړی شو او په دې صورت په جنوبی پښتونستان یعنی بلوچستان کښې

د آزادۍ دلوړې مرکز اعلان وشو ، د بیرغ دجګیدو په وخت کښې د خوشحالۍ ډزې دزې وشوې .

دمیزان په ۹ ، په بلوچستان کښې پاکستانی ای جنټیانو خپلو ملیشه عسکرو ته په ملی غازیانو باندې دحملې کولو امر ورکړ ، د دواړو خواو تر منځ اته ساعته جګړه وشوه په آخر کښې پاکستانی عسکرو ماتې وکړه او څو تنه مړی اوزخمیان تری په دګر پاتې شول .

دهند پښتون جرګې داګست په ۲۷ په احمد آباد کښې دمولانا محمد اکبر په ریاست یوه غونډه وکړه ، پدې غونډه کښې ئې دپاکستان هغه ظلم او ناروا ته دېر بد وویل چه دخان عبدالغفار خان او ورو ۱۲ زرو خدائی خدمتګارو سره دپاکستان په جیلونو کښې کیږی .

دغه شان ئې په آزاد پښتونستان باندې د پاکستانی الوتکو ظالمانه بمباریو ته هم بد وویل اوله دې کارونه ئې پوره نفرت ښکاره کړ .

دمیزان په ۱۵ ، او د ۱۹۵۰ ع کال داکتوبر په ۸ ، په جنوبی پښتونستان کښې د آزاد پښتون په نامه یوه نوې جریده نشر شوه ، داجریده له توی څخه په میاشت کښې دوه ځله پښریږی ، دامتیاز خوند ئی خان محمد ایوب خان او مدیر ئې محمداعظم اڅکزی دی .

دمیزان په ٤ ، دکراچۍ یوڅه متجاوز عسکر د (وانه) له چونیړ نه د (وچی او به) په شاوخوا کښې د پښتونستان په ملی غازیانو حمله وکړه ، تول ورځ جګړه وشوه چه په آخر کښې ددښمن عسکرو ماتې وخوړه اوڅو تنه ئې مړه او زخمیان شول .

د میزان په ٤ شپه څو تنو پښتونستانی ځوانانو دپښاور په صدر کښې دېر پښتنا پاسته شن حمله وکړه چه توله شپه د دوی او پولیسو ترمنځ جګړه وشوه ، پدې جګړه کښې دغـــه ځای ته دېر تاوان ور ورسید .

دمیزان په ۱۰ ، د (بېرې غونډۍ) پهشاوخوا کښې دوزیرو داحمد زیو دقوم دڅوتنو غازیانو اوپاکستانی عسکرو ترمنځ توده جګړه ونښته ، دا جګړه توله ورځ جاری وه چه په آخر کښې ددښمن دامداد دپاره دوه الوتکې راغلې اوپه غازیانو ئې بمباری وکړه چه په دې وجه ددښمن عسکر روغ خلاص شو .

دمیزان په ۲۲ ، د اورکزو د ملکانو اومشرانو یوه جرګـه چه ملك اصغر خان صاحب زاده فضل حمید خان دجناب مـــلا محمود آخونـــزاده ځوی ، ملك اکبر خان ، ملك عبدالحنان خان ، ملك میرسلام خان او نور هم پکښې وو دموسمدو دمحلی شوری مرکز (زیارت قاضی) ته ورغلې وو اودشه لی پښتونستان دشوراګانو دیوځای کیدو په باره کښې

ئې د جناب حاجي محمد حسن خان دمومندو دشورى له رئيس سره خبرې اومذاكرې وكړې.

پدې مياشت كښې دامريكې له اوسيدونكو پښتنو له خوا دقبايلو رياست ته پدې لاندې مضمون تلگرامونه راغلي دي : مونږ اورو چه زمونږ مملكت پښتونستان د پاكستان دظلمونو له لاسه په خطر كښې دى اوپه دې وجه زمونږ په رگونو كښې د پښتونولۍ وينه چښې وهي له دې كبله مونږ ټول حاضر يو چه د خپلو ملي مشرانو په امر د پښتونستان د آزادۍ په لاره كښې خپل سرونه قربان كړو » (ولي محمد ، حيات خان - پير محمد - دامريكا د پښتنو په وكالت)

د ميزان په ۱۱ ، پاكستاني عسكرو د (دداني) په شاوخوا كښې دالوتكو په مرسته د منځني پښتونستان په احمدزيو يوه حمله وكړه ، د كرۍ ورځ جگړې نه وروسته غازيان خپلو ځايو ته راوگرځيدل .

د مسعودو په (سرويكى) كښې د كراچۍ لښكرو غوښتل چه په ملي غازيانو حمله وكړي مگر د مسعودو خوتنه ملي غازيان دغه ځاى ته ورغلل او دپاكستاني عسكرو سره ئې جگړه شروع كړه چه په نتيجه كښې د دښمن يو دلگى مشر ولگيد .

په دې مياشت كښې د گند او مومندو د گند اوسرك خوځايه خراب كړ او د موټرو له تگك را تگك نه ئې وويست .

د تيرا غيرتمنو خلكو د خپل مركز د مالي حالت قوى كولو دپاره اعانه وركړه لكه چه په دې سلسله كښې دا كا خيلو دقام (٤٠) تنو (١٥٥٥٦) افغانۍ د تيرا د محلي شورى رياست ته اعانه وركړه .

د كراچۍ زوركيرو مامورينو د بلوچستان په (خاران) كښې مداخله شروع كړه او دخاران نواب ئې سره دخپلو ملگرو كوټې ته نظر بند بوت.

د پاكستان په غير ملي پارلمان كښې دلياقت علي خان په تحريك دا فيصله شوى وه (چه ټول پښتونستان د پاكستان يوه برخه ده او پښتون ملت د پاكستان تابع دى) په دې وجه د پښتونستان د تيرا څانگې ، دمومندو څانگې ، د باجوړ څانگې او د صافيو څانگې د محلي شورا گانو له خوا په اتفاق يوه اعلاميه تصويب شوه چه مطلب ئې دادى (مونږ د شمالي پښتونستان د شورى وكيلان د كراچۍ دغه فيصله باطله او بې معنى گڼو ، او د ټول پښتونستان آزادى دنيا ته اعلام كوو .

د پاكستان حكومت يو تن قومي خاين ملك خانزاده د ډېرو پيسو سره د پښتونستان باجوړ ته وليږه چه په خلكو كښې درز واچوي او پښتانه په پيسو بې اتفاقه كړي ، مگر په مقابل كښې د باجوړ ټولو قومونو دخپلې خاورى د ساتنې د پاره ترتيبات و نيول

اوهمومندو اوتیرا خانګی ته ئې د کومك د پاره نمایندګان ولیږل چه بیا د شمالي پښتونستان دشوازا ګانو له خوا دا وروسته اعلامیه خپره شوه :

د کراچۍ اشغالګر باید پوه شي چه د پا جویړ په خاوره معمولی تجاوز د شمالي پښتونستان په ناموس تجاوز ګڼل کیږي او ددغسې بې نتیجه اقدام په مقابل کښې دې د ملکنډ پولټیکل زمونږ د خونړیو اقداماتو منتظر اوسي .

د عقرب میاشت :

د کراچۍ پوټولکی عسکر په مومندو کښې د تاڼي کښېنوته راغلل چه د تاڼي سړك جوړ کړي ، مګر پوخونتنو حلیم زو پرې ډزې وکړې او دوی ئې دغه کار ته پرې نښودل او بیرته وتښتېدل .

د جنوبي پښتونستان محلي حکومت د کراچۍ دهغې فیصلې په باره کښې چه دپښتونستان د قبایلو علاقه دپاکستان یوه برخه ده داسې اعلامیه نشر کړه چه د جنوبي پښتونستان ټول خلك دې فیصلې ته چه په هیڅ قانون برابره نه ده په بدنظر ګوري او په رسمیت ئې نه پېژني .

دامریکې او سیمدوکو پښتنو هم د کراچۍ دپارلمان په یورتني فیصله دېر خپګان ښکاره کړ او دمتحده ملتو دعمومي رئیس ، دپاکستان د ګورنرجنرال اوپه واشنګټن کښې اوسیمدونکو خارجي سفیرانو په نومونوئې تلګرامونه اوپیغامونه ولیږل ، چه مونږ د کراچۍ دپارلمان دغه فیصله باطله اوغیر قانوني بولو او دهغې دنه منلو په لاره کښې د سر او مال قربانولو ته تیار ولاړیو . دغه شان دوکتور اورنګ شاه خان په امریکا کښې د آزاد پښتونستان دانجمن رئیس کابل ته دقبایلو دریاست په نامه دا تلګرام رالیږلی دی : مونږ پښتانه یو ، زمونږ دپلرونو وطن په ټوله دنیا کښې د آزادی خاورې په حیث پېژندل شوی دی نوځکه دخپلې خاورې دساتنې د پاره به دهر تجاوز په مقابله کښې درېږو .

دعقرب په ۱۷ ، چه ملك پادشاه ګل اپریدی کوکی خیل د جمرود په برخه کښې په خپله کلا د پښتونستان بیرغ ودراوه ، نود جمرود تحصیلدار له خوتنو عسکروسره ورغی چه دغه بیرغ له کلانه کوز کړي مګر ښاغلی پادشاه ګل خان پرې ډزې وکړې او ترنیم ساعت جګړې وروسته تحصیلدار بیرته وایس لاړ .

پهدې میاشت کښې د کلکتې پښتنو دښاغلي مراد خان ترریاست لاندې یوه جرګه وکړه ، پهدې جرګه کښې د پښتونستان په باره کښې نطقونه اوویناګانې وشوې ، دپاکستان

ظلمونوته چې په پښتنوني کوی بدوبل شول اوله ټولو پښتنو څخه داتفاق او يو کېدو غوښتنه وشوه .

پدې مياشت کښې له امريکې نه خبر راغی چې په امريکا کښې د آزاد پښتونستان دانجمن معاون ښاغلی محمدحسين خان به حق ورسېدلی دی يوفدا کار اومجاهد پښتون ؤ چې په مرګ ئې هرپښتون غمجن شو .

دعقرب په ۱۶ ، چې د پاکستان فوځونو په وزيرستان کښې د (بويه کلا) لهچونۍ څخه په ملی غازيانو دحملې خيال درلود نوملی غازيانو لادمخه دغه کلا دوزو لاندې ونيوله چې پدې وجه د کراچۍ عسکر هم جګړې ته راووتل ، تقريباً تردوه ورځې جګړې وروسته دښمن ماتې وکړه اوغازيان خپلو ځايونو ته وابس راغلل .

دعقرب په ۵ ، دمسعودو دملی غازيانواود کراچۍ د عسکرو ترمنځ د (سرويکی) چونۍ ته نــزدې جګړه وشوه چې آخر دپاکستان عسکر په شا وتښتېدل .

د منځنی پښتونستان دمحلی شوری اوحکومت له خوا دحاجی ميرزاعلی خان ددغه حکومت درئيس په تصويب د کراچی دپارلمان هغه فيصله چې د پښتونستان خاوره ئې د ځان جزء بللې وه په ټينګه سره رد کړی شوه . اوټولی دنياته ئې اعلان وکړ چې د پښتونستان ملت اوممکت مستقل اوآزاد دی . اوهيڅوك ئې نشی غلام کولای .

دقوس مياشت :

دقوس په اول ، د کراچۍ يوټولــکی عسکرو د مسعودو دملی غازيانو په مرکــز حمله وکړه ملی غازيان هم ددوی مخې ته ووتل او٤ ساعته جګړه ئې ورسره وکړه چې په آخر کښې د کراچۍ عسکرو ماتې وکــړه .

دقوس په ۱۱ ، د کوټکی دچونۍ په شاوخوا کښې دملی غازيانو او پاکستانی زياتي کوونکو عسکرو ترمنځ يوه لنډه غونډې جګړه وشوه چې دغليم لښکروته يــکښې تاوان ورسېد .

دقوس په ۱۲ ، ددښمن عسکرو د (تيارزه) له چونۍ څخه په ملی غازيانو يرغــل راووړ اود دواړو خواو ترمنځ توده جګړه ونښته ، بيا ترلاوه ساعته جګـــړې وروسته ددښمن عسکر په بيرته چونۍ ورننوتل اوځانونه ئې بټ کړل .

دابورته جګړې ټولې په منځنی پښتونستان کښې پېښې شوی دی .

دقوس په ۱۸ ، دمومندو يو څوتنو ملـــی غازيانو د پېښور په ښار کښې د مالــکی په منډيۍ حمله وکړه چې ددوی اود پوليسو ترمنځ تقريباً يونيم ساعت ډزې اوجــګړه

وشوه ، ملي غازيانو ديوليسو يوه تانه ونيوله اويوه برخه ئې وراله ورانه کړه ترديووروسته ملي غازيان اه ښاره ووتل اوخپلو ځايو ته لاړل .

د کراچۍ حکومت د سلام نه مخالفو کارو په سلسله کښې حاجي محمدامين خان چه په پېښور کښې ئې مذهبي تبليغات کول ، له خپل اسلامي تبليغ نه منع کړ اوقيد وقيود ئې وربا ندې کېښودل .

د کراچۍ ظالم حکومت چه په آزادۍ مين پښتانه جيلخانو ته بيائي ښاغلي سلطان محمد خان درانی اوخوتنه نور پښتانه ئې د کويټې څمن پـه جيل کښې واچول او بنديان ئې کړل .

دقوس په ۳۰ ، دپښتونستان دباجوړ ځينې اشخاص لکه ملك خانـزاده چه د دښمن په چل ول غولېدلی ؤ او په باجوړ کښې ئې بدامنی اواله کو له جوړوله په خپله غلطۍ وپوهېدل اوځانونه ئې دقرآن په روی دباجوړ دغيرتمن قوم په لمن کښې واچول اووعده ئې وکړه چه پس له دې به له پښتونستان سره دښمنی نکوو اوشر به نه جوړ وو .

دقوس له ۲۲ نه تر ۲٤ پورې دپاکستان حکومت دپښتونستان دامب دربند رياست ته پوځه عسکر وليږل چه ددغه رياست دخلکو آزادی سلبه کـړی ، په دې وجه دپاکستان داستعماری لښکرو اودملي آزادی غوښتونکو ترمنځ جګړه او نښته وشوه بيا عبدالقيوم نورملا تړ هم ورواستاوه او ددغه رياست آزادی ئې په غلامۍ بدله کړه .

دقوس په ۲۰ ، دپښتونستان پودرې نفری هيئت چه له ښاغلي ميراجان سيال ، ظهورالدين خان اوارباب عبدالقادر خان څخه مرکب ؤ دهند د پښتون جرګې په بلنه له کابل څخه دهند په لور وخوځيد . ښاغلي ميراجان سيال چه دلوی پښتون دمجلې مديردی دشمالي پښتونستان له خوا او ښاغلي ظهورالدين خان دآزاد پښتونستان دجريدې مدير دمنځنـي پښتونستان له خوا اوښاغلي عبدالقادر خان دجنوبي پښتونستان لـه خوا په دغه هيئت کښې شامل شوی وو .

دقوس په ۲۱ ، د مسعودو د (کوتـکی) د کـلا په شاوخوا کښې دپاکستان دمليشه ؤ او ملي مجاهدينو ترمنـځ سخته جـګړه وشوه ، دا جـګړه ترنيمـې شپې پورې جاری وه اوبيا غازيان خپلو ځايو ته وابس راغلل .

دجدی میاشت :

دجدی په ١٤ ، دشنبې په شپه څوتنو پښتونستانی ځوانانو دپېښور دبالاحصار په خوا کې داورګاډی تيسن ته اور ورته کړ .

دجدی په ۱۸ ، دچهارشنبې په شپه دپښتونستان خوتنو غازیانو د پېښور د چونۍ په بالاحصار باندې دزې وکړې اوخو لاسی بمونه ئې هم د چونۍ منځ ته وغورځول او په همدغه شپه خونورو ملی مجاهدینو دپېښور داسلامیه کالج سره نژدې دهری سنګ په ټانه دزې وکړې اوخولاسی بمونه ئې وروغورځول .

دجدی په ۱۹ ، دپنجشنبې په شپه دپېښور دبېګرۍ دروازې سره نژدې دپښتونستان ملی غازیانو په پولیسو باندې لاسی بمونه وغورځول .

دجدی په ۲۰ ، دجمعې په شپه دتاکال غیرتمنو خلکو دپېښور په چونۍ حمله وکړه او تقریباً درې ساعته ئې دپاکستان له عسکرو سره جګړه وکړه .

دجدی په ۲۰ ، ۲۱ ، دتل دیاخه پل پهشاوخوا کښې دغازیانو اوپاکستانی عسکرو تر منځ نښته اوجګړه وشوه ، چه پهدې جګړه کښې غازیانو دغه پل هم په بم والوزاوه . ددې پـل ترخرابولو وروسته چه (سنګروبه) نومېږی دپاکستان ملیشه ؤ اــه وارخطاېــې نه ددغه پل په شاوخوا کښې د کوچیانو په کېږدیو حمــله وکــړه اوددوایړو خواؤ په منځ کښې جګړه وشوه پهدې جګړو کښې دوه تنه کوچیان شهیدان شول اوخو تنه شپانه ئې ونیول اودتل چونۍ ته ئې بوتلل .

دجدی په ۲٦ ، دمنځنی پښتونستان داحمدزیو دیوی دلی غازیانو اوپاکستانی تجاوز کوونکو عسکرو ترمنځ دبنو په (ددګی) نومی ځای کښې توله ورځ سخته جګړه وشوه پهدې جګړه کښې له پاکستانی عسکرونه دوه تنه مړه اودوه تنه ژوبل شول او بیا په ما تې خپلې چونۍ ته وتښتېدل .

ددلو میاشت :

ددلو په ٥، د کورمی یوخو تنو ملی غازیو په (پاړه چنار) کښې دپولټیکل پهمانۍ دتوپکو دزیاوحمله وکره چهپهدې وجهددوی اود مانۍ دساتونکو پهمنځ کښې لنږساعت جګړهوشوه او بیا غازیان بیرته خپلو ځایو ته راستانه شول

ددلو په ١٤شپه هم د کورمی ځینی آزادی غوښتونکو د(پاړه چنار)دپولټیکل پهځای دزی وکړې او تر یوه ساعت پوری ئې دمانۍ لهساتونکو عسکرو سره جګړه وکړه پهدې جګړه کښې دښمن له کبله ددښمن تاوان معلوم نشو .

د دلو په ۱۲ ، ځونو ملي غازیانو د پېښور په ښار کښې د دوو دروازو سره نژدې په عسکري چوڼۍ کښې ځولاسي بمونه وغورځول چه د چوڼۍ عسکـــر پرې ډېر پریشان او وار خطا شول .

د دلو په ۱۵ شپه د پېښور د (ګـل پادشا) په کوڅه کښې ځو تنو ملي غازیانو په پولیسو حمله وکړه او یوه لنډه غونډې جګړه وشوه چه یو تن پولیس په کښې مړ او څو تنه ژوبل شول .

د دلو په ۱٦ ، یو څو تنو ملي غازیانو د پېښاور په (بالا ماڼۍ) کښې د یو تن امرالله نومي پاکستاني ټولي مشر په کاله باندې یو ځولاسي بمونه واچول چه په دغه وجه د ده کورته ډېر تاوان اوزیان ورسېد .

د دلو په ۱۰ ، پاکستاني الوتکو د احمدزو وزیرو په ملي مجاهدینو بمباري وکړه او ډېر تاوان ئې ورورساوه مګر یو بم چه زوغ پاتې شوی ؤ او نه ؤچاودلی همه غازیانو له ځانه سره واخیست اودوا ئې د چوڼۍ د دیوال دلاندې ئې ښخ کړ ، بیائې اور ورته کړ او د چوڼۍ د شمالي خوا دیوال ئې پرې واوزاوه .

د دلو په ۱۵ ، د کراچۍ ځوتنه ماموړین د خیبر د پولټیکل په امر په جمرود کې یو وړو کې کلي ته ورغلل چه درخت او نوروشیانو ورکوله په پلمه د دوی د ښځو او نرو او لویو وړو د نومونو فهرست واخلي لاکن د دغه کلي خلکو ورته ډېر سخت جواب ورکړچه مونږ نه تاسي ته خپل نوم لیك (فهرست) درکوو او نه ستاسي رختونو ته اړ یو ، مګر د کراچۍ ماموړینو په خپله غوښتنه ټینګار کاوه نو خلکو د دوی د نوم لیك کتابونه ورڅېرې کړل او بیا ئې په وهلو ټکولو له خپل کلي نه وشړل .

مولانا محمد اکبر دهند د پښتون جرګې مشر د یونو عمومي منشي ته یو لیك واستاوه چه باید د پاکستان حکومت په پښتونستان باندې له بمبارۍ او تعرض کولو څخه منع کړی شي او باید چه د پښتونستان مسئله ډېر ژر په عمومي اسامبله کښې د بحث لاندې ونیول شي .

د دلو په ۲۰ ، د پښتونستان د ژغ کمېټې هیئت چه هند ته تللی ؤ بېرته د عراق ایران په لار (هرات) ته را ورسېد او د هرات د خلکو له خوانې ډېر ښه استقبال وشو او دادبې کـلو ب ملي ښاروالۍ او نورو ځایونو له خوا ورته ښې میلمستیا ګانې ورکړی شوې .

د دلو په ۲٤ ، دغه هیئت فراه ته راغی او د فراه ښتنو ورته په ډېره مینه هر کـلـــی ووایه او او یه میلمستیا ورته وشوه .

د دلو په ۲۸، دغه هیئت قندهار ته راورسید، د قندهار ننګیالیو پښتنو په ډیره مینه ددوی هرکلی وکړ، په قندهار کښې څو ورځې ددوی د راتګ او دعوتونو هنګامه توده وه د مطبوعاتو، قبایلو او معارف له خوانه ورته دعوتونه ورکړی شول، په دې دعوتونو کښې د دغه هیئت له خوانه د پښتونستان په باب او ددوی د سفر د حالاتو او دهغه د پښتون جرګې د جلسو او کانفرانسونو او دهغه ځای د پښتنو د ایډلو او نورو خبرو اترو په شاوخوا کښې اوږدې وینا ګانې او نطقونه وشول.

د دلو په ۲۰، د کراچۍ مامورینو په کویټه کښې له کاکړو څخه وغوښتل چه د ملیشه عسکرو د پاره یو زر کسه ځوانان راکړي، مګر د کاکړو غیرتي مشرانو ورته وویل چه کاکړ به پس له دې د برډیو د غرضو نو د پاره ځانونه استعمال نه کړي بلکه د کاکړو قام هم د پښتونستان د نورو خلکو غوندې اراده کړې ده چه د پښتونستان د آزادۍ په لار کښې مجاهده وکړي او د دغه ملي مقدس مرام د حاصلولو د پاره د قربانۍ ډګر ته ووځي.

د کاکړو یو څو تنو ملي غازیانو د (ژوب) په سیمو کښې د ټیلفون (۳٦) ستنې بریکړې او د ټیلفون مزی ئې وشلاوه،

د دلو په (۲٦) د باجوړ د ناوګی خان محمد معصوم خان جلال آباد ته راغی او د ملي مشرانو له خوانې استقبال وشو، ده په یوه ملي جرګه کښې وویل: چه زه په دې خبره فخر کوم چه د آزاد پښتونستان په تحریک کښې مې عملي برخه اخیستې ده پښتانه اوس د آزادۍ په معنی پوه شوي او بیدار شوي دي او د اتفاق مزي هم پکښې ورځ په ورځ ټینګېږي نو قوي امید دی چه د پښتونستان آزادي په لاس ته راشي او د پښتونستان بیرغ به د نورو ملکونو د بیرغونو په څنګ کښې ودرېږي.

د دلو په ۱۵، د وزیرو د اتمان زیو مشرانو د خپلو هلکانو د پاره د یو مکتب په خصوص کښې د منځني پښتونستان رئیس ته څو څو واره عریضې کړې وې نو هغۀ چه د دلو په شلمه نیټه په دغه ځای کښې اول نمبر ابتدائي ښوونځی جوړ او پنځوس تنه هلکان پکښې شامل شول د دغه مکتب معلم ښاغلی مولوي دین محمد خان دی.

د دلو په ۲۰ په (وانه) کښې یو بل دوهم نمبر مکتب د ښاغلي صالح محمد خان کنډ کمشر تر ادارې لاندې جوړ شو د دې مکتب افتتاح ته د وزیرو مشران او نور خلک ورغللي وو او خلکو پکښې په ډیره خوشحالۍ خپل واړه داخل کړل.

د حوت میاشت :

دحوت په ٤ ، د پښتونستان دری تنیز هیئت کابل ته را ورسید او د قبایلو په ریاست کښې ئې ددېرو پښتونستانیانو اونورو خلکو لهخوا هرکلی او استقبال وشو . دخبرو اترو په ضمن کښې دغه هیئت دخپل سفراه کامیابۍ اوښو نتیجو څخه خلکوته ډاډور کړ او ددوی دښو ویناګانو اوخبرو په وجه خلک خوشحال اوامید وار شول .

پــه بلوچستان کښې د (مینز کی) دتانې (۷۰) تنه پاکستانی ملیشه او خاصه دار چه دپاکستان په دروغو اوچلونو بوه شول نودجنوبی پښتونستان مرکز (توبی) ته راغلل اوځانونه ئې دپښتونستان دخدمت دپاره ددغه ځای موقتیحکومت ته وسپارل .

په بلوچستان کښې دپاکستانی ماموړینو دظلم دزیاتوالی اودآزادۍ دحس دپیدا کېدو په وجه ډېر خلک سره لهلښکرو دجنوبی پښتونستان مرکز ته راغلل . پدې کسانو کښې ښاغلی میرام جان خان ، حاجی مرادخان ، ښاغلی مولوی غلام حیدر خان اڅکزی، لهخپلو کلو اونورو کورونو سره او داڅکزو د حمیدزو دولس کلې‌شاملې دی .

دحوت په ۳ ، چهدتل او سپین وام په برخه کښې پاکستانی فوځیانو پوځه تانې جوړه کړې وه دمنځنی پښتونستان یو ټولګی عسکر په دغو تانې حمله وکړه اوڅوساعته جګړه وشوه چه بیا د کراچۍ زورګیر عسکرو وتښتېدل او تانې ئې پرېښودلې .

مـــلا سید حلیم شموزی (دارنګ) اوسېدونکی چه دملکند پولتیکل په پیسو غولولی او دپښاور پهرادیو کښې ئې دپښتونستان پرخلاف څه خبرې کړې وې کله چه خپل کلی ته راغی نو دشموزو ننګیالیو خلکو یوه جرګه وکړه اودغی جرګی په اتفاق‌سره‌پهده باندی دملی خاین حکم وکړ او دکور دسوزولو سزائې هم ورکړه .

دمنځنی پښتونستان یوې‌دلی ملی غازیانو دښو په خوا کښې د (جام) په چونې حمله وکړه دټیلفون مزی ئې پرېکړل اوتر شلو دقیقو پورې ئې دپاکستان دعسکرو سره جګړه هم وکړه او بیا خپلو ځایو ته واپس راغلل .

دحوت په ۲ دمنځنی پښتونستان (دنورنګ) په شاو خوا کښې دملی مجاهدینو اود کراچۍ دزورګیروعسکرو ترمنځ یوه سخته جګړه ونښته غازیانود (نورنګ) په بازار کښې د کراچۍ دایجنټانو سامان اوما لونه تالا کړل اودنورنګ اوتل ترمنځ ئې دټیلفون‌ستنې هم‌وو یستلې .

د حوت ۲ ، د کجوري په برخه کښې دا بريدېو قام يوه لويه جرګه وشوه ، پدې جرګه کښې ووېل شول چه پاکستان چه د پښتنو په فدا کارېو جوړ شويدی اوس غواړي چه د پښتنو خاوره غصب کړي ، لهذا کېله مونږ ټول حاضريو چه دخپلې خاورې د يـــوې اوېشتې د آزادۍ ساتلو د پاره خپلو سرونه ور کړو . دې جرګې دا هم ووېل چه کوم کسان چه د کراچۍ حکومت له ورغلي دي او پيسې ترې اخلي هغوی ته دې دملي خاينانو په حيث سزا ور کړی شي .

د منځنې پښتونستان په مسعودو کښې د ريم لمبر مکتب جوړ شو ، دا مکتب دښاغلی بهرامخان او قاضي اميرشاه خان په ويناافتتاح شو چه ډېر خلك ورته راغلي وو .

حوت په اول ، د کراچۍ يو ټولـکې سپرو عسکرو د منځنې پښتونستان په سرحدی ساتونـکو حمله وکړه او ددوی تر منځ څوساعته جګـړه ونښته چه په نتيجه کښې د دښمن له سپرو څخه (۷) اسونه مړه شول او ډېر مالونه ئې دولجې په صورت دغازيانو لاس ته ورغلل .

د حوت په ۱۱ ، د (تيارزه) دچونې په شاوخوا کښې د منځنې پښتونستان دملي غازيانو او پاکستانی مليشه‌ؤ تر منځ څلور ساعته سخته جګړه وشوه چه په آخر کښې د کراچۍ عسکرو ماتې وکړه اوغازيان خپلو ځايو ته راوګرځېدل .

د حوت په ۲۳ ، د کراچۍ يوټولـکې سپرو عسکرو د مسعودو په يوټولـکې سرحدی سپاهيانو حمله وکړه د دواړو خواو په منځ کښې څلور ساعته جګړه وشوه ، پدې جګړه کښې دښمن ته تاوان ورسيد او له ملي غازيانو څخه يو تن ژوبل شو .

د پـــاکستان حکومت د بلوچستان د (مچ) په جېل کښې ډېر پښتانه اچولي دي او سخت ظلمونه پرې کوي . دوی چه له ډېرظلم څخه تنګ شول نو جېل ته ئې اور وا چاوه چه په دغه وجه يوڅو کيدار اوڅو نور کسان مړه شول . اوس دغه پښتانه بنديان په ډېره سختۍ او سوراور کښې پراته دي .

په بلوچستان کـــښې د پښتونستان د آزادۍ ملي نهضت ډېر زيات شوی دی ، ويل کيږي چه د بلوچستان عسکر او درياستونو خانان اونوابان هم پدې حرکتونو کښې شامل دي . لـکه چه په دې سلسله کښې يوه شپه يوڅو تنو پښتنو د ګورنر جنرال دايجنټ په کور حمله او ډزې وکړې .

د پښاور په شاو خوا کښې ځای په ځای د ځینو لاسی بمونو د چاودلو په وجه د پښور حکومت د خدائی خدمتګارو د کورونو لټون وکړ او ځینی کسان ئې محض په تهمت او ناحقه لکه د مسیزو غلام حیدر خان، خوشحال خان او د بالا ماڼۍ خیر محمد خان او حلیم خان او نور ئې بندیان کړل.

د کراچۍ ایجنټانو خوتنه پښتانه په پیسو بې لارې کړل او د شپې له مخې د ښا غلی سارې خان مسعود په کور چه د ملی غازیانو کندو کمشر دی ورو ختل او دی ئې له دریو کسو ماشو مانو ځامنو او دوو ورونو او یو بل سړی سره شهید کړ. دې ناوړه پېښې د منځنۍ پښتونستان په خلکو کښې ډېر اضطراب پیدا کړ او خلک ئې ډېر غمجن کړل.

د حوت په ۱٤، د مسعودو، د بهلول زیو او شمن زیو خوتنو غازیانو د (کوټکی) په چونۍ یرغل وکړ چه تر څلور ساعته جګړې وروسته د کراچۍ عسکر په ماتې چونۍ ته ننوتل او غازیان خپلو ځایو ته وایس راغلل.

داوړو په پښتونستان کښې د ۱۳۱۹ کال واقعات چه په لنډه صورت د کابل کالنۍ د باره ولیکل شول.

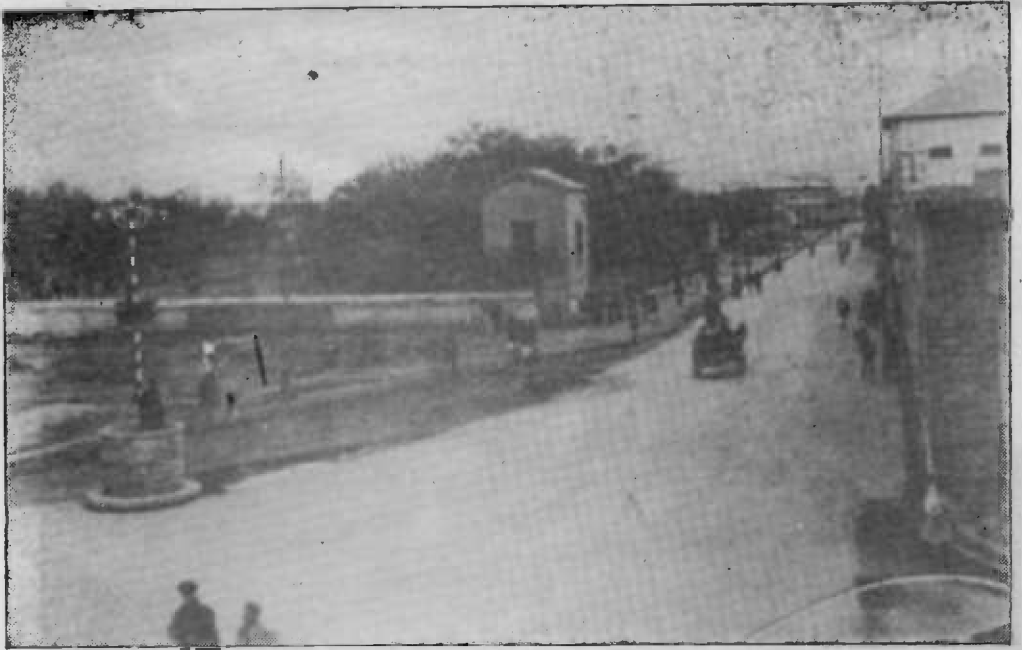
یک قسمت از عمرانات سمت شمال جادهٔ میوند.

هوتل جادهٔ میوند ویک قسمت اپار تمانهای جادهٔ مذکور.

یک قسمت از عمارات سمت جنوب جادهٔ میوند .

دور نمای جادهٔ ابن سینا .

د ۱۳۲۹ کال مهمې پېښې

مونږ غواړو په لنډو ووایو چه تېر کال له هره حیثه لکه څنګه چه د نړۍ د افغانستان
دپاره څه له داخلي پېښو له مخې او څه د خارجي واقعاتو له کبله د نورو
کلو په شان څه عادي کال نه و .

دلته په ډېر لنډ ډول د تېر کال مهم واقعات راوړو او پر دوو برخو ئې
وېشو : یو داخلي - بل خارجي ! او په هره برخه کې هغه مهمې پېښې لیکو
کومې چه د یادولو وړ دي .

داخلي :

د تېر کال یوه تأثر آوره پېښه د غازي سپه سالار والا حضرت شاه محمود خان
د افغانستان د صدراعظم ناروغتیا ده چه د کال په پای کې د جدي په میاشت د ډاکترانو د توصیې
په قرار مجبور شو د خپلې معالجې دپاره له وطن څخه جلا او امریکا ته ولاړ شي ، هغه و ، چه غازي
والاحضرت امریکا ته ولاړ او د اعلیحضرت همایوني له خوا د ده کفیل ښاغلی علی محمد خان
د خارجه د چارو وزیر وټاکل شو او د صدارت چارې ئې په غاړه واخیستلې .

❀ ❀ ❀

د تېر کال په داخلي اقداماتو او پېښو کې چه ډېر مهم او په عین زمان کې د قدر وړ اقدام
لیدل کېږي ، هغه د مطبوعاتو د قانون منظورېدل او خپرېدل دي ، چه ددې قانون له رویه
هر هغه څوک چه افغاني تابعیت ولري او وغواړي چه یو اخبار ، یو هفته واري ، سینما او مطبعه
تأسیس کړي هغه کولای شي چه د همدې قانون له مقرراتو سره سم اجازه واخلي او له دې لارې
د ملت د افکارو د تنویر دپاره خدمت وکړي .

په دې وسیله د افغانستان دولت وغوښته چه د افکارو د نشر دپاره لاره پرانیزي ،
نو د مطبوعاتو قانون ئې تصویب او د قلم آزادي ئې اعلان کړه .

دا قانون تېر کال د جدي په نهمه ورځ د افغانستان د ګران ټولواک المتوکل علی الله
اعلیحضرت محمد ظاهر شاه په صحه ورسېد ، او ددې قانون د نشر سره سم په مملکت کې څو
جریدې او څه نورې مطبوعاتي وسیلې زیاتې شوې .

❀ ❀ ❀

بله د یادولو وړ موضوع چه په تېر کال کې په ډېر جدیت د افغانستان د ملت او دولت له خوا
تعقیب شوې ده او اوس هم په همغه جدیت روانه ده او تعقیبېږي هغه د پښتونستان خبره ده .

ددې موضوع د کامیابۍ دپاره پرو سږ کال په خورا حرارت په ټول افغانستان کې د ملت د ټولو طبقاتو له خوا مظاهرې کېدلې او ټولو د خپل حکومت څخه د جدی او عملی اقداماتو غوښتنې کولې، د پښتونستان د پښتنو حقه حقوق ئې غوښتل او د پاکستان د حکومت پر مظالمو او تجاوزاتو ئې نفرين وايه . دهمدې مرام دپاره په ټول افغانستان کې د پښتونستان پنامه اعانې ټولې شوې او په دې اعانو کې د افغانستان د ملت نر او ښځو ، بچیانو او پېغلو په ډېر صميميت او حرارت اشتراك وکړ او په ملیونو افغانۍ راغونډې شوې چه د پښتونستان د مسئلې د سرته رسولو په لاره کې به صرفېږي. همدا شان تېر کال د افغانستان علما او روحانیونو په هر مسجد او هر کلي او هره ټولنه کې د پښتونستان د پښتنو حق په اسلامي دلائلو ثابتاوه او د هغوی د آزادۍ دپاره ئې د عاګانې کولې .

بل د یادولو وړ اقدام چه شوی دی هغه په مرکز کې د اتومات د ټیلفون په کار اچول دی چه تېر کال د جوزا په ۲۱ د اعلی حضرت د والاحضرت سردار محمد داؤد خان له خوا افتتاح شو . دې اقدام مخابره ډېره آسانه کړې ده او بې له دې چه د ډېر يم شوك ترمنځ واسطه او یا مخابرې ته ځنډه پېښ شي په ډېرې آسانۍ هرڅوك هرڅه ی خبرې کولای شي .

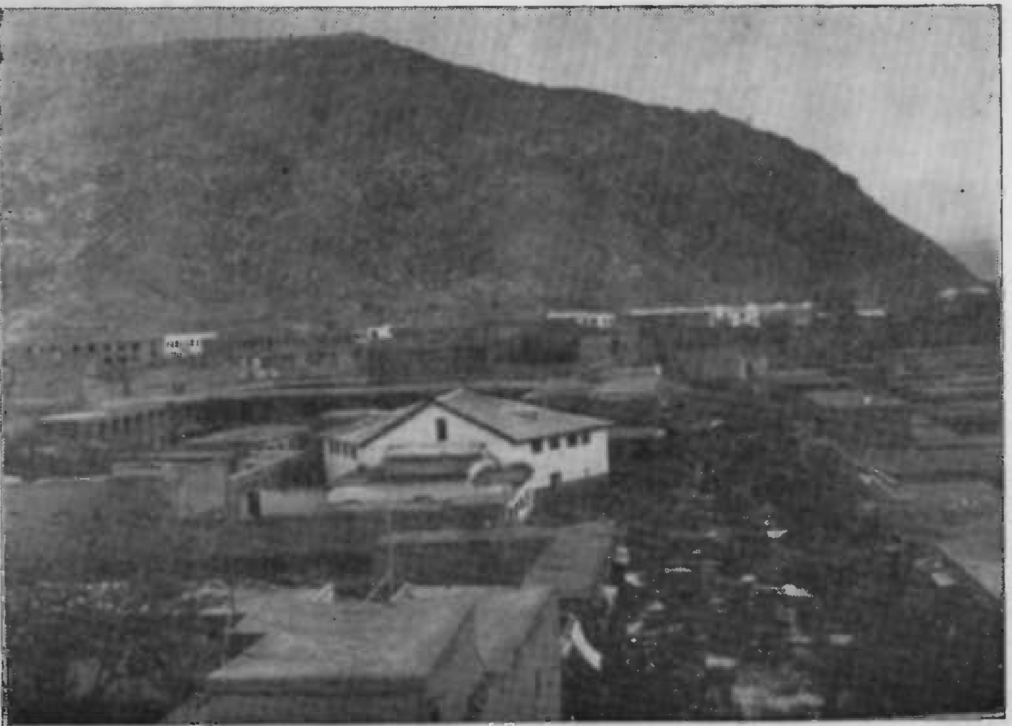
د کابل د ښاروالۍ د رياست پروسږ کلنی جدیت او فعالیت هم باید یاد کړه شي چه د ميوند جاده ئې ترحضوری چمن پورې ورسوله او د نادر پښتون جاده ئې په لسو ورځو کې سمه او د ترافیکو د تګ راتګ وړ ئې وګرځوله .

په صحي او عرفاني چارو کې هم لېز او ډېر فعالیت موجود و ، د ثور په مياشت په مزار شریف کې یو د مستوراتو مکتب افتتاح شو . همدا راز د سپاه کرد او فوربند د خلکو په خواهش د حوت په ۲۳ یو د هلکانو مکتب پرانیستلی شو ؛ او د سنبلې په ۱٦ د پنجشیر په بازارك کې د یوه ابتدائی مکتب تېنزه کېښېوده شوه .

همدا راز د روغتیا د وزارت له خوا په مشرقی کې د عقرب په ۱٦ ورځ او په بغلان کې د میزان په لسمه دوه دوه معاینه خانې افتتاح شوې . او په مزار کې د میزان په میاشت کې یوه عسکری شفاخانه تأسیس شوه .

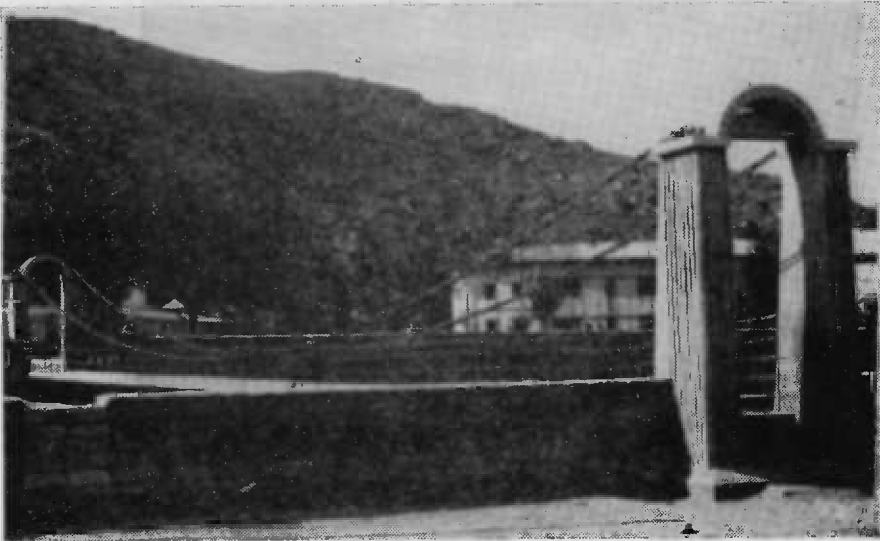
د حوت په نهمه په مشرقی کې یو ادبی کلوب د ننګرهار د کلوب پنامه افتتاح شو ، چه د وافکارو د تنویر دپاره یو مرکز وی ، د غه رنګه د عقرب په ۲۴ ورځ په قندهار کې یو ادبی کلوب او یوه کتبخانه افتتاح شول .

منظرهٔ عمومی مرکبیت های جدید بلدیه .

یک منظرهٔ از سمت جنوب عمارات جادهٔ میوند.

پل معلق بالای دریای کابل مشهور به پل محمد جان خان غازی.

یک قسمت از عمرانات جادهٔ نادر شاهی.

یك قسمت از مارکیت‌های جدید بلدیه.

په تېر کال کې دغازي سپه‌سالار د کابینې ترمیم هم د یادولو وړ دی ، چه دې لاندې پنځو کسانو دانوي عهدې اشغال کړې :

۱ ـ ع ، ش ، س ، ع عبدالاحد خان دمشرقي تنظیمیه رئیس دداخله چارو دوزیر په حیث

۲ ـ ع ، س ، ا ، محمد نوروز خان دمسکو پخوانی لوی سفیر دمالیې دوزیر په حیث .

۳ ـ ع ، ص میرسیدقاسم خان دعدلیې لومړی معین دعدلیې دوزارت د کفیل په حیث .

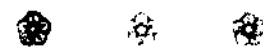
۴ ـ ع ج د کتور عبدالمجید خان دروغتیا وزیر دپوهنې دوزیر په حیث .

۵ ـ ع ، ج دکتور میرمحمدحیدرخان دمالیې وزیر دملي اقتصاد دوزیر په حیث ،

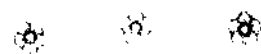
۶ ـ ع ، ج د کتور غلام فاروق خان دروغتیا دوزارت معین دروغتیا دوزیر په حیث .

۷ ـ ع ، ج محمد اکرم خان دفوائد عامې دوزارت فني معین دفوائد عامې دوزیر په حیث.

۸ ـ ع ، ج محمد نعیم خان دملي اقتصاد دوزارت لومړی معین دمعادن دوزیر پحیث .

په زراعتي چارو کې هم څه نه څه پیشرفت لیدل کېږي چه علاوه دنورا دلویې ویالې د کار څخه چه مهمه‌سې جاري‌و اوباید ځانته مضمون بالدې ولیکل شي ، نوری وړې وړې ویالې هم کنېل شوې دي . چه یوه له هغو ویالو څخه دبغلان دارچې ویاله ده چه تېر کال اوبه پکښې جاري شوې داویاله تقریباً شل کاله پخوا دمرحوم نائب نبې خان رستاقي اوډده د نورو ملګرو په زیار دارچي په دښت کې د کوکچې له رود څخه راجلا شوې وه ، او بیا څو کاله دمخه دغلام فاروق خان دهغه ځای د تنظیمیه رئیس له خوا هغه پسره دره او او ژ ده شوه څو اوس دسربند څخه تر ۲۱ کیلو متر پورې له یوه متر څخه بدولې تر یونیم متر پورې ارته شوه ، اوبه پای کې ۱۲ کیلو متره نوره اوږده شوې ده ، په تېر کال کې اوبه پکښې جاري شوې چه په پورتنی برخه کې له ۲۰ څخه تر ۲۲ مترو پورې لاندې اوبه اری اوبه کوزنی برخه کې نې ۸ متره داوبو زور والی دی . دویالې له سره څخه تر پایه پورې چه فعلاً ۳۳ کیلو متره اوږدوالي لري او د ۸۵۸۷۹۷ مکعبو مترو په حدودو کې خاوره ځنې ایستلې شوې ده ، چه قریباً اتیا (۸۰) زره جریبه ځمکه‌اوبوی ، ددې ویالې په ایستلو کې دورځې غلورو زرو تنو کار کړی دی .

دیرو سږ کال په میزان کې یو نوی ریاست « په افغانستان کې دیو ـ ان ـ ا و ـ د تخنیکي مرستې دانتظام او ارتباط ریاست » پنامه دمجلس وزرآله خوا تصویب او اعلیحضرت معظم منظور کړی دی .

داوې داخلي مهمې پېښې چه په لنډه‌ول ذکرشوې اوس به دخارجي پېښو انځیزو لاندې کړوا

خارجي :

د افغانستان خارجي پالیسي دپخوا په شان همېشه امن پسندي او صلح غوښتل وه دجهان دهر مملکت سره ئې خپل ددوستۍ مناسبات اوروابط ساتلي دي، دکال وم خارجي مملکت سره چه افغانستان اختلاف دراود هغه یوازي دپاکستان حکومت و، چه اوس هم هغه اختلاف باقي دی، خودا اختلاف هم صرف ددې دپاره دی چه دپاکستان حکومت غواړي ددنیا امن په خطر کې واچوي چه ددې خطر منبع بیـه دپښتونستان خاوره وی، ځکه چه دپاکستان امپریالیستي او متجاوز حکومت غواړي دپښتونستان دننګیالو اوو میلیونـو پښتنو پرحقوقو خپټه واچوي او د هغوی آزادي ترخپل استعماري شهوت قربان کړي، نوځکه چه دپښتونستان اووه میلیونه پښتانه په هېڅ نو که له پښتونستان څخه تېرېدی نشي اوپه دې لاره کښې هری قربانۍ ته حاضردی، که دپاکستان دحکومت همدا رویه وی ضرور به ددې یم جنګ لمبې له همدې ځایه پـور تـه شي، افغانستان د صلح او امن طرفدار دی، خودپاکستان حکومت ئې طرفدار ندی، افغانستان لکه دځان استقلال او حریت چه باندی ګران دی اواحترام ئې کوی، نورو مملکتونو ته هم آزادي اواستقلال غواړي، ځکه چه پښتونستان هم یومهم مملکت دی نوځکه ئې داستقلال اوآزادۍ طرفداردی خو پاکستان ئې نه دی.

ځکه چه دپښتونستان دملت نژاد، مذهب، ژبه او عنعنات ټیخی دافغانستان سره ګډ او مشترك دی، له دې سببه افغانستان ځان مجبور ګڼي چه دپښتونستان دملت له حقوقو څخه دفاع وکړي.

مګر بی له پاکستانه نور دټولو ممالکو سره خصوصاً له ګاونډیانو سره دافغانستان مناسبات اوروابط ښه وه، او ښه دی.

په تېر کال کې خوځو واره دونو مختلف امدادی هیئتونه راغلل اودافغانستان پـه مختلفو نقاطوکې وګرزېدل اوپه مختلفو شعبـو کې ئې مطالعات وکړه، چه اوس هم دیونو اوپونسکو له خوا نماینده ګان دلته شته، دپروسږ کال د حمل په ۱۵ یو تجارتی تړون دافغانستان اوهندوستان ترمنځ وشو هم داشان دتېر کال دمیزان په ۷ دافغانستان اوهندوستان ترمنځ ددوستۍ قرارداد لاس لیك شو.

دتېر کال دحمل په ۱۸ یوافغانی تجارتـی هیئت دمسکو خواته ولاړ، دې هیئت دسرطان په ۲٦ نېټه یوتجارتی قرارداد دافغانستان اوشوروی ترمنځ لاس لیك کړ.

یو سپورتی هیئت په تېر کال کې ایران ته تللی و، اوهم د افغانستان داستقلال دجشن پروخت دایران سپورت هیئت کابل ته راغلی و، اوهمداشان داعلیحضرت فقید رضاشاه

پهلوی د جنازې د را وړلو په مناسبت د افغانستان له خوا یو افغانی هیئت ایران ته ولاړ ، او د جنازې د مراسمو تر ختم وروسته د ثور په ۲۷ نېټه بېرته افغانستان ته راغی .

د سنبلې په ۱٤ نېټه یو افغان اقتصادی هیئت ایران ته ددې دپاره ولاړ چه هلته د اسلامی ممالکو په اقتصادی کنفرانس کې گډون وکړی .

د اسد په ۳۰ یو زراعتی هیئت له افغانستان څخه تاشکند ته ولاړ او د سنبلې په ۱۱ بېرته راغی .

د پروسږ کال په سنبله د افغانستان او لبنان ترمنځ او د میزان په ۱۱ نېټه د افغانستان او شرق اردن ترمنځ د دوستۍ تړون وشو .

د پر کال په میزان ۱۹ نېټه د افغانستان او سوریې ترمنځ د دوستۍ تړون لاس لیک شو .

همدا شان پر کال په مصر کې د افغانستان مختار وزارت او په افغانستان کې د مصر مختار وزارت په اوپو سفارتونو تبدیل شول .

د همدې اسلامی روابطو په سلسله کې د پروسږ کال د حوت په ۲۰ د فلسطین مفتی اعظم افغانستان ته تشریف راوړی و ، چه د لته ئې ښه استقبال وشو .

د نوری دنیا سره هم د افغانستان مناسبات ښه و ، خصوصاً د یو - ان - او » سره ئې په تواه معنی همکاری ښکاره کړې ده ، خو یوازې جنوبی کوریا ته د مرستې لېږلو په سلسله کې افغانستان خپل سیاست داسې وټاکه :

« د افغانستان دولت له دې نقطهٔ نظره چه تل د متجاوز مخالف و ، او مخالف دی د امنیه شورا هغه فیصله چه د ۱۹۵۰ - د جون د ۲۵ ، او ۲۷ ورځو په جلسو کې ئې کړې ده تائیدوی مگر د پښتونستان د نافیصله شوی وضعیت د اندېښنې له کبله د جنوبی کوریا سره له مرستې څخه عذر غواړی ! »

د نورو خارجی پېښو په ترڅ کې د یونو جریانات مهم دی ، او د پر کال په مهمو مسئلو کې چه د یو نو مخ ته راغلی دی یوه مسئله د چین د نماینده موضوع وه ، د شوروی بلاك په ډېر شدت دا غوښته چه د چین کمونیستی رژیم دی په رسمیت وپېژندل او د کومنتانگ د نماینده په عوض دی د کمونیستی چین نماینده راشی ، امریکائی بلاك ددې پیشنهاد مخالف و ، په اومړی سر کې تریگولی د یونو سکرېټری جنرال د متحده ملتو مؤسسې ته پیشنهاد وکړ چه یونو باید د چین د نماینده گی موضوع فیصله کړی او دائې هم وویل چه کله یونو د کمونیستی چین رژیم په رسمیت وپېژنی دا ددې خبرې معنا نه ده چه یونو د شوروی سیاست ته تسلیمه شوه ، خو امریکائیانو دا نه منله ، ولکه شوروی نماینده گانو د کومنتانگ د نماینده د وجود له امله په مجلسونو کې لږه برخه اخیستله ، په تېره بیا هغه وخت چه د کومنتانگ

دیارتی اقدامات په فارموسا کی د کمونیستی چین په مقابل کی جدی شو، نو دشوروی نمایندگان بیخی له مجلسه ووتل، او مقاطعه ئې ورسره وکړه . کوم وخت چه یعقوب مالك دامنیه مجلس رئیس شو، او د کومنتانګ د نماینده دایستلو پیشنهاد ئې وکړ علاوه د شوروی پر نمایندګانو یوګوسلاویا او هندوستان هم ددې پیشنهاد طرفداری وکړه .

بله مهمه قضیه چه په تېر کال کې یونو حل نکړای شوه هغه د کشمیر قضیه وه، چه ورځ په ورځ د پاکستان او هندوستان مناسبات ورانېدل او د تصادم خطره زیاتېدله . که څه هم دامنیه مجلس له خوا یو استرلیائی حکم « دیکسن » ددې قضیې د حل کولو دپاره مامور شوی و، او څو واره ئې د هندوستان او پاکستان د مشرانو سره هم ولیدل خو ونې نشوه کولای چه دا حل طلبه مسئله حل کاندی . او دا کشاله تراوسه همغسې روانه ده .

د جهان په پېښو کی بله مهمه پېښه د چین کمونیست کېدل دی ، چه شوروی روسیې او نور کمونیستی بلاك او هم د هندوستان دولت د چین دا نوی حکومت په رسمیت وپېژانده . حتی د چین او روسیې ترمنځ یو هوائی قرار داد هم لاس لیك شو ، چه د هغه له رویه په چین کی د شوروی او چین یوه ګډه کمپنی جوړه شی چه د روس او چین د سرحدی ایالاتو مواصلاتی او فضائی چاری به سرته رسوی ، هغه ګټه چه له دې مدرکه حاصلېږی هغه به د روس او چین په منځ کی مساویانه وېشله کېږی .

د عربو د اتحادیې یا جامعهٔ عرب جریانات هم د تېر کال له مهمو پېښو څخه یاله کېږی . په اومړی سر کی دې اتحادیې د اردنیه پر حکومت دا اشتباه وکړه چه ګوندې اردنیه د اسرائیلو له حکومت سره پټ قراردادونه لری ، مګر هغه وخت چه د اردنیه نماینده د جامعهٔ عرب دا قرار داد امضا کړ چه د عربو د جامعې یو مملکت هم لحاظته له اسرائیلو سره قرارداد نشی امضا کولای نو دا اشتباه رفع شوه .

کوم وخت چه ددې جامعې له خوا یو مشترك دفاعی قرار داد لاس لیك شو ، د دنیا د سیاسیونو توجه ئې ځان ته واړوله ، ځکه چه دیورتنی قرار داد له کبله ټول عربی ممالك به نظامی ، اقتصادی . او سیاسی اتحادیه کی شاملېدل . که څه هم د تېر کال د ثور په میاشت ملك عبدالله د اردنیه پاچا اعلان وکړ چه عربی فلسطین په اردنیه مملکت پوری وتړل شو ، او سمدستی دغه تصمیم د هغه مملکت یار لسمان هم ومانه او انګلستان دغه الحاق په رسمیت وپېژانده . خو د عربو

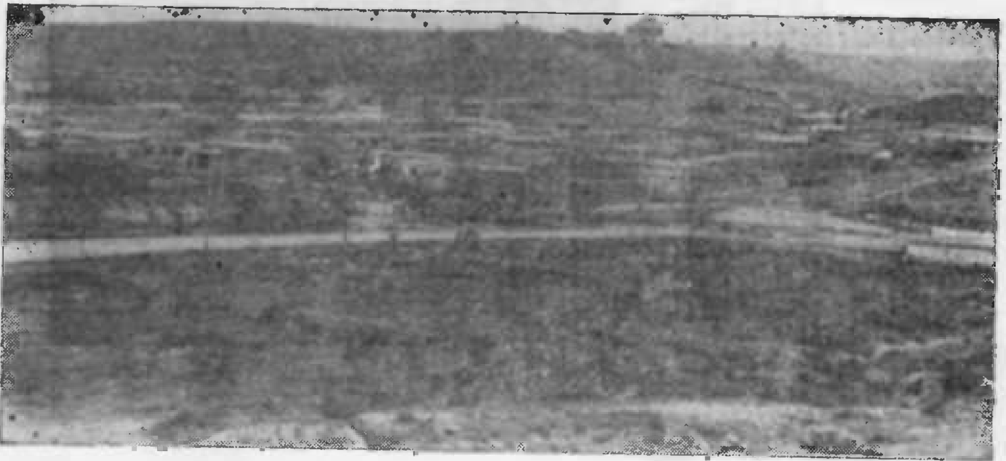
يك قسمت از تعمير جديد زايشگاه مربوط شفاخانهاى بلديه .

صحنهٔ تمثیل بناروالی .

شهر نو کابل .

کارته شاه شهید .

کارته ده بوری .

جامعه دده پهدې اقدام سخته متأثره شوه ځکه چه هغوی تولو داسرائیلو پرخلاف د جهاد اعلان کړی وو، ملك عبدالله ددې دپاره چه خپله استعفا ده و کړی حتیٰ دې ته حاضرشو چه دعربوله جامعې څخه ځان جلاوکړي، خو کوم وخت چه خپل مقصدته ورسېد نوبيرته ددې دپاره چه دعربي ممالکو سره ئې مناسبات ښه شي خپل د جلا والي خبر تردید کړ.

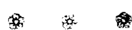
* په تېر کال کې دمصراو انګلستان په منځ کې وضعیت ډېر جدي و، دمصر حکومت له کانال سویز څخه دانګلیسانو دعسکرو دايستلو تقاضا کوله اوانګلیسانو ورته د ۱۹۳۶ ع کال معاهده وړیا دوله. خودا شخړه تراوسه همهغسې پرته ده.

دتېر کال له مهمو پېښو څخه يوه د کوریا پېښه ده، چه د پروسني کال دسرطان په خلرمه ورځ دشمالي کوریا (چه کمونیستان دی) اودجنوبي کوریا (چه دامریکا ترنفوذ لاندې دی) ترمنځ سخته جګړه ونښته، چه دټولې دنيا توجه ئې ځانته واړوله، خصوصاً انګلوامریك ته ئې يوره تشویش پیدا کړ، دمتحدو ملتوموسسې ددې خبرله اورېدلو سره فوراً اضطراري غونډه وکړه اوشمالي کوریا ته ئې خبر ورکړچه باید دستي خپلې لښکرې د جنوبي کوریا څخه وباسي، خودشمالي کوریا لښکروددوی خبرو ته اهمیت ورنکړ اوداجګړه ورځ پهورځ پسې سختېدله، خورسماً دامریکا، انګلستان ترکبې اوددوی دنورو ملګرو ملتونو عسکر دجنوبي کوریا مرستې ته وروړسېدل، صرف ځینې مملکتونو لکه هندوستان او افغانستان اونورو دجنوبي کوریا سره له عسکري مرستې څخه عذر وغوښت، یوګوسلاویااومصر خپله بې طرفي اعلان کړه اود افغانستان عذرخو دپښتونستان دناحل شوي قضیې له کبله و، دې جنګ په لومړي سر کې په امریکا کې ډېر اضطراري وضعیت پېښ کړ هغه دا چه ترومن اعلان وکړچه داجګړه ددنيا امنیت تهدیدوي نوځکه باید داتازوني هوائي اوبحري لښکرې دجنوبي کوریا سره مرسته وکړي، امنیه مجلس په کوریا کې جنرال مکارتر دمتحدو ملتونو دقوماندان په حیث ومانه. اود يونو بيرغ ئې داتازوني بيرغ ترڅنګ ومانه، داجګړه دتېر کال ترپايه پورې په ډېر شدت روانه وه په لومړي سر کې شمالي کوریا دجنوبي کوریا په خاوره کښې ډېره پرمخ ولاړه، خو څه وروسته دجنوبي کوریا پېشقدمي شروع او دومره پر مخ ولاړه چه هرڅوك دشمالي کوریا په تسلیمېدو متيقن شول، خوپه همدې وخت کې دچین د کمونیستانو درضا کارانو ډله دشمالي کوریا کمك ته ورسېدله اوبيرته ئې دامریکایانو عسکر پرشا ووهل. پهدې دول په تېر کال دواړوخواوو ډېرپېشرفتونه اوډېر شکستونه وکړل خو د کال ترپايه پورې يوې قطعي فيصلې ته ونه رسېدل.

بله دیادولو وړ خبره دا ایران د صدراعظم جنرال علی رزم آرا وژل دي چه د حوت په ۱۷ نیټه د سلطاني مسجد په مخ کې د «فدائیان اسلام» د جمعیت یوه غړي په تفنگچه وویشت او دوه ساعته وروسته مړشوی. دده قاتل عبدالله رستګار نومېده. د رزم آرا تر مرګک وروسته دایران شهنشاه حسین علاء دایران د صدر اعظم په حیث وټاکه، مګر تر څو ورځو وروسته د حسین علاء په عوض ډاکټر مصدق د ایران د تېلو دملي کولو د صحنې پهلوان د ایران صدر اعظم ومنل شو، او سم د صدر اعظمۍ سره ئې فوری دایران د تېلو ملي کولو مسئله په ډېر جدیت منځ ته راواچوله، دایران پارلمان او د ایران ټول ملت د دې خبری د تائید دپاره دډاکټر مصدق شاته ودرېدل، خو انګلیسانو دایران د ملت په مقابل خپله زړه اسنعماری قباله راوېستله: بې له دې چه فکرو کړی چه اوس هغه زړې اوجری قبالې نه منلی کېږي، که څه هم ترا اوسه دا مسئله نده فیصله شوې خو دومره ویلی کېدای شي چه دا مسئله د ایران دملت دمرګک اوژوند مسئله ده یقیناً به دایران ملت په هیڅ صورت حاضر نشي چه نور هم دایران دملت شارګوانه ډېر دو یه لاس کې پاته شي. په دې ځای کې چه کمه بله خبره دیادولو وړده هغه دافغانستان د حکومت تائیدی چه دا یران د حق تائیدئې کړی دی، خو د پاکستان حکومت بالعکس دانګلیسانو طرفداري کړې ده او ایران ته ئې ویلی دي چه د انګلیسانو فرمانبرداري دې وکړي، او خپلو هغو پانګه والو کار نګروته ئې چه په آبادان کې دو، امر ورکړی دی چه د انګلیسانو په نفع کار وکړي.

بله د تېر کال دیادولو وړ پېښه د کمونیستي چین له خوا د تبت نیول دی، چه یوه .. خ په حمله ئې پرو کړه او د تبت روحاني حکمران (دلای لاما) یو نا معلومی خوا ته وتښتېده خو وروسته ئې د مذاکراتو په اثر د موافقې لار سره پیدا کړه.

د تېر کال د جوزا په اوله ورځ د ترکیې د انتخاباتو اعلان هم دیادولو وړ خبره ده چه د جلال بایار د دیموکرات حزب چه څلور کاله پخوا تأسیس شوی و، د خلق پرحزب چه پنځه کاله عمر ئې درلود په انتخاباتو کې غالب شو، او جلال بایار د ترکیې د نوی رئیس جمهور په حیث وټاکل شو، په دې انتخاباتو کې اته ملیونو ترکانو برخه اخیستې وه.

فهرست مندرجات سالنامه

۱۳۲۹

الف مضامین :

تشکیلات ولایات وحکومات اعلی :

تصاویر :

